Dr. KOSZTOLÁNYI ISTVÁN

IGY SZERETETT AZ ISTEN

MÁRTON

KORDA R.T. KIADÁSA

IGY SZERETETT AZ ISTEN . . .

ÚJSZÖVETSÉGI BIBLIAI TÖRTÉNETEK

KÉZIKÖNYV
A BIBLIA TÖRTÉNETÉNEK TANITÁSÁHOZ, EGYSZERSMIND
BEVEZETÉSÜL A SZENTIRÁS OLVASÁSÁHOZ

IRTA:
KOSZTOLÁNYI ISTVÁN
A REGNUM MARIANUM TAGJA

I. KÖTET

A TÉRKÉPEKET RAJZOLTA KOSZTOLÁNYI ÁRPÁD

BUDAPEST, 1944
K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nihil obstat. Ferdinandus Ohmacht censor dioecesanus. Nr. 7625/1943.
Imprimatur. Strigonii, die 25. Sept. 1943. Dr. Joannes Drahos vic. gen.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepreghy-u. 2.

SZENT JEROMOSNAK

hálája és tisztelete jeléül

ajánlja a

SZERZŐ.

ELŐSZÓ

Ez a könyv szerves folytatása kíván lenni az „Igy szólott az Úr" c. könyvnek s az újszövetségi bibliai történetek tanításához óhajt segítséget nyujtani. Ezért az ott lefektetett elvek erre a könyvre is vonatkoznak. Itt is a középiskolákra szóló püspökkari előírás lebegett szemünk előtt s ez szabta meg a könyv anyagát és annak terjedelmét is. Ennek ellenére is bőven tartalmazza a történeti könyvek anyagát, hogy majdnem teljesnek mondható a közölt anyag. (A négy evangélium 3777 verséből tartalmilag 3062, szóról-szóra 1594 verset dolgoztunk fel, míg az Apostolok Cselekedeteit tartalmilag teljesen, szóról-szóra pedig több mint a felét adjuk.) Tettük ezt azért, hogy a tanításnál biztos hátteret nyujtsunk a hitoktató részére. Amennyire a háborús viszonyok engedték, igyekeztünk összegyüjteni a legújabb kutatások eredményeit is, hogy tanításunk a kor színvonalán mozogjon.

A könyv beosztása mindenben követi az ószövetségi történetek megírásánál alkalmazott rendet. Először jön a szentírási szöveg a Vulgáta nyomán a legszükségesebb magyarázatokkal. Mindig jeleztük, hogy a szentírási szöveg melyik könyvből való s itt sehol sem fűztük közbe saját szavainkat még összekötőnek sem. Ennek talán érezhető hátránya a folyamatosság hiánya, de annyira szentnek tartottuk a Szentírás szavait, hogy inkább vállaltuk ezt, mintsem a Szentíráshoz hozzáadjunk valamit. Ezután következik a Tanítás kifejtése és a gyakorlati Alkalmazás. Az imában pedig legtöbbször az Újszövetség tanítókönyveiből adtunk részleteket, hogy a Szentírás szavai által fokozódjék az áhítatunk és így nagyobb hatással tudjuk közölni az Isten igéjét növendékeinknek.

Ahol lehetett, ott bemutattuk azokat a helyeket,

ahol az Úr Jézus járt és milyen állapotban vannak azok ma. Igy tudjuk biztosítani a történeti folyamatosságot a mult és a jelen közt. Ahol szükségesnek mutatkozott, ott megtárgyaltuk azokat a kérdéseket, melyek a tanítással kapcsolatban előfordulhatnak. Ezeknek bizonyos hitvédelmi jellegük van s esetleg fontos szerepük lehet a hitélet kialakításában. Elsősorban nekünk fontos, hogy szemünk előtt lássuk az Isten végtelen szeretetét, „aki úgy szerette e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen". (Jn. 3, 16.) Csakis úgy tudjuk az Isten iránti szeretetet a szívekbe csepegtetni, ha az bennünk él. Ha ezt egy lépéssel is sikerült a könyv révén elérni, a könyv elérte célját. Azt hisszük, hogy a könyv elsődleges célja mellett alkalmas arra is, hogy bevezetőül szolgáljon az újszövetségi Szentírás olvasásához is.

A könyv gyakorlati célja hozta magával azt, hogy a könyvben a forrásokat igen kevés helyen idézzük. A könyv összeállításához használt források megtalálhatók a könyv végén. A képanyag is fellelhető az idézett forrásművekben. A képeket a szövegben a zárójelbe tett szám (1) jelzi.

Hálás köszönetünket fejezzük ki azoknak, akik munkánkban segítségünkre voltak.

Isten nevében indítjuk útjára könyvünket, hogy olyan eredménnyel szolgálja a hitoktatás ügyét, amilyen szeretettel azt összeállítottuk.

BEVEZETÉS

1. Az újszövetségi kinyilatkoztatás

AZ ÚJSZÖVETSÉG. „Sok rendben és sokféle módon szólott hajdan az Isten az atyákhoz a próféták által, legutóbb ezekben a napokban Fia által szólott hozzánk." (Zsid. 1, 1—2.) Ezekben a szavakban foglalja össze Szent Pál apostol a kinyilatkoztatás történetét. Az ószövetségben az Isten előre vetítette a Megváltó képét, hogy mikor a földre jön, az emberek megismerjék. Az újszövetségben pedig maga Jézus Krisztus szólott hozzánk. Megbízást ad tanítványainak, hogy tanítását mindenütt terjesszék egészen a világ végéig. Az újszövetség története tehát elsősorban Jézus életéről és tanításáról szól, másodsorban pedig a megalakult Egyház első terjeszkedéséről. Ezek szerint az újszövetség történetét két korszakra oszthatjuk: 1. Jézus Krisztus életének történetére és 2. az apostolok cselekedeteinek történetére.

AZ ÚJSZÖVETSÉGI SZENT KÖNYVEK. Amint Isten az ószövetségben megbízást adott egyes embereknek, hogy szavát írják le, ugyanúgy adott megbízást az újszövetségben is, hogy újabb üzenetét írják le. Itt is mellettük állt a Szentlélek Isten, hogy tévedés nélkül írják le a kinyilatkoztatást. Az újszövetségi Szentírásban azt a kinyilatkoztatást találjuk meg, amit az Úristen adott az embereknek Jézus Krisztus és az apostolok által.

Az újszövetségi szent könyvek száma 27. Három csoportba oszthatjuk az újszövetségi szent könyveket: I. történeti, II. oktató és III. prófétai könyvek.

I. Történeti könyvek:

1. *Az evangéliumok* Szent Máté, Szent Márk, Szent Lukács, Szent János szerint. Az evangéliumok Jézus Krisztus tanítását, csodáit és megváltó halálát írják le.

2. *Az Apostolok cselekedetei* Szent Lukácstól. Tartalmazza az Egyház történetét Krisztus Urunk mennybemenetelétől egészen Szent Pál első római fogságáig.

A történeti könyvek száma 5.

II. Oktató könyvek:

1. *Szent Pál levelei* a rómaiakhoz, a korintusiakhoz (2), a galatákhoz, az efezusiakhoz, a filippiekhez, a kolosszeiekhez, a tesszalonikaiakhoz (2), Timoteushoz (2), Titushoz, Filemonhoz és a zsidókhoz. Szent Pál összesen 14 levelet írt, melyekben különböző, gyakorlatban felmerült kérdésre ad feleletet vagy hittani igazságokat fejteget.

2. *Szent Jakab levele.* Levelének különös fontosságot ad, hogy a cselekedetekben megnyilvánuló hit szükségességéről beszél.

3. *Szent Péter két levele.* Első levelében keresztény életre buzdítja azokat, akiknek kezébe eljut a levél. Második levelében a tévtanítókkal szemben akarja megvédeni híveit, ezért az ítéletre jövő Krisztust állítja szemük elé.

4. *Szent János három levele.* Első levelében rámutat arra, hogy az Isten maga a világosság, akihez a szeretet gyakorlásával kell eljutni, mert ez alakítja ki bennünk az istengyermekséget. A második levélben óv a tévtanítóktól és szorgalmazza Isten parancsainak megtartását. A harmadik levélben dícséri a levél címzettjének vendégszeretetét és megfeddi az egyik hívőt tiszteletlen nyilatkozata miatt.

5. *Szent Júdás levele.* Levelének megírására a tévtanítók fellépése adott alkalmat.

Az oktató könyvek közül azok, melyek nem Szent Páltól származnak, *katolikus levelek* nevet viselik, mivel nem egyes személyekhez vagy egyházközségekhez vannak intézve, mint Szent Pál levelei, hanem az egész Egyházhoz szólnak.

Az oktató könyvek száma 21.

III. Prófétai könyv.

Jelenések könyve Szent Jánostól. Ebben az apostol a szenvedő Egyháznak vigasztalást nyujt, mikor eléjük állítja az Egyház győzelmét az üldözőkkel szemben.

Prófétai könyv csak ez az egy található az újszövetségi Szentírásban.

EVANGÉLIUMOK. Az Úr Jézus életét tartalmazó könyvek viselik ezt a nevet. Az *evangélium* (euangelion) görög szó és jelentése: jó hír. Jelentette elsősorban a jó hír jutalmát, díját, majd később jelentette magát a jó hír vivését. Az újszövetségben jelentette elsősorban a Jézus Krisztustól hirdetett jó hírt; majd jelenti magát Jézus Krisztus tanításának, vallásának hirdetését és végezetül jelenti azokat a könyveket, melyekben ez a tanítás megtalálható. Ebben az utolsó értelemben már a

2. század közepe óta használják az evangélium szót. Így érthető, hogy miért beszélnek az egyházatyák csak egy evangéliumról, melynek négy arca, megjelenési módja van.

Az evangéliumok a történeti műfajhoz tartoznak, melyek Jézus Krisztus életét adják sajátos cél szerint csoportosítva anyagukat, így Máté Jézus Krisztus Messiás voltát domborítja ki művében. Ennek a célnak az észrevevése adta az alapját az evangélisták szimbolikus ábrázolásának.

Ha a négy evangélium szövegéből egy Úr életrajzot állítanak össze lehetőleg időrendben, akkor *evangéliumharmóniáról* beszélünk. Ez az elnevezés Osiander óta (1537) használatos. A legelső ilyen könyvet Tatianus készítette *Diatesszaron* (a négyen át, négyből egyet) címen 173 körül görög nyelven.

AGRAPHÁK. Az Úr Jézus életének minden cselekedetét és szavát nem jegyezték fel az evangélisták. Szent János apostol írja evangéliumában: „Még sok egyéb jelet is cselekvék ugyan Jézus az ő tanítványai láttára, melyek nincsenek megírva ebben a könyvben" (20, 30.); a következő fejezetben megerősíti ugyanezt: „Van még sok egyéb is, amit Jézus cselekedett, melyeket ha egyenkint mind megírnának, azt vélem, maga a világ sem tudná befogadni a könyveket, melyeket írni kellene." (21, 25.) S tényleg az evangéliumokon kívül találunk magában a Szentírásban olyan szavakat, melyek Krisztustól származnak, de mégsem kerültek be az evangéliumokba. Ezeket az evangéliumokban fel nem jegyzett, meg nem írt mondásokat nevezzük görög szóval *agraphákat* (meg nem írt). Ilyen mondást őrzött meg számunkra az Apostolok cselekedeteiben Szent Pál: „. . . . az Úr Jézus . . . mondotta: Nagyobb boldogság adni, mint kapni". (20, 35.) Találkozunk ezenfelül ilyen mondásokkal egyházatyák irataiban, liturgikus szövegekben, papírusztöredékeken. Mivel a legtöbb azzal kezdődik: Az Úr mondja, ezért görög szóval *Logiáknak,* mondásoknak is nevezzük ezeket az agraphákat. Természetesen annyit érnek, amilyen bizonyíték szól mellettük, hogy az Úrtól származnak. Az egyik kutató (A. Resch) munkájának első kiadásában 74 ilyen agraphát fogad el hitelesnek, míg munkájának második kiadásában csak 36-ot. (Simon—Pradó: Propedeutica Biblica, 114 old.) Példaképen felsorolunk több ilyen le nem írt mondást. „A nép üdve én vagyok, mondja az Úr; bármilyen bajukban kiáltanak hozzám, meghallgatom őket és örökre az Uruk maradok." (Pünkösd u. XIX. vasárnap Introitusa.) „Aki közel van hozzám, közel van a tűzhöz; aki távol van tőlem, távol van a mennyek országától." (Didymus, in Psalm. LXXXVIII, 8.) „A mi Urunk Jézus Krisztus

mondta: Abban az állapotban ítéllek meg benneteket, amelyben találtak titeket." (Justinus., Dial. 47.)

Legnevezetesebbek a Logiák közül azok, melyeket Grenfell és Hunt találtak 1897-ben és 1904-ben *Oxyrhynchosban* (a mai Behnesza Egyiptomban) két különálló papíruszlapon. (1) Mivel *ebben racionalista* részről sokan egy újabb evangéliumot vélnek felfedezni, azért hozzuk mind a két lap szövegét. (Barton, i. m.: 549—552 old.)

Jézus mondja: Vesd ki a gerendát előbb a tenszemedből és azután tisztán fogsz látni, hogy kivedd a szálkát felebarátod szeméből.

Jézus mondja: Ha csak a világnak bőjtöltök, nem fogjátok megtalálni az Isten országát; és ha csak a szombatot tartjátok meg, nem látjátok meg az Atyát.

Jézus mondja: Én a világ közepén állottam és testben láttak engem és minden embert mámorosnak találtam, és nem találtam senkit közülük, akiben vágyódás lett volna (t. i. az Isten után) és lelkem bánkódott az emberek fiain, mert mindannyian vakok a szívükben és nem látnak, szegények és nem ismerik saját szegénységüket.

Jézus mondja: Ha valahol ketten vannak, nincsenek akkor az Isten nélkül, és ha valaki egyedül van akárhol is, én mondom, vele vagyok. Emeld fel a követ, ott találsz engem; hasítsd szét a fát és én ott vagyok.

Jézus mondja: Senki sem próféta hazájában és az orvos nem azokat gyógyítja, akik ismerik őt.

Jézus mondja: A magas domb tetején épült és erősen megalapozott ház nem omolhat össze és nem rejthető el.

[Jézus mondja]: Egyik füleddel hallgatsz, de a másikat bezárod.

Ezek vannak meg az első papíruszlapon, míg a másodikon a következők olvashatók:

Ezek a [csodálatos] szavak, melyeket Jézus, az élő Úr mondott [tanítványainak] és Tamásnak, és mondotta nekik: Mindenki, aki hallgatja e szavakat, nem ízleli meg a halált.

Jézus mondja: Hagyd őt keresni, míg talál, és ha talál, akkor majd csodálkozik; a csodálkozó elnyeri a mennyek országát, és megszerezve a mennyek országát, majd megnyugszik.

Jézus mondja: [Ti kérdezitek: (?) kik ezek,] akik hajtanak minket a királyság felé, ha a királyság a mennyben van? . . . a levegő madarai és minden állat a föld alatt és a földön és a tenger halai, [ezek azok, amik hajtanak] titeket és a mennyek országa bennetek van; és aki ismeri önmagát, megtalálja azt. [Törekedjetek ezért (?)] megismerni magatokat és megtudjátok, hogy ti a [mindenható (?)] Atya gyermekei vagytok; [és (?)] megtudjátok, hogy ti [az Isten városában (?)] vagytok és ti vagytok [a város. (?)]

Jézus mondja: az ember ne habozzék . . . megkérdezni helyét [az országban. Megtudjátok,] hogy sok első lesz utolsó és utolsó első és [örök életük lesz. (?)]

Jézus mondja: Minden, ami nincs az arcod előtt és ami elrejtve van előtted, ki lesz nyilatkoztatva előtted. Mert nincs semmi

elrejtett, ami nem lesz nyilvánvalóvá és nincs halott, aki fel ne támadna.

Tanítványai megkérdezik őt és mondják: Hogyan bőjtöljünk és hogyan [imádkozzunk?] . . . és melyik [parancsolatot] tartsuk meg? . . . Jézus mondja: . . . ne tedd . . . igazságnak a . . . áldott.

Ezek a mondások a legnagyobb valószínűség szerint az evangéliumokból és az apokrif iratokból vannak összeállítva talán magánhasználatra (hisz Oxyrhynchosban nagyon virágzó kolostori élet volt) és semmiesetre sem keltik azt a látszatot, mintha egy külön evangéliumnak lennének a maradványai. Vannak, akik gnosztikus eredetűnek tartják.

AZ ÚJSZÖVETSÉGI KÖNYVEK NYELVE. Az újszövetség könyveit Szent Máté evangéliumának kivételével görög nyelven írták. Szent Máté evangéliumát arám nyelven írta, azonban ez a szöveg nem ismeretes, hanem csak görög nyelvű fordítása. Ez a görög nyelv az ú. n. koiné volt, mely nyelvjárás Nagy Sándor birodalmában alakult ki a hódító hadjáratok után az attikaión nyelvjárásból a többi görög nyelvjárás hozzájárulásával és más nyelvekből vett kölcsönszavak segítségével. Ez az egész római birodalomban beszélt nyelv tette könnyűvé az evangélium hirdetését, mert ezt a nyelvet mindenki értette és beszélte a birodalomban. Az Úr Jézus és az apostolok az arám nyelvet beszélték, de valószínűnek látszik, hogy maga az Úr Jézus is beszélte ezt a nyelvet, jóllehet a Szentírásban ez nincsen nyiltan kifejezve. De abból, hogy Fülöp apostol az Úr elé vezeti a görögöket (Jn. 12, 20.) és az Úr Jézus Pilátussal beszél tolmács említése nélkül, lehet erre következtetni.

KÉZIRATOK. Az újszövetségi Szentírás könyvei megtalálhatók azokban a kódexekben, melyeket az ószövetségi szentírási könyveknél említettünk, tehát a *Sínai-, Vatikáni-* és az *Alexandriai-kódexekben.* Ezek mellett a kódexek mellett még megemlíthetjük az 5. századból való *Codex Ephremi Rescriptus*-t és a 6. századból való *Codex Bezae*-t. Ez utóbbi görög és latin nyelvű. Az Efrém-kódex *palimpszesztusz-kódex,* vagyis az eredeti szöveget lemosták a pergamentről és az így írásra alkalmassá tett pergamentre a 12. században Szent Efrém munkáinak görög fordítását írták.

Ezeknél régebbiek a *Chester Beatty papiruszoknak* újszövetségi részei. A legrégibb *papirusz-töredéket* 1934-ben C. H. Roberts tette közzé. Ez 150 előttről való és az Úr Jézus szenvedés-történetének öt versét tartalmazza Szent János evangéliumából. (Jn. 18, 31—33. 37—38.) A töredéket Manchesterben őrzik és *Oxyrhynchosból* származik.

Mint érdekességet meg lehet említeni azokat a 7. századból való *ostrakát* (cserepek), melyek újszövetségi részeket tartalmaznak. A 20 darabból álló leletben 10 meg van számozva és Lukács evangéliumának 22, 20—71. részét tartalmazza. Valószínűleg valamilyen szerzetes evangéliumos könyvének képezték részeit vagy pedig szegény diákonus-jelöltek készítették maguk számára. (Schuster—Holzammer; II. 6. old.)

Nem rendelkezünk az eredeti kéziratokkal, mert ezek elvesztek már a 2. században. Legtovább Tesszalonikiben őrizték Szent Pál leveleit, mert Tertulliánus tanúsága szerint az ő idejében még az eredeti példányt olvasták az istentisztelet alatt. (Szunyogh: Szent Pál cselekedetei 128. old.) Ennek ellenére is azt kell mondanunk, hogy a Szentírás könyvei nem mentek át lényeges változásokon, mert e felett nagyon éberen őrködtek az Anyaszentegyházban. Ezt bizonyítja, hogy nagyon *sok kéziratos szöveg* maradt fenn, pedig a római birodalomban az üldözések a szent könyvekre is kiterjedtek. Körülbelül 4000 újszövetségi könyvet tartalmazó kéziratot ismerünk, míg a pogány remekírókból sokkal kevesebb szöveg maradt ránk. Így Aischylosból 50, Sophoklesből 100, Pliniusból 200, Horatiusból 250 kézirat maradt fenn. Ezenfelül az újszövetségi Szentírás könyveiből a *legrégebbi kézirat* 150 előttről való, míg Vergilius és Livius hátramaradt kéziratai 400, Horatiusé 800, Caesaré 900, Neposé 1200, Thukydidesé 1300, Sophoklesé és Euripidesé 1450, Aischylosé 1500 évvel későbbiek a szerzőknél. (Schuster—Holzammer II. 2—7. old.) Ha ezt látja és tudja az ember, akkor valóban arra kell rájönnie, hogy az Isten maga gondoskodott a szent könyvek elterjesztéséről és megőrzéséről, hogy még a kritikus emberi elme is kénytelen legyen azokat legalább mint eredeti, a tulajdonított korból származó

könyveket elfogadni. A mai szövegkritikai tudomány állása szerint a könyvek úgy állnak előttünk, amint azok íróik kezéből kikerültek és semmiféle lényeges változáson nem mentek keresztül.

Magyarországon három kisbetűs újszövetségi kódexet őriznek. (2) (3) (4)

ALKALMAZÁS. Az Újszövetségben maga az Isten Fia szól hozzánk, ezért a Szentírásnak minden betűjét *nagyra kell becsülnünk* és csakugyan az Egyház nagyra is becsülte. A Szentírás alatt nem csupán az Újszövetséget érti az Egyház, hanem az Ószövetséget is, hisz e nélkül az Újszövetség meg nem érthető. Tertulliánus szerint az evangéliumoknak a gyökere az Ószövetség vagy ahogy ő kifejezte a Törvény. Az Úr Jézus maga mondja: Nem felbontani jöttem a törvényt. (Mt. 5, 18.; Lk. 16, 17.) Szent Jeromos szerint az Ószövetség tartalmazza az ígéreteket, míg az Újszövetség azoknak a beteljesedését. (Adv. Pelag. I. 31. P. L. XXIII. 525.) Szent Ágoston szellemes szójátékkal mondja erre vonatkozólag: „Quae in Veteri Testamento latent, in Novo patent." (Quaest. in Heptateuchum, II. LXXIII. P. L. XXXIV. 623.)

Az Anyaszentegyház jóllehet megbecsülte az egész Szentírást, mégis különösebb tiszteletben részesítette az Újszövetséget, és a *legnagyobb tiszteletet* itt is *az evangélimoknak adta meg,* mivel ezek az Úr Jézus szavait tartalmazzák és átvitt értelemben magát az Úr Jézust jelzik. Az efezusi zsinaton (431) az evangéliumot külön trónusra helyezték el. A középkorban az evangéliumot az Oltáriszentség mellett őrizték. Karácsony éjtszakáján maga a császár olvasta fel az evangéliumot karingben és stólában. Így énekelte Zsigmond király is az evangéliumot a konstanci zsinaton (1414) XXIII. János pápa jelenlétében. Az evangélium olvasása alatt a hívők letették a kezükben tartott botot, melyre támaszkodtak a templomban és a fejedelmek ugyancsak letették fejükről a koronát. A lengyel hercegek az evangélium olvasása alatt kivonták kardjukat. Sokszor hordták nyakukban az evangéliumot a hívők ékszer gyanánt, főkép az asszonyok és a gyermekek, mint erről tudósít bennünket Arany-

szájú Szent János: „Nem látod, hogy nők és gyermekek nagy gonddal akasztják nyakukba az evangéliumokat?" (Hom. 19. ad pop. Antioch.) Az Egyház nagy gonddal és művészettel készíti azokat a könyveket, melyek az evangéliumokat tartalmazzák. *Evangéliárium* a nevük ezeknek a könyveknek. A művészies díszítés egyaránt vonatkozik a külsejükre (5) és a belsejükre. Legszebb ezek közül a Regensburgban őrzött *Codex aureus.* (6)

Az Anyaszentegyház ezt a nagy tiszteletet még ma is megadja *liturgiájában* az evangéliumnak. Az evangélium olvasására felállnak a hívők tiszteletből. A pap észak felé fordulva olvassa az evangéliumot, hogy így mintegy elűzze a gonoszlelket Krisztus szavaival. Hármas kereszttel jelöli meg magát a pap és a hívők is. Az evangélium olvasása után a pap tisztelettel megcsókolja az evangélium kezdetét. Ünnepélyes misében még több pompával veszi körül az Egyház az evangéliumot olvasása alatt. Két gyertya közé állítja az evangéliumos könyvet tartó alszerpapot, megfüstöli a könyvet tömjénnel és végül csókra viszi a miséző paphoz a könyvet az alszerpap. Az evangélium olvasása előtt imában kéri az Isten áldását, hogy tiszta ajakkal hirdethesse az igét. Evangéliumos könyvet helyez az Egyház a felszentelendő püspök nyakára és vállára. Evangéliumos könyvre tesznek esküt az Egyházban.

A *művészetben* gyakran szerepelnek az evangélisták szimbolumaikkal, és a művészek az evangélistákat leginkább Szent Jeromos leírása után ábrázolják. (7) Szent Jeromos Mátéhoz írt prológusában így írt erről: „Az első az *emberarc,* mely Mátét jelzi, mivel mintegy emberről kezd írni: Jézus Krisztusnak, Ábrahám, Dávid fiának nemzetségkönyve. A második Márkot jelzi, akiben halljuk a pusztában kiáltó *oroszlán* szavát: A pusztában kiáltó szó: Készítsétek elő az Úr útját. A harmadik *tulok,* ez Lukács evangélistát jelképezi, mivel Zakariás pappal kezdi könyvét. A negyedik János evangélistát jelzi, aki *sasszárnyakat* ragad és magasba száll fel, mikor az Isten igéjéről tárgyal." Szent Ambrus az állatokban magát az Úr Jézust szemléli: „Ember, mivel Máriától szüle-

tett; oroszlán, mivel erős; tulok, mivel áldozat; sas, mivel feltámadott." (Proem. ad. st. Luc.) Más formában is megörökítették a művészetekben az evangélistákat. (8) Igy a római Santa Constanzában (9) lévő mozaik a négy evangélistát mint négy bárányt ábrázolja Krisztus körül. A spoletói szarkofág töredékén lévő hajó négy evezőse a négy evangélista, míg a kormányos maga Krisztus. Az evangélistáknak szimbolumok formájában való ábrázolását először a lateráni baptisztériumban látjuk, és ezt aztán a Nagy Károly és Ottó udvarában keletkezett könyvművészet vette át és terjesztette el.

IMA

Katolikus hitre áttérő esküjéből. A misekönyv Szent János evangéliumánál van kinyitva és erre két ujját helyezve mondja az esküt: „. . . Hogy ezt az igaz katolikus hitet, mely nélkül senki sem üdvözülhet s amelyet most önként vallok és igazán tartok: sértetlenül és tisztán akarom Isten segítségével életem utolsó lehelletéig állhatatosan megőrizni s vallani, és hogy alattvalóimmal, vagyis akiknek gondozása hivatalom szerint engem illet, amennyire tőlem függ, meg fogom tartatni, taníttatni és hirdettetni: azt ígérem, fogadom és esküvel erősítem. Isten engem úgy segítsen és Istennek ezen szent evangéliuma." (Rituale Strigoniense Tit. III. cap. 4.)

Az újszövetség kiválósága. „A mi elegendő voltunk az Istentől származik. Ő az újszövetség alkalmas szolgáivá tett minket nem betű, hanem Lélek szerint, mert a betű öl, a Lélek pedig éltet. Hogyha a halálnak betűkkel kőbe vésett szolgálata dicső volt annyira, hogy Izrael fiai nem nézhettek Mózes fénylő arcába, amely pedig mulandó volt: Mennyivel inkább válik dicsőségére a Léleknek a szolgálata? Mert ha a kárhozatnak a szolgálata dicsőség volt: sokkal inkább lesz dicsőséggé az igazságnak szolgálata. Sőt nem is nevezhető dicsőségesnek, ami abban megdicsőült, ennek kiváló dicsősége miatt. Mert ha a mulandó dicsőségessé lesz, inkább lesz dicsőséges a maradandó." (II Kor. 3, 5—11.)

2. Palesztina az Úr Jézus korában

PALESZTINA. Krisztus Urunk korában Palesztina a következő tartományokra volt felosztva: 1. *Judea.* Nevét Júdától kapta, mivel a babiloni fogságból visszatért zsidók legnagyobbrészt ehhez a törzshöz tartoztak. Északi határa Josephus Flavius szerint Joppétól egyenesen ment a Jordánig, míg délen egészen az Arab-sivatagig terjedt és magában foglalta Heródes hazáját, Idumeát

is. Nagyjából hegyes vidék. Legvadabb része Jerikótól északra terült el, itt böjtölt az Úr Jézus is negyven napig. Ennek a résznek neve ma *Dzsebel Karantal* (10) (Nagybőjt hg.) Ennek a hegynek egyik oldalában kb. 40 barlang van, melyek közül az egyik kápolnává van kiképezve és úgy mutogatják, mint Krisztus Urunk tartózkodási helyét a negyvennapos böjt alatt. Judea, egyszersmind egész Palesztina fővárosa *Jeruzsálem* (arabul El-Kudzs: a szent.) (11)

Jeruzsálem 760 m magasan fekszik a Földközi-tenger színe felett és 1145 m magasan a Holt-tenger színe felett. Két emelkedésen épült, melyeket egymástól a *Tiropojon völgye* választ el. Keleten a *Kidron völgye* választja el az *Olajfák hegyétől,* nyugaton és délen pedig *Hinnom völgye* (Ge Hinnom: gehenna.) Ma a völgyek nem olyan éles határvonalak, mint régen, mivel az évezredek alatt lassan feltöltődtek. A keleti emelkedés északi részén épült a templom, alatta pedig az Ófelen *Dávid városa.* A nyugati dombon pedig a *Felsőváros,* míg Dávid városa és a felsőváros közt az *Alsóváros* terült el. Ezek a városrészek fallal voltak körülvéve. Északon terült el az *Újváros* vagy *Bezeta;* ezt a városrészt fallal csak Krisztus Urunk halála után vették körül, úgyhogy az itt elterülő *Kálvária hegye* a keresztrefeszítéskor még a város falain kívül állott. A templomtól északra volt *Antonia vára,* (12) melyet I. Joannes Hirkánus épített, Nagy Heródes átalakított és Antonius iránti tiszteletből az Antonia nevet adta neki. Krisztus Urunk idején római katonaság volt benne elhelyezve, mely innét tartotta szemmel az ünnepekre feljött zsidókat, hogy az esetleges zavargásokat a templom környékén megakadályozza. A vártól északra terült el *Betezda tava* vagy amint a Vulgáta mondja, a *Probatica Piscina.* A templomtérről híd vezetett át a Tiropojon völgyön a Hazmoneusok palotájához. Ettől nyugatra, a város falánál állott Heródes palotája, (13) mely a római helytartó tartózkodási helyéül szolgált, ha az ünnepekre Jeruzsálembe jött. A nyugati dombon épült városrészben állott még Kaifás és Annás főpapok háza is. Mivel ezen a nyugati dombon voltak a politikai hatalom épületei, ez kapta meg a *Szion* nevet, mely eredetileg a keleti domb volt.

A TEMPLOM. A második templom, melyben a Messiásnak meg kellett jelennie és azt dicsővé tennie (Agg. 2, 7—10; Mal. 3, 1—3.), nagyon sok viszontagságon ment keresztül. Heródes, hogy a zsidók rokonszenvét megnyerje, hozzáfogott a templom restaurálásához uralkodásának 18. évében, Kr. e. 19-ben. Nagyon hosszú ideig tartott ez, mert nagyszabású építkezés volt és nem csupán a templom épületére, hanem az egész templomhegyre kiterjedt és csak Kr. u. 64-ben fejeződött be. A szentélyépítési munkákat a papok végezték és azt másfél év alatt fejezték be. Az építkezések azonban

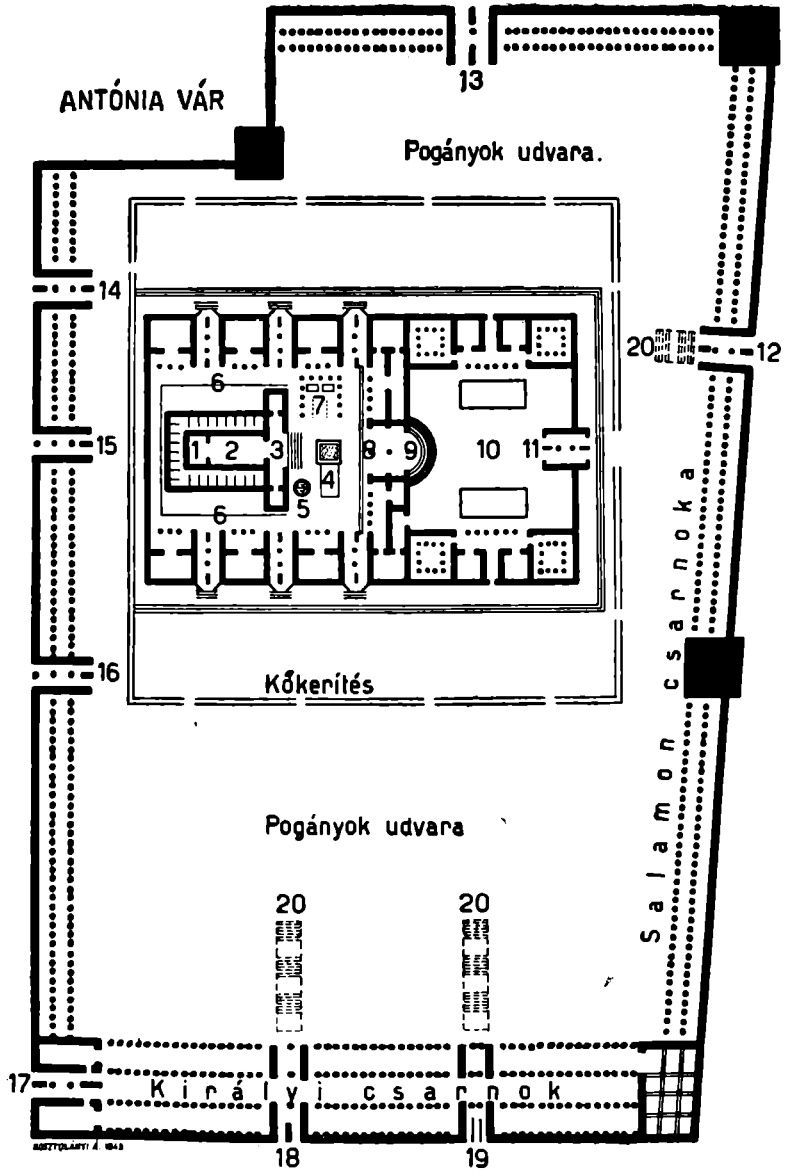

A templom alaprajza.

csak Kr. e. 10-ben jutottak olyan állapotba, hogy a templomszentelést meg lehetett tartani, de az építkezések még tovább tartottak. (14)

A *templomtér* szabálytalan négyszög volt. A négyszög északi oldala 317 m, a déli 283 m, a keleti 474 m, a nyugati 486 m volt. A négyszög oldalfalainak magassága kb. 46 m. A falak 7 × 10 × 12 m kőtömbökből épültek. A templomnak három udvara volt.

A *pogányok udvara* a külső udvar, ahová a pogányok is beléphettek. Észak, kelet és nyugat felől kéthajós oszlopcsarnok támaszkodott a külső falhoz, míg délről háromhajós oszlopcsarnok. A déli oszlopcsarnok volt a legszebb kiképzésű, ezért a neve *királyi csarnok*. Itt 162 márványoszlopot helyeztek el négy sorban. Az oszlopok magassága 14 m volt. A királyi csarnok középső része 30 m magasra kiemelkedett, míg kétoldalt a csarnok magassága nem haladta meg a 17 m-t. A csarnok keleti sarkán állott egy torony, melyet a Szentírás a *templom ormának* (pinnaculum templi) nevez. (Mt. 4, 5.) A keleti oldalon lévő oszlopcsarnok neve *Salamon csarnoka*. A csarnokok kapukkal voltak ellátva. Keleten egy kettőskapu, északon egy kapu, nyugaton négy kapu, délen két kapu volt. Ehhez a két kapuhoz alagút vezetett. A pogányok udvarában voltak a pénzváltók és az állatkereskedők boltjai. Az északnyugati sarokban állott *Antonia vára* négy saroktoronnyal ellátva. A várból az egész templomteret szemmel lehetett tartani.

A nagy tér közepén észak felé eltolva 3 könyök magas *kőráccsal* elkerített négyzetalakú tér volt, melynek minden oldala 500 könyök volt (kb. 250 m.). A kőkerítésen 13 kapu volt, mindegyiken görög és latin nyelvű tábla, mely tiltotta a pogányok belépését. Egy ilyen tábla Clermont Ganneau fáradozása révén a következő görög felirattal előkerült 1871-ben. „Senki idegen ne lépje át a templom körüli rácsot és kerítést. Akit mégis megfognak, az saját maga felelős bekövetkezendő haláláért." (15) Ennek a négyzetnek területén foglalt helyet a templom udvaraival, ahová 12 ill. ha a kőkerítés 2 lépcsőfokát is hozzászámítjuk, akkor 14 lépcsőfok vezetett.

A templomot kelet és nyugat felől, észak és dél felől épületsor vette körül. A két épületsort középtájt egy keresztépület kötötte egybe és így két udvar keletkezett: az *asszonyok udvara* és a *belső udvar*. A két udvarba 9 kapun lehetett bejutni. 4 kapu volt északon, 4 kapu volt délen és egy keleten. Ebből hat kapu a belső udvarba, három pedig az asszonyok udvarába vezetett. Az asszonyok udvarába vezető keleti kapu neve a Szentírásban *Ékes kapu* (Ap. csel. 3, 2.), nevezték még *korintusi kapunak* is azért, mivel korintusi ércből készült, vagy az ajándékozóról *Nikánor kapunak*. Ennél a kapunál jelentkeztek a poklosságból meggyógyultak, a gyermekágyból felkelt nők és a hűtlenséggel megvádolt asszonyok. Az udvar a nevét onnan kapta, hogy az asszonyok már beljebb nem mehettek, hanem a kétoldalt elhelyezett karzaton helyet foglalva nézhették az istentiszteletet. Az udvar két oldalán lévő épületsorban, a négy sarkon voltak elhelyezve a poklosok helyisége, a fa elraktározására szánt helyiség, a názirok helyisége és az áldozati olaj és bor elraktározására szánt helyiség. Az udvar oszlopai közt volt elhelyezve

13 persely adományok gyüjtésére (gazophylacium Mk. 41, 44; Lk. 21, 1.). Az asszonyok udvarában voltak a nagy négykarú lámpák, melyeket a sátoros ünnepek első estéjén gyujtottak meg.

Az asszonyok udvarából 15 félkör formájú lépcsőfok vezetett fel a *belső udvarba.* Erről a lépcsőről énekelték a Talmud szerint a 15 lépcső-zsoltárt (119—133) a sátoros ünnepek utolsó napján. Az északi és a déli oldalon itt is helyiségek és oszlopcsarnokok voltak. A délnyugati sarokterem neve *Gazit;* a főtanács rendesen itt tartotta az üléseit. Az udvar két részre volt osztva. A keleti részen egy 11 könyök széles sáv volt, melyet 1 könyök magas korlát választott el a *papok udvarától.* Ezen a sávon helyezkedtek el a férfiak, akik Izrael népét képviselték az áldozatok bemutatása alkalmával. A papok udvarán állt a kb. 16 m széles és 5 m magas *oltár* és az öntött tenger, nagy *rézmedence* a szertartásos mosakodások elvégzéséhez. A vizet az etámi (Betlehem mellett) forrásokból vízvezeték hozta ide. Az oltártól északra ölték meg az áldozati állatokat. Itt több sorban elhelyezett *24 fémkarika* volt a földbe erősítve, ahová az állatokat a leölés előtt erősítették. Az oszlopok közt állott *8 márványasztal* az áldozati állatok feldarabolására. Ugyancsak itt volt külön helyiség az áldozatok leöléséhez szükséges szerelvények számára.

Ebbe az udvarba északról három, délről szintén három kapu vezetett be. Az északi oldalon lévő középső kapu neve *korbán* vagy *áldozati kapu,* mert ezen vezették be az áldozati állatokat; a déli oldal középső kapujának neve az *elsőszülöttek kapuja,* mivel az elsőszülött gyermekkel itt jelentkeztek az anyák, hogy eleget tegyenek a törvény előírásának.

A tulajdonképeni *templomépülethez* még 12 lépcső vezetett fel. A templom hatalmas márványkockákból épült és gazdagon volt aranyozva. A templom hossza kb. 50 m, szélessége 30 m és magassága 50 m volt. Három részből állott: előcsarnokból, szentélyből és szentek-szentjéből. Az *előcsarnok* 50 m széles volt. Az előcsarnok kb. 30 m magas kapujában, melynek bronz ajtószárnyai mindig nyitva voltak, hatalmas, Izrael népét jelképező aranyozott *szőllőfürt* függött. Az előcsarnokot a szentélytől függöny választotta el. A *szentély*-ben (h. 20 m, sz. 10 m, m. 30 m) ott volt a *hétágú lámpa,* a *színkenyerek asztala* és az *illatáldozat oltára.* A *szentek-szentjébe* (h. 10 m, sz. 10 m, m. 30 m.) innét a második *függönyön* keresztül lehetett bejutni. Ez teljesen üres volt, csupán kb. 8 centiméternyire emelkedett ki az a kő, amelyen egykor a frigyláda volt elhelyezve. A templom felett még helyiségek voltak a szerelvények részére. A templom teteje aranylemezekkel volt borítva.

A templom az ókor nevezetes épületei közé tartozott. Lépcsőzetes elrendezésével az egész város felett uralkodott, jelképezve ezzel azt, hogy Izrael legfőbb ura és életének egyedüli irányítója maga az Isten. A templom azonban elkészülte után hat évre az ostrom következtében a tűz áldozata lett és így a zsidó nép vallási összetartozandóságának ez a külső jele megszűnt és ezzel az Isten külsőleg is elvetette azt a népet, mely nem ismerte fel látogatásának idejét. (Lk. 19, 44.)

Nevezetesebb városok voltak még Judeában: Betlehem, Hebron, Jerikó, a tengerparton Joppe és Cezárea, ahol a római helytartó székelt.

2. *Szamaria* (őrség) Judea fölött terült el. Nevét hasonnevű fővárosától kapta, melyet Ámri (Kr. e. 884—873) Somertől vett hegyen épített fel. Heródes Augusztus császár iránti tiszteletből Szebaszténak (Fenséges) nevezte el, mely nevet a mai kis Szebasztije visel. A tartomány északfelé egészen az Ezdrelon-síkságig terjed. Az egész tartomány hegyes vidék. Szamaria városánál nagyobb tekintélye volt a délebbre fekvő Szikemnek (Neapolis, Nablusz). Lakói, a *szamaritánok* keverék nép volt. Az itt hátrahagyott izraeliták keveredtek főkép a Kuthából (Babilonia) idetelepített pogányokkal, és ezért vallásukban sem maradtak meg tisztán zsidóknak. Ezért Zorobábel nem engedi meg nekik, hogy részt vegyenek a templom felépítésében. Ekkor Garizim hegyén építenek maguknak templomot, ahol Mánásszesz, Jojáda főpap fia, akit Nehemiás Szánáballát perzsa helytartó leányával kötött házassága miatt elűzött Jeruzsálemből, vezette az istentiszteletet. A szent könyvek közül egyedül Mózes könyveit ismerték el szenteknek. A zsidók és a szamaritánusok közt az ellentétek annyira növekedtek, hogy az Úr Jézus idejében a szamaritánus szó megbélyegző volt. (Jn. 8, 48.) A szamaritánusok főkép a húsvéti zarándokokat akadályozták meg abban, hogy országukon békésen keresztül vonulhassanak.

3. *Galilea* (kerület) Szamariától északra feküdt és egészen Tírusig nyúlt fel az Úr Jézus idejében. Felülete változatos, síkság és hegység váltakozott. Nevezetesebb városai a Genezáret-tó mellett fekvő Kafarnaum, Magdala, Tiberiás és Betszaida, beljebb Kána, Náim és Názáret. Galilea lakói az asszír fogság után kevert nép volt, akik a Kr. e. 1. század elején elzsidósodtak, de ennek ellenére sem tudták megnyerni a farizeusok rokonszenvét. Erős tájszólásban beszélték az arám nyelvet. Krisztus Urunk tanítványait Júdás kivételével közülük választja.

4. A Jordánon túli résznek a neve *Perea*. De tulajdonképen csak a Jármuk-folyó alatti vidék viseli ezt a nevet egészen az Árnon-folyóig, bár egyesek szerint az egész Jordánon túli vidéknek ez a neve. Legészakibb városa Fülöp Cezáreája (Panias), mely a Nagy Hermon lábánál feküdt a Jordán eredeténél. A Jordánon túl találjuk a *Dekapolisznak* nevezett városszövetséget (Szkitopolisz, ez az egyedüli város, mely a Jordánon innen fekszik; Pella, Gadara, Hipposz, Dium, Geraza, Filadelfia, Ráfána, Kánávát és Damaszkusz). A városok bizonyosfokú önkormányzattal rendelkeztek és közvetlenül a szíriai római helytartó hatalma alatt álltak.

5. A Genezáreti tó környéke. Pontosan körül nem határolható tartományok. *Básánnak* (Batánea) is szokták hívni ezt a vidéket, mely a Hermontól a Jármukig terjed. A görög-római uralom idejében öt tartományra oszlott: a) *Iturea* Libanon és az Antilibanon közt terült el, fővárosa Chalkisz volt. — b) *Gaulanitisz* a Genezáreti tótól keletre fekvő vidék neve Gaulán (Dzsólan) városa után. Hermontól Jármukig terjedt. — c) *Auranitisz* (Haurán) a Gaulanitisztől délkeletre fekvő hegyvidék neve. — d) *Trachonitisz* az előbbi tartománytól északnyugatra feküdt. (Ma el-Ledzsa vidéke.) — e) *Batánea* Gaulanitisz és Trachonitisz közt terült el. — A Jordánon túli területek nagyjából nagyon termékeny területek voltak. Lakói közt sok pogányt, főkép görögöt találunk.

6. *Abilina*. Abila városáról nevezték el ezt a tetrarchiát. A város kb. 30 km-re fekszik Damaszkusztól a heliopoliszi-(Baálbek) úton. Eredetileg ahhoz az országhoz tartozott, mely Damaszkusz és a Földközi-tenger közt terült el. Fővárosa Chalkisz volt. Később négy tartományra osztották fel és Abilina nevet az Abila város körül fekvő vidék kapta.

PALESZTINA POLITIKAI VISZONYAI. Palesztina elvesztette függetlenségét a Hazmoneusok viszálykodása következtében és a rómaiak fennhatósága alá került. A rómaiak *Heródest* tették meg Palesztina királyává. (Kr. e. 40.) Országát csak három évvel később tudta elfog-

lalni. Uralkodása Kr. e. 37—4-ig tartott. Hihetetlen hatalomvágy és kegyetlenség jellemezte a nagystílű király uralkodását. Ezért kiirtja az egész Hazmoneus-házat, még saját feleségének sem kegyelmez. Uralkodásának második szakát (Kr. e. 25—13) nagy építkezések teszik nevezetessé. Ekkor kezd hozzá a templom építéséhez is; felépíti Antónia várát és a Felsővárosban palotát épít magának. Országát három fia közt osztja fel.

Archelaus (Kr. e. 4—Kr. u. 6.) nem kapja meg a királyi címet a császártól kegyetlensége miatt, hanem csak Judea etnarchája lesz. Augusztus Viennebe száműzi. Ettől kezdve egészen Kr. u. 41-ig Judeát római *helytartók* (procuratorok) kormányozzák. Ezek közül megemlítjük *Poncius Pilátust* (Kr. u. 26—36), *Felixet* (52—60) és *Porcius Festust* (60—62). A helytartók a tengerparti Cezáreában székeltek, csupán az ünnepekre jelentek meg Jeruzsálemben, hogy ott elejét vegyék a zavargásoknak. 41—44-ig I. Heródes Agrippa idejében nem volt római procurator.

Heródes Antipas (Kr. e. 4—Kr. u. 39.) Galilea és Perea tetrarchája. Tiberiásban székel. Első feleségét, IV. Aretás nábáteus fejedelem leányát hazaküldi, és helyette feleségül veszi Heródiást, Fülöp feleségét. Ezt veti szemére Keresztelő Szent János és ezért kell Szent Jánosnak meghalnia. Pilátus hozzá küldi az Úr Jézust, akit gúnyból fehér ruhába öltöztet. Kaligula Galliába száműzi.

Heródes Fülöp (Kr. e. 4—Kr. u. 34.) Iturea, Trachonitisz, Batanea, Auranitisz és Gaulanitisz tetrarchája. Szelíd, igazságos fejedelem. Nagy építő volt. Halála után országa Szíria provinciájához tartozik, majd 37-ben I. Heródes Agrippa kapja meg országát.

I. Heródes Agrippa (Kr. u. 37—44.) Nagy Heródes és Mariamne unokája. Rómában élt, míg Kaligula ki nem nevezte királynak. Először Fülöp és Lizániász (Abilína fejedelme) tetrarchiáit kapta meg. Antipas száműzetése után ennek országát és Judeát Szamariával. Nagyatyja minden tartományát egyesíti uralma alatt. Mindenben kedvére jár a farizeusoknak, üldözi a keresztényeket,

kivégezteti Szent Jakab apostolt, elfogatja Szent Pétert. Hirtelen halállal hal meg a tengerparti Cezáreában. Halálát Isten büntetésének tartották, mivel hízelgőitől Istenként hagyta magát üdvözöltetni.

II. Heródes Agrippa (Kr. u. 50—100.) I. Heródes Agrippa fia. Fiatal kora miatt nem foglalhatja el atyja trónját, ezért 37—50 Palesztina római helytartó alatt volt. 48-ban megkapja nagybátyja (szintén Heródes) országát (Chalkisz), majd később Fülöp és Lizániás országait. A rómaiaknak hűséges szövetségese még a zsidó háborúk idején is. A kereszténységgel szemben nem volt ellenséges indulatú. Szent Pál előtte jelent meg, mielőtt Rómába vitték volna. Palesztina többi része az ő idejében a római helytartó kormányzása alatt volt.

Heródes családja:

Nagy Heródes és feleségei:

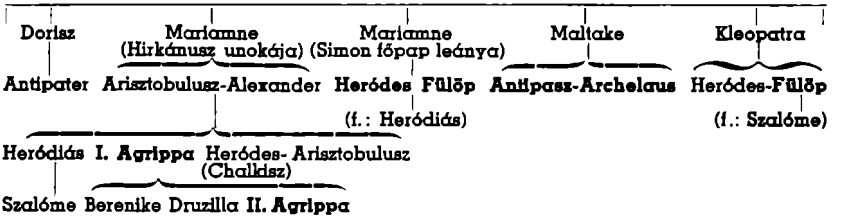

FŐTANÁCS. Palesztina legfőbb vallási és törvénykezési szerve a *főtanács* (szinedrium, szanhedrin) volt. Elnöke a főpap volt a kívüle 70 tagból álló tanácsnak. Tagjai az újszövetség szerint a papi fejedelmek, az írástudók, az öregek, a vének (Márk 14, 53.). A *papi fejedelmek* közé tartoztak a volt főpapok és a papi nemzetségek fejei. Az *írástudók* azok, akik hivatásszerűleg foglalkoztak a Szentírás és a törvény tanulmányozásával. Eredetileg ezek mind vagy papok vagy léviták voltak. Később, a fogság utáni korban már laikusok is a törvény tanulmányozására adták magukat. Hogy függetlenségüket biztosítsák, valamilyen mesterséget gya-

koroltak. Tekintélyük különösen akkor lett nagy, mikor a papság a hellenizmus mellé állt, mert ők képviselték a hagyományokat. Nevük héberül szoferim, az Újszövetségben pedig írástudók (grammateisz) és törvénytudók (nomikoi, nomodidaszkaloi). A nép által *rabbiknak* (uram) hivatták magukat. Kiképzésük szóbelileg történt nevezetesebb rabbik iskoláiban. Ez a kiképzés gyakran a kazuisztikába tévedt, merő külsőséggé tették a törvényt, melyből a lélek teljesen hiányzott és így nem tudták a vallásos életet megtermékenyíteni. Az *öregek*, a *vének* valószínűleg a kiválóbb családok fejei voltak. A főtanács joghatósága kimondottan csak Judeára terjedt ki, azonban gyakorlatilag minden zsidó joghatósága alá tartozott, bárhol is élt. Halálos ítéletük érvényéhez a római helytartó hozzájárulása volt szükséges. Üléseit a templomépületben tartotta. Félkörben helyezkedtek el a tanács tagjai, a gyűlésről jegyzőkönyvet vezetett a két jegyző.

FARIZEUSOK, SZADDUCEUSOK. A nagytanács tagjai két pártnak voltak a hívei. A *farizeusok* (elkülönültek) pártja a nagyobb népszerűségnek örvendő párt volt, mivel a Szentírás előírásain kívül a hagyományokat, az atyák előírásait is megtartották tagjai. És ennek a megtartásában annyira szigorúak voltak, hogy mindenkitől elkülönültek, akik nem tartották meg ezeket az előírásokat úgy, mint ők. Az Úr Jézus korában már úgyszólván csak külsőségeket tartanak meg, nem törődnek a törvény tulajdonképeni céljával, az ember megszentelésével. Elégségesnek tartják egyedül a törvényszerinti tisztaságot és elhanyagolják a lélek tisztaságát. Ezért fordul velük szembe oly élesen az Úr Jézus. A különféle mosakodással, ruhával, imaszíjjal, bőjttel, nyilvános helyeken való imádkozással és még nagyon sok egyébbel (613 parancsot írnak elő, melyek közül 248 pozitív és 365 negatív volt) „súlyos és elviselhetetlen terheket raknak az emberek vállára, de maguk egy ujjal sem akarnak azokon lendíteni". (Mt. 23, 4.) Az írástudók majdnem mind közéjük tartoztak.

A *szadduceusok* (Szádok főpapról kapták nevüket)

számban kisebb párt, de gazdagságánál fogva nagy tekintélye volt. A papság, elsősorban a vezetőréteg, alkotta a pártot. Csak a Szentírást fogadták el életüket szabályozó normának, a hagyományokat elvetették. Anyagelvű világnézetük következtében a hellenizmus pártfogói. Nem hittek a test feltámadásában, a szellemekben, az isteni Gondviselésben, a szabadakaratban és a túlvilági igazságszolgáltatásban. Az Úr Jézus ellen összefogtak a farizeusokkal, akikkel különben éles ellentétben állottak.

Mint különleges vallási felekezet, mely szervezete révén közel áll a szerzetességhez, megemlíthető az *esszénusok* pártja. Nevük talán jámbort jelent. Krisztus Urunk idejében mintegy 4000 taggal rendelkezett. Alapításuk visszanyúlik a Kr. e. II. századra. Tanításuk nem tisztán zsidó eszmékből alakult ki, hanem van benne a görög és a parszi tanokból is. A Holt-tenger nyugati részén (Engaddi környékén) éltek vagyonközösségben. Nagy gondot fordítottak a szertartásos lemosásokra, melyeknek nagyobb erőt tulajdonítottak, mint a véres áldozatoknak. Tartózkodtak az eskütől, a kereskedelemtől, elítélték a rabszolgaságot és a katonaságot, s csupán egyesek éltek házaséletet, míg nagyobb részük nőtlen életet élt. Hittek az isteni Gondviselésben szinte a fatalizmusig menően, és a túlvilági életben. Kötelességük volt az erényes élet élése. Imáikat a nap felé fordulva végezték. Három évi jelöltség után vették fel tagjaikat. A nép tisztelettel tekintett rájuk jámbor életük miatt. Az Újszövetség nem említi meg őket.

Megemlíthetjük még mint politikai pártot, a *herodiánusok* pártját. Heródes udvari embereiből alakult ez a párt, mely Heródes trónjáért és a római uralomért buzgólkodott. Ezért szemben állottak a farizeusokkal. Azonban az Úr Jézus elleni gyűlöletük, mert féltették tőle Heródes trónját, összefogásra késztette őket a farizeusokkal.

ZSINAGÓGA. A zsidók egyedüli temploma Jeruzsálemben volt. Azonban a fogság utáni korban mindenütt találkozunk imaházakkal, *zsinagógákkal* (gyülekezet). Ahol tíz zsidó volt, ott már zsinagógát kellett felállítani;

Jeruzsálemben, ha hinni lehet a zsidó hagyományoknak, 480 zsinagóga volt. Istentiszteletre szombatonkint, ünnepnapokon, sőt hétfőn és csütörtökön is összegyűltek. A zsinagóga élén állott a *zsinagóga elöljárója,* aki a rendre ügyelt, vezette az istentiszteletet és kijelölte a szónokot. Mellette volt a *szolga,* aki a Szentírást adta át a felolvasónak és talán a gyerekek elemi tanítását végezte. Két, illetőleg három emberből álló testület gondoskodott az alamizsna gyüjtéséről, illetőleg a kiosztásáról. A zsinagógákat — legtöbbnyire négyszögalakú oszlopokkal 3 vagy 5 hajóra osztott épületet — szívesen építették víz mellé, hogy a szertartásos mosakodásokat könnyebben el lehessen végezni. A zsinagóga közepén *emelvény* állott állvánnyal, ahol az olvasandó könyvet elhelyezték. A Szentírást szövetbe csavarva külön szekrényben őrizték, melyet a zsinagóga főhelyén, a bejárattal szemben lévő fülkében őriztek. Az emelvény előtt foglaltak helyet a kiválóbb hívek, ezek voltak a *főhelyek,* melyeket a farizeusok annyira szerettek (Mt. 23, 6.), és velük szemben helyezkedett el nemek szerint elkülönülve a többi ember. A zsinagógai *istentisztelet* rendje a következő volt. Először elmondták a Halljad Izrael (Smá) c. szentírási részt (Dt. 6, 4—9; 11, 13—21; Num. 15, 37—41). Az elöljárótól felkért kiment az emelvényhez, imát mondott, melyre a nép Amen-nel felelt. Ezután következett a törvény olvasása a megállapított sorrendben (párásá), utána a próféták könyvéből egy részlet a felolvasó tetszése szerint (háftárá). Mivel az olvasás héber nyelven történt, azért rögtön mondatról-mondatra lefordította a felolvasott szöveget egy hozzáértő arám nyelvre (tárgemán). Ezután az emelvényre az elöljárótól felkért szónok lépett fel, ahol leült és beszédet intézett a néphez (derásá). A beszéd végén, ha pap volt jelen, akkor az, ha nem, akkor másvalaki áldást adott a népre és az erre felelt Amen-nel befejeződött a zsinagógai istentisztelet.

ALKALMAZÁS. Az Isten az *egész világnak az Ura,* aki úgy tudja intézni a történelem szálainak futását, hogy azokból az a kép alakuljon ki, amit ő akar.

A másodlagos, a harmadlagos események alakulása mind egy célt szolgál: az *Isten akaratának a teljesedését.* Az Úr Jézus földrejövetelét Palesztina viszonyainak rendezésével, a történelmi események alakulásával úgy intézi, hogy abban ne legyen semmi rendkívüli, az az események természetes folyománya legyen, és nagy szeretetének ellenértékéért megkövetelhesse a mi hitünket. Izaiás jövendölése így teljesedik be az Úr Jézus szerint: „Hallván hallani fogtok és nem értetek, és látván látni fogtok és nem láttok." (Mt. 13, 14.) Tudjuk észrevenni mindenben, nemcsak a jóban, hanem a rosszban, az Isten gondviselő kezét, aki életünknek mindenben, még jelentéktelennek látszó eseményeiben is irányítója és ura.

IMA. *Evangéliumolvasás előtt.* Mindenható Isten, tisztítsd meg szívemet és ajkamat, aki megtisztítottad tüzes parázzsal Izaiás próféta ajkát; kegyes irgalmaddal úgy tisztíts meg engem, hogy szent evangéliumodat méltón tudjam hirdetni. Krisztus Urunk által. Amen. Áldj meg engem, Uram. Az Úr legyen szívemben és ajkamon, hogy méltón és illőn hirdessem evangéliumodat: az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen. (A misekönyvből.)

Karácsony előtti antifónák.

Ó Bölcseség, aki a Felséges szájából származol, aki elérsz az egyik végtől a másik végig, mindent erősen és kegyesen elrendeztél: jöjj, taníts meg minket a bölcseség útjára.

Ó Uram és Izrael házának Vezére, aki Mózesnek az égő csipkebokor lángjában megjelentél és neki a Sínai hegyen a törvényt adtad: jöjj, nyujtsd ki megmentésünkre karodat.

Ó Jessze törzse, aki a népek számára jelként állsz, aki előtt a királyok szájukat zárva tartják, akihez a népek könyörögnek: jöjj szabadításunkra és már ne késlekedjél.

Ó Dávid kulcsa és Izrael házának kormánypálcája, aki amit megnyitsz, azt senki be nem csukja: jöjj és vezesd ki a fogságból a megkötözöttet, aki a sötétségben és a halál árnyékában ül.

Ó Kelet, az örök fény ragyogása és az igazság napja: jöjj és világositsd meg a sötétben és a halál árnyékában ülőket.

Ó nemzetek Királya és reménye, és szegletkő, aki egybekötöd őket: jöjj és mentsd meg az embert, akit földből alkottál.

Ó Emmánuel, királyunk és törvényhozónk, a nemzetek várakozása és megmentője: jöjj a mi megmentésünkre, Uram, Istenünk. (A breviáriumból.)

JÉZUS KRISZTUS ÉLETÉNEK A TÖRTÉNETE

I. JÉZUS GYERMEKKORA

Kr. e. 5 — Kr. u. 26.

3. Jézus születésének előkészítése

Lk. 1, 5—80.

KERESZTELŐ SZENT JÁNOS SZÜLETÉSÉNEK HIRULADÁSA. Heródesnek, Judea királyának napjaiban volt egy *Zakariás* nevű pap, *Ábia csoportjából,* kinek felesége *Áron leányai közül* való volt és neve *Erzsébet.* Mindketten *igazak voltak* Isten szemében, az Úr minden parancsát és *előírását* készségesen teljesítették. Azonban nem volt gyermekük, mivel Erzsébet meddő volt és mindketten már előrehaladott korúak voltak. Történt pedig, mikor csoportjában papi tisztségét végezte az Isten előtt és a papi szolgálat szerint *reá került a sors,* hogy illatáldozatot mutasson be, *az Úr templomába* lépett, *a nép pedig kint maradt* imádkozva az illatáldozat bemutatásának órájában. Ekkor megjelent neki az Úr angyala és ott állott az illatáldozat oltárának jobboldalán. Mikor Zakariás ezt észrevette, megzavarodott és félelem fogta el. Az angyal azonban így szólt hozzá: „Ne félj, Zakariás, mivel kérésed meghallgatást nyert. Feleséged, Erzsébet fiat szül neked és *Jánosnak* fogod hívni. Örömödre és ujjongásodra lesz és sokan fognak születésén örvendezni. Nagy lesz ugyanis az Isten előtt. *Bort és részegítő italt nem iszik* és a *Szentlélekkel betelik* már születése előtt. Izraelsok gyermekét Urunk Istenünkhöz fordítja. Ő maga

előtte fog járni *Illés lelkével* és erejével, hogy az *atyák szívét a fiakhoz* fordítsa, a hitetleneket pedig az igazak okosságához, és az Úrnak tökéletes népet készítsen". Zakariás így szólt az angyalhoz: „Honnét szerzek erre bizonyságot? Hisz én már öreg vagyok és feleségem sem fiatal már." Az angyal válasza ez volt: „Én *Gábor* vagyok, aki az Isten előtt állok és azért kaptam küldetést, hogy ezt az örömhírt neked megmondjam. Ime, megnémulsz és nem fogsz tudni beszélni addig a napig, míg ezek be nem teljesednek, mert nem hittél szavaimnak, melyek idejükben teljesedésbe mennek." A nép várta Zakariást és csodálkozott, hogy oly soká maradt bent a templomban. Mikor pedig kijött, nem tudott hozzájuk szólani és megértették, hogy látomást látott a templomban. Integetett nekik s néma maradt. Midőn pedig leteltek szolgálatának napjai, *hazament*. Erzsébet felesége pedig a napok után fogant és öt hónapig elrejtőzve maradt mondván: „Így cselekedett velem az Úr e napokban, amelyekben rám tekintett, hogy *megszüntesse gyalázatomat* az emberek előtt." (Lk. 1, 5—25.)

Zakariás: nevének jelentése: megemlékezett Jahve. — *Ábia csoportjából:* 24 papi osztály volt, melyek felváltva teljesítették a szolgálatot egy-egy hétig. — *Áron leányai közül:* papi családból származott. — *Erzsébet:* héberül Eliseba, azaz megesküdött az Istenem, az eskü Istene. — *Igazak voltak:* jámbor életűek. — *Előírását:* a szertartási törvényeket. — *Reá került a sors:* a papi teendőket naponta kisorsolták. — *Az Úr templomába:* a szentélybe. — *A nép pedig kint maradt:* a belső udvar keleti sávján. — *János:* jelentése Jahve ad kegyet, Jahve kegyes. — *Bort . . . nem iszik:* názir lesz, önmegtagadó életet fog élni. — *Szentlélekkel betelik:* próféta lesz. A Szentatyák szerint az eredeti bűntől már születése előtt megtisztult. — *Előtte:* a Messiás előtt. — *Illés lelkével:* Illéshez lesz hasonló. — *Atyák szívét a fiakhoz:* a pátriárkák lelkületét igyekszik kortársai szívébe önteni. — *Gábor:* Gabriel, Isten embere, Isten hőse. — *Hazament:* nagyon régi hagyomány szerint (Kr. u. 530) a mai Ain-Karim városkába, mely Jeruzsálemtől ÉNy-ra 7.5 km-re fekszik. Mások szerint, de ez kevésbbé valószínű, Ir Hammelach, Jeruzsálemtől D-re 40 km-re. — *Megszüntesse gyalázatomat:* a gyermektelenség a keletiek szemében szégyen volt és Isten büntetése.

JÉZUS SZULETÉSÉNEK HIRULADÁSA. A hatodik hónapban Isten Gábor angyalt Galilea *Názáret* nevű városába küldte egy szűzhöz, aki a Dávid házából való

Józsefnek volt a *jegyese*, a szűz neve pedig *Mária* volt. Bement hozzá az angyal és mondotta: „Üdvözlégy malaszttal teljes. Az Úr van teveled. Áldott vagy az asszonyok között." Amikor ezt hallotta, megzavarodott annak beszédén és azon gondolkozott, miféle üdvözlés ez. Az angyal azonban mondotta: „Ne félj Mária, mivel kegyelmet találtál az Istennél. Ime, méhedben fogansz és fiat szülsz, nevét pedig *Jézusnak* hívod. Ez nagy lesz és a Magasságbeli fiának fogják hívni, és *neki adja az Úr Isten Dávid atyjának székét*, úgyhogy uralkodni fog örökre Jákob házában és országának nem lesz vége." Mária erre így szólt az angyalhoz: „Mikép történik ez, hiszen férfiút nem ismerek?" Az angyal ezt válaszolta: „A Szentlélek száll le reád és a Magasságbelinek ereje *megárnyékoz* téged. Ezért a Szentet, ami tőled születik, Isten fiának fogják hívni. Ime, Erzsébet, a te rokonod is fiat fogant öregségében és ez már a hatodik hónapja annak, akit meddőnek neveznek, mert az Isten előtt nincs lehetetlen dolog." Mária pedig így szólt: „Ime az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint." És eltávozott tőle az angyal. (Lk. 1, 26—38.)

· *Názáret:* Galileában fekvő város. Mai neve En-Naszira. Neve annyit jelent, mint sarj, rügy, virág, vagy pedig vigyázó őr. Az Ezdrelon síkság északi peremén emelkedő 400 m magas hegy oldalán épült. Az ószövetségben neve nem fordul elő. Nem volt jó híre. Egy zsidó író szerint a 24 papi nemzetség egyik városa. — *József:* talán annyit jelent, mint növelje, t. i. Isten, a jót, vagy pedig jáspis. — *Mária:* nevének jelentése szép, vagy Jahvétól szeretett, vagy Jahvét szerető. — *Jegyese:* a zsidó jog szerint a jegyesség teljes értékű házasság volt, ahol csupán a lakodalom és a férj házába való bevezetés hiányzott. — *Jézus:* a zsidó Jéhosua, Jesua, Józsue görögösített alakja. Jelentése Megváltó, Szabadító, Üdvözítő. *Neki adja . . . székét:* ő lesz a Messiás, akit már oly régen várnak a zsidók. — *Megárnyékoz:* mikép a felhő megtermékenyíti esővel a földet, úgy működik a Szentlélek a Szent Szűzben.

SZŰZ MÁRIA MEGLÁTOGATJA ERZSÉBETET. E napokban Mária elindult sietve a hegyes vidék felé, Júda városába. Bement Zakariás házába és köszöntötte Erzsébetet. Amint meghallotta Erzsébet Mária köszöntését, a gyermek örvendezett méhében. Erzsébet *eltelt a Szentlélekkel*, hangos szavakban tört ki: „Áldott vagy

te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse. Honnét érdemlem meg, hogy Uramnak az anyja jöjjön hozzám? Amint meghallottam üdvözlésedet, örömmel ujjongott a gyermek méhemben. Boldog vagy, aki hittél, mivel beteljesedik mindaz, amit az Úr neked mondott." Mária így válaszolt:

„*Magasztalja lelkem* az Urat,
És örvendez a lelkem megváltó Istenemen.
Mivel szolgálójának semmiségét megtekintette:
Ime, mostantól kezdve boldognak hirdet engem [minden nemzedék.
Mert nagy dolgot cselekedett velem a Hatalmas:
Akinek szent a neve.
És irgalma nemzedékről nemzedékre azokra száll,
Akik félik őt.
Hatalmas dolgot művelt karjával:
Szétszórta azokat, akik kevélykedtek szívük ter- [veiben.
Letette a hatalmasokat a trónról,
És felmagasztalta az alázatosakat.
Az éhezőket jóval töltötte be:
És a gazdagokat üresen bocsátotta el.
Izraelt gyermekévé fogadta,
Megemlékezett irgalmáról,
Amint szólott atyáinkhoz,
Ábrahámhoz és ivadékaihoz mindörökre."

Mária ott maradt vele *három hónapig,* azután visszatért házába. (Lk. 1, 39—56.)

Eltelt Szentlélekkel: felvilágosította őt a Szentlélek és ezért nevezi áldottnak Szűz Máriát. — *Magasztalja lelkem:* Szűz Mária ezt a hódoló és háláját kifejező éneket keleti szokás szerint rögtönzi. Ilyen rögtönzés Korzikában, Szicíliában és másutt Keleten nem szokatlan még ma sem. (V. ö. Merimée P.: Colomba.) — *Három hónapig:* lehet, hogy Szent János születése előtt, lehet, hogy születése után tért vissza.

KERESZTELŐ SZENT JÁNOS SZÜLETÉSE. Miután elérkezett a szülés ideje, Erzsébet világra hozta fiát. Mikor szomszédai és rokonai meghallották, hogy az Úr

vele nagy irgalmasságot cselekedett, vele együtt örültek. Midőn elérkezett a nyolcadik nap, eljöttek nevet adni a gyermeknek és atyja nevéről Zakariásnak nevezték. Anyja azonban mondotta: „Semmiesetre sem, hanem Jánosnak fogják hívni." Erre mondották neki: „Hisz nincs senki sem a rokonságodban, akit így hívnának." Atyjának intettek tehát, hogy mikép akarja őt nevezni. Irótáblát kért és ráírta: János az ő neve. És mindenki *csodálkozott*. Abban a pillanatban pedig megnyílt a szája és a nyelve és hálát adott az Istennek. Minden szomszédot megszállt a félelem, és ennek a híre elterjedt Judea egész hegyvidékén. Akik ezt hallották, szívükbe vették és kérdezték: „Vajjon mi lesz e gyerekből?" Ugyanis az Isten keze vele volt. Atyja, Zakariás eltelt Szentlélekkel és így jövendölt:

„*Áldott legyen* Izrael Ura, Istene,
Mivel meglátogatta és megváltotta népét.
Felemelte számunkra az *üdvösség szarvát*
Dávid fiának házában.
Amint szólott szent prófétái szája által
Ősidőktől fogva.
Hogy *megment ellenségeinktől*
És azok kezétől, akik gyűlölnek minket;
Hogy *irgalmasságot gyakoroljon* atyáinkkal
És megemlékezik szent szövetségéről;
Az *esküről*, melyet esküdött
Ábrahám atyánknak, hogy megadja nekünk,
Hogy félelem nélkül
— Ellenségeink kezéből megmentve — szolgáljunk [neki
Szentségben és igazságban
Színe előtt mindenkor,
És téged, gyermek, a Magasságbeli prófétájának [fognak hívni:
Az *Úr színe előtt* fogsz járni, hogy utait előkészítsd;
Hogy megadd az üdvösség tudományát népének
Bűneik bocsánatára
A mi Istenünk nagy könyörülete által,

Amellyel meglátogatott bennünket *a magasságból [eredő,*
Hogy megvilágosítsa mindazokat, akik *a halál [sötétségében és árnyékában* ülnek
És lábunkat a béke útjára igazítsa."

A gyermek pedig növekedett és lélekben erősödött. *A pusztában* volt mindaddig, míg Izraelnek meg nem mutatta magát. (Lk. 1, 57—80.)

Csodálkozott: mert a családban nem volt ilyen név. — *Áldott legyen:* Zakariás hálaénekében először hálát ad azért, hogy Isten gondját viseli a népnek, a második részben pedig János szerepére mutat rá. Az ének tele van hebraizmusokkal. — *Üdvösség szarvát:* a szarv az erő jelképe, és itt az Üdvözítőre vonatkozik. — *Megment ellenségeinktől:* nem a rómaiakra vonatkozik, hanem a lélek ellenségeire. — *Irgalmasságot gyakoroljon:* beváltsa ígéretét, a megváltást. — *Esküről:* Isten az Ábrahámmal kötött szövetséget esküvel erősítette meg. — *Úr színe előtt:* a Megváltó előhírnöke lesz János. — *A magasságból eredő:* a Megváltó. — *A halál sötétségében és árnyékában:* a bűnösök, a pogányok és a pokoltornácában lévők. — *A pusztában:* Jordán torkolata és a Holt-tenger nyugati partjánál lévő pusztában. (16)

A MEGVÁLTÁS ELŐKÉSZITÉSE. Malakiás próféta (Kr. e. 450 körül) megjövendölte, hogy az Isten a Megváltó születését elő fogja készíteni egy hírnök által. Ezt mondja ugyanis a próféta: „Ime, elküldöm követemet, hogy utat készítsen színem előtt." (3, 1.) Az Isten Zakariás papot és ennek istenfélő feleségét választja ki, hogy a hírnök az ő gyermekük legyen. Tőlük lelkiséget követel. Követeli, hogy Zakariás kételkedés nélkül higgyen, Erzsébettől pedig elvárja, hogy nagy titkát ne közölje senkivel sem, hanem egyedül az Istenre gondolva éljen öt hónapon keresztül. És ha nem jön magától ez az áldozathozatal, akkor az Isten maga gondoskodik arról, hogy csodás módon is bebizonyítsa azt, hogy az fog történni, amit ő akar és előtte nincs lehetetlen. Pedig Zakariás pap létére ismerhette az Irásokat és tudhatta azt, hogy az Isten elég hatalmas, hogy kövekből is fiakat támasszon. Az Isten fiat támasztott magának Jánosban csodálatos módon. Azonban János ennek ellenére sem legendás személy, hanem történeti személy,

aki Zakariás családjának a gyermeke. János nem hiába tisztult meg az eredeti bűntől születése előtt, tudja, hogy ezért mivel tartozik az Istennek. Elvonul a pusztába, önmegtagadó életet él a nélkül, hogy az esszénusok szektájához tartoznék és itt a magányban készül hivatására.

Az első bűnt az ember szabadakaratból követte el, ezért a bűntől való megváltásnak is szabadakaratból kellett bekövetkeznie. A második isteni személy, az Ige, szabadakaratból vállalta a megváltás véghezvitelét. De ehhez még az ember részéről is szükséges volt a szabadakaratból való beleegyezésre, hogy az Ige testet ölthessen. Szűz Mária volt az, aki ezt az első lépést megteszi, hogy az Ige testet ölthessen. Ő mondja ki: Legyen nekem a te igéd szerint. Éva olyan akart lenni, mint az Isten és ezért megtagadja az engedelmességet, Szűz Mária engedelmeskedik ellenkezés nélkül és azért az Isten száll le hozzá. Éva a bűnbe taszította engedetlenségével az emberiséget, míg Szűz Mária engedelmességével az Istenhez emelte az emberiséget. Amint az Isten csodálatos módon alkotta az első ember testét a földből, úgy alkotja ezután csodálatos módon a második Ádám testét a második Éva testéből. Az Isten az emberi természetet használja fel csodálatos módon, hogy legnagyobb csodáját véghezvigye, elküldje nekünk a Megváltót a nélkül azonban, hogy az csodának tűnnék fel. Valóban hatalmas az Isten!

TANITÁS. A Szentlélek munkáját látjuk, hogy megtisztította *Keresztelő Szent Jánost az eredeti bűntől,* Szűz Máriát nem csupán megtisztította ettől a bűntől létének első pillanatában, hanem még túláradó módon szentté, kegyelemmel teljessé tette. Szűz Máriát, mivel malaszttal teljes létének első pillanatától kezdve, *Szeplőtelenül fogantatott* Szűz Máriának nevezzük. Szűz *Mária szűz* volt nemcsak az Úr Jézus születése előtt, hanem utána, mert különben nincs jelentősége azoknak a szavaknak, amiket az angyalnak mondott: Férfiút nem ismerek. Ebben bent van fogadalma, hogy házasságában is szűz akar maradni és házasságra is csak azért szánja rá magát, hogy fogadalmát megtarthassa. *Jézus természet-*

feletti módon fogantatott. Istennek nevezi őt Erzsébet, amikor Máriát mint Isten anyját üdvözli; az angyal is azt mondja róla, hogy Isten fiának fog neveztetni, aki megmenti népét a bűntől és országának nem lesz vége. Utalást találunk a *Szentháromságra* az angyal szavaiban: „Kegyelmet találtál az Istennél", „Isten fiának fog hivatni", a „Szentlélek száll reád". *Gábor angyalról* megtudjuk, hogy ő az Isten színe előtt áll.

ALKALMAZÁS. Az Isten szavában, hitünkben ne kételkedjünk, mint tette azt Zakariás. Gyakoroljuk a felebaráti szeretetet ismerősök, rokonok, betegek látogatásával, mint Szűz Mária cselekedte. Kövessük a kemény életben Szent János példáját, mert közelebb jutunk ezáltal az Istenhez.

Az Egyház Szűz Máriát nagyon tiszteli, tisztelete nagyobb a szentek tiszteleténél. Láthatjuk ezt a sok Szűz Mária-ünnepből. December 8-án van Szeplőtelen Fogantatás ünnepe; március 25-én Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe, az angyali hírüladás ünnepe; július 2-án, Sarlós Boldogasszony ünnepén üljük emlékét, hogy a Szűz meglátogatta Erzsébetet. Május és október hónapokat szintén Szűz Mária tiszteletére szenteli az Egyház. Mivel Szűz Mária az örök király anyja, azért a loretói litánia Szűz Mária címei közé beiktatta a királynői címet is. Szűz Mária tiszteletére imákat szerkesztett az Egyház, tiszteletére imádkozzuk az Üdvözlégyet, húzzuk meg háromszor napjában a harangokat és elmondjuk az Úrangyalát, tiszteletére zarándokolunk kegyképeihez, kegyszobraihoz.

Keresztelő Szent János születésének ünnepe június 24-én van. Szűz Mária születésén kívül ő az egyedüli szent, akinek születése napját is megüljük.

Keresztelő Szent János születésének hírüladását olvassa az Egyház Keresztelő Szent János születésének vigiliáján a szentmisében és a breviáriumban.

Jézus születésének hírüladását olvassa az Egyház Gyümölcsoltó Boldogasszony, Szeplőtelen Fogantatás és a Rorate-misék evangéliumában.

Erzsébet meglátogatásának történetét a Sarlós Boldogasszony evangéliuma tartalmazza.

Keresztelő Szent János születésének történetét megtaláljuk a Szent június 24-i miséjében.

A Benedictust és a Magnificatot naponta imádkozza az Egyház hivatalos imájában, a breviárium Laudesében, illetve Vesperae-jében.

Szűz Mária legelső ábrázolásaival már a 2. században találkozunk a katakombákban, így S. Priscilla és Pietro e Marcellina katakombájában.

SZENT HELYEK. *Ain-Karim*-ban mutogatják azt a barlangot, ahol Keresztelő Szent János született. Itt állott a régi hagyomány szerint Zakariás háza. A 4. században templom épült föléje. Többször restaurálták. Mostani alakját a 17. században kapta. A Protoevangelium Jacobi (Kr. u. 2. sz. közepe) szerint Szűz Mária szülei a Dávid-családból származó *Joachim* és az Áron-családból származó *Anna* voltak, akik Szeforiszban (Diocezarea, ma Szaffurije) laktak; később Jeruzsálembe költöztek. Gyermek nélkül voltak sokáig, míg végre Isten meghallgatta könyörgésüket és Szűz Máriát adta nekik, akit azután hároméves korában a templomba adtak. Itt szüzességi fogadalmat tett a Szentlélek indítására, Mint örökös leány eljegyezte magát a Dávid családjából való Józseffel.

Szeforisz Názárettől északra 7 km-re feküdt egy hegyen. Heródes Antipas székhelye volt. Galileának legerősebb városa. A keresztesek a régi bazilika helyén, mely Joachim és Anna háza felett épült, egy nagy háromhajós templomot építettek.

Jeruzsálemben a Betezda-tó mellett állott Joachim háza s a hagyomány szerint itt született Szűz Mária. A keresztesektől épített templomot a mult században helyrehozták és ma Jeruzsálem egyik legnagyobb temploma a *Szent Anna*-templom. Itt a földalatti üreget tartják Szűz Mária születési helyének.

Názáret. Nagy Konstantin az *angyali hírüladás* emlékére Szűz Mária háza helyén *templomot* épített. A hely valódisága mellett erősen megalapozott hagyomány szól. 1895-ben ásatásokat végeztek s előkerültek a 75 m hosszú háromhajós bazilika alapfalai, amely alatt volt a hírüladás barlangja. Ezt a templomot a szaracénok szétdúlták, a keresztesek azonban újra felépítették. 1263-ban újra feldúlják a templomot és csak 1620-ban kapnak engedélyt a ferencesek, hogy felépíthessék. A mai templomot 1730-ban építik keresztben a régire. A barlangba főoltár előtti lépcső vezet le. Itt az angyali üdvözlet kápolnájának oltára előtti padozaton márvány mozaik rozetta van s felette az oltáron e felirat: Verbum caro hic factum est. Az Ige itt lett testté. A templom kizárólagosan a katolikusoké. Minden nap a Vesperae után ünnepélyes körmenet van.

Ettől a templomtól északra kb. 100 méterre van az a templom, amely *Szent József műhelye* fölé épült. Már a 6. században templom állott itt, mely aztán a mohamedánok áldozata lett.

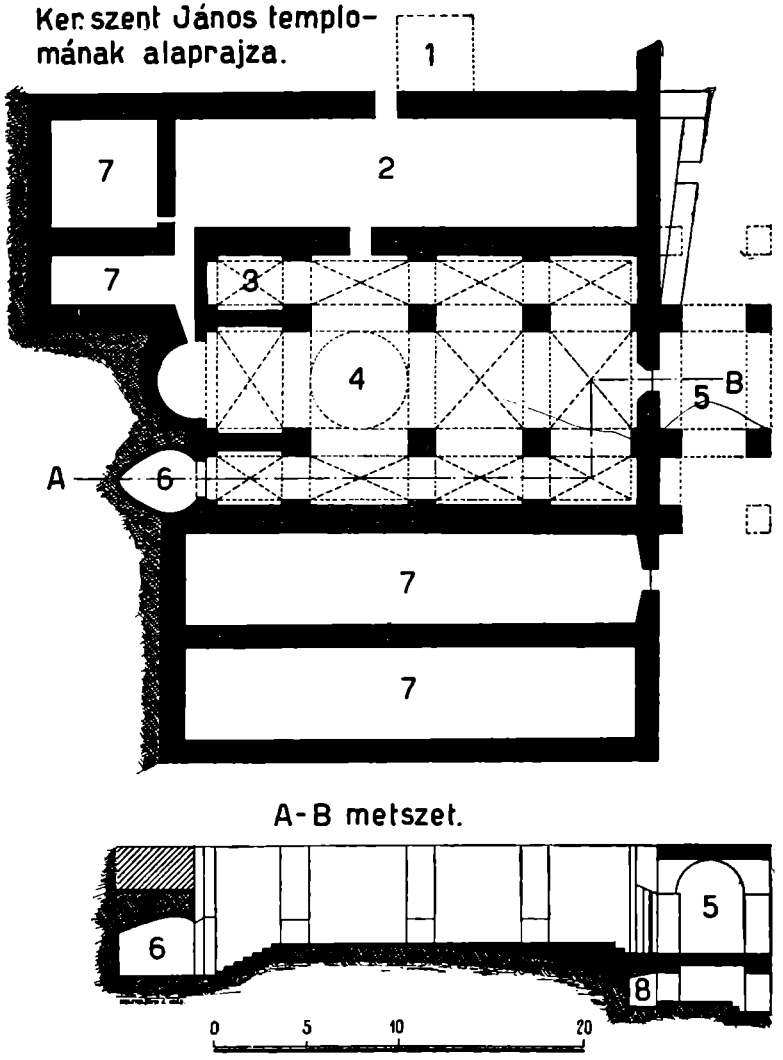

Ker. Szent János templomának alaprajza.

A város nyugati részén egy kis templomban található *Krisztus asztala* (17) (Mensa Christi), ahol a 17. századig visszamenő hagyomány szerint Krisztus Urunk többször étkezett tanítványaival. Ennek a kőtömbnek a hossza 3 méter, szélessége 2 méter, magassága pedig 1 méter.

A *zsinagóga* helyén, mely a város közepén volt, ma egy kis templom áll.

A várostól keletre kb. 800 méterre található az ú. n. *Mária-kút* (18), ahonnét a názáreti asszonyok a vizet hozták.

A várostól délre 1/4 órára van az *Ijedelem hegye*, ahol templom áll annak az ijedelemnek az emlékére, amit a B. Szűz kiállt akkor, amikor Fiát a zsidók le akarták taszítani az *Orvény hegyéről*. Ez a templomtól kb. 1/2 óra járásra van. Ez egy meredek sziklafal (392 m) Ezdrelon síksága felé fordulva meredekségével. (L. a térképet a könyv végén.)

IMA. Testvérek: tudjátok, hogy itt van az idő, hogy az álomból felserkenjünk. Közelebb van ugyanis üdvösségünk, mintsem hittük. Az éj eltávozott, a nap pedig közeledik. Vessük el tehát a sötétség cselekedeteit és öltsük fel a világosság fegyvereit. Mint nappal, tisztességesen járjunk: nem dáridózásokban, nem részegeskedésekben, nem bujálkodásban és nem kicsapongásokban, nem veszekedésben és irígységben, hanem öltsétek magatokra az Úr Jézus Krisztust. (Róm. 13, 11—14.)

Szent János evangéliumának bevezetése. Kezdetben volt az Ige és az Ige az Istennél volt és az Ige Isten volt. Ez volt kezdetben az Istennél. Minden általa lett s nélküle nem lett semmi sem, ami lett. Élet volt benne és az élet az emberek világossága volt. És a világosság a sötétségben világít, de a sötétség nem fogta fel azt. Az Isten küldött egy embert, kinek neve János volt. Ez tanúságul jött, hogy a világosságról tanúságot tegyen, hogy mindenki higgyen általa. Nem ő volt a világosság, csak tanúságot jött tenni a világosságról. Igazi világosság volt, amely felvilágosít minden e világra jövő embert. A világban volt és a világ általa lett, mégsem ismerte meg őt a világ. Sajátjába jött, de az övéi nem fogadták be őt. Akik azonban befogadták őt, hatalmat adott nekik arra, hogy Isten fiaivá lehessenek, azoknak, akik hisznek az ő nevében, akik nem a vérből, nem a test akaratából és nem a férfi szándékából, hanem az Istenből születtek. És az Ige testté lőn és miközöttünk lakozék. És láttuk dicsőségét, mint az egyszülöttjének a dicsőségét telve kegyelemmel és igazsággal. (Jn. 1, 1—14.)

4. Jézus születése

Lk. 2, 1—38.

JÉZUS SZÜLETÉSE. Történt pedig azokban a napokban, hogy Augusztus császár (19) rendeletet adott ki *az egész föld* összeírására. Ez az első összeírás Cirinus, Szíria helytartója alatt történt. Mindenki a *maga váro-*

sába utazott, hogy az összeírásnak eleget tegyen. József a galileai Názáret nevű városból a Judeában lévő Dávid városába ment fel, melyet Betlehemnek neveznek, mivel Dávid házából és családjából való volt, hogy eleget tegyen az összeírásnak Máriával, *eljegyzett nehézkes feleségével.* Történt pedig, midőn ott voltak, elérkezett a szülés napja. És megszülte elsőszülött fiát és pólyába takarta és *jászolba fektette,* mivel *nem volt számukra hely* a fogadóban. (Lk. 2, 1—7.)

Az egész föld: a római birodalom. — *Maga városába:* törzsének városába, mert itt voltak nyilvántartva a törzsbeliek. — *Eljegyzett nehézkes feleségével:* jegyesével. — *Jászolba fektette:* Jézus istállónak használt barlangban született. E barlang előtt talán a fogadónak az épülete állott. — *Nem volt számukra hely:* a nagy néptömeg miatt, mely az összeírás alkalmára Betlehembe jött.

A PÁSZTOROK IMÁDJÁK JÉZUST. Pásztorok voltak azon a környéken, akik ébren voltak és őrizték az éjtszaka nyájukat. És íme, az Úr angyala megállott mellettük és *Isten világossága* vette körül őket és e miatt nagyon megrémültek. Az angyal így szólt hozzájuk: „Ne féljetek! Mert íme, nagy örömet hirdetek nektek, amely minden népé lesz, mivel ma született nektek a Megváltó, aki az Úr Krisztus, Dávid városában. És íme, számotokra a jel: Találtok pólyába takart és jászolba fektetett gyermeket." És hirtelen *mennyei sereg* sokasága termett az angyal mellett és dícsérték az Istent mondván: *„Dicsőség a magasságban* az Istennek és békesség a földön a jóakaratú embereknek!" Miután az angyalok az égbe távoztak tőlük, a pásztorok egymásnak mondották: „Menjünk át Betlehembe, hogy lássuk a történteket, amit az Úr hírül adott nekünk." És sietve elindultak és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolba helyezett Kisdedet. Mikor meglátták mindezt, elmondták, amit ők hallottak erről a gyermekről. Aki csak hallotta, csodálkozott a pásztorok beszédén. Mária pedig mindezeket a szavakat megőrizte és gondolkodott szívében ezekről. A pásztorok visszatértek, dícsérték és magasztalták az Istent mindazokért, amiket hallottak és láttak, amint ezt ők hírül kapták. (Lk. 2, 8—20.)

Isten világossága: mennyei fény. — *Mennyei sereg:* angyalok. — *Dicsőség a magasságban:* az Úr Jézus földrejövetelének célja az Isten dícsérete és az emberek lelki békéjének megszerzése.

JÉZUS NEVE. Miután eltelt *nyolc nap,* a gyermeket Jézusnak hívták, úgy, amint az angyal nevezte, mielőtt még a méhben fogantatott volna. (Lk. 2, 21.)

Nyolc nap: a nyolcadik napon előírt szertartások közepette kapta meg a gyermek a nevét.

JÉZUS BEMUTATÁSA A TEMPLOMBAN. Miután a Mózes törvényétől *előírt tisztulási napok* elteltek, felvitték Jeruzsálembe, hogy bemutassák az Úrnak. Előírja ugyanis az Úr törvénye, hogy minden *elsőszülött fiúért,* aki az Úr szentje, áldozatot: egy pár gerlét vagy két galambfiókát mutassanak be. És íme, volt Jeruzsálemben egy Simon nevű ember, aki igaz és istenfélő ember volt, aki várta Izrael vigasztalását és a Szentlélek volt benne. Igéretet kapott a Szentlélektől, hogy addig nem hal meg, míg előbb meg nem látja az Úr Krisztusát. És a Lélektől indíttatva a templomba jött. És midőn szülei a gyermek Jézust bevitték, hogy a törvényszerinti áldozatot bemutassák érte, karjába vette és Istent áldva mondotta:

„Most bocsásd el Uram a te szolgádat
Igéreted szerint békességben,
Mivel szemem látta a te üdvösségedet,
Amit minden nép számára készítettél:
Világosságul a pogányok megvilágítására
És népednek, Izraelnek dicsőségére."

Atyja és anyja csodálkoztak azon, amit felőle mondtak. Megáldotta őket Simeon és anyjának, Máriának mondotta: „Ime, ez Izraelben sokak *romlására és feltámadására* tétetett és jeléül, melynek ellene mondanak. És a te lelkedet is *tőr járja át,* hogy *sok szívnek a gondolata nyilvánosságra kerüljön.*" És ott volt Anna prófétaasszony, Fánuel leánya Áser törzséből. Ez igen öreg volt és hét évig élt házasságban férjével szűzessége után. És már nyolcvannégy éves volt ez az özvegy. Nem távozott el a templomból, böjtben és imádságban

szolgált éjjel és nappal. És ő is ugyanabban az órában odajött, dícsérte az Urat és mindenkinek szólt felőle, akik várták Izrael megváltását. (Lk. 2, 22—38.)

Előírt tisztulási napok: fiúknál ez negyven napig tartott. Az anya tisztátalan volt törvény szerint, melytől az áldozat bemutatása által szabadult meg. — *Elsőszülött fiú:* az elsőszülött fiú az Úrnak volt szentelve; de mióta Lévi törzse látta el az istentiszteletet, azóta áldozatbemutatással és 5 sékel (kb. 15—20 pengő) fizetésével kellett az elsőszülöttséget megváltani. Az áldozat gazdagoknál bárány volt, míg szegényeknél galamb vagy gerle. — *Romlására és feltámadására:* akik nem fogadják el Krisztus tanítását, azok elkárhoznak, míg akik elfogadják, üdvözülnek. — *Tőr járja át:* sokat fog szenvedni. — *Sok szívnek . . . kerüljön:* hogy a kísértésekben kitartanak-e Krisztus mellett.

JÉZUS SZÜLETÉSE. „Mialatt mély csend borult mindenre s az éjjel sietős útja közepén tartott, mindenható igéd, Uram, leszállott az égből királyi székedből" mondja a karácsony nyolcada alatti vasárnap misekezdete a Bölcseség könyvének szavaival. (18, 14—15.) Teljesen csendben, semmi feltűnést sem keltve jelent meg a földön az Ige, hogy végrehajtsa az emberiség megváltását. Nem mint hatalmas uralkodó jelenik meg az egész világ Ura, hanem mint magával tehetetlen, emberi segítségre szoruló kis csecsemő. Nem fényes palotában jön a világra, hanem istállóban, hogy ezzel is jelezze azt, mennyire bent élünk a bűnben, a szennyben. Szállást keres a világ Ura magának és saját országában nincs tisztességes, emberhez méltó hely sem számára. Szándékosan keresi az ellentéteket, hogy rámutasson, mennyire téves utakon jár az emberiség, ha a gazdagságban, élvezetekben, hírben, dicsőségben keresi boldogságát. A boldogság, önmagunk megtalálása a lemondásban, az igénytelenségben van. Akkor találunk meg mindent, ha magunkat, kényelmünket nem keressük. A megváltás tehát az Ige megjelenésének első percében veszi kezdetét és csak az tudja ezt meg, akinek a szíve egyszerű. Ezért jelennek meg a jászolnál a pásztorok és ezért nem megy követség hozzá a római császártól, de még Heródes udvarából sem. Legyen a szívünk egyszerű és akkor a mi szívünkben is megjelenik az Úr Jézus Krisztus.

JÉZUS CSALÁDFÁJA. Két családfával is találkozunk a Szentírásban. Az egyiket *Szent Máté* (1, 1—17), a másikat *Szent Lukács* (3, 23—38) írta le, hogy így bizonyítsák Jézusnak Dávidtól való származását.

Szent Máté a családfát Ábrahámnál kezdi és úgy jut el Szent Józsefig, illetve Jézusig. Ennek a családfának 41 tagja van (illetve 42, de Jechoniás kétszer szerepel benne) és három 14 tagból álló csoportra osztotta fel a családfa tagjait. A családfa nem teljes, mivel máshonnét tudjuk, hogy hiányzik egy-két tag. Az egyiptomi tartózkodásra csupán három tagot számít, pedig többnek kellett lennie. Jórám fiának Oziást teszi meg, itt kihagy három utódot. Ebből észre kell vennünk, hogy a családfa közlésének egy fontos célja volt: kimutatni, hogy Jézus Dávid sarja és így az ígért Messiás. Ezért mesterséges keretbe szorítja a családfa tagjait és kihagyásokkal dolgozik. Szent Józsefet mint Szűz Mária jegyesét, akitől (görögben: ex hész, nőnemű) születik Jézus, mutatja be. A családfában megemlít négy nőt is, jóllehet ez nem volt szokásban. A négy nő közül három bűnös úton jutott be a Megváltó családjába, a negyedik pedig pogány volt. Ezzel jelezni akarja az evangélista, hogy a Megváltó a bűnösökért, a pogányokért is jött, nem csupán a zsidókért.

Szent Lukács az ősökre visszamenőleg kezdi családfáját. A családfa visszamegy egészen Ádámig, aki az Istené volt. A családfa 76 tagból áll. Ha levonjuk azt a húsz tagot, akik Ábrahám előtt voltak, akkor 56 tagot kapunk arra az időre, amely alatt Szent Máté 41-et sorol fel. Ádámig való visszavezetés azért történik, hogy kimutassa a megváltás egyetemességét. Az eltérés még nagyobb lesz, ha összehasonlítjuk a neveket. Dávid királytól kezdve ugyanis csak Sálátiel, Zorobábel és Szent József közös, míg a többi név eltér.

Felmerül a kérdés, miért? A zsidó *családfák megbízhatók,* hisz gondosan készítették és félve őrizték azokat, mert sokszor létérdekük függött attól, hogy tudják bizonyítani leszármazásukat. Így a babiloni fogság után a papságnak igazolnia kellett leszármazását. 4289 pap tudta igazolni, míg néhány papot, mivel ezt nem tudta megtenni, ki kellett zárni a papságból, mert „ezek keresték ugyan származásuk okmányait, de nem találták meg" (I Ezd. 2, 62). Így nem feltűnő, sőt természetes, ha Jézusnak is megvan a családfája, csak azt kell kutatnunk, miért van ez az eltérés.

A nehézségek kiküszöbölésére több kísérlet történt. A legrégibb kísérlet *Sextus Julius Africanustól* (Kr. u. 240) származik, aki szerint mind a két családfa József családfája. Máté József testszerinti atyján, Jákobon keresztül halad, míg Lukács Hélin, Jákob anyai mostohatestvérén keresztül viszi a családfát. Mátán feleségül veszi ugyanis Estát, akitől születik Jákob. Mátán halála után Esta feleségül megy Mátáthoz, akitől születik Héli. Jákob és Héli tehát egy anyától valók, de két apától. Héli feleségét özvegyen hagyja hátra, gyermek nélkül. Most a levirátus törvény alapján sógorához, Jákobhoz megy nőül, hogy az „ivadékot támasszon fivérének" (Deut. 25, 5). És ebből a házasságból születik Szent József, akinek természetes atyja Jákob, míg a levirátus alapján törvényszerinti atyja Héli. Ezt

a véleményt elfogadta Szent Ágoston is élete vége felé és utána még nagyon sokan. Ennél az elméletnél nem lehet bizonyítani azt, hogy a mostohatestvérnek el kellett vennie fivérének feleségét, ha ez gyermek nélkül halt meg. Azonfelül Julius Africanus adataihoz kétség fér, mert nem megbízható helyen szerezte azokat.

Egy *másik megoldás* szerint Szent Máté Szent József őseit sorolja fel, míg Szent Lukács Szűz Mária őseit. Ennek a megoldásnak a nehézsége az, hogy mindkét családfában Szent József szerepel mint az Úr Jézusnak törvényszerinti atyja. Ezt úgy próbálják kiküszöbölni, hogy a megfelelő szöveget a következőképen kell olvasni: „Jézus, amikor (mint Messiás) fellépett, körülbelül harminc esztendős volt, az emberek (mivel szűzi születéséről nem tudtak) őt József fiának tartották (akinek őseit Máté felsorolja), ő azonban (Máriától szűzi módon születve) Hélitől származott." (Kalt: Bibl. Reallexikon II. 754.) Úgy is próbálják ezt a nehézséget kiküszöbölni, hogy Szűz Máriát megteszik örökös leánynak, akinek jegyesét Héli örökbe fogadta. Azonban annak nincsen sehol sem nyoma, hogy Szűz Mária örökös leány lenne. A hagyomány szerint Szűz Mária atyjaként Joáchim szerepel és nem Héli, mint Szent Lukácsnál van. Ezt a nehézséget azzal hidalják át, hogy Hélit Élinek ejtették ki és ez nem más, mint Éliákimnak a rövidítése és rokonjelentésű a Jehojákim-Jojákim-Joáchim névvel. Ilyen cserék ismeretesek, még a Szentírásban is van erre példa, amikor II. Nekáó Eljákimot tette meg királlyá és nevét Jojákimre változtatta meg. (IV Kir. 23, 34.)

Van még egy *harmadik kísérlet* is. E szerint a felfogás szerint mind a két evangélista Szent József geneológiáját adja, mégpedig Máté a királyi leszármazást adja, míg Szent Lukács a természetes leszármazást. Szent Máté azt akarja családfájával bizonyítani, hogy az Úr Jézus Dávid király leszármazottja, míg Szent Lukács az Úr Jézus valóságos és törvényes őseit sorolja fel. Szent Máté evangéliumának célja kimutatni, hogy az Úr Jézus Messiás és így Dávid királyi családjából származik. Szent Lukács ezt nem veszi tagadásba, ezt elismeri akkor, amikor Dávid királyt teszi meg Jézus ősének és amikor Sálátielt és Zorobábelt felsorolja, de ő az Úr Jézus tényleges őseit adja. Itt nehézséget okoz főkép az, hogy Szent Máté az ősök közt összekötő kapocsnak használja az „egennészen" szót, amely pedig leszármazást fejez ki. (Lusseau—Collomb: Manuel d'études bibliques IV. 273—274. old.)

Ezekután nem ütközik nehézségbe, hogy a rosszindulatú mesék világába utasítsuk vissza Celzusnak (Kr. u. 150) azt a vádját, amikor a legcsúnyább talmudi kitalálást ismétli, hogy Jézus törvénytelen születésű és igazi atyja egy Panthera nevezetű pogány katona. Ezt a rágalmat újítják fel azok, akik Jézus árja (esetleg szkíta) származását akarják bizonyítani.

JÉZUS SZULETÉSÉNEK ÉVE. Mai időszámításunk, a keresztény évszámítás a 6. században élt Dionysius Exiguus apáttól (497—540) származik, ezért másképen Dionysius-aerának is nevezik. Ő Krisztus születését tette meg kiindulópontnak és első évnek Róma alapítása utáni (a. U. C.) 754. évet számította. Ez az időszámítás las-

sankint terjedt el Európában. Nagy Károly ezt az időszámítást közismertté tette Európában. Ez az időszámítás azonban pár évet eltér Jézus tényleges születésének idejétől, amennyiben az Úr Jézus pár évvel előbb született, amint azt Dionysius kiszámította és ezért vetődik fel a kérdés, hogy mikor született Jézus.

Az Úr Jézus születésének idejét a Szentírásból pontosan nem tudjuk meghatározni, mivel hiányzanak a közelebbi adatok. Először tudjuk, hogy *Augusztus császár* uralkodása alatt (Kr. e. 23. — Kr. u. 14.) született. Másodszor tudjuk, hogy *Heródes életében* született. Heródes pedig Josephus Flavius szerint a. U. C. 750-ben (Kr. e. 4.) halt meg kevéssel húsvét előtt. Harmadszor tudjuk azt, hogy a *Cirinus*, Szíria helytartójától végrehajtott első összeírás idejében született. Ezekből az adatokból kell most meghatározni a születés idejét.

Augusztus császár idejében volt összeírás többször is a birodalomban. A *Monumentum Ancyranum* (20) (ezt a mai Ankarában Busbeque Augerius, Verancsics Antal és Zay Ferenc, mint I. Ferdinánd követei fedezték fel 1555-ben) szerint Augusztus uralma alatt háromszor volt népszámlálás, mégpedig Kr. e. 28-ban, Kr. e. 8-ban és Kr. u. 14-ben. A mi szempontunkból csak a második jöhet szóba. Az összeírás gazdasági és katonai célzattal készült és az egész birodalomra vonatkozott, tehát Palesztinára is. Palesztina Kr. e. 63-tól kezdve a Provincia Syriae-hez tartozik és adót fizet Rómának. Heródes nem volt független király, hanem csak rex restitutus, később rex titulo amici Caesaris és a zsidó nép sem volt socius et amicus populi Romani, hanem dediticius. A népszámlálást tehát Palesztinában is végre kellett hajtani. E szerint az Úr Jézus Kr. e. 8-nál előbb nem születhetett.

Népszámlálást tételez fel a *Breviarium imperii*, mely Augusztus császár rendeletére készült statisztikai és pénzügyi nyilvántartás volt. Ennek pedig hivatalos összeíráson kellett alapulnia. *Agrippa* vezetése alatt nagy földrajzi felmérések és feljegyzések készültek és ezek alapján elkészítették a *birodalom térképét* és ezt az Augusztustól erre a célra épült csarnokban helyezték el márványba vésve. Agrippa a *Commentarii* c. könyvében közölte azokat a statisztikai adatokat, melyek alapján térképét összeállította. Augusztus ezeknek az adatoknak folytatását maga is kiadta. Fennmaradtak a földmérőknek földmérési és kataszteri iratai is, így a *Frontinusnak* tulajdonított Liber coloniarum c. könyv és ez megemlíti az Augusztus-korabeli méréseket. Ezek pedig mind feltételeznek bizonyos fajta összeírást. Kr. u. 104-ből fennmaradt egy *egyiptomi rendelet*, mely népszámlálásra vonatkozik. Szövege ez: „Gaios Vibios Maximos, Egyiptom helytartója kinyilvánítja: Minthogy a házszerinti összeírás esedékessé vált, szükséges, hogy mindazoknak, akik bármilyen oknál fogva távol vannak kerületükből, hírül adassék, térjenek vissza tűzhelyeikhez, hogy . . . a szokásos összeírási eljárásnak eleget tegyenek . . ." (Moravcsik: A papiruszok világából. 104. old.) Az *oxyrhynchoszi papiruszok* beszélnek a 14 évenkint ismétlődő népszámlálásról, mely Egyiptomban Kr. e. 10—9-ben vette kez-

detét s lehetséges, hogy ezt aztán kiterjesztették az egész birodalomra és ez juthatott el Palesztinába. Josephus Flavius közli *Heródesnek* és fiainak évi jövedelmeit, melyeknek jórésze vagyon- és személyi adókból folyt be, ez pedig feltételez népszámlálást. Heródes király uralkodásának végén a császár parancsából mindenkinek *hűségesküt* kellett tennie, amit 6000 farizeus megtagadott. Lehet, hogy ez kapcsolatos volt népszámlálással. Az eddigi adatokból láthatjuk, hogy a római birodalomban szokásosak voltak a népszámlálások és azok kiterjedhettek Palesztinára is.

Most csak az a kérdés, hogy *Cirinus* vagy máskép Publius Sulpicius Quirinius mikor volt Szíriában helytartó. Tudjuk róla azt, hogy Kr. e. 12-ben consul volt. Utána közvetlenül nem lehetett helytartó, mert a *lex Pompeia* értelmében még öt évig kellett várnia, hogy legatus lehessen és így legkorábban Kr. e. 7-ben mehetett volna Szíriába. Azonban ekkor nem mehetett még ide, mivel ekkor C. Sentius Saturninus (Kr. e. 9—6), utána pedig P. Quinctilius Varus (Kr. e. 6—4) volt a helytartó. Így Quirinius csak Varus után mehetett Szíriába és csak Heródes halála után (Heródes tavasszal halt meg) ősszel foglalhatta el állomását. Ez a nehézség megoldható úgy, hogy 1. a Provincia Syriae népszámlálása Saturninus alatt vette kezdetét és északról délfelé haladva szakaszonkint történt és csak háromnégy év mulva jutott Palesztinába és így *Quirinius fejezte be* a népszámlálást és ezt róla nevezték el; vagy 2. Quirinius működhetett legátussága előtt is mint a *népszámlálás biztosa;* vagy 3. ha a *lex Julia* rendelkezéseit megtartották, mely két évben határozta meg a hivatali időt, akkor Quirinius már Kr. e. 5-ben helytartó lehetett. Quirinius tartott népszámlálást, censust, ezt megerősíti a 17. században talált márványtábla, mely Q. Aemilius Secundus síremléke volt. Ez megemlíti, hogy Quirinius szíriai helytartó megbízásából *Apamea* városában censust tartott. Ezt a népszámlálást sokan azonosítják az Úr Jézus születése idejében történt összeírással.

Így az Úr Jézus születését Kr. e. 5-re kell helyeznünk, bár lehet, hogy valamivel előbb is történt, mert Heródes a betlehemi gyermekek megölésére úgy adja ki a parancsot, hogy két évtől lefelé kell a gyermekeket megölni, ez pedig azt tételezi fel, hogy az Úr Jézus előbb is születhetett. Tehát visszamehetünk esetleg Kr. e. 6-ra is.

A keresztény időszámítás e szerint nem a. U. C. 754-ben kezdődött, hanem 749-ben, esetleg 748-ban. Időszámításunk legalább öt évvel tér el a tényleges kiindulóponttól.

MILYEN NAPON SZÜLETETT JÉZUS? Jézus születésének napját, legalább is Keleten január 6-án tartották. Először Rómában ünnepelték meg december 25-ét Jézus születésének napjául I. Gyula pápa uralkodása alatt (337—352) és innét terjedt el aztán Keletre is. Ezt a napot azért választották az újabb kutatók szerint, mivel ellensúlyozni akarták a Mitras-kultusz „Natalis invicti Solis" ünnepét.

TANITÁS. A legelső, amit a Szentírás erősen hang-

súlyoz, *Jézus valóságos Isten és valóságos ember.* Isten, aki leszáll a földre és Szűz Mária adja neki testét, hogy megválthasson minket. Jézus nevelőatyja Szent József. Jézus kedveli a szegénységet. Az Isten sok *angyalt* teremtett, akik megjelennek Jézus születésénél és az Isten hírnökül használja fel őket.

ALKALMAZÁS. Az Isten szereti az egyszerű lelkeket, azért találjuk az Úr Jézus imádói közt a pásztorokat. Legyünk szívben, lélekben egyszerűek és vágyódjunk Simeon vágyódásával az Úr után (lelki áldozás), ekkor biztosak lehetünk, hogy a szívünkbe jön. És ha szívünkbe jön, akkor ne csodálkozzunk, ha szívünket, szeretetünket próbára teszi, mert akit szeret az Isten, annak a szívét tőr járja át.

Jézus születésének ünnepe december 25-én van. Ekkor *három misét* mondhat minden pap. Jézus születését az éjféli mise evangéliuma, a pásztorok imádását a hajnali mise evangéliuma mondja el. Karácsonykor szokás Assisi Szent Ferenc óta *betlehemeket* felállítani; nagyon sok vidéknek betlehemi játékai vannak. Karácsonykor szokás karácsonyfát állítani, rajta édességekkel, gyertyákkal és tövében ajándékokkal. Ez jelezni akarja, hogy mi sok kegyelmet kapunk az Úr Jézuson, a világ világosságán keresztül. — Január 1-én van Jézus névadásának ünnepe, míg 2-án Jézus nevének ünnepe. Mind a két alkalommal az evangélium Jézus névadásáról szól. — Február 2-án van Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe. Ekkor ünnepeljük Jézus bemutatását a templomban és ekkor az Egyház a templomi bemutatás történetét olvassa (ugyancsak ezt olvassa karácsony nyolcada alatti vasárnap) és *gyertyát* szentel. A gyertya az Úr Jézusnak, a világ világosságának a jelképe. Ezért használja az Egyház a gyertyát keresztelésnél, első szentáldozásnál és a haldoklásnál. — Amint a Szűzanya megjelent gyermekével a templomban, hogy hálát adjon az Istennek, úgy jelenik meg ma is az Egyház színe előtt *avatáskor* a gyermekszülés után az anya, hogy hálát adjon az Istennek. — Simeon énekét az Egyház minden nap a Completoriumban, az esti imában elimád-

koztatja papjaival. — Simeon jövendölése Szűz Máriának, hogy szívét tőr fogja átjárni, új ünnep bevezetésére adott alkalmat: a Fájdalmas Szűzanya ünnepére. Ez az ünnep kétszer szerepel az Egyház ünnepei között: feketevasárnap utáni pénteken és szeptember 15-én. Máskép *Hétfájdalmú Szűzanyának* is tisztelik a szenvedő Szűzanyát, mivel a középkori misztikusok hét fájdalmat tulajdonítottak Szűz Máriának: 1. Simeon jövendölése, 2. egyiptomi menekülés, 3. a 12 éves Jézus elvesztése, 4. találkozás a keresztet vivő Jézussal, 5. a keresztre való szögezés, 6. a kereszthalál, 7. levétel a keresztről. Ezért aztán a loretói litánia nem hiába nevezi Szűz Máriát a vértanúk királynőjének.

SZENT HELYEK. *Betlehem* (kenyér háza), régebbi nevén Efrata (termékeny) 7 km-re fekszik D-re Jeruzsálemtől. A város DK-i részében van a születési barlang a föléje épült nagy Mária-templommal. A templom 775 m-re van a Földközi-tenger színe felett.

Jézus születési barlangjáról *tanúbizonyságot* tesz Szent Jusztin, aki Szichemben született 100 körül és a pogány Celzus is (150) és ettől kezdve szakadatlan hagyomány tanúskodik a barlang mellett. Hadrián császár a keresztény istentiszteletet csak úgy tudta megszüntetni 137-ben, hogy felállította a barlangban Adonisz szobrát és bevezette tiszteletét. Nagy Konstantin és anyja, Szent Ilona 326 előtt felépítik Krisztus születésének emlékére a templomot, amit *Mária templomának* neveznek (21). Ez a templom még ma is áll. Nagyon szép, öthajós templom. Hossza 57 m, szélessége 26 m. A hajókat elválasztó korintusi oszlopok magassága 6 m és vörös márványból készültek. A falakon valamikor aranyhátterű mozaikképek voltak (Komnenos Mánuel császár ajándéka). 1842-ben a görögök falat emeltek a kereszthajóval egyvonalban és ezzel két részre osztották a templomot. 1922-ben az angolok ezt lebontották. A padozat mozaikkövezetét az arabok Jeruzsálembe szállították. 1757-ben a görögök a maguk számára foglalták le a templomot és ezért a latinok csak az engedélyükkel léphetnek be.

A templom evangéliumi oldalán van a ferencesek *Szent Katalin* temploma és kolostora. A barlangba a lejárat vagy innét vagy a görögök kereszthajójából kétoldalt vezet le. A *barlang* (22) puha mészkőben van és csak később került a templom alá. A születési barlang 12 m hosszú, 3—4 m széles és 3 m magas folyosó, melynek falai és padozata márvánnyal vannak beburkolva. A születés helye félkörszerűleg van kimélyítve és a padozaton fehér márványlap jáspis-berakásokkal van díszítve, amelynek közepén ezüstcsillag van ezzel a latin felirattal: Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est. Itt született Szűz Máriától Jézus Krisztus. 1757 óta a görögöké. — Innét 4 m-re három lépcsőn lemenve el lehet jutni a *Jászol-kápol-*

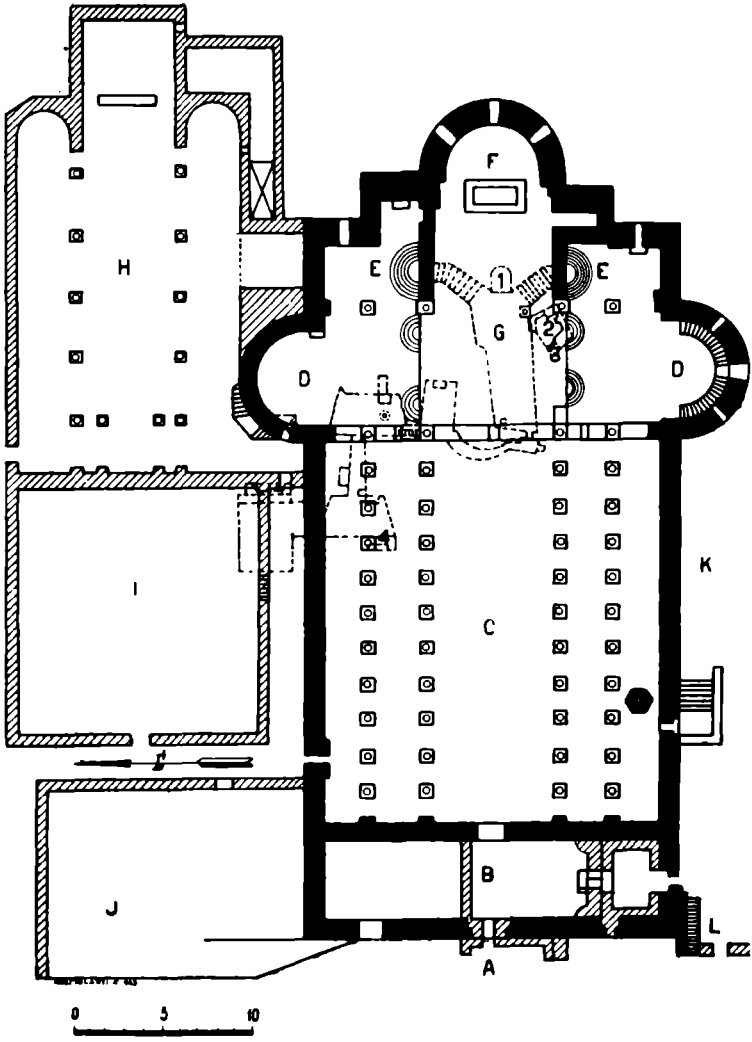

A betlehemi templom alaprajza.

nába. Ez a latinoké. *(A jászol* 11. századig visszamenő hagyomány szerint a római Santa Maria Maggiore-bazilikában van. Azonban semmiféle történelmi bizonyíték nem szól e hagyomány igaz volta mellett.) A ferencesek mindennap misét mondanak a Jászol-kápolnában lévő Háromkirály-oltáron és mindennap délután körmenetet vezetnek a barlangba. Karácsonykor az éjféli és az ünnepélyes misét a jeruzsálemi pátriárka mondja. — A barlangnak még több elágazása van: Szent József-kápolna, Aprószentek kápolnája, *Szent Jeromos cellája.* Itt tartózkodott Szent Jeromos 385—420-ig és itt fordította le a Szentírást. Itt voltak eltemetve Szent Jeromos, Szent Paula és Eustochium, Kremonai Szent Özséb, Szent Jeromos tanítványa. A sírok üresek most és oltár van felettük. Szent Jeromos ereklyéi Rómába kerültek a Santa Maria Maggiore-templomba.

Betlehem közelében van a pásztorok faluja, *Bet-Szahur* (23). A falu melletti magaslaton van a Sziar el-Ghanem-nek (juhakol) nevezett hely, ahol az angyal megjelent a pásztoroknak és hírül adta Jézus születését.

IMA.

Könyörögjünk. Engedd meg nekünk, kérünk mindenható Isten, hogy bennünket, akik a bűnnek ősrégi igája alatt szolgaságban görnyedünk, Egyszülöttödnek új, test által történt születése megszabadítson. A mi Urunk által. Amen. (Karácsony miséjének könyörgése.)

Glória. Dicsőség a magasságban az Istennek és békesség a földön a jóakaratú embereknek. Dícsérünk téged. Áldunk téged. Imádunk téged. Dicsőítünk téged. Hálát adunk neked nagy dicsőséged miatt. Úristen, mennyei Király, mindenható Atya Isten. Uram, egyszülött Fiú, Jézus Krisztus. Isten báránya, az Atya Fia. Aki elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk. Aki elveszed a világ bűneit, fogadd el könyörgésünket. Aki az Atya jobbján ülsz, irgalmazz nekünk Mivel egyedül Te vagy szent .Egyedül Te vagy Úr. Egyedül te a Legfölségesebb, Jézus Krisztus A Szentlélekkel együtt az Atya Isten dicsőségében. Amen. (Szentmiséből.)

Éjféli mise szentleckéje. Kedvesem! Megjelent a mi Üdvözítő Istenünk kegyelme minden embernek és arra tanít minket, hogy tagadjuk meg az istentelenséget és a világi vágyakat. Éljünk józanul, igazul és jámborul ebben a világban. Várjuk a boldog reményt és a nagy Isten és Üdvözítő, a mi Jézus Krisztusunk dicsőségének eljövetelét. Ő önmagát adta érettünk, hogy megváltson bennünket minden gonoszságtól és maga számára elfogadható, jócselekedetekre törekvő népet készítsen. Ezt beszéld, erre buzdíts: a mi Urunk Jézus Krisztusban. (Tit. 2, 11—15.)

5. Jézus gyermekkora

Mt. 2, 1—52; Lk. 2, 39—52.

A NAPKELETI BÖLCSEK. Amikor Jézus a judeai Betlehemben megszületett Heródes király idejében, íme, Keletről bölcsek jöttek Jeruzsálembe és kérdezték: „Hol van a zsidók most született királya? Láttuk ugyanis csillagát Keleten és eljöttünk, hogy imádjuk őt." Mikor meghallotta ezt Heródes király, *megzavarodott* és vele együtt egész Jeruzsálem. Összehívta a papi fejedelmeket és a nép írástudóit, megtudakolta tőlük, hogy hol kell Krisztusnak születnie. Azok így feleltek neki: „Júda Betlehemében, mert így írt *a próféta:* És te Betlehem, Júda földje, nem vagy épp a legkisebb *Júda fejedelmei* között: belőled származik ugyanis a vezér, aki népemet, Izraelt kormányozni fogja." Ekkor Heródes titokban magához hivatta a bölcseket, alaposan érdeklődött náluk a nekik megjelent csillag idejéről. Aztán útnak indította őket Betlehemnek és mondotta: „Menjetek és kérdezősködjetek szorgalmasan a gyermek felől. És ha megtaláltátok, akkor mondjátok meg nekem, hogy én is elmenjek és imádjam őt." Ezek meghallgatták a királyt s eltávoztak. És íme, a csillag, amit Keleten láttak, megállott a hely felett, ahol a gyermek volt. Mikor meglátták a csillagot, igen megörültek. Bementek a házba, megtalálták a gyermeket anyjával, Máriával. Leborultak előtte és imádták őt. Előhozták kincseiket, átadták *ajándékaikat:* aranyat, tömjént és *mirrát.* Álmukban intést kaptak, hogy ne térjenek vissza Heródeshez és ezért más úton tértek vissza hazájukba. (Mt. 2, 1—12.)

Megzavarodott: felizgult, mert féltette trónját, amelynek védelmében még saját családjának tagjait is kivégeztette. Félt Jeruzsálem is az újabb mészárlásoktól. — *A próféta:* Mikeás próféta könyvéből (5, 2) van ez a rész idézve valószínűleg az arám targum szerint. — *Júda fejedelmei:* Júda ezerlakosú városai között Betlehem kicsiny ugyan, de nagy lesz a Megváltó születése által. — *Ajándékaikat:* azért adtak ajándékokat, hogy a Szentcsaládon segítsenek. Az egyházatyák szerint a háromféle ajándékkal elismerték az Úr Jézus istenségét, emberségét és királyi voltát. — *Mirra:* Dél-Arábiában, Szomáliföldön és Indiában termő (Commiphora abyssinica, Commiphora Schimperi, Balsamodendron Myrrha) (24) fák

gyantája. Ezt a gyantát úgy kapják, hogy bevágják a fák kérgét és kifolyó nedvét felfogják. A nedv a levegőn megszárad és sárgásbarna színű rögöket alkot. A mirrát alkalmazták a szentelő olaj készítésénél. (Ex. 30, 23.) Jó illata miatt nők zacskókban nyakukban hordták. Alkalmazták úgy is, hogy égették, mint a tömjént. Sőt borral is keverték és ekkor kábítószerként halálraítélteknek nyujtották át. Drága áru volt.

AZ EGYIPTOMI MENEKÜLÉS. Amint ezek eltávoztak, íme, az Úr angyala megjelent Józsefnek álmában és mondotta: „Kelj fel és vedd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba. Maradj ott addig, amíg azt neked jelzem. Heródes ugyanis keresni fogja a gyermeket, hogy megölje." Ekkor felkelt még az éjjel, vette a gyermeket meg az anyját és Egyiptomba ment. Ott volt egészen Heródes haláláig, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit *a próféta által* mondott: „Egyiptomból hívtam fiamat." (Mt. 2, 13—15.)

A próféta által: Ozeás próféta (11, 1) ezt a zsidó népről mondja és Szent Máté az Úr Jézusra alkalmazza.

A BETLEHEMI GYERMEKGYILKOSSÁG. Mikor Heródes látta, hogy a bölcsek kijátszották, nagy haragra gerjedt és megölette Betlehemben és annak környékén az *összes fiúgyermekeket* a kétévesektől lefelé úgy, amint megtudta az időt a bölcsektől. Ekkor beteljesedett *Jeremiás próféta* jövendölése: „Rámában kiabálás, sírás és nagy jajgatás hallatszott. *Rákel* siratta fiait és nem akart megvigasztalódni, mivel nincsenek." (Mt. 2, 16—18.)

Összes fiúgyermeket: körülbelül 30 gyerekről lehet szó. — *Jeremiás próféta:* Jeremiás próféta ezt a babiloni fogságba hurcolt zsidókról mondja könyvében (31, 15), akiket Rámába gyüjtöttek össze és onnét irányították őket Babilónia felé. — *Rákel:* Jákob felesége, aki itt a betlehemi anyák megszemélyesítője.

VISSZATÉRÉS EGYIPTOMBÓL. Miután pedig meghalt Heródes, íme, az Úr angyala megjelent Egyiptomban Józsefnek álomban és mondotta: „Kelj fel, vedd a gyermeket és anyját. Menj Izrael földjére, meghaltak ugyanis azok, akik a gyermek életére törtek." Felkelt, vette a gyermeket és anyját, és Izrael földjére jött. Mikor azonban meghallotta, hogy *Archelaus* uralkodik

Judeában atyja, Heródes helyett, félt odamenni. Álmában intést is kapott, ezért Galileába ment. Itt letelepedett Názáret városába, hogy beteljesedjék a *próféták* jövendölése, hogy názáretinek fogják hívni. (Mt. 2, 19—23.)

Archelaus: azért félt Szent József Judeában letelepedni, mivel Archelaus örökölte atyjának kegyetlen természetét. — *Próféták:* Izaiás (11, 1.), Jeremiás (23, 5; 33, 15.), Ezekiel (17, 22.) és Zakariás (3, 8; 6, 12.) beszélnek a Messiásról mint virágzó ágról, sarjról (héberben nécer) és ebből kifolyólag szójátékkal nevezi Szent Máté Jézust názáretinek.

A TIZENKÉTÉVES JÉZUS A TEMPLOMBAN. Szülei minden esztendőben a húsvéti ünnepekre Jeruzsálembe mentek. Amikor tizenkétéves lett, az *ünnepi szokás szerint* velük ment. Miután az ünnepek elmúltak, visszatérőben voltak, a gyermek Jézus *Jeruzsálemben maradt* és ezt szülei nem tudták. Azt hitték, hogy az útitársaságban van. Egynapi utat tettek és keresték őt a rokonok és az ismerősök közt. Mivel nem találták meg, visszatértek Jeruzsálembe és ott keresték őt. *Három nap mulva* megtalálták a *templomban,* amint a tanítók közt ült, hallgatta és kérdezte őket. Akik hallgatták, mind csodálták bölcseségét és feleleteit. És meglátván őt elcsodálkoztak. Anyja így szólt hozzá: „Fiam, miért cselekedtél így velünk? Ime, atyád és én bánkódva kerestünk téged." Erre így felelt nekik: „Miért kerestetek engem? Nem tudjátok, hogy nekem *Atyám dolgaiban* kell lennem?" De ők *nem értették,* amit nekik mondott. Ekkor velük ment Názáretbe, ahol engedelmes volt nekik. Anyja mindezeket a szavakat szívében megőrizte. Jézus pedig növekedett bölcseségben, korban és kedvességben Istennél és az embereknél. (Lk. 2, 41—52.)

Ünnepi szokás szerint: a húsvéti zarándoklat csupán a férfiakra vonatkozott tizenkétéves kortól kezdve, de azért sok nő is elment az ünnepekre. — *Jeruzsálemben maradt:* a visszatérés valószínűleg csoportokban történt vagy valakire rábízták a gyermek Jézust és ezért nem tudták, hogy Jeruzsálemben maradt. — *Három nap mulva:* harmadnapra. — *Templomban:* a templom egyik csarnokában, ahol a törvénytudók tanítani szoktak. — *Atyám dolgaiban:* mennyei Atyám akaratát kell teljesítenem, annak ügyeivel

kell foglalkoznom. — *Nem értették:* nem fogták fel teljesen az Úr Jézus szavait.

JÉZUS GYERMEKKORA. A népszámlálás elmultával a Szentcsalád továbbra is Betlehemben tartózkodott és itt valószínűleg már lakást is találtak, mivel elmúlt a népszámlálás, sőt lehetett itt valamilyen birtokuk is, mint betlehemi származásúaknak. A végleges letelepedés valószínűségére következtethetünk abból, hogy az egyiptomi menekülésből visszatérve itt akarhattak letelepedni, de ezt megakadályozta Archelaus uralkodása és csak ezért térnek vissza Galileába. A gyermekkor a legteljesebb ismeretlenség homályába burkolódzik. Csupán két eseményt jegyez fel az evangélium. Mind a kettőnél az Úr Jézus istensége domborodik ki. Az első még a gyermekkor kezdetén van, amikor eljönnek a pogányság képviselői és imádják az isteni Kisdedet. A másik a gyermekkor végén történik, — a zsidóknál a fiúgyermeknél tizenkétéves korban kezdődött a törvényelőtti felelősség vallási szempontból és így a felelősségnélküli gyermekkor végét jelentette — ekkor Jézus maga beszél mennyei Atyja dolgairól, melyek előbbre valók az emberek, még a szülők dolgainál is. Az ifjúkor további eseményeiről nem tudósítanak bennünket az evangéliumok, ezekről semmi bizonyosat nem tudunk annak a két mondatnak kivételével, melyet olvashatunk az evangéliumban, hogy engedelmes volt és növekedett bölcseségben, kedvességben és korban. Elrejtőzik az Úr Jézus, hogy ezzel is szolgálja a megváltást. Nem a feltűnés, nem a parancsolás, nem az uraskodás az életcélja, amint ezt a pogányok gondolták. A csendes engedelmeskedés, a feltűnésnélküli munkálkodás, a mindennapi kötelességek elvégzése adja meg az élet értelmét. Ennek a körülbelül húsz esztendőnek a munkája szorosan hozzátartozik a megváltáshoz, mert az Úr Jézus rámutat arra, hogy a szürke, mindennapi munkában is el lehet érni a boldogságot, itt is meg lehet szentelődni és az embernek nem kell a hírnév szárnyára kapnia, nem kell vértől gőzölgő utakon hatalomra jutnia, és nem kell mások átkától kísért kincseket gyüjtenie, mert e nélkül is, sőt

ezek ellenére is lehet boldog, mert az ilyen emberek lelkében megjelenik az Isten és ott lakást készít magának.

A NAPKELETI BÖLCSEK. A Szentírás *mágusoknak* nevezi. Ezzel a névvel illették a méd-perzsa, káld papi osztály tagjait, akik csillagászattal, teológiával foglalkoztak. Nagy képzettségük miatt sokszor kérik ki a fejedelmek tanácsaikat, nagy befolyásra tesznek szert az állam életében. Vezetőjük fejedelmi rangban van. Közülük kerülnek ki a trónörökös és a hercegek nevelői. Mint ilyen befolyásos, nagyméltóságú személyeket királyoknak is lehet nevezni őket. Az evangéliumban említett bölcsek tehát ilyen papi, tudós osztály tagjai lehettek, akik otthon jómódban éltek. Erre lehet következtetni abból, hogy messzi útra indulnak és gazdag ajándékot nyujtanak át a kis Jézusnak. Arlesi Szent Caesar nevezi először a bölcseket királyoknak. (470—542.) A pécsi katakombák képe királyoknak ábrázolja a bölcseket.

Számukat a Szentírás nem említi, csak az ajándékok számából következtetve szokták számukat háromban megállapítani. A legelső Origenes, aki három bölcset sorol fel. A legrégibb katakombai emlékek is legtöbbször hármat tüntetnek fel, így a Priscilla-katakombában lévő freskó is, mely a 2. század elejéről való. De szerepel azért néha több, néha kevesebb is. Két katakombafreskó ismeretes, ahol a számuk nem három. A San Pietro e Marcellinoban a 3. századból való kép kettőt tüntet fel, a Santa Domitilla-katakomba képe pedig négyet. De mind a két képnél megállapítható, hogy képszerkesztési okokból szerepelnek párosan a bölcsek. A szírek számukat 12-re teszik.

Nevük szintén ismeretlen. Legelőször egy Párizsban őrzött 7—8. századbeli kódexben fordul elő a nevük. Itt a nevük Bitizarea, Melchior és Garaszpa. Ma ismeretes nevük: Gáspár, Menyhért és Boldizsár először Agnellus: Liber pontificialis Ecclesiae Ravennatis című könyvében fordul elő.

Hazájuk Kelet. Nagyon sokan perzsáknak, esetleg

káldoknak tartják őket, bár vannak, akik hazájukat Arábiában keresik. A későbbi hagyomány három világrészben keresi hazájukat, mert a három emberfaj: szemiták, jafetiták és kámiták képviselőivé teszi meg őket. A művészetben is legtöbbször ez a felfogás szokott érvényesülni. Sőt megteszik őket ezenfelül a három emberi kor képviselőjének. Gáspár fiatalkorú, a szemiták képviselője, tömjént hoz magával; Menyhért idős ember és a jafetiták, az európaiak megszemélyesítője és arannyal jön, míg Boldizsár középkorú férfi, aki a kámiták nevében Afrikából jön és mirrát hoz ajándékul.

A *bölcsek eljövetelét* Tatián 173-ban írt evangéliumharmóniája nyomán legtöbben a templomba való bemutatás utánra helyezik. Ezt megerősíti az a tény, hogy Heródes hosszabb időt tételez fel a gyermek megszületése és a bölcsek megjelenése közt, amikor a két éven aluli gyermekeket öleti meg. Ha a bölcsek előbb jöttek volna, mint a bemutatás megtörtént, akkor nem lett volna elegendő ideje a Szent Szűznek, hogy a jeruzsálemi utat megtegye. A Szentcsaládnak a bölcsek eltávozása után ugyanis nagyon gyorsan kell menekülni.

A BETLEHEMI CSILLAG. A csillag természetére vonatkozólag is kénytelenek vagyunk tapogatódzni. Minden kísérlet, mely a csillag természetére vonatkozik, csak bizonyos szempontból ad megoldást, de kielégítő megoldás nincs, mely természetes úton tudná a csillag feltűnését és szereplését megmagyarázni. A bölcsek Keletről jöttek, ahol a *csillagászat* nagy multra visszatekintő tudomány volt. A bölcsek, ha Kaldeából jöttek, — erre utal talán az, hogy Jeruzsálemben tolmács nélkül beszélnek Heródessel, tehát arám nyelven tudtak — tudhatták *Bálaám jövendöléséről* is, aki megjövendöli, hogy csillag támad Jákobból és királyi jogar kel fel Izraelből. (IV Móz. 24, 17.) Ha ez így van, akkor nincs kizárva *Keplernek*, a nevezetes csillagásznak hite, aki 1604-ben megjelent könyvében Saturnusnak és Jupiternek együttállását (coniunctio maxima) a Halak képében tartja a mágusok csillagának. Számítása szerint ez az együttállás a Kr. e. 7-ik esztendőben bekövetkezett május 29-én,

október 4-én és december 5-én. A következő évben, K. e. 6-ban hozzájárult még február hóban a Nap, Merkur és Vénus is. Ezt megerősíti a *sippari naptártöredék*, mely előre közli ezt a coniunctio maximát. E szerint a bölcsek május 29-én indultak volna útnak. A coniunctio ugyanis azt jelentette, hogy király született és mivel a Halak képében volt az együttállás, ez Izraelt jelentette, ezért Jeruzsálembe mennek érdeklődni az újszülött király után. A csillag október 4-én eltűnt, december 5-én jelent meg újra. Ennek a feltevésnek az a nehézsége, hogy az ókori csillagászok szemében a coniunctio nem csodálatos dolog, hisz ezt előre ki tudták számítani, mint a sippari feljegyzések mutatják és önkényes annak a feltevése is, hogy a Halak csillagképe Izraelt jelenti. Ha ez így lett volna, akkor ennek az eseménynek meg kellett volna történnie már előbb is, amikor ilyen együttállás előfordult és mégsem történt meg ilyen esemény. A csillag vezette a bölcseket Jeruzsálemből Betlehembe. A csillagok mozgása azonban nem történhetik északról déli irányban. A Szentírásban használt szó: asztér egy csillagot jelent és nem csillagzatot.

Próbálják magyarázni a betlehemi csillagot úgy is, hogy *Novának* tartják. A Nova alatt egy új csillagnak megjelenését értik a csillagászok. Ez az új csillag hihetetlen fényerővel rendelkezik. A csillagnak régi fényereje igen rövid idő alatt néha százezerszeresre is fokozódik. Azután a fényerő halványulni kezd, míg pár hónap, esetleg egy év alatt vége a jelenségnek. Ilyen Nováról értesítenek a kínai csillagászok feljegyzései a. U. C. 750-ből (Kr. e. 4.). A Nova az év elején jelent meg és 70 napig volt látható. Azonban ezzel az elmélettel sem magyarázható a csillag mozgása. Ha *üstököst*, és itt Halley üstökösére gondolnak sokan, veszünk fel, akkor sem tudjuk a jelenséget megmagyarázni. Végeredményben kénytelenek vagyunk a kérdés kielégítő megoldása érdekében *természetfeletti fényjelenségre* gondolni, mely az Úr Jézus születésének idejében tűnt fel. Ennek feltűnése után az Isten indítására a bölcsek megindultak Jeruzsálembe és ott érdeklődtek a zsidók új-

született királya után. Amikor Jeruzsálemből távoztak, a csillag újból megjelent és most vezette őket Betlehem felé, ahová megérkezve, a Szentcsalád tartózkodási helye felett állapodik meg. Ez a megállapodás arra kényszerít, hogy a csillagnak megjelenését az alsó légkörben tételezzük fel.

TANITÁS. Jézus kinyilatkoztatja *istenségét,* amikor a napkeleti bölcsek megjelennek előtte és átadják leborulva és imádva őt, ajándékaikat. Az isteni *kegyelem indításainak* rögtön engedelmeskedjünk, mint tették ezt a napkeleti bölcsek és tette ezt Szent József. Az Isten gondját viseli teremtményeinek és mindig az történik, amit ő akar: a gyermek Jézus életére bármennyire is tört Heródes, nem tudta megtenni azt, amit óhajtott. Az Isten *engedelmességet* óhajt, ezt megkívánta még emberré lett Fiától is, akit a családba állított be, hogy ezt megszentelje. *Szent József* nemcsak a názáreti család feje, hanem az Egyháznak, az Úr Jézus e nagy családjának is védője. Halálakor mellette állott az Úr Jézus és a Szent Szűz, ezért a haldoklók védője is. Az *Isten mindentudása* nyilatkozik meg akkor, amikor Heródes terveit megakadályozza és a bölcseknek hírül adja, hogy más úton térjenek vissza hazájukba. Az Úr Jézus három napig van távol szüleitől 12 éves korában, hogy jelezze azt, hogy majd három napig lesz távol, amikor a sírban fog teste nyugodni. Jézus úgy jelenik meg előttünk tizenkétéves korában, mint *Isten,* akinek abban kell lennie, ami Atyjáé és úgy, mint *ember,* amikor őt József és Mária gyermekének látjuk, aki engedelmeskedik nekik.

ALKALMAZÁS. Amikor a három királlyal mi is az Oltáriszentségben rejtőző Úr Jézus elé megyünk, ne menjünk üres szívvel. Szent Ireneus (130—200) írja: „Ajándékaikkal megmutatták, hogy kit kell imádni. Mirrát adtak, mivel meg kellett halnia az emberiségért; aranyat, mivel király és országának nincs vége; tömjént, mivel Isten." A 4. században élt Juvencus (330) ezt mondja: „Thus, aurum, myrrham regique hominique

Deoque" —„Tömjént, aranyat, mirrát a királynak, az embernek és Istennek" ajánlanak fel a bölcsek. Legyen ezért a mi aranyunk szívünk szeretete, amit lelkünk királyának nyujtunk, legyen a tömjén szívünk imája, amit a világ Urának, Istenének adunk és legyen a mirra szívünk önmegtagadása, amit Embertestvérünknek, aki érettünk jött a földre, azért adunk, hogy lássa a mi hálánkat vele szemben. A *Három király* ünnepén az Úr Jézus megmutatta istenségét, ezért görög neve az ünnepnek, melyet január 6-án ünneplünk, epiphania: megnyilvánulás. Az evangéliumban a napkeleti bölcsekről olvasunk. Ezen a napon az Egyház házat szentel. Ekkor felírja az ajtóra az e napon szentelt krétával a három király nevét és az évszámot: 19 — G — M — B — 44. E napon szentelnek még vizet, aranyat, tömjént és mirrát. A napkeleti bölcsek az utazók védőszentjei. Sok vidéken szokásban van a háromkirályjárás. Az *Egyiptomba való menekülés* ünnepe február 17-én van az eseményt elmondó evangéliummal. — Az Úr Jézus követése nagyon sokszor áldozatokkal, vértanúsággal jár. A legelső vértanúknak, az *Aprószenteknek* az ünnepét december 28-án ünnepeljük a megfelelő evangéliummal. — Az Úr Jézus példájára szeressünk templomba járni, hogy eleget tegyünk a vasárnapi misehallgatás kötelességének. A tizenkét éves Jézusról szóló történetet az Egyház vízkereszt nyolcada alatti vasárnap, *Szentcsalád* ünnepén olvassa az evangéliumban. — Az Úr Jézus növekedett korban, kedvességben és bölcseségben Isten és emberek előtt. Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy minekünk is nemcsak testben, hanem lélekben is kell növekednünk, ha kedvesek akarunk lenni Isten és emberek előtt.

SZENTHELYEK. 11. századig visszamenő hagyomány szerint a három király holttestét Szent Ilona császárné Konstantinápolyba hozatta. Onnét nemsokára Milánóba kerültek az ereklyék. Barbarossa Frigyes Milánó elfoglalása után megengedi, hogy Rainald kancellár 1164-ben Kölnbe vigye, ahol testük fölé épül a *kölni dóm.*

Az egyiptomi menekülléssel kapcsolatban megjegyezzük, hogy a Szentcsalád azért vette útját errefelé, mivel Egyiptomban majd egymilliónyi zsidó lakott és így megvolt a lehetősége annak, hogy Szent József a mindennapi kenyeret meg tudja keresni. A mai

Matarije mellett mutatnak egy igen öreg vadfügefát (szikomorusz), amely alatt a Szentcsalád pihent volna. A közelben egy forrás is van, amely Szűz Mária imájára keletkezett. Itt egy kis templom áll ezzel a felirattal: Sanctae Familiae in Aegypto exsuli. Az Egyiptomba menekült Szentcsaládnak. — Hogy hol telepedett le a Szentcsalád, arra vonatkozólag két hagyomány is van. Az egyik szerint *Heliopoliszban* (On). A másik hagyomány szerint Kairó *Fosztat* nevű külvárosában. Itt mutogatnak egy templomot, mely a Szentcsalád állítólagos lakása felett épült a 6. században. És ezt a keresztesek 1195-ben megújították. A templomalatti kriptabarlang lett volna a Szentcsalád lakása.

A tizenkétéves Jézussal kapcsolatban is van egy templom. Az Úr Jézus szülei este *Beroth* (El-Bire) mellett vették észre, hogy nincs velük. Ez Jeruzsálemtől északra 16 km-re van. A keresztesek itt templomot építettek, amely ma már csak rom.

IMA. Könyörögjünk. Isten, aki a mai nap Egyszülöttedet a pogányoknak, akiket a csillaggal vezettél, megmutattad; kérünk kegyesen, hogy akik téged már a hit által ismerünk, fenséges színed látására eljussunk. A mi Urunk által. Amen. (Vízkereszt ünnepének könyörgése.)

Láttam, hogy a Bárány Sion-hegye felett állott és vele volt százegyvennégyezer, akiknek homlokán fel volt írva az ő neve és Atyjának a neve. És hallottam hangot az égből mint nagy vizeknek zúgását és mint nagy mennydördés hangját. És a hang, amelyet hallottam, olyan volt, mint a hárfán játszó hárfásoké. És új éneket énekeltek a királyi szék előtt, a négy élőlény előtt és az öregek előtt. És senki nem mondhatta azt az éneket, mint csak az a százegyvennégyezer, akik a földről voltak megváltva. Ezek azok, akik asszonyokkal nem voltak megfertőzve, mert szűzek ugyanis. Ezek követik a Bárányt, bárhová is megy. Isten és a Bárány zsengéjéül ezek vannak megváltva. Szájukban nincsen hazugság. Szeplő nélkül vannak az Isten trónja előtt. (Jel. 14, 1—5.)

JÉZUS NYILVÁNOS MŰKÖDÉSE

6. Előkészület a nyilvános fellépéshez

Mt. 3, 1—4, 11; Mk. 1, 1—13; Lk. 3, 1—22; 4, 1—13; Jn. 1, 19—51.

KERESZTELŐ SZENT JÁNOS BŰNBÁNATOT HIRDET. *Tibérius* császár uralkodásának tizenötödik esztendejében, mikor *Poncius Pilátus* volt Judea helytartója, *Heródes* Galilea negyedesfejedelme és *Lizániász* Abilinának negyedesfejedelme, *Annás* és *Kaifás* főpapok alatt szólott az Úr *Jánoshoz,* Zakariás fiához a pusztában. És elment Jordán minden vidékére, hirdette a *bűnbánat keresztségét* a bűnök bocsánatára, amint ez meg van írva *Izaiás próféta beszédeinek könyvében: „A pusztában kiáltónak* a szava: Készítsétek az Úr útját, tegyétek ösvényeit egyenesekké. *Minden völgyet feltöltenek,* minden hegyet és dombot elegyengetnek és így a görbék egyenesekké és a göröngyösek sík utakká lesznek. És minden ember meglátja Isten üdvösségét."

A *tömeghez* pedig, mely kijött, hogy megkeresztelkedjék, így szólott: „Viperák fajzata! Ki tanított meg titeket futni a jövendő harag elől? Teremjétek tehát a bűnbánat méltó gyümölcseit és ne mondogassátok: *Ábrahám a mi atyánk.* Mert mondom nektek, hogy hatalmas az Isten és ezekből a kövekből is tud Ábrahámnak fiakat támasztani. A fejsze már a fák gyökerére tétetett. Minden olyan fát, mely nem terem jó gyümölcsöt, kivágnak és a tűzre vetnek." És megkérdezték őt: „Mit cselekedjünk tehát?" Ezt válaszolta nekik: Akinek két öltözete van, adja annak, akinek nincs és akinek van ennivalója, cselekedjék hasonlóképen." Jöttek pedig a keresztség felvételére a *vámosok* is és mondották neki: „Mester, mit cselekedjünk?" Ő pedig mondotta nekik:

„Ne követeljetek semmivel sem többet, mint amennyi elő van írva." Megkérdezték őt a katonák is: „És mi mit cselekedjünk?" Ezeknek mondotta: „Senkit se bántalmazzatok, senkit ne zsaroljatok és legyetek megelégedve zsoldotokkal."

Mivel pedig a nép körében felmerült a gondolat Jánosra vonatkozólag, vajjon nem ő-e a Krisztus, János azt felelte mindnyájuknak: „Én ugyan vízzel keresztellek titeket, jön azonban nálamnál hatalmasabb, akinek nem vagyok méltó *megoldani saruszíját* (25), az majd *Szentlélekkel és tűzzel* keresztel. Akinek kezében van szórólapátja és megtisztítja szérűjét és egybegyüjti a búzát csűrébe, a pelyvát pedig elégeti olthatatlan tűzzel." Még sok másra is intette beszédében a népet. (Lk. 3, 1—18.)

Tiberius: Kr. u. 14—37-ig uralkodott (26). — *Poncius Pilátus:* Kr. u. 26—36-ig volt Judeában. — *Heródes:* itt Antipaszról van szó, aki Kr. e. 4-től Kr. u. 39-ig uralkodott. — *Fülöp:* Kr. e. 4-től Kr. u. 34-ig. — *Lizániász:* uralkodásának kezdete ismeretlen, kb. Kr. u. 41-ben halt meg. — *Annás:* Kr. u. 6—15. Pilátus elődje letette a főpapságról, de azért befolyását és címét megtartotta. Apósa volt Kaifásnak. — *Kaifás:* Kr. u. 18—36. — *János:* öltözete teveszőrből volt és bőröv csípője körül, eledele sáska és erdei méz. (Mt. 3, 4.) — *Bűnbánat keresztsége:* általános bűnvallomás, melyet bánattal kapcsolatban tettek és ez eltörölte a bűnöket. Ez kapcsolatban volt vízbemártással, mely jelképezte a léleknek megtisztulását. — *Izaiás . . . könyvében:* 40, 3. — *Pusztában kiáltó:* Keresztelő Szent János. — *Minden völgy . . .:* minden lelki akadályt, kevélységet, üres fennhéjázást el kell távolítani, erényessé kell lenni, hogy a szívekbe betérhessen a Megváltó. — *Tömeghez:* Szent Máté szerint ezt a farizeusoknak mondja. — *Ábrahám a mi atyánk:* a testi származás, a faji hozzátartozás a kiválasztott néphez magában nem üdvözít. — *Vámosok:* az állami adókat a rómaiak bérlőknek adták, akik aztán albérlőknek; ezek vagy maguk vagy végrehajtók révén hajtották be az adót, mégpedig többet, mint amennyit kellett volna. Kapzsiságuk miatt gyűlöletesek voltak. Ehhez még hozzájárult az, hogy a római hatalom képviselői voltak. A gyűlöletet ez még csak fokozta. — *Saruszíját megoldani:* ez a rabszolgák dolga volt. — *Szentlélekkel és tűzzel:* János keresztsége csak külsőség, míg Jézus keresztsége átalakít és felmelegít, mint a tűz.

JÉZUS MEGKERESZTELKEDÉSE. Ekkor Jézus Galileából a Jordánhoz jött, hogy János megkeresztelje. János azonban vonakodott és mondotta: „Neked kellene engem megkeresztelni és te jösz hozzám." Jézus azon-

ban válaszában ezt mondotta: „Hagyd most ezt; így illik nekünk teljesíteni *minden igazságot.*" Ekkor engedett neki. Miután Jézus megkeresztelkedett, azonnal kijött a vízből. És íme, megnyílt az ég és látta, hogy az Isten Lelke galamb alakjában leszáll és föléje ereszkedik. És íme, az égből szózat hallatszott: „Ez az én szeretett fiam, akiben nekem kedvem telt." (Mt. 3, 13—17.)

Minden igazságot: mindent, ami a megváltással kapcsolatban van.

JÉZUS MEGKISÉRTÉSE. Ekkor Jézust a *Lélek a pusztába* vitte, hogy megkísértse az ördög. Miután negyven nap és negyven éjjel böjtölt, azután megéhezett. És hozzá járult a kísértő s mondotta neki: „Ha Isten fia vagy, mondd, hogy e kövek kenyérré váljanak." Erre így válaszolt: „Irva van: *Nemcsak kenyérrel* él az ember, hanem minden igével, mely az Isten szájából származik." Ekkor az ördög felvitte őt a szent városba és a *templom ormára* állította és mondotta neki: „Ha Isten fia vagy, vesd le magad. Irva van ugyanis, hogy *angyalainak parancsolt* felőled és kezökben hordanak téged, nehogy kőbe üsd a lábad." Jézus ezt mondta neki: „Ismét írva van: *Ne kísértsd* a te Uradat Istenedet." Ismét felvitte őt az ördög egy igen magas hegyre és megmutatta neki a világ minden országát és azok dicsőségét. Majd mondotta neki: „Ezt mind neked adom, ha leborulsz és imádsz engem." Most ezt mondotta neki Jézus: „Távozzál, sátán! Irva van ugyanis: *Uradat Istenedet imádjad,* csak neki szolgálj." Ekkor elhagyta őt az ördög és íme, angyalok jöttek és szolgáltak neki. (Mt. 4, 1—11.)

Lélek: Szentlélek. — *A pusztába:* a hagyomány szerint Jerikótól nyugatra lévő Nagybőjt-hegyén (Dzsébel Karantál) böjtölt az Úr Jézus negyven napon keresztül. — *Nemcsak kenyérrel . . .:* idézet Mózes második beszédéből. (V Móz. 8, 3.) — *Templom orma:* valószínűleg a templom külső udvarának délkeleti sarkán lévő torony, mely a Kedron-völgyétől mérve 400 könyök magasan volt Josephus Flavius adatai szerint. — *Angyalainak parancsolt:* zsoltárokból vett idézet. (90, 11) — *Ne kísértsd . . .:* Mózes második beszédéből való idézet. (V Móz. 6, 16.) — *Uradat Istenedet imádjad:* szintén Mózes második beszédében fordul elő. (V Móz. 6, 13.)

JÉZUS ELSŐ TANITVÁNYAI. Másnap meglátta János, hogy Jézus feléje közeledik. Ekkor mondotta: „Ime az *Isten báránya,* aki elveszi a világ bűneit. Ez az, akiről mondottam: Utánam jön egy férfi, aki megelőzött engem, mivel nálamnál előbb volt. És én *nem ismertem őt.* Azért jöttem én, aki vízzel keresztelek, hogy Izrael megismerje őt." És tanúságot tett János mondván: „Láttam a Lelket az égből leszállani, mint a galambot és felette maradt. Én nem ismertem őt, hanem aki engem küldött, hogy vízzel kereszteljek, az mondotta nekem: Aki felett látod a leszálló Lelket megállapodni, az az, aki Szentlélekkel keresztel. És én láttam és tanúságot tettem, hogy ez az Isten fia." Másnap ismét ott állt János és tanítványai közül kettő. És amint megpillantotta Jézust, aki arra járt, mondotta: „Ime az Isten báránya." Ezt meghallotta két tanítványa, és követték Jézust. Jézus pedig megfordult és látta, hogy követik őt, mondotta nekik: „Mit kerestek?" Akik feleltek: „Rabbi (ami annyit jelent, mint mester), hol laksz?" Erre így szólt hozzájuk: „Jöjjetek és lássátok." Vele mentek és látták, hogy hol lakik. Aznap nála maradtak. Ekkor mintegy *tíz óra* volt. A kettő közül, akik hallották Jánost és követték őt, az egyik András volt, Simon Péter fivére. Ez mihelyt megtalálta fivérét, Simont, mondotta neki: „Megtaláltuk a Messiást (ami egyenlő Krisztussal)." És Jézushoz vezette őt. Jézus rátekintett s megszólalt: „Te Simon vagy, Jónás fia. Ezentúl *Kéfás* lesz a neved, ami Pétert jelent." Másnap Galileába akart menni és találkozott Fülöppel. Így szólt hozzá Jézus: „Kövess engem." Fülöp Betszaidából való volt, András és Péter városából. Fülöp *Nátánáellel* találkozott és mondotta neki: „Akiről Mózes szólt a törvényben és a próféták, megtaláltuk Jézust, József fiát Názáretből." Nátánáel így felelt: „Jöhet-e valami jó Názáretből?" Mondotta neki: „Jöjj és lásd." Amint Jézus látta, hogy Nátánáel közeledik feléje, így szólt róla: „Ime, az *igaz izraelita,* akiben nincs álnokság." Nátánáel kérdezte: „Honnét ismersz engem?" Jézus válaszolta: „Mielőtt Fülöp hívott volna, midőn a fügefa alatt voltál, *láttalak*

téged." Nátánáel ezt a vallomást tette: „Rabbi, te Isten fia vagy, te Izrael királya vagy." Jézus így szólt erre hozzá: „Mivel mondottam neked: Láttalak a fügefa alatt, hiszel, nagyobbakat fogsz ennél látni." És mondotta neki: „Bizony, bizony mondom nektek, *látni fogjátok* az eget megnyílni és Isten angyalait fel- és leszállni az *Emberfia* felett." (Jn. 1, 29—51.)

Isten báránya: az Úr Jézus. — *Nem ismertem őt:* nem voltam benne bizonyos, hogy ő a Messiás, de a Szentlélek leszállása meggyőzött arról, hogy ő a Messiás. — *Tíz óra:* zsidó időszámítás szerint; d. u. négy órának felel meg. — *Kéfás:* arám nyelven van és jelentése kőszikla; görögül Pétrosz. — *Nátánáel:* jelentése: Isten adta; azonos Bertalannal, Tolmáj fiával. Kánából származott. — *Igaz izraelita:* megtisztelő név. — *Láttalak téged:* a fügefa alatt valami különleges dolog történhetett Nátánáellal, de hogy mi, azt nem tudjuk. Az egyházatyák szerint imádkozott, elmélkedett és isteni megvilágosításban volt része. — *Látni fogjátok:* célzás Jákob álmára. Látni fogjátok, hogy mily szoros a kapcsolat köztem és mennyei Atyám között. — *Emberfia:* a Messiás címe, melyet először Dániel próféta használt. (7, 13.)

JÉZUS ELSŐ CSODÁJA. És harmadnap menyegző volt a galileai Kánában, *Jézus anyja is ott volt.* Jézus és tanítványai is meg voltak híva a lakodalomra. Mikor elfogyott a bor, Jézus anyja így szólt hozzá: „Nincs boruk." És felelt neki Jézus: *„Mi közöm nekem és neked, asszony?* Még nem jött el az én órám." A szolgáknak mondotta ekkor az anyja: „Amit mond nektek, azt cselekedjétek". Volt ott hat kőveder a *zsidók tisztulására* elhelyezve, mindegyik két vagy három *metrétesz* tartalmú. Mondotta nekik Jézus: „Töltsétek meg a vedreket vízzel." Színültig megtöltötték. Ekkor mondotta nekik Jézus: „Merítsetek most és vigyetek a násznagynak." És vittek. Amint a násznagy megízlelte a borrá lett vizet, nem tudta, hogy honnét van. A szolgák azonban, akik a vizet merték, tudták. A násznagy hivatta a vőlegényt és mondotta neki: „Minden ember először a jó bort adja és miután megrészegednek, adja a rosszabbat. Te pedig eddig a jó bort tartogattad." Ezzel Jézus a galileai Kánában végrehajtotta első csodáját és kinyilvánította dicsőségét és tanítványai hittek benne. (Jn. 2, 1—11.)

Jézus anyja is ott volt: a rokonságból tarthatta valaki esküvőjét. — *Mi közőm nekem és neked:* ne avatkozzunk be a háziak ügyébe. „Miért mondod ezt nekem" (Szentiványi: A századok halhatatlan királya, 163. old.) „Mit kívánsz tőlem" (Lauck: Das evangelium . . . Johannes 69. old.) Akárhogy is próbáljuk ezt a nehéz helyet magyarázni, semmiesetre sincs abban visszautasítás, amint a következőkből is látható. — *Asszony:* a királynők és az anyák ünnepélyes megszólítása. — *A zsidók tisztulására:* evés előtti és utáni mosakodásokra. — *Metrétesz:* egy metrétesz Josephus Flavius szerint 36·44 liter. Durand Jeruzsálemben talált ilyen mértéket, a Báth-t és ez 21·25 liter.

JÉZUS ELŐKÉSZÜLETE A FELLÉPÉSHEZ. Jézus előtt mint herold megy Szent János. Hirdeti mindenkinek, aki felfigyelt működésére, hogy készítse elő mindenki a szívét. Ez az előkészület ne nemleges, csupán a bűnök megtagadása legyen, hanem legyen az erények gyakorlása és a lélek életének kifejlesztése. A szívnek lángra kell gyulladnia. Ezt a lángragyujtást fogja elvégezni az, aki Lélekkel és tűzzel keresztel. Erre ő nem képes, erre csak az képes, aki az Istennek a Fia. Erre az Isten Fiára hívja fel közvetlen környezetének figyelmét, akik a figyelmeztetés után otthagyják a heroldot és a heroldtól meghirdetett királyhoz csatlakoznak. Érdemes hozzá csatlakozni, mert ő lesz a mi áldozati bárányunk, aki a bűnösök megváltására jött, aki ezért a bűnös emberig alázta magát. A megalázásban addig megy, hogy még az ősellenség, a sátán kísértését is eltűrte. Ezenfelül példát is akart adni a kísértésben és annak legyőzésével rámutatni arra, hogy a megváltó Isten kegyelmével mindannyian képesek vagyunk a sátán fejét megtaposni. A magányból kijövő Jézus szentséget, energiát sugároz ki magából. Hívásának nem lehet ellenállni. A meghívott engedelmeskedik egyszerű hívásának és bevallja, hogy az Isten fia, hogy a Messiás az, aki szólt hozzá. Még erősebben él a hit első meghívottjaiban a kánai csoda után, mert itt dicsőségét is kinyilvánította. A nyilvános működés elején már az Istennel találkozunk, aki teljes hatalmával és dicsőségével áll előttünk, akinek nincs szüksége arra, hogy fejlődjék, mert az Istenben fejlődés nincs.

MIKOR KEZDETT JÉZUS TANITANI? A Szentírás azt mondja,

mintegy harmincéves volt, mikor tanítani kezdett. (Lk. 3, 23.) Ha pontosan nem is tudjuk Jézus korát megállapítani, tény az, hogy ettől az adattól nem térhetünk el nagyon sokat. Ha *Jézus születésének évét* Kr. e. 5-ben állapítjuk meg, akkor kb. Kr. u. 26-ban lépett fel. Ha *Tibérius császár 15-ik* esztendejét akarjuk meghatározni, akkor két évszámhoz juthatunk. Tibérius mint egyeduralkodó Kr. u. 14-ben kerül trónra. Ha ehhez most hozzáadjuk a 15 évet, akkor Kr. u. 29-hez jutunk el, amikor Jézus 34—35 éves. Ez pedig eléggé eltér a harminc évtől. Ha azonban két évvel előbb datáljuk uralkodását, amikor mint társuralkodó került a birodalom élére, akkor Kr. u. 12-ben jutott trónra, ehhez hozzáadva a 15 évet, 26—27-et kapjuk eredményül. Ilyen eredményt kapunk akkor is, ha a *templomépítés* megkezdésének évéből indulunk ki. Jézusnak azt mondják működése első évében, hogy a templom építésének már a negyvenhatodik évében van. A templomot Kr. e. 19—20-ban kezdik építeni. Ehhez hozzáadva a negyvenhat évet, Kr. u. 25—26-ba jutunk el. Megerősíti ezt az adatot *Tertullián,* aki szerint az Úr Jézus Tibérius 12-ik évében lépett fel és 15-ik évében meghalt. *Laktancius* azt írja, hogy Jézus Néró uralkodása előtt (54—68) 25 évvel halt meg; ekkor Kr. u. 29-et kapjuk a halál évének, míg 26-ot a fellépés évének. Alexandriai Kelemen, Origenes, Aranyszájú Szent János, Szent Jeromos szerint az Úr Jézus keresztrefeszítése 42 évvel Jeruzsálem pusztulása előtt történt. Ekkor is ez az eredmény. Tehát mondhatjuk, hogy az Úr Jézus Róma alapítása után 779-ben, Kr. u. 26-ban lépett fel. Előbbre nem mehetünk, mivel Pilátus 26-ban kezdi meg hivatalkodását Palesztinában. Ekkor az Úr Jézus kb. 31 esztendős volt

TANITÁS. Szent János felhívja a figyelmet a *jócselekedetek* fontosságára; ha ember nem terem jócselekedeteket, akkor elveti az Isten, mint a rossz fát. Jézus *istenségét* megvallja Keresztelő Szent János és ezt bizonyítja az égből jövő hang is. Jézus magára veszi a világ bűneit, ezért az *egész emberiség megváltója.* A *Szentháromság* megnyilatkozik Jézus keresztelésénél. Az Atya Jézusról mondja, hogy az az ő Fia és felette van a Szentlélek galamb alakjában. Jézus Isten és ember, mert János szerint utána jött, de mégis előtte volt. János felhívja a nála bűnbánatra jelentkezőket, hogy kötelességüket, mely állásukkal függ össze, pontosan teljesítsék. Az egyházatyák általános tanítása szerint az Úr Jézus keresztelésekor rendelte a keresztség szentségét, csak nem hirdette ki. *Szűz Mária* a kegyelmek közbenjárója az Istennél, mert nem tudja nézni a hiányt, amint ezt a kánai menyegző esetében is látjuk. Az Úr Jézus a menyegzőn való részvételével megszenteli a

házasságot, és azzal, hogy tanítványait is elvitte oda, rámutat az egyházi rendnek a házassággal való rokonságával, mert mindkettőnek a feladata és hivatása az atyaság lelki, illetőleg testi téren.

ALKALMAZÁS. Ne féljünk az *önmegtagadástól* és a böjttől, az imától. Jézus és Keresztelő Szent János példája erre buzdít bennünket. Az Úr Jézus példát ad *kísértések* legyőzésére, ezt rögtön vissza kell utasítani és nem beszédbe elegyedni a kísértővel, mint tették ősszüleink a paradicsomban. Könnyebb a kísértés legyőzése az önmegtagadás idejében, mint a paradicsomi bőségben. Szent Ágoston szerint az Úr Jézus azért tűrte el, hogy megkísértse őt a sátán, hogy megtanítsa követőit harcolni. („Propterea se tentari passus est, ut militem doceret dimicari.")

A kánai csodát az Úr Jézus azért tette a többek között, hogy megmutassa átváltoztató hatalmát és így mintegy előkészítette tanítványait az Oltáriszentség rendelésére.

Az Úr Jézus példájára pontosan tartsuk meg a nagyböjtöt, amit az Egyház az Úr Jézus követése miatt rendelt. Szeressünk magunkba mélyedni fontosabb dolgaink előtt és kedveljük a lelkigyakorlatokat, mert ezzel is az Úr Jézust követjük.

Jézus megkeresztelésének ünnepét január 6-án üli az Egyház, úgyszintén ekkor van a kánai csodának az emlékünnepe is. Ezért van a vigilián vízszentelés. Ádvent IV. vasárnapján és az ádventi kántorböjt szombatján az evangélium Keresztelő Szent János fellépéséről szól. Vízkereszt után a II. vasárnapi evangélium a kánai menyegzőről szól; a nagyböjt I. vasárnapja evangéliumában az Úr Jézus megkísértéséről beszél.

SZENT HELYEK. Jézus keresztelésének helyét *Betániában* (28) jelöli meg az evangélium. Helyét ma teljes biztonsággal nem lehet megállapítani. Egyesek szerint a Holt-tengertől 7360 m-re van a Jordán balpartján. Itt valamikor egy kis kápolna épült a Jordán fölött. A másik oldalon pedig egy kolostor épült Keresztelő Szent János tiszteletére. Mások 15 km-re a Jordán torkolatától feljebb keresik, azonban itt nem találhatók romok, bár ez nem jelent semmit sem.

Kánát egyesek a mai *Kafr Kenna* helyén keresik. Ez Názárettől ÉK-re 6 km-re van. Itt mutogatják azt a helyet, ahol a menyegzős ház állott. Templom épült föléje, amely azonban romokban van ma. Két templom is épült itt egymás fölé. A régebbi a 6. századból, míg az újabb a keresztesektől származik. 1879-ben a ferencesek a romok fölé templomot építettek. Ugyancsak kápolna áll Nátánáel apostol házának helyén. — Mások a még északabbra fekvő *Kirbet Kánát* tartják azonosnak a Szentírás Kánájával. Azonban itt archeológiai szempontból semmi említésreméltó lelettel nem találkozunk.

IMA. Átkozott sátán és minden ördögi sereg, kényszerítünk téged az élő Istenre, az igaz Istenre, a szent Istenre, aki úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz benne, ne haljon meg, hanem örök élete legyen; szűnj meg rászedni az emberi teremtményeket és nekik az örök kárhozat mérgét nyujtani; szűnj meg az Egyháznak ártani és szabadságát törvetésekkel megakadályozni. Távozzál sátán, minden hamisságnak szerzője és mestere, az emberi üdv ellensége. Adj helyet Krisztusnak, akiben nem találtál semmit cselekedeteidből; adj helyet az egy, szent, katolikus és apostoli Egyháznak, amelyet maga Krisztus alapított vérével. Alázkodjál meg Isten hatalmas keze alatt; remegj és fuss el, mikor mi Jézus szent és rettenetes nevét segítségül hívjuk, akitől a poklok félnek, akinek az Erősségek, Hatalmasságok és Uraságok alá vannak vetve: akit a Kerubok és Szeráfok szüntelen szavakkal dícsérnek, mikor mondják: Szent, szent, szent a seregek Ura Istene. (Vízkereszt vigiliáján végzendő vízszentelés szertartásából.)

Míg az örökös kiskorú semmiben sem különbözik a szolgától, jóllehet mindennek ő az ura, hanem gyámok és gondviselők alatt van az atyától előre meghatározott ideig. Igy voltunk mi is, míg kiskorúak voltunk, a világ elemeinek szolgasága alatt voltunk. Amint azonban elérkezett az időnek teljessége, elküldötte az Isten Fiát, aki asszonytól született, aki a törvény alattvalója lett, hogy megváltsa azokat, akik a törvény alatt voltak, hogy megnyerjük a fogadott fiúságot. Mivel pedig fiak vagytok, Isten elküldte Fiának Lelkét szívetekbe, aki azt kiáltja: Abba, Atyal Ezért tehát már nincs szolga, csak fiú, ha pedig fiú, akkor örökös is az Isten által. (Gal. 4, 1—7.)

II. AZ ELSŐ HÚSVÉTTÓL A MÁSODIK HÚSVÉTIG

Kr. u. 26—27.

7. Jézus Judeában és Szamariában

Jn. 2, 13—24; 3, 21; 4, 1—42.

A KERESKEDŐK KIŰZÉSE A TEMPLOMBÓL. Közel volt a *zsidók húsvétja*, azért Jézus felment Jeruzsálembe. És azt látta, hogy *a templomban* ökröket, juhokat, galambokat *árulnak* és ott ülnek a pénzváltók. Ekkor kötelekből ostort font, mind kiverte a templomból, a juhokat és az ökröket is, és a *pénzváltók* pénzét szétszórta és az asztalokat felfordította. A galambárusoknak pedig mondotta: „Vigyétek ezeket innét és ne tegyétek Atyám házát kereskedők házává." Megemlékeztek ekkor tanítványai, hogy megírták: *A házad iránti buzgóság* megemészt engem. Erre a zsidók így szóltak hozzá: „Milyen jelt mutatsz nekünk, hogy ezt cselekszed?" Jézus ezt felelte: „Bontsátok le e templomot és három nap alatt felépítem azt." Mondották tehát a zsidók: „*Negyvenhat évig* épült ez a templom s három nap alatt felépíted azt?" Ő pedig ezt saját testének templomáról mondotta. Midőn tehát feltámadt halottaiból, megemlékeztek tanítványai, hogy ezt mondotta és hittek az Irásnak és a beszédnek, melyet Jézus mondott. Midőn pedig húsvét ünnepén Jeruzsálemben volt, sokan hittek az ő nevében, mivel látták a jeleket, amelyeket cselekedett. *Maga Jézus* azonban nem bízta magát rájuk, minthogy ismerte mindnyájukat. És nem volt neki szüksége, hogy valaki is tanúságot tegyen az emberről, mert ő tudta, hogy mi van az emberben. (Jn. 2, 13—25.)

Zsidók húsvétja: ez az első húsvét, melyen Jézus tanítványaival résztvesz. — *A templomban:* a templom külső udvarában, ahová a pogányok is bemehettek. — *Árulnak:* az áldozatok bemutatásához szükséges állatokat itt árulták. — *Pénzváltók:* a görög és a római pénzeket zsidópénzre váltották be, mert csakis ilyennel lehetett a félsékelnyi templomadót megfizetni. — *A házad iránti . . .:* idézet a zsoltárból (68, 10). — *Negyvenhat évig:* a templomot Kr. e. 20/19-ben (a. U. C. 734/735) kezdték építeni; tehát ez a jelenet Kr. u. 26/27-ben (a. U. C. 780/781) történt. — *Maga Jézus . . .:* nem hitt a jeruzsálemi zsidó népben.

NIKODÉMUS FELKERESI JÉZUST. Volt a farizeusok közt egy *Nikodémus* nevű ember, a zsidók főembere. Ez *éjjel* Jézushoz jött és mondotta neki: „Rabbi, tudjuk, hogy te az Istentől jöttél tanítóul, mert azokat a jeleket, amiket te cselekszel, senki sem tudja megtenni, hacsak az Isten nincs vele." Jézus ezt felelte neki: „Bizony, bizony mondom neked, ha valaki ujonnan nem születik, nem láthatja Isten országát." Nikodémus erre ezt kérdezte: „Hogyan születhetik az ember, ha már öreg? Talán újból anyja méhébe mehet, hogy újra megszülessék?" Jézus így válaszolt: „Bizony, bizony mondom neked, hacsak valaki nem születik újra a *vízből és a Szentlélekből,* nem mehet be az Isten országába. Ami a testtől születik, test az, és ami a lélektől születik, lélek az. Ne csodálkozzál, hogy mondottam neked, hogy újra kell születnetek. *A szél, ahol akar, ott fúj;* hallod a hangját, de nem tudod, honnét jön vagy hová megy: így van mindenkivel, aki a lélektől született." Nikodémus feleletül mondotta: „Mikép történhetnek meg ezek?" Jézus válasza ez volt: „Te *mester vagy* Izraelben és ezeket nem tudod? Bizony, bizony mondom neked, hogy amit tudunk, azt beszéljük és amit látunk, arról teszünk tanúságot és tanúságunkat nem fogadják el. Ha földi dolgokról szóltam nektek és nem hisztek, miként fogtok hinni, ha mennyei dolgokról fogok nektek szólani? És *senki nem ment az égbe,* hanem csak az, aki leszállt az égből, az Emberfia, aki az égben van. S amint Mózes felemelte a *kígyót* a pusztában, úgy kell az *Emberfiának is felemeltetnie,* hogy mindenki, aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy

mindenki, aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert nem azért küldötte Isten Fiát a világra, hogy a világot *megítélje,* hanem hogy üdvözítse a világot. Aki hisz benne, nem esik ítélet alá, aki pedig nem hisz, az már *meg van ítélve,* mivel nem hisz Isten egyszülött Fia nevében. Az pedig az ítélet, hogy a világosság a világba jött és az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mivel cselekedeteik gonoszak voltak. Mindenki ugyanis, aki gonoszat cselekszik, gyűlöli a világosságot és nem megy a világosságra, hogy cselekedetei megrovásban ne részesüljenek. Aki pedig az igazságot cselekszi, az a világosságra megy, hogy cselekedetei nyilvánvalóvá legyenek, mert *Istenben tette azokat.*" (Jn. 3, 1—21.)

Nikodémus (a nép legyőzője): a főtanács tagja, aki a hagyomány szerint később megkeresztelkedett. — *Éjjel:* félt a farizeusoktól s ezért nem nappal ment az Úr Jézushoz. — *Vízből és Szentlélekből:* a keresztség által, mely az Isten megszentelő kegyelmét adja, melynek közlését a Szentléleknek tulajdonítjuk. — *A szél ahol akar, ott fúj:* a szél járását nem tudjuk követni, így az Isten kegyelme is az embertől függetlenül, nem érthető módon működik. — *Mester vagy:* ezeket mint rabbinak tudnod kellene, mert a Szentírásban bent vannak. — *Senki nem ment az égbe:* földi ember nem tudhatja Isten titkait, mert nem volt az Istennél. Csak a földre jött Istenfia tudja ezeket a dolgokat. — *Kígyó:* rézkígyó (v. ö. IV Móz. 21, 9.) — *Emberfiának is felemeltetnie:* kereszthalált kell halnia. — *Megítélje:* elkárhoztassa. — *Meg van ítélve:* saját tettei ítélik meg. — *Istenben tette azokat:* a megszentelő kegyelem állapotában.

JÉZUS JÁKOB KÚTJÁNÁL. Miután megtudta Jézus, hogy a farizeusok meghallották, hogy Jézus több tanítványt szerez és keresztel, mint János — jóllehet nem Jézus keresztelt, hanem tanítványai — *elhagyta Judeát* és ismét Galileába távozott. Szamarián keresztül kellett haladnia. Szamaria *Szikárnak* nevezett városába érkezett, közel ahhoz a földhöz, melyet Jákob József fiának adott. (29) Ott volt pedig Jákob kútja. (30) Jézus elfáradt az utazástól, leült tehát a kútnál. Mintegy *hat óra* volt. Szamariából egy asszony jött ki, hogy vizet merítsen. Mondotta neki Jézus: „Adj innom.". Tanítványai ugyanis elmentek a városba, hogy élelmet vásároljanak. A sza-

mariai asszony ekkor mondotta neki: „Hogyan van az, hogy te *zsidó létedre* tőlem, aki szamariai asszony vagyok, italt kérsz? Hisz a zsidók nem szoktak érintkezni a szamariaiakkal." Jézus ezt válaszolta: „Ha tudnád Isten ajándékát és ki az, aki mondja neked: Adj innom, akkor talán te kértél volna tőle, és ő *élő vizet* adott volna neked." Mondotta neki az asszony: „Uram, nincs mivel merítened se és a kút mély, honnét lenne hát élő vized? Vagy talán te nagyobb vagy atyánknál, Jákobnál, aki ezt a kutat adta nekünk és ő is ivott belőle, úgyszintén fiai és barmai?" Jézus feleletül mondotta: „Mindenki, aki ebből a vízből iszik, újra szomjas lesz. Aki pedig az én vizemből iszik, nem szomjazik meg örökre, hanem a víz, melyet majd én adok neki, *örök életre fakadó vízforrássá* lesz benne." Az asszony mondotta neki: „Uram, add nekem ezt a vizet, hogy ne szomjazzam és ne kelljen idejönni meríteni." Mondotta neki Jézus: „Menj, és hívd férjedet és jöjj ide." Igy válaszolt az asszony: „Nincs férjem." Felelte Jézus: „Jól mondottad, hogy nincs férjem. Öt férjed volt és most, aki van, *nem a férjed.* Ezt jól mondottad." Igy szólt hozzá az asszony: „Uram, *látom, hogy próféta vagy.* Atyáink *ezen a hegyen* imádták az Istent és ti azt mondjátok, hogy Jeruzsálem az a hely, ahol imádni kell őt." Jézus ezt válaszolta: „Asszony, higgy nekem, eljön az óra, amikor *sem ezen a hegyen,* sem Jeruzsálemben nem imádjátok az Atyát. Ti azt imádjátok, *amit nem tudtok,* mi azt imádjuk, *amit tudunk,* mivel *az üdvösség a zsidóktól* van. De eljön az óra és most már itt van, amikor az igazi imádók *lélekben és igazságban* fogják az Atyát imádni. Mert az Atya is ilyen imádókat keres. Lélek az Isten, és azoknak, akik imádják őt, lélekben és igazságban kell őt imádniok". Igy szólt erre az asszony: „Tudom, hogy a Messiás eljön, akit Krisztusnak neveznek. Mikor tehát eljön ez, mindenre megtanít minket." Ekkor mondotta Jézus: *„Én vagyok,* aki veled beszélek."

Ekkor odaérkeztek tanítványai és csodálkoztak, hogy asszonnyal beszélgetett. Azonban senki sem mondotta: Mit akarsz vagy mit beszélsz vele? Az asszony vedrét

otthagyta és a városba ment, és ott az embereknek mondotta: „Jöjjetek és lássátok az embert, aki megmondotta nekem, hogy mi mindent cselekedtem. Vajjon nem ő-e a Krisztus?" Kimentek tehát a városból és hozzá jöttek. Közben a tanítványok kérték őt: „Rabbi, egyél." Ő azonban mondotta nekik: „Nekem *van ételem,* amit ti nem tudtok." Ekkor a tanítványok egymás közt mondogatták: „Talán valaki hozott neki ennivalót?" Jézus így szólt hozzájuk: „Az én ételem az, hogy megtegyem annak az akaratát, aki küldött engem, hogy a munkáját végrehajtsam. Nemde ti mondjátok, még négy hónap és itt az aratás? Ime, mondom nektek: Emeljétek fel szemeteket és *nézzétek a földeket,* mert már fehérek az aratásra. És aki arat, jutalmat kap és termést gyüjt az örök életre, hogy együtt örüljön az arató a vetővel. Abban igaza van a közmondásnak, hogy más, aki vet és más, aki arat. Én aratni küldelek titeket, amit nem ti munkáltatok. Mások dolgoztak és ti az ő munkájukba állottatok be."

Abból a városból sokan hittek benne a szamariaiak közül az asszony tanúskodó szavára: megmondott nékem mindent, amit cselekedtem. Mikor tehát hozzá jöttek a szamariaiak, kérték őt, hogy maradjon ott. És két napig maradt ott. És sokkal többen hittek benne beszéde folytán. Az asszonynak mondották: már nem a te beszéded miatt hiszünk; mi magunk hallottuk és tudjuk, hogy ez valóban a világ Megváltója. (Jn. 4, 1—42.)

Elhagyta Judeát: Jézus körülbelül nyolc hónapig tartózkodott a húsvéti ünnepek után Judeában és ott tanított, míg tanítványai keresztteltek. Ez a működés felkeltette a farizeusok féltékenységét és kénytelen Judeát elhagyni körülbelül december hó vége felé, annál is inkább, mivel Keresztelő Szent Jánost már elfogták. — *Szikár:* Szichem. — *Hat óra:* dél volt. — *Zsidó létedre:* a Misna mondja: „Aki a szamaritánusok kenyeréből eszik, olyan, mintha disznóhúst evett volna." — *Élő víz:* forrásvíz, ellentétben a ciszternák, vízgyüjtőmedencék vizével. — *Örök életre fakadó vízforrás:* olyan hatása van a kegyelemnek, hogy cselekedeteinknek természetfeletti értéket ad, melyekkel aztán kiérdemelhetjük az örök életet. — *Nem a férjed:* nem a törvényes férjed. — *Látom, hogy próféta vagy:* aki belátsz a szivekbe. — *Ezen a hegyen:* Garizim hegyén. — *Sem ezen a hegyen . . .:* az Isten tisztelete nem lesz helyhez kötve. — *Amit nem tudtak:* helytelen módon tisztelitek az Istent. — *Amit tudunk:*

a zsidók helyes módon tisztelik az Istent, mivel az Istentől előírt szabályok szemmeltartásával végezték az istentiszteletet. — *Az üdvösség a zsidóktól van:* ők letéteményesei Isten ígéretének és a Megváltó tőlük származik. — *Lélekben és igazságban:* bensőleg, nem csupán külsőleg, és helyes módon kell imádni az Istent. — *Én vagyok:* Jézus nyiltan megvallja, hogy ő a Messiás. — *Van ételem:* lelki dolgokkal vagyok elfoglalva. — *Nézzétek a földeket:* a lelki aratás földjeit, jelenleg a város lakóit, akik a földeken, dűlőutakon keresztül fehér ruháikban sietnek ide ki.

AZ ÚR JÉZUS JUDEAI TARTÓZKODÁSA. Az Úr Jézus majdnem háromnegyed évet tölt Judeában, Jeruzsálemben és erről a hosszú tartózkodásról csupán három eseményt jegyez fel az evangélium és ezeket is Szent János jegyzi fel, aki evangéliumában ki akarja egészíteni azokat az adatokat, amik az első három evangéliumban hiányoznak. Mind a három esemény annyira fontos, hogy ez nem hiányozhatik az Úr Jézus élettörténetéből. Mind a háromban *mint Isten* mutatkozik be. Az első történetben Atyja házáról beszél, a felséges Isten hajlékáról, melynek mindíg mentnek kell lennie minden oda nem való dologtól. Tisztátalan szívvel, világ ügyeivel törődő lélekkel nem lehet a templomba menni. Hatalommal, tekintéllyel lép fel a templom megszentségtelenítői ellen. És mikor kérdik tőle a jogalapot, akkor szintén istenségére hivatkozik. Feltámadását állítja ellenfelei elé mint istenségének bizonyítékát, akinek tehát van joga fellépni Atyja templomának megszentségtelenítőivel szemben. Az isteni életet óvja bennünk és ápolja a kegyelem. Ezt az Isten az ószövetségben helyhez kötötte, hogy a testi ember világában ne érje az Isten igaz tiszteletét semmiféle kisiklás. Azonban az újszövetségben erre nincs szükség. A kegyelem minden jószándékú emberre kiárad, és ez a kiáradás nincs helyhez kötve, mert a „szél ott fúj, ahol akar". Ha mármost az ember újjászületett a vízből és a Szentlélekből, akkor az új ember táplálására van az „én ételem" és az élő víz. Az Úr Jézus ezzel a két beszélgetésével fényt vetít arra a nagy átalakulásra, ami végbemegy a testi emberben, ha megértette az Isten szavát és testének templomát kitisztította és így újjászületik a természetfeletti életre. Ez a természetfelettiség éles ellen-

tétben van a zsidóság külsőségeivel, merőben modoros istentiszteletével. Nem tudta az Istentől rendelt cselekményekben megpillantani a lelket, nem tudta azokat megeleveníteni. Ez a megelevenítés az Úr Jézusra maradt. Ezt vette benne észre Nikodémus, amikor „Istentől jött tanítónak" ismeri el, és maga is kijelentette, hogy ő a „Messiás" és munkálkodásának általános, minden emberre kiterjedő voltát vallják be a szamariaiak, midőn a „világ Megváltójának" mondják. És ezért kell elhagynia elsősorban Judeát, mert nem akarják a hivatalos körök benne észrevenni az évezredek óta megígért és várt Messiást.

TANITÁS. Fontos hittételeket találunk e helyen. *Istenben három személy* van. A Nikodémussal való beszédben beszél az Istenről, aki úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta; beszél a Szentlélekről, akiből újjá kell születnie az embernek. Az Istenben végtelen szeretet nyilatkozik meg akkor, mikor Fiát odaadja áldozatul. Az Isten lélek és a mi Atyánk, amint a szamariai nővel való beszélgetésben látjuk. — Jézus *valóságos Isten* és *valóságos ember*. Istent Atyjának nevezi, mikor a kereskedőket kiűzi a templomból; előre tudja a jövendőt, mert kereszthalálát és feltámadását megjövendöli; mindent tud, amit az Isten tud, mert ő az égben van és onnét szállott alá. Ember, mert fáradtan ül le a kút mellé pihenni. Messiásnak mondja magát, aki belát az emberek szívébe és onnét tud olvasni. — Hangoztatja a *hit szükségességét*, mert a nélkül nem lehet bejutni az Isten országába. Az Úr Jézus szól a Nikodémussal folytatott beszélgetésében a *keresztségről*, melynél kettőt különböztet meg: az anyagot, a vizet és a lelki hatást, a kegyelmet. A keresztség révén jutunk el a természetfeletti élethez.

ALKALMAZÁS. A *templom* szent hely, azt tiszteletben kell tartani. Azért vigyázok magamra, hogy ne foglalkozzam ott oda nem való gondolatokkal, ott nem akarok elszórakozni és nem beszélgetek, hanem minden erőmmel arra törekszem, hogy a jó Isten jelenlétében

legyek. — A keresztség révén Isten templomává lettem, erre a templomra is vigyázok, hogy bűnnel ne szennyezzem be. — Nikodémustól példát veszek, hogy keresem és kutatom az igazságot. — A szamariai asszony nem elégedett meg azzal, hogy ő eljutott az igazság birtokába, hanem másoknak is el akarta juttatni. Buzgólkodom, *apostolkodom*, igyekszem az Actio Catholica munkásává lenni. — A keresztségben kaptam lelkem természetfeletti életét, adjak ezért hálát. — Pünkösdhétfőn az Egyház az evangéliumot a Nikodémussal való beszélgetés első részéből veszi.

SZENT HELYEK. *Szikár* városa a Garizim- és Ebal-hegyek közt fekszik. Mai neve Nablusz és valamivel nyugatabbra fekszik, mint

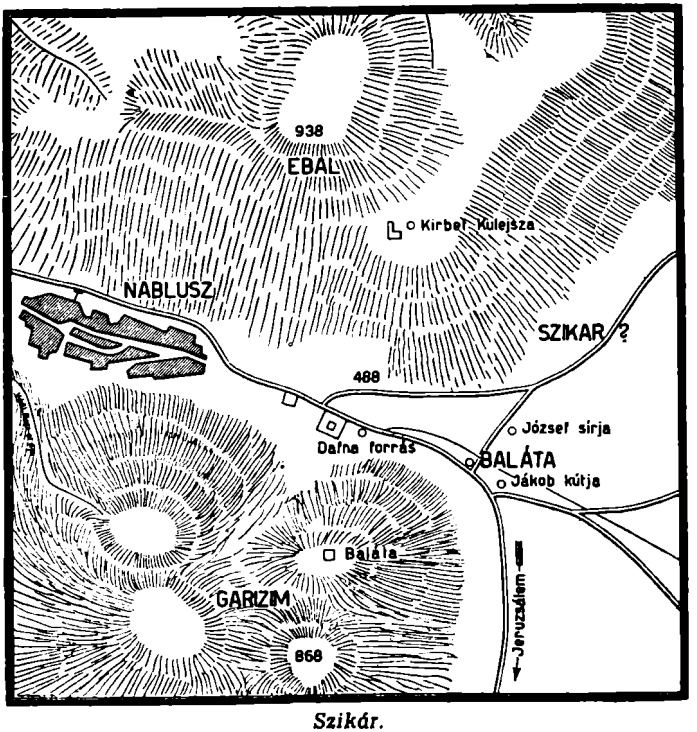

Szikár.

feküdt az Úr Jézus korában. A szamariaiak ugyanis fellázadtak a római uralom ellen Kr. u. 66-ban és ekkor leverték a felkelést és római gyarmatosokat hoztak az elpusztult város helyére. Az új települést Flavia Neapolisznak nevezték el és ebből lett a mai neve. A városban még ma is van 150—200 szamaritánus, akik zsinagógájukban őrzik a Kr. u. 2. századból származó Pentateuchus tekercset. Vallásuk élén főpap áll; azonban az Áron családjából származó főpapok a 17. század folyamán kihaltak. A húsvétot Garizim hegyén ülik meg bárányáldozat bemutatásával. A város keleti részétől körülbelül 2 km-re van *József síremléke.* Ettől 300 lépésre *Jákob kútja.* Mai mélysége 23 m. Régebben mélyebb volt és állandóan volt benne víz. A feltöltődés következtében víz csak időszakonkint van benne. A 4. században templom épült föléje. Szaladin szultán 1187-ben lerombolta. A templom mellé a keresztesek is építettek templomot, ma ez romban van.

IMA. *Könyörögjünk.* Uram, tisztítsa meg szívünket a Szentlélek beáradása, harmatának permetezése bensőnket termékenyítse meg. A mi Urunk által. Amen. (Pünkösd miséjének postcommuniója.)

Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki minket minden lelki és mennyei áldással megáldott Krisztusban, amikor kiválasztott minket őbenne a világ teremtése előtt, hogy színe előtt szentek és sértetlenek legyünk a szeretetben. Aki bennünket előrerendelt, hogy fogadott fiak legyünk Jézus Krisztus által akaratának szándéka szerint, hogy magasztaljuk kegyelmének dicsőségét, amellyel bennünket elhalmozott szeretett Fia által. Ő váltott meg minket vérével a bűnbocsánat kegyelmének gazdagsága szerint, mely igen bőségesen jutott nekünk osztályrészül minden bölcseséggel és okossággal. Akaratának titkát megismertette velünk jószántából, melyet előre elhatározott általa, hogy meghozza az idők teljességét és helyreállítson Krisztusban mindent, ami az égben és a földön van. Benne mi is örökségre hivattunk, — mi, akik ki vagyunk választva annak végzése szerint, aki mindent akaratának határozata szerint cselekszik — hogy mi dicsőségének dícséretére legyünk, akik már azelőtt reméltünk Krisztusban. Akiben ti is, kik miután hallottátok az igazság igéjét (a ti üdvösségtek evangéliumát), hittetek és megkaptátok az ígéret szent Lelkének pecsétjét, aki záloga örökségünknek, az ő szerzeményének megváltására és saját dicsőségének dícséretére. (Ef. 1, 3—14.)

8. Jézus galileai működése

Mt. 4, 13—16; 8, 1—4; 8, 14—17; 9, 1—13;
Mk. 1, 21—34; 1, 40—45; 2, 1—17; Lk. 4, 16—41; 5, 1—32.

JÉZUS NÁZÁRETBEN. Jézus *Názáretbe ment,* ahol nevelkedett. Szokása szerint szombati napon bement a zsinagógába és *felkelt,* hogy olvasson. *Izaiás* próféta

könyvét nyujtották át neki. Amint kinyitotta a könyvet, azt a helyet találta meg, ahol ez volt írva: „Az Úr lelke rajtam. Azért kent fel engem, hogy elküldjön engem hirdetni az evangéliumot a szegényeknek, meggyógyítani a töredelmes szívűeket, hirdetni a foglyoknak a szabadulást és a vakoknak a látást, szabadon bocsátani a megtörteket, hirdetni *az Úr kedves esztendejét* és a megfizetés napját." Ekkor összehajtotta a könyvet, a szolgának adta és leült. A zsinagógában mindenkinek a szeme őt figyelte. Ekkor elkezdett hozzájuk szólani, hogy ma teljesedett be az Irás fületek hallatára. Mindnyájan helyeselték beszédét, csodálkoztak a kedves szavakon, amelyek elhagyták száját és mondották: „Nemde ez Józsefnek a fia?" Erre mondotta nekik: „Bizonyára azt a közmondást mondjátok nekem: Orvos, gyógyítsd meg tenmagadat. Hallottuk, hogy mi mindent cselekedtél Kafarnaumban, cselekedjél hasonlóképen itt is, a hazádban." Majd folytatta: „Bizony mondom nektek, hogy sok özvegy volt Izraelben Illés idejében, amikor három évig meg hat hónapig zárva volt az ég, azért nagy éhség lett az egész földön és senki máshoz nem kapott küldetést Illés, csak a szidóni Száreptában élő özvegyasszonyhoz. Sok poklos volt Izraelben *Elizeus* próféta idejében és senki sem tisztult meg közülük, csak a szír Naámán." Haragra gerjedt mindenki a zsinagógában, amint ezt hallották. Felkeltek és kiűzték őt a városból. Felvezették őt egészen annak a hegynek az ormára, amelyen városuk épült, hogy letaszítsák. Ő azonban *átment közöttük*, majd eltávozott. (Lk. 4, 16—30.)

Názáretbe ment: Jézus visszatért Názáretbe judeai tartózkodása után. — *Felkelt:* a Szentírást állva olvasták és ülve magyarázták a felolvasott részt. — *Izalás:* a könyv 61, 1—2 és 58, 6-ban van a fenti idézet. — *Az Úr kedves esztendeje:* a Megváltó működésének ideje. — *Illés és Elizeus:* idegenekkel tesznek csodát. Az Úr Jézus is másutt műveli csodáit, nem abban a városban, ahol felnövekedett. A kegyelem útját nem lehet megszabni. — *Átment közöttük:* csodálatos módon, de mikép, nem tudjuk.

JÉZUS KAFARNAUMBA MEGY LAKNI. Elhagyta Názáretet, elment és a tengermelléki *Kafarnaumban* tele-

pedett le, Zabulon és Neftáli vidékén, hogy beteljesedjék *Izaiás* próféta mondása: „*Zabulon földje* és Neftáli földje, a tenger útja a Jordánon túl, a pogányok Galileája, a nép, mely sötétségben ült, nagy világosságot látott. És a *halál árnyékának országában* ülőkre nagy világosság támadt." (Mt. 4, 13—16.)

Kafarnaum: Jézus állandó lakhelye lett a Genezáreti-tó mellett fekvő Kafarnaum. Ezentúl ez az ő városa. — *Izaiás:* 9, 1—2-ből való idézet. — *Zabulon földje . . .:* az igazi zsidók, a judeaiak lenézték Galilea lakóit, mivel pogányokkal voltak keveredve. Az Úr Jézus mégis ezt a vidéket választja ki működésének főteréül. — *Halál árnyékának országában ülnek:* lelki sötétségben élnek.

AZ ÖRDÖGTŐL MEGSZÁLLOTT MEGGYÓGYITÁSA. És szombaton mindjárt bement a zsinagógába, tanította őket. És csodálkoztak tanításán, ugyanis úgy tanította őket, mint akinek hatalma van és nem úgy, mint az írástudók. És volt a zsinagógában egy ember, aki a tisztátalan lélek hatalmában állt. Ez mondotta: „*Mi közünk hozzád,* Názáreti Jézus. *Elveszteni* jöttél minket? Tudom, ki vagy: *Isten szentje.*" Jézus megfeddette, mondván: „Némulj meg és távozzál ebből az emberből." A tisztátalan lélek *meggyötörte* és nagy kiáltással eltávozott belőle. Mindannyian annyira csodálkoztak, hogy egymástól kérdezték: „Mi ez? Milyen új tanítás ez? Hisz hatalommal parancsol a tisztátalan lelkeknek is és engedelmeskednek neki." És elterjedt a híre rögtön Galilea egész környékén. (Mk. 1, 21—28.)

Mi közünk hozzád . . .: az ördög szól az emberből. — *Elveszteni:* visszaűzni a pokolba. — *Istennek szentje:* Messiás. — *Meggyötörte:* mielőtt elhagyta volna, még utoljára megkínozta.

PÉTER NAPA MEGGYÓGYITÁSA. És azonnal kijöttek a zsinagógából. Simon és András házába mentek Jakabbal és Jánossal. Simon napa pedig lázban feküdt. Rögtön szólottak neki róla. És hozzá ment, felemelte őt kezénél fogva. A láz rögtön elhagyta őt és szolgált nekik. Este pedig, mikor lement a nap, mindenféle beteget és ördöngősöket hoztak hozzá. Az egész város az ajtó előtt gyűlt össze. Sok különféle betegségben szenvedőt meg-

gyógyított és sok ördögöt űzött ki és nem hagyta azokat beszélni, *mert ismerték őt.* (Mk. 1, 29—34.)

Mert ismerték őt: az ördögök tudják, hogy ő a Messiás és ezért nem engedi őket szólani.

A CSODÁLATOS HALFOGÁS. Történt pedig, hogy nagy néptömeg sereglett köréje, hogy hallgassák az Isten igéjét, amikor a Genezáret tava mellett állott. És látott a tó partján két hajót (31) állani. A halászok már kiszálltak belőle és a *hálókat mosták.* Ekkor beszállott az egyik hajóba, mely Simoné volt és megkérte, hogy vigye azt a parttól kissé beljebb. Leült és a hajóról tanította a tömeget. Amint abbahagyta a beszédet, szólt Simonhoz: „Evezz a mélyre, vessétek ki hálóitokat halfogásra." Simon így válaszolt: „Mester, egész éjtszaka fáradoztunk, semmit sem fogtunk. Szavadra azonban kivetem a hálót." Amint ezt megtették, a halak oly nagy sokaságát zárták körül, hogy szakadozott a háló. Intettek társaiknak, akik egy másik hajóban voltak, hogy jöjjenek és segítsenek. Odajöttek és megtöltötték mind a két hajócskát úgy, hogy majd elmerültek. Midőn Simon Péter ezt látta, Jézus előtt térdre borult és mondotta: „Menj ki tőlem, Uram, mert bűnös ember vagyok." Mert nagy megdöbbenés fogta el őt és a többi vele lévőt a halfogás miatt. Úgyszintén Jakabot és Jánost, Zebedeus fiait, akik Simon társai voltak. Jézus Simonnak ezt mondotta: „Ne félj. *Ezentúl embereket fogsz halászni.*" Miután kihúzták a hajókat a partra, otthagytak mindent és követték őt. (Lk. 5, 1—11.)

A hálókat mosták: a görögben diktüon áll. Ez a magyar gyalomnak (32) felel meg. A gyalom a kerítőhalászat szerszáma. Olyan, mint az öregháló (szagéné), (33) csak zsákkal (káta) van ellátva. A háló kötélre van kifeszítve (alín, felín). Hossza 100 m-en felül van, egészen 600 m-ig. Szélessége a kátánál 3 m. A felínen, hogy a víz színén maradjon, van a para, a gyékény, az alínon, hogy a háló egyenesen álljon a vízben, van a hálókő erősítve. A háló két végén dorong (istáp, apacs) van, és ennélfogva, illetve az erre erősített kötélnél (keresztkötél) fogva húzzák a hálót. A zsák közepén van elhelyezve és ideszorul be a hal. Éjtszaka szoktak vele halászni. Két hajó (laptár és dereglye) szükséges hozzá. A tanyát a tavon húzzák. Egy-egy tanyavetés egy óránál többet vesz igénybe. Néha a partra is szokták húzni. Tihanyban 10 ember alkot egy bokrot,

ezek együtt halásznak. (Hermann O.: A magyar halászat könyve I. 248—302.) — *Ezentúl embereket fogsz halászni:* az egész halászatnak jelképes jellege van. Igy akarta az Úr Jézus jelezni Szent Péternek és társainak, hogy a lelkek megszerzése lesz a feladatuk.

A BÉLPOKLOS MEGGYÓGYITÁSA. Egy bélpoklos jött hozzá, kérte őt és térdre esve mondotta neki: „Ha akarod, megtisztíthatsz engem." Jézus pedig megkönyörült rajta, kinyujtotta a kezét, megérintette őt s mondotta: „Akarom. Tisztulj meg." És amint ezt mondotta, rögtön eltávozott tőle a poklosság és megtisztult. Erősen ráparancsolt, rögtön elküldte őt ezzel: „Vigyázz, senkinek se szólj. Hanem menj el, mutasd meg magadat a papnak és tisztulásodért ajánld fel azt az *áldozatot,* amit Mózes parancsolt, bizonyságul nekik." Azonban, amint ez eltávozott, kezdte elbeszélni és hiresztelni a dolgot, úgyhogy már *nem tudott nyiltan bemenni* a városba, hanem kint a pusztán tartózkodott. Mindenhonnan gyülekeztek körülötte. (Mk. 1, 40—45.)

Áldozatot: a poklosnak, ha megtisztult, meg kellett jelennie a templomban, ahol megállapították gyógyulását és ekkor áldozatot mutatott be. (III Móz. 14, 2—32.) — *Nem tudott nyiltan bemenni:* csődület támadt körülötte e csodálatos gyógyulás miatt.

AZ INASZAKADT MEGGYÓGYITÁSA. Néhány nap mulva ismét bement Kafarnaumba. És mikor meghallották, hogy egy házban van bent, sokan jöttek össze, úgyhogy már az ajtóhoz sem fértek és hirdette nekik az igét. És egy *inaszakadtat* vittek oda; négyen hozták. És mivel a tömeg miatt nem tudtak eléje jutni, a ház *tetejét felbontották,* ahol tartózkodott, nyilást készítettek és lebocsátották az ágyat a benne fekvő inaszakadttal. Midőn Jézus látta hitüket, mondotta az inaszakadtnak: „Fiam, megbocsáttatnak a te bűneid." Ült pedig ott néhány irástudó is, akik szivükben igy gondolkodtak: „Mikép beszélhet ez igy? *Káromkodik.* Ki bocsáthatja meg a bűnöket, hacsak nem az Isten?" Jézus rögtön észrevette lelkében, hogy igy gondolkodnak magukban, s ezt mondotta nekik: „Miért gondoljátok ezeket szivetekben? Mit könnyebb mondani az inaszakadtnak: Megbocsáttatnak a bűneid, vagy pedig: Kelj fel, vedd ágyadat és járj? Hogy pedig

tudjátok, hogy az Emberfiának hatalma van a földön a bűnök bocsánatára (az inaszakadtnak mondotta), mondom neked: Kelj fel, vedd ágyadat és menj haza." És ez rögtön felkelt. Felemelte ágyát, mindnyájuk előtt eltávozott, úgyhogy csodálkozott mindenki. Dícsérték az Istent és azt mondották: „Még sohasem láttunk ilyet." (Mk. 2, 1—12.)

Inaszakadt: minden olyan betegség neve, ahol a beteg nem tudja tagjait mozgatni és fekvésre van kényszerülve, tekintet nélkül az előidéző okra. — *Tetejét felbontották:* a ház lapos tetejére kívülről lépcső vezetett fel, melyen felvitték a beteget s ott nyílást készítettek, hogy lebocsáthassák a beteget. — *Káromkodik:* az ember saját hatalmánál fogva nem bocsáthat bűnöket, mivel ezek Istennek a megbántásai s így csak az Isten joga azoknak megbocsátása.

MÁTÉ MEGHIVÁSA. Amikor innét Jézus továbbment, látott egy embert a vámnál ülni, akit *Máténak* hívtak. Ennek mondotta: „Kövess engem." Az felkelt és követte őt. És történt, hogy mikor házában az *asztalhoz ült,* íme sok vámos és bűnös telepedett le Jézussal és tanítványaival. Látták ezt a farizeusok, mondották tanítványainak: „Miért eszik a ti mestertek vámosokkal és bűnösökkel?" De Jézus meghallotta ezt és így felelt: „Az egészségeseknek nincs szükségük az orvosra, hanem a betegeknek. Menjetek el és tanuljátok meg, mit jelent: *Irgalmasságot akarok* és nem áldozatot. Nem az igazakat jöttem hívni, hanem a bűnösöket." (Mt. 9, 9—13.)

Máté: Alfeus fia volt. Márk és Lukács Lévinek nevezik. Két neve volt, mint nagyon sok kortársának. Máté jelentése: Isten ajándéka. — *Asztalhoz ült:* Máté az Úr Jézus tiszteletére „nagy lakomát rendezett" (Lk. 5, 29.) — *Irgalmasságot akarok:* Ózeás próféta könyvéből van véve (6, 6.) és annyit akar jelenteni, hogy az irgalmasság cselekedeteit, a szeretet megnyilvánulásait az Úr Jézus többre becsüli, mint a farizeusok külsőséges előírásait, ahol még az áldozatok bemutatásánál is hiányzik a lélek.

JÉZUS GALILEAI MŰKÖDÉSE. Jézus Galileát hazájának tekinti és az itteni működésén meglátszik, hogy mennyire szereti szűkebb hazáját. Földieinek lelkéért aggódik és csodáit ezért végzi. Nem hatalmát akarja mutatni, hanem lelkeket akar kiragadni a gonoszlélek kezé-

ből és mennyei Atyjának dicsőségét akarja növelni. Hogy mennyire nem csodákat keresett, mutatja názáreti beszéde, ahol jeleket vártak tőle, és inkább elhagyja azt a helyet, ahol harminc évet töltött el, mintsem csodát műveljen kíváncsiságuk kielégítésére. Elmegy Kafarnaumba, hogy a jövendölés beteljesedjék és világosságot áraszszon az igazság után áhítozó lelkekre. Az igazság legnagyobb ellensége a gonoszlélek és ezért ennek távoznia kell. A kafarnaumi ördögűzésnek szimbolikus jelentése is van. Amint Krisztus visszautasította a hármas kísértést a gonoszlélek részéről, úgy most kiűzi az embert lefoglaló és magának követelő gonoszlelket, hogy a lélekben az Isten tudjon lakást venni. A lélek szoros kapcsolatban van a testtel és ezért a test állapota befolyással van a lélekre. Simon napának meggyógyítása jelzi, hogy egészséges lélekkel lendülettel lehet szolgálni az Istennek. A tanítványoknak, az apostoloknak és ezek utódjainak is ez lesz a hivatásuk. Lelkeket kell az Isten számára halászniok, ők lesznek az emberek halászai. A csodálatos halfogás történetének elbeszélésével nem a csodára, hanem a csoda mögött rejtőző gondolatra akarja az evangélista felhívni figyelmünket. A bélpoklos és az inaszakadt története már csak megerősítése annak, hogy az ember célja a földön nem a bűn, nem a sebes és magával tehetetlen lélek, hanem az Istennek egészséges lélekkel való szolgálata. Az Úr Jézus ezért jött a földre és ezért szervezte meg az Egyházat, melynek első tagjait galileai útja alkalmával kezdi maga köré szervezni.

ÖRDÖGI MEGSZÁLLÁS. A Szentírásban összesen hét ördögűzési eset fordul elő. Ezek ismeretéhez szükséges tudnunk, hogy az elkárhozott angyalok nem vesztették el szellemi kiválóságukat: tudásukat és hatalmukat. Ha Isten megengedi, akkor gyakorolhatják emberek felett is ezt a hatalmat, mert be tudnak hatolni az ember testébe, azonban a lélek és a szorosan vett szellemi képességek felett nincsen hatalmuk, tehát bűnre nem tudják kényszeríteni az embert. Igy fizikai értelemben mondhatjuk, hogy az emberben a gonoszlélek lakozik, gonosz-

lélektől meg van szállva. Ez a megszállás nagyon sokszor kapcsolatos különféle betegségekkel (némaság, vakság, holdkórosság stb.). Azonban meg kell jól jegyezni, hogy a betegség és a megszállottság két különböző dolog. Még az idegbetegségektől is megkülönböztethető és a Szentírás éles megkülönböztetést tesz a kettő között. A gonoszléleknek nem csupán erkölcsi befolyása van az emberre, hanem fizikailag is rendelkezik az emberrel, egyes szerveit birtokába veszi és azokat használja. „Fellép az ember testében egy új, ellenséges „én", mely a megszállott ember szájával beszél vagy a beszédben megakadályozza, uralkodik látási és hallási képességein, megzavarja az idegrendszert belenyúlásával, az ember agyával gondolkozik, teste által mozog és cselekszik, a test szerveit kivonja a lélek uralma alól és szörnyű cselekedetek végrehajtására visszaél velük." (Schuster—Holzammer II. 182. old.) Ezek a jelenségek és esetleg súlyos testi és lelki betegségek következményei a megszállottságnak. A megszállás független az ember erkölcsi állapotától, jámbor, sőt szent emberek is kerülhetnek a gonoszlélek hatalmába. Az Úr Jézus idejében sok megszállottal találkozunk. Önkénytelenül is felmerül a kérdés, miért engedi meg ezt az Isten. Szent Ágostonnal kell a feleletet erre megadni: „Isten ítéletei sokban titokzatosak, de sohasem igazságtalanok." (De Civ. Dei. XVIII. 18.) A megszállást is ugyanabba a kategóriába kell sorolnunk, ahová a háborúk, a betegségek, a természeti csapások tartoznak. Szent Bonaventura szerint az Isten megengedi a megszállást, hogy dicsőségét megmutassa, a bűnöket büntesse, a bűnösöket megfeddje és bennünket figyelmeztessen. A racionalistáknak az az erőlködése, hogy hisztériával stb. magyarázzák a megszállást, a gyógyítást pedig szuggesztióval, visszautasítható azzal, hogy ez a beállítás Jézus jellemével össze nem egyeztethető. (V. ö. Bangha: Jézus istenségének bizonyítékai, 108—157.)

TANITÁS. Jézus *istensége* erősen lép előtérbe, amikor ördögöket űz ki megszállott emberekből, belát az ina-

szakadt lelkébe és látja annak bűneit és bánatát, látja a farizeusok gondolatát, eltörli a bűnt és betegeket gyógyít, parancsol a természetnek, mert ura a víz halainak is. Az *ószövetséget* elismeri, amikor a názáreti zsinagógában kézbe veszi Izaiás prófétai jövendöléseit tartalmazó könyvet; ezzel tanúságot tesz, hogy ez a könyv és vele együtt a próféták és egyéb könyv, amit a zsinagógában őriztek, Isten kezéből származik.

ALKALMAZÁS. Jézus Názáretből távozik, jóllehet övéi közé ment, ezek nem fogadták be. Sok meg nem értéssel találkozhatunk életünk folyamán, jusson ilyenkor ez eszünkbe. Az eredeti bűnnel úgyszólván minden az ördög hatalmába került, ezért használja az Anyaszentegyház az *ördögűzés szertartását* nagyon sok esetben pl. keresztvízszentelésnél, sómegáldásnál stb. és ennek végzésére egy külön fokozatban adja meg a hatalmat az Egyház a kisebb rendek közt. Ha nem is fordul ma elő olyan gyakran az ördögi megszállás, de azért nagyon sok ember lelke az ördög hatalmába kerül akkor, amikor bűnt követ el. Ilyenkor távolítsuk el onnét jól végzett szentgyónással. — Nagyon mély értelme van a csodálatos *halfogásnak*. A tenger, ahol halászni kell, a világ, a halak az emberek, a hajó az Egyház, melynek kormányosa Szent Péter utódja, a pápa. Péter hajójában ott volt Krisztus is, az Anyaszentegyházzal is ott van a világ végéig. Pétert társai segítették a halászatban, a pápát a püspökök segítik a lelkek megszerzésének munkájában. A háló, amivel az Egyház a lelkeket fogja, Jézus tanítása. — Jézus tanítványait nem hiába választja halászok közül. Ezek kis társaságokban — magyarul bokrokban — éltek. Ezek a bokrok magukat kormányozták és így volt némi gyakorlati fogalmuk az egyesületekről, a társulati életről és a vezetésről. Az Úr Jézus így mintegy megköveteli munkásaitól azokat a természetes feltételeket, melyeken azután a természetfeletti világ kiépülhet. — A csodálatos halfogásról szóló evangélium pünkösd utáni IV. vasárnapon fordul elő. — A pápa okmányok lepecsételésére olyan gyűrűt használ, melyen Szent Péter van ábrázolva mint halász, hogy ez is jelezze feladatát.

SZENT HELYEK. *Genezáret tava* (Tibériás tava, Galileai-tenger, ma Bahr-et-Tabarije). A tó tükre 208 m-rel fekszik mélyebben a Földközi-tengernél. 12 km széles, 21 km hosszú, tojásformájú tó. Felülete 170 km². Mélysége a közepén átlag 45 m. Vize tiszta, iható és halban bő. Hegyek veszik körül. A hőmérséklet igen magasra emelkedhetik a víz színe felett, néha 50 C°-ra is, ezért a hegyekről lezúduló hideg levegő hirtelen viharokat hozhat létre. Ma csak egy város van a partján: *Tibériás* (Tabarije) (34) városa. Heródes Antipás alapította ezt a várost Kr. u. 22-ben, Tiberius császárról nevezte el. Szefóriszból ide tette át székhelyét. A zsidó háborúkban, mivel megadta magát, megmenekült az elpusztulástól. Jeruzsálem elpusztulása után a főtanács és a főiskola hosszabb vándorlás után itt telepedett le a III. században. Szent Péter tiszteletére Nagy Konstantin templomot épített. A keresztesek is építettek itt templomot. Ezt hozták helyre s most ferencesek vannak benne.

Kafarnaum. Az ószövetségben nincs felemlítve. Ma már rom (Tell hum). A Genezáret tavának nyugati partján terült el. Volt zsinagógája, római helyőrsége és vámszedő állomása. Erre vonult el a Damaszkusz és a tengerparti Cezáreát összekötő karavánút. Ásatásokat végeztek itt és megtalálták a zsinagóga romjait (24 m hosszú

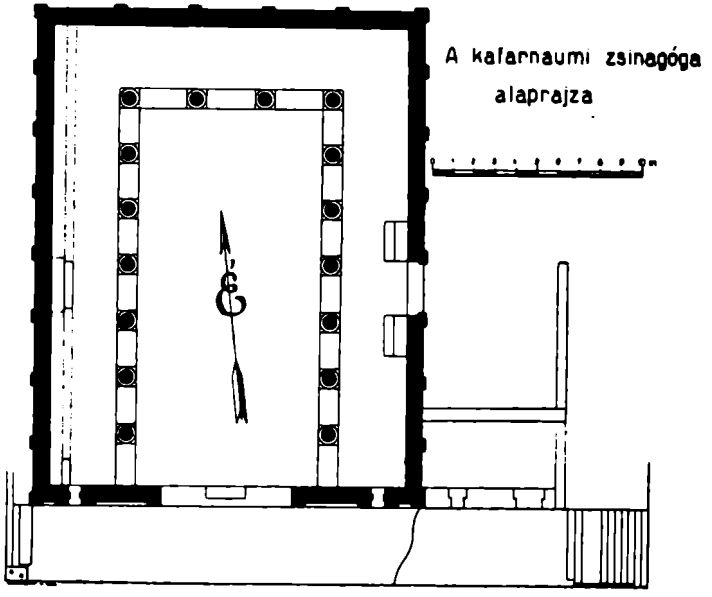

A kafarnaumi zsinagóga alaprajza.

és 18 m széles téglalapalakú épület) (35) (36) és a helyőrség épületének, az erődnek romjait.

IMA. *Ima a gonosz lelkek ellen.* Száműzünk téged, minden tisztátalan lélek, minden sátáni hatalom alvilági támadása, minden légió, minden ördögi gyülekezet és felekezet, a mi Urunk Jézus † Krisztus nevében és erejében, hogy távozzál és fuss el Isten Egyházától, az Isten képére teremtett és az isteni Bárány értékes vérével megváltott lélektől †. Ravasz kígyó, ne merd tovább rászedni az emberi nemet, üldözni Isten Egyházát és Isten kiválasztottjait kiragadni és megrostálni, mint a búzát †. Parancsoljon neked a felséges Isten †, akihez hasonló lenni nagy büszkeségedben még ma is merészelsz; aki minden embert üdvözíteni és az igazság ismeretére eljuttatni akar. Parancsoljon neked az Atyaisten †; parancsoljon neked a Fiúisten †; parancsoljon neked a Szentlélekisten †. Parancsoljon neked Krisztus, Istennek örök Igéje, aki emberré lett †, aki a mi üdvünkért, amit írígységedből elveszítettünk, magát megalázta egészen a halálig; aki Egyházát erős sziklára építette és megmondotta, hogy nem vesznek rajta erőt a pokol kapui, mivel ő vele lesz mindennap, a világ végéig. Parancsoljon neked a kereszt szentsége † és a keresztény hit minden hittitkának ereje †. Parancsoljon neked a fenséges Isten anyja, Szűz Mária †, aki a te büszke fejedet szeplőtelen fogantatásának első pillanatától kezdve alázatosságában megtaposta. Parancsoljon neked Szent Péter és Pál apostol, valamint a többi apostol hite †. Parancsoljon neked a vértanúk vére és minden szentnek a közbenjárása. (XIII. Leo exorcizmusa a Breviáriumban.)

Azt vélem, hogy a jelen idő szenvedései nem hasonlíthatók össze a jövendő dicsőséggel, amely bennünk megnyilvánul. Mert a teremtmény várakozása az Isten fiainak a kinyilvánítását várja. A teremtmény ugyanis a hiábavalóságnak van alávetve, nem önként, hanem attól, aki a reménység nyujtásával vetette alá. A teremtett világ is felszabadul a szolgaság romlottságából az Isten fiai dicsőségének szabadságára. Tudjuk, hogy minden teremtmény mindezideig nyög és vajúdik. Nem csupán azok, hanem mi is, akikben bent van a Lélek zsengéje. Mi magunk is nyögünk bensőnkben és várjuk Isten fiaivá való fogadásunkat és testünknek a megváltását. (Róm. 8, 18—23.)

III. A MÁSODIK HÚSVÉTTÓL A HARMADIK HÚSVÉTIG

Kr. u. 27—28.

9. A harmincnyolc év óta beteg meggyógyítása

Jn. 5, 1—47.

JÉZUS MEGGYÓGYITJA A BETEGET. Ezután volt *a zsidók ünnepe* és Jézus felment Jeruzsálembe. Jeruzsálemben pedig a *Juhkapunál* van egy tó, melyet héberül *Betszaidának* neveznek és *öt csarnoka* van ennek, ahol a betegeknek, vakoknak, sántáknak és elszáradtaknak nagy tömege feküdt és várták a víz mozgását. Az Úr angyala ugyanis időnkint leszállt a tóhoz és mozgásba hozta a vizet. Aki elsőnek lépett be a tóba a víz hullámzása után, bármily betegsége is volt, meggyógyult. Volt ott egy ember, aki már harmincnyolc éve volt beteg. Jézus ezt ott látta feküdni, és megtudta, hogy már hosszú ideje beteg, mondotta neki: „Meg akarsz-e gyógyulni?" A beteg így válaszolt: „Uram, nincs senkim, aki a tóba bocsátana, amikor a víz hullámzásba jön. Amikorra én odaérek, más lép be előttem." Mondotta neki Jézus: „Kelj fel, vedd ágyadat és járj." Rögtön meggyógyult az az ember, felvette ágyát és járt. (Jn. 5, 1—9a.)

A zsidók ünnepe: húsvét; bár vannak, akik más ünnepnek tartják. Ez a második húsvét, melyre Jézus felmegy Jeruzsálembe. — *Juhkapu:* a templomtól északra lévő kapu (ma Szent István-kapu). Erre hajtották a Kedron-völgy felől a juhokat be a városba, illetőleg a templomba. — *Betszaida:* annyit jelent, mint halház; ismeretesebb neve Beteszda: kegyelemház; más neve Bezeta, mivel ebben a városrészben volt. A Juhkapu közelében volt. (37) — *Öt csarnoka:* itt helyezték el a betegeket.

A GYÓGYITÁS SZOMBATON TÖRTÉNT. Ezen a

napon pedig szombat volt. Ezért a zsidók a meggyógyultnak mondották: „Szombat van, nem szabad ágyadat vinned." Azt mondotta nekik: „Aki engem meggyógyított, azt mondotta nekem: Vedd ágyadat és járj." Megkérdezték tehát tőle: „Ki volt az az ember, aki mondotta neked: Vedd ágyadat és járj?" A meggyógyult ember pedig nem tudta, hogy ki az. Jézus ugyanis otthagyta a tömeget. Később Jézus a templomban találkozott vele és mondotta neki: „Ime egészséges lettél. Már *ne vétkezzél,* nehogy valami nagyobb bajod történjék." Elment ez az ember és *a zsidóknak megmondotta,* hogy Jézus volt az, aki meggyógyította őt. E miatt a zsidók üldözték Jézust, mivel szombaton tette ezt. (Jn. 5, 9b—16.)

Ne vétkezzél: a betegség bűneinek a következménye, büntetése volt. — *A zsidóknak megmondotta:* azért, hogy a felelősséget elhárítsa és hogy Jézust dicsőítse.

JÉZUS A SZOMBAT URA. Jézus ekkor ezt válaszolta nekik: „Az én Atyám *mindezideig munkálkodik,* én is munkálkodom." Ezért a zsidók még inkább törtek az életére, mivel nem csupán megszegte a szombatot, hanem Istent atyjának mondotta és egyenlővé tette magát Istennel. Igy felelt ekkor nekik Jézus: „Bizony, bizony mondom nektek, a Fiú nem tehet magától semmit sem, hanem csak amit lát, hogy az Atya cselekszik. Amit ugyanis az tesz, azt cselekszi hasonlóképp a Fiú is. Az Atya szereti a Fiút és mindent megmutat neki, amit cselekszik. *Ezeknél nagyobb dolgokat* is fog neki mutatni, hogy csodálkozzatok. Mert amint az Atya halottakat támaszt és életre kelt, így kelti életre a Fiú is azokat, akiket akar. Nem is ítél az Atya senkit sem, hanem minden ítéletet a Fiúnak adott, hogy mindenki úgy tisztelje a Fiút, mint az Atyát tisztelik. Aki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát, aki őt küldte. Bizony, bizony mondom nektek, hogy aki hallja szavamat és hisz annak, aki engem küldött, örök élete lesz és *nem kerül ítélet alá,* hanem a halálból bement az életre. Bizony, bizony mondom nektek, hogy *eljön az óra* és most van, amidőn a halottak meghallják Isten Fia szavát és akik hallják, élni fognak. Mert mikép az Atyá-

nak élete van önmagában, úgy adta, hogy a Fiúnak is legyen élete önmagában. És hatalmat adott neki az ítéletre, mivel ő az Emberfia. Ne csodálkozzatok ezen, mivel eljön az óra, amelyben mindenki, aki a sírban van, meghallja Isten Fiának a szavát és előjönnek az *élet feltámadására* azok, akik jót cselekedtek, akik pedig rosszat műveltek, azok az *ítélet feltámadására.* Magamtól én nem tehetek semmit sem. Amint hallok, úgy ítélek. Ítéletem igazságos, mivel nem a magam akaratát keresem, hanem annak az akaratát, aki küldött engem. (Jn. 5, 17—30.)

Mindezideig munkálkodik: itt az Úr Jézus az isteni Gondviselést akarja eszünkbe juttatni elsősorban. — *Ezeknél nagyobb dolgokat:* nem csak betegeket fog gyógyítani, hanem nagyobb csodákat is fog tenni: parancsol a viharnak, kenyeret szaporít, halottakat feltámaszt stb. — *Nem kerül ítélet alá:* kárhozatra. — *Halálból bement az életre:* a halál után üdvözül. — *Eljön az óra:* utolsó ítélet órája. — *Élet feltámadására:* mennyországba jutnak. — *Ítélet feltámadására:* pokolba kerülnek.

AZ ATYA TANÚSÁGA. Ha magamról adok tanúbizonyságot, *az én tanúságom nem számít.* Más tesz tanúságot rólam és tudom, hogy tanúsága igaz, amit rólam tesz. Ti elküldtetek Jánoshoz és ő bizonyságot tett az igazságról. Én azonban nem embertől kapom a bizonyságot, hanem ezeket mondom, hogy üdvözüljetek. Ő volt az égő és világító mécses, de ti csak egyideig akartatok fényében örülni. Nekem azonban nagyobb bizonyságom van Jánosnál. Mert az Atyától rám bízott végrehajtandó cselekedetek azok, melyek tanúságot tesznek, hogy az Atya küldött engem. Igy aki küldött engem, az Atya tesz tanúságot rólam. Hangját soha nem hallottátok, arcát soha nem láttátok és igéje sem marad bennetek, mert nem hisztek annak, akit ő küldött. Vizsgáljátok az Irásokat, mivel azt hiszitek, hogy azokban van számotokra az örök élet és azok tanúságot tesznek rólam. Mégsem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen. *Dicsőséget az emberektől nem veszek,* de ismerlek titeket, hogy Isten szeretete nincs bennetek. Atyám nevében jöttem és nem fogadtatok be engem. Ha más jön a saját nevében, azt befogadjátok. Hogyan hihetnétek, ha egymástól veszitek

a dicsőséget és nem keresitek azt a dicsőséget, mely egyedül Istentől származik? Ne higgyétek, hogy vádollak titeket majd az Atyánál. Van, aki vádol titeket és ez Mózes, akiben ti bíztok. Mert ha Mózesnek hinnétek, akkor talán nekem is hinnétek, mivel ő rólam írt. Ha azonban írásainak nem hisztek, hogyan hinnétek szavaimnak?" (Jn. 5, 31—47.)

Az én tanúságom nem számít: azért az Úr Jézus maga mellé állítja az Atya, Keresztelő Szent János és a Szentírás tanúságát. — *Dicsőséget emberektől nem veszek:* nem kell nekem az emberek dicsősége, dícsérete.

A BETESZDAI GYÓGYULÁS. Az Úr Jézus különös előszeretettel használja fel jeruzsálemi tartózkodását, hogy a hivatalos világ előtt mint Isten mutatkozzék be. Az írástudók, a törvénytudók azok, akiknek a Szentírást, a jövendöléseket kell ismerniök elsősorban és ha látják a jeleket, akkor rá kell ismerniök a Messiásra, mert csakis az képes azokat a jeleket végrehajtani. Talán a főtanácsi tanúságtételt kivéve, ahol eskü alatt vallotta az Úr Jézus istenségét, soha oly világosan nem nyilatkozott istenségéről és nem fejtegette annak természetét, mint most. Szakemberek előtt áll, és ezért fejtegetése szakembereket tart szem előtt. Bepillantást enged az Isten természetébe, amikor egyforma munkálkodást tulajdonít az Atyának és a Fiúnak. Egy az Istennek a természete, mely működik és ezért minden működés közös a személyek között. A működés olyan természetű, hogy ez Istent tételez fel, aki önmagától bírja létének okát. Ha nem tudja valaki felismerni a működésből az Istent, mert a szeme a tényeket nem látja a tekintélyek miatt, mint a farizeusoknál van, akkor nézze a tanúkat, akik istensége mellett nyilatkoznak. Elsősorban ott van Keresztelő Szent János, aki bizonyságot tett hivatalosan a főtanács küldöttsége előtt az igazságról. Tanúságot tett az Atya, amikor Fiának ismerte el azt, akit János megkeresztelt. Végül ott vannak a Szentírás könyvei. Hivatásuk az, hogy nézzenek utána és akkor látni fogják, hogy őbenne teljesednek be az Irások. Mivel az Atyával való működése is ugyanaz, azért a dicsősége is ugyanaz a Fiúnak. Ezért

az ő kezében van az élet osztogatása és az ítélet kimondásának joga. A zsidók szűk látóköre okozza majd azt, hogy Mózes, akire pedig annyira szeretnek hivatkozni a zsidók, fog vádat emelni népe ellen.

TANITÁS. Az Isten önmagától való lény, mert az Atyának és Fiúnak élete önmagában van. Az Istenben egy természet van, mely természetnek több birtokosa van. Az Atya és a Fiú közt minden közös. Mindenható az Atya, mindenható a Fiú. Itél a Fiú, mert ezt a hatalmat megkapta az Atyától. Ugyanolyan tiszteletet követel magának a Fiú, amilyen az Atyának jár ki. — A *hit* szükséges az örök életre, mert csak az jut be az örök életre, aki hallgatja az Úr Jézus szavát. — Van isteni *gondviselés,* mert az Atya mindezideig munkálkodik. Van *feltámadás,* melyet követ az utolsó ítélet. Az ítélet vagy marasztaló és akkor ez a pokol, vagy felmentő, akkor ez a mennyország.

ALKALMAZÁS. Óvakodjunk bűnöket elkövetni, mert azokat már az Isten itt a földön betegséggel is bünteti. — Ha valami jót vettünk az Istentől, akkor ne feledjünk érte hálát adni, elmenni a templomba, mint tette ezt a 38 éve beteg ember. A templom legyen a mi számunkra Beteszda, kegyelem háza, ahonnét sok kegyelemmel térünk vissza a mindennapi életbe. Különösen árasztja az Isten a kegyelmet a búcsújáróhelyeken; ezek is a lélek Beteszdái. Az Úr Jézus beszédének utolsó része (25—29.) a halottak napjának evangéliuma.

SZENT HELYEK. A *Beteszda tava* nagy négyszögletes medence volt, melyet hosszában egy oszlopcsarnok osztott ketté és mind a négy oldalán oszlopcsarnok volt a betegek befogadására. A templomtól északra elterülő Bezeta nevű újvárosban volt a tó és itt a Szent Anna-templom mellett megtalálták ásatások közben maradványait 1888-ban. A görögök, később a keresztesek építettek föléje templomot.

IMA. *A beteg megáldása. Könyörögjünk.* Úr Jézus Krisztus! Lépjen be ebbe a házba alázatos belépésünkkel együtt a te békéd és irgalmad. Hagyja el ezt a házat a gonoszlélek minden ármánykodása. Legyenek itt a béke angyalai és távozzanak e házból a gonosz egyenetlenkedések. Uram, tedd magasztossá szent nevedet közöttünk és áldd meg társalkodásunkat. Aki szent és szentséges vagy és együtt maradsz az Atyával és Szentlélekkel mindörökké. Amen.

Könyörögjünk. Uram, tekints le betegségben szenvedő szolgádra és védd meg teremtményed lelkét, hogy a szenvedésekben megtisztuljon és így aztán érezze majd, hogy a te irgalmad megmentette. A mi Urunk Krisztus által. Amen.

Könyörögjünk. Irgalmas Úr, a hívők vigasztalója, kérjük a te mérhetetlen szentségedet, hogy ezt, a betegsége ágyán fekvő szolgádat, akihez alázattal beléptünk, meglátogatni kegyeskedjél, miként meglátogattad Simon napát. Légy kegyesen mellette, Uram, hogy visszakapja régi egészségét és így hálát adhasson neked a te templomodban. Aki élsz és uralkodol, Isten mindörökké. Amen.

Az Úr Jézus Krisztus legyen melletted, hogy megvédjen; legyen benned, hogy megőrizzen; legyen előtted, hogy őt kövesd; legyen mögötted, hogy őrizzen téged; legyen feletted, hogy megáldjon téged. Aki élsz és uralkodol az Atyával és Szentlélekkel mindörökké. Amen. (Rituale Strigoniense.)

Szomorkodik valaki közületek? Imádkozzék. Jókedvű valaki? Énekeljen zsoltárokat. Beteg valaki közületek? Hívja el az Egyház papjait, hogy imádkozzanak felette és kenjék meg őt az Úr nevében olajjal. És a hitből jövő imádság megszabadítja a beteget és megkönnyebbíti őt az Úr. Ha pedig bűnei vannak, azok megbocsáttatnak neki. (Jak. 5, 13—15.)

10. Jézus apostolokat választ

Mt. 12, 1—14; 10, 1. 4; Mk. 2, 23—28; 3, 1—19; Lk. 6, 1—16.

A SZOMBATI KALÁSZTÉPÉS. *Abban az időben* Jézus keresztülment tanítványaival szombaton a vetéseken. Tanítványai éheztek és ezért *tépni és enni kezdték a kalászokat.* A farizeusok látták ezt és mondották neki: „Ime tanítványaid olyat tesznek, amit *szombaton nem szabad cselekedni.*" Ő azonban ezt felelte nekik: „Nem olvastátok, hogy mit tett *Dávid* és a vele lévők, amikor éhezett: hogyan ment be Isten hajlékába és megette a színkenyereket, pedig nem lett volna szabad ezeket megennie, sem azoknak, akik vele voltak, hanem csupán a papoknak? Avagy nem olvastátok a törvényben, hogy *a papok szombatonkint megszegik* a szombatot a templomban és nincs bűnük? Mondom pedig nektek, hogy *a templomnál nagyobb* van itt. Ha pedig tudnátok, mit jelent: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot, sohasem ítéltétek volna el az ártatlanokat. *Az Emberfia ugyanis Ura a szombatnak is.*" (Mt. 12, 1—8.)

Abban az időben: Jézus rövid jeruzsálemi tartózkodás után visszatér Galileába. Talán a visszatérés alatt történt ez az esemény. Szent Lukács szerint az ú. n. másodelső szombaton (6, 1.), ami valószínűleg a húsvét másodnapjára következő szombatot akarja jelenteni. Bár egyesek szerint ez a másoló hibájából került be a szövegbe, mert a lapszéli jegyzetet, mely az evangéliumban előforduló szombatokat számolta, írta be tévesen, amennyiben az eredeti jegyzetet és az azt kijavító jegyzetet is beírta. Az eredeti bejegyzés első szombatnak tüntette fel ezt a szombatot, míg a javított bejegyzés másodiknak, mivel még egy előző szombat is van ez esemény előtt, amit az első bejegyző kifelejtett. — *Tépni ... a kalászokat:* megengedett dolog volt ez. (V Móz. 23, 25.) — *Szombaton nem szabad cselekedni:* a farizeusok szerint a kalásztépés szombaton tilos volt. — *Dávid:* Saul elől menekült és ekkor ette a színkenyereket, mivel más étele nem volt. (I Kir. 21, 1—6.) — *Papok ... megszegik:* az áldozatok bemutatása oly testi munkákkal volt kapcsolatos, melyeket egyébként szombaton nem lehetett volna végezni, míg az áldozatok bemutatásánál szabad volt. — *A templomnál nagyobb:* Krisztus szolgálata és az evangélium hirdetése. — *Az Emberfia ugyanis Ura a szombatnak is:* azért, mert Isten, aki a legfőbb törvényhozó és ezért nemcsak megváltoztathatja, hanem meg is szüntetheti a törvényeket.

AZ ELSZÁRADT KEZŰ EMBER MEGGYÓGYITÁSA. És midőn innét továbbment, betért zsinagógájukba. És íme volt ott egy *elszáradt kezű* ember, és megkérdezték őt: Vajjon szabad-e szombaton gyógyítani? — hogy *vádolhassák őt.* Ő pedig mondotta nekik: „Ki közületek az, akinek egyetlen juha van és ha az beesik szombaton a gödörbe, vajjon nem fogja-e meg és nem húzza-e ki? Mennyivel többet ér pedig az ember a juhnál." Ekkor mondotta az embernek: „Nyujtsd ki a kezedet." És az kinyujtotta és olyan egészséges lett, mint a másik. Kimentek a farizeusok, *tanácsot tartottak* ellene, hogy miképen veszítsék el őt. (Mt. 12, 9—14.)

Elszáradt kezű: Valószínűleg izomsorvadásról van itt szó. A hagyomány szerint ez az ember kőfaragó volt és betegsége miatt elvesztette keresetét és ezért kérte Jézust, hogy gyógyítsa meg. — *Vádolhassák őt:* a szombat megszegése miatt, mert a farizeusok szerint szombaton nem volt szabad gyógyítani. — *Tanácsot tartottak:* a Heródes-pártiakkal együtt. (Mk. 6, 6.)

AZ APOSTOLOK KIVÁLASZTÁSA. Történt azokban a napokban, hogy kiment a hegyre imádkozni és az egész éjjelt az Istenhez való imádkozásban töltötte el.

Mikor pedig nappal lett, hívta tanítványait és kiválasztott közülük tizenkettőt *(apostoloknak nevezte el őket): Simont,* akit melléknevén Péternek hívott és fivérét, Andrást, *Jakabot* és *Jánost, Fülöpöt* és *Bertalant,* Mátét és *Tamást, Jakabot, Alfeus fiát* és *Simont,* akit Zélótának hívnak és *Júdást, aki Jakabé* és *iskarióti Júdást,* aki árulóvá lett. (Lk. 6, 12—16.)

Apostoloknak nevezte el őket: a görög aposztolosz küldöttet, követet jelent. — *Simon:* nevének jelentése engedelmes. — *Jakabot és Jánost:* az Úr Jézus Zebedeus fiait Boanergesnek (bené-reges), mennydörgés fiainak nevezte el tüzes természetük miatt. Péterrel együtt az Úr kedves apostolai voltak. János megírta az Úr Jézus életét is. — *Fülöp:* lovakat szerető a jelentése ennek a görög eredetű névnek. — *Bertalan:* azonos Nátánáellel. — *Tamás:* jelentése iker. — *Jakab, Alfeus fia:* az Úr Jézus rokona, akit ifjabb Jakab néven szokás emlegetni. — *Simon:* Szent Máté és Szent Márk Kánáni Simonnak nevezik, hogy megkülönböztessék Szent Pétertől. Melléknéve annyit jelent, mint buzgólkodó. Ezt a melléknevet vagy buzgósága miatt kapta, vagy mivel ahhoz a zsidó, túlzottan nacionalista párthoz tartozott, melynek főkép Jeruzsálem pusztulásának idejében volt nagyobb szerepe. — *Júdást, aki Jakabé:* Szent Máté és Szent Márk Tádénak (Taddeus, Lebbeus: bensőm, szívem) nevezik. Az ifjabb Jakab testvére volt. — *Iskarióti Júdás:* Kairótból való Júdás. Héberül is-Kerioth — kerióti férfi. Kariót Júda földjén volt Silótól É-ra 2 km-re. Ma Karijut a neve.

JÉZUS APOSTOLOKAT VÁLASZT. Az Úr Jézus tanítását tovább akarta adni, azért nem elégedett meg azzal, hogy követői vannak, akik vele a tanítvány és a mester viszonylatában állanak, hanem szorosan maga köré akart fűzni néhányat, hogy tanítását rájuk mint hivatalos testületre bízza. És amikor erre a szervezetre gondol, akkor előtte lebeg a lelki Igéretföldje, az Egyház, amelynek benépesítője a tizenkét családfő helyett a tizenkét apostol. Azonban mielőtt még ezt a kiválasztást megtenné, apostolait próba elé állítja. Igénytelenséget követel tőlük. Igénytelenséget egészen a nélkülözésekig. Jeruzsálemből visszamegy Galileába és az úton nincs mit enniök. Kénytelenek kalászokat tépni és azzal csillapítani éhségüket. Próbára teszi őket. Tudnak-e érette nélkülözni, tudják-e őt követni éhség ellenére. Tudnak-e kitartani a megtámadott Mester mellett, amikor ez csak

a saját tekintélyére hivatkozva a szombat urának mondja magát, tudnak-e benne hinni akkor, amikor szombaton gyógyít és ismét a szombat urának mondja magát. Észreveszik-e benne az Isten Fiát, akit a farizeusok nem akarnak észrevenni. A Szentírás ismerői nem látják benne a küldött Messiást és ő mégis azt követeli, hogy egyszerű emberek létére tanítványai észrevegyék ezt benne. És amikor tanítványai kiállották a próbát, akkor elvonul és imádkozik egész éjtszaka azokért, akiket másnap apostolainak választ ki, hogy elküldje őket azután az egész világra és az egész világot meghódítsák számára, és így ősatyái legyenek az Isten országának. Mennyire szerethette Jézus az embereket, ha imájában látja az egész jövőt, látja Júdás árulását, látja Egyháza sok tagjának hibáját és mégis kiválasztja Júdást, mégis lerakja Egyházának alapjait annak a hegynek oldalán, ahol Egyháza alkotmányát hirdeti ki az apostolok kiválasztása után. Igy kezdi meg az Úr Jézus az apostolok kiválasztásával intézményesen a lelkek megmentéséért kitűzött munkáját.

VOLTAK-E JÉZUSNAK TESTVÉREI? Az apostolok jegyzékében Jakab, Alfeus fia szerepel, akit úgy ismerünk, mint az Úr Jézus rokonát. Felmerül a kérdés ezzel kapcsolatban, voltak-e az Úr Jézusnak testvérei.

Katolikus tan az, hogy Jézus anyja, *Mária szűz volt* Jézus születése előtt, a szülés alatt és a szülés után. Ezt a 649-ben tartott lateráni zsinat a 3. kánonban mondja ki, és megismétli IV. Pál pápa 1555-ben kiadott „Cum quorundam" című konstitúciója. Az Egyháznak ez a hittétele a Szentíráson alapszik. Szűz Mária az Úr Jézust nem a természet módja szerint foganja, hanem a Szentlélek ereje által. Szent Máté az Úr Jézus fogantatásáról így ír: „méhében fogant a Szentlélektől". (1, 18.) Józsefet ugyan Mária férjének nevezi, de mégis azt mondja, hogy ami Máriában fogantatott, „a Szentlélektől van" (1, 20.) és Jézus egyedül Máriától származik, mert a görög szöveg ex hész-t, tehát nőnemű névmást használ. Szent Lukács szűznek nevezi Máriát (1, 27.), aki férfiút nem

akar ismerni, mert fogadalmat tett, hogy szűz marad. Különben nem kérdezhetné az angyaltól, hogy mikép lehetséges, hogy ő Jézus anyjává lesz. A betlehemi népszámláláskor is Mária Józsefnek csak „eljegyzett felesége" volt, aki „Jézus fogantatása után, mely a Szentlélektől történt, magához vette feleségét, nem ismerte meg őt, míg elsőszülött fiát meg nem szülte". (Mt. 1, 24.) Ebből is látható, hogy Mária szűz volt és így Jézusnak nem lehettek testvérei. Ez kezdettől fogva az Egyház tanításában bent volt.

Azonban itt két nehézség merül fel a szöveg nyomán, amit még tisztázni kell. Az egyik, hogy a Szentírás Jézust *elsőszülöttnek* nevezi. Ennek az a látszata, mintha Jézusnak testvérei lettek volna. Itt meg kell jegyeznünk, hogy a szent írók, ha görögül is írták az evangéliumokat, írás közben mégis arámul gondolkoztak. Arámban az elsőszülöttet jelző szó: bekór nem összetett szó, hanem egyszerű szó, melynek jelentése megnyílás, méhmegnyitás, zsenge. Tehát azt akarja jelenteni, hogy előtte még nem volt semmi, de nem foglalja magában azt, hogy utána következett valami. Ilyen értelemben használja a szót a Kr. e. 5-ből származó Tell el-Jehudiehben talált sírfelirat, mely egy Arszinoe nevű asszony sírján volt. Ez a többek közt ezt mondja: „... és mikor az ifjúság virágában alkalmas voltam a házasságra, atyám, Fabeiti férjet adott nekem. De elsőszülöttem szülésének fájdalmában a sors elvezetett életem végéhez." Elsőszülöttről beszél, pedig utána nem született és nem is születhetett több gyermeke. Az egyszülött nem fejezi ki azt a gondolatot, amit az elsőszülött ki akar fejezni. A kettő közti különbségre Szent Jeromos mutat rá, mikor Helvidius ellen ír: „Minden egyszülött elsőszülött, nem minden elsőszülött egyszülött. Elsőszülött nemcsak az, aki után mások nem következtek, hanem aki előtt sem voltak." Az evangélista, amikor az elsőszülött szót használja, ezt azért teszi, hogy nyomatékosan rámutasson arra, hogy Jézus mint elsőszülött, méhmegnyitó, különleges módon az Istené, akit ki kellett váltani. Tehát ha tudjuk a bekór

szónak ezt az értelmét, akkor nem akadunk fenn azon, hogy az evangélista elsőszülöttnek fordítja.

A másik nehézség, ami felmerül az evangélium kapcsán, az, hogy Szent Máté ezt írja: „magához vette feleségül, *nem ismerte meg őt, míg elsőszülött fiát meg nem szülte*". (1, 24.) Szent Jeromos nyomán a válasz erre vonatkozólag az, hogy Máté a multra vonatkozólag tagad a nélkül, hogy a jövőre vonatkozólag állítaná ennek ellenkezőjét. Erre vonatkozólag találunk a Szentírásban hasonló helyet. Saul leányáról, Mikolról ezt olvassuk: „Tehát Mikol, Saul leánya nem szült fiút egészen halála napjáig." (II Sám. 6, 23.) Ebből nem következik az, hogy Mikol halála után szült volna. Tehát a szövegből vett mindkét ellenvetés elveszti erejét.

Az evangéliumoknak görög és latin szövege azonban megemlíti *Jézus „testvéreit"*. Szent Máté (13, 54—56.) és Szent Márk (6, 3.) szerint Jakab, József, Simon és Júdás Jézus testvérei voltak. Tudni kell ehhez, hogy mind az arám-héber *ach* szó, mind a neki megfelelő görög *adelfosz* és latin *frater* nem csupán vérszerinti testvért jelent, hanem távolabbi rokonokat is, sőt egyazon foglalkozású, hivatású embereket is. A Szentírásban a legkülönbözőbb értelemben fordul elő ennek a szónak használata. Az unokatestvérnek megfelelő egyszerű szó nincs az arámhéber nyelvben és ezért körülírás helyett az általánosabb értelemben vett ach szót használják. Ezért a magyar szentírásfordítás szava: az atyafi, a legmegfelelőbb módon fejezi ki ennek a szónak az értelmét.

Ha most továbbmenve vizsgáljuk az evangéliumokat, akkor még többet tudhatunk meg a *rokonsági fokról*. Szent Máté azt írja, hogy Jézus keresztje közelében sok asszony volt, „akik között volt Mária Magdolna és *Mária, Jakab és József anyja* és Zebedeus fiainak anyja". (27, 56.) Szent Márk is azt írja, hogy ott volt a többi közt: „Mária Magdolna, *a kisebbik Jakab és József anyja* és Szalome." (15, 40.) Szent Lukács szerint ott voltak: „Mária Magdolna és Johanna, és *Mária, Jakab anyja.*" (24, 10.) Szent János pedig ezt írja: „Jézus keresztje mellett pedig ott állt az ő anyja és *anyjának testvére, Mária, Kleofás*

felesége és Mária Magdolna." (19, 25.) Az evangélisták a kereszt mellett álló asszonyok közül öt személyt neveznek meg névszerint, akik közül három a Mária nevet viselte, mégpedig Mária, Jézus anyja, a magdalai Mária és a harmadik Mária, akiről megtudjuk, hogy Kleofás felesége, József és a kisebbik Jakab anyja s Szűz Máriának testvére (unokatestvére?). Nem tennék az evangélisták ezt a megkülönböztetést akkor, ha ennek nem lenne megkülönböztető jellege. Tehát a fentebb említett Jakab és József szülei Mária és Kleofás (Klópás) és így ők Jézus unokatestvérei, mert anyjuk Mária testvére. A kisebbik Jakabnak apostoli voltát és így Alfeustól való származását megerősíti Szent Pál, amikor őt az Úr atyafiának nevezi. (Gal. 1, 19.)

Ez a *Kleofás azonos* név az apostolok névjegyzékében megemlített *Alfeussal,* mert ez a két név az arám Chalpai névnek kétféle átírása, mégpedig a Kleofás név görög, az Alfeus név zsidós hangzás szerinti átírás. Tehát a kisebbik Jakab azonos az apostolok névjegyzékében megemlített Jakabbal, akinek atyja Alfeus-Kleofás, Szűz Mária sógora.

A Kr. u. 2. században élt Hegezipposz történetíró feljegyzéseiből értesülünk, hogy Jeruzsálem második püspöke *Simon* volt, akinek atyja, Kleofás, Szent Józsefnek volt a testvére. Igy Simon is az Úr Jézus unokatestvére volt.

Júdás (Tádé vagy Lebbeus) apostolról Szent Lukács azt mondja, hogy „a Jakabé". Ez a kifejezés úgy is érthető, hogy Jakab fia. Azonban Szent Júdás levelében magát Jakab testvérének nevezi. (1, 1.) Itt nem gondolhatunk a Zebedeusfi Jakabra, mivel az már évekkel a levél írása előtt vértanúhalált halt. Igy csak az ifjabb Jakabra lehet gondolni, tehát a kisebbik Jakabnak a testvére. Júdás szülei is Mária és Kleofás és így Júdás az Úr Jézus unokatestvére.

Ezekután megállapíthatjuk azt, hogy Szűz Máriának nővérét, Máriát feleségül vette Kleofás (Alfeus), aki Szent Józsefnek volt a fivére. Ebből a házasságból származott Jakab, Júdás, Simon és József. Közülük ketten, Jakab

és Júdás az apostolok közé kerültek, Simon Jeruzsálemben lett püspök, csupán Józsefről nem tudunk semmit sem. Igy négy unokatestvére volt az Úr Jézusnak.

Lélektanilag is lehetetlen, hogy az Úr Jézusnak testvérei lettek volna. A keresztfán haldokolva anyját kedves tanítványára, Jánosra bízta. Ezt nem tehette volna meg, ha testvérei lettek volna, és János ettől kezdve gondját viselte Szűz Máriának, amit szintén nem tehetett volna meg, ha Szűz Máriának több gyermeke lett volna.

TANITÁS. Láthatjuk Jézus istenségét, amikor magát a szombat urának mondja és ezt csodával is igazolja. — Szépen látható *Péter elsősége,* akit a tizenkét apostolsejének sorol fel mind a három evangélista az apostolok nevének közlésénél. Ez nem lehet véletlen. — Az Úr Jézus az apostolokra építi Egyházát, azért az apostoliság hozzátartozik az Egyház ismertető jegyei közé.

ALKALMAZÁS. Minden fontos dolog előtt szükséges az imádkozás. Az Úr Jézus az apostolok kiválasztása előtt imádkozott. Ne feledkezzünk meg mi sem fontos dolgaink előtt az imáról, hogy munkánkon meglegyen az Isten áldása. — A tizenkét apostolra emlékeztet a felszentelt templomban a falon lévő tizenkét kereszt a tizenkét gyertyával. Azt jelzik ezek a keresztek és gyertyák, hogy itt azt a tanítást halljuk, amit a tizenkét apostol hirdetett. — Az apostolok nevét az Egyház bevette a szentmise kánonjába és a mindenszentek litániájába. Tiszteljük a tizenkét apostolt mint az Egyház pilléreit.

IMA. *Papszentelési ima.* Isten minden szentelésnek a szerzője, akitől ered az igazi felszentelés és a teljes megáldás; Te, Uram, e szolgáidra, akiket a papság tisztségére szánunk, öntsd ki áldásod ajándékát; hogy cselekvésük méltóságával és életük élésével bizonyítsák be, hogy megfelelnek ez intézmény követelményeinek, melyeket Pál Titusz és Timót részére előírt; amit tanítanak, kövessék; igazságosságot, állhatatosságot, irgalmasságot, bátorságot és még más erényt is mutassanak fel magukban; példával elöl járjanak; figyelmeztetéssel erősítsenek; hivatásuk tiszta és szeplőtelen ajándékát megőrizzék; és néped szolgálatában a kenyeret és a bort szeplőtelen áldással Fiad testévé és vérévé változtassák át; és sérthetetlen szeretettel tökéletes férfivá váljanak, akik eljutottak oly tökéletes

letes életkorra, melynek Krisztus a mértéke; Isten igazságos és örök ítéletének napjára tiszta lelkiismerettel, igaz hittel, Szentlélekkel telve támadjanak fel. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen. (Pontificale Romanum.)

Azért hagytalak téged Kréta szigetén, hogy amik hiányosak, kijavítsd és városonkint prezbitereket rendelj úgy, amint meghagytam neked. Ez legyen feddhetetlen, egy feleségű férfiú, akinek fiai hívők, nem kicsapongó hírűek és nem engedetlenek. Mert szükséges, hogy a püspök bűn nélkül legyen, mint Isten sáfára. Ne legyen büszke, haragos, részeges, verekedő, rút haszonleső, hanem vendégszerető, jóságos, józan, igaz, szent, önmegtagadó. Kitart a tanításnak megfelelő, megbízható beszéd mellett, hogy képes legyen az egészséges tanítás alapján buzdítani, és az ellentmondókat megcáfolni. (Titus 1, 5—9.)

Figyelmeztetlek, hogy ébreszd fel magadban az Isten kegyelmét, mely benned van kézrátételem folytán. Ugyanis nem a félénkség lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erőét, a szeretetét és a józanságét. Ne szégyeld, tehát az Úr tanúságtételét, sem engem, aki miatta bilincsekben vagyok, hanem szenvedj velem az evangéliumért az Isten erejében, aki megmentett és szent hivatásával hívott minket, nem a mi cselekedeteink alapján, hanem az ő saját elhatározása és azon kegyelem folytán, melyet mi Jézus Krisztusban kaptunk örök idők előtt. Most nyilvánvalóvá lett a mi Üdvözítőnknek, Jézus Krisztusnak megjelenése által, aki a halált legyőzte, életet és halhatatlanságot hozott az evangélium által a világra. Ezért tétettem meg hírnöknek, apostolnak és a pogányok mesterének. Ezért szenvedem most is ezt, de nem szégyenkezem. Tudom ugyanis, hogy kinek hittem, és biztos vagyok abban, hogy van ereje, mely megőrzi rábízott kincsemet ama napig. Tartsd magadat a tőlem hallott szavakhoz hittel és szeretettel Jézus Krisztusban. A rád bízott kincseket őrizd meg a bennünk lakozó Szentlélek által. (II Tim. 1, 6—14.)

11. A hegyi beszéd

Mt. 5, 1—7, 29; Mk. 1, 22; 4, 21; 9, 49a; Lk. 4, 32; 6, 20—49; 8, 16; 11, 1—4; 9—13; 34—36; 12, 22—31; 33—34; 57—59; 13, 24; 26—27; 14, 34—35; 16, 13; 17—18.

Mikor pedig Jézus látta a tömeget, felment *a hegyre,* és miután leült, hozzá járultak tanítványai. Megnyitotta száját és így tanította őket:

A NYOLC BOLDOGSÁG. „Boldogok a *lelki szegények,* mert övék a mennyek országa. Boldogok a *szelídek,* mert ők bírják a földet. Boldogok, *akik sírnak,* mert ők vigasztalásra lelnek. Boldogok, akik *éhezik és szomjú-*

hozzák az igazságot, mert ők kielégítést nyernek. Boldogok az *irgalmasok,* mert ők irgalmasságot találnak. Boldogok a *tisztaszívűek,* mert ők Istent meglátják. Boldogok a *békességesek,* mert őket Isten fiainak hívják. Boldogok, akik *üldözést szenvednek* az igazságért, mert övék a mennyek országa. Boldogok vagytok, amikor átkoznak és üldöznek titeket és miattam minden rosszat hazudnak rátok. Örüljetek és ujjongjatok, mert jutalmatok bőséges az égben. Igy üldözték a prófétákat is, akik előttetek voltak. (Mt. 5, 1—12.)

A hegyre: az apostolok kiválasztása után egy Kafarnaum közelében lévő hegyre ment fel az Úr Jézus. — *Lelki szegények:* az Úr Jézus a néphez szólt és ezt népet a farizeusok, írástudók lenézték, mivel nem tanulmányozták a törvényt, mint ők és e miatt lelkileg szegényeknek tartották. De magyarázható ez a hely úgy is, hogy boldogok, akik nem ragaszkodnak a földi vagyonhoz. — *Szelídek:* akik önuralmat tudnak gyakorolni magukon. — *Akik sírnak:* akiknek életfelfogásuk komoly; tudnak a mások és maguk bűnei felett bánkódni. — *Éhezik és szomjúhozzák az igazságot:* akik törekednek a lelki életre. — *Irgalmasok:* akik felebarátaikkal szemben emberi módon tudnak viselkedni, akik az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit gyakorolják. — *Tisztaszívűek:* akik tartózkodnak a bűnöktől. — *Békességesek:* akik a felmerülő ellentéteket, ellenségeskedéseket megszüntetni igyekeznek. — *Üldözést szenvednek:* nem csupán a vértanúk, akik életüket is feláldozzák, hanem minden keresztény, aki vallásáért bármit is szenved.

A TANITVÁNYOK FELADATA. Ti vagytok a föld *sója.* Ha a só megromlik, mivel sóznak? Ekkor *semmire sem használható,* hanem kidobják és az emberek lábbal taposssák. Ti vagytok a világ világossága. A *hegyre épült város* nem rejthető el. Nem azért gyujtanak mécsest, hogy a véka alá tegyék, hanem a tartóra teszik (38), hogy mindenkinek világoskodjék, aki a házban van. Igy *világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt,* hogy lássák a ti jócselekedeteiteket és dicsőítsék a ti Atyátokat, aki a mennyben van. (Mt. 5, 13—16.)

Só: az ételnek ízt ad és megóvja azt a romlástól. A tanítványok a tanítással az emberek életét töltsék meg nemes tartalommal és óvják meg azt a bűnöktől. — *Semmire sem használható:* aki nem éli Krisztus életét, az nem taníthat krisztusi életre másokat. — *Hegyre épült város:* az Úr Jézus valószínűleg Szafed városát látta maga előtt a beszéd közben. — *Világoskodjék... az emberek előtt:* a kötelességet nyiltan kell cselekedni.

AZ ÚJ TÖRVÉNY TÖKÉLETESEBB A RÉGINÉL. Ne higgyétek, hogy *felbontani jöttem a törvényt vagy a prófétákat.* Nem felbontani jöttem, hanem *beteljesíteni.* Mert bizony mondom nektek, míg elmúlik az ég és a föld, *egy i betű,* vagy egy vesszõ sem szûnik meg a törvénybõl, míg csak mind be nem teljesedik. Aki e legkisebb parancsok közül is egyet felold és így tanítja az embereket, legkisebbnek fogják hívni a mennyek országában. Aki pedig megteszi és tanítja, annak neve nagy lesz a mennyek országában. Mondom pedig nektek, *ha nem lesz a ti igazságtok nagyobb, mint az írástudóké és a farizeusoké,* nem mentek be a mennyek országába.

Hallottátok, hogy a régieknek mondották: n e ö l j, a k i p e d i g ö l, m é l t ó a z í t é l e t r e. Én pedig mondom nektek, hogy mindenki, aki haragszik a felebarátjára, méltó az *ítéletre.* Aki pedig azt mondja felebarátjának: *raka,* méltó *a fõtörvényszékre.* Aki pedig azt mondja neki: *bolond,* méltó a *gehenna* tüzére. Ha tehát ajándékodat az oltárra viszed és ott eszedbe jut, hogy felebarátodnak van ellened valamije, hagyd ott az ajándékot az oltár elõtt és menj elõbb kibékülni felebarátoddal és csak azután jöjj, hogy felajánld ajándékodat. Békülékeny légy ellenfeleddel idejében, *míg az úton vagy vele,* nehogy átadjon ellenfeled a bírónak és a bíró átadjon téged a börtönõrnek és a börtönbe vessenek. Bizony mondom neked, nem kerülsz ki onnét elõbb, míg a legutolsó *fillért* is meg nem fizetted.

Hallottátok, hogy a régieknek mondották: H á z a s s á g o t n e t ö r j. Én pedig mondom nektek, hogy mindenki, aki asszonyt lát és megkívánja azt, már házasságtörést követ el vele a szívében. Ha tehát jobbszemed megbotránkoztat téged, *vájd ki azt* és dobd el magadtól, mert jobb neked, hogy egyik tagodat veszítsd el, mintsem egész tested a gehennára kerüljön. És ha a jobbkezed botránkoztat meg téged, *vágd le azt* és dobd el magadtól, mert jobb neked, hogy egy tagodat veszítsd el, mintsem egész tested a gehennára kerüljön.

Mondatott pedig: A k i e l b o c s á t j a f e l e s é g é t, *a d j o n n e k i v á l á s l e v e l e t.* Én pedig mon-

dom nektek, hogy mindaz, aki *elbocsátja feleségét más, mint paráznaság miatt,* házasságtörővé teszi meg őt és aki az elbocsátottat elveszi, házasságtörést követ el.

Hallottátok szintén, hogy a régieknek mondották: Ne esküdjél hamisan, hanem add meg az Úrnak, amit esküdtél. Én pedig mondom nektek, egyáltalában *ne esküdjetek,* sem az égre, mert Isten trónja az; sem a földre, mert lábának zsámolya; sem Jeruzsálemre, mert a nagy király városa; sem a fejedre ne esküdjél, mivel egyetlen hajszálat sem tudsz fehérré vagy feketévé tenni. Legyen a ti beszédetek: *igen, igen, nem, nem.* Ami ezeken túl van, a gonosztól van.

Hallottátok, hogy mondották: *Szemet szemért és fogat fogért.* Én pedig mondom nektek, ne álljatok ellen a gonosznak, hanem aki megüt téged jobb orcádon, nyujtsd annak a másikat is. És aki perbe szállni akar veled és *köntösödet* el akarja vinni, engedd át neki *palástodat* is. És aki kényszerít téged, hogy ezer lépést menj, menj vele kétannyit. Aki kér tőled, annak adj és aki kölcsönt akar kérni tőled, ne fordulj el attól.

Hallottátok a mondást: *Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet.* Én pedig mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnek titeket és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitokért, hogy Atyátok fiai lehessetek, aki a mennyben van, aki napját felkelti a jókra és gonoszakra és esőt ad az igazakra és a nem igazakra. Ha ugyanis azokat szeretitek, akik titeket is szeretnek, micsoda jutalmatok lesz? Nemde ezt a vámosok is megteszik? És ha csak atyafiaitokat üdvözlitek, mi különösebbet tesztek? Nemde a pogányok is ezt teszik? Legyetek tehát tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes. (Mt. 5, 17—48.)

Felbontani jöttem: a törvény által kihirdetett hitigazságok és az erkölcsi törvények mind megmaradnak az újszövetségben; a szertartási törvények pedig elvesztik előkép szerepüket és megszűnnek ezért. — *Törvény és próféták:* a teljes ószövetségi kinyilatkoztatás. — *Beteljesíteni:* tökéletesíteni. — *Egy i betű:* a héber és a görög abc legkisebb betűje. — *Ha nem lesz... az írástudóké és a farizeusoké:* akik a külsőségekre helyezték a súlyt és így

törvénytiszteletük tulajdonképen képmutatás volt, mert hiányzott abból a lélek. — *Hallottátok:* Jézus most példákban mutatja be, hogy miben különbözik a keresztény felfogás a farizeusi felfogástól. A farizeusok csak a külső cselekedeteket tiltották, de nem terjesztették ki a tilalmat a belsőre, az indulatokra, pedig a külső cselekedetek belülről fakadnak. — *Ítélet:* 23 tagból álló törvényszék, mely oly bűntények felett mondott ítéletet, amelyekért halálos büntetés járt. — *Raka:* elterjedt szitkozódó szó; butát, üresfejűt jelent. — *Főtörvényszék:* szinedrium, ahol a főbenjáró ügyekben ítélkeztek. — *Bolond:* a sértésnek azért jelenti a legnagyobb fokát, mert a megfelelő héber szó (nábál) istentagadót, istentelen embert jelent. — *Gehenna:* Hinnom völgye Jeruzsálem D-i részén. Itt mutattak be Moloknak, a kánáneusok istenének gyermekáldozatokat a királyok idejében. Később ezért szemétlerakodóhelynek szolgált és e miatt ide helyezték a pokol bejáratát. — *Míg az úton vagy vele:* a római jog szerint az adóst a hitelező a bíró elé vihette, de még útközben lehetséges volt a kiegyezés, az ítélet után azonban már nem. — *Fillér:* Szent Máté quadranst (az assz negyed, a dénár 64-ed része), Szent Lukács leptont említ. Az előbbi kb. 2 fillérnek, az utóbbi 1 fillérnek felel meg. — *Vájd ki azt... vágd le azt:* nem szószerinti értelemben vett öncsonkításról van szó itt, hanem a bűnalkalmak kerüléséről. Ha valami az üdvösség útját állja, bármennyire is a szívünkhöz nőtt, el kell szakadnunk attól. — *Adjon neki válaslevelet:* az ószövetségben a feleséget a férj elbocsáthatta és ez az elbocsátás szigorú jogi formákhoz volt kötve, hogy így megakadályozzák az elválásokat. Még a betűk alakjától is függővé tették az elbocsátás érvényességét. — *Elbocsátja feleségét más, mint paráznaság miatt:* a férjnek joga van feleségét paráznaság miatt elbocsátani, azonban ezzel nem szűnik meg a házassági kötelék és ezért aki az elbocsátott asszonyt elveszi, házasságtörést követ el. — *Ne esküdjetek:* a zsidóknál igen elterjedt volt a felesleges eskü s így az eskü elvesztette jelentőségét. — *Igen, igen, nem, nem:* ha az emberek teljesen őszinték egymással szemben, akkor egyáltalán nincs szükség esküre. — *Szemet szemért...:* a megtorlás jogának (forbátjog, jus talionis) alaptétele. Ezt szünteti meg az Úr Jézus s helyébe a szeretet és a türelem jogát helyezi. — *Köntösödet:* a keletiek hosszú, ingszerű ruhája. — *Palástodat:* felsőruha, melyet éjtszaka takarónak is használtak és így értékesebb ruhadarab volt a köntösnél. — *Szeresd felebarátodat:* a felebarát alatt a farizeusok csak a honfitársig bezárólag értették az embert. — *Gyűlöld ellenségedet:* a mózesi törvényhez ezt a farizeusok fűzték hozzá. A „gyűlölni" szó a zsidóban sokszor a „kevésbbé szeretni"-t jelenti.

MILYENEK LEGYENEK JÓCSELEKEDETEINK? Ugyeljetek arra, hogy a jót nem az emberek szemeláttára tegyétek, mert ekkor nem lesz jutalmatok az Atyánál, aki a mennyben van. Amikor tehát *alamizsnát* adsz, ne

kürtölj magad előtt, mint a képmutatók teszik a zsinagógákban, hogy nagyra tartsák őket az emberek. Bizony mondom nektek, elvették jutalmukat. Amikor tehát alamizsnát adsz, ne tudja balkezed, hogy mit cselekszik jobbkezed, hogy alamizsnád rejtekben maradjon és Atyád, aki a rejtekben is lát, megfizet neked.

És amikor *imádkoztok,* ne legyetek olyanok, mint a *képmutatók,* akik szeretnek a zsinagógákban és az utcák szegletein állva imádkozni, hogy az emberek lássák őket. Bizony mondom nektek, *elvették jutalmukat.* Mikor tehát *imádkozol,* menj be szobádba és *zárt ajtó mellett imádkozzál* Atyádhoz a rejtekben és Atyád, aki a rejtekben lát, megfizet neked. Mikor imádkoztok, ne beszéljetek sokat, mint a pogányok. Azt vélik ugyanis, hogy bőbeszédűségükért nyernek meghallgatást. Mert tudja Atyátok, mielőtt kérnétek, hogy mire van szükségtek.

Tehát így imádkozzatok: *Mi Atyánk,* ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved. Jöjjön el a te országod. Legyen meg a te akaratod, miképen a mennyben, azonképen itt a földön is. *Életünkre szükséges* kenyerünket add meg nekünk ma. És bocsád meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek. És ne vígy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a *gonosztól.* Amen.

Mert ha *megbocsátjátok* az embereknek vétkeiket, a ti égi Atyátok is megbocsátja nektek a ti vétkeiteket. Ha pedig nem bocsáttok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg vétkeiteket.

Mikor pedig *böjtöltök,* ne legyetek szomorúak, mint a képmutatók. *Eltorzítják* ugyanis arcukat, hogy az emberek úgy lássák őket, mint akik böjtölnek. Bizony mondom nektek, hogy elvették jutalmukat. Te pedig mikor böjtölsz, *kend meg fejedet,* és mosd meg arcodat, ne lássák rajtad az emberek, hogy böjtölsz, hanem csak Atyád lássa, aki a rejtekben van. És Atyád, aki lát a rejtekben, megfizet neked. (Mt. 6, 1—18.)

Alamizsna: minden anyagi áldozat, amit felebarátainkért hozunk és vele a szemek kívánsága ellen küzdünk. — *Képmutatók:* eredetileg színészt jelentett a megfelelő görög szó (hüpokritész). —

Elvették jutalmukat: Istentől nem kapnak jutalmat. — *Imádkozol:* az imádsággal közvetlenül az Istennel lépünk kapcsolatba és kevélységünket törjük meg vele. — *Zárt ajtó mellett imádkozzál:* nem kell feltűnést kelteni. — *Életünkre szükséges:* Szent Lukácsnál: mindennapi, a görögben mind a két helyen epiúszion áll. — *Gonosztól:* bűntől, mindennemű rossztól. — *Bőjtöltök:* mindenféle önmegtagadásra vonatkozik, amellyel a test kívánságait törjük meg. — *Eltorzítják:* talán mesterségesen sápasztják magukat, hogy lássák az arcukról is, hogy bőjtölnek. — *Kend meg fejedet:* lakomák alkalmával volt szokásban a fejet illatos olajjal megkenni.

EMBERI GONDOK. Ne gyüjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a rozsda és a moly megemészti és a tolvajok kiássák és ellopják. Gyüjtsetek magatoknak *kincseket az égben,* ahol sem a rozsda, sem a moly meg nem emésztik és ahol a tolvajok ki nem ássák és el nem lopják. Ahol a kincsed, ott a szíved is.

Tested világa *szemed.* Ha a szemed jó akkor tested világos lesz. Ha ellenben szemed rossz, akkor egész tested sötét lesz. Ha tehát a világosság, mely benned van, sötétség, mekkora lesz maga a sötétség?

Senki két úrnak nem szolgálhat. Vagy az egyiket gyűlöli és a másikat szereti, vagy az egyiket eltűri és a másikat megveti. Nem szolgálhattok az Istennek és a *mammonnak.*

Azért mondom nektek, Ne aggódjatok életetekről, hogy mit esztek, sem testetekről, hogy mibe öltöztök. Vajjon az élet nem több-e az ételnél, és a test nem több-e a ruhánál? Nézzétek az ég madarait, nem vetnek, nem aratnak, sem csűrötökbe nem gyüjtenek és a ti égi Atyátok táplálja azokat. Vajjon nem értek-e ti többet azoknál? Ki adhat pedig hozzá *termetéhez* egy könyöknyit gondjai által? És a ruházatért miért aggódtok? Nézzétek a mezők liliomait, hogyan nőnek. Nem dolgoznak, se nem szőnek. Mondom pedig nektek, hogy Salamon minden dicsőségében nem volt úgy felöltözve, mint egy ezek közül. Ha pedig a mező füvét, mely ma van és holnap a kemencébe kerül, az Isten így ruházza, mennyivel inkább titeket, kicsinyhitűek? Tehát ne aggódjatok és ne mondjátok: Mit fogunk enni, vagy mit fogunk inni, vagy mivel fogunk ruházkodni? Mindezt ugyanis a pogányok keresik.

Hisz tudja a ti Atyátok, hogy mindezekre szükségtek van. Keressétek tehát elsősorban az Isten országát és ezek mind hozzáadatnak nektek. *Ne aggódjatok tehát a holnap miatt.* A holnapi nap majd gondoskodik magáról. Elég a napnak a maga baja. (Mt. 6, 19—34.)

Kincseket az égben: a jócselekedetek, az önmegtagadások gyakorlásával. — *Szemed:* életfelfogásod, gondolkodásmódod. — — *Mammon:* arám szó, jelentése gazdagság, kincs. Az Úr Jézus itt megszemélyesíti a vagyont, de jelentheti az ördögöt is. — *Termetéhez:* egyesek szerint a használt görög szó életkort jelent. — *Ég madarai:* általában véve szabadon élő madarakat jelent. Szent Lukács hollót említ e helyen. (12, 24.) — *Ne aggódjatok a holnap miatt:* a túlságba vitt aggódást érti az Úr Jézus.

KULÖNBÖZŐ PARANCSOK. *Ne ítéljetek,* nehogy titeket megítéljenek. Amilyen ítélettel ítéltek, olyannal ítélnek meg titeket is. És amilyen mértékkel mértek, olyannal mérnek vissza nektek. *Miért veszed észre a szálkát* felebarátod szemében és a magadéban pedig a gerendát nem látod? Avagy mikép mondhatod felebarátodnak: Engedd, hogy kivegyem a szálkát a szemedből és íme, gerenda van a te szemedben? Képmutató, vedd ki előbb a gerendát a szemedből és csak akkor láss hozzá, hogy kivedd a szálkát felebarátod szeméből.

Ne adjátok a *szent dolgokat a kutyáknak* és ne dobjátok gyöngyeiteket a *disznók* elé, nehogy eltapodják azokat és aztán megforduljanak és széttépjenek titeket.

Kérjetek és kaptok. Keressetek és találtok. Zörgessetek és megnyitnak nektek. Mert mindenki, aki kér, kap és aki keres, talál és a zörgetőnek megnyitnak. Avagy ki közületek az az ember, akitől ha fia kenyeret kér, vajjon követ nyujt-e neki? Vagy ha halat kér, vajjon kígyót ad-e neki? Ha tehát ti, jóllehet rosszak vagytok, tudtok jót adni fiaitoknak, mennyivel inkább mennyei Atyátok, aki az égben van, ad jót a tőle kérőknek?

Mindazt tehát, amit akartok, hogy nektek cselekedjenek az emberek, ti is cselekedjétek nekik. Mert ez a törvény és a próféták.

A *szűk kapun* menjetek be, mert a *tágas kapu* és a széles út az, amely a kárhozatba visz és sokan vannak, akik azon bemennek. Mily szűk a kapu és keskeny az út, mely az életre visz és kevesen vannak, akik megtalálják azt!

Óvakodjatok a hamis prófétáktól, akik a juhok ruházatában jönnek hozzátok, belül pedig ragadozó farkasok. A gyümölcseikről ismeritek meg őket. Vajjon szednek-e tövisekről szőllőt vagy bojtorjánról fügét? Igy minden jó fa jó gyümölcsöt terem, rossz fa pedig rossz gyümölcsöt terem. Nem hozhat jó fa rossz gyümölcsöt, sem a rossz fa nem teremhet jó gyümölcsöt. Minden fát, mely nem terem jó gyümölcsöt, kivágnak és tűzre vetnek. Tehát gyümölcseikről ismeritek meg őket.

Nem mindenki, aki mondja nekem: Uram, Uram, megy be a mennyek országába, hanem csak az, aki megteszi Atyám akaratát, aki a mennyben van, az megy be a mennyek országába. Sokan mondják majd nekem *azon a napon:* Uram, nem *prófétáltunk-e* a te nevedben és nem tettünk-e sok csodát a nevedben? És akkor megmondom nekik, hogy sohasem ismertelek titeket: távozzatok tőlem, ti gonosztevők! (Mt. 7, 1—23.)

Ne ítéljetek: a vakmerő ítéletről van szó, mely nem csupán a szeretetet, hanem az igazságosságot is megsérti. — *Miért veszed észre a szálkát . . .:* valószínűleg közmondás volt. A talmudban is előfordul. — *Szent dolgokat:* elsősorban az áldozati húst jelenti, átvitt értelemben pedig minden szent dolgot. Erre a helyre támaszkodott az őskeresztények titoktartási fegyelme (disciplina arcani). — *Kutyák . . . disznók:* tisztátalan állatok, átvitt értelemben a hitetlenek, a pogányok, akik nem értik meg a keresztény vallás mélyértelmű igazságait. — *Kérjetek . . .:* az állhatatos ima fontosságáról szól az Úr Jézus. — *Mindazt tehát . . .:* a felebaráti szeretet alapszabálya. — *Szűk kapu:* az erény, az üdvösség kapuja. — *Tágas kapu:* a bűn kapuja. — *Azon a napon:* az utolsó ítéleten. — *Prófétáltunk:* tanítottunk, jövendöltünk.

BEFEJEZÉS. Mindenki tehát, aki hallgatja e szavaimat és megtartja azokat, hasonló a bölcs férfihoz, aki házát kősziklára építette. És jött az *eső,* jött az *árvíz,* fújtak a *szelek* és arra a házra rontottak, de nem omlott össze, mivel kősziklára épült. És mindenki, aki hallja szavaimat és

nem teszi meg azokat, hasonló az oktalan emberhez, aki házát homokra építette. És jött az eső, jött az árvíz, fújtak a szelek és arra a házra rontottak. És összedőlt és nagy volt annak a romlása."

És mikor befejezte Jézus e beszédet, csodálkozott a tömeg a tanításán. Mert úgy tanította őket, mint akinek hatalma van és nem úgy, mint írástudóik és a farizeusok. (Mt. 7, 24—29.)

Eső, árvíz, szelek: a kísértések különféle faja és foka.

A HEGYI BESZÉD. Az Úr Jézus a hegyi beszéddel adta meg országának alkotmányát. Ebben a beszédben van meg minden, ami az embert Isten gyermekévé teszi, ami által az ember katolikus ember lesz. Ez pedig nem más, mint az embernek teljes kiüresítése. Legyen az ember ment minden szenvedélytől, minden bűntől, minden indulattól és egyedül az Istent fogadja magába és azt sugározza ki magából. Legyen az ember olyan kristálytiszta lelkű, mint a gyermek, aki minden hátsó gondolat nélkül cselekszik, aki az egyenes úton jár, akiben nincs semmi ravaszság. Legyen a lelkünk újból tabula rasa, ahová az Isten a törvényeit írja és ne legyen ráírva a szenvedélyek tüzével bűnös életünk története.

A léleknek a teljes kiüresítését és szenvedélyektől való mentességét hangoztatja az Úr Jézus a nyolc boldogságban. Főkép azoknak kell jó példát nyujtaniok, akik hivatottak másokat vezetni, akik hivatalos képviselői Krisztus tanításának. Az ószövetségi törvény is üdvözítette az embereket, de Krisztus követőitől többet kíván. Kívánja a bűnök elfojtását csírájukban, a gondolatban és az érzelemben jelentkező indulat teljes elnyomását. E miatt mondhatjuk, hogy az új törvény tökéletesebb, mint a régi. Az imát, az alamizsnát és a böjtöt állítja tanítványai és követői elé, mint a legbiztosabb eszközt, mellyel elnyomhatjuk a hármas szenvedélyt: a szemek kívánságát, a test kívánságát és az élet kevélységét. Ekkor képesek leszünk magunkat fenntartás nélkül átadni Istennek, aki majd gondunkat viseli és megadja nekünk mindazt, ami szükséges életünkhöz. Ily lélekben önként fakad a szeretet

az Isten és a felebarát iránt. Ennek a szeretetnek alapparancsa: *Amit akartok, hogy cselekedjenek nektek az emberek, ti is cselekedjétek nekik.* Ilyen formában és ennyire pozitív módon még nem hangzott el a felebaráti szeretet parancsának alapszabálya. Istennek kellett lejönnie, hogy ezt a szívtelen, a vérgőzös világban ki merje mondani. Ezt ember eddig még nem merte megtenni. Aki így éli életét, az a szűk úton jár, ahol nem kell félnie semmi veszélytől, még a báránybőrbe bújt farkasoktól sem, mert lelkének templomát szilárd alapra helyezte és nem képes semmi sem tönkre tenni a szilárd alapra épített épületet. Annyira új eszméket hangoztatott az Úr Jézus a hegyibeszédben, hogy az egyszerű nép rögtön észrevette azt, hogy ilyen hatalommal csak az beszélhet, akiben az istenség és az emberség a legszorosabb viszonyban van. Ismeri az emberek szükségleteit, ismeri az emberek gyarlóságait, de ki is tudja elégíteni az emberek szükségleteit és erőt tud adni a gyengeségekben, hogy azokat legyőzve Istenhez tudjunk emelkedni. És a hegyi beszédben az Úr Jézus ezt az Istenhez való felemelkedést akarta nyujtani hallgatóinak és követőinek. És ezért boldogok azok, akik megtartják szavát és követik azt.

Az evangéliumok két alakban hozzák a hegyi beszédet. Az első szövegezést Mt. 5—7. fejezetében találjuk meg, míg a második szövegezést Lk. 6, 20—49-ben. Felmerül a kérdés, melyik evangélista hozza az eredeti alakban a hegyi beszédet. Meg lehet állapítani azt, hogy mind a két evangélista ugyanazt a beszédet hozza: Máté bővebben míg Lukács kivonatosan. Ennek ellentmondani látszik az a tény, hogy Máté tárgy szerint csoportosítja mondanivalóját, míg Lukács ragaszkodni szokott a történésekhez. Azonban ez az elvi megállapítás nem olyan, hogy ne lehessen alóla kivétel, főkép ha meggondoljuk. hogy mivel Máté a teljes szövegét adja a hegyi beszédnek, Lukács nem tartotta szükségesnek, hogy ugyanezt ő is megtegye, annál is inkább, mivel nyugodtan kihagyhatta pogányokból lett olvasóinál azt, ami csupán zsidó vonatkozású dolog volt a beszédben és úgyszintén kihagyhatta azt, amit már másutt vett be evangéliumába, nehogy ismétlések forduljanak elő nála.

ISTEN ORSZÁGA. Az evangéliumokban gyakran van szó az Isten országáról (regnum Dei), a mennyek országáról (regnum coelorum). Az Úr Jézus is erről beszél a hegyi beszédben és azonkívül is többször használják ezt

a kifejezést a szent írók. *Isten országa* kifejezését Szent Márk 15-ször, Szent Lukács 32-szer, Szent Pál 10-szer, Szent Máté 4-szer, Szent János 2-szer, az Apostolok cselekedetei 6-szor használja. A *mennyek országa* kifejezést Szent Máté használja kizárólagosan, mégpedig 31-szer; zsidóknak ír ugyanis, akik az Isten helyett a menny kifejezést használták és írásában alkalmazkodik a zsidók felfogásához és kifejezésmódjához. Mind a két kifejezés ugyanazt a fogalmat akarja kifejezni és ezért teljesen azonos a két kifejezés tartalmi köre. Hogy megértsük e kifejezés tartalmát, szükséges, hogy lássuk azokat a tényezőket, melyekből kialakult.

A kifejezés eredete visszamegy az *ószövetség* idejébe és a teokráciával van összefüggésben. Az ószövetségben várták a zsidók az Isten ígérete alapján a Messiást, a Felkentet. Felkenésben a főpap és a király részesült az ószövetségben és így a Messiás fogalmához hozzátartozott az, hogy egy személyben pap és király lesz. Sem a pap, sem a király nem képzelhető el hívek, illetve alattvalók nélkül. Tehát a Messiásnak lesz népe és így aztán „a Messiást is egy nagy eszményi ország élére állították". (Székely: A hegyi beszéd magyarázata 29. old.) Ez az ország zsidó felfogás szerint kettős természetű: anyagi és szellemi, és nincs határa sem térben, sem időben. Örökké tart és így nem is más, mint a földre szállott mennyország. A zsidóságnak ez az elgondolt messiási országa a szírek elleni küzdelem alatt, később a római uralom alatt egyre erősebb politikai színezetet nyert. Igy a messiási ország egyre jobban a zsidók kisajátított országa lett.

Erős hatással volt a messiási ország fogalmának kialakulására az *apokaliptikai irodalom* is. „Az apokalipszis a vallásos irodalom kedvelt műfaja . . . kinyilatkoztatás alakjába öltöztetett, többnyire jelképes és drámailag megjelenített látomásokból álló tanköltemény, mely a történelem, fizikai világ és túlvilág titkait írta le." (Székely: A hegyi beszéd 32. old.) Jelképes nyelvét csak a zsidók értik s így szabadon lehetett benne a nép ellenségeit, főkép a rómaiakat szidni. A történelmi apokalipszisek sokat beszélnek a zsidó nép jövőjéről, az eljövendő

zsidó világuralomról, melyet teljesen azonosítanak a messiási országgal.

A *farizeusi életszemlélet* hatása is meglátszik a messiási ország fogalom elferdülésében. Eltüntették ugyanis ennek az országnak papi jellegét és csupán királyt láttak a Messiásban. A Messiás nemzeti hős, aki Izraelt megszabadítja ellenségeitől. Jézus tanítványai is ilyen Messiást vártak. Krisztus Urunk tisztítja meg az Isten országának fogalmát minden nem odavaló elemtől.

„*Krisztus tanítása* szerint az Isten országa mennyből eredő és mennybe törekvő szellemi, sőt természetfeletti világbirodalom, melyet Isten az ő külső dicsőségére, nevének megszentelésére a világ kezdetétől tervezett s a Messiás által megvalósított." (Székely: A hegyi beszéd 37. old.) Ez a messiási ország a földön van, de az égbe tör és ott teljesedik be. Kicsi a kezdete, de minden népet meghódít és átalakítja a világot. Sok harcban, küzdelemben, támadásban van része, de a végső győzelem az övé lesz. Ennek az országnak tehát több oldala van, s hol az egyik, hol a másik lép előtérbe, és így többféle Isten országáról beszélhetünk.

1. *Isten látható földi országa,* vagyis az Egyház az első ország, ahová Krisztus földi születésével jött el. Erről beszél a Szentírás a legtöbb helyen.

2. *Isten láthatatlan földi országa,* vagyis a kegyelem állapotában élő hívek összessége. Ezekhez Krisztus a kegyelem által jön el a Szentlélekben. („Isten országa bennetek van." Lk. 17, 21.)

3. *Isten győzedelmes országa,* mely minden bűn és hitetlenség felett, minden ellenséges nemzeten diadalt arat, mert Krisztus az, aki ezek ellen győzedelmesen küzd. (Jeruzsálem és a világ pusztulása, Mt. 24—25. fejezet.)

4. *Isten vagy Krisztus ezeréves országa.* A világ végén Krisztus feltámasztja a jókat és ezekkel együtt ezer évig uralkodik és csak ez után jön az általános feltámadás és az utolsó ítélet. A messiási országnak ezt a fogalmát az ősegyház a zsidók nyomán vette át és a Jelenések könyvének 20. fejezetére támaszkodva hittek ebben. Pedig itt csak jelképekben beszél Szent János az Egyházról.

5. *Isten dicsőséges mennyei országa* a szentek serege a mennyben, akikhez Krisztus a különítéletkor jön el. A Szentírás több helyen szól erről.

A hegyi beszéd Isten országa alatt majd a földi, majd a mennyei, majd ennek a kettőnek együttes formájáról beszél.

TANITÁS. A hegyi beszédben az Úr Jézus mint a *legfőbb törvényhozó* mutatkozik be, aki a saját nevében hozza a törvényeket: „. . . én pedig mondom nektek." Az Isten a legnagyobb jó, akinek jóságát egyedül az atyáéhoz lehet hasonlítani. Az Úr Jézus tanított meg erre, mert eddig az Istenben csak a hatalmas, félelmetes urat látták, de nem vették észre benne az *Atyát*. Az Isten, mivel Atyánk, gondunkat is viseli. Nyugodtan hagyatkozhatunk ezért reá. Új tanítás az *ellenség szeretete* is, mert azok is Istennek gyermekei, akiket ezért kötelesek vagyunk szeretni. Óvakodni kell a gondolati bűnöktől, mert azokból erednek a külsőleg véghez vitt bűnök. *A házasság felbonthatatlan* intézmény. Megszünteti az Úr Jézus még a Mózes által adott váláslevelet is.

ALKALMAZÁS. A hegyi beszédben az igazi katolikusnak a lelki képét rajzolja meg az Úr Jézus. Igyekezzünk minél jobban hasonlítani az Úr Jézustól elgondolt ideálhoz. Igy lehetünk és kell is lennünk mások számára ízt adó és romlást megakadályozó sónak, mások számára világító világosságnak. Ezért használ az Egyház a keresztség szertartásánál sót és ezért ad a megkeresztelt kezébe gyertyát. — Gyermeki módon bízzunk az Istenben, mert ő a mi Atyánk, aki tudja, hogy mire van szükségünk.

A nyolc boldogságot a Mindenszentek ünnepének evangéliuma tartalmazza. „Ti vagytok a föld sója" az egyháztanítók miséjének evangéliuma. A gyilkosságra vezető harag tilalmát pünkösd után V. vasárnapon olvassuk az evangéliumban. A két úrról és a gondviselésről szóló rész pünkösd utáni XIV. vasárnap evangéliuma. Az ítéletről szóló részt pünkösd után az I. vasárnap olvassuk. A hamis prófétákról pünkösd utáni VII. vasárnap olvasunk.

SZENT HELYEK. *A nyolc boldogság hegye* ma már nem állapítható meg. Kafarnaum közelében kell keresni, de hogy hol, azt nem tudjuk. A régi hagyomány a Tabiga-síkság keleti végénél lévő magaslatra helyezi a beszéd helyét. Ez Kafarnaumtól kb. 3 km-re van. Itt egy régi templom romjai is megtalálhatók. Ez a magaslat az előtte elterülő síksággal alkalmas helyet ad arra, hogy innét ezreknek könnyen lehet beszélni. — Mások Karn Hattin-t tartják a nyolc boldogság hegyének. Ez 9 km-re Ny-ra van Tiberiástól. Azonban ez a hagyomány újabb eredetű. — *Száfed* a hegyen épült város. Kb. 25 km-re van Kafarnaumtól 844 m magasan. A hegy tetején még a rómaiak idejéig visszamenő város romjai találhatók.

IMA. És láttam a trónon ülőnek a jobbjában egy könyvet, mely tele volt írva elöl és hátul, és hét pecséttel volt lepecsételve. És láttam erős angyalt, aki nagy szóval kiáltott: „Ki méltó arra, hogy felnyissa ezt a könyvet és feltörje pecsétjeit?" És senki sem volt erre képes, sem a mennyben, sem a földön, sem a föld alatt, hogy felnyissa a könyvet és abba beletekintsen. És én igen sírtam, mivel nem találtatott senki sem méltónak arra, hogy a könyvet felnyissa és abba beletekintsen. De az öregek egyike így szólt hozzám: „Ne sírj! Ime győzött a Juda nemzetségéből való oroszlán, Dávid sarjadéka, hogy felnyissa a könyvet és megtörje annak pecsétjét." (Jelenések könyve 5, 1—5.)

Honnét vannak a háborúk és a veszekedések köztetek? Nemde onnét, hogy bűnös vágyak küszködnek bennetek? Kívántok valamit és az nem lesz a tiétek; gyilkoltok és versengtek és még sem érhetitek el; harcoltok és háborúskodtok és még sem lesz a tiétek, mivel nem kértétek. Kértek és nem kapjátok meg, mert rosszul kértek, hogy bűnös vágyaitokban éljetek. Házasságtörők, nem tudjátok-e, hogy a világ barátsága ellenségeskedés az Istennel szemben? Aki tehát a világ barátja akar lenni, az Istennek szegül ellen. Vagy azt gondoljátok, hogy az Írás hiába mondja: Irígységre vágyódik a lélek, amely bennünk lakozik? Pedig ő nagyobb kegyelmet ad. Ezért mondja: Az Isten a kevélyeknek ellenáll, ellenben az alázatosaknak kegyelmet ad. Tehát vessétek alá magatokat az Istennek: álljatok ellent az ördögnek és megfut tőletek. Közeledjetek az Istenhez és ő is közeledni fog hozzátok. Bűnösök, tisztítsátok meg kezeteket, és kétlelkűek, tisztítsátok meg szíveteket. Alázkodjatok meg, szomorkodjatok és sírjatok. Nevetéstek forduljon bánkódásra és örömtök szomorúságra. Az Úr színe előtt alázzátok meg magatokat és ő felmagasztal titeket. (Jakab 4, 1—10.)

Kedvesem! Minden tekintetben azért imádkozom, hogy jól menjen dolgod és egészséges légy, ahogy lelkednek jól van dolga. Nagyon örültem, mikor jöttek a testvérek és tanúságot tettek igazságodról, amint hogy igazságban jársz. Nincs nagyobb örömem, mint amikor hallom, hogy gyermekeim az igazságban járnak. Kedvesem! Te hűségesen jársz el mindabban, amit a testvérekkel, hozzá még az idegenekkel cselekszel, akik bizonyságot tettek az Egyház színe előtt a

szeretetedről és jól teszed, ha az Istenhez méltóan bocsátod el őket. Az ő nevéért keltek ugyanis útra, semmit sem fogadtak el a pogányoktól. Nekünk kell az ilyeneket befogadnunk, hogy az igazságnak segítőtársai legyünk. (III. Jn. 2—8.)

12. Csodák a hegyi beszéd után

Mt. 8, 5—13; 11, 2—19; Lk. 7, 1—50; 16, 16.

A KAFARNAUMI SZÁZADOS SZOLGÁJÁNAK MEGGYÓGYITÁSA. Miután pedig befejezte a nép előtt a beszédet, bement Kafarnaumba. Egy *századosnak* a szolgája, akit az igen kedvelt, betegségében közel állott a halálhoz. Midőn ez hallott Jézusról, hozzá küldte *a zsidók véneit,* hogy kérjék őt, jöjjön el és gyógyítsa meg szolgáját. Azok pedig, miután Jézushoz értek, igen kérték őt és mondták neki: „Méltó, hogy ezt megcselekedd neki. *Szereti ugyanis nemzetünket* és zsinagógát is épített nekünk." Jézus tehát velük ment. És már nem voltak messze a háztól, a százados barátait küldte hozzá e szavakkal: „Uram, ne fáradj! Mert nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj. Épp ezért magamat sem tartottam méltónak, hogy hozzád menjek, hanem szóval mondd és meggyógyul a szolgám. Mert én magam is *hatalom alatt álló ember vagyok,* katonák vannak alattam. Ha mondom ennek: menj, és elmegy; és a másiknak: jöjj, és jön; és szolgámnak: tedd ezt, és megteszi." Mikor Jézus ezt hallotta, csodálkozott és az őt kísérő tömeghez fordulva mondotta: „Bizony mondom nektek, Izraelben sem találtam ekkora hitet." Visszatértek a küldöttek és a beteg szolgát gyógyultan találták. (Lk. 7, 1—10.)

Százados: pogány származású volt és valószínűleg Heródes Antipás szolgálatában állott, mert Kafarnaumban nem volt római helyőrség. — *A zsidók véneit:* a község előkelőit, elöljáróit. Szent Máté a rövidség kedvéért úgy írja le ezt az eseményt, mintha a százados személyesen ment volna el Jézust megkérni, míg Szent Lukács egész részletesen írja le. A két leírás között nincsen semmi ellentét. — *Szereti nemzetünket:* talán prozelita volt. — *Hatalom alatt álló ember vagyok:* amint én parancsolok szolgámnak és katonáimnak, ugyanúgy tudsz te is parancsolni a természetnek és a betegségeknek.

A NAIMI IFJÚ FELTÁMASZTÁSA. Történt, hogy *ezután Naim* városába ment. Vele mentek tanítványai és

nagy tömeg. Mikor pedig a város kapujához közeledett, íme egy halottat vittek ki, aki özvegy anyjának egyetlen fia volt. A város lakói közül sokan voltak vele. Amint látta őt az Úr, könyörületre gerjedt iránta és mondotta neki: „Ne sírjl" Odajárult és illette a *koporsót.* (Akik pedig vitték, megálltak.) És mondotta: „*Ifjú,* mondom neked, kelj fel!" A halott felült és beszélni kezdett. Ekkor odaadta őt anyjának. Mindenkit pedig *félelem* fogott el és dícsérték az Istent mondván, hogy nagy próféta támadt közöttünk és hogy az Isten *meglátogatta népét.* És *ez a beszéd* elterjedt felőle egész Judeában és az egész környéken. (Lk. 7, 11—17.)

Ezután: egyes görög kéziratok szerint másnap. — *Naim:* Názárettől D-re fekvő város Galileában. — *Koporsó:* inkább Szent Mihály lova vagy fedél nélküli koporsó. — *Ifjú:* nem gyermek, hanem 24—40 közti férfi; erre utal a Jézustól használt görög szó: neaniszkosz. — *Félelem:* a természetfeletti dolgok hatása az emberben félelmet vált ki. — *Meglátogatta népét:* elküldte a nagy prófétát, a Messiást. — *Ez a beszéd:* a csoda híre.

KERESZTELŐ SZENT JÁNOS KÖVETSÉGE. Mindezekről a dolgokról *hírt vittek Jánosnak tanítványai.* János két tanítványát magához hivatta és Jézushoz küldte ezzel: *„Te vagy-e az eljövendő* vagy mást várjunk?" Mikor pedig hozzá érkeztek a férfiak, ezt mondották: „Keresztelő János küldött minket hozzád ezzel: Te vagy-e az eljövendő vagy mást várjunk?" (Ebben az órában pedig sokat meggyógyított betegségből, nyavalyából, gonoszlélektől és sok vaknak visszaadta a látást.) Ezt adta nekik válaszul: „Menjetek és *mondjátok meg Jánosnak,* amiket hallottatok és láttatok, hogy vakok látnak, sánták járnak, poklosok megtisztulnak, süketek hallanak, holtak feltámadnak, szegényeknek az evangéliumot hirdetik és boldog, aki bennem nem botránkozik meg." És mikor eltávoztak János követei, Jánosról kezdett beszélni a tömegnek: „Mit mentetek ki látni a pusztába? *Széltől hajladozó nádat?* Hát mit mentetek ki látni? Puha ruhákba öltözött embert? Ime, akik drága ruhákban és élvezetekben élnek, azok a királyok palotáiban vannak. Hát mit mentetek ki látni? Prófétát? Igenis, mondom nektek, többet mint pró-

fétát. Ő az, akiről írva van: *Ime elküldöm angyalomat* színed előtt, aki előkészíti utadat előtted. Mert mondom nektek: *Nincs nagyobb próféta* az asszonyok szülöttei között, mint Keresztelő János, pedig aki kisebb az Isten országában, nagyobb nála. És az őt hallgató nép, a vámosok is, igaznak vallották az Istent és megkeresztelkedtek János keresztségével. A farizeusok pedig és a törvénytudók az Isten szándékát megvetették önmagukban és nem vették fel tőle a keresztséget." Igy folytatta pedig az Úr: *„Kihez hasonlítsam* tehát ennek a nemzedéknek az embereit? Kihez hasonlók? Hasonlók a piacon üldögélő gyermekekhez, akik egymásnak mondogatják: Furulyáztunk nektek és nem táncoltatok, jajgattunk és nem sírtatok. Mert eljött Keresztelő János, *nem evett* kenyeret, nem ivott bort és mondottátok: *Ördöge van.* Eljött az Emberfia, evett és ivott s mondottátok: Ime a falánk és borivó ember, a vámosok és a *bűnösök barátja. És igazolva lett* a bölcseség az ő fiaitól." (Lk. 7, 18—35.)

Hírt vittek Jánosnak: ekkor már Machérusz várában fogságban volt. — *Te vagy-e az eljövendő:* János tanítványai miatt teszi fel ezt a kérdést, hogy ezek higgyenek Jézusban. „Eljövendő" alatt a Messiást értették a zsidók Kr. e. 5. századtól kezdve. — *Mondjátok meg Jánosnak:* Jézus tetteire hivatkozik, mint Izaiástól (61, 1.) megjövendölt messiási ténykedésre. — *Széltől hajladozó nádat:* János hitében nem ingadozott, ezt akarja az Úr Jézus e szavakkal jelezni. — *Im elküldöm angyalomat . . .:* Malakiás könyvéből vett idézet. (3, 1.) — *Nincs nagyobb próféta . . .:* János az ószövetség legnagyobb prófétája, mégis az újszövetség emberei nagyobbak Jánosnál, mert az újszövetség rangra nézve felette van az ószövetségnek a megváltás miatt. — *Kihez hasonlítsam . . .:* a megtérni nem akaró nemzedéket, mely alku tárgyává akarta tenni a kereszténység elveit. — *Nem evett . . .:* önmegtagadó életet élt. — *Ördöge van:* ördögtől megszállott és ezért nem kell reá hallgatni. — *Bűnösök barátja:* ezért nem kell reá adni. Az emberek mindíg fognak kifogást találni, ha valamit el akarnak vetni. — *És igazolva lett . . .:* János és Jézus tanítását életükkel igazolták tanítványaik.

JÉZUS SIMON FARIZEUS HÁZÁBAN. Meghívta pedig őt egy farizeus, hogy egyék nála. Bement a farizeus házába és letelepedett. És íme *egy asszony,* akit a városban bűnösnek ismertek, megtudta, hogy a farizeus házában telepedett le, kenetet hozott *alabástrom* edényben. *Megállott lábánál hátul,* könnyekkel kezdte öntözni lábát,

hajával törölgette, csókolgatta és kenettel megkente. Látta pedig ezt a farizeus, aki meghívta őt, magában mondotta: Ha ez próféta lenne, biztosan tudná, hogy ki és mi ez az asszony, aki illeti őt, tudniillik, hogy bűnös. Jézus így szólt hozzá: „Simon, van valami mondanivalóm számodra." Az pedig így felelt: „Mester, szólj." „Két adósa volt egy hitelezőnek. Az egyik ötszáz *dénárral* tartozott, a másik ötvennel. Nem volt miből megfizetniök, elengedte mind a kettőnek. Melyik fogja őt jobban szeretni?" Simon így válaszolt: „Azt hiszem az, akinek többet engedett el." Ő pedig felelt: „Jól ítéltél." És az asszony felé fordulva mondotta Simonnak: „Látod ezt az asszonyt? Házadba jöttem, lábamnak nem adtál vizet, ez pedig könnyeivel mossa lábamat és hajával törli. Csókot nem adtál nekem, ez pedig, mióta bejött, nem szűnt meg lábamat csókolni. Fejemet olajjal nem kented meg, ez pedig kenettel kente meg lábamat.Ezért mondom neked: Megbocsáttatott neki sok bűne, mivel nagyon szeretett. Akinek pedig kevés bocsáttatik meg, az kevésbbé szeret." Mondotta pedig annak: „Megbocsáttatnak a te bűneid." Az asztalnál lévők magukban mondották: Ki ez, hogy a bűnöket is megbocsátja? Mondotta pedig az asszonynak: „Hited megmentett téged. Menj el békében." (Lk. 7, 36—50.)

Egy asszony: nem tudjuk a nevét. Ennek a történetnek színhelye talán Naim városa, az Úr Jézus működésének második évében. Még egy ilyen olajjal való megkenés fordul elő az evangéliumokban (Mt. 26, 6—13; Mk. 14, 3—9; Jn. 12, 2—8.), de teljesen másnak kell ettől minősítenünk. A körülmények olyanok, hogy a két megkenést nem lehet azonosítani. A második megkenés Betániában az Úr Jézus szenvedése előtt hat nappal történik és aki a kenést végzi, az Mária, Lázár nővére. Vajjon azonos a bűnös nő Máriával, Lázár nővérével és ez azonos-e Mária Magdolnával, mai napig is vita tárgyát képezi. A latin liturgia és ennek nyomán nagyon sokan azonosnak tartják a három nőt, míg a görög liturgia és ennek nyomán sokan különbözőnek tartják a három személyt. A kérdést kielégítően nem lehet eldönteni. — *Alabastrom:* a szép, áttetsző gipszből illatszerek részére vázákat készítettek. A vázák alul szélesek voltak, hosszú nyakukat lepecsételték, ha illatszert helyeztek beléjük. Felnyitásnál igen gyakran letörték hosszú nyakát. A gipsz nevét a felsőegyiptomi Alabasztron várostól kapta. — *Megállott lábánál hátul:* a keleti lakomák gyakran a nyilvánosság előtt folytak le, úgyhogy abban nincsen semmi különös, ha idegen a vendégek közé bejutott. A vendégek kereveteken balkönyökükre támaszkodva feküdtek. A fogadásnál a vendéget a házi-

gazda csókkal üdvözölte, a rabszolgák levették saruját és megmosták lábát megkenték illatos olajjal. A lábnak megcsókolása a rabbik részére kijáró nagy tisztelet jele volt. — *Dénár:* kb. 1 pengő értékű ezüstpénz.

A HEGYI BESZÉDET KÖVETŐ CSODÁK. Az Úr Jézusról a hegyi beszéd után az emberek megállapították, hogy úgy beszél, mint akinek hatalma van. A beszéd elhangzása után tényleg be is bizonyítja, hogy emberfeletti hatalommal rendelkezik. Szavaiból erő árad ki. Meggyógyítja a távolból a kafarnaumi százados rabszolgáját, mert látja ennek a pogány embernek mélységes hitét és emberszeretetét. A naimi özvegy egyetlen fiát, aki anyjának támasza volt, könyörületből életre kelti. Keresztelő Szent János követeinek úgy ad választ, hogy gyógyításaira hívja fel figyelmüket. Ezek tesznek bizonyságot messiási volta mellett. Istenségére utal, amikor meggyógyítja a bűnös asszony lelkét és benéz házigazdájának a szívébe. Bűnöket bocsátani, gondolatot olvasni csak az képes, aki „a szívek és vesék vizsgálója". A hegyi beszédhez tervszerűen csatlakoznak ezek a csodák, mert ezekből akarja, hogy észrevegyék isteni küldetését. És aki képes észrevenni benne ezt az isteni küldetést és alázatos hittel hisz benne, megkapja az ő békéjét és ezzel a békével eltelve eljuthat Isten színe látására.

TANITÁS. Jézus *istenségének* bizonyítékai csodái. Távolból gyógyít egyszerűen parancsszavával. Bűnöket bocsát egyszerűen szavával és a bűnbocsánat után béke költözik az illető szívébe. Halottat támaszt egyszerűen szavával és a halott életre kel, mert az élet Ura mondta ki a halott felett a szavakat. Cselekedeteivel Istennek vallja magát. A tökéletes bánat és szeretet bűnöket töröl.

ALKALMAZÁS. Jézus azért jött a földre, hogy enyhítse nyomorunkat. Könyörületes Szíve részvétre gerjed az özvegy anya iránt, aki fiát siratja, könyörületes Szíve nem tudja nézni a lelki nyomort és megbocsátja a bűnöket. Bizalommal menekülhetünk ehhez a Szívhez mindenkor, mert irgalomra találunk nála minden bajunkban. A kafarnaumi százados szerette szolgáját. Tudunk-e ember-

ségesen bánni azokkal, akik kiszolgálnak minket? Gondoskodunk-e testi-lelki bajaikban róluk? A kafarnaumi százados alázatos szavait használjuk közvetlenül a szent áldozás előtt.

A kafarnaumi százados történetét az Egyház vízkereszt után a III. vasárnapon, a naimi ifjú történetét pünkösd után a XV. vasárnapon és Szent Monika ünnepén (máj. 4.), János követségét pedig ádvent II. vasárnapján olvassa az evangéliumban.

SZENT HELYEK. *Naim (Nain,* ma Nein; jelentése kedves) kis városka volt, mely Názárettől DK-re 12 km-re feküdt a Kis-Hermon tövében. A 4. században templomot építettek arra a helyre, ahol a hagyomány szerint az Úr Jézus a temetési menettel találkozott. Ennek a templomnak a romjain épült a mai kis kápolna 1830-ban. A várostól Ny-ra több sziklasír található.

IMA. *Könyörögjünk.* Mindenható örök Isten, tekints le kegyesen gyengeségünkre és nyujtsd ki fenséges jobbodat, hogy az védjen meg bennünket. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen. (Vízkereszt u. III. vasárnap könyörgése.)

Ne legyetek bölcsek a magatok szemében. Senkinek se fizessetek rosszal a rosszért. Törekedjetek a jóra nem csupán az Isten előtt, hanem minden ember előtt is. Amennyiben tőletek függ, legyetek békében minden emberrel. Kedveseim, ne védjétek magatokat, hanem adjatok helyet a haragnak. Irva van ugyanis: Enyém a bosszúállás, én majd megfizetek, mondja az Úr. Hanem ha éhezik ellenséged, tápláld, ha szomjazik, adj inni neki, mert ha ezt teszed, tüzes parazsat teszel a fejére. Ne engedd magad legyőzni a rossztól, hanem győzd le a rosszat a jóval. (Róm. 12, 16—21.)

Testvérek, ha az embert el is ragadja valamilyen bűn, ti, akik lelkiek vagytok, oktassátok azt a szelídség szellemében. Vigyázz azonban magadra, nehogy te is kísértésbe juss. Egymás terhét kölcsönösen hordozzátok, hogy így teljesítsétek Krisztus törvényét. Ha valaki azt hiszi, hogy valami, jóllehet semmi, önmagát vezeti félre. Mindenki vizsgálja meg cselekedeteit és így csak önmagában lesz dicsősége és nem másban. Aki pedig a hitben oktatást nyer, részesítse minden jóban oktatóját. Ne vezessétek magatokat tévútra: Istent nem lehet gúnyolni. Amit vet ugyanis az ember, azt fogja aratni. Mert aki testében vet, testből is aratja a romlást, aki pedig lélekben vet, lélekben aratja az örök életet. Jót tenni meg ne szűnjünk, mert majd annakidején aratni fogunk, ha el nem lankadunk. Tehát míg időnk van, cselekedjünk mindenkivel jót, főkép pedig hitsorsosainkkal. (Gal. 6, 1—10.)

13. Jézus a hajóról szól a néphez

Mt. 13, 1—52; Mk. 4, 1—20; 4, 30—34; Lk. 8, 4—15; 13, 18—21.

Aznap Jézus kiment *a házból* és leült *a tenger mellett.* Nagy tömeg gyülekezett körülötte, úgyhogy a hajóra szállt, leült. Az egész tömeg pedig a parton állott. És sokat beszélt nekik példabeszédekben.

A MAGVETŐ. „Ime kiment a magvető vetni. És mialatt vetett, némely mag az útfélre esett és jöttek az égi madarak, megették. Mások pedig *köves helyre* estek, ahol nem volt sok föld. És hamarosan felnőttek, mivel nem volt a föld mély. Mikor azonban a nap megsütötte őket, elszáradtak, mivel nem volt gyökerük. Ismét mások a tövisek közé estek és mikor felnőttek a tövisek, elfojtották azokat. Mások pedig jó földbe estek és termést hoztak: az egyik százszorosat, a másik hatvanszorosat, ismét másik harmincszorosat. *Akinek füle van* a hallásra, hallja meg."

A tanítványok hozzájárultak s mondották neki: „Miért beszélsz nekik példabeszédekben?" Erre ő így válaszolt nekik: *„Tinektek megadatott,* hogy megismerjétek a mennyek országának titkait, azoknak pedig nem. *Akinek van, az kap* és bővelkedik, akinek pedig nincs, még azt is elveszik tőle, amije van. Azért szólok hozzájuk példabeszédekben, mert látván nem látnak és hallván nem hallanak és *nem értenek.* És beteljesedik rajtuk *Izaiás próféta jövendölése,* mely így szól: Hallván hallotok és mégsem értetek és látván láttok és mégsem láttok. Mert megkeményedett e nép szíve és fülükkel nagyot hallottak és szemüket bezárták, nehogy szemükkel lássanak és fülükkel halljanak és szívükkel értsenek és megtérjenek és meggyógyítsam őket. Boldog pedig a ti szemetek, mert lát és fületek, mert hall. Mert bizony mondom nektek, hogy sok próféta és igaz kívánta látni, amiket ti láttok és nem látta és hallani, amiket ti hallotok és nem hallotta.

„Tehát halljátok a magvető példabeszédét. Mindaz, aki hallja az ország igéjét és nem érti, eljön a gonosz és kiragadja a szívéből, amit oda vetettek; ez az útfélre esett mag. Ami pedig köves helyre került, az, aki hallja az igét

és rögtön örömmel fogadja; de nincs annak benne gyökere, hanem csak ideiglenes. Mikor tehát az ige miatt szorongatás és üldözés keletkezik, rögtön megbotránkozik. Ami pedig a tövisek közé hullott, az, aki hallja az igét, de ennek a világnak a gondja és a gazdagságnak csalárdsága elfojtja az igét és terméketlen lesz. Amelyik pedig a jó földbe került, az, aki hallja az igét és megérti és gyümölcsöt terem, az egyik százszorosat, a másik pedig hatvanszorosat és ismét másik harmincszorosat.' (Mt. 13, 1—23.)

Aznap: abban az időben. — *A házból:* valószínűleg Péter kafarnaumi házából. — *A tenger mellett:* a Genezáret-tava mellett. — *Köves helyre:* Palesztinának a talaja sokhelyütt sziklás, melyet csak kevés föld föd be. Esetleg a földben lévő köveket szedték ki és ezeket a föld szélére hányták halomba és a mag ezek közé esett. — *Akinek füle van . . .:* aki jóindulattal hallgatja a példabeszédet, az le tudja vonni a tanulságot. — *Tinektek megadatott:* mert jóindulattal hallgatjátok az igét. Aki rosszindulattal hallgatja a példabeszédet, az nem hatol be annak értelmébe. — *Akinek van, az kap:* Isten a jóindulatot bőségesen jutalmazza és a rosszindulatot azzal bünteti, hogy elveszi a lelkiek iránt való érzékenységet. — *Nem értenek:* mert hiányzik belőlük a jóindulat. — *Izaiás próféta jövendölése:* a jövendölések könyvéből vett idézet. (6, 9—10.)

A KONKOLY. Más példabeszédet is mondott nekik: „Hasonló a mennyek országa az emberhez, aki jó magot vetett a földjébe. Midőn pedig aludtak az emberek, jött az ellensége és a búza közé *konkolyt* vetett, majd eltávozott. Amint pedig a vetés felnövekedett és termést hozott, feltűnt a konkoly is. A családatya szolgái hozzá mentek és mondották: „Uram, nemde jó magot vetettél földedbe? Honnét van tehát a konkoly?" És mondotta nekik: „Ellenséges ember cselekedte azt." Szolgái pedig mondották neki: „Akarod-e, hogy elmenjünk és összegyüjtsük azt?" És az: „Ne, nehogy mikor a konkolyt szeditek, vele együtt a búzát is kitépjétek. Hagyjátok mindkettőt felnőni az aratásig és az aratás idején majd megmondom az aratóknak: „Először a konkolyt szedjétek össze és kössétek kévékbe, hogy a tűzre kerüljön. A búzát pedig hordjátok csűrökbe." (39)

Hozzájárultak tanítványai s mondották: „Magyarázd meg nekünk a szántóföld konkolyáról szóló példabeszé-

det." Ő pedig így felelt: „Aki a jó magot veti, az az Emberfia. A szántóföld pedig a világ. A jó mag pedig *az ország fiai.* A konkoly meg *a gonosz fiai.* Az ellenséges ember pedig, aki ezt vetette, az ördög. Az aratás a világ vége. Az aratók meg az angyalok. Amint tehát összegyüjtik a konkolyt és tűzben elégetik, úgy lesz a világ végén is. Az Emberfia elküldi angyalait és azok összegyüjtik az országból az összes *botrányt* és azokat, akik gonoszat cselekszenek és a *tüzes kemencébe* vetik őket. Ott lesz sírás és fogcsikorgatás. Ekkor *az igazak fényleni fognak* Atyjuk országában, mint a nap. Akinek füle van a hallásra, hallja meg." (Mt. 13, 24—30; 36—43.)

Konkoly: latin és görög neve: zizánia. Az arabok zuván-nak nevezik. A szédítő vadóccal (Lolium temulentum) (40) azonosítják. — *Hozzájárultak tanítványai:* ezt a magyarázatot az Úr Jézus akkor adja, amikor a tömeget már elbocsátotta. — *Az ország fiai:* a jó keresztények. — *A gonosz fiai:* a rossz emberek. — *Botrány:* azokat, akik a botrányokat okozzák. — *Tüzes kemence:* a pokol. — *Az igazak fényleni fognak:* megdicsőülnek.

A MUSTÁRMAG. Más példabeszédet is mondott nekik: „Hasonló a mennyek országa *a mustármaghoz,* melyet vett az ember és szántóföldjébe vetett. Ez ugyan minden mag közt a legkisebb, mikor azonban megnő, nagyobb minden veteménynél és fává nő, úgyhogy az *égi madarak* jönnek és ágai közt fészkelnek." (Mt. 13, 31—32.)

Mustármag: a fekete mustárral (Brassica nigra) (41) azonosítják, melyet Keleten szántóföldbe vetnek és 3—4 m magasra is megnő. Elfásodott szárával tüzelni szoktak. — *Égi madarak:* az emberek, akik az Egyházba jönnek.

A KOVÁSZ. Más példabeszédet is mondott nekik: „Hasonló a mennyek országa a kovászhoz, melyet vett az asszony és elkeverte azt *három véka* lisztbe, míg az egész megkelt tőle." (Mt. 13, 33.)

Három véka: körülbelül 36 liternek felel meg.

AZ ELREJTETT KINCS ÉS AZ IGAZGYÖNGY. „Hasonló a mennyek országa *a földbe rejtett kincshez.* Ha ezt megtalálta az ember, elrejtette azt, és ezen való örömében elmegy és eladja minden vagyonát és megveszi azt a földet. Ismét hasonló a mennyek országa a kereskedő ember-

hez, aki igazgyöngyöket keres. Talált pedig egy értékes gyöngyöt, elment és minden vagyonát eladta és megvette azt." (Mt. 13, 44—46.)

Földbe rejtett kincs: a zsidó jog szerint azé, akié a föld. Ezért veszi meg az ember a földet, hogy övé legyen a kincs.

A HÁLÓ. „Ismét hasonló a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, amely mindenféle halat fog össze és melyet, mikor megtelt, kihúztak a partra. Leültek melléje, kiválogatták a jókat edényekbe és a rosszakat pedig kidobálták. Így lesz a világ végén is. Kimennek az angyalok és a rosszakat kiválogatják az igazak közül és a tüzes kemencébe vetik őket. Ott lesz sírás és fogcsikorgatás." (Mt. 13, 47—50.)

BEFEJEZÉS. „Megértettétek-e ezeket mind?" Felelték neki: „Igen." Mondotta nekik: „Ezért minden *írástudó,* aki tanítvány lett a mennyek országában, hasonló a házigazdához, aki kamrájából *újat és régit* hoz elő." Mindezt Jézus példabeszédben mondotta a tömegnek és példabeszéd nélkül nem beszélt nekik, hogy beteljesedjék a *próféta* szava: Példabeszédekben nyitom meg szám, feltárom azt, ami a világ kezdetétől fogva el volt rejtve. (Mt. 13, 51—52; 34—35.)

Írástudó: tanult keresztény. — *Újat és régit:* ismertet és ismeretlent. — *Próféta:* Ászáf mondja ezt 77. zsoltár 2-ik versében.

A HAJÓRÓL BESZÉLŐ JÉZUS. Az Úr Jézus a tömegnek az Isten országáról beszél példaképekben. Eléjük állítja színes képekben az Isten országát, hogy érzékeltesse előttük földi küldetését. Országot alapít és bemutatja ennek az országnak az eredetét és az akadályokat, melyeket le kell győznie (magvető). Ebben az országban, annak ellenére, hogy az alapítója Isten és az embereket az Istenhez akarja elvezetni, mégis együtt vannak a jókkal a rosszak, és csak a világ végén nyer ez a kérdés elintézést (konkoly és háló). Kicsi a kezdete ennek az országnak, de idővel kiterjed az egész földre és minden embert magában foglal (mustármag) és az egyes embereket éppúgy, mint nemzeteket is átjár Krisztus tanítása és átalakítja őket, hogy második Krisztusok legyenek (kovász). Ezért

érdemes mindent feláldozni, még nagy anyagi értékeket is, mert kincsre talál, aki az Egyházba bejut (elrejtett kincs) és olyan a szépsége ennek az országnak, hogy minden erőnket meg kell feszítenünk, csakhogy oda bejuthassunk (igazgyöngy). A keleti ember ilyen példabeszédekből értett és maga elé tudta aztán képzelni az Isten országát. Nem elvont, száraz fejtegetést adott az Úr Jézus, hanem olyan képekben beszélt, amiket mindenkinek, képzett és egyszerű embernek az első hallásra meg kell értenie, ha megvan a szívében a jóindulat. Ápoljuk ezt a jóindulatot a szívünkben, hogy mindenkor hű polgárai lehessünk Isten országának.

A PÉLDABESZÉD. A példabeszéd latin s görög neve parabola, héber neve másál. Az ószövetség nagyon tág értelemben használja ezt a szót és ezért ott hasonlatot, közmondást, gúnyverset stb. jelent. Az újszövetségben azonban olyan kerekded, egész történetet jelent, mely hasonlat révén természetfeletti igazságot fejez ki. A két egymásmellé helyezett gondolatnak van valamilyen közös tulajdonsága. A történetet a mindennapi életből veszi az Úr Jézus, mely lehetséges vagy esetleg megtörtént esemény volt. A mesétől az különbözteti meg, hogy természetfeletti igazságot szemléltet, nem csupán természetes életbölcseséget akar nyujtani, mint a mese. A természetfeletti igazság szemlélete mellett a példapeszéd megköveteli, hogy gondolkozzék felette az ember, kifejtse a példabeszéd értelmét. És ehhez szükséges az Úr Jézustól megkívánt jóindulat. Az Úr Jézus példabeszédei, melyeket Szent Máténál olvasunk, az Isten országára vonatkoznak, míg a Szent Lukácstól hozott példabeszédek az üdvösség általánosságát hangsúlyozzák.

TANITÁS. Jézus a példabeszédekben *istenségét* emeli ki. Az Isten igéjét veti az Emberfia, a Messiás. Ezt észre kell annak vennie, aki jóindulattal hallgatja az Úr Jézus szavait. Sokat tudunk meg az *Egyházról* is. Az Egyház szent, mert Krisztus tanítása kovászként járja át, a rossz benne az ördög konkolya. Az Egyház fennmarad a világ végéig, mert csak akkor történik meg a jó és a rossz kü-

lönválasztása. Lesz utolsó ítélet, mely után az emberek érdemeik szerint vagy a mennyországba vagy a pokolba kerülnek. A jóknak a teste megdicsőül, mert a testük, „mint a nap, fénylik".

ALKALMAZÁS. Fogadjuk szívesen az Isten tanítását lelkünkbe és ne botránkozzunk meg, ha látjuk a *rosszat.* Az ördögtől van és csak azért engedi meg az Isten a rosszat, hogy próbára tegyen bennünket, érdemeket szerezhessünk szabadakaratunk révén és így megnyilvánuljon majd az Isten dicsősége bennünk és életünkben. Nem szabad félnünk semmiféle áldozattól, még életünk feláldozásától sem, ha ezt a körülmények megkívánják az Isten tanításáért és országáért. Szeressük tehát ténylegesen hitünket és Egyházunkat. Hatoljunk be mélyen hitünk tanításába és ehhez kérjük a Szentlélek Isten segítségét, és így Isten igéje bennünk jó talajt talál. Imáinkban ne feledkezzünk meg arról, hogy kérjük az Egyház tanításának elterjedését az Istentől és hogy a keresztény tanítás átjárjon minden embert. Mindennapi életünkben pedig a gyakori szentáldozás legyen a kovász, mely bennünket átalakít Isten képére és hasonlatosságára.

A magvetőről szóló példabeszéd Hatvanadvasárnap, a konkolyról szóló példabeszéd Vízkereszt utáni V. vasárnap, a mustármagról és a kovászról szóló példabeszéd Vízkereszt utáni VI. vasárnap evangéliumában fordul elő.

IMA. Miként Isten választottaihoz, szentekhez és szeretetteihez illik, öltsétek magatokra az irgalmasságot, a kegyességet, az alázatosságot, a szerénységet, a türelmet. Viseljétek el egymást és ha van valakinek neheztelése más ellen, akkor bocsássatok meg egymásnak; miként az Úr megbocsátott nektek, tegyetek ti is úgy. Mindenekfelett pedig legyen bennetek szeretet, mert ez a tökéletesség köteléke. Krisztus békéje ujjongjon szívetekben, melyre ti hivatva vagytok egy testben. Legyetek hálásak. Krisztus igéje lakozzék bennetek bőségesen. Tanítsátok egymást minden bölcseségben és intsétek egymást zsoltárokkal, himnuszokkal és lelki énekekkel és Istennek szívetekben hálaadással énekeljetek. Bármit cselekesztek, szóban vagy tettel, az Úr Jézus nevében tegyétek és adjatok hálát az Istennek, az Atyának ő általa. (Kol. 3, 12—17.)

Hálát adunk az Istennek mindíg mindannyiatokért imádságainkban szünet nélkül. Emlékezünk hitetek munkájára, szeretetetek művére és türelmes reménységtekre a mi Urunk Jézus Krisztusban Istenünk és Atyánk előtt. Tudjuk, Istentől szeretett testvérek, hogy ti

kiválasztottak vagytok, mert az evangéliumot nálatok nem egyedül beszéddel hirdettük, hanem erőben és a Szentlélekben is nagy teljességgel, hisz tudjátok, milyenek voltunk köztetek timiattatok. És ti követőink lettetek és az Úré, elfogadtátok az igét sok szorongatás közt a Szentlélek örömével. Igy példakép lettetek minden hívő előtt Macedóniában és Achájában. Az Úr igéje ugyanis tőletek haladt nemcsak Macedóniába és Achájába, hanem Istenben való hitetek eljutott mindenhová, úgyhogy erről nem is szükséges beszélni. Azok ugyanis maguk hirdetik rólunk, hogy milyen fogadtatásunk volt nálatok s mikép tértetek az Istenhez a bálványoktól, hogy az élő és igaz Istennek szolgáljatok és az égből várjátok Fiát (akit halottaiból feltámasztott) Jézust, aki megmentett minket a jövendő haragtól. (I Tessz. 1, 2—10.)

14. Jézus működése a példabeszédek elmondása után

Mt. 6, 30; 8, 18., 23—27; 9, 18—26; 36—38; 10, 5—16; 11, 1., 14, 3—12. Mk. 4, 35—41; 5, 21—43; 6, 7—13; 17—29. Lk. 3, 19—20; 8, 22—25; 40—56; 9, 1—6; 9, 10a.

A VIHAR LECSILLAPITÁSA. Mikor pedig Jézus látta a nagy tömeget maga körül, megparancsolta, hogy menjenek a *tengeren túlra.* És amint a hajóra szállt, követték őt tanítványai. És íme nagy hullámzás támadt a tengeren, úgyhogy a hajócskát a hullámok elborították. Ő pedig aludt. Ekkor hozzájárultak tanítványai, felkeltették s mondották: „Uram, ments meg minket, mert elveszünk." Mondotta nekik Jézus: „Miért féltek, kicsinyhitűek?" Majd felkelt, *parancsolt a szeleknek* és a tengernek és nagy csendesség lett. Az emberek pedig csodálkoztak és mondották: „Kicsoda ez, hogy a szelek és a tenger engedelmeskednek neki?" (Mt. 8, 18. 23—27.)

Tengeren túlra: a Genezáreti-tó keleti partjára. Szent Márk szerint még aznap este, mikor a példabeszédeket mondotta. — *Parancsolt a szeleknek:* a görög szövegben: megfeddette azokat. A zsidó felfogás azt hitte, hogy a vihart gonoszlelkek támasztják.

JAIRUS LEÁNYÁNAK FELTÁMASZTÁSA. Mikor pedig Jézus *visszatért,* tömeg fogadta őt, ugyanis mindannyian várták őt. És íme jött egy Jairus nevű férfi, aki a zsinagóga feje volt. Jézus lábához borult s kérte őt, hogy jöjjön házába, mivel egyetlen leánya, mintegy tizenkét

esztendős, halálán van. Amint ment, a tömeg majd agyonnyomta.

És volt ott egy asszony, aki tizenkét esztendő óta szenvedett vérfolyásban és minden vagyonát orvosokra költötte, de senki sem tudta meggyógyítani. Hátulról hozzájárult és megérintette ruhájának szegélyét, s rögtön megszűnt vérének folyása. Erre megszólalt Jézus: *„Ki érintett meg engem?"* Mikor pedig mindenki tagadta, Péter s akik vele voltak, mondották: „Mester, a sokaság nyom és szorongat téged s te kérded: Ki érintett meg engem?" De Jézus ezt felelte: „Valaki megérintett, mert éreztem, hogy erő megy ki belőlem." Mikor pedig látta az asszony, hogy nem marad titokban, *remegve előre lépett,* lába elé borult és bevallotta az egész nép előtt, hogy miért érintette meg őt s hogyan gyógyult meg azonnal. Ő pedig mondotta neki: „Leányom, hited meggyógyított téged. Menj békében."

És amíg beszélt, odajött valaki a zsinagóga fejéhez s mondotta neki: „Meghalt a leányod, ne fáraszd őt." Jézus pedig, miután meghallotta a hírt, mondotta a leány apjának: „Ne félj, csak higgy és meggyógyul." Midőn a házhoz értek, nem engedett be magával senkit, csak Pétert, Jakabot, Jánost és a leány atyját és anyját. Sírt pedig mindenki és *siratták őt.* (42) Ő pedig mondotta: „Ne sírjatok, nem halt meg a leányzó, hanem *alszik.*" Kinevették őt, mivel tudták, hogy meghalt. Erre ő megfogta a kezét s mondotta: *„Leányzó, kelj fel!"* Erre visszatért a lélek és rögtön felkelt. Megparancsolta, hogy adjanak neki enni. És szülei ámulatba estek. Megparancsolta nekik, hogy senkinek el ne mondják, hogy mi történt. (Lk. 8, 40—56.)

Visszatért: a Genezáréti-tó keleti partjáról Kafarnaumba, miután a gerazénusok földjét megjárta és ott ördögöket űzött. (Mt. 8, 28—34; Mk. 5, 1—20; Lk. 8, 26—39.) — *Ki érintett meg engem:* Jézus az asszonyt vallomásra akarja bírni, hogy hitét megdícsérje. — *Remegve előre lépett:* mivel betegsége törvényszerinti tisztátlanságot vont maga után és minden tisztátalan lett, amit csak érintett. — *Siratták őt:* a sirató asszonyok, akiket felfogadtak a halott mellé s ott jajgattak és a fuvolákat fújták. — *Alszik:* Jézus azért használja ezt a kifejezést, mivel a leány életre fog kelni és különben sem akarja, hogy a csoda miatt nagy csődület keletkezzék körülötte. — *Leányzó, kelj fel:* Szent Márk arám nyelven is hozza a szavakat: Talita kumi.

AZ APOSTOLOK KIKÜLDÉSE. Mikor látta a tömeget, megszánta azt, mert *elgyötörtek és elhagyatottak voltak,* mint a pásztor nélküli juhok. Akkor mondotta tanítványainak: „Az aratás sok, a munkás pedig kevés. *Kérjétek tehát az aratás Urát,* hogy munkásokat küldjön aratásába." (Mt. 9, 36—38.) Magához hívta a tizenkét apostolt, hatalmat adott nekik minden ördög felett és hogy betegeket gyógyítsanak. És elküldötte őket, hogy hirdessék Isten országát és gyógyítsák a betegeket. S mondotta nekik: *„Ne vigyetek magatokkal az útra semmit,* sem botot, sem táskát, sem kenyeret, sem pénzt és ne legyen két köntöstök. Ha egy házba bementek, maradjatok ott s *ne menjetek el onnét.* Ha pedig nem fogadnak be valahol benneteket, menjetek ki abból a városból és *lábatokról a port is verjétek le* bizonyságul ellenük." (Lk. 9, 1—5.) Elmentek tehát, bejárták a falvakat, hirdették az evangéliumot és mindenütt gyógyítottak. És visszajöttek az apostolok Jézushoz, elmondtak neki mindent, amit tettek és tanítottak. (Mk. 6, 30.)

Elgyötörtek és elhagyatottak voltak: vágytak a lelki vezetés után és nem volt senki, aki lelkükkel törődött volna. — *Kérjétek az aratás Urát:* a papokért is imádkozni kell. Isten meghallgatja a kérők imádságát s hivatásokat támaszt. — *Ne vigyetek az útra semmit:* az igénytelen lélek jobb példát tud adni, ezért nagyobb eredményt ér el az igehirdetésben s nem gyanúsítják meg, hogy anyagi javakért prédikál. — *Ne menjetek el onnét:* ahol szállást kaptok, maradjatok ott s elégedjetek meg azzal. — *Lábatokról a port is verjétek le:* szakítsatok meg velük minden összeköttetést. A sarunak leporolása zsidó szokás volt, ha idegenből érkeztek haza Palesztina földjére.

KERESZTELŐ SZENT JÁNOS HALÁLA. *Heródes* elküldött és *elfogatta Jánost* és a börtönben megláncoltatta *Heródiás miatt,* testvérének, *Fülöpnek felesége miatt,* mert elvette nőül. János ugyanis megmondotta Heródesnek: „Nem szabad testvéred feleségét nőül venned." Heródiás pedig ármánykodott ellene, meg akarta őt ölni, de nem tudta. Heródes félt Jánostól, mert tudta, hogy igaz és szent ember. *Vigyázott reá* és sok dologban hallgatott rá és szívesen hallgatta őt. Egy alkalmas napon, mikor Heródes születése napján lakomát rendezett országa nagyjainak, ezredeseinek és Galilea vezetőinek, bement Heró-

diás leánya és táncolt. Nagyon tetszett ez Heródesnek és vendégeinek. A király így szólt a leányhoz: „Bármit kérsz, még ha országom felét is, megadom neked." *Ekkor ez kiment* s anyjának mondotta: „Mit kérjek?" Az pedig mondotta: „Keresztelő János fejét." Ekkor rögtön sietve bement a királyhoz s így adta elő kérését: „Akarom, hogy rögtön add nekem egy tálon Keresztelő János fejét." És megszomorodott a király, de az eskü miatt és vendégei miatt nem akarta megszomorítani, hanem rögtön elküldte a hóhért s megparancsolta, hogy a fejet egy tálon elhozzák. A börtönben lefejezték és *fejét egy tálon elhozták.* Odaadta ezt a leánynak és a leány anyjának adta át. Mikor ezt tanítványai meghallották, eljöttek, elvitték testét és sírba helyezték. (Mk. 6, 17—29.)

Heródes: Heródes Antipás. — *Elfogatta Jánost:* mivel vérfertőző házasságtörését szemére vetette, Machérus várába (a Holttengertől K-re) bebörtönözte. Ez az esemény azalatt történt, mialatt a tanítványok az evangéliumot hirdették. — *Heródiás miatt:* Heródiás Nagy Heródesnek unokája volt. Első házasságából származott leányának neve Szalome volt, aki nagybátyjához, Fülöp tetrarchához ment feleségül. A legenda szerint jégtáblák vágták le fejét testéről. Anyja, Heródiás szintén nagybátyjához ment feleségül. — *Fülöpnek felesége miatt:* ez a Fülöp nem azonos a tetrarcha Fülöppel, hanem Nagy Heródesnek másik Fülöp nevű fia, aki Rómában élt. Heródiást innét szöktette el Antipás, miután feleségét, Aretás arab király leányát már elűzte. Így a rokonság és sógorság miatti vérfertőzés és a házasságtörés miatt feddte meg őt Keresztelő Szent János. — *Vigyázott reá:* nehogy Heródiás kezébe jusson. — *Ekkor kiment:* Keleten a nők nem vettek részt a lakomán, legföljebb a szomszéd termekből nézték a lakomát. — *Fejét egy tálon elhozták:* a lakoma Machérus várában vagy ennek közelében lehetett. Azért tudták a fejet még a lakoma alatt elhozni.

AZ APOSTOLOK KÜLDETÉSE. Jézus apostolai előtt mint a természetnek feltétlen Ura mutatkozik be, amikor parancsol a viharnak és azt szavával elállítja és ugyancsak szavával életre hívja Jairus leányát a halál birodalmából. Ez a két csoda igazolja őt és ad neki hatalmat arra, hogy apostolait és tanítványait tanítani küldje ugyanolyan hatalommal, mint aminővel ő rendelkezik. Tanítványai tanításukat megerősítik csodákkal, amikor ördögöket űznek, amikor betegeket gyógyítanak. Nem a saját tanításukat hirdetik, nem a saját nevükben hajtják végre a cso-

dás jeleket, hanem Jézus nevében, akitől küldetésüket kapták. Ez a küldetés együtt jár az igénytelen élettel. Nincs meg a kényelem, nem lehet ezzel kincset szerezni, vagyont gyüjteni. Életükkel kell mutatniok, amit hirdetnek, mert az igének így van csak hatása. Igy tudják az emberekben a jóindulatot megtalálni magukkal szemben és így találnak alkalmas talajt az ige számára, hogy az meghozhassa termését. De még akkor is sok bajban, szenvedésben, visszautasításban lesz részük. Nem egyszer bezárják előttük az ajtókat és a szíveket. De ezzel nem kell törődni, hanem még ennek az emlékét is ki kell a szívből vetni. És amikor az apostolok az Úr megbízásából ezt az utat járják, háttérben feltűnik az igehirdetők példaképének, a katexochén Prófétának az alakja és sorsa. Benne beteljesedik az apostolok sorsa, Isten küldetésében járnak és az emberek nem fogadják be, hanem kivetik őket és még életüket is áldozatul kell hozniok a hirdetett eszmékért. Saját vérük hullásával kell termékennyé tenni azt a talajt, ahová a magot vetik. Ez az apostolok sora. A földi küzdelemben az apostolokat kivégzik a Heródesek, de csak azért, hogy együtt mondjanak ítéletet Krisztussal a világ felett.

TANITÁS. Jézus *istenségét* bizonyítja, hogy parancsol a viharnak és a halálnak. Mindentudását szemléljük, mikor tudja, hogy titokban ki érintette meg őt a sokaságban. Látjuk benne az emberi természetet, mikor elfáradtan ledűl pihenni a hajóban, és látjuk istenségét, mikor felkel, hogy parancsoljon a viharnak. Az *ereklyetisztelettel* találkozunk akkor, mikor a beteg asszony az Úr Jézus ruhájának olyan erőt tulajdonít bensőséges hitével, hogy reméli attól gyógyulását.

ALKALMAZÁS. A viharban levő hajó az egyházatyák tanítása szerint az *Egyháznak* a jelképe. A történelem hullámai majdnem elborítják, de nem történhetik baja, mert Krisztus a legnagyobb veszélyben is az Egyházban tartózkodik a világ végéig. Jelenti a hajó a lelket a kísértések özönében. A lélek is megmenekülhet minden bajtól, ha Krisztust hívja segítségül. Csak bizal-

munkat nem szabad elveszítenünk. Jairus tisztelettel kér, bizalommal könyörög és alázattal beismeri tehetetlenségét. Legyen ilyen az imánk és akkor Jézus bennünket is meghallgat. A beteg asszony hitét megdícséri az Úr Jézus. Mikor lesz ilyen nagy hitünk? Szoktunk-e imádkozni a papokért? Olyan papokat ad egy népnek az Isten, amilyeneket kiimádkoznak maguk számára. Szoktunk-e imádkozni a missziókért? Szent János példaképe a férfias bátorságnak, mely meg meri mondani az igazat még a hatalom képviselőjének is, ha ez arra rászolgál. Ha bűnt követünk el, az egyik bűn hívja a másikat. Heródest házasságtörése gyilkosságra viszi. Hiábavaló módon esküszik és megfeledkezik arról, hogy esküt bűnre nem szabad tenni. A mértéktelenség és az emberektől való félelem elveszi tisztánlátását és lefejezteti Keresztelő Szent Jánost.

Az Egyház a szentmisében a vihar lecsillapítását Vízkereszt után a IV. vasárnapon, Jairus leányának feltámasztását pünkösd után a XXIII. vasárnapon, és Keresztelő Szent János lefejeztetését János fővételének napján (augusztus 29.) olvastatja az evangéliumban.

SZENT HELYEK. A hagyomány szerint a vérfolyásos asszony *Paneásból* (Fülöp Cezáreája) származik. Neve Bereniké (Veronika), aki a legenda szerint a kendőt nyujtotta volna Krisztus Urunknak keresztútja alkalmából. A vérfolyásos asszony Euzébius történetíró tanúsága szerint meggyógyulását bronzba öntette és azt háza előtt felállította Paneásban. Ezt még Euzébius látta. Később Hitehagyott Julián alatt elpusztították ezt az emléket.

A hagyomány szerint Keresztelő *Szent János testét* tanítványai a közvetlen római főhatóság alatt levő *Szamariában* (Szebaszte) temették el. Csontjait Hitehagyott Julián alatt elégették. A szerzetesek csak életveszéllyel tudtak egy-két darabot megmenteni az ereklyékből s azokat Alexandriába vitték. Szebasztéban templomot emeltek az egykori sírüreg fölé a keresztesek. Ez a templom később mohamedán mecsetté lett. Itt még ma is mutogatják a sírüreget, mely kápolnává van átalakítva. — Keresztelő *Szent János fejét* Heródiás titokban elásta Machérus várában. Később a legenda szerint látomás útján megtalálták és Jeruzsálembe vitték. Innét elkerült a koponya egyik része *Rómába*, míg a másik része *Amiensbe*. Genovában mutatják azt a tálat, melyen bevitték Keresztelő Szent János fejét. Velencében azt a kődarabot őrzik, melyen lefejezték s Aachenben pedig a halotti leplet, melybe beburkolták a holttestet.

IMA. *Könyörögjünk.* Isten, aki tudod, hogy mi, annyi veszélynek kitettek, gyengeségünk miatt nem állhatunk meg, adj lelkünknek és testünknek üdvöt, hogy amiket bűneink miatt szenvedünk, legyőzhessük a te segítségeddel. A mi Urunk által. Amen. (Vízkereszt u. IV. vasárnap könyörgése.)

Ne tartozzatok senkinek semmivel sem, csak egymást szeressétek. Aki ugyanis szereti felebarátját, a törvényt teljesíti. Mert: házasságot ne törj; ne ölj; ne lopj; hamis tanúságot ne mondj; ne kívánd a másét és ha van még egyéb parancsolat, az ebben a mondatban van összefoglalva: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. A felebaráti szeretet nem cselekszik rosszat. Tehát a törvény teljessége a szeretet. (Róm. 13, 8—10.)

Az én példámat kövessétek és figyeljétek azokat, akik példaadásunk szerint élnek. Mert sokan élnek úgy, — amit sokszor mondtam nektek, most pedig sírva ismétlek — mint Krisztus keresztjének ellenségei. Ezek tönkre mennek. Istenük a has. Dicsekvésük lesz a szégyenük azoknak, akik földi dolgot keresnek. A mi hazánk azonban a mennyben van, ahonnét várjuk a Megváltót, a mi Urunkat Jézus Krisztust. Újjáalakítja ő gyarló testünket s hasonlóvá teszi azt dicsőséges testéhez hatalmánál fogva, mellyel mindent alávet magának. (Filip. 3, 17—21.)

15. Az Oltáriszentség megígérése

Mt. 14, 13—33; Mk. 6, 31—52; Lk. 9, 10b—17; Jn. 6, 1—72.

A CSODÁLATOS KENYÉRSZAPORITÁS. Ezekután Jézus a galileai, vagyis a *tiberiási tengeren túlra* ment. Nagy tömeg kísérte őt, mivel látták a jeleket, amelyeket a betegeken tett. Felment tehát Jézus a hegyre és ott leült tanítványaival. Közel volt pedig *a zsidók húsvéti ünnepe.* Mikor felemelte Jézus szemét és látta, hogy igen nagy tömeg jött hozzá, mondotta Fülöpnek: „Honnét vegyünk kenyeret, hogy ezek egyenek?" Ezt pedig azért mondotta, hogy próbára tegye őt, mert ő tudta, hogy mit fog tenni. Fülöp így válaszolt neki: *„Kétszáz dénár árú kenyér* sem elegendő nekik, hogy mindegyik csak egy keveset is kapjon." A tanítványok közül az egyik, András, Simon Péter testvére mondotta neki: „Van itt egy fiú, akinek van öt árpakenyere és két hala, de mi az ennyinek?" Jézus erre mondotta: „Telepítsétek le az embereket." Azon a helyen sok fű volt. Letelepedtek tehát a férfiak, számszerint mintegy *ötezren.* Jézus akkor fogta a kenyeret és miután *hálát adott,* szétosztotta a letelepül-

teknek. Hasonlókép adott a halakból, amennyit akartak. Miután pedig jóllaktak, mondotta tanítványainak: „*Gyüjtsétek össze* a morzsákat, nehogy elvesszenek." Összeszedték tehát és tizenkét kosarat töltöttek meg az öt árpakenyér morzsájával, mely megmaradt az étkezők után. Amikor tehát ezek az emberek látták a Jézustól véghezvitt jelt, mondották, hogy valóban ez az a *próféta,* aki a világra jövendő. Mikor tehát Jézus észrevette, hogy közelednek feléje, hogy megragadják őt és királlyá tegyék, egyedül *a hegyre menekült.* (Jn. 6, 1—15.)

Tiberiási tengeren túlra: a tó K-i partján fekvő Betszaida Julias mellé. — *Zsidók húsvéti ünnepe:* ez valószínűleg már a harmadik húsvéti ünnep. — *Kétszáz dénár:* körülbelül ugyanannyi pengő. — *Kétszáz dénár árú kenyér:* Itt nem búzakenyérről, hanem árpakenyérről van szó. Az árpakenyér a szegények tápláléka volt. A kenyeret úgy készítették, hogy a lisztet vízzel összegyúrták és a legtöbbször kovászt tettek a tésztába. Az elkészült tésztából hüvelykujjnyi vastag, kerekalakú lepényeket (olyan, mint a lángos) készítettek és ezeket kemencében sütötték meg. A kemence körülbelül egy méter magas építmény volt (43). Fával vagy szárított trágyával tüzesre fűtötték. A kenyereket a kemence oldalára tapasztották és ott sütötték meg. Néha köveket tüzesítettek és azon sütötték a kenyeret. Előfordult az is, hogy hamuban sütötték meg a kenyeret. A kenyerek vékonyságuk miatt hamar kiszáradtak és ezért a hozzávaló lisztet naponta őrölték, hogy belőle mindennap friss kenyeret süssenek. A kenyeret nem vágták késsel, hanem törték. A misna egy étkezéshez 1/4 kab (kb. 1/2 liter) árpalisztet számít. Egy dénárért hat kab árpalisztet lehetett kapni. Az említett kétszáz dénárért tehát 4800 kenyérre való árpalisztet lehetett volna szerezni. A kenyérhez szárított vagy sózott halat szoktak enni. — *Ötezren:* Szent Márk és Lukács szerint ötvenes vagy százas csoportokban történt a letelepítés. — *Hálát adott:* az evés előtti imát mondotta el. — *Gyüjtsék össze:* azért, hogy a csoda nagysága annál jobban kitűnjék. — *Próféta:* Messiás. — *A hegyre menekült:* nehogy királlyá tegyék. A hegyen Jézus imádkozott. (Mt. 14, 23.)

JÉZUS A VIZEN JÁR. Mikor pedig beesteledett, tanítványai lementek a tengerhez. Beszálltak a hajóba s a tengeren keresztül Kafarnaumba mentek. Már besötétedett és Jézus még nem jött hozzájuk. A tenger pedig a nagy szél következtében hullámzott. Miután pedig mintegy huszonöt vagy harminc *stádiumot* eveztek, látták Jézust, amint a tengeren jár és közeledik a hajóhoz, s megrémültek. Ő pedig mondotta nekik: „Én vagyok, ne

féljetek!" *A hajóba fel akarták venni* és *a hajó azonnal parthoz ért,* ahová mentek. (Jn. 6, 16—21.)

Stádium: 210 méternek felel meg egy stádium. Az apostolok kb. 5—6 km-re voltak már a parttól és itt küszködtek a széllel és a hullámzással. — *Megrémültek:* Szent Máté és Márk szerint kísértésnek tartották a negyedik őrjárat idején, reggel 3—6 óra közt megjelenő Úr Jézust. — *A hajóba fel akarták venni:* Szent Máté szerint Szent Péter is próbált a vízen járva az Úr Jézushoz közeledni, de mikor süllyedni kezdett, akkor segítségül hívta az Urat: Uram! Ments meg engem. Jézus pedig kezét nyujtotta és megfogta, majd mind a ketten beszálltak a hajóba. És itt mindannyian megvallották: Valóban Isten Fia vagy. (Mt. 14, 28—33.) — *A hajó azonnal a parthoz ért:* csodálatos módon, miután előbb elállt a vihar.

A KAFARNAUMI BESZÉD. Másnap a tengeren túl levő tömeg látta, hogy *csak egy hajócska volt ott* és hogy Jézus nem szállt tanítványaival a hajóba, hanem a tanítványok egyedül távoztak el *(más hajók jöttek* Tiberiásból a hely mellé, ahol ették a kenyeret az Úr áldása után). Midőn látta tehát a tömeg, hogy Jézus nincs ott, sem tanítványai, hajóra szálltak és Kafarnaumba mentek Jézust keresni.

Midőn *megtalálták őt a tengeren túl,* mondották neki: „Rabbi, *hogy kerültél ide?*" Jézus így felelt nekik: „Bizony, bizony mondom nektek, kerestek engem, de nem azért, mert láttátok a jeleket, hanem mert ettetek a kenyerekből és jóllaktatok. Munkálkodjatok, de ne olyan eledelért, mely veszendő, hanem olyanért, mely megmarad az örök életre, melyet az Emberfia ad nektek, mert őt az *Atyaisten pecsételte* meg." Igy szóltak tehát hozzá: „Mit tegyünk, hogy *istenes dolgokat* cselekedjünk?" Jézus ezt felelte nekik: „Az az istenes dolog, hogy higgyetek abban, akit ő küldött." Mondották tehát neki: „Milyen jelt cselekszel, hogy lássuk azt és higgyünk neked? Mit cselekszel? Atyáink mannát ettek a pusztában, miként írva van: *Égből adott nekik kenyeret enni.*"

Ekkor Jézus így válaszolt nekik: „Bizony, bizony mondom nektek: Nem Mózes adott kenyeret az égből, hanem az Atyám ad nektek *igaz kenyeret* az égből. Mert Isten kenyere az, aki az égből alászállott és életet ad a

világnak." Mondották azért neki: „Uram, add nekünk mindíg ezt a kenyeret." Jézus pedig így felelt: *„Én vagyok az élet kenyere.* Aki hozzám jön, nem éhezik és aki hisz bennem, nem szomjazik sohasem. De mondom nektek, hogy bár láttok engem, mégsem hisztek. Minden, *amit ad nekem az Atya,* énhozzám jön és azt, *aki hozzám jön,* nem vetem ki, mert nem azért szállottam alá az égből, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki küldött engem. Az pedig az Atyának, aki küldött engem, az akarata, hogy semmit se veszítsek el abból, amit adott nekem, hanem feltámasszam az utolsó napon. Az pedig az Atyának, aki küldött engem, az akarata, hogy mindenki, aki látja a Fiút és aki hisz benne, örök élete legyen és én feltámasztom őt az utolsó napon."

Zúgolódtak erre a zsidók ellene, mert azt mondotta: Én vagyok az élő kenyér, aki az égből szállottam alá, és mondották: Nemde, ez Jézus, Józsefnek a fia, akinek ismerjük atyját és anyját? Mikép mondhatta ez, hogy az égből szállottam alá? Jézus erre így felelt nekik: „Ne zúgolódjatok egymás között. Senki sem jöhet hozzám, hacsak az Atya, aki küldött engem, nem vonzza őt; és én feltámasztom őt az utolsó napon. *Meg van írva a prófétáknál:* És mindannyian az Isten tanítványai lesznek. Mindenki, aki *az Atyától hallott és tanult,* hozzám jön. Nem mintha az Atyát látta volna valaki, mert csak az, *aki az Istentől van,* látta az Atyát. Bizony, bizony mondom nektek, aki hisz bennem, örök élete van. Én vagyok az *élet kenyere.* Atyáitok mannát ettek a pusztában és meghaltak. Ez a mennyből leszálló kenyér, hogy ha valaki abból eszik, ne haljon meg. Én vagyok az élő kenyér, amely a mennyből szállott alá. Ha valaki ebből a kenyérből eszik, örökké él. És a kenyér, amelyet én adok majd, *az én testem a világ életéért."*

Vitatkoztak ezért a zsidók egymás között s mondották: *Mikép adhatja* ez nekünk testét ételül? Jézus erre mondotta nekik: „Bizony, bizony mondom nektek, ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a vérét, nem lesz élet bennetek. Aki eszi testemet és issza véremet,

annak örök élete van és én feltámasztom őt az utolsó napon. Mert az én testem valóban étel és az én vérem valóban ital. Aki eszi testemet és issza véremet, *énbennem* marad és én őbenne. Mint engem küldött az élő Atya, és én élek az Atya által, úgy aki eszik engem, az is él általam. Ez a kenyér, mely az égből szállott alá. Nem úgy, mint atyáitok ették a mannát és meghaltak; *aki ezt a kenyeret eszi,* örökké él." (Jn. 6, 22—59.)

Csak egy hajócska volt ott: az apostolok eltávozása után csak egy hajó maradt ott. — *Más hajók jöttek:* estefelé vagy már éjtszaka. — *Megtalálták őt a tengeren túl:* Kafarnaumban. — *Hogy kerültél ide:* azt hitték, hogy gyalog ment Kafarnaumba, mert nem látták hajóba szállni. — *Atyaisten pecsételte meg:* csodákkal hitelesítette tanítását és küldetését. — *Istenes dolog:* a lelki élet kezdete a Krisztusban való hit. — *Égből adott nekik kenyeret enni:* idézet a 77. zsoltár 24. verséből. Mózes küldetését a mannaadás erősítette meg. Jézus is tegyen azért csodát, mégpedig nagy csodát, hogy higgyenek benne. — *Igaz kenyeret:* az Oltáriszentséget. — *Én vagyok az élet kenyere:* ez magára az Úr Jézusra vonatkozik, akinek teste az élet kenyere. — *Amit ad nekem az Atya:* akiket nekem szánt, akiknek a szívébe kegyelmet adott s aztán azzal együttműködnek. — *Aki hozzám jön:* aki hisz bennem, hogy én vagyok a Messiás. — *Meg van írva a prófétáknál:* Izaiás 54, 13; Jeremiás 31, 33—34. és Mikeás 4, 2 — *Az Atyától hallott és tanult:* a kegyelem belső szava, megvilágosítása által. — *Aki az Istentől van:* a második isteni személy, a Fiú. — *Élet kenyere:* mert a lelki életet adom. — *Az én testem a világ életéért:* az Úr Jézus teste áldozat a világért. — *Miképadhatja:* a zsidók megértették, hogy mit mond az Úr Jézus, de helytelenül fogták fel a módját. Az Úr Jézus nem javítja ki a zsidókat, hanem méginkább megerősíti szavait beszédének további részével. — *Énbennem marad:* a benső egyesülést fejezi ki. — *Aki ezt a kenyeret eszi:* elég az egy szín alatti áldozás.

A BESZÉD HATÁSA. *Ezt mondotta,* mikor a kafarnaumi zsinagógában tanított. Sokan tanítványai közül, mikor ezt hallották, mondották: *Kemény beszéd* ez, ki hallgatja ezt?" Tudta pedig Jézus, hogy e miatt tanítványai zúgolódnak, mondotta nekik: „Ez titeket megbotránkoztat? Hát ha majd látjátok az Emberfiát felmenni oda, ahol azelőtt volt? *A lélek az, ami éltet,* a test nem használ semmit. A szavak, amelyeket én szólottam, lélek és élet. De vannak köztetek egyesek, akik nem hisznek." Mert kezdettől fogva tudta Jézus, hogy kik nem hisznek

benne és ki fogja őt elárulni. És mondotta: „Ezért mondottam nektek, hogy *senki nem jöhet hozzám,* hacsak nem kapta azt az Atyától." Ettől kezdve sok tanítványa eltávozott és már nem járt vele. Mondotta azért Jézus a tizenkettőnek: „Vajjon ti is el akartok menni?" Erre Simon Péter válaszolt neki: „Uram, kihez menjünk? Az örök élet igéi nálad vannak. És mi hittük és megismertük, hogy te vagy Krisztus, az Isten Fia." Felelte neki Jézus: „Nemde tizenkettőtöket választottalak ki és egy közületek ördög?" Ezt az iskarióti Júdásról, Simon fiáról mondotta. Ez lett az ő árulója, egy a tizenkettő közül. (Jn. 6, 60—72.)

Ezt mondotta: a valószínűség szerint szombati nap mondta a beszédet a zsinagógában, míg a kenyérszaporítás csodája csütörtökön történt. — *Kemény beszéd:* ezek Jézus szavait a legvastagabb értelemben fogták fel és emberhús-evést értettek alatta, s ezért botránkoztak meg. — *A lélek az, ami éltet:* a hitnek útját állja az anyagiasság. — *Senki nem jöhet hozzám...:* csak az közeledhetik az Istenhez, akiben az Istentől kapott kegyelem van, amellyel együttműködik.

AZ OLTÁRISZENTSÉG MEGIGÉRÉSE. Az ember ellenállhatatlan vággyal áhítozik az élet után. Nem akármilyen élet után, hanem maga az „élet" után. Bírni akarja az életet korlátozás nélkül, a maga teljes egészében és határ nélkül. Örökkévaló életet akar. Ezt kereste létének első pillanatától kezdve, mely bukását is okozta, mert olyan akart lenni, mint az Isten. Ki akarta sajátítani maga számára az Isten életét az Isten hozzájárulása nélkül, sőt az Isten akarata ellenére. Az ember Isten nélkül akarta az Isten életét. És ettől a bukástól kezdve élete nem más, mint halál. Élete mindenütt akadályokba ütközik, mindenütt a mulandóság, a halál leselkedik rája. S mély kínjában felsóhajt: „Körülvettek engem a halál fájdalmai" (17. zsolt. 5.) és ez a sóhaj évezredeken millió és millió ember ajkán ismétlődik meg, míg végre az Isten meghallotta a kiáltó szavát és az ember könyörgése füléig hatolt. (17. zsolt. 7.) És ekkor az Ige megmutatja az igazi élet, az örök élet megszerzésének az útját. Csak úgy szerezhetjük meg az Életet, ha magával az Élettel táplálkozunk. Ennünk kell az Emberfiának testét és innunk kell

az Emberfiának vérét, mert csak így lesz bennünk élet. Hangsúlyozottan mondja: „Az én testem valóban étel, az én vérem valóban ital." Igy lehetséges csak, hogy „aki ezt a kenyeret eszi, örökké él". Beteljesedett az ember vágya, mert az Isten rámutatott az örök élet titkára. És az ember tragédiája, hogy nem érti meg az Úr beszédét, „kemény beszédnek" minősíti azt és otthagyja az örök élet forrását és szembefordul vele. Nyissuk meg szívünket az Úr szavának, és ne keményítsük meg szívünket, ha az ő szavát halljuk (94. zsolt. 8.), hanem együtt mondjuk a Zsoltárossal: „Jöjjetek, imádjuk őt, boruljunk le Előtte. Hajtsuk meg térdünket Jahve előtt, ki teremtett minket! Mivel Ő a mi Istenünk és mi az ő legelőjén a népe, bárányai, kiket Ő vezet." (94. zsolt. 6—7.) Ha ilyen alázatos, az Élet után vágyódó lélekkel hallgatjuk az Emberfiának szavát, az szívünkbe hull és ott kifakasztja az igazi életet, lényünknek egyedül igaz és örök sóvárgását.

TANITÁS. Jézus ebben a beszédben megígéri az *Oltáriszentséget* és kifejti az Oltáriszentségről szóló tanítást. Jézus mennyei kenyeret ígér, hogy ezzel az örök életet ápoljuk magunkban. Ez a kenyér az ő teste, mely valóságos étel és vére valóságos ital. Tehát nem átvitt értelemben értendő testének és vérének magunkhoz vétele. (Nem érthető képletesen sem, mert a keleti gondolkodásmód szerint valakinek testét enni és vérét inni annyit jelent, mint gyűlölni az illetőt. Igy nem érthette az Úr Jézus beszédét.) A zsidók is így értették, abból látható, hogy szembefordulnak az Úr Jézussal, sőt még a tanítványok sem tudták megérteni az Úr Jézus szavait, hisz sokan elhagyták őt ettől kezdve. Pedig a kenyérszaporítás csodája, a tengeren való járás ezt a nagy ígéretet óhajtotta bevezetni. Az Oltáriszentségben Jézus teljesen jelen van: „Én vagyok az élő kenyér"; „Aki engem eszik"; „Én benne maradok" — kifejezések ezt mutatják. Magunkhoz kell venni az Úr Jézus testét és vérét, mert „ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérét, nem lesz élet bennetek". Sőt elégséges az egy szín

alatti áldozás is: „Aki ezt a kenyeret eszi, örökké él." Az áldozásnak a hatásai: 1. Egyesülés az Úr Jézussal. „Aki eszi testemet és issza véremet, énbennem marad és én őbenne." 2. Örök életet ad. „Aki eszi testemet és issza véremet, annak örök élete van." 3. A feltámadás záloga. „Aki eszi testemet... én feltámasztom őt az utolsó napon." Az Oltáriszentség nemcsak táplálék, hanem áldozat is, mert „a kenyér, amelyet én adok majd, az én testem a világ életéért."

A kenyérszaporítás csodájában, a tengeren való járásban látjuk Jézus mindenhatóságát mint *istenségének* egyik bizonyítékát. Istenségét mutatja a kafarnaumi beszéd is. Aki ilyen határozottan és ellentmondást nem tűrő tekintéllyel beszél, az csak Isten lehet.

ALKALMAZÁS. Köszönjük meg Jézus jóságát, mert ez tette lehetővé, hogy az Oltáriszentséggel az örök életet megszerezzük magunknak. Ne feledkezzünk meg arról, hogy ezt a jóságot legjobban úgy hálálhatjuk meg, hogy *minél gyakrabban járulunk a szentáldozáshoz.* Tanuljunk Jézustól könyörületet mások szüksége iránt; amint ugyanis észrevette a tömeg éhségét és ételt adott csodálatos módon az éhező tömegnek, úgy tudjuk mi is mások szükségét észrevenni és igyekezzünk azon segíteni. — Ne hagyjuk el az *evés előtti és utáni imát,* amint ezt látjuk az Úr Jézusnál, aki a kenyerek kiosztása előtt imádkozott és utána félrevonult és úgy adott hálát az Atyának. Legyünk takarékosak. Jézus összegyüjtette a morzsát. Régi szép magyar szokás, hogy a kenyeret nem hagyják a földön, hanem ha leesik, megcsókolják és így fejezik ki tiszteletüket a kenyérszínben megjelenő Jézus iránt.

A kenyérszaporítás csodája nagyjelentőségű csoda az Oltáriszentséggel való szoros kapcsolat révén. Ezért látjuk már Kr. u. a 2. század elején a Priscilla-katakombában az ábrázolását, és ennek a csodának csak a keresztény ókorban mintegy százhúsz ábrázolásával találkozunk.

A kenyérszaporítás csodáját az Egyház a nagybőjt IV. vasárnapján olvassa az evangéliumban. A kafarnaumi

beszédből részleteket olvas az Egyház Úrnapján, az úrnapi körmenet I. állomásán, az Oltáriszentségről szóló misében, az évfordulós és a mindennapi gyászmisének az evangéliumában.

SZENT HELYEK. A csodálatos kenyérszaporítás helye az evangélium adatai alapján *Betszaida Julias* közelében keresendő. Ma a város romjainak a neve Et-Tell. A város Gaulanitisz tartományban feküdt 5 km-re ÉK-re Kafarnaumtól és 2 km-re a Jordánnak a Genezáret tavába való torkolatától. A várost Fülöp tetrarcha Augusztus leányának, Júliának tiszteletére nevezte el Juliásnak. A profán írók ezen a néven emlegetik. A csoda színhelye a város DK-i részén fekvő puszta volt. — Az a régi hagyomány, mely a csoda színhelyét a Ny-i parton Ain et-Tabiga mellett keresi, ahol egy templom romjait mozaikmaradványokkal egyetemben megtalálták, nehezen azonosítható az evangéliumok leírásával.

IMA. Dícsérd, Sion, a Megváltót,
dícsérd a vezért, a pásztort,
zengj himnuszt, zengj éneket!
Ahogy bírod, akként merjed:
nagyobb Ő, mint a dícséret,
méltón nem dícsérheted.

S a dícséret külön tárgya
ma, hogy a Kenyeret áldja,
mely éltet és eleven,
s hogy végvacsoráján kapta
a Tizenkettők csapatja,
nem kétséges semmiben.

Legyen teljes, legyen zengő,
legyen vidám és illendő
szívünk ujjongása ma:
mert azt a napot jelzi ünnepünk,
melyen először adatott nekünk
ez a lelki lakoma.

Új királynak asztalára
új törvénynek szállt páskája:
elavult a régi már.
Fut az újtól, ami agg,
igazságtól, ami vak;
fut a fénytől a homály.

Amit Krisztus tett ez estén,
hagyta, hogy rá emlékezvén
cselekedjük mi is azt.

Okultunk szent törvényéből:
így lesz borból és kenyérből
üdvösséges áldozat.

Más és más — de nem lényegben,
csak jel szerint más — színekben
égi jók lappanganak.
A vér ital, a hús étel:
mégis Krisztus, lényegével,
teljes mindkét szín alatt.

Oly kenyér, melyet meg nem tör,
aki vesz, miként ételből,
s el se vág, és meg se szel.
Veszi egy és veszik ezren:
annyit egy, amennyit ezren:
fogyasztják és nem fogy el.

Veszik jók és veszik rosszak:
csakhogy különböző sorsnak
részesei ők vele.
Rossznak halál, jónak élet:
ilyen az egyforma étek
különböző ereje.

Im az angyalok kenyere,
útonjárók eledele,
édesfiaknak étele,
nem ebek számára szánt,
melynek előképe már a
húsvéti bárány halála,
valamint Izsák oltára,
s hogy az égből manna szállt.

Ó igaz Kenyér, Jó Pásztor,
Jézus, óvj az elbukástól,
te táplálj és te palástolj
s add, hogy a feltámadáskor
üdvnek látói legyünk.
Te, ki mindent bírsz és értesz,
s e földön táplálsz és éltetsz,
tedd, hogy szent népeddel, ékes
asztalodnál majd az édes
örökségben résztvegyünk!

(Babits Mihály fordítása.)

Testvérek, bizalmunk abban van, hogy Krisztus vére által a szentélybe bejutunk, melyet nekünk mindig új és élő utat meg-

nyitott a kárpiton, azaz saját testén keresztül, és mivel nagy papunk van Isten háza fölött, járuljunk oda a hit teljességében igaz szívvel, hogy megtisztítsuk szívünket a rossz lelkiismerettől és hintsük meg testünket tiszta vízzel. Tartsunk ki megingathatatlanul reményünk megvallása mellett (mert hűséges az, aki ígéretet tett) és figyeljünk egymásra, hogy szeretetre és jócselekedetekre felbuzduljunk. Ne hagyjuk el a gyülekezeteinket, mint ez némelyek szokása, hanem egymást vigasztaljuk annál inkább, minél inkább látjátok a közeledő napot. Mert ha készakarva vétkezünk, miután megismertük az igazságot, már nincs többé áldozat a bűnökért, hanem a rettenetes ítéletnek bizonyos várása és a tűz heve, mely meg fogja emészteni az ellenszegülőket. Ha Mózes törvényét valaki megszegi, két vagy három tanú szavára irgalmatlanul meghal, mennyivel súlyosabb büntetésre tartjátok méltónak azt, aki Isten Fiát tapossa és a szövetség vérét tisztátalannak tartja, amelyben megszentelését nyerte és a kegyelem lelkét meggyalázza? Mert ismerjük azt, aki mondotta: Enyém a bosszú és én megfizetek. És ismét: Mert az Úr megítéli népét. Rettenetes az élő Isten kezébe esni! (Zsid. 10, 19—31.)

IV. A HARMADIK HÚSVÉTTÓL A NEGYEDIK HÚSVÉTIG

Kr. u. 28—29.

16. Jézus ígérete Péternek

Mt. 16, 13—23; 17, 1—13; 21—26; Mk. 8, 27—33; 9, 1—12, 29—31; Lk. 9, 18—22; 28—36; 43—45.

PÉTER VALLOMÁSA. *Jézus Fülöp Cezáreájának környékére érkezett.* Itt megkérdezte tanítványait: „Minek tartják az emberek az Emberfiát?" Azok így válaszoltak: *„Némelyek Keresztelő Jánosnak,* némelyek meg Illésnek, mások pedig Jeremiásnak vagy egynek a próféták közül." Mondotta nekik Jézus: „Ti pedig kinek mondotok engem?" Simon Péter ezt válaszolta: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia." Jézus erre ezt mondotta neki: „Boldog vagy, Simon, *Jónás fia,* mert nem a *test és vér* nyilatkoztatta ezt ki neked, hanem Atyám, aki a mennyben van. És én mondom neked, hogy te *Péter* vagy és e kőszálra építem majd *Anyaszentegyházamat* és a *pokol kapui* nem vesznek erőt rajta. És neked adom majd a *mennyország kulcsait.* És amit *megkötsz* a földön, meg lesz kötve a mennyben is, és amit *feloldasz* a földön, fel lesz oldva a mennyben is." Ekkor megparancsolta tanítványainak, hogy senkinek se mondják el, hogy ő a Jézus *Krisztus.* (Mt. 16, 13—20.)

Jézus Fülöp Cezáreájának környékére érkezett: Jézus a csodálatos kenyérszaporítás után elvonult Tirus és Szidon környékére és még a húsvéti ünnepekre sem ment Jeruzsálembe, hogy kikerülje a farizeusok ármánykodásait. Itt történik a kánáneus asszony leányának a meggyógyítása. (Mt. 15, 21—28.) Innét a Tízváros (Dekapolisz) környékére megy, ahol meggyógyítja többek közt a süketnémát. (Mk. 7, 31—37.) A süketnéma meggyógyításánál a Jézustól használt Effeta, nyíljál meg, szót az Egyház a kereszt-

ség szertartásánál használja. A további működés folyamán Jézus másodszor elégíti ki csodálatos módon a Jordán keleti partján a tömeget. Itt négyezer férfi (a gyermekeken és az asszonyokon kívül) lakott jól hét kenyérrel és kevés hallal s hét kosár hulladékot szedtek össze az apostolok. (Mt. 15, 32—39.) Jézus ezután átmegy hajóval a Genezáreti-tó Ny-i partjára és itt a csodajelet kérő farizeusoknak csak Jónás próféta jelét helyezi kilátásba. Majd újból a tó K-i partjára megy és itt tanítványaihoz szólva óvja őket a farizeusok és a szadduceusok kovászától. (Mt. 16, 1—12.) Ekkor megy csak Jézus Fülöp Cezáreája környékére, ahol megígéri Péternek, hogy ő lesz az Egyház feje. — *Némelyek Keresztelő Jánosnak:* sok zsidó azt hitte, Heródessel együtt, hogy Jézusban János támadt fel (Mt. 14, 2.) vagy más próféta. — *Jónás fia:* Szent János Simon atyját Jánosnak nevezi. (21, 15—17.) Jóllehet a két név nem azonos, a közhasználat összecserélte a két nevet. — *Test és vér:* ember. Ehhez a vallomáshoz nem természetes úton jutottál el, hanem Atyám felvilágosító kegyelme révén. — *Péter:* arám nyelven Kéfa, azaz kőszikla. Péter jelképes nevet kapott. Krisztus reá építi mint alapra Egyházát. Az arámban szójáték van, mely sem a görögben, sem a latinban nem adható vissza. — *Anyaszentegyházamat:* görögben, latinban ecclesia, annyit jelent, mint gyülekezet. Krisztus Egyházát épülethez hasonlítja. — *Pokol kapui:* a pokol ereje, hatalma, a halál nem vesz rajta erőt. A kapu volt a városok legmegerősítettebb része és a kapukon belül lévő oszlopsoros csarnokban folyt le a város életének jelentős része. — *Mennyország kulcsai:* a kulcsok bírása a hatalmat jelenti. — *Megkötsz... feloldasz:* hebraizmus. Megtiltasz... megengedsz. Törvényhozási, bíráskodási, tanítási, kormányzási hatalmat jelent. — *Krisztus:* a Messiás. A jelenet helyét a Jordán forrásánál keresik, ahol 30 m magas sziklából fakad a folyó. A szikla tetején volt Augusztus temploma, a szikla alján pedig Pán isten barlangja. S Jézus ezekre mutatott volna, mikor Péternek teszi az ígéretet.

JÉZUS MEGJÖVENDÖLI SZENVEDÉSÉT. És Jézus kezdte őket tanítani, hogy az Emberfiának *sokat kell szenvedni* és megvetésben részesülni a vénektől, a főpapoktól és az írástudóktól s megöletni és három nap után feltámadni. És egész nyíltan beszélt. Ekkor Péter félrevonta őt, *szemrehányásokkal kezdte őt illetni.* Ő pedig megfordult és miután *megpillantotta tanítványait,* így dorgálta meg Pétert: „Távozzál tőlem, *sátán,* mert nem érted az Isten dolgait, hanem csak az emberekéit." (Mk. 8, 31—33.)

Sokat kell szenvedni: elsőízben beszél most Jézus tanítványainak szenvedéséről. Szent Máté szerint még azt is mondta, hogy Jeruzsálembe kell mennie. (16, 21.) — *Szemrehányásokkal kezdte*

őt illetni: a tanítványok is a dicsőséges Messiást várták. — *Megpillantotta tanítványait:* Péter rendreutasítása elsősorban a tanítványok miatt történt, hogy tegyenek le arról a gondolatról, hogy a Messiás csak dicsőséges Messiás lehet és szokjanak hozzá ahhoz, hogy a Messiásnak szenvednie és meghalnia kell, mert csakis így mehet be dicsőségébe. — *Sátán:* egyesek szerint a sátánnak szól és nem Péternek. De akárhogy is vesszük a szavakat, a sátán volt a gondolat sugalmazója, hogy Péteren keresztül akadályozza meg Jézus szenvedését és így a megváltást.

JÉZUS SZINVÁLTOZÁSA. *Hat nappal később* Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és fivérét, Jánost és felvitte őket külön *egy magas hegyre* és *színében elváltozott* előttük. Arca fénylett, mint a nap, ruhája pedig fehér lett, mint a hó. És íme megjelentek neki *Mózes és Illés,* akik *beszélgettek vele.* Péter pedig így szólt Jézushoz: „Uram, jó nekünk itt lenni. Ha akarod, *készítsünk itt három sátrat,* neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet." Míg ő beszélt, íme fényes felhő födte be őket. És íme ez a szózat hallatszott a felhőből: „Ez az én szeretett Fiam, akiben nekem kedvem telt; őt hallgassátok." Mikor ezt hallották a tanítványok, arcra borultak és igen megrettentek. Ekkor hozzájuk jött Jézus, érintette őket s mondotta nekik: „Keljetek fel és ne féljetek." Felemelték szemüket és *senkit sem láttak,* csak egyedül Jézust. Mikor lementek a hegyről, megparancsolta nekik Jézus: „Senkinek se mondjátok el a látomást, míg az Emberfia halottaiból fel nem támad." És megkérdezték őt a tanítványok: „Mit mondanak tehát az írástudók, hogy *előbb Illésnek kell eljönnie?*" Ő pedig így válaszolt: „Illés ugyan eljön és *helyreállít mindent.* Mondom pedig nektek, hogy Illés már eljött, de nem ismerték meg őt, hanem *azt tették vele, amit csak akartak.* Igy az Emberfia is szenvedni fog tőlük." Ekkor megértették a tanítványok, hogy Keresztelő Jánosról szólott nekik. (Mt. 17, 1—13.)

Hat nappal később: Szent Lukács szerint mintegy nyolc nappal később. (9, 28.) — *Egy magas hegyre:* egyesek szerint Táborhegyre (44), mások szerint Hermonra. — *Színében elváltozott:* megdicsőült. — *Mózes és Illés:* az ószövetség legnagyobb emberei, akik bizonyságot tesznek Jézusról az ószövetség nevében, hogy ő a Messiás. — *Beszélgettek vele:* Szent Lukács szerint Jézus haláláról beszélgettek. (9, 31.) — *Készítsünk itt három sátrat:* Péter elragad-

tatásában itt akarja tartóztatni Mózest és Illést. A látvány magasztos volta, valamint a felhő arra indítja, hogy a frigysátorhoz hasonlóan kellene a jelenetet mindenkorra rögzíteni. — *Senkit sem láttak:* a jelenet külső történés volt és nem belső látomás vagy káprázat. — *Előbb Illésnek kell eljönnie:* a próféták szerint (Iz. 40, 3; Mal. 3, 1.) Jézus előtt prófétának kell megjelennie, hogy előkészítse a Messiás útját. Ezt a prófétát a zsidók azonosították Illéssel. Ugyancsak a próféták szerint (Mal. 4, 5.) Illés fog eljönni a világ végén. A zsidók és az apostolok ezt a második eljövetelt is a Messiás idejére várták és a két eljövetelt így egynek fogták fel. Az Úr Jézus szerint Illés Keresztelő Szent Jánosban jött el először s a világ végén jön el másodszor. — *Helyreállít mindent:* előkészíti az emberiséget Jézus eljövetelére. — *Azt tették vele, amit akartak:* bebörtönözték, lefejezték.

JÉZUS ADÓT FIZET. Mikor pedig *Galileában tartózkodtak,* mondotta nekik Jézus: „Az Emberfiának az emberek kezébe kell adatni, megölik őt, de harmadnap feltámad." És ők igen megszomorodtak.

Amikor Kafarnaumba érkeztek, Péterhez jöttek az adószedők és mondották neki: „A ti mesteretek nem fizet *adópénzt?*" Mondotta az: „De igen." És mikor bement a házba, megelőzte őt Jézus és mondotta: „Mit gondolsz, Simon? A földi királyok kitől szednek vámot vagy adót? A fiaiktól vagy az idegenektől?" Erre felelte: „Az idegenektől." Mondotta neki Jézus: „Tehát *a fiak mentesek.* Azonban, hogy ne botránkoztassuk meg őket, menj a tengerhez és vess horgot és az első jelentkező *halat* fogd meg, nyisd ki száját és ott egy *statert* találsz. Vedd ki azt, add oda nekik értem és érted." (Mt. 17, 21—26.)

Galileában tartózkodtak: a színváltozás utáni napon Jézus egy holdkórost gyógyít meg (Mt. 17, 14—20; Mk. 9, 13—28; Lk. 9, 37—42.), majd másodszor jövendöli meg szenvedését. — *Adópénz:* a görögben didrachma áll. Templomadóról van itt szó, melyet húsvét táján kellett minden húsz éven felüli zsidó férfinak megfizetnie. Az adó összege fél sékel (két drachma, didrachma) volt. A drachma a görögöknél használatos ezüstpénz volt. Értéke valamivel több, mint egy pengő. — *A fiak mentesek:* Jézus mint Isten fia, nem köteles adót fizetni Istennek. — *Halat:* milyen halról van itt szó, nem tudjuk. A kegyelet két halat is emleget mint Szent Péter halát. Az egyik a Galileai-tengerben található (Chromis Simonis) (45), míg a másik a Földközi-tengerben és még egy-két helyen honos (Zeus faber). Ez megnő 1 m-re is, súlya 15—20 kg. Aranyszínű testének két oldalán egy-egy fekete folt látható. A legenda szerint ez Szent Péter ujjának a nyoma rajta. De ez a hal nem található a Gene-

záreti-tóban. — *Stater:* itt ezüststaterről van szó, négy drachmának (tetradrachma) felel meg. (46)

SZENT PÉTER ELSŐSÉGE. Az Úr Jézus tanítványaival elhagyja Palesztina területét. Nem csupán az a meggondolás vezette őt, hogy kikerülje a farizeusok gáncsoskodásait, hanem ezzel jelezni akarta, hogy neki az egész világhoz van küldetése és ezt a küldetést majd ők is folytatni fogják. De hogy ezt megtehessék, intézményesen kell megszervezni követőit. Pán pogány isten főtiszteleti helyét választja ki, ahol ígéretet tesz Péternek, hogy ő lesz ennek az intézménynek a sziklaszilárd alapja, melyen a pokol minden ereje sem vesz erőt. Hiába volt a sátánnak minden erőlködése, hogy hamis vallásokkal elvezesse az embereket az Istentől, nem sikerült ez neki, mert az emberek az Istenhez fordulnak és a Péterre alapított Egyházba mennek be. Ezt hiába fogják a századok folyamán a pokol hullámai ostromolni, nem tudják megdönteni. Dühödt zúgással fognak a sziklán megtörni a hullámok. Péter pedig utódaiban a világ végéig gyakorolja hatalmát, melyet Krisztustól kapott. Tanít, kormányoz, törvényeket hoz, ítéletet mond és mindezt Isten nevében teszi. Lejött az Isten a földre, hogy az embereket a mennybe vezesse Egyháza révén. Péter hitét erősíti és neveli az Úr, mikor szenvedéséről jövendöl és hozzá akarja őt szoktatni ahhoz a gondolathoz, hogy szenvedés által jöhet csak meg a megváltás. Mivel Egyháza második énje, annak is sokat kell majd szenvednie, mert csakis szenvedés által szülhet gyermekeket Istennek. A szenvedés kiküszöbölése az életből ördögi gondolat. De hogy ez a tanítás meg ne ingassa, bemutatkozik előtte dicsősége teljességében. Ez adjon majd neki erőt akkor, mikor látja őt és látja Egyházát szenvedni. Péter kiválasztottságát megerősíti azzal is, hogy helyette is fizet templomadót. Ilyen gondos körültekintéssel dolgozik az Isten, mikor kiválaszt magának valakit, amikor hivatást akar adni valakinek.

TANITÁS. *Krisztus istensége* kidomborodik Péter vallomásából, aki Messiásnak és Isten Fiának vallja. Jézus megdícséri ezt a hitet, mert ezt ember még a csodák lát-

tára sem tudhatja, hanem az Isten külön nyilatkoztatta ki, mert látta készséges lelkületét. Látjuk ebből, hogy a hitet nem lehet kiérdemelni, az az Istennek kegyelme. Sokat tudunk meg az *Egyházra* vonatkozólag is ebből az ígéretből. Jézus egy Egyházat alapít (egyházamat), ennek egy feje lesz, ez az Egyház a világ végéig tart és csalatkozhatatlan, mert a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Krisztus látható Egyházat alapít, mert a feje látható. Péternek az Egyházban teljhatalma van minden téren, ami a hitre és az erkölcsre vonatkozik. — A szenvedés megjövendölése és Jézus színváltozása újabb bizonyíték Jézus istensége mellett.

ALKALMAZÁS. Jézus személyéről különbözőkép vélekedtek az emberek, de csak azok, akik nem csupán az eseményeket nézték, tudták megvallani Jézus istenségét. Szokjuk meg mi is, hogy a dolgok okait kutatjuk és nem csupán tudomásul vesszük az eseményeket. — Vajjon olyan az életünk, mint az Úr Jézusé, aki legközelebbi környezete előtt is csak emelkedett tekintélyben, szentségben és nem csökkent?

Ha az Úr Jézus meg tudja fizetni templomadóját, ne húzódjunk mi sem az egyházi adó fizetésétől.

Jézus színváltozásának ünnepe augusztus 6-án van.

Péter elsőségéről szóló evangéliumot Péter és Pál ünnepén (június 29-én) olvassa az Egyház. A színváltozásról szóló evangéliumot Nagybőjt II. vasárnapján és a színváltozás ünnepén olvassuk.

SZENT HELYEK. *Fülöp Cezáreája.* A Hermon tövében fekszik. Régi neve Paneas, ma Banijas. Pánnak volt itt igen híres szentélye és barlangja, melyet az alvilág lejáratának tartottak. Egyes modern kutatók szerint itt történt a színváltozás is. Hivatkoznak arra, hogy Mk. 9, 29. szerint Jézus csak a színváltozás után tért vissza Galileába; Szent Máté az olyan hegyeket, mint Tábor-hegye egyszerűen csak hegynek nevezi, míg itt „magas hegyről" beszél.

Tábor hegyét igen régi hagyomány (3. sz.) tekinti a színváltozás hegyének. Ez a hegy Názárettől K-re 10 km-re van az Ezdrelon síkság ÉK-i szélén. Szent Ilona császárnő templomot épített itt. A keresztesek is építettek itt templomot. Újabb időkben a görögök és ferencesek birtokolják a hegy tetejét és itt mind a ketten templomot építettek. A ferencesek templomából egy régi kriptába és egy ősrégi kápolnába lehetett lejutni. Az amerikai katolikusok adományaiból

1919-ben egy új, nagy templomot kezdtek építeni. A templomot 1924-ben a pápa követe szentelte fel.

IMA. Téged azért, legkegyelmesebb Atya, Fiad, Jézus Krisztus, a mi Urunk által, alázatosan kérünk és könyörgünk, hogy fogadd el és áldd meg ezeket az ajándékokat, ezeket az adományokat, ezt a sértetlen szent áldozatot, amelyet elsősorban neked felajánlunk szent, katolikus Egyházadért, hogy az egész föld kerekségén békében megtartsad, megőrizzed, egyesítsed és kormányozd szolgáddal, Pius pápával és N. püspökünkkel és minden hívővel, aki a katolikus és apostoli hitet vallja. (A szentmise kánonjából.)

Mert nem mesterségesen kitalált meséket követtünk és adtuk nektek tudomástokra Jézus Krisztus hatalmát és megjelenését, hanem szemlélői voltunk nagyságának. Amikor az Atyaistentől tiszteletet és dicsőségét nyert, ilyenféle szózat jutott el hozzá a magasztos dicsőségből: „Ez az én szeretett fiam, kiben nekem kedvem telt; őt hallgassátok." És ezt az égből jövő szózatot mi hallottuk, mikor vele voltunk a szent hegyen. És erősebb prófétai beszédnek vagyunk a birtokosai, melyre jól teszitek, ha figyeltek, mint homályos helyen világító lámpásra, míg a nap fel nem kel és a hajnali csillag a szívetekben fel nem kel. Elsősorban értsétek meg, hogy az Irásnak egy jövendölése sem származik saját értelmezésből. Mert sohasem származott emberi akaratból a jövendölés, hanem a Szentlélektől sugalmazva szóltak Istennek szent emberei. (II Pét. 1, 16—21.)

17. Jézus a sátoros ünnepekre Jeruzsálembe megy

Mt. 18, 1—7; 10; 15—35; Mk. 9, 32—36; 41; Lk. 9, 46—48; 51—56; 10, 25—42; 17, 1—4.

A TANITVÁNYOK OKTATÁSA. *A tanítványok Jézushoz járultak* és mondották: „Mit gondolsz, ki nagyobb a mennyek országában?" Erre Jézus *odahívott egy kisdedet,* közéjük állította és mondotta: „Bizony mondom nektek, ha meg nem változtok és *nem lesztek olyanok,* mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába. Aki tehát magát megalázza, mint ez a kisded, az nagyobb a mennyek országában. És aki ilyen kisdedet *befogad* az én nevemben, engem fogad be. Aki pedig megbotránkoztat egyet a kicsinyek közül, akik bennem hisznek, jobb lenne, ha *malomkövet kötnének a nyakára* és a tenger mélyére süllyesztenék. Jaj a világnak a botrányok miatt! *Szükséges ugyan, hogy botrányok legyenek,* mégis jaj annak az embernek, aki által a botrány jő. Vigyázzatok, hogy *meg ne vessetek* egyet e kicsinyek közül, mert mon-

dom nektek, hogy *angyalaik az égben* mindíg látják Atyám arcát, aki az égben van." (Mt. 18, 1—7; 10.)

A tanítványok Jézushoz járultak: a tanítványok Kafarnaumba menet (Mk. 9, 32—33.) az úton azon vitatkoztak, melyik nagyobb közülük. A vitára talán a Péterért fizetett adó adott alkalmat. — *Odahívott egy kisdedet:* a hagyomány szerint a kisded antiochiai Szent Ignác volt, akit Jézus megölelt, mikor a tanítványok közé állította. (Mk. 9, 35.). — *Ha nem lesztek olyanok . . .:* alázatosak, akik maguknak nem tulajdonítanak semmi érdemet sem. — *Befogad:* gondozza őket, törődik a kisgyermekekkel, akár egyénileg, akár intézményesen. — *Malomkövet kötnének a nyakára:* mielőtt még megbotránkoztatta volna. A szövegben olyan malomkőről van szó, melyet szamárral szoktak hajtani. (47) — *Szükséges ugyan, hogy botrányok legyenek:* mert mindenkor lesznek emberek, akik visszaélnek szabadakaratukkal és másokat megbotránkoztatnak. — *Meg ne vessetek:* ne vigyétek bűnbe őket, törődjetek velük. — *Angyalaik az égben:* őrzőangyalaik.

A MEGBOCSÁTÁS. „Ha vétkezik ellened atyádfia, menj el, fedd meg őt *négyszemközt.* Ha hallgat reád, megnyerted atyádfiát. Ha pedig nem hallgat reád, végy magadhoz még egyet vagy kettőt, hogy *két vagy három tanú* szája állítson minden dolgot. Ha pedig ezekre sem hallgat, mondd meg az *Egyháznak.* Ha pedig az Egyházra sem hallgat, *legyen neked, mint a pogány és a vámos.* Bizony mondom nektek, *amit megkötöztök a földön,* meg lesz kötve a mennyben is, és amit feloldoztok a földön, fel lesz oldva a mennyben is. Ismét mondom nektek, ha közületek ketten megegyeznek valamiben a földön, bármit is kérnek, Atyám, ki a mennyben van, megadja nekik. Mert ahol ketten vagy hárman *az én nevemben összejönnek,* én ott vagyok közöttük." Ekkor Péter hozzájárult és kérdezte: „Uram, hányszor vétkezhetik ellenem atyámfia, hogy megbocsássak nekik? Hétszer-e?" Mondotta neki Jézus: „Nem mondom neked, *hétszer, hanem hetvenhétszer.*"

„Azért hasonlít a mennyek országa egy királyhoz, aki számot akart vetni szolgáival. És mikor elkezdte a számvetést, eléje hoztak egyet, aki *tízezer talentummal* tartozott neki. Mivel pedig nem volt, hogy miből megadja, megparancsolta ura, hogy *adják el őt,* feleségét, gyermekeit és mindenét, amije van s így fizesse meg adósságát.

Leborult azonban előtte ez a szolga s könyörgött hozzá: „Légy türelemmel velem szemben és mindent megfizetek." Megkönyörült pedig az úr szolgáján, elbocsátotta őt és elengedte adósságát. Kijött pedig ez a szolga, találkozott egy szolgatársával, aki *száz dénárral* tartozott neki. Megfogta és fojtogatta őt, miközben mondotta: „Fizesd meg tartozásodat." Leborult előtte szolgatársa és könyörgött neki: „Légy türelemmel velem szemben és mindent megfizetek." Ez pedig nem engedett, hanem eltávozott és börtönbe vettette őt, míg csak meg nem fizeti tartozását. Látták pedig szolgatársai a történteket, igen megszomorodtak. Elmentek és uruknak mindent elmondtak, ami történt. Ekkor hivatta ura ezt s mondotta neki: „Semmirevaló szolga! Minden adósságodat elengedtem, mivel kértél engem. Vajjon tehát nem kellett volna-e neked is megkönyörülni szolgatársadon, mikép én is megkönyörültem rajtad?" Haragra gerjedt az ura és átadta őt a börtönőröknek, míg csak meg nem fizeti egész adósságát. Igy cselekszik veletek is a mennyei Atyátok, ha szívetekből meg nem bocsáttok, kiki atyafiának." (Mt. 18, 15—35.)

Négyszemközt: hogy meg ne szégyenítsük mások előtt. — *Két vagy három tanú:* hogyha hivatalos útra kerül a dolog, akkor legyen tanúja a mi jóindulatunknak s igaz voltunknak. — *Egyházнak:* egyházi elöljáróknak. A keresztények pöreikkel, vitás ügyeikkel ne menjenek pogányok, hitetlenek elé, hanem minden dolgot maguk közt intézzenek el. — *Legyen neked, mint a pogány és a vámos:* legyen kizárva az Egyházból. — *Amit megkötöztök a földön . . .:* az apostolok és utódaik hatalmat kapnak az Úr Jézustól, hogy bíráskodjanak, felmentsenek, elítéljenek, kizárjanak, megbocsássanak. — *Az én nevemben összejönnek:* a nyilvános istentisztelet hathatós voltát látjuk e szavakban biztosítva. — *Hétszer . . . hetvenhétszer:* kevésszer és számtalanszor. — *Tízezer talentummal tartozott:* ha egy ezüst talentumot (3000 sékel à 3.25 P) 9750 pengőnek számítunk, akkor 97.500,000 pengőről, tehát óriási összegről van szó. Az aranynak az értéke 12—13.5-szöröse az ezüstnek. — *Adják el őt . . .:* a római jog értelmében, mely Keleten ekkor érvényben volt, az adóst börtönbe lehetett vetni, családját pedig rabszolgának lehetett eladni. — *Száz dénár:* körülbelül ugyanannyi pengő. (48) A talentumokhoz viszonyítva csekélység.

JÉZUS JERUZSÁLEM FELÉ TART. Mikor közeledtek *felvételének napjai,* elhatározta, hogy *Jeruzsálembe* megy. Követeket küldött maga előtt. És ezek bementek a sza-

maritánusok egyik városába, hogy szállást készítsenek neki. De nem fogadták be őt, mivel Jeruzsálembe szándékozott menni. Mikor ezt tanítványai, Jakab és János látták, mondották: „Uram, akarod-e, hogy mondjuk, hogy az égből *tűz szálljon le* és elpusztítsa őket?" Feléjük fordult és megfeddette őket: „Nem tudjátok, *milyen lelkületűek vagytok.* Az Emberfia nem elveszíteni jött az embereket, hanem üdvözíteni." És *más faluba mentek.* (Lk. 9, 51—56.)

Felvételének napjai: működésének utolsó ideje. — *Jeruzsálembe megy:* a sátoros ünnepekre. Tisri hó (szeptember-október) 15-én kezdődött ez az ünnep. — *Tűz szálljon le . . .:* egyes kéziratok szerint, mint Illés is tette. — *Milyen lelkületűek vagytok:* a harag és a boszszú szelleme szól belőletek, nem pedig a szeretet. — *Más faluba mentek:* Jézus most maga előtt küldi kettesével a hetvenkét tanítványt (Lk. 10, 1—12; 17—20.). Ugyanolyan tanácsokkal látja el őket, mint mikor apostolait küldte el tanítani.

AZ IRGALMAS SZAMARITÁNUS. És ekkor egy törvénytudó kelt fel s *megkísértette őt:* „Mester, mit tegyek, hogy az örök életet megnyerjem?" Ő pedig mondotta neki: *„A törvényben mi van megírva?* Miképen olvasod?" Az így válaszolt: „Szeresd Uradat Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, minden erődből és egész elmédből, felebarátodat pedig mint tenmagadat." Mondotta neki: „Helyesen feleltél. Ezt tedd meg és *élni fogsz.*" Amaz pedig igazolni akarta magát, így szólt Jézushoz: „És *ki az én felebarátom?*" Jézus e szavakkal válaszolt: *„Egy ember Jeruzsálemből Jerikóba ment le* és rablók kezébe esett, akik kifosztották és sebekben fekve félholtan otthagyták. Történt pedig, hogy egy *pap* jött azon az úton. Meglátta őt, de elment mellette. Hasonlóképen egy *levita* is, midőn ehhez a helyhez ért és meglátta azt, elment mellette. Mikor azonban egy *szamaritánus* utazott arra, odament, meglátta őt és részvétre gerjedt. És hozzáment, bekötözte sebeit, olajat és bort öntött azokba, feltette őt barmára, *szállásra* vitte őt és gondját viselte. Másnap *két dénárt* vett elő és odaadta a fogadósnak és így szólt neki: „Viseld gondját és amit ezenfelül költesz, mikor visszajövök, megadom neked." Mit gondolsz, e három közül ki volt a rablók közé esettnek a felebarátja?" Az így vála-

szolt: „Aki irgalmasságot cselekedett vele." Mondotta ekkor neki Jézus: „Menj és cselekedjél te is hasonlókép." (Lk. 10, 25—27.)

Megkísértette őt: valószínűleg zsinagógában történt a jelenet. Rosszindulatból tette fel a kérdést, hogy Jézust megfogja. — *A törvényben mi van megírva:* V Móz. 6, 5. és III Móz. 19, 18. — *Élni fogsz:* üdvözülni. — *Ki az én felebarátom:* a zsidók közt vita volt a körül, hogy ki a felebarát. A zsidók csak a zsidót voltak hajlandók felebarátnak tartani. — *Egy ember:* Jézus nem mondja meg az emberről, vajjon zsidó vagy pogány volt-e, hogy annál jobban kidomborítsa, hogy a bajba jutott emberen segíteni kell, bárki is legyen az. — *Jeruzsálemből Jerikóba:* valószínűleg az Úr Jézus ezen a vidéken járt, amikor ezt a példabeszédet mondta. Jerikó papi város volt, ahová az istentiszteletek elvégzése után a papok visszatértek. Az út nagyon alkalmas volt útonállásra és elég gyakori is lehetett ez az eset. (49) — *Ment le:* Jeruzsálem 800 m magasan feküdt a tenger színe felett, míg Jerikó 240 m-rel a tenger színe alatt. A 25 km úton 1000 m esése volt. — *Pap, levita:* a zsidóság képviselői, akik naponkint kétszer is elimádkozták a főparancsot (Smá jizrael), ennek ellenére mégsem volt a szívükbe írva. — *Szamaritánus:* a zsidóktól megvetett ember cselekszi a jót. — *Szállásra:* útszéli vendégfogadó. — *Két dénárt:* ugyanannyi pengő, egy-két napra volt elegendő.

JÉZUS MÁRTA ÉS MÁRIA HÁZÁBAN. Történt pedig, hogy amint mentek, *beértek egy faluba.* Itt egy *Márta* nevű asszony fogadta be őt házába. Ennek volt egy Mária nevű nővére, aki az Úr lábához ült és úgy hallgatta szavát. Márta pedig nagyon forgolódott a házi teendők körül. Egyszer csak odajött és mondotta: „Uram, nem gondolsz-e azzal, hogy nővérem egyedül hagyott a munkában? Mondd tehát neki, hogy segítsen nekem." Az Úr így válaszolt neki: „Márta, Márta, szorgalmas vagy és sokat aggódol. Pedig *egy a szükséges.* Mária a legjobb részt választotta, melyet nem vesznek el tőle." (Lk. 10, 38—42.)

Betértek egy faluba: Jézus tanítványaival a Jeruzsálem melletti Betániába megy és innét megy be Jeruzsálembe a sátoros ünnepekre. — *Márta:* nevének jelentése: úrnő. Máriával együtt Lázár nővére volt. — *Egy a szükséges:* a lélek táplálása fontosabb a test gondozásánál.

JÉZUS OKTATJA TANITVÁNYAIT. Jézus az ünnepekre megy Jeruzsálembe és az utat is felhasználja, hogy tanítványait oktassa. Most az oktatás tárgya a szeretet.

A zsidók szűkkeblű szeretete csak a zsidót fogadta be és ezt a szűkkeblűséget ostorozza az Úr Jézus. Legyenek olyanok, mint a gyermekek, egyszerűek és akkor a mennyei Atya szeretni fogja őket. A szeretetnek első jele az lesz, hogy nem fognak rosszért rosszal fizetni, nem fogják kívánni a szeretetlen szamaritánusok megbüntetését, hanem szeretetükbe fogadják azokat is, akik nem tárják ki szívüket irányukba és így igyekeznek őket is megnyerni az Isten számára. A szeretetnek magasabb foka, amikor meg tudnak bocsátani, nem egyszer, hanem számtalanszor. Az Isten velünk szemben ezt a megbocsátást számtalanszor gyakorolja egy feltétel alatt, ha mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek. Ennek a szép, minden érdeknélküli szeretetnek gyönyörű példája az irgalmas szamaritánus. Nem nézi, hogy kivel tesz jót, mert a szív szeretete mindenkire kiárad. A szűkkeblűség, mely végeredményben nem más, mint rejtett gőg és álcázott büszkeség, nem lehet a gyermeki lelkületű, igazán alázatos kereszténynek a jellemzője. Szeretetünknek mindenkire ki kell áradnia minden megszorítás nélkül. Ennek az egyetemes szeretetnek a végső indítéka az Isten szeretete. Ezért a szeretetért pedig még anyagi dolgainkról is el tudunk feledkezni, mint tette ezt Mária. Uljünk le mi is Jézus lábához és úgy hallgassuk szavait és tegyük meg aztán, amit mond.

TANITÁS. Jézus Isten, tudja, hogy tanítványai min vitatkoztak az úton. Földre jövetelének célja az emberek üdvözítése. A nyilvános istentiszteletet jelenlétével megszenteli, mert ahol „ketten vagy hárman az én nevemben összejönnek, én ott vagyok közöttük". Vannak *őrangyalok,* akik mindenkor az Isten színe előtt állnak. Az apostolok megkapják együttesen azt a hatalmat, amit Szent Péter külön kapott meg. A megbocsátás és a felebaráti szeretet alapja a helyes Isten iránti szeretetnek.

ALKALMAZÁS. Az Egyház mindenkor gyakorolta a *felebaráti szeretetet* intézményes módon. Páli Szent Vince, Szent Don Bosco, Néri Szent Fülöp, Kalazanti Szent József intézményeket alapítanak a szegény gyerekek, a szerencsétlen emberek megsegítése céljából azért, hogy

mikor testüket ápolják, ugyanakkor lelküket is megmenthessék. A modern *szegénygondozás* egyházi eredetű és magán viseli Krisztus Urunk kezének a nyomait. Ma is van hivatalos szervezet az Egyházban a szegények ápolására, a Karitász.

A felebaráti szeretet szép példabeszéde, az irgalmas szamaritánus átvitt értelemben is magyarázható. Krisztus Urunk előtt az emberek elhagyták a szent várost, az Isten országát és az ördög kezébe estek. Ez kirabolta, megsebesítette őket, elrabolta a megszentelő kegyelem ruháját és bűnökben fetrengve ott hagyta őket. A zsidó papság ezen nem tudott segíteni, mert maga is rászorult segítségre. Jézus Krisztus az irgalmas szamaritánus, aki a Kelet gyógyszereivel, borral és olajjal gyógyít. A bort és az olajat tette meg szentségei anyagául. A fogadó, ahová a beteget beviszik, az Egyház, ahol a pápa veszi gondozásba a beteget. A két dénár földi jutalom, amit az Istentől kap már itt a földön a véghez vitt jócselekedetért.

A kegyetlen szolgáról való példabeszéd Pünkösd u. a XXI. vasárnap evangéliuma, az irgalmas szamaritánus a Pünkösd u. XII. vasárnap evangéliuma, Márta és Mária története pedig Szűz Mária mennybemenetelének napján szerepel.

SZENT HELYEK. A mai *Jerikó* (er-Riha) a régi Jerikótól ÉK-re 2—3 km-re fekszik. A Jeruzsálemből idevezető út felénél van az irgalmas szamaritánus vendégfogadója: a Kán el-Hátrur. (50)

Betánia (el-Azarije) az Olajfák hegyének DK-i lejtőjén fekszik, Jeruzsálemtől kb. 3 km-re. „Lázár kastélyának" romjai közelében (a keresztesek idejében épült toronyerőd) van Lázár házának a helye.

IMA. Szóljak bár az emberek vagy angyalok nyelvén, ha szeretetem nincs, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom. Rendelkezzem bár prófétáló tehetséggel, és ismerjem az összes titkot és minden tudományt, és legyen bár akkora hitem, hogy hegyeket helyezzek át, ha szeretetem nincs, semmi vagyok. És bár osszam ki mindenemet a szegények táplálására s adjam át magamat úgy, hogy megégjek, ha szeretetem nincs, semmit sem használ nekem. A szeretet türelmes, jóságos; a szeretet nem féltékeny, nem tesz rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó, nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örül a gonoszságnak, hanem együtt örül az igazsággal; mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel. A szeretet sohasem szűnik meg, a prófétálások véget érnek, a nyelvek megszűnnek, a tudomány elenyészik. Mert csak

töredékeket ismerünk, mert csak töredékeket jövendölünk. Mikor pedig el fog jönni az, ami tökéletes, akkor megszűnik az, ami töredék. Mikor gyermek voltam, úgy beszéltem, mint gyermek, úgy vélekedtem, mint gyermek, úgy gondolkodtam, mint gyermek. Mikor pedig férfivá lettem, felhagytam a gyerekességekkel. Most tükör által homályban látunk, akkor pedig színről-színre. Most töredékesen ismerek, akkor pedig úgy fogok ismerni, amint én is ismert vagyok. Most pedig marad a hit, a remény, a szeretet, ez a három; de ezek közül legnagyobb a szeretet. (I Kor. 13, 1—13.)

Testvérek, erősödjetek meg az Úrban és hatalmának erejében. Öltsétek magatokra az Isten fegyverzetét, hogy ellent tudjatok állani az ördög cseleinek. Mert nem a test és a vér ellen kell harcolnunk, hanem a fejedelmek és hatalmasságok ellen, ennek a sötétségnek világkormányzója ellen, a gonoszságnak égi szellemeivel szemben. Ezért vegyétek fel az Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, és mindenben tökéletesen megállhassatok. Tehát álljatok úgy, hogy derekatokat övezzétek fel az igazsággal és vegyétek magatokra az igazság vértjét. Vegyétek lábatokra a sarut, mellyel készek vagytok a béke evangéliumának hirdetésére. Mindenkor vegyétek fel a hit pajzsát, amellyel a gonosznak minden tüzes nyilát kiolthatjátok. Vegyétek fel még az üdvösség sisakját és a Lélek kardját, amely az Isten igéje. (Ef. 6, 10—17.)

18. Jézus a sátoros ünnepeken a templomban tanít

Jn. 7, 14—30; 37—52; 8, 12—20; 46—59; 9, 1—41; 10, 1—21.

JÉZUS A TEMPLOMBAN TANIT. Mikor pedig már az *ünnep közepe* volt, Jézus felment a templomba és tanított. Csodálkoztak a zsidók és mondták: „Mikép tudja ez az *Irásokat,* jóllehet nem tanulta?" Jézus így válaszolt nekik: *„Az én tanításom nem az enyém,* hanem azé, aki engem küldött. Aki akaratát meg akarja tenni, megismeri a tanításról, vajjon Istentől van-e az, avagy én magamtól beszélek-e. Aki maga-magától beszél, az saját dicsőségét keresi, aki pedig küldőjének dicsőségét keresi, az igaz és hamisság nincs benne. Nemde Mózes adta nektek a törvényt? És senki közületek nem cselekszi a törvényt? Miért akartok engem megölni?" A tömeg felelte: „Ördögöd van. *Ki akar téged megölni?"* Jézus ezt mondta nekik válaszul: *„Egy dolgot cselekedtem* és mindnyájan csodálkoztok. Mózes adta nektek a körülmetélést (nem mintha Mózestől lenne, hanem az atyáktól van) és szom-

baton körülmetélitek az embert. Ha a körülmetélést szombaton felveszi az ember, hogy Mózes törvényét meg ne szegjék, haragusztok rám, mert *egész embert tettem egészségessé szombaton?* Ne ítéljetek látszat szerint, hanem igazságos ítélettel ítéljetek."

Mondották ekkor egyes jeruzsálemiek: „Nemde ez az, akit meg akarnak ölni? És íme nyilvánosan beszél és semmit sem mondanak neki. *Talán a vezetők* nyiltan meggyőződtek, hogy ez a Krisztus? *Azonban erről tudjuk,* hogy hová való, Krisztusról pedig, mikor jön, senki sem tudja, hogy honnan való." Jézus tehát a templomban tanított nyiltan: „Engem ismertek és tudjátok azt is, hogy honnan való vagyok. Nem magamtól jöttem, hanem az igaz az, aki küldött engem, akit ti nem ismertek. Én ismerem őt, mivel tőle vagyok és ő küldött engem." Ekkor meg akarták őt fogni, de senki sem tette rá a kezét, mivel még nem jött el az órája. (Jn. 7, 14—30.)

Ünnep közepe: az ünnep nyolc napon át tartott s így Jézus a negyedik vagy ötödik nap ment fel Betániából a templomba. — *Irásokat:* általában véve a tudományt, elsősorban azonban a Szentírást. — *Nem tanulta:* nem járt a rabbik iskoláiba. — *Az én tanításom nem az enyém:* nem iskolában tanultam. — *Ki akar téged megölni:* az ünnepre feljött tömegben sokan nem tudták, hogy a zsidóság hivatalos képviselői Jézus élete ellen törnek. — *Egy dolgot cselekedtem:* Jézus a harmincnyolc éve beteg embert gyógyította meg Jeruzsálemben szombati napon. — *Egész embert tettem egészségessé szombaton:* ha szabad szombaton körülmetélést végezni, mely részleges gyógyítás főkép erkölcsi téren, akkor még inkább szabad teljesen meggyógyítani embert. — *Talán a vezetők . . .:* gúny van a szavakban kifejezve. — *Azonban erről tudjuk:* tudjuk, hogy honnét származik. A zsidók hite szerint a Messiás az égből jön és hosszas rejtett élet után jelenti ki messiási voltát. E téves népies felfogás miatt alakult ki a Messiásról az a vélemény, hogy származását nem ismerik.

A NÉP VÉLEMÉNYE KRISZTUSRÓL. *Az ünnep utolsó nagy napján* megállt Jézus és nyiltan így tanított: „Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék. Aki hisz bennem, miként *az Irás mondja:* élővíz folyói fakadnak belsejéből." Ezt a Lélekről mondotta, melyet az őbenne hívők majd vesznek. *Még nem kapták meg a Lelket,* mivel Jézus még nem dicsőült meg. Amikor tehát a tömegből hallották ezeket a beszédeket, mondották: „Ez valóban

a próféta." Mások mondották: „Ez a Krisztus." Némelyek pedig mondották: „Csak nem Galileából jön a Krisztus? Nemde *az Irás mondja,* hogy Dávid ivadékából és Betlehem helységből, ahol Dávid volt, jön-e a Krisztus?" Szakadás támadt így tehát miatta a tömegben. Némelyek pedig el akarták őt fogni, de senki sem nyujtotta ki reá kezét. A szolgák tehát a papi fejedelmekhez és a farizeusokhoz mentek. Ezek így szóltak hozzájuk: „Miért nem hoztátok el őt?" A szolgák válaszolták: „Sohasem beszélt még így ember, mint ez az ember." A farizeusok erre azt mondották: „Vajjon titeket is félrevezettek? Vajjon hitt-e valaki a fejedelmek és a farizeusok közül őbenne? De az a tömeg, mely nem ismeri a törvényt, *átkozott.*" Nikodémus, aki éjjel ment hozzá és egy volt közülük, így szólt: „Vajjon törvényünk elítél-e embert, mielőtt ki nem hallgatja őt és meg nem tudja, hogy mit cselekszik?" Erre így válaszoltak neki: „Talán te is galileai vagy? Vizsgáld az Irásokat és megtudod, hogy Galileából nem támad próféta." (Jn. 7, 37—52.)

Az ünnep utolsó nagy napja: a nyolcadik nap. Ekkor annak emlékére, hogy a pusztában Mózes vizet fakasztott a népnek, arany korsóban vizet hoztak fel a Siloe forrásából és azt kiöntötték az oltárra a reggeli boráldozattal összevegyítve. Erre vonatkoznak az Úr Jézus szavai. — *Az Irás mondja:* Izaiás prófétánál fordulnak elő ilyen helyek. (12, 3; 44, 3; 55, 1; 58, 11.) — *Még nem kapták meg a Lelket:* a Szentlélek még nem szállott az Egyházra, mivel Jézus még nem fejezte be megváltói munkáját. — *Az Irás mondja:* Izaiás 11, 1; Mik. 5, 2. — *Átkozott:* a farizeusok lenézték a tömeget a Szentírásban való járatlansága miatt.

JÉZUS A VILÁG VILÁGOSSÁGA. *Ismét beszélt* nekik Jézus: *„Én vagyok a világ világossága,* aki engem követ, *nem jár sötétségben,* hanem az élet világosságával fog rendelkezni." Mondották neki a farizeusok: „Te magadról teszel tanúságot. A te tanúságod nem igaz." Jézus erre így felelt: „Ha magam is teszek tanúságot magamról, tanúságom igaz, mert *tudom, honnét jöttem* és hová megyek; ti pedig nem tudjátok, honnét jövök és hová megyek. Ti a *test szerint ítéltek,* én nem ítélek el senkit. Ha pedig ítélek, ítéletem igaz, mert nem vagyok egyedül, hanem én és aki küldött engem, az Atya. A ti törvény-

tekben *írva van,* hogy két embernek a tanúsága igaz. Én vagyok, aki tanúságot teszek magamról és tanúságot tesz rólam, aki küldött engem, az Atya." Mondották tehát neki: „Hol van a te atyád?" Felelte Jézus: „Sem engem nem ismertek, sem Atyámat. Ha engem ismernétek, talán Atyámat is ismernétek." Ezeket a szavakat Jézus a kincstárban mondotta, mikor a templomban tanított. És senki sem fogta őt el, mivel még nem jött el az ő órája. (Jn. 8, 12—20.)

Ismét beszélt: előzőleg a házasságtörő asszony ügyét intézte el. (Jn. 8, 1—11.) — *Én vagyok a világ világossága:* a beszédre alkalmat adhatott a sátoros ünnepeknek az a szokása, hogy az első napon két 50 könyök magas lámpatartót állítottak fel a templomban. Mindegyikén négy nagy olajlámpa égett. A férfiak fáklyatáncot jártak és a papok a lépcsőkön elhelyezkedve zsoltárokat énekeltek. A lámpák a pusztai tüzes oszlopot jelentették. — *Nem jár sötétségben:* nem jár a bűn útján. — *Tudom, honnét jöttem:* tudom, hogy Isten Fia vagyok. — *Testszerint ítéltek:* csak külsőségeket néztek. — *Irva van:* V Móz. 17, 6.

JÉZUS ÖRÖKTŐL FOGVA VAN. „*Ki vádolhat* közületek engem bűnről? Ha az igazat mondom nektek, miért nem hisztek nekem? Aki Istentől van, Isten szavait hallgatja. Azért nem hallgattok engem, mert nem vagytok az Istentől." Erre így válaszoltak neki a zsidók: „Nemde jól mondottuk, hogy szamaritánus vagy és ördögöd van?" Jézus ezt válaszolta: „Énnekem ördögöm nincs, hanem tisztelem Atyámat és ti tiszteletlenséggel illettek engem. Én nem keresem dicsőségemet, *van, aki keresi* és megítéli. Bizony, bizony mondom nektek, ha valaki beszédemet megtartja, *halált nem lát* örökre." Mondották erre a zsidók: „Most ismertük meg, hogy ördögöd van. Ábrahám és a próféták meghaltak és te azt mondod, ha valaki beszédemet megtartja, nem ízleli meg a halált örökre. Vajjon te nagyobb vagy-e atyánknál, Ábrahámnál, aki meghalt? A próféták is meghaltak. Mivé teszed magad?" Jézus így felelt: „Ha én magamat dicsőítem, dicsőségem nem ér semmit sem. Az Atyám az, aki dicsőít engem, akiről ti azt mondjátok, hogy Istenetek. Ti azonban nem ismeritek őt, én pedig ismerem őt. És ha azt mondom, hogy nem ismerem őt, hozzátok hasonló hazug leszek. De is-

merem őt és megtartom beszédét. Atyátok, Ábrahám ujjongott, hogy meglátja napomat, *meglátta és örült.*" A zsidók így szóltak hozzá: „Még *ötven esztendős* sem vagy és Ábrahámot láttad?" Jézus ezt mondotta: „Bizony, bizony mondom nektek, mielőtt Ábrahám lett, *én vagyok.*" Ekkor *köveket ragadtak,* hogy megkövezzék őt. Jézus azonban elrejtőzött és kiment a templomból. (Jn. 8, 46—59.)

Ki vádolhat: Jézus előzőleg a zsidók hitetlenségét korholja (Jn. 8, 21—30.), majd megfeddi a zsidókat, mivel Ábrahámtól való származásukkal dicsekszenek a nélkül, hogy Ábrahám cselekedeteit követnék. (Jn. 8, 31—45.) Most Jézus bűntelenségére hivatkozik, melyből következik igazmondása. — *Van, aki keresi:* Jézus védelmét az Atya látja el. — *Halált nem lát:* örök életben lesz része. — *Meglátta és örült:* a messiási igéretben látta meg és annak örült. — *Ötven esztendős:* nem tudták Jézusról, hogy hány esztendős s ezért kerek számban próbálják korát meghatározni. — *Én vagyok:* örökkévalóságot fejez ki. — *Köveket ragadtak:* káromlásnak fogták fel Jézus szavait, akit ezért meg kell kövezni. A templomépítés még mindig folyamatban volt s ezért sok kő volt ott felhalmozva az építés céljaira.

A VAKONSZÜLETETT MEGGYÓGYITÁSA. *Tovább ment Jézus,* látott egy születésétől fogva vak embert. Tanítványai megkérdezték: „Rabbi, *ki vétkezett,* ez vagy a szülei, hogy vakon született?" Jézus így válaszol: „*Sem ez nem vétkezett,* sem szülei; hanem hogy megnyilvánuljanak benne Isten művei. Nekem annak műveit kell művelnem, aki küldött engem, míg *nappal van.* Eljön az éjtszaka, amikor senki sem munkálkodhatik. Amíg a világban vagyok, a világ világossága vagyok." Amint ezt mondotta, a földre köpött, sarat készített a nyálból és megkente a sárral a szemét és mondotta neki: „Menj és mosdjál meg Siloe tavában (annyit jelent, mint Küldött). Elment tehát, megmosdott és látóként jött vissza. Azért a szomszédok és azok, akik azelőtt látták őt mint koldust, mondották: „Nemde ez az, aki itt ült és koldult?" Egyesek mondották: „Ez az." Mások pedig: „Nem, csak hasonló hozzá." Az pedig mondotta: „Én vagyok az." Mondották neki: „Mikép nyílt meg a szemed?" Ezt válaszolta: „Az az ember, akit Jézusnak hívnak, sarat csinált, megkente szememet és mondotta nekem: Menj a *Siloe tavához*

és mosdjál meg. És elmentem és megmosdottam és látok." Mondották neki: „Hol van ő?" Felelte: „Nem tudom."

A farizeusokhoz vezették a vakot. Szombat volt pedig, mikor Jézus a sarat készítette és megnyitotta szemét. Ismét megkérdezték őt a farizeusok, hogy mikép lát. Ő pedig mondotta nekik: „Sarat tett a szememre és megmosdottam és látok." A farizeusok közül erre néhányan mondották: „Ez az ember nincs az Istentől, mert a szombatot nem tartja meg." Mások pedig mondották: „Hogyan teheti bűnös ember ezeket a jeleket?" És szakadás keletkezett közöttük. Mondották tehát ismét a vaknak: „Mit mondasz arról, aki a szemedet megnyitotta?" Ő pedig mondotta: „Hogy próféta." Nem hitték el tehát róla a zsidók, hogy vak volt és lát, míg szüleit nem hívták annak, aki lát. Megkérdezték őket: „Ez a ti fiatok, akiről mondjátok, hogy vakon született? Mikép lát most tehát?" A szülők így feleltek nekik: „Tudjuk, hogy ez a mi fiunk és hogy vakon született. Most pedig, hogy mikép lát, nem tudjuk, avagy pedig ki nyitotta meg a szemét, sem tudjuk. Kérdezzétek meg őt, megvan a kora, beszéljen ő maga magáról." Ezt azért mondották szülei, mivel féltek a zsidóktól, mert a zsidók már elhatározták, hogy ha valaki őt Krisztusnak vallja, *a zsinagógából kizárják*. Ezért mondották szülei, hogy megvan a kora, őt kérdezzétek meg.

Tehát újból hivatták az embert, aki vak volt és mondották neki: *„Adj dicsőséget* Istennek! Mi tudjuk, hogy az az ember bűnös." Erre ez ezt mondotta nekik: „Hogy bűnös-e, nem tudom. Egyet tudok, hogy vak voltam, most látok." Mondották tehát neki: „Mit csinált veled? Hogyan nyitotta meg szemedet?" Így válaszolt nekik: „Már mondottam nektek és hallottátok. Miért akarjátok újra hallani? Vajjon ti is a tanítványai akartok lenni?" Erre megátkozták őt és mondották: „Légy te a tanítványa, mi azonban Mózes tanítványai vagyunk. Mi tudjuk, hogy Mózesnek szólott az Isten. Erről azonban nem tudjuk, hogy honnét való." Ekkor így válaszolt az ember: „Éppen az a csodálatos, hogy nem tudjátok, honnét való és megnyitotta a szememet. Pedig tudjuk, hogy az Isten a bűnösöket nem hallgatja meg, hanem csak azt hallgatja meg,

aki tiszteli az Istent és akaratát teljesíti. Mióta a világ áll, nem lehetett hallani, hogy valaki megnyitotta volna a szemét vakonszületettnek. Ha ez nem lenne Istentől, nem tehetett volna semmit sem." Erre azt mondották neki: „Teljesen bűnökben születtél és te tanítasz minket?" És kivetették őt.

Jézus meghallotta, hogy kivetették őt és mikor találkozott vele, mondotta neki: „Hiszel-e az Isten Fiában?" Erre ez ezt mondotta: „Ki az Uram, hogy higgyek benne?" Mondotta neki Jézus: „Láttad is őt és aki veled beszél, az az." Erre az mondotta: „Hiszek, Uram." És leborulva imádta őt. Mondotta neki Jézus: *„Ítéletre jöttem* e világra, hogy *akik nem látnak,* lássanak és *akik látnak,* vakok legyenek." Hallották ezt a farizeusok közül, akik vele voltak és mondották neki: „Vajjon mi is vakok vagyunk?" Mondotta nekik Jézus: „Ha vakok lennétek, nem lenne bűnötök. Most pedig azt mondjátok, hogy *látunk,* ezért bűnötök megmarad." (Jn. 9, 1—41.)

Tovább ment Jézus: t. i. a templomból és ennek kapujánál nyomorékok szoktak ülni és koldulni. Ezek között volt a vakonszületett is. — *Ki vétkezett:* a zsidó felfogás szerint a betegség mindíg a bűnnek büntetése. (V. ö. Jób történetét.) — *Sem ez nem vétkezett . . .:* a betegségnek más célja is van, mint a büntetés. A jelen esetben Jézus megdicsőítése. — *Nappal van:* földi tartózkodásom ideje a nappal, míg eltávozásom az éjtszaka. — *Siloe tava:* a templom D-i végében feküdt. — *Megvan a kora:* nagykorú. A szülők ezzel a felelettel kitérnek a felelősségrevonás elől. — *A zsinagógából kizárják:* a kiközösítés kizárta a kiközösítettet a zsidó nép vallási és társadalmi közösségéből. A kiközösítésnek két foka volt: a nidduj, a kisebb kiközösítés, melyet rabbi is kimondhatott minden előírt forma nélkül 24 esetben és hatása 30 napig tartott. A nagyobbik kiközösítés neve chérem volt, melyet nyilvánosan, legalább tíz ember előtt kellett kimondani átkok kíséretében. Hatása határozatlan időre szólt és teljes kizárást jelentett még a társadalmi élet legkisebb megnyilatkozásaiból is. A kizártnak, mint a bélpoklosnak külön kellett élnie. — *Adj dicsőséget:* esküre való felszólítás, hogy vallja meg az igazat. — *Ítéletre jöttem . . .:* a jók és a rosszak szétválasztására. — *Akik nem látnak:* a testi vakok. — *Akik látnak:* a lelki vakok. — *Látunk:* a farizeusok magukat gőgjükben olyanoknak tartották, akik nem szorulhatnak rá mások oktatására s azért menthetetlenek.

A JÓ PÁSZTOR. „Bizony, bizony mondom nektek, aki nem az ajtón megy be a *juhok aklába,* hanem más-

honnan kerül oda be, az tolvaj és betörő. Aki pedig az ajtón megy be, az a juhok pásztora. Az ajtónálló ennek kinyit és a juhok hallgatnak a szavára, juhait névszerint hívja és kivezeti azokat. És mikor juhait kiereszti, előttük megy; a juhok követik őt, mivel ismerik a hangját. Mást pedig nem követnek, hanem elfutnak előle, mivel nem ismerik az idegenek szavát." E példabeszédet mondotta nekik Jézus. Ők pedig *nem értették meg,* hogy mit mondott nekik.

Ismét szólt hozzájuk Jézus: „Bizony, bizony mondom nektek, hogy én vagyok a juhok ajtaja. Mindannyian, *akik csak eddig jöttek,* tolvajok és betörők, de a juhok nem hallgattak rájuk. Én vagyok az ajtó. Ha valaki rajtam keresztül lép be, üdvözül; *bejár és kijár és legelőt talál.* A tolvaj pedig csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson. Én azért jöttem, hogy *életük legyen* és minél több legyen. Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja juhaiért. A *béres* pedig, és aki nem pásztor, akinek a juhok nem tulajdonai, látja, hogy jön a *farkas* és elmenekül. A farkas pedig rabol és szétzavarja a juhokat. A béres pedig elfut, mert béres és a juhokkal nem törődik. Én vagyok a jó pásztor. Ismerem enyéimet és enyéim is ismernek engem. Miként engem ismer az Atya, én is ismerem az Atyát és életemet adom juhaimért. *Más juhaim* is vannak, melyek nem ebből az akolból valók. Azokat is el kell hoznom és hallgatni fogják szómat és egy akol lesz és egy pásztor. Azért szeret engem az Atya, mert én életemet adom, hogy ismét felvegyem azt. Nem veszi azt el tőlem senki sem, hanem én azt magamtól adom oda és hatalmamban van azt odaadni és hatalmamban van azt *újra felvenni.* Ezt a parancsot kaptam az Atyámtól." Ismét szakadás lett a zsidók közt e beszédek miatt. Sokan pedig mondották közülük: „Ördöge van és megháborodott, miért hallgatjátok őt?" Mások pedig mondották: „Vajjon ördög megnyithatja-e a vakok szemét?" (Jn. 10, 1—21.)

Juhok akla: az egész hasonlat a palesztinai pásztoréletből van véve. Éjtszakára több pásztor össze szokta nyáját terelni és karámba hajtják be a nyájat. Egy pásztor őrködik az ajtóban, míg a többiek

alszanak; csupán a nyájak pásztorait engedi be az ajtón. A pásztorok a birkáknak nevet adnak (kb. 40 birkanevet gyüjtöttek egybe a mai Palesztinából). Az állatok hallgatnak nevükre és megismerik pásztoruk hangját. A palesztínai pásztor birkái előtt megy és a nyáj követi őt. — *Nem értették meg:* átvitt értelemben veendő ugyanis az Úr Jézus példabeszéde. Akol: Egyház; juhok: hívek; jó pásztor: Krisztus, püspökök, papok; ajtó: Krisztus tanítása és az Istentől való küldetés. — *Akik csak eddig jöttek:* az írástudók és a farizeusok, akik magukat tették meg a nép vezetőinek. — *Bejár és kijár és legelőt talál:* otthon van az Egyházban és az minden lelki szükségletét ki tudja elégíteni. — *Életük legyen:* természetfeletti életük. — *Béres:* a hivatás nélküli pap. — *Farkas:* az Egyház ellenségei. — *Más juhaim:* a pogányok. — *Újra felvenni:* feltámadni.

JÉZUS TANITÁSA A SÁTOROS ÜNNEPEK ALATT. Jézust Galileában már mindenütt ismerik, sokat beszélnek már róla, sőt híre Judeában is elterjedt. Azonban a hivatalos vezetők még nem vettek róla tudomást és csak szóbeszédnek minősítették galileai működéséről jövő híreket. Jézust ezért rokonsága is biztatja, hogy menjen Jeruzsálembe és ott a farizeusok, az írástudók előtt mutatkozzék be csodái és tanítása által. (Jn. 7, 1—13.) Jézus nem tartja még alkalmasnak az időt, hogy nyilvánosan menjen fel az ünnepekre, azért titokban megy csak fel az ünnepekre, mert tudja, hogy szembekerül a nép hivatalos vezetőinek felfogásával. Ezért kerülni óhajtja az ünnepélyes fellépést, nem érkezett még el az órája. Csak az ünnep közepe táján jelenik meg a templomban, ahol felismerik és tanításán, melyben mint az Isten Fia mutatkozik be, megbotránkoznak. Nem akarják elismerni, hogy ő lenne a Messiás. Vitatkoznak vele, kiforgatják a Szentírás szavait és tanácstalanul állnak vele szemben. Mikor Istentől való örök származását hirdeti, még köveket is ragadnak, hogy elnémítsák. A vakon született meggyógyítása sem tudja a lelki vakok szemét megnyitni, sőt hű követőjét kizárják a zsinagógából. Élesebbé válik a szembefordulás, mikor a zsidó nép vezetőitől elvitatja a hivatást és maguktól feltolakodott béreseknek nevezi őket, akiknek egyedüli céljuk az, hogy megélhetést biztosítsanak maguknak. A béresekkel szemben ott áll ő, a lelkek jó pásztora, aki életét adja juhaiért és ezt önként adja áldozatul. Önkéntes halálát követni fogja a dicsőséges

feltámadás. Ez a kijelentés még inkább fokozza a népben lévő ellentéteket személyével kapcsolatban. Az egyszerű, jóindulatú nép, mely szemével még látni képes, melléje áll, mert a csoda elég biztosíték számukra, hogy Istentől van, míg a hivatalos világ még jobban szembefordul vele és nem akarja felismerni benne az Atyától küldött Megváltót és inkább ördöggel való összeköttetéssel vádolja meg őt, mintsem alázatosan beismerje, hogy Isten Fiával áll szemben, amint tette azt a vakonszületett.

TANITÁS. Jézus világosan beszél a sátoros ünnepek alatt *istenségéről.* Isten Fiának vallja magát, mikor a vakonszületettel beszél, aki már Ábrahám előtt van. „Atyám az... akiről ti azt mondjátok, hogy Istenetek." Magát a világ világosságának nevezi, akit követni kell, hogy az élet világossága szívünkben legyen. Ugyancsak ő az örök forrás, melyből az élet vizei fakadnak. Ezért követeli meg a vakonszületettől, hogy higgyen benne. És ezt az Istenfiát küldi el a mennyei Atya a földre, hogy beváltsa ígéretét, melyet az ószövetségben tett. Az Atya tanítását hirdeti, önként jött, hogy életét feláldozza és a halál után feltámadjon. Azért jött, hogy minden embert az Istenhez vonzzon és így egy akol és egy pásztor legyen. Egy Egyházat, egy főt akar az Egyház élén.

ALKALMAZÁS. Jézus végtelen szeretetét látjuk megnyilatkozni a sátoros ünnepek alkalmával mondott beszédeiben. *Jó pásztornak* nevezi magát, aki nemcsak gondozza, ismeri és legelteti nyáját és védi juhait a ragadozó farkasoktól, hanem még kész önként áldozatul hozni életét is. Szeretete nemcsak azokra árad ki, akik önként követik őt, hanem azokra is, akik nincsenek körülötte. Ezekért elmegy és maga hozza be az Egyházba. Az Egyház missziós tevékenységét sürgeti ezekben a szavakban.

A *kegyelemmel együtt kell működni,* mint tette ezt a vakonszületett. Jézus szavára elmegy a Siloe-tóhoz és ott megmossa szemét, hogy a hit világosságára kinyíljék az. Ez az együttműködés tette őt képessé arra, hogy higgyen az Isten Fiában és felismerje benne a Megváltót. A szentségeket úgy alapította meg az Úr Jézus, hogy

külső jelek közvetítik Isten kegyelmét. Megtehette volna Jézus, hogy a vakonszületettet csak szavával gyógyítja meg és mégis sárral keni be szemét, megmosatja vele szemét és csakis így gyógyul meg, hogy jelezze és szemléltesse a szentségek külső jelének a használata folytán bekövetkező lélekmegnyílást, lélekgyógyulást.

A nagybőjt V. vasárnapján az Egyház az evangéliumban azt a részt olvassa fel, mely úgy kezdődik: „Ki vádol meg közületek engem a bűnről?" Húsvét után a II. vasárnap az evangélium a jó pásztorról szól.

A jó pásztor kedvenc témája a katakomba-művészetnek. Az Egyház is papjai elé az ideált a jó pásztorban állítja. Ezért beszél a lelkipásztorról, ezért van a püspök kezében a pásztorbot, ezért írja a püspök híveihez a pásztorleveleket.

SZENT HELYEK. *Siloe tava* vizét a Siloe (Siloách) forrásból kapta. 16 m hosszú és 5.5 m széles medence volt ez. Templomot építettek föléje, melynek romjai még láthatók. A forrás a Kedron-patak völgyében van, szemben Szilván faluval. A forrás neve Mária-forrás (Ajn Szitti Mariam), mivel a hagyomány szerint Szűz Mária jeruzsálemi tartózkodása alatt innét merített vizet.

IMA. Krisztus érettünk szenvedett, példát adott nektek, hogy nyomdokait kövessétek. Nem követett el bűnt, nem volt csalás szájában. Mikor szidalmazták, nem szidalmazott; mikor szenvedett, nem fenyegetődzött; hanem átadta magát az igazságtalanul elítélőnek. Bűneinket maga viselte el a fán, hogy a bűnöknek meghaljunk, az igazságnak éljünk. Akinek sebe által gyógyultatok meg. Valamikor tévelygő juhok voltatok, most pedig megtértetek lelketek pásztorához és püspökéhez. (I Pét. 2, 21—25.)

A preszbitereket, kik köztetek vannak, mint elöljárótársuk és Krisztus szenvedéseinek tanúja és dicsőségének részese, mely a jövőben fog megnyilatkozni, arra kérem, legeltessétek Isten nyáját, melyet rátok bízott; viseljétek gondját, de nem kényszerűségből, hanem Isten szerint szabadakaratból. Nem rút nyerészkedési vágyból, hanem buzgóságból. Ne uralkodjatok a választottak felett, hanem lélekből mint a nyáj példaképei. És ha majd megjelenik a pásztorok fejedelme, megkapjátok a dicsőség hervadhatatlan koronáját. (I Pét. 5, 1—4.)

Kérlek téged fiamért, Onezimusért, akit bilincseimben nemzettem, aki számodra egykor haszontalan volt, most azonban számomra és számodra is hasznos. Visszaküldöttem hozzád. Fogadd úgy, mint szívemet. Meg akartam volna őt tartani, hogy helyetted szolgáljon nekem az evangélium bilincseiben, de a te beleegyezésed nélkül nem akartam cselekedni semmit sem, hogy jótetted ne kényszer folytán, hanem önként következzék be. Talán azért távozott el tőled

egy időre, hogy örökre visszakapjad őt, de már nem mint rabszolgát, hanem a rabszolga helyett a kedves testvért. Én annak tartom őt, de még inkább az neked test szerint is és az Úr szerint is. Ha tehát társadnak tartasz, akkor fogadd őt úgy, mint engem. Ha pedig valamivel megkárosított vagy valamivel tartozik, nekem tudd be. (Filem. 10—18.)

19. Jézus tanítása a sátoros ünnepek után

Mt. 12, 22—37; 43—45; 24, 42—51; Mk. 3, 22—30; 13, 33—37; Lk. 11, 1. 5—8, 14—26; 12, 10—21; 35—46; 13, 6—9.

AZ IMA. Történt, hogy mikor *egy helyen* imádkozott s amint befejezte azt, egyik tanítványa így szólt hozzá: „Uram, taníts meg minket imádkozni, miként János is tanította tanítványait." És mondotta nekik: „Ha barátja van közületek valakinek és éjfélkor elmegy hozzá és mondja neki: Barátom, adj kölcsön nekem három kenyeret, mivel megérkezett a barátom az útról és nincs mit adjak eléje. És az bévülről így felel: Ne légy terhemre, mivel az ajtó már be van zárva és gyermekeim velem együtt vannak a fekvőhelyemen, nem tudok felkelni, hogy adjak neked. De az állhatatosan zörget. Mondom nektek, ha nem is kelne fel és adna neki, mert barátja, mégis alkalmatlankodása miatt felkel és ad neki annyit, amennyire szüksége van." (Lk. 11, 1. 5—8.)

Egy helyen: Jézus a sátoros ünnepek után elhagyja Jeruzsálemet és Judeában működik. A tanítványok kérésére elmondja a Miatyánkot, kissé rövidebb formában, mint a Hegyi beszédben van. (Lk. 11, 2—4.) Utána az állhatatos ima fontosságáról beszél (Lk. 11, 9—13.), mint ez a Hegyi beszédben szintén megtalálható. Jézus beszédei közt vannak olyan beszédek, olyan gondolatok, melyek már előfordultak. Ezt magyarázza a tárgy fontossága, a cél azonossága.

JÉZUS ÖRDÖGÖT ŰZ. Ekkor egy ördöngőst hoztak eléje, aki *vak és néma volt.* Meggyógyította úgy, hogy beszélt és látott. Elámult az egész tömeg és mondották: „Vajjon ez a *Dávid fia?*" A farizeusok amint ezt hallották, mondották: „Ez nem másképen űzi ki az ördögöket, mint az ördögök fejedelme, *Beelzebub* által." Jézus pedig tudta gondolataikat, mondotta nekik: „Minden magában meghasonlott ország elpusztul és minden város vagy ház, mely meghasonlott magával, nem állhat fenn. És ha a

sátán sátánt űz ki, maga ellen meghasonlott, mikép állhat fenn országa? És ha én Beelzebub nevében űzöm ki az ördögöket, *fiaitok kinek a nevében űzik ki?* Ezért ők lesznek a ti bíráitok. Ha pedig én Isten Lelke által űzöm ki az ördögöket, akkor elérkezett hozzátok Isten országa. Avagy mikép hatolhat be valaki az erős házába és rabolhatja el vagyonát, ha előbb meg nem kötözi az erőst és akkor rabolja ki házát. Aki nincs velem, ellenem van és aki nem gyüjt velem, szétszór." (Mt. 12, 22—30.)

„És aki az *Emberfia ellen szól,* bocsánatot nyer, aki pedig a Szentlélek ellen káromkodik, annak számára nincs bocsánat. Midőn a *tisztátalan lélek* kimegy az emberből, *vizetlen helyeken* jár, nyugalmat keres. Mivel nem talál, azt mondja: „Visszatérek házamba, ahonnét kijöttem. És mikor visszatér, azt *kisöpörve* és felékesítve találja. Ekkor elmegy és maga mellé vesz hét más lelket, magánál gonoszabbakat és bemennek, ott laknak. És ennek az embernek *utóbbi sorsa* rosszabb lesz az előbbinél." (Lk. 12, 10; 11, 24—26.)

„Mikor pedig a zsinagógák, az elöljáróságok és hatóságok elé hurcolnak titeket, ne aggódjatok, hogy mikép és mit feleljetek avagy mit mondjatok. A Szentlélek ugyanis megtanít titeket abban az órában, hogy mit kell mondanotok." (Lk. 12, 11—12.)

Vak és néma volt: a vakság és a némaság az ördögtől való megszállás következménye volt. — *Dávid fia:* a Messiás. — *Beelzebub:* a görögben Beelzebul (a trágya istene) áll. Az újszövetségben úgy szerepel, mint a gonoszlelkek fejedelme, s mint ilyen, megkülönböztetendő a filiszteusok Beelzebubjától (legyek istene). — *Fiaitok kinek a nevében űzik ki:* a zsidók közt is voltak ördögűzők, akik imádsággal, az Isten nevében űzték ki a gonoszlelkeket. — *Emberfia ellen szól:* aki megbántja Krisztust, az bocsánatot nyerhet, de aki az igazság elől elzárkózik elvakultságból, nem nyerhet bocsánatot, mert az igazság ellen tusakodik és így a Szentlelket bántja meg. A megbocsátás oka az emberben van és nem az Istenben, mert az Isten kegyelme senkit sem kényszerít semmire sem. — *Tisztátalan lélek:* a Szentatyák tanítása szerint ez a rész a zsidó népre vonatkozik. Időnkint a zsidók visszatértek az Istenhez, de utána még jobban elfordultak tőle. De vonatkozhatik ez egyes emberekre is. — *Vizetlen helyeken:* a zsidó felfogás szerint a gonoszlélek a pusztában tartózkodik. — *Kisöpörve:* a bűnöktől megtisztítva. — *Utóbbi sorsa rosszabb:* mert még mélyebbre süllyed a bűnben.

KÜLÖNBÖZŐ TANITÁSOK. Mondotta neki valaki a tömegből: „Mester, mondd meg testvéremnek, hogy *ossza meg az örökséget* velem." Ő pedig így felelt: „Ember, ki tett meg engem bírónak vagy osztónak köztetek." És mondotta nekik: „Vigyázzatok és őrizkedjetek minden kapzsiságtól, mert nem a vagyon bőségében van az ember élete." Mondott pedig hasonlatot nekik: „Egy gazdag embernek bő termést hozott a földje. Erre így gondolkozott magában: Mit tegyek, mivel nincs hová betakarítani termésemet? És mondotta: Ezt teszem: Lebontom csűreimet és nagyobbakat építek. És majd mondom lelkemnek: Lelkem, sok javad van eltéve sok esztendőre: pihenj, egyél-igyál és mulatozzál!" Mondotta neki azonban az Isten: „Oktalan, még ezen az éjtszakán számon kérik lelkedet. Amiket készítettél, kiéi lesznek? Igy jár, aki magának gyüjt kincseket és nem az *Istenben gazdag.*" (Lk. 12, 13—21.)

„*Vigyázzatok* tehát, mert nem tudjátok, hogy melyik órában jön az Uratok. Azt pedig jegyezzétek meg, hogy ha a családatya tudná, hogy mikor jön a tolvaj, bizonnyal őrködne és nem engedne betörni a házába. Ezért ti is legyetek készen, mert nem tudjátok, melyik órában jön az Emberfia. Mit gondolsz, ki a hű és okos szolga, akit az ura *házanépe fölé rendelt,* hogy élelmet adjon nekik megfelelő időben? Boldog az a szolga, kit ura megérkezésekor *úgy talál munkájában.* Bizony mondom nektek, hogy minden vagyona fölé rendeli. Ha pedig a gonosz szolga azt mondja magában: Sokáig késlekedik az uram és szolgatársait verni kezdi és együtt eszik-iszik a részegesekkel, megérkezik az ura azon a napon, amikor nem várja és abban az órában, amelyikben nem sejti. Ekkor kidobja őt és a képmutatók sorsában részesíti. Lesz ott *sírás és fogcsikorgatás.*" (Mt. 24, 42—51.)

Ezt a hasonlatot is mondotta: „Egy embernek a szőllőjében *fügefa* volt ültetve. És kijött, gyümölcsöt keresett rajta, de nem talált. Erre ezt mondotta a vincellérnek: „Ime három éve járok itt, gyümölcsöt keresek a fán, de nem találok. Vágd ki azt. Miért foglalja el a földet hiába?" De az így válaszolt: „Uram, hagyd még meg erre az esz-

tendőre. Körülásom és megtrágyázom, hátha hoz termést majd jövőre. Ha pedig nem, akkor majd kivághatod." (Lk. 13, 6—9.)

Ossza meg az örökséget: Jézust egy ember felkéri, hogy örökségi vitában legyen bíró. De Jézus ezt visszautasítja azzal, hogy ez nem az ő feladata. — *Istenben gazdag:* nem él erényes életet. — *Vigyázzatok:* a halál óráját nem tudja senki sem, azért mindenkor felkészültnek kell lenni. — *Házanépe fölé rendelt:* ispánná tette. — *Úgy talál munkájában:* ébren és kötelességteljesítés közben. — *Sírás és fogcsikorgatás:* a pokolba jut. — *Fügefa:* az egyházatyák szerint átvitt értelemben magyarázandó. A tulajdonos: Isten; a szőllő: a világ; a fügefa: a zsidóság vagy a bűnös emberek, akik nem élnek Isten akarata szerint; a vincellér: Krisztus Urunk; a kivágás: a zsidó nép elvetése, mely nem használta fel Isten kegyelmét és nem érdemelte meg Isten türelmes várakozását. — Jézus egy szombati napon meggyógyít egy asszonyt, aki meggörnyedt volt már tizennyolc éve. (Lk. 13, 10—17.)

A SÁTOROS ÜNNEPEK UTÁNI TANITÁS. Jézus elhagyja Jeruzsálemet az ünnepek után, hogy ne legyen a farizeusok szeme előtt, míg el nem jön szenvedésének az ideje. Jézus Judeában tanít. Tanításának minden szava szembefordul a farizeusokkal. Mert mindenütt a lelkiséget hangoztatja. Nem a sok szó, hanem a szívből fakadó, Istenben bízó, állhatatos könyörgés jut el az Isten színe elé. Ezért mondja el mégegyszer a Miatyánkot, ezért beszél mégegyszer az imádság feltételeiről, hogy az meghallgatást nyerjen a mennyei Atya előtt. Jézus élete és tanítása annyira idegen a farizeusok előtt, hogy még ördöngősséggel is megvádolják, mikor ördöngőst gyógyít. Ez a sors fog kijutni majd tanítványainak, híveinek is. Hatóságok elé állítják őket jótetteik miatt, csupán gyűlölettől vezettetve, de nem kell félniök, mert a Lélek majd megmondja, mit kell felelniök. Az igazság ellen való tusakodás teljesen elvakítja az üldözőket és nem fogják észrevenni Isten világító kegyelmét és ezért aztán az Isten is elveti őket, mint a nem termő fügefát. Nem használták fel az Isten kegyelmét, hanem szenvedélyük, gyülöletük elvakította őket. Pedig hogy mikor szólít az Isten számadásra valakit, azt nem lehet tudni. Úgy kell élnie ezért mindenkinek, hogy bármikor megjelenhessék az Isten előtt.

TANITÁS. Az Úr Jézus beszél az állhatatos *imáról,* amely addig ostromolja az Istent, míg meghallgatást nem talál. Az igazság ellen való tusakodás *bűn a Szentlélek ellen.* A kegyelemmel együtt kell működni, mert különben az Isten megvonja segítségét és elvet bennünket.

ALKALMAZÁS. Ha valamit kérünk az Istentől, akkor addig kérjük azt, míg meg nem adja. Szent Ágostonért édesanyja évtizedeken keresztül imádkozott; ne higgyük, hogy minket egy Üdvözlégy után meghallgat. Vigyázzunk, hogy a kapzsiság hatalmába ne kerüljünk. Más feladatunk is van itt a földön, mint a vagyongyüjtés. A földi élet arra szolgál, hogy előkészüljünk a túlvilági életre. Mindannyian Isten kezében vagyunk, sohasem tudjuk, hogy mikor szólít az Isten maga elé. Ott pedig üres kézzel nem jelenhetünk meg. Az ördögűzés története a nagybőjt III. vasárnapjának az evangéliuma.

SZENT HELYEK. A hagyomány megjelölte azt a helyet, ahol az Úr Jézus az Olajfák hegyén tanítványainak az imádságról beszélt és másodszor elmondta a Miatyánkot. A 7. század előtt épült a *Miatyánk-templom.* Romjai fölött épült a mult század végén az új Miatyánk-templom, mely ma a kármelita apácák birtokában van. A kolostor keresztfolyosóján van elhelyezve a Miatyánk különböző nyelven írt szövege. A 35 nyelv között a magyar nyelvű Miatyánkot is megtaláljuk.

IMA. Ti is, amikor nyelveken beszéltek, világosan beszéljetek, mert hogyan fogjátok megérteni, hogy mit beszéltek? Csak a levegőbe beszélnétek. Gondold meg, milyen sokféle nyelv van e világon és egyik sem érthetetlen. Ha tehát nem ismerem a szó jelentését, a beszélő számára idegen leszek és ő is az én számomra idegen lesz. Igy ti is, mivel lelki dolgokra törekedtek, azon legyetek, hogy az Egyház épülésére gazdagodjatok. Éppen azért a nyelven beszélő imádkozzék, hogy meg is magyarázza. Mert ha nyelven imádkozom, akkor lelkem imádkozik, értelmem azonban terméketlen. Mit kell tehát tenni? Imádkozzam lélekben, de imádkozzam értelmemmel is. Éneklek lélekben, de éneklek értelmemmel is. Különben hacsak lélekben mondasz áldást, a jelenlévő avatatlan hogyan mondja rá az Ament, mikor nem is tudja, hogy mit beszélsz. Te ugyan szépen adsz hálát, de a másik nem épül. Hálát adok az Istennek, hogy mindannyiotok nyelvén beszélek. De az Egyházban inkább akarok öt szót szólni értelmesen, hogy másokat is oktassak, mint tízezer szót nyelven. (I Kor. 14, 9—19.)

És láttam a nagy fehér trónt és az azon ülőt, akinek a tekintetétől futott a föld és az ég és helyüket nem találták. És láttam halottakat, nagyokat és kicsinyeket, amint a trón előtt álltak. És

könyveket nyitottak ki. Kinyitottak egy másik könyvet, az Élet könyvét és ebből ítélték meg a holtakat, amint oda be volt írva a cselekedetük. És a tenger visszaadta a halottakat, akik benne voltak. És a halál és az alvilág visszaadták a halottakat, akik náluk voltak. És mindegyikükről ítéletet mondottak cselekedeteik szerint. Az alvilágot és a halált a tüzes tóba vetették: ez a második halál. És azt is, aki nem volt beírva az Élet könyvébe, a tüzes tóba vetették. (Jel. 20, 11—15.)

20. A templomszentelés ünnepe

Mt. 22, 1—14; Lk. 13, 31—35; 14, 1—24; 15, 1—32; 16, 1—12., 19—31; Jn. 10, 22—42.

A TEMPLOMSZENTELÉS UNNEPE. Jeruzsálemben elérkezett a templomszentelés ünnepe és *tél volt.* Jézus a templomban *Salamon csarnokában* járt. Körülvették őt a zsidók és mondották neki: „Meddig tartasz minket bizonytalanságban? Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk nyiltan." Jézus így válaszolt nekik: „Megmondtam nektek, de nem hiszitek. A cselekedetek, melyeket Atyám nevében teszek, tanúságot tesznek rólam, de ti nem hisztek, mert nem vagytok juhaim közül valók. Juhaim hallgatnak a szavamra és követnek engem. Én az örök életet adom nekik és nem vesznek el örökre és senki sem ragadja ki őket kezemből. *Amit Atyám adott nekem,* mindennél nagyobb és senki sem ragadhatja ki Atyám kezéből. *Én és az Atya egy vagyunk."* Köveket ragadtak tehát a zsidók, hogy megkövezzék őt. Jézus így szólt hozzájuk: „Sok jót mutattam nektek Atyámtól, azok közül melyik dologért akartok megkövezni?" A zsidók felelték: „Nem a jótett miatt kövezünk meg téged, hanem a káromkodásért. Mivel jóllehet hogy ember vagy, Istenné teszed magad." Jézus felelete ez volt: „Nemde *írva van a törvénytekben,* hogy: Én mondottam, Istenek vagytok? Ha azokat isteneknek mondotta, akikhez Isten beszédét intézte és az Irás el nem vesztheti érvényét: akkor mondhatjátok-e arról, akit *az Atya megszentelt és a világra küldött,* hogy káromkodott, mivel mondottam: Isten Fia vagyok? Ha nem teszem Atyám cselekedeteit, ne higgyetek nekem. Ha pedig teszem és nem akartok nekem hinni, a cselekedeteknek higgyetek, hogy megis-

merjétek és higgyétek, hogy *az Atya énbennem van és én az Atyában.*" Meg akarták tehát őt fogni, de megmenekült kezükből.

És innét elment *Jordánon-túlra,* arra a helyre, ahol János először keresztelt és ott tartózkodott. Sokan jöttek hozzá s mondották, hogy János ugyan semmi jelt sem cselekedett. Amit azonban János erről mondott, igaz volt. És sokan hittek benne. (Jn. 10, 22—42.)

Tél volt: a templomszentelés ünnepét decemberben tartották. Nem volt kötelező felmenni ekkor a templomba, mint húsvétkor. Ezt az ünnepet a templomnak Makkabeus Júdástól tartott újjászentelés emlékére ülték. — *Salamon csarnokában:* a templomnak K-i csarnoka volt. Decemberben már esős idő volt és ekkor a szabad ég alatt nem lehetett tartózkodni. — *Amit Atyám adott nekem:* az isteni hatalmat. Egyes kéziratokban a juhokra (emberekre) vonatkozik, akiket az Atyától kapott. — *Én és az Atya egy vagyunk:* az Atya és a Fiú mindenben azonos. Egy a természet (ezért: egy) és három a személy (ezért: vagyunk). — *Irva van a törvényekben:* 81. zsoltár 6. vers. — *Az Atya megszentelt és a világra küldött:* Messiásként a földre küldött. — *Az Atya énbennem van és én az Atyában:* a legbensőbb egységet fejezi ki ez a mondat (circumincessio). — *Jordánon-túlra:* Pereába.

JÓVENDÖLÉS JERUZSÁLEMRŐL. Aznap *több farizeus* járult Jézushoz s mondották neki: „Menj el és távozzál innét, mert *Heródes* meg akar téged ölni." De ő mondotta nekik: „Menjetek és mondjátok meg annak a *rókának:* Ime ördögöket űzök és gyógyítok. *Ma, holnap* és *harmadnap* befejezem. Azonban ma, holnap és a következő nap még járnom-kelnem kell, mivel *Jeruzsálemen kívül* nem veszhet el próféta. Jeruzsálem, Jeruzsálem, mely megölöd a prófétákat és megkövezed azokat, akiket hozzád küldenek. Hányszor akartam összegyüjteni fiaidat, miként a madár fészekalját szárnya alá, de te nem akartad. Ime *pusztán marad* a házatok. Mondom pedig nektek, hogy nem láttok, míg el nem jön az az idő, amikor mondjátok: *Áldott, ki az Úr nevében jön.*" (Lk. 13, 31—35.)

Több farizeus: akik jóindulattal voltak Jézussal szemben. Heródes nem nézte jó szemmel Jézus pereai tartózkodását. Félt attól, hogy az ottani arab törzsek Jézus mellé állnak azért, mert feleségét, aki Aretas arab fejedelem leánya volt, elűzte magától.

— *Heródes:* Heródes Antipás, Galileának és Pereának uralkodója. — *Róka:* ravaszsága miatt illeti az Úr Heródest ezzel a szóval. — *Ma, holnap:* rövid ideig. — *Harmadnap:* rövid időn belül. — *Jeruzsálemen kívül:* csak Jeruzsálem dicsekedhetik azzal, hogy megöli a prófétákat, tehát Heródestől nem kell félnem. — *Pusztán marad:* Jeruzsálem pusztulásának megjövendölése. — *Áldott, ki az Úr nevében jön:* célzás az Úr Jézus jeruzsálemi bevonulására vagy esetleg a világvégi úrjövetre.

JÉZUS VENDÉGSÉGBEN VAN EGY FARIZEUSNÁL. Történt, hogy egy főfarizeus házába ment be szombaton *enni* és azok *megfigyelték* őt. (51) És íme egy *vízkóros* ember volt előtte. Jézus ekkor ezt a kérdést intézte a törvénytudókhoz és a farizeusokhoz: „Szabad-e szombaton gyógyítani?" Azok azonban hallgattak. Ő pedig *megfogta* azt, meggyógyította s elbocsátotta. És e szavakkal fordult feléjük: „Ha közületek valakinek a szamara vagy az ökre kútba esik, nem húzza-e ki azt rögtön szombati napon?" És nem tudtak neki erre választ adni.

A meghívottaknak *példabeszédet* mondott, amikor észrevette, hogy mikép keresik az első helyeket: „Mikor lakodalomba hívnak, ne foglald el az első helyet, nehogy ha náladnál is előkelőbbet meghívtak, hozzád menjen, aki téged és őt meghívta, ezt mondja neked: Add át ennek a helyet, és ekkor te szégyennel foglalod el az utolsó helyet. Hanem ha meghívnak, menj és foglald el az utolsó helyet, hogy majd jöjjön az, aki téged meghívott és mondja: Barátom, menj feljebb. Ekkor majd dicsőséged lesz az egybegyűltek előtt, mert mindenki, aki magát felmagasztalja, megaláztatik és aki magát megalázza, felmagasztaltatik."

Annak pedig, aki őt meghívta, mondotta: „Mikor ebédet vagy vacsorát adsz, ne hívd meg barátaidat, testvéreidet, rokonaidat és gazdag szomszédaidat, nehogy aztán azok téged viszont meghívjanak és visszaadják neked. Hanem amikor lakomát adsz, hívd meg a szegényeket, a bénákat, sántákat és vakokat. És *boldog leszel,* mert nem tudják ezt viszonozni neked. Visszafizetnek neked ugyanis az igazak feltámadásakor."

Amikor ezt hallotta az egyik vendég, mondotta neki: „Boldog, aki majd *Isten országában vendégeskedik.*" Ő

pedig mondotta neki: „*Egy ember nagy vacsorát adott* és sokat meghívott. A vacsora órájában elküldte szolgáját, hogy mondja meg a meghívottaknak, hogy jöjjenek el, mert már minden készen van. És azok mind mentegetődzni kezdtek. Az első mondotta neki: Földet vettem és ki kell mennem, hogy megnézzem azt. Kérlek téged, *ments ki engem.* A másik mondotta: Öt iga ökröt vettem, azt megyek kipróbálni. Kérlek, ments ki engem. És ismét egy másik mondotta: Feleséget vettem és ezért nem mehetek. Mikor visszatért a szolga, jelentette ezeket urának. Ekkor haragra gerjedt a családatya s mondotta szolgájának: Menj ki gyorsan a város tereire és utcáira és a szegényeket, bénákat, vakokat s sántákat vezesd ide be. És mondotta a szolga: Uram, megtörtént, amit parancsoltál, és még mindig van hely. Az Úr mondotta a szolgának: Menj ki az *utakra és a sövényekhez,* hozd be az embereket erőnek erejével is, hogy megteljék a házam. Mondom pedig nektek, hogy a hivatalosak közül senki sem ízleli meg vacsorámat." (Lk. 14, 1—24.)

Enni: a görögben ez áll: kenyeret enni. Ez a vendégeskedés Pereában történt. — *Megfigyelték:* hogy vádolhassák a farizeusi előírások megnemtartásával. — *Vízkóros:* súlyos szív-, vese- vagy esetleg más megbetegedés következménye. A testnedvek a végtagok kötőszöveteiben vagy a test belső üregeiben felgyülemlenek. — *Megfogta:* érintette. — *Példabeszédet:* csak tágabb értelemben vett példabeszédről van itt szó. — *Boldog leszel:* mert az Istentől kapsz jutalmat. — *Isten országában vendégeskedik:* a mennyei boldogságot érzékelteti a farizeus a lakomával. — *Egy ember nagy vacsorát adott:* hasonló példabeszédet mondott az Úr Jézus egy másik alkalommal (Mt. 22, 1—14.), ahol az utcáról behívottaknak még menyegzős ruhát is magukra kellett venniök a király fiának menyegzőjén. S azt az embert, aki ezt nem tette meg, a király kivettette a külső sötétségre. Ebben a példabeszédben a király szolgáit a meghívottak bántalmazzák, sőt meg is ölik. Ezért a király ezek városait seregeivel feldúlja. — *Ments ki engem:* a mentegetésre felhozott ok csupán ürügy volt. — *Utakra és sövényekhez:* ahol a vándorok és a csavargók találhatók.

AZ ELVESZETT JUH ÉS PÉNZ. Közeledtek hozzá a vámosok és a bűnösök, hogy hallgassák őt. A farizeusok és az írástudók zúgolódtak, hogy a bűnösöket befogadja és velük eszik. Ezt a példabeszédet mondotta ezért nekik: „Kicsoda közületek az az ember, akinek van száz juha és

ha egyet elveszít közülük, vajjon nem hagyja-e a kilencvenkilencet a pusztában és megy az elveszett után, míg meg nem találja azt? És mikor megtalálta, vállára veszi örvendezve. Házába térve *összehívja* barátait és szomszédait s mondja nekik: Örvendjetek velem, mivel megtaláltam elveszett juhomat. Mondom nektek, hogy olyan nagy öröm lesz a mennyekben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon, akik nem szorulnak rá a bűnbánatra."

„Avagy ha egy asszonynak tíz *drachmája* van és elveszít egy drachmát, vajjon nem gyujt-e lámpát és kisöpri házát és szorgalmasan keresi, míg meg nem találja? És mikor megtalálta, összehívja barátnőit és szomszédasszonyait s mondja: Örüljetek velem, mert megtaláltam elveszett drachmámat. Mondom nektek, hasonló öröm lesz Isten angyalai között egy megtérő bűnösön." (Lk. 15, 1—10.)

Elveszett juh: a bűnös ember. Krisztus és Isten pedig a pásztor. — *Összehívja:* az örömét akarja velük megosztani. — *Drachma:* valamivel több, mint egy pengő. Keleten az asszonyok nemigen rendelkeztek pénzzel. Itt tehát a hozományáról lehet szó, amelyet állandóan magukon hordtak főkötőjükbe bevarrva. A keleti szegények házán nem volt ablak, ezért sötétek. Ezért gyujt az asszony lámpát. Tele voltak szeméttel, ezért söpri ki a házat.

A TÉKOZLÓ FIÚ. Mondotta még: „Egy embernek volt két fia. Az ifjabbik fiú így szól atyjához: Atyám, add ki az örökségi részt, mely engem illet. És elosztotta köztük vagyonát. Nem sokkal később az ifjabbik fiú összeszedte mindenét, messze fekvő országba utazott és ott eltékozolta vagyonát erkölcstelen élettel. Miután mindenét elköltötte, nagy éhség lett abban az országban, ő is szűkölködni kezdett. Elment és beszegődött annak az országnak egy polgárához. Ez kiküldte őt tanyájába, hogy ott őrizze a *disznókat.* És meg szerette volna tölteni a gyomrát a *sertések eledelével,* de senki sem adott neki abból. Ekkor magába szállt s mondotta: Mennyi béres él bőségben atyám házában kenyérrel, én pedig itt éhen pusztulok. Felkelek és atyámhoz megyek s mondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened. Már nem

vagyok méltó, hogy fiadnak nevezzenek. Csak béreseid közé fogadj be engem. Felkerekedett és atyjához ment. Mikor még messze volt, atyja meglátta őt, szánalomra gerjedt iránta és hozzá futott, nyakába borult és megcsókolta őt. A fiú pedig mondotta neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és te ellened, már nem vagyok méltó, hogy fiadnak nevezzenek. Az atya pedig így szólt a szolgákhoz: Gyorsan hozzátok elő a legszebb *ruhát* és adjátok rá. *Gyűrűt* a kezére és *sarut* a lábára! Hozzátok elő a hízott tulkot és öljétek le, együnk és vigadjunk, mert ez a fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megkerült! És elkezdtek vigadozni. Az idősebbik fiú pedig a mezőn volt kint és mikor megjött és a házhoz közeledett, meghallotta a zenét és a táncot. Hívta az egyik szolgát és megkérdezte, hogy mi ez. Ez pedig mondotta neki: Öcséd jött meg és atyád hízott tulkot öletett le, mivel egészségben nyerte őt vissza. Erre megharagudott és nem akart bemenni. Atyja tehát kiment és kérlelni kezdte őt. Az pedig így válaszolt atyjának: Ime, annyi esztendeje szolgálok neked, parancsodat sohasem szegtem meg és nekem sohasem adtál még kecskét sem, hogy barátaimmal mulassak. De ez a fiad, aki vagyonát bűnös nőkkel tékozolta el, miután megérkezett, hízott tulkot ölettél le neki. De ő azt mondotta neki: Fiam, te mindíg velem vagy és mindenem a tied. Vigadni és örvendezni illik, mivel ez a te öcséd meghalt és feltámadt, elveszett és megkerült." (Lk. 15, 11—32.)

Disznókat: a zsidók szemében a legtisztátalanabb állatok és a nyomornak legmélyebb fokát jelenti, mikor zsidó disznókat kénytelen őrizni. — *Sertések eledelével:* a görögben szentjánoskenyérrel (Ceratonia siliqua). Ez volt a szegény néposztály eledele és ezt ették a disznók is főkép éhínség idején. — *Ruhát:* a görögben stólát, a keletiek köntösszerű ruháját. — *Gyűrűt, sarut:* a szabad emberek jelvényét, mert csak ezek szokták hordani.

A HŰTELEN SÁFÁR. Tanítványaihoz pedig így szólt: „Volt egy gazdag ember, akinek sáfára volt. Ezt bevádolták előtte, hogy eltékozolja vagyonát. Hivatta őt s mondotta neki: Mit hallok rólad? Adj számot sáfárkodásodról, mert már tovább nem sáfárkodhatsz. A sáfár azt mondta magában: Mit csináljak, mert uram elveszi tőlem a sáfárságot? Kapálni nem tudok, koldulni szégyellek.

Tudom, hogy mit teszek, hogy mikor felmondja nekem a sáfárságot, befogadjanak engem házaikba. Összehívta urának mindenegyes adósát, mondotta az elsőnek: Mennyivel tartozol uramnak? Az pedig mondotta: Száz *vödör* olajjal. Mondotta neki: Vedd adósleveledet és ülj le gyorsan, írj ötvenet. Aztán a másiknak mondotta: Te pedig mennyivel tartozol? Ez mondotta: Száz *köböl* búzával. Ehhez így szólt: Vedd leveledet és írj nyolcvanat. És dícsérte az úr a gonosz sáfárt, mivel okosan cselekedett, mert ennek a *világnak a fiai* okosabbak a maguk nemében a *világosság fiainál.* És én mondom nektek: Szerezzetek magatoknak *barátokat* a *gonosz mammonból,* hogy ha majd *elmúltok,* befogadjanak titeket az *örök hajlékokba.* Aki a *kicsiben* hű, az a *nagyban* is hű, aki a kicsiben gonosz, az a nagyban is gonosz. Ha tehát a gonosz mammonban nem voltatok hűek, ki bízza rátok azt, ami valódi? És hogyha a *másében* nem voltatok hűek, ki adja nektek azt, ami a *tiétek?"* (Lk. 16, 1—12.)

Vödör: a görögben a zsidó báth szó áll; 36.44 liter egy báth. — *Köböl:* a görögben a zsidó kor szó áll; tízszerese a báthnak, tehát 364.4 liter. — *Világnak a fiai:* a gonoszok. — *Világosság fiai:* a jó emberek. — *Barátok:* szegények, akik segítségre szorulnak. — *Gonosz mammon:* mert a vagyont nagyon sokszor rosszra használják fel. — *Elmúltok:* meghaltok. — *Örök hajlékok:* a mennyország. — *Kicsiben, másében:* földi dolgokban. — *Nagyban, tiétek:* lelki dolgokban.

A DÚSGAZDAG ÉS A SZEGÉNY LÁZÁR. *Volt egy gazdag ember,* aki bíborba és patyolatba öltözött és mindennap dúsan lakomázott. És volt egy *Lázár* nevű koldus, aki ajtaja előtt feküdt, tele sebekkel. A morzsákból, melyek a gazdag asztaláról hullottak le, kívánt jóllakni és senki sem adta azt neki. Ellenben jöttek a kutyák és sebeit nyaldosták. Történt pedig, hogy meghalt a koldus és az angyalok *Ábrahám kebelébe* vitték. Meghalt azonban a gazdag is és a pokolban temették el. Gyötrődésében felemelte a szemét, messziről *látta Ábrahámot* és Lázárt a kebelén és felkiáltott: Atyám, Ábrahám, könyörülj rajtam és küldd el Lázárt, hogy ujja hegyét bemártsa a vízbe, hogy nyelvemet hűsítse, mert igen szenvedek ebben a lángban. Erre Ábrahám mondotta neki: Fiam,

emlékezzél vissza, hogy életedben vetted el a jókat, mikép Lázár a rosszakat. Most pedig ez vigasztalásban részesül, te pedig szenvedsz. Azonfelül köztünk és köztetek nagy szakadék van, hogy akik innét hozzátok akarnának menni, ne tudjanak, sem onnét ide ne jöhessenek. Ekkor mondotta: Kérlek téged, atyám, küldd el őt atyám házába. Öt testvérem van ugyanis. Tegyen nekik bizonyságot, hogy ne kerüljenek a gyötrelem e helyére. De Ábrahám ezt válaszolta neki: Van Mózesük és prófétáik, hallgassák azokat. Azonban az így felelt: Nem, atyám, Ábrahám. Mert ha valaki a holtak közül megy hozzájuk, bűnbánatot tartanak. De azt mondotta neki: Ha Mózest és a prófétákat nem hallgatják, nem hisznek akkor sem, ha valaki a holtak közül feltámad." (Lk. 16, 19—31.)

Volt egy gazdag ember: a farizeusok, mert „szerették a pénzt" (Lk. 16, 14.), kicsúfolták Jézust és erre válaszol Jézus e példabeszéddel. — *Lázár:* nevének jelentése: Isten segíts. — *Ábrahám kebelébe:* a zsidók szerint a megholtak az alvilágba (seol) kerülnek és itt maradnak a világ végéig. Ennek két része van: a pokol (gehenna), ahová a gonoszok jutnak, s a pokol tornáca, ahova a megigazultak. Ennek egyik részét, ahová a legszentebbek jutottak, Ábrahám kebelének nevezték. Azt képzelték ugyanis, hogy itt örökös lakomákon vesznek részt. A keletiek a lakomáikat fekve ették végig. Az üdvözültek fekvés közben fejüket Ábrahám kebelére hajtották. Származhatik azonban ez a kifejezés onnét is, hogy miként az anya gyermekét keblére szorítja, úgy szorítja a jókat magához Ábrahám. — *Látta Ábrahámot:* a zsidó felfogás szerint az üdvözülteket az elkárhozottaktól csak egy keskeny, de mély szakadék választotta el. Ezért a gazdag könnyen észrevehette Lázárt.

JÉZUS A TEMPLOMSZENTELÉS ÜNNEPÉN. Jézus ismét Jeruzsálemben van és ismét szembekerül a zsidókkal. Itt teológiailag képzett emberekkel találkozott és ezek értik Jézus beszédét. Nyiltan beszélhet velük, nem kell hasonlatokat keresnie, hanem megmondja: Én és az Atya egy vagyunk. Istenné teszi magát, amiért meg akarják kövezni. Életét fenyegetik a zsidók. De ő tovább folytatja, hogy ha nem hisznek szavainak, akkor higgyenek cselekedeteinek. Saját szemükkel látták a vakon született tettnek meggyógyítását. Az tudott benne hinni, higgyenek ők is. A cselekedetek nyiltan tanúságot tesznek a mellett, hogy az Atya őbenne van és ő az Atyában. Teljesen egy

az Atyával és attól semmiben sem különbözik. E beszéd után kénytelen Jézus Pereába menni, pedig ott Heródes akarja őt elfogatni. Azonban nem fél tőle, mert nem jött el még az ideje és azonkívül is Jeruzsálemben kell meghalnia. Tovább működik és példabeszédekben szól az Istenről. Az Isten mindenkit hív a mennyei vendégségre, azt nem lehet kiérdemelni. A hívást azonban el lehet veszteni, mint a zsidó nép is elveszítette, és ezért helyébe mások jönnek, akik megbecsülik az Isten hívását. Pedig az Isten olyan jó, hogy még egy elveszett bárányt is elmegy megkeresni és az olyan kis értékű elgurult drachmát is képes fáradságos munkával kutatni. Nagy értéke van az Isten szemében a bűnösöknek, akiket a farizeusok még emberszámba sem vettek. Ezt fejezi ki a tékozló fiú példabeszéde. Okosan kell eljárnunk, hogy biztosítsuk az örök boldogságot. Ha a világi ügyeinket ügyesen tudjuk intézni, akkor lelki ügyeinket is intézzük legalább olyan ügyességgel, okossággal, annál is inkább, mert magában véve a gazdagság nem üdvözít. Csupán akkor üdvözülünk gazdagságunkkal, ha azt embertársaink javára használjuk fel. Láthatjuk, hogy ezekben a példabeszédekben is szembefordul az Úr Jézus a farizeusi elgondolásokkal és így csak mélyült az ellentét az Úr Jézus és a farizeusok közt és lassan megérik a helyzet arra, hogy nyilvánosan is felléphessenek ellene.

TANITÁS. Jézus istenségét hangsúlyozza, amikor magát az Atyával egynek mondja: „Én és az Atya egy vagyunk." De ebben bent van a természet azonossága mellett a személyek különbözősége is. Szent Ágoston ezt így mondja: „Az Úr az *egy* szó által jelzi az ugyanazon isteni természetet és a *vagyunk* szó által az isteni személyek különbözőségét." A szentháromsági személyek a legteljesebben átjárják egymást és egymásban vannak (perichorézisz, circumincessio). Ezt a hittételt fejezi ki az Úr Jézus e szavakkal: „Én és az Atya egy vagyunk" és „az Atya énbennem van és én az Atyában". — Az Isten mindenkinek az üdvözülését akarja, még az eltévelygő hívőért is, utána jár és felkínálja a kegyelmét. (Elveszett juh.)

ALKALMAZÁS. Jézus a földre azért jött, hogy a tévelygő bűnöst megkeresse és ezért, ha halljuk szavát, feleljük az ifjú Sámuellel: „Szólj, Uram, hallja a te szolgád." Amikor Jézus keresi a tévelygő lelket, csak a sajátját keresi, mert a lélekbe az Isten képe van ütve, mint az elveszett drachmába a fejedelem képe. — Az Úrhoz térő tékozló fiúnak a gyónás szentségéhez kell járulnia. Hogy lelkileg milyen előkészületet kell tennie a megtérőnek, a tékozló fiú példabeszéde mutatja meg.

A farizeusi vendégséget az Egyház pünkösd után a XVI. vasárnap, a lakomáról szóló példabeszédet pünkösd után a II. vasárnap, az elveszett juhról és a drachmáról szóló példabeszédet pünkösd után a III. vasárnap, a hűtlen sáfár történetét pedig pünkösd után a VIII. vasárnap olvassa az evangéliumban.

Az elveszett juh példabeszéde adott alkalmat Szent Aberkiosznak, a frígiai Hieropolis püspökének (Kr. u. 2. sz. vége), hogy magát „a tiszta pásztor" tanítványának nevezze. A jó pásztor ragadta meg a keresztény ókor művészeinek is a figyelmét, és egyik legszebb szoboremlékünk a 4. századból Krisztust mint jó pásztort ábrázolja, aki vállán viszi az elveszett juhot.

IMA. Meghajtom térdemet a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja előtt, akitől a mennyben és a földön minden atyaság nevét nyerte, hogy adjon nektek dicsőségének gazdagsága szerint. Erősödjetek meg az ő Lelke által belső emberré, Krisztus lakozzék a hit által a szívetekben. Legyetek meggyökerezve és megalapozva a szeretetben, hogy minden szenttel fel tudjátok fogni, hogy mi a szélessége és hosszúsága, magassága és mélysége, és megismerjétek Krisztusnak minden tudást meghaladó szeretetét és beteljetek az Istennek egész teljességével. (Ef. 3, 14—19.)

Testvérek, nem vagyunk adósai a testnek, hogy a test szerint éljünk. Mert ha a test szerint éltek, meghaltok, ha pedig a lélekkel megölitek a test cselekedeteit, élni fogtok. Mert azok, akiket az Isten lelke vezet, az Isten fiai. Mert nem vettétek a szolgaság lelkét, hogy ismét féljetek, hanem a gyermekkéfogadás lelkét vettétek, amelyben kiáltjuk: Abba (Atyánk)! Ugyanis maga a Lélek tesz tanúságot a lelkünkkel együtt, hogy Isten fiai vagyunk. Ha pedig fiai, akkor örökösök is, örökösei Istennek, Krisztusnak pedig társörökösei, ha tudniillik vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt dicsőüljünk is meg. (Róm. 8, 12—17.)

21. Lázár feltámasztása

Mt. 19, 3—30; Mk. 10, 2—31; Lk. 17, 11—19; 18, 1—30; Jn. 11, 1—56.

LÁZÁR FELTÁMASZTÁSA. Volt pedig egy Lázár nevű beteg Betániából (52), Mária és nővére, Márta falujából. (Mária pedig az volt, aki az Urat kenettel kente meg és lábát hajával törölte meg; ennek fivére, Lázár volt beteg.) Nővérei hozzá küldtek ezzel: „Uram, íme, akit szeretsz, beteg." Amint ezt Jézus hallotta, mondotta nekik: *„Ez a betegség nem válik halálra,* hanem Isten dicsőségére, hogy általa dicsőséget nyerjen az Isten Fia." Jézus pedig szerette Mártát és nővérét, Máriát meg Lázárt. Mikor meghallotta, hogy ez beteg, még két napig azon a helyen maradt. Azután a tanítványokhoz szólt: *„Menjünk újból Judeába."* A tanítványok így válaszoltak neki: „Rabbi, a zsidók most akartak téged megkövezni és te ismét odamész?" Jézus így felelt: „Nemde *tizenkét órája van a napnak?* Ha valaki nappal jár, nem botlik meg, mivel látja ennek a világnak világosságát. Ha pedig éjjel jár, megbotlik, mert akkor nincs világosság." Ezeket mondotta és azután így folytatta: *„Lázár, a mi barátunk alszik,* de megyek, hogy álmából felkeltsem őt." A tanítványok ezt mondották: „Uram, *ha alszik, akkor meggyógyul."* Jézus azonban a haláláról mondotta, ők azonban azt hitték, hogy álomban való pihenésről beszél. Ekkor Jézus nyíltan megmondotta nekik: „Lázár meghalt és örülök miattatok, mivel nem voltam ott, hogy higgyetek. De menjünk hozzája." Ekkor pedig Tamás, akit *Didimusznak* neveznek, tanítványtársainak mondotta: „Menjünk mi is, *hogy meghaljunk vele."*

Mikor megérkezett Jézus, úgy találta, hogy már négy napja a sírban volt. (Betánia Jeruzsálem mellett volt mintegy *tizenöt stádiumra.)* A zsidók közül sokan jöttek Mártához és Máriához, hogy vigasztalják őket fivérük miatt. Márta amint meghallotta, hogy Jézus megérkezett, elébe ment. Mária meg otthon ült. Márta így szólt Jézushoz: „Uram, ha itt lettél volna, fivérem nem halt volna meg. De most is tudom, hogy bármit is kérsz az Istentől, megadja neked az Isten." Jézus ezt felelte:

„Feltámad a te fivéred." Márta viszonzá: „Tudom, hogy feltámad az utolsó napon a feltámadáskor." Mondotta neki Jézus: „Én vagyok a *feltámadás* és az *élet*. Aki hisz bennem, *még ha meg is hal, élni fog* és mindaz, aki él és bennem hisz, nem hal meg örökre. Hiszed-e ezt?" Ezt felelte neki: „Igen, Uram, én hittem, hogy te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia, aki erre a világra jöttél." És amint ezeket mondotta, elment és hívta nővérét, Máriát, titokban mondotta neki: „A Mester itt van és hív téged." És amint hallotta, gyorsan felkelt és hozzá sietett. Jézus ugyanis még nem ért a faluba, hanem azon a helyen volt, ahol Mártával találkozott. A zsidók tehát, akik vele voltak a házban és vigasztalták őt, mikor látták, hogy Mária gyorsan felkel és eltávozik, követték őt s mondották, a sírhoz megy, hogy ott sírjon. Mária tehát, mikor odaérkezett, ahol Jézus volt, meglátta őt, lába elé borult s mondotta neki: „Uram, ha itt lettél volna, fivérem nem halt volna meg." Jézus ekkor, mikor látta, hogy sír és a vele jött zsidók is sírnak, *lelkében megrendült és megindult,* majd mondotta: „Hová helyeztétek őt?" Mondották neki: „Uram, jöjj és lásd." És Jézus *könnyezett.* Mondották tehát a zsidók: „Ime hogy szerette őt." Némelyek pedig közülük így szóltak: „Nem tehette volna meg ő, aki a vakonszületettnek a szemét megnyitotta, hogy ez ne haljon meg?"

Erre Jézus ismét megrendült magában, a sírhoz ment. A sír pedig egy *sziklaüreg* volt és kő volt rá-helyezve (53). Igy szólt Jézus: „Vegyétek el a követ." A megholtnak a nővére, Márta ezt mondta neki: „Uram, már szaga van, hiszen negyednapos." Jézus ezt felelte neki: „Vajjon nem mondtam-e neked, hogy ha hiszel, meglátod Isten dicsőségét?" Elvették hát a követ. Jézus pedig felemelte a szemét s mondotta: „Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. Én ugyan tudtam, hogy mindenkor meghallgatsz, de a *körülálló nép miatt* mondottam, hogy higgyék, hogy te küldöttél engem." Miután ezeket mondotta, nagy hangon kiáltott: „Lázár, jöjj ki!" És a halott rögtön kijött. Lába és keze pólyával volt meg-

kötözve és arca pedig kendővel volt bekötve. Igy szólt hozzájuk Jézus: *„Oldjátok fel őt* és engedjétek elmenni."

Máriához és Mártához jött zsidók közül sokan, akik látták, amiket tett Jézus, hittek benne. Némelyek pedig közülük elmentek a farizeusokhoz és megmondták nekik, hogy miket tett Jézus. A főpapok és a farizeusok ezért egybegyüjtötték a főtanácsot és mondották: „Mit tegyünk, mert ez az ember sok jelt tesz? Ha így hagyjuk őt, mindnyájan *majd hisznek benne* és eljönnek a rómaiak és elveszik helyünket és népünket." Egyik pedig közülük, Kaifás nevű, aki *annak az esztendőnek a főpapja* volt, így szólt hozzájuk: „Ti semmit sem tudtok és nem gondoljátok meg, hogy jobb nektek, hogy egy ember haljon meg a népért, mintsem az egész nemzet elpusztuljon." Ezt pedig nem magától mondotta, hanem mivel annak az esztendőnek a főpapja volt, *jövendölést mondott,* hogy Jézus meg fog halni a *népért* és nem csupán a népért, hanem hogy *Isten szétszórt fiait* egybegyüjtse. Tehát ettől a naptól kezdve elhatározták, hogy megölik őt. (Jn. 11, 1—53.)

Ez a betegség nem válik halálra: nem hal meg véglegesen, hanem majd fel fog támadni. — *Menjünk újból Judeába:* Jézus Pereában tartózkodott, mikor hírül kapta Lázár betegségét. — *Tizenkét órája van a napnak:* Isten meghatározta mindenkinek a földi küldetés időtartamát. Míg ezt be nem tölti, addig nem halhat meg. — *Lázár alszik:* az Úr Jézus Lázár halálát álomnak nevezi, mivel életre fog ébredni belőle. A régi keresztények is álomnak nevezték a halált. — *Ha alszik, akkor meggyógyul:* a betegségben az alvást a gyógyulás jelének veszik és az apostolok ezzel azt akarják kifejezni, hogy akkor felesleges Judeába menni. — *Didimusz:* kettős, iker. — *Hogy meghaljunk vele:* Tamás azt hiszi, hogy az Úr Jézus mostani útján a halállal néz szembe, azért kész őt lelkesedésében követni a halálba is. — *Tizenöt stádiumra:* egy stádium 210 m, tehát három kilométer útról van szó. — *Feltámadás:* azok számára, kik testileg meghaltak. — *Élet:* testi és lelki élet. — *Még ha meg is hal:* testileg. — *Élni fog:* lelkileg és majd a feltámadás után testileg is. — *Lelkében megrendült és megindult... könnyezett:* Jézus emberi természeténél fogva emberi érzésekkel is rendelkezett s ezeknek szabadfolyást engedett Lázár sírjánál. — *Sziklaüreg:* sziklába vájt sírról van szó, melyet kőlappal zártak le. — *A körülálló nép miatt:* azért teszi a csodát, hogy higgyenek messiási küldetésében. — *Oldjátok fel őt:* szabadítsátok ki a pólyákból. — *Majd hisznek benne:* királlyá fogják megtenni. — *Annak az esztendőnek a fő-*

papja: abban az évben ő volt a főpap. A rómaiak megszüntették a főpapi tisztség életfogytiglaniságát. — *Jövendölést mondott:* nem magától, hanem Isten sugallatára. — *A népért:* a zsidókért. — *Isten szétszórt fiait:* a pogányokat.

JÉZUS EFREMBE MEGY. Jézus ezért már nem járt nyiltan a zsidóknál, hanem eltávozott a puszta melletti vidékre, *Efrem* nevű városba és ott tartózkodott tanítványaival. Közel volt pedig a zsidók húsvétja és sokan mentek fel Jeruzsálembe a vidékről húsvét előtt, hogy magukat megszenteljék. Keresték tehát Jézust és mondották egymásnak a templomban állók: „Mit gondoltok? Nem jön-e fel az ünnepre?" A főpapok és a farizeusok parancsot adtak ki, hogy ha valaki megtudja, hogy hol van, jelentse fel, hogy megfogják őt. (Jn. 11, 54—56.)

Efrem: Jeruzsálemtől ÉK-re feküdt kb. 20 km-re. Judeához tartozott. Ma Et-Tajibe a neve.

A TIZ BÉLPOKLOS MEGGYÓGYITÁSA. Történt, hogy amint *Jeruzsálembe ment* Szamarián és Galileán keresztül, tíz bélpoklos jött eléje. Ezek *messziről megálltak* és hangosan könyörögtek: „Jézus Mester, könyörülj rajtunk!" Amint meglátta őket, mondotta: „Menjetek, *mutassátok meg magatokat a papoknak.*" És míg odamentek, megtisztultak. Egy pedig közülük, amint észrevette, hogy megtisztult, visszajött s fennhangon magasztalta az Istent és arcra borult lába előtt, hálát adott; és ez szamaritánus volt. Jézus pedig mondotta: „Nemde tizen tisztultak meg? De kilenc közülük hol van? Nem akadt, aki visszatérjen és *dicsőséget adjon* az Istennek, csak *ez az idegen?*" És mondotta neki: „Kelj fel, menj el, mert a hited meggyógyított téged." (Lk. 17, 11—19.)

Jeruzsálembe ment: Jézus Efrémből még rövid tartózkodásra Szamarián keresztül Galileába és Pereába ment s innét indult aztán Jeruzsálembe Jerikón keresztül a húsvéti ünnepekre. Ez a gyógyítás Szamaria határán történik. (Mt. 19, 1; Mk. 10, 1.) — *Messziről megálltak:* a bélpoklosoknak nem volt szabad egészségesek közé menniök. — *Mutassátok meg magatokat a papoknak:* A törvények szerint a papok állapították meg a gyógyulást. — *Dicsőséget adjon:* hálát adjon. — *Ez az idegen:* a zsidók a szamaritánusokat idegeneknek tekintették.

A HÁZASSÁG FELBONTHATATLANSÁGA. Hozzá járultak a farizeusok, hogy *megkísértsék őt* s mondották: „Szabad-e az embernek feleségét elbocsátani akármi okból?" Ezt felelte erre nekik: *„Nem olvastátok-e,* hogy aki az embert kezdetben teremtette, *férfivá és nővé alkotta* őket? és *mondotta:* Ezért az ember elhagyja atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik és a kettő egy testté lesz. Ezért már nem ketten vannak, hanem egy test. Amit tehát az Isten egybekötött, ember el ne válassza." Mondották neki: „Miért parancsolta tehát Mózes, hogy válólevelet kell adni és úgy elbocsátani?" Ezt felelte nekik: „Mert Mózes *szívetek keménysége miatt* engedte meg nektek, hogy elbocsássátok feleségteket. Kezdetben azonban nem így volt. Mondom pedig nektek, hogy aki elbocsátja feleségét, hacsak nem paráznaság miatt és mást vesz el, házasságot tör. És aki az elbocsátottat elveszi, az is házasságot tör." Mondották neki tanítványai: „Ha ez a *férfi dolga* a feleséggel, akkor jobb meg nem házasodni." Mondotta ekkor nekik: „Nem *mindenki fogja fel az igét,* csak *akinek megadatott.* Mert vannak *férfiatlanok,* akik anyjuk méhéből születtek így, vannak férfiatlanok, akiket emberek tettek ilyenekké és vannak férfiatlanok, akik *magukat teszik férfiatlanná a mennyek országa miatt.* Aki fel tudja fogni, fogja fel." (Mt. 19, 3—12.)

Megkísértsék őt: a farizeusok újból egy nehéz és sokat vitatott kérdést vetnek fel az Úr Jézus előtt, hogy megfogják és vádolhassák őt. A kérdésre vonatkozólag v. ö. a Hegyi beszédet. — *Férfivá és nővé alkotta:* egy férfi mellé egy nőt teremtett, akik így kiegészítik egymást s ezzel is jelzik, hogy a házasság természeténél fogva felbonthatatlan és monogám. — *Nem olvastátok-e... mondotta:* I Móz. 2, 24. — *Szívetek keménysége miatt:* érzéki, durva természetetek miatt, hogy így nagyobb rossztól szabaduljon meg az asszony. — *Paráznaság miatt:* házasságtörés miatt. Ekkor joga van az ártatlan félnek otthagyni a vétkes félt, de azért a házassági kötelék nem bomlik fel. — *Férfi dolga:* viszonya, jogi helyzete. — *Nem mindenki fogja fel ezt az igét:* nem mindenki ismeri fel a nőtlen élet előnyeit a lelki élet szempontjából. — *Akinek megadatott:* a nőtlen élet igazi élése az Isten külön kegyelme. — *Férfiatlanok:* akik nem alkalmasak a házaséletre fizikailag. — *Magukat teszik férfiatlanná:* elhatározásukkal, hogy nem lépnek házasságra. — *A mennyek országa miatt:* hogy Istennek adhassák magukat maradéktalanul.

A GONOSZ BIRÓ. Példabeszédet is mondott nekik, hogy *szükséges mindenkor imádkozni* és soha meg nem szűnni: „Volt egy városban egy bíró, aki nem félt az Istentől és az embert nem becsülte. Ebben a városban volt egy özvegy és ez hozzá ment és mondotta: Szolgáltass nekem igazságot ellenségemmel szemben. De hosszú ideig nem akarta ezt megtenni. Azután mégis mondotta magában: Ha Istentől nem is félek, sem embert nem becsülök, mégis mivel terhemre van ez az özvegy, igazságot teszek neki, nehogy idejövén végül is bántalmazzon engem." Mondotta tehát az Úr: „Hallottátok, hogy mit mond a gonosz bíró? Nem szolgáltat-e az Isten igazságot választottainak, akik éjjel-nappal hozzá kiáltanak és késedelmes lesz-e irántuk? Mondom nektek, hogy hamar szolgáltat nekik igazságot. Azonban mikor az *Emberfia eljön,* vélitek, *talál-e majd hitet* a földön?" (Lk. 18, 1—8.)

Szükséges mindenkor imádkozni: a keresztény ember élete olyan legyen, hogy az imádságnak számítson az Isten előtt. — *Emberfia eljön:* a világ végén. — *Talál-e majd hitet:* a világvégét ugyanis nagy erkölcsi romlás fogja megelőzni.

A FARIZEUS ÉS A VÁMOS. *Némelyeknek* pedig, akik nagyon elbízták magukat, hogy ők igazak és megvetették a többieket, ezt a példabeszédet mondotta. „Két ember ment fel a templomba, hogy imádkozzék: az egyik farizeus és a másik vámos. A farizeus megállt s magában így imádkozott: Isten, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, igazságtalan, házasságtörő, mint ez a vámos is. *Kétszer böjtölök hetenkint, tizedet adok* mindenből, amim van. És a vámos messze állt meg, szemét sem merte az égre emelni, hanem a mellét verte és mondotta: Isten, légy irgalmas nekem, szegény bűnösnek. Mondom nektek, hogy ez megigazulva ment haza inkább, mint a másik. Mert mindenki, aki magát felmagasztalja, megaláztatik és aki magát megalázza, felmagasztaltatik." (Lk. 18, 9—14.)

Némelyeknek: farizeusoknak és szadduceusoknak. — *Kétszer böjtölök hetenkint:* a zsidóknál csupán az engesztelés napján volt hivatalosan böjt; később szokásba jött nagy nemzeti szerencsétlenségek évfordulóin is böjtölni (Jeruzsálem bevétele, a templom

pusztulása). A farizeusok pedig szokásba hozták, hogy minden hétfőn és csütörtökön böjtöltek. — *Tizedet adok:* tizedet gabonából, szőllőből és olajból (III Móz. 27, 30), az állatok közül pedig marha, juh és kecske után (III Móz. 27, 32 sk.) kellett adni. A farizeusok azonban kiterjesztették a tizedadási kötelezettséget a kerti veteményekre is.

JÉZUS MEGÁLDJA A GYERMEKEKET. Ekkor kisdedeket vittek hozzá, hogy *illesse őket.* A tanítványok azonban megfeddették azokat, akik hozták őket. Amint ezt Jézus látta, megharagudott s mondotta nekik: „Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni és ne akadályozzátok meg őket, mert ilyeneké az Isten országa. Bizony mondom nektek, *aki nem fogadja be* Isten országát, mint a kisded, nem megy oda be." És karjába vette őket, kezét rájuk helyezte s megáldotta őket. (Mk. 10, 13—16.)

Illesse őket: megáldja. — *Aki nem fogadja be . . .:* olyan hittel és alázattal, mint a gyermek.

A GAZDAG IFJÚ. Megkérdezte őt egy *főember: „Jó Mester,* mit tegyek, hogy az örök életet megnyerjem?" Jézus mondotta neki: „Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak egyedül az Isten. Ismered a parancsokat: Ne ölj. Házasságot ne törj. Ne lopj. Hamis tanúságot ne szólj. Tiszteld atyádat és anyádat." Erre mondotta: „Mindezeket megtartottam ifjúságomtól fogva." Amint ezt hallotta Jézus, mondotta neki: „Még csak az hiányzik nálad: add el mindenedet, amid van és oszd ki a szegényeknek és kincsed lesz az égben és jöjj, kövess engem." Amint ezeket hallotta, megszomorodott, mivel igen gazdag volt.

Mikor Jézus látta szomorúságát, mondotta: „Mily nehéz annak, akinek vagyona van, bejutni az Isten országába. *Könnyebb ugyanis a tevének* átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába." Akik hallgatták, mondották: „És ki üdvözülhet?" Felelte nekik: „Ami lehetetlen az embereknél, lehetséges az Istennél."

Péter pedig mondotta: „Ime mindent elhagytunk és követtünk téged." Ő pedig így válaszolt nekik: „Bizony mondom nektek, senki sincs, aki elhagyta házát vagy

szüleit vagy testvéreit vagy feleségét vagy fiait az Isten országáért és ne kapna sokkal többet ebben *az időben* és a másvilágon örök életet." (Lk. 18, 18—30.)

Főember: egy ifjú (Mt. 19, 16.), aki fiatal kora ellenére már valamilyen elöljáró lehetett. — *Jó Mester:* Szent Jeromos ezt mondja erről: „Mivel a Mestert nevezte jónak és nem az Istent vagy az Isten Fiát vallotta annak, arra tanítja (az ifjút), hogy bármennyire is szent legyen az ember, Istennel összehasonlítva nem nevezhető jónak." — *Könnyebb a tevének...:* költői nagyítás; azt akarja kifejezni, hogy a gazdagság nagyon sokszor szolgál akadályul az üdvösség megszerzésében. Ez a kifejezés a rabbiknál használatos volt a lehetetlenség jelölésére. Igy: „Nem mutogatnak az embernek aranypálmát, sem tű fokán átjáró elefántot." Nem valószínű Alexandriai Szent Cirill véleménye, aki a teve (kamélon) helyett hajókötelet (kamilon) olvas; valószínűtlen az a vélemény is, mely a városba bevezető szűk kaput érti a tű foka elnevezés alatt, ahol a tevét meg kellett előbb szabadítani a tehertől és csak úgy mehetett be a kapun a városba. — *Ez időben:* a földi életben.

LÁZÁR FELTÁMASZTÁSA. Jézus judeai tartózkodása mindenegyes alkalommal közelebb hozza hozzánk a benne elrejtve élő Istent. Lázár feltámadása alkalmával nemcsak Istennek vallja magát, aki a feltámadás és az élet ura, hanem ezt tettel be is bizonyítja. A negyednapos Lázárt, akinek teste már az enyészeté volt, élve hívja ki a sírból. És csodálatos, hogy a farizeusi elvakultság ezt a nagy csodát használja fel ellene, mert kellemetlen már nekik Jézus, hogy szívükbe lát és ott olvassa a sok képmutatást, szeretetlenséget és ezért elhatározzák a halálát. Körözést adnak ki ellene, mint a legutolsó rabló ellen, mert szemükre merte vetni, hogy melyik jó tettéért akarják megölni. Inkább a gonosznak tulajdonítják az általa megjelenő jót, mintsem elismerjék, hogy Istennek a Fia. Ezt Péter vallotta meg először a férfiak közül és most fivére feltámasztása előtt Márta a nők közül. Egyszerű emberek, akik nem tanulmányozták a Szentírást, mint a farizeusok és a főpapok, de az Istent észre tudták venni a cselekedetekben. És aki észre tudja venni az Istent és az ő művét a cselekedetekben, az olyan kevés. Tíz körül egy és ráadásul az is idegen. A zsidók szíve megkeményedett és már Mózes is kénytelen volt ezzel számolni. Idők folyamán ez a keményedés odáig jutott el, hogy minden-

kit, aki nem volt olyan, mint ők, bűnösnek tartottak és mintegy az Istennek kellett hálásnak lennie azért, hogy ők a földön vannak. Ez az égig érő gőg árad ki a farizeus imájából. Pedig olyannak kell lennie mindenkinek lelkületileg, mint a kisgyermeknek, akinek a lelke nem tapad semmihez sem, még a vagyonhoz sem, mert még a legjobb indulatúaknál is akadályt képez a pénz, hogy valaki Istennek tudja magát szentelni, minden fenntartás nélkül. Csakis ilyen lélek tudja megérteni, hogy mit jelent Istennek szentelten élni és lemondani még a családi életről is. Erre képtelenek voltak a farizeusok és még olyan nagy csoda, mint Lázárnak a feltámadása sem tudta megtörni azt a kemény burkot, ami szívüket körülvette és ezért szükségképen szembekerülnek az Isten Fiával és ezért határozzák el a halálát is. Más világban éltek a farizeusok és más világot hirdetett az Úr Jézus.

TANITÁS. *Jézus istensége* erősen hangsúlyozottá lesz Lázár feltámadásában. Jézus magát Isten Fiának nevezi, Márta vallomását, melyben őt Isten Fiának mondja, nem utasítja vissza. Látjuk mindentudását, mikor megmondja tanítványainak Lázár halálát és látjuk mindenhatóságát, mikor Lázárt életre támasztja. Jézus *kettős természetét* szemléljük Lázár sírjánál: sír és lelke mélyén megrendül Lázár halálán, mert érző emberi természete van, de parancsol a halálnak, mert isteni természettel rendelkezik. *Hitet* követel Mártától, de a hit egyedül nem elég, mert a parancsolatokat is meg kell tartani (gazdag ifjú). Aki azonban még tökéletesebb akar lenni, annak adja az *evangéliumi tanácsokat:* szegénységet, örökös tisztaságot és engedelmességet (gazdag ifjú). — Van *feltámadás,* mint látjuk Lázár feltámadásánál történt beszélgetésből. — A *házasság* egységes és felbonthatatlan. Az Isten Ádámból alkotta az első nőt. A férfi és a nő egysége újból csak a házasság révén lesz meg erkölcsileg és jogilag. Ezért felbonthatatlan végeredményben a házasság, mert a házasság szentsége révén ez a kezdeti egység helyreállt.

ALKALMAZÁS. Az Úr Jézus nem átallott sírni

Lázár sírjánál, mert érezte a halál keserűségét, mely a bűn nyomán jött a földre. Nekünk sem kell szégyelnünk, ha érzéseink embernek mutatnak minket. — Az *imádságnak* tulajdonságait látjuk a gonosz bíró, a farizeus és a vámos példabeszédében. Legyen azért imánk állhatatos és alázatos, mert Isten az ilyen imát egész biztosan meghallgatja. — Az Úr a nekünk adott jókért elvárja a *hálát*. Necsak koldus módra kérjünk, hanem tudjunk adni hálát a vett jókért. Ezért van minden szentmisében hálaének (prefáció) és ezért imádkozza az Egyház olyan gyakran a breviáriumban a Te Deumot. Nemcsak ünnepre való imák ezek, hanem mindennapos imáink kell hogy legyenek. — Az Úr Jézus szavát: „Engedjétek hozzám a kisdedeket" a történelem folyamán az Egyház nem szűnt meg ismételni. Iskolák, intézetek, árvaházak ezrei épültek ennek a felhívásnak a nyomán és még ma is gondozza az Egyház az Úr Jézus legkedvesebb lelkeit. A szertartáskönyvben (Rituale) szerepel külön áldás is a gyermekek megáldására. — Tartsuk magunktól távol a farizeus gőgjét és vakmerő ítéletét és a kilenc poklos hálátlanságát. Ha hív bennünket az Isten magasabb célokra, hallgassunk a szavára (gazdag ifjú).

A tíz poklos meggyógyításáról püskösd u. a XIII. vasárnap evangéliumában, a farizeus és vámos példabeszédéről pünkösd u. a X. vasárnap evangéliumában hallunk.

SZENT HELYEK. *Betániában* azon a helyen, ahol Lázár el volt temetve, templom épült, melyről Szent Jeromos említést tesz. Később a templom mecsetté lett, de a 17. századtól kezdve szabad néha misét mondani Lázár sírja felett. A sír mészkősziklába vájt barlang. 3 m hosszú előcsarnokból és 2×2 m sírüregből áll. A kettőt egymással három lépcsőfok köti össze. Az előcsarnokban oltár állott. Későbbi időkben az előcsarnokot fallal fogták körül. Lázár sírja a mai falu É-i oldalán van. — A hagyomány szerint Lázár Marseille püspöke lett volna. Azonban ez a hagyomány nem régebbi a 11. századnál és eredete onnét magyarázható, hogy a bibliai Lázárt összetévesztették a hasonló nevű Aix-i püspökkel, aki az 5. században élt. Valószínűbb a régebbi keleti hagyomány, mely szerint Lázár Ciprus szigetén Kition (ma: Larnaka) városának volt a püspöke és ott is halt meg. Ereklyéit innét elvitette VI. Leo császár Konstantinápolyba és innét került aztán Vastag Károly felesége révén, aki ajándékba kapta az ereklyéket, az elszászi Andlau kolostorába.

A poklosok meggyógyítása a hagyomány szerint *Ginea* (Ajn Gannim, ma: Dzsenin) városának kapuja előtt történt. Ez a város Szamaria É-i részén fekszik, 20 km-re Szamariától. Levita város volt. A csoda helyén, a város K-i kapujánál templomot építettek a csoda emlékére. A romok a 16. században még megvoltak, ma már nincsenek meg.

IMA. *Gyermekek megáldása.* Urunk Jézus Krisztus, aki a hozzád hozott és a hozzád jövő gyermekeket átölelted (itt kezét a gyermekek feje fölé teszi) és kezedet rájuk helyezted, megáldottad őket és mondottad: Engedjétek a kisdedeket hozzám jönni és ne akadályozzátok meg őket, és ezek angyalai mindenkor látják Atyám arcát; kérünk, tekintsd a jelenlévő fiúk és leányok áhítatát, és a te bőséges áldásod szálljon reájuk, hogy kegyelmedben és szeretetedben növekedjenek, téged megismerjenek, szeressenek, féljenek, parancsaidat megtartsák és az áhított célra eljussanak általad, világ Megváltója, aki az Atyával és a Szentlélekkel élsz és uralkodol Isten mindörökkönörökké. Amen. (Rituale Strigoniense.)

A hitnek ugyanaz a lelke van bennünk, miként írva van: Hittem, ezért szóltam, mi is hiszünk és ezért szólunk. Tudjuk, hogy aki feltámasztotta Jézust, minket is fel fog támasztani Jézussal és veletek előállít. Mert minden értetek van, hogy a bőséges kegyelem sokak hálaadása által bőségessé legyen az Isten dicsőségére. Ezért nem csüggedünk, sőt ha külső emberünk romlásnak indul is, a belső ember napról-napra megújul. Mert a mi pillanatnyi és könnyű szenvedésünk a dicsőség igen nagy örök mértékét szerzi meg nekünk, ha nem a látható dolgokat szemléljük, hanem a láthatatlanokat. Mert a látható dolgok ideigvalók, míg a láthatatlanok örökkévalók. (II Kor. 4, 13—18.)

22. Jézus Jerikóban

Mt. 20, 1—34; Mk. 10, 32—52; Lk. 18, 31—43; 19, 1—28.

A SZŐLLŐMUNKÁSOK. „Hasonló a mennyek országa a *családatyához,* aki kora reggel kiment *munkásokat fogadni szőllőjébe.* Miután pedig megegyezett a munkásokkal napi *egy denárban,* kiküldötte őket szőllőjébe. *Három óra* tájban kiment, *a piacon* más munkanélkülieket látott s mondotta nekik: Menjetek ti is a szőllőmbe és ami igazságos lesz, megadom nektek. Azok pedig elmentek. *Hat és kilenc* óra körül újból kiment és hasonlóan cselekedett. *Tizenegy óra* tájban kiment s másokat talált ott állva és mondotta nekik: Miért álltok itt egész nap őgyelegve? Mondották neki: Mert senki sem fogadott fel minket. Erre így szólt hozzájuk: Menjetek ti is a szőllőm-

be. Mikor pedig beesteledett, a szőllő ura *vincellérjéhez* szólt: Hívd a munkásokat és add meg nekik bérüket az utolsótól kezdve az elsőkig. Mikor tehát jöttek azok, akik tizenegy óra körül jöttek, egy-egy denárt kaptak. Jöttek azonban az elsők is, azt hitték, hogy ők majd többet kapnak. De ők is egy-egy denárt kaptak. Amint megkapták, zúgolódni kezdtek a családatya ellen s mondották: Ezek az utolsók egy órát dolgoztak és velünk tetted őket egyenlőkké, akik a nap terhét és forróságát viseltük. Azonban ő így válaszolt egyiküknek: Barátom, nem cselekszem veled igazságtalanságot. Vajjon nem egy denárban egyeztem-e meg veled? Vidd, ami a tied és menj. Ennek a legutolsónak is annyit akarok adni, mint neked. Vagy nem szabad azt tennem, amit akarok? Avagy a te szemed gonosz, mivel én jó vagyok? *Igy lesznek az utolsók elsők* és az elsők utolsók. *Sokan vannak ugyan a hivatalosak,* de kevesen a választottak." (Mt. 20, 1—16.)

Családatya: Jézus Pereából indul útnak, hogy Jerikón keresztül Jeruzsálembe menjen. Ezen az úton mondta ezt a példabeszédet. A családatya az Isten. — *Munkásokat fogadni a szőllőjébe:* híveket meghívni az Egyházba. — *Egy denár:* ez volt a szokásos napi bér Krisztus Urunk idejében. Jelenti az örök üdvösséget. — *Három óra... hat és kilenc óra... tizenegy óra:* a zsidók a nappalt napkeltétől számítva tizenkét órára osztották fel és az órákat reggeltől kezdték számítani. Természetes, hogy az órák nyáron hosszabbak voltak, mint télen. E szerint az említett órák a mi kilenc, tizenkettő, tizenöt és tizenhét óránknak felelnek meg nagyjából. — *A piacon:* a világban. — *Vincellér:* Krisztus Urunk. — *Igy lesznek az utolsók elsők:* az Isten a kegyelmét annak adja, akinek akarja. Azt nem lehet kiérdemelni. Ha valakit élete utolsó napjaiban is hívott meg országába, annak adhat olyan boldogságot a mennyek országában, mint annak aki gyermekkora óta szolgálja az Istent. — *Sokan vannak a hivatalosak:* mindenkit hív az Isten az üdvösségre, de nem mindenki követi a hívást.

JÉZUS HARMADSZOR JÖVENDÖLI MEG SZENVEDÉSÉT. És mikor Jézus Jeruzsálembe ment fel, maga mellé vette külön a tizenkét tanítványt és *mondotta nekik:* „Ime felmegyünk Jeruzsálembe és az Emberfiát átadják a papi fejedelmeknek és az írástudóknak és halálra ítélik. Átadják őt a pogányoknak, hogy kicsúfolják, megostorozzák és keresztre feszítsék, de harmadnapra feltámad."

Akkor hozzá járult *Zebedeus fiainak anyja* fiaival. Imádta őt és valamit kért tőle. Mondotta neki: „Mit kívánsz?" Felelé neki: „Mondd, hogy ez a két fiam az országodban az egyik jobbodon, a másik a baloldaladon üljön." Jézus azonban ezt válaszolta: „Nem tudjátok, hogy mit kértek. *Megtudjátok-e inni azt a kelyhet,* melyet én inni szándékozom?" Mondották neki: „Megtudjuk." Felelte nekik: *„Kelyhemet ugyan majd isszátok,* de hogy jobbomon vagy baloldalamon üljetek, *nem az én dolgom megadni,* hanem akinek Atyám készítette." Amint ezt a tíz hallotta, *méltatlankodtak* a két testvéren. Jézus azonban magához hívta őket s mondotta: „Tudjátok, hogy a pogányok fejedelmei *uralkodnak rajtuk és akik hatalmasak, hatalmat gyakorolnak* felettük. Nem így lesz köztetek. Hanem, aki nagyobb óhajt lenni köztetek, legyen a ti cselédtek és aki az első akar lenni köztetek, legyen a ti szolgátok, miként az Emberfia nem azért jött, hogy kiszolgálják, hanem hogy ő szolgáljon és életét adja sokakért megváltásul." (Mt. 20, 17—28.)

Mondotta nekik: a görögben: az úton mondotta. — *Zebedeus fiainak anyja:* Zebedeus fiai az idősebb Jakab és János voltak. Zebedeus fiak anyja pedig Szalome volt. — *Meg tudjátok-e inni azt a kelyhet:* a szenvedés kelyhét. — *Kelyhemet ugyan majd isszátok:* Szent Jakab első volt az apostolok közül, aki vértanúhalált halt, Szent Jánost pedig az Isten csodálatos módon mentette meg a vértanúságtól. — *Nem az én dolgom megadni:* a mennyországban lévő helyeket az Atya osztogatja kinek-kinek előrelátott érdeme szerint. — *Méltatlankodtak:* féltékenykedtek. — *Uralkodnak rajtuk . . . hatalmat gyakorolnak felettük:* alattvalóikon.

A JERIKÓI VAKGYÓGYITÁS. Mikor pedig *Jerikóhoz közeledtek,* egy vak ült az útszélen és koldult. És mikor hallotta a mellette elmenő tömeget, megkérdezte, hogy mi az? Ekkor mondották neki, hogy a názáreti Jézus megy arra. Ezért így kiáltott: „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!" És az elvonulók feddették őt, hogy hallgasson. De ő annál inkább kiáltotta: „Dávid fia, könyörülj rajtam!" Jézus erre megállt s megparancsolta, hogy hozzák őt eléje. És amikor közel jött, megkérdezte: „Mit akarsz, hogy cselekedjem veled?" Mire mondotta: „Uram, hogy lássak." És Jézus mondotta neki: „Lássl A te hited meg-

gyógyított téged." Rögtön látott, követte őt és magasztalta az Istent. És az egész nép, amely látta ezt, dícséretet mondott az Istennek. (Lk. 18, 35—43.)

Jerikóhoz közeledtek: Jerikó Jeruzsálemtől ÉK-re 25 km-re feküdt. Szent Máté szerint az Úr Jézus két vakot gyógyít meg, Szent Márk szerint egy vakot, akinek neve Bartimeus volt. Szent Máté úgy írja le a gyógyítást, mint ami a városba való bemenet alkalmával történt, míg Szent Márknál úgy olvassuk, hogy ez a kimenetkor történt. (Mt. 20, 29—34; Mk. 10, 46—52.) Az evangélisták közül egyedül Szent Máté volt a szemtanú, míg a másik két evangélista Szent Péter, illetve Szent Pál elmondása után írja meg evangéliumát, viszont Szent Máté evangéliumában nem tart időrendet, hanem össze szokta vonni a hasonló eseményeket. Ennek a kérdésnek még mai nap sincs meg a végleges megoldása. Talán a legvalószínűbb megoldás az, hogy az Úr Jézus egy vakot akkor gyógyított meg, mikor bement a városba és egy másikat pedig akkor, mikor onnét eltávozott.

JÉZUS ZAKEUS VENDÉGE. Bement és átvonult Jerikón. És íme egy *Zakeus* nevű férfi, aki *a vámosok feje* és gazdag volt, látni szerette volna Jézust, hogy ki az, de a tömeg miatt nem láthatta, mivel kistermetű volt. Előre futott és egy *vadfügefára* mászott fel, hogy lássa őt, mert erre kellett elvonulnia. Mikor arra a helyre értek, Jézus felnézett, meglátta őt s mondotta neki: „Zakeus, sietve szállj le, mert ma a te házadban kell maradnom." Sietve leszállott és örömmel fogadta őt. Mindazok, akik látták, zúgolódtak és mondották, hogy *bűnös emberhez tért be.* Előállt Zakeus és szólott az Úrhoz: „Ime, Uram, vagyonom felét a szegényeknek adom. Ha pedig valakit valamiben megcsaltam, *négyszeresen adom vissza.*" Jézus ezt mondotta neki: *„Üdvössége lett* ma ennek a háznak, mivelhogy ő is *Ábrahám fia.* Az Emberfia ugyanis azért jött, hogy keresse és üdvözítse azt, ami elveszett." (Lk. 19, 1—10.)

Zakeus: Jahve tiszta; ártatlan. Gyakori zsidó név. — *A vámosok feje:* Jerikó helyzeténél fogva kereskedelmi város volt. Judea és Perea közti kereskedelem itt bonyolódott le. Azonkívül nevezetes volt balzsam- és illatszerkereskedelméről is. E miatt aztán adóhivatala és vámhivatala volt. Ezeknek az élén állott Zakeus. — *Vadfügefa:* növénytani neve Ficus Sycomorus. (54) Levele a fehér szederfára, gyümölcse a fügére hasonlított. Gyümölcsét a szegény emberek fogyasztották. A fa 13—16 m-re is megnőtt. Nagyon gőcsörtös volt, gyökerei magasan kiállottak és ezért könnyen lehetett felmászni rá. —

Bűnös emberhez tért be: a zsidók a vámosokat bűnösöknek tartották. — *Négyszeresen adom vissza:* Zakeus a csalással vagy zsarolással szerzett összeget a törvény értelmében (IV Móz. 5, 7.) csak ötödével megtoldva lett volna köteles visszaadni. — *Üdvössége lett . . .:* Isten kegyelme leszállott e házra. — *Ábrahám fia:* nemcsak testi leszármazás révén, hanem lelkileg is, hite miatt. A hagyomány szerint Cezáre püspöke lett, miután előbb Szent Péternek volt segítőtársa.

PÉLDABESZÉD A MINÁKRÓL. Azoknak, akik ezt hallották, még ezt a példabeszédet is mondotta, mivel közel voltak Jeruzsálemhez és *azt vélték,* hogy Isten országa azonnal megjelenik. Mondotta tehát: *„Egy nemes ember* elment messze országba, hogy királyságot szerezzen magának s azután visszatérjen. Magához hívta tehát tíz szolgáját, átadott nekik tíz *mínát* és mondotta nekik: Kereskedjetek, míg megjövök. Polgártársai azonban gyűlölték őt, követséget küldtek utána s mondották: Nem akarjuk, hogy ez uralkodjék felettünk. És történt, hogy visszatért, miután megkapta a királyságot. Előhívatta a szolgákat, akiknek átadta a pénzt, hogy megtudja, kiki mennyit szerzett hozzá. Jött ekkor az első s mondotta: Uram, *a te mínád tíz mínát szerzett.* És mondotta neki: Örülj, jó szolgám, mivel a kicsiben hű voltál, tíz város felett legyen hatalmad. Jött a másik és mondotta: Uram, a mínád öt mínát hozott. Ennek mondotta: Te meg légy öt város felett. Jött egy másik is s szólt: Uram, íme a te mínád, melyet kendőbe helyeztem el. Féltem ugyanis tőled, mert kemény ember vagy. Elveszed, amit le nem tettél és learatod azt, amit nem vetettél. Ennek mondotta: Gonosz szolga, a magad szájából ítéllek meg. Tudtad, hogy kemény ember vagyok. Elveszem, amit nem tettem le és learatom azt, amit nem vetettem. Miért nem adtad pénzemet a váltóasztalra, hogy megérkezésem után kamatokkal együtt kaptam volna azt meg? Erre a körülállóknak mondotta: Vegyétek el tőle a mínát és adjátok annak, akinek tíz mínája van. És felelték neki: Uram, annak van már tíz mínája. Mondom pedig nektek, hogy mindannak, akinek van, még adatik és bővelkedni fog, akinek pedig nincs, még az is elvétetik, amije van. Azonfelül azokat az ellenségeimet, akik nem akarták, hogy uralkodjam felettük, hozzátok ide és előttem öljétek meg." Miután

ezeket mondta, tovább haladt Jeruzsálem felé tartva. (Lk. 19, 11—28.)

Azt vélték . . .: azt hitték, hogy Jézus nemsokára megalapítja a földi messiási országot Jeruzsálemben. — *Egy nemes ember:* úgylátszik, hogy Jézus szeme előtt Archelaus példája lebegett. Ezt annál könnyebben is megtehette, mert Jerikó, ahonnét most indultak ki, a Heródesek kedves városa volt. Archelaus Heródes halála után Rómába utazott, hogy megszerezze magának a királyságot. Honfitársai azonban követséget küldtek a császárhoz, hogy megakadályozzák Archelaus tervét. De ez nem sikerült. Míg Archelaus távol volt, vagyonát emberei kezelték. — Ez az előkelő, nemes ember Krisztus, aki a mennyei királyságot megy átvenni. A szolgák a hívők, akiknek a kegyelemmel együtt kell működniök, azt fel kell használniok. A polgártársak a zsidók, a hitetlenek. A számadás az ítélet, ahol Krisztus számon kéri a kegyelem felhasználását. — *Mina:* a talentum hatvanad része. Egy mínának pénzértéke az Úr Jézus idejében körülbelül 100 pengő (drachma) volt, ha ezüstnek vesszük a talentumot. — *A te mínád tíz mínát szerzett:* nem a saját munkájának, hanem ura pénzének tulajdonítja a nyereséget.

JÉZUS JERIKÓI TARTÓZKODÁSA. Az Úr Jézus tanítványaival Jeruzsálembe megy, hogy ott befejezze földi küldetését. A tanítványok még mindig azt hiszik, hogy földi országot fog alapítani, ahol ők lesznek az országnak és királyának főtisztviselői. Ezért fordul az Úrhoz a Zebedeus fiak anyja, hogy fiainak elsőséget biztosítson ott. Az Úr visszautasítja ezt a kérést, és két példabeszédben is hangoztatja, hogy az Isten országába tartozni nem a mi érdemünk, hanem csakis Isten kegyelme révén lehet. Az Isten pedig nem nézi, hogy valaki mióta van bent az Egyházban, az Isten teljesen függetlenül minden emberi elgondolástól osztogatja kegyelmét. Talán bentszülettünk az Egyházban és mégis olyanok kerülhetnek elénk, akik talán csak az utolsó pillanatban hallják meg az Isten hívó szavát. Ilyen volt Zakeus is, aki bűnös élete után az Isten üdvét fogadta házába, mert megismerte hívatásának idejét. Erre a tanításra szükségük volt a tanítványoknak, mert már egymás közt féltékenykedtek, nehogy egyikük talán nagyobb méltóságot töltsön be az Isten országában a másiknál. Pedig Jézus nyíltan beszélt, hogy szenvednie, meghalnia kell. Nem akarták megérteni a szenvedésről beszélő Jézust. Nem volt meg bennük Zakeus hite és bizalma, nem volt meg bennük a

jerikói vakok hite. A maguk világában élnek és nem akarnak onnét kijönni. Pedig nekik is úgy jelenik meg, mint azoknak, sőt saját szenvedésén kívül megjövendöli, hogy nekik is meg kell inniok a szenvedés kelyhét. Nehéz elszakadni a földi elgondolásoktól, nehéz lemondani vágyainkról, pedig csakis úgy követhetjük az Emberfiát, ha utolsók igyekszünk maradni és másokat akarunk szolgálni.

TANITÁS. Jézus *istensége* nyilatkozik meg jövendölésében, melyben szenvedését részletesebben jövendöli meg, mint eddig tette. Ilyenre csakis a mindentudással rendelkező Isten képes. Messiásnak vallja őt a jerikói vak és ezt nem utasítja vissza; a Dávid fia megszólítás a Messiásnak kijáró cím. Jézus halála *megváltói halál:* Életét adja sokakért megváltásul. A *kegyelem* ingyenességéről, ki nem érdemelhető voltáról beszél az Úr Jézus a szőllőművesekről és a mináról szóló példabeszédben. Szent Pál átértette ezt teljesen és ezért írta magáról: „Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok." (I Kor. 15, 10.) Az érdemszerző jócselekedetet mi az Isten kegyelmével visszük végbe, ezért mondja a szolga: A te mínád tíz mínát szerzett.

ALKALMAZÁS. Jézus itthagyott bennünket a földön, hogy dolgozzunk a kegyelemmel együtt és azzal igyekezzünk magunknak megszerezni az Isten jóindulatát. Azért kaptunk olyan sok kegyelmet minden tekintetben, hogy azokat gyümölcsöztessük. Nem szabad restnek lennünk és parlagon hevertetni az Isten ajándékait. Ehhez a munkához legyen meg bennünk a jerikói vakok hite és reménye, Zakeus buzgósága, és akkor remélhetjük, hogy az Isten lelkünknek igazi ura, orvosa lesz. Ura, mert magáénak vallja lelkünket és országába vezet bennünket és orvosa, mert meggyógyítja azt hibáiból, bűneiből.

A szőllőmunkásokról Hetvenedvasárnap olvas az Egyház az evangéliumban. A jerikói vakokról pedig Ötvenedvasárnap olvasunk. Ezt a történetet olvasták különben régente a hitujoncoknak, mikor a nagyböjt folyamán már közel kerültek a keresztséghez, ahol majd lelki szemük fog megnyílni és látni fognak természet-

feletti értelemben. Zakeus történetét pedig a templomszentelési misében olvassa az Egyház.

SZENT HELYEK. A hagyomány szerint megőrizték azt a fát, amelyre Zakeus felmászott, hogy lássa az Úr Jézust. A bordeauxi zarándok 333-ban még látta a fát. A 6. században már csak törzse volt meg és köréje kápolnát építettek. Zakeus nevével hozzák összefüggésbe egy cserje (Balamites aegyptica) bogyójából sajtolt olajat, amennyiben Zakeus olajának (Zakkum) nevezik és sebek kezelésére használják.

IMA. Kedveseim, dolgozzatok üdvösségteken félelemmel és rettegéssel, nemcsak mint jelenlétemben tettétek, hanem még inkább most távollétemben. Az Isten ugyanis az, aki az akarást és a véghezvitelt műveli bennetek a jóakarat szerint. Mindent tegyetek meg zúgolódás és késlekedés nélkül, hogy kifogástalanok és Istennek egyszerű fiai legyetek a gonosz és romlott nemzedék közt, akik közt, mint a csillagok a világban fényeskedtek. Tartsátok meg az élet igéjét, hogy dicsőségem legyetek Krisztus napján, hogy nem hiába futottam és fáradoztam. Sőt, ha véremet italáldozatul ontják is ki hitetek áldozatánál és szolgálatánál, örülök és veletek mindegyütt örvendek. Hasonlóan ti is örüljetek és velem együtt örvendjetek. (Filip. 2, 12—18.)

Minden kegyelem Istene, aki bennünket Jézus Krisztusban örök dicsőségre hívott, maga fog minket tökéletesíteni, megerősíteni és megszilárdítani, miután egy kevéssé szenvedtünk. Őneki legyen dícséret és uralom mindörökkön-örökké. Amen. (I Pét. 5, 10—12.)

23. Jézus ünnepélyesen bevonul Jeruzsálemhe

Mt. 21, 1—22, 33—46; 22, 15—22; 23, 1—36.
Mk. 11, 1—17, 19—25; 12, 1—17, 38—44. Lk. 19, 29—40, 45—47; 20, 9—26, 45—47; 21, 1—4. Jn. 12, 12—19.

AZ ÜNNEPÉLYES BEVONULÁS. Midőn *Jeruzsálemhez közeledtek* és *Betfagéba,* az Olajfák hegyéhez értek, akkor Jézus két tanítványát elküldte és mondotta nekik: „Menjetek a *szembenlévő faluba* és ott rögtön egy megkötözött szamarat találtok a vemhével. Oldjátok el és hozzátok ide hozzám. Ha pedig valaki szólna valamit, mondjátok, hogy az Úrnak szüksége van rájuk; és azonnal elbocsátja azokat." Ez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, *amit a Próféta mondott:* Mondjátok *Sion leányának:* Ime, a királyod hozzád jön szelíden ülve *a szamáron és vemhén,* a teherhordó csikaján. A tanítványok tehát elmentek, úgy tettek, amint azt parancsolta nekik Jézus. El-

hozták a szamarat és vemhét s ruhájukat tették rájuk és ráültették őt. A nagy tömeg pedig *ruháit az útra terítette,* mások meg a fákról ágakat vágtak, hogy az útra szórják. A tömeg pedig, mely előtte és mögötte haladt, így kiáltozott: *„Hozsanna* Dávid fiának! Áldott, aki az Úr nevében jön! Hozsanna a magasságban!" (Mt. 21, 1—9.)

A farizeusok táborából egyesek mondották neki: „Mester, fedd meg tanítványaidat." Ezeknek ezt felelte: „Mondom nektek, hogyha ezek hallgatnak, a kövek kiáltanak." (Lk. 19, 39—40.)

És mikor bement Jeruzsálembe, felizgult az egész város és mondogatták: „Kicsoda ez?" *A nép* pedig mondotta: „Ez Jézus, a galileai Názáretből való *próféta.*" És hozzá járultak a vakok és a sánták a templomban s meggyógyította őket. Amikor azonban a papi fejedelmek és az írástudók látták a véghezvitt csodákat és a templomban az így kiáltozó gyermekeket: Hozsanna Dávid fiának, méltatlankodtak s mondották neki: „Hallod-e, hogy mit beszélnek ezek?" Jézus pedig így válaszolt nekik: „Igen. Sohasem olvastátok-e: Hogy a kisdedek és a csecsemők szájából készítettél dícséretet?" És ott hagyta őket s a városból eltávozott Betániába és *ott tartózkodott.* (Mt. 21, 10—11., 14—17.)

Jeruzsálemhez közeledtek: Jézus Jordánon túlról Jerikón keresztül ment Jeruzsálembe. — *Betfage:* Betánia mellett fekvő község, az Olajfák hegyének egyik völgyében volt. — *Szembenlévő faluba:* vagy Betfage vagy Betánia. — *Amit a Próféta mondott:* Zakariás 9, 9. — *Sion leányának:* Jeruzsálem lakóinak. — *A szamáron és vemhén:* a szamáron és csikaján. A szamár a béke állata volt. Jézus tehát mint a béke királya vonul be a szamár vemhén. — *Ruháit az útra terítette:* a legnagyobb megtiszteltetés, melyet csak a királyokkal szemben alkalmaztak. — *Hozsanna:* a magyar éljennek felel meg. Jelentése: Segíts, kérlek! (T. i. hogy a messiási ország eljövetelében segítsen az Isten.) — *A nép:* főkép a galileaiak, amint ez az adott válaszból látható. — *Próféta:* Messiás. — *Sohasem olvastátok:* 8. zsoltár 3. vers. — *Ott tartózkodott:* Jézus hat nappal érkezett meg húsvét előtt Betániába. Itt a poklos Simon meghívja vacsorára Lázárral együtt és itt keni meg lábát Mária (Jn. 12, 1—11.). Másnap, vasárnap vonul be ünnepélyesen Jeruzsálembe. Jeruzsálemben tanít, csodákat tesz, de estére visszatér Betániába tanítványaival együtt. Most mindennap felmegy Jeruzsálembe tanítványaival, de estére mindig visszatér Lázár házába.

A FÜGEFA MEGÁTKOZÁSA. *Másnap,* amint Betániából eljött, megéhezett. Messziről észrevett egy lombos fügefát, odament, hátha talál rajta valamit. De mikor odaért, a leveleken kívül egyebet nem talált, mert *nem volt még a fügeérés ideje.* Ekkor azt mondta neki: „Senki rólad ezután többé gyümölcsöt ne egyék." S ezt tanítványai hallották. (Mk. 11, 12—14.)

Bement a templomba, *kikergette* az ott vásárlókat és eladókat, s mondotta nekik: „Irva van, hogy a házam az imádság háza. Ti pedig latrok barlangjává tettétek." És mindennap tanított a templomban. (Lk. 19, 45—47.)

És amikor este lett, kiment a városból. (Mk. 11, 19.)

Midőn pedig *reggel* elmentek mellette, látták, hogy a fügefa tövéből elszáradt. Péter visszaemlékezett s mondotta: „Rabbi, íme a fügefa, amelyet megátkoztál, elszáradt." Jézus válaszában így szólt hozzájuk: *„Legyen a hitetek* Istenben. Bizony mondom nektek, hogyha valaki ennek a hegynek mondja: Kelj fel és merülj a tengerbe és szívében nem kételkedik, hanem hiszi, hogy amit mond, megtörténik, meglesz neki. Ezért mondom nektek, bármit kértek az imában, higgyétek, hogy megkapjátok és meglesz nektek. És amikor az imához felálltok, bocsássatok meg, ha valakinek van valamije valaki ellen, hogy Atyátok is, aki az égben van, megbocsássa a ti bűneiteket." (Mk. 11, 20—25.)

Másnap: a nagyhét hétfőjén. — *Nem volt még a fügeérés ideje:* ez az esemény április elején történt, amikor a füge még nem érik. A füge legkorábban június-júliusban érik s egész decemberig tart az érés. Az Úr Jézus nem a fügefát bünteti, hanem jelképes cselekedetében a zsidó népet adja át sorsának. Amint a fügefa teljesen levélben van, de nincs termése, úgy a zsidó nép is csak külsőségekben éli életét. Hiányzik belőle a gyümölcs, az erény. A zsidó nép ezért elszárad, mint elszáradt a fügefa. — *Kikergette:* nem azonos azzal a templommegtisztítással, melyet az Úr Jézus nyilvános fellépésének elején tett. — *Reggel:* a nagyhét keddjén. — *Legyen hitetek:* az imát, a kérést rendíthetetlen bizalommal, hittel kell az Istenhez intézni s nem szabad senkinek sem haragot táplálni más ellenében és ekkor biztosak lehetünk, hogy kérésünket az Isten teljesíti.

A GYILKOS SZŐLLŐMUNKÁSOK. „Halljátok a másik példabeszédet: Volt egy családatya, aki szőllőt ültetett, kerítéssel körülvette azt, *sajtót ásott* benne, *tor-*

nyot épített, szőllőműveseknek adta azt bérbe és idegen földre utazott. Midőn pedig a gyümölcsérés ideje közeledett, szolgáit elküldte a szőllőművesekhez, hogy *beszedjék a termést.* De a szőllőművesek megragadták szolgáit, az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték. Ismét más szolgákat küldött, többet, mint előbb és azokkal is hasonlókép bántak. Legutoljára pedig fiát küldte hozzájuk s mondotta: Fiamat csak megbecsülik. A szőllőművesek pedig, amint meglátták a fiút, mondották magukban: Ez az örökös, öljük meg őt s miénk lesz öröksége. Megragadták őt, kivetették a szőllőből és megölték. Mikor pedig eljön a szőllő ura, mit fog csinálni azokkal a szőllőművesekkel?" Mondották neki: „A gonoszakat gonoszul veszti el és szőllőjét más munkásoknak adja bérbe, akik a termést a maga idején szolgáltatják be." Jézus ezt mondotta nekik: „Nem olvastátok sohasem az Irásban: A kő, melyet az építők elvetettek, *szegletkő* lett? Az Úr tette azzá és csodálatos ez a mi szemünk előtt. Ezért mondom nektek, hogy *elvétetik tőletek* az Isten országa és olyan nép fogja megkapni, amely megtermi gyümölcsét. És aki erre a kőre esik, összezúzza magát, akire pedig ráesik, szétzúzza azt." Amikor a papi fejedelmek és a farizeusok hallották Jézus *példabeszédeit, megértették,* hogy róluk mondja. Szerették volna megfogni, de féltek a néptől, mivel az prófétának tartotta. (Mt. 21, 33—46.)

Sajtót ásott: a palesztinai ásatások bizonyítják, hogy a sziklás talajba szokás volt taposókádat ásni és mellette egy másikat a lefolyó must számára, valamivel lejjebb. — *Tornyot épített:* a csősz számára. (55) — *Beszedjék a termést:* a bért természetben kötötte ki. — *Szegletkő:* a 117. zsoltár 22. verséből van véve, ahol a zsidó népet jelenti; itt Krisztus, akin minden ellenséges támadás megtörik. — *Elvétetik tőletek:* a zsidó nép megszűnik Isten választott népe lenni. — *Példabeszédet:* az Úr Jézus ezzel a példabeszéddel együtt még elmondja a két fiúról (Mt. 21, 28—32) és a királyi menyegzőről (Mt. 22, 1—14) szóló példabeszédet. Ezek a gyilkos szőllőművesekkel együtt a zsidó népre vonatkoznak. — *Megértették:* tudták, hogy Jézus róluk mondja. A családatya az Isten; a szőllő az ószövetségi zsidó nép; a sövény a Mózesnek adott törvény, mellyel a nép elkülönült a pogányoktól; az őrtorony a templom hegye; a szőllőművesek a zsidó nép vezetői; a szolgák a próféták; a családatya fia Krisztus; az új szőllőművesek a pogányokból lett keresztények.

AZ ADÓPÉNZ. Ekkor elmentek a farizeusok, tanácsot tartottak, hogy *megfogják őt a beszédben.* Elküldötték hozzája tanítványaikat a Heródes-pártiakkal, akik így szóltak hozzá: „Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy és az Isten útját igazságban tanítod és mással nem törődsz, mert nem tekinted az emberek személyét. Mondd meg tehát nekünk, mit gondolsz, *szabad-e adót fizetni* a császárnak vagy nem?" Jézus azonban átlátta álnokságukat, mondotta: „Miért kísértetek engem, képmutatók? Mutassátok meg nekem az adópénzt." Erre egy dénárt nyujtottak át neki. Jézus erre ezt kérdezte tőlük: „*Kinek a képe* és felirata ez?" Mondották neki: „A császáré." Ekkor ezt felelte nekik: „Adjátok meg tehát a császárnak azt, ami a császáré és az Istennek azt, ami az Istené." *Csodálkoztak* a hallottakon, otthagyták őt és elmentek. (Mt. 22, 15—22.)

Megfogják őt a beszédben: olyan nyilatkozatot akartak hallani Jézustól, melynek alapján vádat emelhetnek ellene és elítélhetik. — *Szabad-e adót fizetni:* a farizeusok mint a zsidó nemzeti függetlenség képviselői jogtalannak tartották a rómaiaknak fizetett adót. Míg a Heródes-pártiak a római uralom támaszai voltak s jogosnak tartották az adófizetést. — *Kinek a képe:* a dénár a császárt ábrázolta. Használatával elismerték a zsidók gyakorlatilag azt, hogy római uralom alatt vannak. — *Csodálkoztak:* azt remélték ugyanis, hogy vagy az egyik vagy a másik párt álláspontját fogadja el s akkor vagy a nép előtt vádolják be vagy feljelentik a helytartónál lázítás miatt. — A farizeusok távozása után a szadduceusok próbálják Jézust megfogni a beszédben a feltámadással kapcsolatban. (Mt. 22, 23—33; Mk. 12, 18—27; Lk. 20, 27—40.)

JÉZUS BESZÉDE A FARIZEUSOK ELLEN. Ekkor Jézus így szólt a tömeghez és tanítványaihoz: „*Mózes székébe ültek* az írástudók és a farizeusok. Mindazt tehát, amit nektek mondanak, tartsátok meg és *tegyétek meg,* azonban cselekedeteik szerint ne cselekedjetek. Mert csak beszélnek, de nem cselekszenek a szerint. *Nehéz és elviselhetetlen terheket* kötnek egybe és azokat az emberek vállára rakják, de ők egy ujjal sem akarnak azokon mozdítani. Minden cselekedetüket pedig azért teszik, hogy lássák az emberek. *Kiszélesítik imaszíjaikat* és *megnagyobbítják a bojtokat.* Szeretik az első helyeket a lakomákon és az első székeket a zsinagógákban, az üdvözlé-

seket a piacon és azt, hogy az emberek rabbiknak hívják. Ti pedig ne hivassátok magatokat rabbinak. Egy a ti mestertek, ti pedig mind testvérek vagytok. S *ne hívjatok senkit atyátoknak* a földön, mert egy a ti Atyátok, aki a mennyben van. Ne hivassátok magatokat *mesternek* sem, mert egy a ti Mestertek, Krisztus. Aki nagyobb közületek, az lesz a ti szolgátok. Aki pedig magát felmagasztalja, megaláztatik és aki magát megalázza, felmagasztaltatik." (Mt. 23, 1—12.)

Mózes székébe ültek: a törvény és a Szentírás hivatalos magyarázói lettek. — *Tegyétek meg:* amit tanítanak, az jó; de az életük nem jó, azért azt utánozni nem szabad. — *Nehéz és elviselhetetlen terheket:* amint a karaván vezetője csomagolja egybe a karaván csomagjait nagy teherré és úgy bízza rá a tevehajcsárra, hogy tegyék fel a teve hátára egyedül, úgy a zsidó nép vezetői is a törvényt olyan sok és aprólékos előírással tették kötelezővé, hogy annak megtartása ellenkezett a törvény szellemével és rendeltetésével. — *Kiszélesítik imaszíjaikat:* (56) a zsidók imádság közben balkarjukon — szívük közelében — és a homlokukon imaszíjat (héberül: tefillin, görögül: filaktérion) viseltek. A szíjon egy kis dobozban a törvény főbb parancsai (II Móz. 13, 1—10; 13, 11—16; V Móz. 6, 4—9; 11, 13—21.) voltak egy pergamentlapra felírva, hogy így a törvény a szívük és szemük közelében, illetve előtt legyen a szónak betűszerinti értelmében. „Legyen jelként a kezeden és emlékeztetőként a szemed előtt." (II Móz. 13, 9, 16; V Móz. 6, 8—9; 11, 18—20.) — *Megnagyobbítják a bojtokat:* a felsőruha négy sarkán lévő bojtot (sziszit), mely szintén az Isten törvényeire emlékeztette a zsidókat. („Csináljanak maguknak felsőruhájuk sarkaira rojtokat... ha ezeket látják, emlékezzenek meg az Úr parancsairól." (V Móz. 16, 38—39. és V Móz. 22, 12.) A farizeusok feltűnésvágyból, hogy vallásosabbaknak tartsák őket a többieknél, széles imaszíjakat és nagy bojtokat viseltek. — *Ne hívjatok senkit atyátoknak:* szintén cím, melyet főkép a régi tanítóknak adtak meg. — *Mesternek:* az iskolák vezetőinek címe.

NYOLCSZOROS JAJ A FARIZEUSOKRA „Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok! Mert *bezárjátok az emberek előtt a mennyek országát.* Magatok nem mentek be, de más bemenőt sem engedtek be.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok! Mert *megeszitek az özvegyek házait,* miközben *hosszú imádságokat mondtok,* azért annál súlyosabb lesz az ítéletetek.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok! Mert körüljárjátok a tengert és a szárazföldet, hogy egy *át-*

térőt szerezzetek. És mikor ez megtörtént, *magatoknál kétszerte inkább a gehenna fiává* teszitek.

Jaj nektek, vak vezetők, akik mondjátok: Aki a templomra *esküszik,* semmi, aki azonban a templom aranyára esküszik, tartozik. Oktalanok és vakok! Hát mi nagyobb, az arany vagy a templom, mely megszenteli az aranyat? És aki az oltárra esküszik, az semmi, de aki az ajándékra, mely rajta van, tartozik. Vakok! Hát mi nagyobb, az ajándék vagy az oltár, mely megszenteli az ajándékot? Aki tehát az oltárra esküszik, esküszik arra és mindenre, ami rajta van. És aki a templomra esküszik, esküszik arra meg a benne lakóra is. És aki az égre esküszik, esküszik Isten trónjára és arra, aki azon ül.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok! Akik tizedet adtok a *mentából,* a *kaporból* és a *köményből,* de *elhagyjátok,* ami a törvényben fontosabb: az ítéletet, az irgalmasságot és a hűséget. *Ezeket meg kell tenni* és azokat el nem hagyni. Vak vezetők! *Megszűritek a szúnyogot,* de elnyelitek a tevét.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok! Mert megtisztítjátok a pohár és a tál külsejét, belülről pedig *tele vagytok ragadománnyal* és tisztátalansággal. Vak farizeus! Tisztítsd meg előbb a pohár és a tál belsejét, hogy külseje is tiszta legyen.

Jaj nektek képmutató írástudók és farizeusok! Mert *hasonlók vagytok a fehérített sírokhoz,* (57) melyek kívülről szépeknek látszanak az emberek előtt, bévülről pedig tele vannak a holtak csontjaival és minden undoksággal. Igy ti is kívülről az emberek előtt igazaknak látszotok, de bévülről tele vagytok képmutatással és gonoszsággal.

Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok! *A próféták sírjait* (58) építitek és ékesítitek az igazak emlékeit és mondjátok: Ha mi éltünk volna atyáink idejében, nem lettünk volna bűntársaik a próféták vérében. Igy tehát magatokról tesztek tanúságot, hogy *fiai vagytok* azoknak, akik megölték a prófétákat. *Töltsétek be* ti is atyáitok mértékét! Kígyók, viperák fajzata! Mikép menekültök meg a gehenna ítéletétől?" (Mt. 23, 13—33.)

Bezárjátok... a mennyek országát: félrevezetitek az embere-

ket a külsőségek által s azt hiszik ezek, hogy ha nem tartják meg ezeket az apró előírásokat, vétkeznek, így nem kerülhetnek be a mennyek országába. — *Megeszitek az özvegyek házait:* imádkoztok az özvegyekért s az imádság ürügye alatt kicsaljátok vagyonukat. *Hosszú imádságokat mondtok:* a görögben még ott van ez a szó: színleg. — *Áttérőt szerezzetek:* a zsidók nagy buzgalmat fejtettek ki, hogy áttérőket (prozelita) szerezzenek. Ezek kétfélék voltak: vagy teljesen zsidóvá lettek s mindenben megtartották a törvény előírását, még a körülmetélésre vonatkozólag is (az igazságosság prozelitája), vagy csupán az egy Istent ismerték el, a szombatot és az ételtörvényt tartották meg a törvény előírásai közül (a kapu prozelitája t. i. Izrael kapuja előtt lakik; újszövetségi nevük: istenfélő). — *Magatoknál kétszerte inkább:* pogány marad és képmutató lesz. — *A gehenna fiává:* pokolra méltóvá. — *Esküszik:* a zsidóknál nagyon el volt terjedve az eskü szokása. A farizeusok, hogy ebből hasznot húzzanak, olyan esküt követeltek, melyet az áldozatokra és a kincstárra tettek. — *Vakok:* mert nem láttak a lelki életben tisztán. — *Menta: borsos menta* (Mentha piperita). (59) A kertben művelik, 1 m magasra is megnő, az ajakosak családjába tartozó gyógynövény. — *Kapor:* Anethum graveolens. Az ernyősvirágzatúak családjába tartozó fűszernövény. — *Kömény:* Carum carvi; szintén az ernyősvirágzatúak családjába tartozó fűszernövény. — *Elhagyjátok ... az ítéletet:* a törvény szellemét, az erényt. — *Ezeket meg kell tenni ...:* a törvény megtartása az első, mert kötelesség. A hagyomány előírása azonban csak dícsérendő, de szorosan véve nem kötelesség. — *Megszűritek a szúnyogot ...:* A bort megszűritek, hogy szúnyog ne maradjon benne. Az apró előírásokat megtartjátok, de a fontos dolgokkal nem törődtök. Talán szójátékon alapuló közmondásról van itt szó; arám nyelven ugyanis a szúnyog kámlá, a teve pedig gámlá. — *Tele vagytok ragadománnyal:* rossz gondolattal. — *Hasonlók vagytok a fehérített sírokhoz:* a meszelt sírokhoz. A sziklába vájt sírokat bemeszelték, főkép húsvét táján, hogy messziről felismerhetők legyenek és így el lehessen kerülni az érintésük által szerzett törvényszerinti tisztátalanságot. — *A próféták sírjait:* ezeket a farizeusok gondozták, sokszor csak hiúságból és dicsekvésből. — *Fiai vagytok ...:* ti is örököltétek azok gyilkosságra való hajlamát. — *Töltsétek be ...:* gyilkoljátok meg a Messiást és az apostolokat.

A ZSIDÓK ÜLDÖZNI FOGJÁK KRISZTUS KÖVETŐIT. „Ime, *ezért én prófétákat, bölcseket és írástudókat küldök* hozzátok. Egyeseket közülük megöltök és keresztre feszíttek, másokat zsinagógáitokban megostoroztok és városról-városra üldöztök, hogy rátok szálljon a földön kiontott minden igaz vér, az igaz Ábel vérétől egészen *Zakariás,* Barakiás fiának véréig, akit a templom és az oltár közt öltetek meg. Bizony mondom nektek, hogy mindez erre a nemzedékre rájön." (Mt. 23, 34—36.)

Ezért én prófétákat... küldök: hogy megtérítsenek titeket. — *Zakariás:* valószínűleg Jojada főpap fiáról van szó, akit Jóás király parancsára Kr. e. 798-ban a templom előcsarnokában megköveztek (II Krón. 24, 20—21.), mert a bálványimádás ellen emelte fel szavát. Támogatja ezt a feltevést Szent Jeromos, aki szerint az Evangelium Hebraeorum, melyet a nazarénusok használtak, Jojada fiának nevezi Zakariást. A nazarénusok pedig Szent Máté arámnyelvű evangéliumának elrontott változatát használták és így a másolók tévedéséből került volna Jojada helyett Barakiás, mert a másoló összetévesztette volna Zakariás prófétával, akinek atyja tényleg Barakiás volt. De a prófétáról nem tudjuk, hogy megölték volna. Lehetséges azonban az is, hogy Jojadának két neve volt és második neve lett volna Barakiás. Egyes görög egyházatyák szerint Keresztelő Szent János atyjáról van itt szó, akit a legenda szerint (Protoevangelium Jacobi) Heródes a gyermekgyilkosság alkalmával a templomban megöletett. Vannak újabban magyarázók, akik Josephus Flaviusra támaszkodva azt állítják, hogy a görög fordító jövendölést látott e helyen teljesedni. Josephus Flavius elbeszéli ugyanis, hogy a zelóták Kr. u. 68-ban megöltek a templomban egy Zakariás nevű embert, Báruk (Barakiás?) fiát, mert bűneiket ostromolta. Mivel a jövendölés beteljesedését látta Zakariás meggyilkolásában, azért Jojada nevét kicserélte Barakiással.

AZ ÖZVEGYASSZONY ADOMÁNYA. Jézus leült *a templomkincstárral szemben.* Nézte, hogy a nép mikép dobja be a perselybe a pénzt. És sok gazdag sokat tett be. Mikor pedig jött egy szegény özvegy, két *fillért* dobott be, ami egy *kvadrans,* magához hívta tanítványait s mondotta nekik: „Bizony mondom nektek, hogy ez a szegény özvegy többet tett be mindenkinél, akik a perselybe tettek. Mert mindenki abból adott, amiben bővelkedik, ez pedig szegénységéből mindenét dobta be, amije csak volt, egész megélhetését." (Mk. 12, 41—44.)

A templomkincstárral szemben: itt perselyek voltak felállítva a hívők adományai számára. — *Fillért:* a görögben lepton áll. Ez a legkisebb pénzegység volt, melynek értéke még a fillérnél is kisebb. — *Kvadrans:* (60) a római asz negyedrésze. A denár (kb. 1 pengő) állt 16 aszból (kb. 6 fillér), egy aszban volt 4 kvadrans; egy kvadransban pedig 2 lepton.

A JERUZSÁLEMI BEVONULÁS. Jézus nyilvános működésének végéhez érkezett. Eddigi munkájával mindenütt úgy mutatkozott be, mint akinek hatalma van. Beszédeiben abszolút tekintéllyel beszélt, önmagára hivatkozva hozta az új törvényeket és beszédeit csodáival

támasztotta alá. Mindenütt az embernél különbet kezdték benne látni. Először Péter borult le előtte és vallotta őt Isten Fiának. De mindíg többen és többen jöttek rá, hogy embernél többnek kell lennie. Még a farizeusok körében is szakadás támadt miatta. Legutolsó csodájával, Lázár feltámasztásával pedig lázba hozta a tömeget. Elsősorban a Galileából az ünnepre feljött nép látta benne a Messiást, hisz működésének javarésze Galileára esik és ezek mellé csatlakozik a többiek hódolata. És Jézus egyszer életében elfogadja ezt a hódolatot. Mint király vonul be Jeruzsálembe. De nem mint a zsidók hódító királya, aki az egész földre kiterjeszti a zsidó uraságot, hanem mint a béke szelíd királya. Lelkek felett akar uralkodni, oda pedig a kard nem hatolhat be, oda az erőszak nem tudja hatalmát bevinni, oda csak a szellő suttogásával elhangzó kegyelmi szó juthat be. Mindenkinek a királya akar lenni, ezért fogadja el mindenkinek a hódolatát, bármennyire is szemét szúrja ez a farizeusoknak. Félnek, hogy álmaikat és köreiket megzavarja az, aki a béke állatán vonul be. Uralkodásának vallási oldalát hangsúlyozza akkor, mikor olyan állatra ül, melyet még profán célra nem használtak. A farizeusoktól pedig ez a vallási, békés jellegű lélekkirályság távol volt. Nekik harcos, erőszakos, rómaiakat megtörő király kell. Utolsó nagy beszédben fordul a farizeusi álnokság ellen az Úr diadalmas bevonulása után, példabeszédeket mond ellenük és így véglegessé teszi azt a szakadékot, ami az ő felfogása és a farizeusok felfogása közt van. Nem lehet ezt áthidalni semmivel sem, mert a vaknak nem lehet beszélni a világosságról és színről, a farizeus nem érti meg az érdeknélküli istentiszteletet. Nem tudnak alázatosak lenni, nem tudnak ajándékot úgy adni, hogy ezzel önmagukat is Istennek adják át. Ezért van az a mérhetetlen ellentét Krisztus és köztük, és ezért kell Krisztusnak meghalnia.

TANITÁS. Jézus *istensége* megnyilvánul Betfagénál, mikor isteni tudását látjuk. Megmondja, hogy hol keressék az állatokat. Első alkalommal nevezi magát Krisztusnak, de ez az utolsó alkalom is. Ezzel szintén messiási

voltát hangoztatja. Beszél az *Egyházról és az államról.* A kettőnek egymásmellettiségéről, az állammal szembeni engedelmességről, de azért mindenekfelett ott van az Isten.

ALKALMAZÁS. Jézus Jeruzsálembe úgy vonul be, mint győzelmes király, aki tud azért a város szomorú sorsa felett aggódni és sírni is, akinek egyedüli vágya, hogy meggyógyítsa a beteg várost. A mi lelkünkbe is úgy szeret bevonulni, mint győztes király, ezért gyógyítja azt a kegyelemmel és sír, szomorkodik, ha bűn van a lélekben. Ne engedjük, hogy bűn legyen ott, hanem mindenkor Krisztus Király uralkodjék a lélekben.

Az Egyház háromszor is üli a Krisztus Király ünnepét: Virágvasárnap, Úrnapján és Krisztus Király ünnepén; Jézus Jeruzsálembe való bevonulásának emlékére pedig barkát szentel Virágvasárnap.

Virágvasárnap előtti szombaton és a barkaszentelésnél olvassa az Egyház Jézus ünnepélyes bevonulását. A kereskedők kiűzése pünkösd u. IX. vasárnap, az adópénz pünkösd u. XXII. vasárnap, az Egyház üldözésének megjövendölése pedig Szent István vértanú ünnepének az evangéliuma.

SZENT HELYEK. *Betfage* (fügeház) az Olajfákhegyén terült el, abban a völgyben, mely a csúcs és Betánia közt van. A zsidó hagyomány szerint Jeruzsálemnek külvárosa volt. A mult század vége felé a régi keresztes időkből származó kis templom romjai közelében egy festett kőtömböt (61) (1.3 m hosszú, 1.1 m széles és 1 m magas) találtak (oltárkő?). A kőtömb négy oldalán finom, könyvképekre emlékeztető ábrák vannak. Az É-i oldalon kastély, néptömeg és két szamár, a K-i oldalon pálmát vivő emberek, a D-i oldalon Márta és Mária Jézus lába előtt leborulva és Lázár feltámasztása, a Ny-i oldalon négysoros felirattöredék van. Az emlékkőtől kb. két méterre egy oltárfal és egy templom romja található. 1880-ban — pár évre a felfedezés után — a ferencesek megvették ezt a helyet és egy kápolnát építettek itt. A hagyomány szerint itt találkozott volna Jézus Mártával, mikor Lázár feltámasztására ment és innét indult volna be ünnepélyesen Jeruzsálembe.

IMA. *Könyörögjünk.* Isten, aki végzésednek csodálatos rendjével az érzéketlen dolgokból is a mi üdvösségünk intézését akartad megmutatni: add, kérünk, hogy híveidnek ájtatos szíve okosan fel fogja, hogy mit jelent a titokzatos tény, hogy ma égi fénnyel megvilágítva a Megváltó elébe sietett a nép s pálma- és olajágakat szórt

lába elé. A pálmaágak tehát várják a halál fejedelmének a legyőzését; az olajfák gallyai bizonyos módon a lelki kenet után kiáltanak. Már akkor megértette azoknak a boldog embereknek a tömege, hogy ez a jelentése a dolgoknak, mert a mi Megváltónk szomorkodott az emberi nyomorúságokon, az egész világ életéért szándékozott harcolni a halál fejedelmével és halálával azon győzedelmeskedni. És ezért készségesen oly dolgokat nyujtott, hogy abban mind a győzelem diadala, mind az irgalom bősége bent legyen. Amit: mind a tényt, mind annak jelentését mi is teljes szívvel elfogadunk és téged, szent Úr, mindenható Atya, örök Isten ugyanazon Urunk Jézus Krisztus által esedezve kérünk, hogy benne és általa, akinek tagjaivá akartad, hogy legyünk, a halál uralma felett győzelmet arassunk és dicsőséges feltámadásával részeseivé lehessünk: aki veled él és uralkodik. Amen. (Virágvasárnapi barkaszentelés szertartásából.)

Minden ember vesse magát alá a felettes hatóságoknak, mert nincsen hatalom, csak Istentől. Amelyek pedig vannak, az Istentől vannak rendelve. Aki tehát ellenszegül a hatalomnak, Isten rendeletének szegül ellen. Akik pedig ellenszegülnek, önmaguk felett mondják ki az ítéletet. Mert a fejedelmek nem keltenek félelmet a jókban, hanem a rosszakban. Nem akarsz félni a hatóságoktól? Cselekedd a jót és dícséretet nyersz tőle, mert az Istennek a szolgája a te javadra. Ha pedig rosszat teszel, félj, mert nem ok nélkül viseli a kardot. Ugyanis Istennek a szolgája, hogy büntesse azt, aki rosszat cselekszik. Ezért szükséges, hogy alávessétek magatokat nem csupán a büntető harag, hanem a lelkiismeret miatt is. Ezért fizessétek meg az adókat is, mert az Isten szolgái, amikor ezért szolgálnak. Adjátok meg mindenkinek, amivel tartoztok: akinek adóval, annak az adót, akinek illetékkel, annak az illetéket, akinek félelemmel, annak a félelmet, akinek tisztelettel, annak a tiszteletet. (Róm. 13, 1—7.)

Legelőször is arra kérlek, hogy legyenek könyörgések, imák, kérések és hálaadások minden emberért: a királyokért és minden elöljáróért, hogy békés és nyugodt életet élhessünk igaz jámborságban és tisztaságban. Ez jó és kedves a mi Istenünk, az Üdvözítő előtt, aki minden embert üdvözíteni és az igazság ismeretére eljuttatni akar. Egy ugyanis az Isten és egy a közvetítő az Isten és az emberek közt, az ember Jézus Krisztus, aki önmagát adta váltságul mindenkiért, bizonyságul annakidején, akiben én is hírnökké és apostollá tétettem (igazat mondok, nem hazudom) és a pogányok tanítójává hitben és igazságban. Azt akarom, hogy a férfiak mindenütt imádkozzanak, tiszta kezeket emeljenek fel harag és viszálykodás nélkül. Hasonlóképen az asszonyok is tisztességes ruhában, szemérmetességgel és józansággal ékesítsék magukat, nem pedig hullámosított hajjal, arannyal, gyönggyel meg drága ruhával, hanem ami inkább illik az asszonyokhoz, akik vallásosságot fogadtak: jócselekedetekkel. (I Tim. 2, 1—10.)

24. Jézus jövendöl Jeruzsálemről és a világ végéről

Mt. 24, 1—41; 25, 1—13; 31—46; Mk. 13, 1—32; Lk. 21, 5—36.

JERUZSÁLEM SORSA. Jézus *kijött a templomból* és *továbbment*. Hozzá járultak a tanítványok, hogy *megmutassák* neki a templom épületeit. Ő pedig válaszul ezt mondta nekik: „Látjátok ezeket mind? Bizony mondom nektek, hogy *nem marad itt kő kövön*, amit le ne rombolnának." Mikor pedig az Olajfák hegyén leült, *hozzá mentek a tanítványok* külön s mondották: „Mondd meg nekünk, *mikor lesznek ezek? És mi lesz a jele eljöveteledneк és a világ végének?*" Jézus így válaszolt nekik: „*Vigyázzatok*, nehogy valaki titeket félrevezessen. Mert sokan jönnek az én nevemben s mondják: *Én vagyok a Krisztus!* És sokakat félrevezetnek. *Hallani fogtok majd háborúkról* és háborús hírekről. Vigyázzatok, hogy ne ijedjetek meg. Mert ezeknek meg kell történniök, de ez még nem a vég. Mert nemzet nemzet ellen támad és ország ország ellen. Lesz *dögvész, éhínség és földrengés*, majd itt, majd ott. Ez azonban csak a bajok kezdete.

Akkor majd szorongatnak és megölnek titeket. Gyűlölet tárgya lesztek minden népnél az én nevem miatt. És akkor majd *sokan megbotránkoznak*. Egymást elárulják és gyűlölik. Sok hamis próféta lép fel és sokakat félrevezetnek. És mivel a gonoszság igen megnövekszik, sokakban kihül a szeretet. Aki azonban mindvégig állhatatos marad, az majd üdvözül. És az egész világon *hirdetik* majd *az országnak ezt az evangéliumát bizonyságul minden népnek*. Majd akkor *jön el a vég. Midőn tehát látjátok a pusztulás útálatosságát*, melyről Dániel próféta jövendölt, állani a szent helyen: aki olvassa, értse meg. Ekkor, akik Judeában vannak, *fussanak a hegyek közé* és aki a tetőn van, ne szálljon le, hogy valamit a házból elvigyen és aki a mezőn van, ne térjen vissza, hogy elvigye köpenyét. Jaj pedig a nehézkeseknek és a szoptatóknak azokban a napokban! Imádkozzatok, hogy futástok ne télen vagy *szombaton* legyen. Mert nagy szoron-

gatás lesz akkor, aminő nem volt a világ kezdetétől mostanig és nem is lesz. És ha azok a napok nem rövidülnének meg, nem menekülne meg egy élő sem. De *a kiválasztottak miatt* megrövidülnek azok a napok." (Mt. 24, 1—22.)

Kijött a templomból: még mindig a nagyhét keddjéről van szó. — *Továbbment:* Betánia felé. — *Megmutassák:* a zsidók büszkesége volt a templom s ez az egyik ok, ami miatt mutatják azt az Úrnak. De a másik ok az, hogy fülükben cseng még Krisztus szava: „Pusztán hagyatik nektek a ti házatok" (Mt. 23, 38.), és nem akarják elhinni, hogy a templom hatalmas falaival (62) tönkre menjen. — *Nem marad itt kő kövön:* ez a jövendölés szóról-szóra beteljesedett Kr. u. 70-ben, mikor Titusz katonái elfoglalták Jeruzsálemet. — *Hozzá mentek a tanítványok:* Szent Márk szerint Péter, Jakab, János és András. (Mk. 13, 3.) — *Mikor lesznek ezek? És mi lesz a jele eljövetelednek és a világ végének?:* az apostolok azt hiszik, hogy Jeruzsálem pusztulása és a világ vége egyidőben lesznek. Erre nekik alapot adott a zsidók felfogása a messiási ország eljöveteléről. — *Vigyázzatok:* az Úr Jézus elsősorban Jeruzsálem pusztulásáról szól, de másodsorban érthető ez a világ végéről is. A két eseményt az Úr prófétai látomásban (visio prophetica) látja, ahol a két eseménysorozat egy síkra vetítődik és ezért nehéz a kettőt egymástól megkülönböztetni. — *Én vagyok a Krisztus:* Jeruzsálem pusztulása előtt sok hamis messiás lépett fel. Az Apostolok cselekedetei megemlíti Teodást és Júdást (5, 36—37.), s egy egyiptomit (21, 38.), de ennek a nevét nem közli. Josephus Flavius több ilyen hamis messiásról tesz említést. — *Hallani fogtok majd háborúkról:* Jeruzsálem pusztulása előtt a római birodalom majd minden részében voltak háborúk, lázadások. — *Dögvész, éhínség és földindulás:* a profán történetírók sok ilyen dologról emlékeznek meg. Az Apostolok cselekedeteiben csak egy ilyen éhínségről van szó, melyet Agabus próféta jövendölt meg és amely Claudius császár alatt következett be. (11, 28.) — *Sokan megbotránkoznak:* hitüket megtagadják. — *Hirdetik:* azonban az evangélium elfogadásáról nincs szó. — *Az országnak ezt az evangéliumát:* az Isten országáról szóló evangéliumot. — *Bizonyságul minden népnek:* hogy minden nép tudomásul vegye Krisztus evangéliumát. — *Jön el a vég:* Jeruzsálem, illetve a világ vége. Jeruzsálem pusztulása idejében Krisztus tanítását már az egész római birodalomban hirdették. — *Midőn tehát látjátok:* Szent Lukácsnál még ezt is olvassuk: „Mikor pedig látjátok, hogy Jeruzsálemet hadsereg veszi körül." (Lk. 21, 20.) — *A pusztulás útálatosságát:* az útálatos pusztulást, melyről Dániel próféta jövendölt. (9, 27; 11, 31; 12, 11.) Dániel próféta Jupiter szobrának a felállításáról beszél (I Mak. 1, 57.), míg az Úr Jézus arról a sok vérről szól, mely a templomban folyt ki a pártharcok során. — *Fussanak a hegyek közé:* a keresztények Euzébius történetíró tanúsága szerint Pella városába, a Jordánon-túlra menekültek és így nem pusztultak el Jeruzsálem ostrománál. — *Szombaton:* szombaton a törvény értelmében (II Móz. 16, 29.) nem volt szabad utazni. A talmud szerint csak 2000 lépést (kb. 1 km) volt

szabad szombaton menni. A zsidók közül azok, akik a kereszténységet felvették, ezt a zsidó szokást több más szertartási törvénnyel együtt egészen Jeruzsálem pusztulásáig megtartották. — *A kiválasztottak miatt:* a keresztények miatt.

AZ EMBERFIÁNAK ELJÖVETELE. „Ha ekkor mondja nektek valaki: Ime, itt van a *Krisztus* vagy ott, ne higgyétek. Mert lesznek hamis krisztusok és hamis próféták. *Nagy jeleket és csodákat* cselekszenek, hogy tévedésbe ejtsék (ha lehetséges) még a választottakat is. Ime, előre megmondtam nektek. Ha tehát azt mondják nektek: Ime, a pusztában van, ne menjetek ki; íme, a rejtekhelyeken, ne higgyétek. Mert *miként a villám* keleten támad és látszik nyugatig, úgy lesz az Emberfiának az eljövetele is. *Ahol a holttest van,* oda gyülekeznek a sasok is.

Mindjárt pedig azoknak a napoknak a szorongatása után elsötétedik a nap és a hold nem ad világosságot és a csillagok leesnek az égről és az egek erői megindulnak. És akkor megjelenik *az Emberfiának a jele* az égen. És akkor jajgatni fog a föld minden népe és látni fogják, mikép jön az Emberfia az ég felhőiben nagy hatalommal és fenséggel. Elküldi angyalait nagy harsonaszóval és összegyüjtik választottait *a négy szél felől,* az egek egyik végétől a másik határáig. Vegyetek példát a fügefáról. Mikor ága már gyenge és levelei kihajtottak, tudjátok, hogy közel van a nyár. Úgy ti is, mikor ezeket mind látjátok, tudjátok meg, hogy közel van az ajtóban. Bizony mondom nektek, hogy *e nemzedék el nem múlik,* míg mindezek meg nem történnek. Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak. De azt a napot és órát senki sem tudja, még az ég angyalai sem, csak egyedül az Atya. Mikép pedig Noé napjaiban, úgy lesz az Emberfiának az eljövetelekor is. Mert mikép a vízözön előtti napokban ettek és ittak, házasodtak és férjhez mentek egészen addig a napig, melyen Noé bement a bárkába, és nem vették észre, míg el nem jött a vízözön és elvitte mind, úgy lesz az Emberfiának az eljövetele is. Akkor, *ha ketten lesznek* a mezőn, az egyiket felveszik és a másikat ott hagyják. Ha ketten őrölnek a malomban, az egyiket felveszik és a másikat ott hagyják. (Mt. 24, 23—41.)

Vigyázzatok tehát, hogy *ne nehezedjék meg szívetek* tobzódás és részegeskedés és e világi gondok miatt és hirtelen ne jöjjön rátok ez a nap. Mert mint a tőr, jön mindazokra, akik az egész föld színén laknak. Ébren legyetek tehát, minden időben imádkozzatok, hogy méltók lehessetek arra, hogy mindezektől a bekövetkezendő dolgoktól megmenekülhessetek és az Emberfia előtt megállhassatok." (Lk. 21, 34—36.)

Krisztus: hamis krisztus, antikrisztus. A zsidó felfogás szerint a világ vége előtt megjelenik az antikrisztus (héberül: Beliál), aki az ördög hatalmas eszköze, ha nem maga az ördög. Nagyon sok csodás dolgot tesz majd, sőt isteni tiszteletet is követel magának. Krisztus Urunk ezt fogja megölni Szent Pál szerint „szájának leheletével". (II Tessz. 2, 8.) — *Nagy jeleket és csodákat:* látszólagos csodákat. — *Miként a villám:* Krisztus második eljövetele nem csendesen, hanem a legnagyobb nyilvánosság előtt történik. — *Ahol a holttest van . . .:* valószínűleg közmondás. A sas helyett érthető keselyű is. Amikor a világ erkölcsileg halott, akkor jön el azt Krisztus megítélni. Mások szerint a holttest Krisztust jelentené és hozzá gyülekeznének az emberek. — *Mindjárt . . . szorongatása után:* a hamis próféták és az antikrisztus fellépése után. — *Elsötétedik a nap . . . megindulnak:* Krisztus eljövetele nagy természeti jelenségekkel lesz kapcsolatos. — *Az Emberfiának a jele:* az egyházatyák egyöntetű tanítása szerint a kereszt. De esetleg lehet maga Krisztus is. — *A négy szél felől:* a négy világtáj felől. — *E nemzedék el nem múlik:* Jeruzsálem pusztulását nagyon sokan érték meg azok közül, akik Krisztus idejében éltek. A világ végét pedig a zsidóság meg fogja élni (Róm. 11, 15.), legalábbis Szent Pálból ez vehető ki. — *Ha ketten lesznek:* az egyik üdvözül, a másik pedig nem üdvözül. — *Ne nehezedjék meg szívetek:* ne foglaljon le titeket teljesen a földi élet.

PÉLDABESZÉD A TIZ SZŰZRŐL. „*Akkor* hasonló lesz a mennyek országa a *tíz szűzhöz,* akik fogták lámpájukat s *a vőlegény és a menyasszony elé* mentek. Öt közülük pedig oktalan volt és öt okos. Az öt oktalan ugyanis lámpáját vette, olajat nem vitt magával, az öt okos pedig lámpáját vette, olajat vitt magával korsóban. Késett pedig a jegyes, mind elálmosodtak és elaludtak. Éjfélkor pedig *kiáltás hangzott:* Ime, jön a vőlegény! Jertek ki elibe! Ekkor felkeltek ezek a szűzek és rendbe hozták lámpáikat. Az oktalanok pedig így szóltak az okosakhoz: Adjatok nekünk olajotokból, mert lámpáink elalszanak. Az okosak így feleltek: Nehogy nekünk is és nektek is kevés legyen, menjetek inkább a kereskedőkhöz és vásároljatok

magatoknak. Azonban míg elmentek vásárolni, megérkezett a vőlegény és akik készen voltak, bementek vele a menyegzőre és bezárták az ajtót. Végül megjött a többi szűz is s mondották: Uram, Uram, nyiss ki nekünk. De ő így válaszolt: Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket. *Ébren legyetek* tehát, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát." (Mt. 25, 1—18.)

Akkor: az Úr második eljövetelekor. — *Tíz szűzhöz:* tíz nyoszolyóleányhoz. A zsidó menyegzői szokás szerint, ha a vőlegény messze lakott a menyasszonytól, akkor az ünnepélyes menetben jövő vőlegény elé a menyasszonytól is indult egy menet. Ez a két menet vagy találkozott az úton egymással, vagy a menyasszonyi menet az úton valahol bevárta a vőlegény menetét és aztán innét együtt mentek a menyasszonyhoz. Ekkor vette aztán kezdetét a menyegzői ünnepség, mely hét napig is eltartott. — *A vőlegény a menyasszony elé:* a menyasszony szó a legtöbb görög kéziratban hiányzik és a zsidó szokásoknak is jobban megfelel, ha a menyasszony nincs a vőlegény kíséretében. — *Kiáltás hangzott:* a vőlegény menetéből jelezte valaki az érkezést. — *Jertek ki:* a házból, ahol várták a vőlegényt. — *Ébren legyetek:* a vőlegény: Krisztus; a menyasszony: az Egyház; a szűzek: a hívők; az okosak azok, akik mindenkor készen vannak, hogy az Isten előtt megjelenhessenek, mert a kegyelem állapotában élnek. — Ez után a példabeszéd után az Úr Jézus elmondta a talentumokról szóló példabeszédet (Mt. 25, 14—30.), mely hasonló a mínákról szóló példabeszédhez. (Lk. 19, 12—27.)

AZ UTOLSÓ ÍTÉLET. „Mikor pedig eljön az Emberfia fenségben és vele minden angyal, akkor fenségének székébe ül. Összegyüjtenek eléje minden nemzetet és *elválasztja őket,* mikép a pásztor elválasztja a *juhokat a bakoktól.* És a juhokat jobbjára állítja, míg a bakokat baljára. Ekkor a király ezt fogja mondani azoknak, akik a jobbján vannak: „Jöjjetek Atyám áldottai, *bírjátok a világ kezdetétől fogva nektek készített országot. Mert éheztem* és ennem adtatok; szomjaztam és innom adtatok; idegen voltam és befogadtatok engem; mezítelen voltam és befödtetek engem; beteg voltam és meglátogattatok engem; börtönben voltam és hozzám jöttetek. Ekkor az igazak azt fogják neki felelni: Uram, mikor láttunk téged éhezni és tápláltunk téged; szomjazni és inni adtunk neked? Mikor láttunk idegenül és befogadtunk téged, avagy mezítelenül és befödtünk téged? Avagy mikor láttunk betegnek avagy a börtönben és eljöttünk hozzád? És ezt feleli

nekik a király: Bizony mondom nektek, amit egynek a legkisebb atyámfiai közül tettetek, nekem tettétek. Ekkor majd a baloldalon állóknak ezt mondja: Távozzatok tőlem *átkozottak* az örök tűzre, amely *az ördögnek* és angyalainak készült. Mert éheztem és nem adtatok ennem; szomjaztam és nem adtatok innom; idegen voltam és nem fogadtatok be engem; mezítelen voltam és nem fedtetek be engem; beteg és börtönben voltam és nem látogattatok meg engem. Erre azok is azt felelik neki: Uram, mikor láttunk téged éhezni vagy szomjazni vagy idegenül vagy mezítelenül vagy betegnek vagy a börtönben és nem szolgáltunk neked? Akkor majd megfelel nekik: Bizony mondom nektek: Amit nem tettetek egynek a legkisebbek közül, nekem nem tettétek. És ezek mennek az örök büntetésbe, az igazak pedig az örök életbe." (Mt. 25, 31—46.)

Elválasztja őket: nappal együtt vannak a juhok a bakokkal, de estére a pásztor külön tereli őket. — *Juhok, bakok:* igazak és bűnösök. — *A király:* az Emberfia, Krisztus. — *Birjátok . . . országot:* a görög szerint: foglaljátok el örökségeteket. — *Mert éheztem . . .:* a mennyország nemcsak a hit jutalma, hanem az élő hit jutalma, mely a jócselekedetek révén él. — *Átkozottak:* mert magukat átkozták meg cselekedeteikkel, mikor a kárhozatot készítették maguk számára. — *Az ördögnek:* a gonoszlelkek fejének.

AZ ÚR JÉZUS JÖVENDÖLÉSE A VILÁG VÉGÉRŐL. Az Úr Jézus már befejezte tanítását, nyilvános szereplését. Utolsó beszédében megadja azokat a határvonalakat, melyek működését keretezik. Az első Jeruzsálem pusztulása. Az Isten választott városa és népe nem ismerte fel választottságát, ezért elveti magától az Isten. Elpusztul a város, szétszóródik a nép, olyan gyötrelmek érik e közben, aminőt még ember és nemzet nem szenvedett a világ kezdetétől fogva. Nagy kegyelmeket kapott, ezért nagy felelősséggel tartozik az Istennek a zsidó nép. Hiábavaló volt minden erőlködése az Istennek, a nép csak nem akart megtérni és nem akarta Krisztusban meglátni az Isten Fiát. Eljött látható alakban a nép közé és a látható alak mögött nem tudta megpillantani a fénylő istenarcot. Talán olyan erősen áradt ki a fény Krisztus személyiségéből, hogy a nép gonoszságában nem is hitte, hogy lehetséges az ilyen nagy kegyelemáradás. Elveti

ezért véglegesen az Isten ezt a népet és a pogányokhoz fordul, mert elérkezett „a pogányok ideje". (Lk. 21, 24.) Mindenütt fogják hirdetni az evangéliumot, de ellen is fognak annak mondani, mert támadnak hamis messiások, antikrisztusok, akik félrevezetik az embereket. Krisztus földi életének története fog megismétlődni majd misztikus testével, Egyházával. De aki állhatatos marad, aki mindvégig kitart, annak nem kell félnie, mert Krisztus megjelenik és igazságot oszt híveinek és bevezeti őket mint örököstársait Atyjának országába, mely örökségül készült számukra a világ kezdetétől fogva.

TANITÁS. Látjuk Krisztus *istenségét,* mikor a Jeruzsálemről tett jövendölést mondja, mert ennek beteljesedését egy emberöltőre rá láthattuk. Az üdvösségre *a hit egyedül nem elegendő,* hanem cselekedetekre is szükségünk van. Az utolsó ítéleten az ítélet megindokolásában a jócselekedetek, a felebaráti szeretet megnyilvánulásai szerepelnek. Krisztus a világ végén el fog jönni, hogy minden embert megítéljen. Az *ítéleten* nyilvánosságra kerül minden tett és általános lesz, mert mindenkire kiterjed. Utána jön vagy a mennyország vagy a pokol mint az örök jutalom, illetve az örök büntetés helye. Ezt a jutalmat, illetve büntetést igazságosan osztja ki az Isten, mert mindenkinek érdeme szerint mondja ki az ítéletet.

ALKALMAZÁS. Az Úr Jézus a mennyországot azoknak adja, akik az irgalmasság cselekedeteit gyakorolják. Az Egyház megértette ezt kezdettől fogva, hisz ezért állítja fel a *diakonátus* intézményét is és azóta száz és száz intézmény és rend alakult, melyeknek kimondott célja az Isten dicsőítésén kívül a szeretet gyakorlása. Gyakoroljuk azonban személyesen is a szeretetet, ha máskép nem, akkor a *Karitászon* keresztül. — Az Úr Jézus óvott bennünket a különféle hamis tanítóktól. Ma is itt járnak ezek közöttünk a különféle szekták alakjában. Vigyázzunk ezért magunkra és másokra is, nehogy a szekták karjai közé kerüljenek egyes lelkek.

Az utolsó ítéletnek legzseniálisabb ábrázolója Michel-

angelo, aki a Sixtina falára festette az utolsó ítélet nagy jelenetét.

A világ végéről szóló evangéliumot Szent Máté szerint felolvassa az Egyház pünkösd u. a XXIV. vagyis az utolsó vasárnapon, hogy lássuk, mi lesz a vége a világnak és ugyanezt Szent Lukács szerint pedig az egyházi év első, vagyis ádvent I. vasárnapján, hogy minden munkánkban előttünk lebegjen, hogy mi lesz a világmindenség vége és ez tartson vissza bennünket a bűntől.

JERUZSÁLEM PUSZTULÁSA. Talán az Úr Jézusnak egy jövendölése se teljesedett be annyira borzalmasan és szinte betűről-betűre, mint az, amit Jeruzsálem pusztulásáról mondott. Josephus Flavius a szemtanú részletességével és élénkségével írja le a Bellum Judaicum c. könyvében Jeruzsálem pusztulását. A pusztulást megelőzték a különböző háborús hírek, erre a keresztények elhagyják Jeruzsálemet és a pereai Pellába menekülnek. Hamis messiások támadnak a népben, akiknek egyedüli vágya az volt, hogy a népet megszabadítsák a rómaiak uralma alól. Ennek aztán természetes következménye lett, hogy a rómaiak sereget küldenek Palesztínába. A sereg vezére Veszpazián (63), aki császárrá választása után fiának adja át a vezérséget és így Titus (64) nevéhez fűződik Jeruzsálem ostroma.

Előjelek előzik meg az ostromot. Kardalakú csillagzat tűnik fel és egy üstökös több mint egy évig volt látható. Egyik nap este több mint félóráig tartó fényáradat vonja be az oltárt és a templomot, és világosabb volt, mint mikor a nap fent van. A belső templomudvar keleti kapuja, melyet nagynehezen tudott 20 ember is megmozgatni, magától kinyílt éjfélkor és az őrség nem tudta becsukni. Május havában este az égbolton menetelő katonák voltak láthatók. Éjjel a templom udvarában hangok hallatszottak: Költözzünk el innét.

Ezek az előjelek csak fokozták a rémületet, amit a három évig terjedő háború, melyet a rómaiak folytattak Palesztína városai ellen, már eléggé felkorbácsolt. Jeruzsálemben három párt is volt, melyek egymás ellen küzdöttek. Holttestek hevertek az utcákon, sőt még a templom udvarában is. A pártok elpusztították tehetetlen dühükben még a város élelmiszerkészleteit is. Titusz ostromgyűrűvel vette körül a várost és 14 napos ostrom után a külső városfalat áttörték, további 5 nap után a középső városfallal történt ez. Közben bent a városban az éhség és a ragály szedte áldozatait. A legundorítóbb dolgokat eszik: bőrök, szalma stb. Sőt egy előkelő asszony még kisgyermekét is megsüti, csakhogy éhségét csillapítsa. A holttesteket már el sem lehetett temetni, kidobálták a várfalakon keresztül. Mivel az ostrom a húsvéti ünnepek idejére esett, egymilliónál több ember szorongott bent a városban és így érthető, hogy százezernél jóval több embernek a hulláját vetették ki. Sokan kiszöktek éjtszaka, hogy legalább fűvekkel, gyökerekkel csillapíthassák éhségüket a város falain kívül. Ezeket a rómaiak elfogták és vagy felkoncolták vagy keresztre

feszítették. Volt olyan nap, hogy 500-nál több embert feszítettek keresztre. Több ezerre tehető a keresztrefeszítettek száma. Közben Titusz többször is felszólította a várost a megadásra, de a válasz mindig csak ez volt: Szabadság vagy halál! Erre aztán bekövetkezett a vég. Titusz kiadja a parancsot az általános rohamra és a várost beveszik, a templomot az ostrom hevében egy katona felgyújtja és így teljesedett az Úr Jézus jövendölése, hogy kő kövön nem marad. A katonák rengeteg embert koncolnak fel, a megmaradottakat pedig rabszolgának adják el. 97,000 ember került egyszerre a rabszolgapiacra, ez pedig magával hozta a rabszolgák árának nagy esését. Titusz Krisztus u. 71-ben, tehát az elfoglalást követő évben tartja meg a szenátustól engedélyezett diadalmenetet Rómában. A diadalmenetben körülhordozzák a színkenyerek asztalát, a hétágú lámpát és egy értékes szentírási tekercset. Utána diadalívet (65) (66) állítanak Titusznak, mely ezt a menetet megörökíti, és pénzt vernek a diadal megörökítésére. (67) Így vetette el az Isten azt a népet, mely nem értette meg az Úr szavát.

IMA. Urunk Jézus Krisztusnak eljövetele és a hozzá való egybegyülekezésünk dolgában kérünk titeket, testvérek, ne tántorodjatok el egyhamar józan felfogástoktól, és ne riasszon meg titeket sem valami lélek, sem beszéd, sem állítólag tőlünk küldött levél, mintha az Úr napja már közel volna. Senki se ámítson el titeket bármiképen, mert előbb jönnie kell az elszakadásnak, és meg kell jelennie a bűn emberének, a kárhozat fiának, aki ellenszegül és föléje emeli magát mindannak, amit Istennek avagy isteni tiszteletre méltónak mondunk, úgyannyira, hogy az Isten templomába ül és úgy mutatja magát, mintha az Isten volna. Nem emlékeztek rá, hogy mikor még nálatok voltam, ezt megmondottam nektek? És most tudjátok, mi tartóztatja, míg meg nem jelenik majd a maga idejében. A gonoszság titka ugyanis már munkálkodik, csakhogy annak, aki most még tartóztatja, az útból el kell távolíttatnia. És akkor majd megjelenik az a gonosz, akit az Úr Jézus elpusztít majd szájának leheletével és megsemmisít eljövetelének fényességével. Annak az eljövetelét a sátán hatalmából mindenféle hamis erőtétel, jel és csoda kíséri, valamint mindenféle csábítás a gonoszságra azok vesztére, akik elkárhoznak, mert nem fogadták be az igazság szeretetét, hogy üdvözüljenek. Ezért bocsátja rájuk az Isten a megtévesztés erejét, hogy higgyenek a hazugságnak, és elítéltessenek mindnyájan, akik nem hittek az igazságnak, hanem beleegyeztek a gonoszságba. (II Tessz. 2, 1—11. A magyar Szentírásból.)

Kedveseim! Emlékezzetek meg azokról a szavakról, melyeket előre mondottak a mi Urunk Jézus Krisztus apostolai, akik megmondották nektek, hogy az utolsó időben gúnyolódók jönnek, akik saját kívánságaik szerint járnak istentelenségben. Ezek azok, akik elkülönítik magukat, érzéki emberek, akikből hiányzik a Lélek. Kedveseim! Ti ellenben szerezzetek magatoknak épülést szent hitetekben, imádkozzatok a Szentlélekben, őrizzétek meg magatokat az Isten szeretetében, várjátok a mi Urunk Jézus Krisztus irgalmát az örök életre. (Jud. 17—21.)

Ama nap, a harag napja,
e világot lángba dobja:
Dávid és Szibilla mondja.

Mily irtózat fog az lenni,
ha a Bíró el fog jönni,
mindent híven számba venni.

Harsonának szörnyű hangja,
hull a millió sírhantra,
kit-kit a Trón elé hajtva.

Hökken Halál és Természet,
ahogy a Teremtés ébred
felelni a Vádló-széknek.

Az írott könyv elhozatik,
melyben minden foglaltatik,
kiből végzés formáltatik.

S ha a Bíró leül ottan,
ami csak lappang, kipattan,
misem marad megtorlatlan.

Én szegény ott mit beszéljek,
milyen pártfogókat kérjek,
hol még a szentek is félnek?

Nagy Király, kit retteg minden,
de a jót megváltod ingyen,
hegyek kútja, válts meg engem!

Rólam, Jézus, emlékezzél,
Akiért a földre jöttél,
veszni aznap ne engedjél.

Engem fáradtál keresve,
értem szálltál a Keresztre:
Annyi munkád kárba esne!

Igaz bosszú Mérlelője,
bocsánatod add előre,
míg a számadás nem jöne!

Fölnyögök bús vádlott módján,
bűntudattól pirul orcám,
úgy könyörgök, Uram, nézz rám!

Ki Magdolnát föloldottad,
és a latrot meghallgattad:
nekem is e reményt adtad.

Nem méltó az én kérésem;
de Te jó vagy, tedd kegyesen,
hogy örök tűz ne égessen.

Bárányaid közt helyezz el,
bakok közé ne rekessz el:
jobbod felől várjon kész hely!

Vesd a gonoszt kárhozatra,
a vad lángnak általadva;
engem végy a hív csapatba!

Esdve és ölelve térded,
hamuvá tört szívvel kérlek:
őrizz, hogy jó véget érjek!

(Babits Mihály fordítása.)

V. JÉZUS SZENVEDÉSE ÉS MEGDICSŐÜLÉSE

25. Az utolsó vacsora

Mt. 26, 1—5; 14—29; 31—35; Mk. 14, 1—2; 10—25; 27—31; Lk. 22, 1—23; 31—34; Jn. 13, 1—30; 33—38; 14, 1—17. 26.

JÚDÁS ÁRULÁSA. Miután Jézus befejezte ezeket a beszédeket mind, így szólt tanítványaihoz: „Tudjátok, hogy *két nap mulva* húsvét lesz és az Emberfiát átadják, hogy megfeszítsék." Ekkor összegyűltek a papi fejedelmek és a nép vénei a főpapnak, *Kaifásnak az udvarában* és tanácsot tartottak, hogy Jézust csellel elfogják és megöljék. Azonban mondották: Ne az ünnepnapon, *nehogy zavargás támadjon* a nép között. (Mt. 26, 1—5.)

Ekkor egy a tizenkettő közül, akinek neve iskarióti Júdás volt, elment a papi fejedelmekhez s így szólt hozzájuk: „Mit adtok nekem, ha én őt kiszolgáltatom nektek?" Azok pedig *harminc ezüstöt* ígértek neki. Ettől kezdve kereste az alkalmat, hogy kiszolgáltassa őt. (Mt. 26, 14—16.)

Két nap mulva: azaz a nagyhét szerdáján volt ez és ekkor történt Júdás árulása is. — *Kaifásnak az udvarában:* Kaifás Kr. u. 19—36. években volt a főpap és házába hívta össze a tanács tagjait bizalmas értekezletre. Ezen az értekezleten nem vett részt az egész tanács, mert ez üléseit a templomban szokta tartani. — *Nehogy zavargás támadjon:* sok galileai volt az ünnepek alatt a városban s ezektől féltek a főtanács tagjai. — *Harminc ezüstöt:* harminc sékelt, ami körülbelül kilencven pengőnek felel meg.

A HÚSVÉTI VACSORA. Elérkezett pedig *a kovásztalanok napja,* amelyen le kellett ölni a húsvéti bárányt. Ekkor *elküldötte* Pétert és Jánost ezzel: „Menjetek és

készítsétek el számunkra a húsvéti bárányt, hogy megegyük." Azok pedig kérdezték: „Hol akarod, hogy elkészítsük?" Erre ezt mondotta nekik: „Ime, amint bementek a városba, találkoztok egy emberrel, aki korsóban vizet visz. (68) Kövessétek őt abba a házba, ahová bemegy és *a ház urának* mondjátok: Ezt üzeni neked a Mester: Hol van a terem, ahol a húsvéti bárányt tanítványaimmal elköltsem? Ez majd mutat nektek egy nagy termet berendezve és ott készítsétek el." Ezután pedig elmentek és úgy találták, amint mondotta nekik.

És mikor *elérkezett az óra, letelepedett* és vele a tizenkét apostol. És mondotta nekik: „Vágyva-vágytam ezt a húsvéti bárányt veletek elkölteni, mielőtt szenvedek. Mert mondom nektek, hogy ettől kezdve nem eszem azt, míg be nem teljesedik az Isten országában." *Vette a kelyhet, hálát adott* s mondotta: „Vegyétek és osszátok el egymás között. Mert mondom nektek, hogy mostantól fogva nem iszom a szőllő terméséből, míg el nem jön az Isten országa." (Lk. 22, 7—18.)

A kovásztalanok napja: nagycsütörtök. — *Elküldötte:* nagycsütörtök délelőtt. — *A ház urának:* nincs megnevezve, hogy ki volt. Az Úr Jézus valószínűleg már előzőleg megbeszélte vele a vacsorát, hisz előre elkészített terem várta már a két apostolt. Talán azért tartotta az Úr titokban a vacsora helyét, mert nem akarta, hogy esetleg Júdás még a vacsora lefolyása alatt adja át őt a zsidóknak. — *Elérkezett az óra:* nagycsütörtök este, miután a nap már lement. — *Letelepedett:* keleti szokás szerint lefeküdt az asztal mellé (kikészített kerevetre), miközben balkarja alá helyezett párnára dőlt. — *Vette a kelyhet:* a húsvéti szertartásnál előírt borral telt kehely. Ez még nem az Oltáriszentség alapítása. — *Hálát adott:* a zsidó szokás szerint a családfő asztali áldást mondott a húsvéti lakománál.

A LÁBMOSÁS. *Felkelt a vacsorától,* letette felsőruháit, egy kendőt vett és maga elé kötötte. Ezután vizet öntött egy mosdótálba és *tanítványai lábát mosni kezdte* és megtörölte a kendővel, mellyel körül volt övezve. *Odament tehát Simon Péterhez.* Erre Péter mondotta neki: „Uram, te mosod az én lábamat?" Jézus így felelt neki: „Amit én teszek, azt te most nem érted, de majd később megérted." Péter így válaszolt neki: „Sohasem mosod meg az én lábamat." Jézus válasza ez volt: „Ha nem moslak

meg téged, akkor nem lesz részed velem." Simon Péter ezt mondotta erre: „Uram, necsak a lábamat, hanem a kezemet és a fejemet is." Jézus ekkor így felelt: „Aki meg van mosva, annak elég, ha *csak a lábát mossák meg,* akkor egészen tiszta. Ti is tiszták vagytok, de nem mind." Tudta ugyanis, hogy ki árulja el őt. Ezért mondotta: Nem vagytok mind tiszták. Miután pedig megmosta a lábukat, felvette felsőruháit. Miután újra letelepedett, mondotta nekik: „Tudjátok-e, hogy mit tettem veletek? Ti engem Mesternek és Úrnak hívtok és jól mondjátok, mert az vagyok. Ha tehát én, az Úr és a Mester megmostam a lábatokat, *nektek is meg kell mosnotok egymás lábát.* Példát adtam ugyanis nektek, hogy amit én tettem veletek, ti is hasonlókép cselekedjetek. Bizony, bizony mondom nektek: Nem nagyobb a szolga uránál, sem az apostol nem nagyobb annál, aki őt küldte. Ha ezeket tudjátok, boldogok vagytok, ha megteszitek ezeket." (Jn. 13, 1—17.)

Felkelt a vacsorától: vége volt már a húsvéti bárány elköltésének, de még nem történt meg az Oltáriszentség alapítása. — *Tanítványai lábát mosni kezdte:* a lábmosás a rabszolgák feladata volt. — *Odament Simon Péterhez:* az apostolok vezetőjének akarja a lábát először megmosni. De ez tiltakozik ellene; később azonban, hogy biztosan bejusson Isten országába, még a kezét és a fejét is kész megmosatni. — *Csak a lábát mossák meg:* az út porától. — *Nektek is meg kell mosnotok egymás lábát:* alázatosaknak kell lennetek.

JÚDÁS LELEPLEZÉSE. És amint ettek, mondotta: „Bizony mondom nektek, hogy *egy közületek elárul engem.*" Erre nagyon megszomorodtak s egymásután kérdezték: „Vajjon én vagyok-e, Uram?" Ő pedig így válaszolt: „Aki a *kezét velem a tálba nyujtja,* az árul el engem. Az Emberfia elmegy ugyan, mikép írva van róla, de jaj annak az embernek, aki elárulja az Emberfiát. Jobb lett volna annak, ha meg sem született volna az az ember." *Júdás, aki elárulta őt, kérdezte:* „Vajjon én vagyok-e, Rabbi?" Mondotta neki: „Te mondottad." (Mt. 26, 21—25.)

Volt tehát egy tanítvány, aki *Jézus kebelén feküdt,* akit szeretett Jézus. Intett tehát ennek Simon Péter és mondotta neki: „Ki az, akiről beszél?" És mivel Jézus

kebelén feküdt, kérdezte tőle: „Uram, ki az?" Jézus így válaszolt: „Az, akinek én a bemártott kenyeret nyujtom." Miután bemártotta a kenyeret, odanyujtotta Júdásnak, az iskarióti Simon fiának. És a falat után *belé ment a sátán.* Jézus pedig mondotta neki: „Amit teszel, tedd gyorsan." Ezt pedig a vacsorázók közül senki sem értette meg, hogy miért mondja neki. Némelyek azt vélték ugyanis, mivel Júdásnál volt az erszény, hogy azt mondja neki Jézus: Vedd meg mindazt, amire nekünk az ünnepre szükségünk van, vagy hogy adjon valamit a szegényeknek. Midőn tehát az vette a falatot, eltávozott azonnal. Éjtszaka volt. (Jn. 13, 23—30.)

Egy közületek elárul: Szent Máté és Márk az áruló leleplezését az Oltáriszentség alapítása elé, míg Szent Lukács utána teszi. Szent Jánosnál Júdás a lábmosásnál még jelen van. Ezért nem dönthető el biztosan, vajjon Júdás résztvett-e az Oltáriszentség alapításán és áldozott-e. Valószínű, hogy ezen már nem vett részt. — *Kezét a tálba nyujtja:* több tál volt az asztalon, melyekben keserű saláta és gyümölcspép volt. Ebbe mártották be a húst és a kovásztalan kenyeret. A tálba való nyujtásból következik, hogy Júdás az Úr Jézus közelében ülhetett. — *Júdás... kérdezte:* a kérdés és a felelet csendben történt, úgyhogy a többiek nem hallották. — *Jézus kebelén feküdt:* a keletiek balkönyöküket párnára téve feküdtek az asztalnál. Szent János az Úr Jézus előtt feküdt és csak hátra kellett a fejét hajtania, hogy csendben kérdezzen. — *Belé ment a sátán:* rávette az ördög, hogy végrehajtsa a tervét. Nem fizikai megszállásról van itt szó.

AZ OLTÁRISZENTSÉG ALAPITÁSA. *Mikor pedig vacsoráztak,* Jézus vette a kenyeret, *megáldotta, megtörte,* tanítványainak adta s mondotta: „Vegyétek és egyétek: Ez az én testem." És vette a kelyhet, hálát adott és nekik adta mondván: „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, *az újszövetségé,* amely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára." (Mt. 26, 26—28.)

Mikor pedig vacsoráztak: a húsvéti bárány elköltése után (Lk. 22, 20.) még az asztalnál maradtak a tanítványok, hogy eleget tegyenek a húsvéti bárány elfogyasztásánál előírt szertartásoknak: imáknak, énekeknek, magyarázó beszédnek s a poharak megivásának. Ezt a sorrendet megtartotta valószínűleg az Úr Jézus is s csak utána alapította az Oltáriszentséget. — *Megáldotta:* átváltoztató ereje volt ennek az áldásnak a kiejtett szavaknál fogva. — *Megtörte:* a zsidók a kenyeret törték. Erre a lepényszerű kenyér alkalmas volt. — *Az*

újszövetségé: az Úr Jézus a Mózes által kötött szövetséget újítja meg.

PÉTER TAGADÁSÁNAK MEGJÖVENDÖLÉSE. „Fiacskáim, még egy kevéssé veletek vagyok. Keresni fogtok engem, de miként mondottam a zsidóknak, nektek is mondom, ahová én megyek, ti oda nem jöhettek. *Új parancsot* adok nektek, hogy szeressétek egymást; mikép én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást. Arról ismernek meg titeket, hogy a tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymás iránt." Simon Péter ekkor így szólt: „Uram, hová mégy?" Jézus ezt válaszolta: „Ahová én megyek, te most nem követhetsz engem, de *majd később követni fogsz.*" Péter kérdezte tőle: „Miért nem követhetlek most téged? *Életemet adom érted.*" Felelte neki Jézus: „Életedet adod értem? Bizony, bizony mondom neked, mire *a kakas megszólal,* háromszor tagadsz meg engem." (Jn. 13, 33—38.)

Új parancsot: az önzetlen, érdeknélküli szeretet parancsát. — *Majd később követni fogsz:* ezekkel a szavakkal az Úr Jézus megjövendölte Péter vértanúságát. — *Életemet adom érted:* Szent Lukács szerint (22, 31—32.) az Úr Péternek még a következőket mondja: „Simon, Simon, íme a sátán megkívánt titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát. Én azonban könyörögtem érted, hogy hited meg ne fogyatkozzék s te egykor megtérvén megerősítsed testvéreidet." Ezekkel a szavakkal az Úr Jézus Péternek a csalatkozhatatlanságot ígéri meg. — *A kakas megszólal:* Szent Márknál (14, 30.) mielőtt a kakas kétszer szólal meg.

JÉZUS BÚCSÚBESZÉDE. „A szívetek ne nyugtalankodjék. Higgyetek az Istenben, énbennem is higgyetek. *Atyám házában* sok lakóhely van. Máskülönben megmondottam volna nektek. *Mert megyek helyet készíteni számotokra.* És ha elmentem és helyet készítettem számotokra, ismét eljövök és magamhoz veszlek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek. És ahová én megyek, tudjátok, az utat is tudjátok." Tamás mondotta ekkor neki: „Uram, nem tudjuk, hogy hová mész és mikép tudhatjuk hát az utat?" Jézus mondotta neki: *„Én vagyok az út, az igazság és az élet.* Senki sem jöhet az Atyához, csak általam. Ha ismernétek engem, Atyámat is ismernétek és mostantól fogva isme-

ritek őt és láttátok őt." Erre Fülöp mondotta neki: „Uram, *mutasd meg nekünk az Atyát* és elég nekünk." Jézus ekkor mondotta neki: „Ennyi ideje veletek vagyok és nem ismertetek engem? Fülöp, aki lát engem, látja az Atyát is. Mikép mondhatod: Mutasd meg nekünk az Atyát? Nem hiszitek-e, hogy én az Atyában és az Atya bennem van? A szavakat, melyeket én mondok nektek, nem magamtól mondom. Az Atya pedig bennem lévén, ő cselekszi a tetteket. Nem hiszitek-e, hogy én az Atyában és az Atya énbennem van? Ha másért nem, magukért a cselekedetekért higgyetek.

Bizony, bizony mondom nektek, aki hisz bennem, megteszi azokat a tetteket, melyeket én teszek, sőt még nagyobbakat is tesz, mert én az Atyához megyek. És bármit kértek az Atyától az én nevemben, azt megteszem, hogy az Atya dicsőséget nyerjen a Fiúban. Ha valamit kértek az én nevemben, azt megteszem. Ha szerettek engem, parancsaimat tartsátok meg. És én kérni fogom az Atyát és *más Vigasztalót* ad nektek, hogy veletek maradjon örökre, az igazság Lelkét, kit a *világ nem vehet,* mivel nem látja őt és nem ismeri őt. Ti pedig megismeritek őt, mivel nálatok marad és bennetek lesz. Nem hagylak árván titeket, eljövök hozzátok. Még egy kevés idő és a világ nem lát engem. Ti azonban láttok engem, mivel én élek és ti is éltek. Azon a napon megtudjátok, hogy én az Atyában vagyok és ti énbennem és én tibennetek. Aki parancsaimat bírja és megtartja azokat, az szeret engem. Aki pedig engem szeret, azt az Atya is szereti és én is szeretem és magamat annak kinyilvánítom." Mondotta neki *Júdás,* de nem az iskarióti: „Uram, hogy van, hogy nekünk jelented ki magadat és nem a világnak?" Jézus így felelt neki: „Ha valaki engem szeret, beszédemet megtartja és Atyám is szeretni fogja őt és hozzá megyünk és szállást veszünk nála. Aki nem szeret engem, beszédeimet nem tartja meg. A beszéd, melyet hallottatok, nem az enyém, hanem azé, aki küldött engem, az Atyáé. Ezeket mondottam nektek, míg nálatok voltam. A Vigasztaló pedig, a Szentlélek, akit az Atya az én nevemben

küld, majd megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondottam nektek. *Békémet* hozom nektek, békémet adom nektek. Nem mint a világ adja, adom nektek. A szívetek ne nyugtalankodjék és ne féljen. Hallottátok, hogy mondottam: Elmegyek és hozzátok jövök. Ha szeretnétek engem, örülnétek, hogy az Atyához megyek, mert *az Atya nagyobb nálam.* És most megmondottam nektek, mielőtt megtörténnék, hogy ha majd megtörténik, higgyetek. Már nem beszélek veletek sokat. Jön ugyanis *e világ fejedelme,* de bennem semmije sincs. Hanem hogy megismerje a világ, hogy szeretem az Atyát és Atyám parancsa szerint cselekszem. *Keljetek fel* és menjünk innét.

Én vagyok az igazi szőllőtő és Atyám a szőllőműves. Minden szőllővesszőt, mely nem terem rajtam gyümölcsöt, levág és minden gyümölcshozót megtisztít, hogy több gyümölcsöt teremjen. Ti már tiszták vagytok a beszéd által, melyet nektek mondottam. Maradjatok bennem és én tibennetek. Mikép a szőllővessző nem hozhat gyümölcsöt magától, csak ha a szőllőtőn marad, úgy ti sem, ha nem maradtok bennem. Én vagyok a szőllőtő, ti a szőllővesszők. Aki énbennem marad és én őbenne, az sok gyümölcsöt terem, mert nélkülem semmit sem tehettek. Ha valaki nem marad bennem, kivetik, mint a szőllővesszőt és elszárad, összegyüjtik, tűzre dobják és elég. Ha bennem maradtok és szavaim bennetek maradnak, bármit is akartok, kérjétek és meglesz nektek. Azáltal lesz Atyámnak dicsősége, ha sok gyümölcsöt teremtek és az én tanítványaim lesztek.

Amint engem szeretett az Atya, én is szerettelek titeket. Maradjatok az én szeretetemben. Ha parancsaimat megtartjátok, szeretetemben maradtok, mikép én is megtartottam Atyám parancsait és szeretetében maradok. Ezeket mondottam nektek, hogy örömem legyen bennetek és a ti örömötök teljes legyen. Az az én parancsom, hogy szeressétek egymást, miként én szerettelek titeket. *Nagyobb szeretete* senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért. Ti barátaim vagy-

tok, ha megteszitek, amiket én parancsolok nektek. Már nem mondlak titeket szolgáknak, mert a szolga nem tudja, mit cselekszik az ura. Hanem barátaimnak mondlak titeket, hogy menjetek és gyümölcsöt teremjetek és gyümölcsötök megmaradjon, hogy akármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. Azt parancsolom nektek, hogy szeressétek egymást.

Ha a világ gyűlöl titeket, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt, mint titeket. Ha a világból lennétek, a világ szeretné, ami az övé, de mivel nem vagytok a világból, azért gyűlöl titeket a világ. Emlékezzetek beszédemre, melyet mondottam nektek: Nem nagyobb a szolga az uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak. Ha beszédemet megtartották, a tieteket is megtartják. De mindezeket az én nevemért fogják nektek megtenni, mert nem ismerik azt, aki engem küldött. Ha nem jöttem volna és nem szóltam volna hozzájuk, nem lenne bűnük. Most azonban nincs mentség bűnükre. Ha nem tettem volna cselekedeteket, melyeket senki más nem tett, nem lenne bűnük. Most pedig láttak és gyűlöltek engem is és Atyámat is. De hogy beteljesedjék a beszéd, ami *törvényükben van megírva,* hogy ok nélkül gyűlöltek engem. Mikor pedig eljön a Vigasztaló, akit én küldök az Atyától számotokra, az igazság Lelkét, aki az Atyától származik, az majd bizonyságot tesz rólam és ti is bizonyságot tesztek, mert kezdettől fogva velem vagytok. Ezeket mondottam nektek, hogy meg ne botránkozzatok. Kizárnak titeket a zsinagógából. Sőt eljön az óra, hogy mindenki, aki megöl titeket, azt hiszi, hogy Istennek tesz szolgálatot. És ezeket teszik veletek, mert nem ismerték az Atyát, sem engem. *De ezeket mondottam* nektek, hogy ha majd eljön az óra, visszaemlékezzetek ezekre, hogy ezeket megmondottam nektek.

Mindezeket kezdetben nem mondottam nektek, mert veletek voltam. De most ahhoz megyek, aki küldött engem. És senki közületek nem kérdez engem: Hová mégy? Hanem mivel ezeket mondottam, szomorúság tölti

be a szíveteket. De én az igazságot mondottam nektek: jobb nektek, hogy én elmenjek. Mert h a n e m m e g y e k e l, a V i g a s z t a l ó n e m j ö n e l h o z z á t o k, h a p e d i g e l m e g y e k, e l k ü l d ö m ő t h o z z á t o k. És mikor eljön, *meggyőzi a világot a bűnről, az igazságról és az ítéletről.* A bűnről: mert nem hisznek bennem; az igazságról: hogy az Atyához megyek és már nem láttok engem; az ítéletről: hogy e világ fejedelme már el van ítélve. Még sok mondanivalóm van, de most még nem bírjátok el. Mikor pedig eljön ő, az igazságnak a Lelke, majd megtanít titeket minden igazságra. Nem szól ugyanis magától, hanem amit kell, azokat mondja majd és a jövendőket hirdeti nektek. Ő majd engem megdicsőít, mivel az enyémből vesz és kijelenti nektek. Minden, ami az Atyáé, az enyém. Ezért mondottam, hogy az enyémből vesz és kijelenti nektek.

M é g e g y k i s i d ő és m á r n e m l á t t o k e n g e m é s *i s m é t e g y k e v é s i d ő* é s l á t t o k e n g e m, mert az Atyához megyek." Tanítványai egymástól kérdezték: Mi az, amit mond nekünk: Még egy kis idő és nem láttok engem és ismét egy kevés idő és láttok engem és hogy az Atyához megyek? Mondották tehát: Mi az, amit mond: Egy kis idő? Nem tudjuk, mit beszél. Tudta pedig Jézus, hogy meg akarják őt kérdezni és ezért mondotta nekik: „Arról érdeklődtök egymásközt, hogy mondottam: Egy kis idő és nem láttok engem és ismét egy kis idő és megláttok engem. Bizony, bizony mondom nektek, majd sírtok és jajgattok, a világ pedig örül. Ti majd szomorkodtok, de szomorúságtok örömre fordul. Az asszony, mikor szül, szomorkodik, mert eljött az órája, de miután megszülte a gyermeket, akkor már nem emlékszik szomorúságára az öröm miatt, mert ember született a világra. Ti is most szomorkodtok, de majd ismét meglátlak titeket, és szívetek örülni fog és örömötöket senki sem veszi el tőletek. És *azon a napon már semmit sem kérdeztek tőlem.* Bizony, bizony mondom nektek, bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. Eddig még semmit sem kértetek az én

nevemben. Kérjetek és megkapjátok, hogy örömötök teljes legyen.

Ezeket példabeszédekben mondottam nektek. Eljön az óra, amikor nem példabeszédekben szólok hozzátok, hanem nyiltan beszélek az Atyáról. Azon a napon a nevemben kértek. És nem mondom nektek, hogy én kérem az Atyát értetek, mert maga az Atya szeret titeket, mert ti engem szerettetek és hittétek, hogy *én az Istentől jöttem ki.* Kijöttem az Atyától és a világra jöttem. Ismét elhagyom e világot és az Atyához megyek." Ekkor mondották tanítványai: „Ime, most nyiltan beszélsz és nem mondasz semmi példabeszédet. Most tudjuk, hogy mindent tudsz és nincs szükséged, hogy valaki kérdezzen téged. Elhisszük azért, hogy az *Istentől jöttél ki.*" Jézus ezt felelte nekik: „Most hiszitek? Ime, eljön az óra és már eljött, hogy elszéledjetek, mindenki a tulajdonába és engem egyedül hagyjatok. De nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van. Ezeket mondottam nektek, hogy békességtek legyen bennem. A világban szorongatástok lesz, de bízzatok, én legyőztem a világot." (Jn. 14, 1—16, 33.)

Atyám házában: a mennyországban. — *Megyek helyet készíteni:* megnyitom a bűnbeesés óta bezárt mennyországot. — *Én vagyok az út, az igazság és az élet:* életemmel példát adtam, tanítottam és lelki életet adok. — *Mutasd meg nekünk az Atyát:* Fülöp látomásban kívánja szemlélni az Istent. — *Más Vigasztalót:* a Szentlelket. Görögben Paraklétosz szó áll, jelentése ügyvéd, pártfogó. — *A világ nem vehet:* mert hiányzik belőle a lelkiek iránti fogékonyság és érzékenység. — *Júdás:* másik nevén Tádé. — *Békémet:* lelki békét, mely a szív belső nyugalmából fakad. — *Az Atya nagyobb nálam:* isteni természete szerint felette van a megtestesült Fiúnak. — *E világ fejedelme:* az ördög. — *Keljetek fel:* még nem indulnak el, csupán állva maradnak a továbbiakban. — *Én vagyok az igazi szőllőtő:* a hasonlat Krisztus titokzatos testére utal, ahol a hívők szoros összefüggésben vannak a kegyelem révén Krisztussal. — *Nagyobb szeretete...:* utalás Krisztus megváltói halálára. — *Törvényükben meg van írva:* a jelzett idézet a zsoltárokban található meg: 34, 7. és 68, 5. — *De ezeket mondottam:* a szenvedésről szólottam. — *Meggyőzi a világot a bűnről, az igazságról és az ítéletről:* mert a világ nem fogadta be a Megváltót, aki valóban Isten volt és ennek ellenére megölték. Pedig a kegyelem általa jött a földre és benne győzte le a gonoszlelket az Isten. — *Egy kis idő:* Jézus haláláig terjedő idő. — *Ismét egy kevés idő:* Jézus

feltámadásától a mennybemeneteléig terjedő idő. — *Azon a napon már semmit sem kérdeztek tőlem:* a Szentlélek eljövetelének napjától kezdve a Szentlélek tanítja már az apostolokat. — *Istentől jöttem ki:* kétféleképen: örök születésem által és megtestesülésem által. — *Istentől jöttél ki:* elismerjük, hogy Isten vagy.

JÉZUS FŐPAPI IMÁJA. *Ezeket mondotta Jézus* és felemelte szemét az égre, majd megszólalt: „Atyám! Eljött az óra, d i c s ő í t s d m e g f i a d a t, hogy fiad is megdicsőítsen téged. Amint hatalmat adtál neki *minden test felett,* hogy mindenkinek, akit neki adtál, örök életet adjon. Ez pedig az örök élet: hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent és akit küldöttél, Jézus Krisztust. Én téged megdicsőítettelek a földön, a munkát bevégeztem, melyet elvégzésre feladatul nekem adtál. És most *dicsőíts meg engem,* Atyám, tenmagadnál azzal a dicsőséggel, melyben nálad részem volt, mielőtt a világ lett.

Megismertettem a nevedet az emberekkel, akiket nekem adtál a világból. Tieid voltak és nekem adtad őket és beszédedet megtartották. Most megismerték, hogy minden, amit nekem adtál, tőled van, mert az igéket, melyeket nekem adtál, nekik adtam át és ők elfogadták és valóban megismerték, hogy tőled jöttem ki és elhitték, hogy te küldöttél engem. É n é r e t t ü k k ö n y ö r g ö k. Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál, mivel a tieid. És az enyéim mind a tieid és a tieid az enyémek és én *megdicsőültem bennük.* Én már nem vagyok e világban, ők még e világban vannak és én hozzád megyek. Szent Atyám! Őrizd meg őket a te nevedben, akiket nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi is. Míg velük voltam, én őriztem meg őket a te nevedben. Akiket nekem adtál, megőriztem és senki nem veszett el közülük, *kivéve a kárhozat fiát,* hogy *az Írás beteljesedjék.* Most pedig hozzád megyek és ezeket beszélem a világon, hogy teljes legyen az én örömem bennük. És a te igédet nekik adtam és a világ gyűlölte őket, mivel nem a világból valók, amint én sem vagyok a világból való. Nem kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy őrizzed meg őket a gonosztól. Nem a világból valók, mikép én sem vagyok a világból való.

Szenteld meg őket az igazságban. A te igéd igazság. Amint te küldöttél engem a világba, úgy küldöttem én is őket a világba. És *én érettük szentelem magamat,* hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.

De nemcsak érettük könyörgök, hanem azokért is, akik a szavaik által hinni fognak bennem, hogy mind egyek legyenek, miként te, Atyám, bennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk és így higgye el a világ, hogy te küldöttél engem. És én a dicsőséget, melyet nekem adtál, nekik adtam, hogy egyek legyenek, mikép mi is egyek vagyunk. Én bennük és te bennem, hogy tökéletesen egyek legyenek és megismerje a világ, hogy te küldöttél engem és szeretted őket, mikép engem is szerettél. Atyám, akiket nekem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek, hogy lássák dicsőségemet, melyet tőled kaptam, mert a világ teremtése előtt szerettél engem. Igaz Atyám! A világ téged nem ismert meg, én azonban megismertelek; ezek is megismerték, hogy te küldöttél engem. És én ismertté tettem és teszem előttük a nevedet, hogy a szeretet, mellyel engem szerettél, bennük legyen és én őbennük." (Jn. 17, 1—26.)

Ezeket mondotta Jézus: valószínűleg még az utolsó vacsora termében. — *Eljött az óra:* a szenvedés kezdete. — *Minden test felett:* minden ember felett. — *Dicsőíts meg engem:* az emberi természetemet. — *Én érettük könyörgök:* az Egyházért, az apostolokért és a hívekért. — *Megdicsőültem bennük:* elhitték, hogy én vagyok a Messiás. — *Kivéve a kárhozat fiát:* Júdást. — *Az Írás beteljesedjék:* 40. zsoltár 10. verse. — *Én érettük szentelem magamat:* feláldozom magamat érettük, hogy az igaz tanítást megfelelően tudják hirdetni.

AZ UTOLSÓ VACSORA. Az Úr Jézus elérkezik halálának előestéjéhez és ezért tanítványaitól búcsúzni akar. Összegyűjti a tizenkettőt maga köré és ott olyan emléket ad át nekik, amilyet csak Isten tudott kigondolni. Nem mulandó emléket, nem képet, nem szobrot vagy más effélét, hanem önmagát adja át nekik, hogy szeretetének ez a tanúságtétele mindig, a világ végéig itt maradjon az emberek között. Olyan formában adja magát, hogy mindenütt közöttünk lehessen. Nem a kiváltságosak, a

gazdagok emléke akar lenni, hanem mindenkié, még a szegényeké is, mert kenyér és bor mindenütt található. Ezzel is áttöri a zsidóság szűk faji korlátait, mert szeretete mindenkire kiárad. Megadta most azt a táplálékot, amit magunkhoz kell venni, ha akarjuk, hogy élet legyen bennünk, mint ezt a kafarnaumi beszédben megmondotta. És amikor szeretete így nyilvánul meg, akkor szíve minden mélysége kiárad abban a beszédben, melyben búcsúzik tanítványaitól. Szeretetet hangoztat minden mondatban, mert ez képes eggyé fűzni a bűnöktől széttépett emberi lelkeket. A szeretet lesz tanítványai ismertetője és példabeszéddé válik még a pogányok között is, hogy a keresztények mennyire szeretik egymást. Mindjobban közeledik a halál órája és ezért már érzi közelről emberileg is áldozati mivoltát. Ezért tolul ajkára a főpapi ima, amelyben magát felajánlja a mennyei Atyának, hogy fogadja el őt áldozatul apostolaiért, Egyházáért és minden hívőért és emberért, mert ezáltal lesz a mennyei Atya neve ismert minden ember előtt és ezáltal költözik be minden ember szívébe az a szeretet, mellyel Fiát szereti. Ilyen emléket hagy hátra a halálba induló Krisztus tanítványainak és azokon keresztül minden hívőnek, hogy sohase felejtsék el az emberek, hogy egyszer a földön járt az Isten.

MIKOR VOLT AZ UTOLSÓ VACSORA? A kérdéssel szoros kapcsolatban van Jézus halálának napja is. Ha tudjuk az utolsó vacsora napját, akkor tudjuk Jézus halálának és feltámadásának napját, sőt megközelítőleg meghatározhatjuk Jézus korát is. Az utolsó vacsora napjának meghatározása azért nehéz kérdés, mert ebben a kérdésben látszólag ellentmondanak a szinoptikusok (Szent Máté, Márk és Lukács) és Szent János. Valóságos ellentmondásról nem lehet szó, hisz mind a két tudósítás az utolsó vacsoráról a sugalmazás hatása alatt került a Szentírásba és ezért csak látszólagos ellentmondásról beszélhetünk. Az ellentmondás abban áll, hogy a szinoptikusok szerint Jézus az utolsó vacsorát csütörtökön, „a kovásztalanok első napján" (Mt. 26, 17.) tartotta, melyen

„a húsvéti bárányt leölték" (Mk. 14, 12.), ez pedig niszán 14-én este történt; míg Szent János szerint úgy látszik, hogy niszán 14-e volt a halál napja és az előtte levő nap, tehát niszán 13-a az utolsó vacsora napja, mert a halál napját „húsvét készületnapjának" nevezi (Jn. 19, 14.), melyen nem mennek be a zsidók Pilátushoz, „nehogy tisztátalanok legyenek és a húsvétot megtarthassák" (Jn. 18, 28.), és olyan munkát is végeznek, melyet tilos ünnepen végezni. Azonkívül a szinoptikusok húsvéti lakomáról beszélnek, míg Szent János csak lakomáról beszél.

Az evangéliumokból egyhangúlag megállapítható, hogy Jézus pénteken halt meg (Mt. 27, 62; Mk. 15, 42; Lk. 23, 54; Jn. 19, 42.) és az előtte való nap tartotta pedig az utolsó vacsorát (Mt. 26, 20; Mk. 14, 17; Lk. 22, 14; Jn. 13, 2.). A zsidók a húsvét ünnepét mindig niszán (március—április) 15-én ülték; a hónapokat a hold járása után számították. Az a kérdés, hogy Jézus most niszán 13-án vagy 14-én tartotta az utolsó vacsorát és 14-én vagy 15-én halt meg.

Az ellentét megoldására különböző elméletek vannak. Már a 2. század közepén merült fel az a gondolat, hogy Jézus 13-án ette a húsvéti bárányt. Egy nappal előbbre helyezte Jézus saját elhatározásából a húsvéti lakomát. Mivel nem volt ez szoros értelemben vett húsvéti lakoma, Szent János egyszerűen csak lakomáról, vacsoráról beszél. Ekkor még nem volt kötelező a kovásztalan kenyér használata, és a görögök erre alapítják a kovászos kenyér használatát, és egészen a 2. század végéig niszán 14-én ülték Jézus halálának emléknapját. (Anticipációs elmélet.) Azonban ennek az elméletnek alapja nincs, mivel ilyen áthelyezésről nem tudunk, és megállapítható az evangéliumokból, hogy Jézus valódi húsvéti lakomát tartott.

Inkább elfogadható az a feltevés, hogy itt ünnepáthelyezés történt. (Transzlációs elmélet.) Azonban nem tudnak megegyezni a magyarázók, hogy miért történt az ünnepáthelyezés. Egyesek szerint a húsvéti bárány

ünnepe péntekre esett, míg a kovásztalanok ünnepének első napja szombatra esett; hogy elkerüljék a kettős ünnepet a szigorú munkatilalom miatt, ilyenkor szombatra, tehát niszán 16-ára helyezték a húsvétot hivatalosan, amit természetesen nem mindenki tartott meg. A buzgóbbak a rendes időben tartották meg a húsvétot. — Mások szerint azért történt az ünnepáttétel, mert van egy babiloni naptárkészítési szabály, hogy niszán 15-e nem eshetik hétfőre, szerdára vagy péntekre (Baduszabály). Bár ennek a szabálynak az Úr Jézus korában való érvényéről nem tudunk, de feltételezhető, hogy használták, mivel a későbbi korban tényleg használták a zsidók. És így a hivatalos húsvétot 16-ára helyezték, míg az egyszerűbb emberek és a farizeusok a tényleges húsvétot tartották meg. — Van még egy harmadik magyarázat is a kettős húsvét mellett. Említettük, hogy a zsidók a hold szerint számították hónapjaikat. Megfigyelték hivatalosan Jeruzsálemben minden hónap 29-én az újholdat. Ha látható volt, akkor a következő napra tették elsejét, ha pedig nem látták, akkor volt a hónapban még 30-a is és csak utána következett be az elseje. Mármost, ha Jeruzsálemben nem látták borús ég miatt az újholdat, de vidéken meglátták, akkor bekövetkezett a kettős ünnep.

Ezekután a következőkép magyarázható az evangéliumok közti ellentét. A szinoptikusok a buzgó, egyszerű nép és a farizeusok húsvétjáról írnak, míg János evangéliumában a hivatalos húsvétról beszél. Ugyanazt az eseményt adja mind a két leírás, azonban különböző szemlélet alapján. Ha elfogadjuk ezeket a megokolásokat, akkor Jézus az utolsó vacsorát niszán 14-én, csütörtökön este tartotta, míg halála 15-ére, péntekre esik. Ezt a húsvétot tartotta ugyanis az egyszerű nép s vele együtt Jézus is, míg Jeruzsálemben a hivatalos világ a húsvéti vacsorát 15-én s a húsvétot 16-án, szombaton tartotta.

Történtek kísérletek arra nézve is, hogy ezek alapján megállapítsák azt az évet is, mikor halt meg Jézus. Kr. u. 26—36 között olyan évet kell keresnünk, amikor pén-

tekre esett a húsvét. Ez 27-ben (április 11.) és 30-ban (április 7.) történt. Mivel az első dátum korai, megmarad a második és e szerint Jézus Krisztus 30 április 7-én (a U. C. 783) halt volna meg. Nagy valószínűség szól a mellett a másik felfogás mellett, hogy az Úr Jézus 29-ben (a U. C. 782) halt meg. Ezt az évet javallják a csillagászati érvet leszámítva az egyéb érvek és számítások, valamint a 2—4. század egyházi írói is; így Tertullián szerint Jézus Krisztus L. Rubellius Geminus és C. Fufius Geminus konzulok évében, Kr. u. 29-ben halt meg. (V. ö. Mikor kezdett Jézus tanítani?)

AZ UTOLSÓ VACSORA LEFOLYÁSA. Az utolsó vacsora a húsvéti bárány elfogyasztásával azonos lakoma, ezért az Úr Jézus is megtartotta ennek a lakomának évszázadok alatt kialakult szertartását és azt az Oltáriszentség alapításával teljessé tette. A lakomán 10—20 ember vett részt, hogy a leölt bárányt egyszerre fogyasszák el. A meghívottak helyet foglaltak. A családfő ezután megáldotta az első borral telt kelyhet és azt kiürítették. Az ünnepre vonatkozó áldás után egy keveset ettek a keserű salátából, mely az egyiptomi fogság keserves napjaira emlékeztette a zsidókat, és a datolya, füge és mazsolából készített gyümölcspépből (charozet). Az Isten dicsőítése után megitták a második kehely bort. A legkisebb családtag kérdésére, hogy mit jelent ez a lakoma, a családatya elmondta az ünnep eredetét és a szokásokat megmagyarázta (pászcha-hággáda). Utána elénekelték a hallel-zsoltárok első részét (113—114. zsolt.). Ezután jött a tulajdonképeni étkezés, amikor a családfő mindenkinek kovásztalan kenyeret nyujtott gyümölcspépbe mártva salátával, s hozzáfogtak a húsvéti bárány elköltéséhez. Ezt teljesen el kellett fogyasztaniok. A húsvéti bárány után jött a harmadik pohár bor, melyet áldás kelyhének neveztek, mivel itt áldást, hálát mondottak az Istennek a lakomáért. Ezután következett a negyedik kehely, melynek kiivása után elmondták a hallel-zsoltárok második részét (115—116. zsolt.). A magyarázók szerint az Úr Jézus a húsvéti lakoma két főrészét használta fel

az Oltáriszentség alapítására: a kenyér nyujtását és az áldás kelyhének átadását. Igy tehát az Úr Jézus az előképes húsvéti lakomát beteljesíti és az Oltáriszentség alapítása a lakomának főrészévé válik. (Sickenberger: Leben Jesu. VI. 74. old.)

TANITÁS. Jézus *istenségét* világosan látjuk Jézus szavaiból és cselekedeteiből. Előre látja Júdás árulását és Péter tagadását; megmondja tanítványainak, hogy miképp találják meg az utolsó vacsora termét; tisztán látja halálának bekövetkezését. Istent Atyjának vallja, akinek ő a fia a szó legszorosabb értelmében, akivel teljesen egy: „Én az Atyában és ő énbennem", „Atyám házában sok lakóhely van", „Higgyetek bennem", „Nálam nélkül nem tehettek semmit sem". „Én vagyok az út, az igazság és az élet." Emberségét tekintve „az Atya nagyobb nálam". A *Szentlélek* a harmadik isteni személy, aki egyenrangú az Atyával és a Fiúval, mert abból vesz, ami az övé, ő pedig egy az Atyával; mennybemenetele után elküldi, hogy tanítsa és védje (Paraklétosz) az apostolokat és az Egyházat. Jézus megalapítja az utolsó vacsorán az *Oltáriszentséget:* „Ez az én testem és ez az én vérem", megalapítja a szentmisét és papokat szentel: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre" és ezzel a Mózestől kötött szövetséget újra megköti az Istennel; mert a vér, mely a kehelyben van: „az újszövetségé". Az Egyház egységes és szent, ezért imádkozik az utolsó vacsorán. Közte és hívei közt a kegyelem révén olyan kapcsolat van, mint a szőllőtő és a vesszők közt. Ezt a tanítást bővebben kifejti később apostola, Szent Pál, és ennek a tanításnak a neve *Krisztus titokzatos testének* a tana (Corpus Christi mysticum). Az utolsó vacsorán adja az Úr Jézus az újszövetség nagy parancsát: a szeretet parancsát. Már az első keresztényeket a pogányok arról ismerték meg, hogy szeretik egymást.

ALKALMAZÁS. Az Oltáriszentség alapítása minden katolikus hívő legnagyobb öröme kell hogy legyen. Soha még néphez nem volt olyan közel Isten, mint amilyen közel van hozzánk a mi Istenünk az Oltáriszentségben.

Sőt nemcsak közelünkben, hanem bennünk is van, lelkünk tápláléka. Ezért az Egyház hálából nem elégszik meg a nagycsütörtöki megemlékezéssel, hanem külön ünneppel is üli az Oltáriszentség alapítását: Úrnapján. Ezért rendezi meg mindíg olyan szép, ünnepélyes külsőségek közt az eucharisztikus kongresszusokat, a nagygyűléseket, gyermekek első szentáldozását és az első szentmiséket. Ezért sürgeti az Egyház, hogy gyakran vegyük magunkhoz az Oltáriszentséget, mert ez egyedüli hálánk az Úr Jézus végtelenül nagy jóságával szemben. De itt vizsgáljuk meg magunkat, tartsunk lelkiismeretvizsgálatot, nehogy méltatlanul vegyük magunkhoz az élet kenyerét. Tudjunk azonfelül hálát is adni az áldozás után és foglalkozni a szívünkbe tért Üdvözítővel.

Amint az Úr Jézus a főpapi imában imádkozott az Egyházért, a papságért, a hívőkért, úgy tudjunk mi is imádkozni az Úr Jézus e szándékaira, s tudjuk dicsőíteni a Szentháromságot, amint ezt az Úr Jézus imájában tette. A keresztvetés, a Dicsőség mind a Szentháromság dícsérete.

Jézus búcsúbeszédéből vesz részleteket az Egyház a húsvét utáni III—VI. vasárnapokon, amikor az evangéliumot olvassa. A lábmosást olvassa fel az Egyház nagycsütörtökön az evangéliumban. Püspöki templomokban nagycsütörtökön a püspök lábmosást végez az Úr Jézus példájára. Ez a szokás kb. a 4. századtól kezdve van meg az Egyházban. Ugyancsak elvégezték ezt a szokást az uralkodók közül a Habsburg-családból származó uralkodók is.

Az utolsó vacsora sok művészt ihletett meg és jelenítették meg az Úr Jézus utolsó vacsoráját. Leonardo da Vinci: Utolsó vacsorája a legjelentősebb az összes közül. Az Oltáriszentség képezi középpontját Raffael Disputájának.

SZENT HELYEK. Az utolsó vacsora kelyhét kezdettől fogva tiszteletben tartották a keresztények. A hagyomány szerint a város DNy-i részén feküdt, és a teremből alakított kápolna kikerülte Jeruzsálem pusztulásánál is a lerombolást. Később helyére templomot építenek, melynek sorsa igen viszontagságos volt. A kereszt-

tesek a 12. században háromhajós templomot építettek, mely szintén rommá lett. A 14. században a ferencesek újjáépítik és ez a templom van meg mai nap is. Igaz, hogy a mohamedánok mecsetté alakitják és alsó részébe, ahol Dávid sírját hiszik (69), keresztény nem léphet be. Az utolsó vacsora terme, a *Cönákulum* az emeleten van (70). A terem csúcsíves stílusban van tartva, két oszlop osztja fel két hajóra. Hossza 15 m, szélessége 9 m. A hagyomány szerint Szent Márk evangélista édesanyjáé volt eredetileg az utolsó vacsora terme.

AZ UTOLSÓ VACSORA KELYHE. A hívők képzeletét mindíg foglalkoztatta az utolsó vacsora kelyhe, mellyel Krisztus Urunk az első szentmisét mondta. Egész legendakör alakult ki körülötte. A középkori monda szerint ebben a kehelyben fogta fel Arimateai József az Úr Jézus kiömlő vérét a kereszten. A kehely sorsáról a legendák beszélnek. Tiszta szívű lovagok őrzik ezt a kelyhet, mely már drágakőből van faragva és örök ifjúságot ad. Nevet is kapott a kehely: *Grál-kehely*. Őrzői a grállovagok. A halandók közül csak az láthatja meg és juthat be a várba, ahol őrzik, aki teljesen tiszta szívű. Itt kapcsolódott aztán egybe a Parzival-mondával. Ezt dolgozta fel aztán operában Wagner Richárd.

De nemcsak a mondában kísértett az utolsó vacsora kelyhe, hanem a tudományban is. 1910-ben Antiochiában arabok kincseket találtak: egy középkori kelyhet, két 4. századból származó ezüst könyvtábladíszt, egy másik ilyen díszt, keresztet és egy kelyhet, melyet *„antiochiai kehelynek"* neveznek (71). Az arabok a kincseket egymásközt felosztották és nem szóltak a dologról senkinek sem. A leletek Mezopotámiába kerültek, innét Párizsba és a világháború alatt New-Yorkba. Itt megjelent egy könyv a kehelyről dr. Gustavus A. Eisentől. Ő a következőket írja a kehelyről. A kehely az antiochiai katedrális kincstárához tartozott és akkor ásták el, amikor Julián császár (362-ben) becsukatta a templomot, vagy pedig amikor Kozroész perzsa király feldúlta azt (611-ben). A kehely két részből áll: egy belső kupából, mely egyszerű ezüstlemezből készült, minden díszítés nélkül, és külső kupából, mely körülfogja a belső kupát. Ezen a külső kupán tizenkét emberi alak van domborművel kiformálva úgy, hogy a köztük lévő síma részt nem hagyták meg, hanem kivágták. A belső kupa idősebb, mint a külső, és igen értékes lehetett, hogy ilyen csodálatos foglalatot kapott. A kehelynek kis talpa van. Az egész kidolgozása olyan, hogy a római császárság első két évszázadára utal. De már az első század végén másformájú és kidolgozású kelyhek kerültek használatba. A kupa talpának a formája Augustus és Tibérius császárok idejében volt divatban. Csak egyetlen későbbi ilyen kehelytalpat ismer a művészettörténet, de ez is freskó Pompejiben. A város 79-ben pusztult el, de azért a freskó előbbi eredetű is lehet, tehát Tibérius korából is származhatik.

A külső kupa két szembenfekvő oldalán két, arccal szembenéző alak van, de mind a két alak egy személyt ábrázol. Az egyik

ifjú, amint tekercset tart a kezében, a másik pedig meglett férfi. A két alak körül összesen tíz alak látható, amint mély tiszteletadással fordulnak a főalakok felé. Mivel Augusztus-korabeli kehellyel van a művészettörténetnek dolga, felvetődött a gondolat, hogy talán Augusztus lenne a főalak. Augusztust nem szokták így ábrázolni, de ha mégis ő lenne, akkor kik lennének a többiek, hisz annyira karakterisztikus ábrázolásról van itt szó, hogy nem lehetnének ismeretlenek. Eisen kilenc évig tanulmányozta a kelyhet, és arra a megállapodásra jutott, hogy a két főalak Krisztus, egyik ifjúkori, a másik férfikori ábrázolásban. A világ urát ábrázoló kép kezét egy tálhoz érinti, melyen öt kenyér és két hal van. Oldala mellett a tál alatt egy bárány, és a tál felett pedig galamb. A bárány az Isten Báránya, akire leszáll a Szentlélek galamb alakjában, hogy csodálatos módon táplálja az emberiséget. Krisztus lába alatt pedig a római sas, a birodalom jelképe. Az egész külső kehely pedig szőllőbe mint átfogó díszbe van egybefogva, jelezve, hogy Krisztus az igazi szőllőtő. Miután ezt megállapította, hozzáfogott, hogy a mellékalakokat azonosítsa. Az ifjú Krisztus körüli öt alak közül négyben az evangélistákat ismerte fel, míg az ötödikben Jakabot, János evangélista bátyját látta. A férfi Krisztus körüli négy alakról azt állítja, hogy azok Pétert, Pált, Jakabot és Júdást (az Úr rokonai) ábrázolják, míg az ötödikben Jakab (János fivére) analógiájára Andrást, Péter fivérét ismeri fel.

Az alakok alig öt centiméter nagyságúak, mégis olyan csodálatosan vannak elkészítve, hogy egyéni karaktere van mindegyes alaknak. Véleménye szerint a mű még 70 előtt keletkezett, és ha nem is adja meg talán mindegyik alaknak az élethű arcképét, mégis Krisztusnak két eredeti arcképét adja. Krisztus férfias, tele méltósággal és kedvességgel.

A végső következtetése pedig az, hogy ha egy egészen egyszerű kelyhet ilyen nagy művészi munkával vettek körül már az első század második felében, milyen kehely lehetett az? Csakis azt lehet hinni, hogy az, amelyet az Úr Jézus az utolsó vacsorán használt.

Természetes, hogy a könyv megjelenése után (1923) megindult az erős irodalmi harc és a kelyhet a 4—6. századba utalják, köztük a római Keleti Intézet tanára, Jerphanion is. A vita azonban még nincs eldöntve, mert merültek fel olyan adatok, melyek megengedik, hogy a kehely korát a 2. századig vissza lehessen vinni. (Barton: 564—570. old.)

IMA. Én az Úrtól vettem, amit aztán át is adtam nektek, hogy az Úr Jézus azon az éjtszakán, amikor elárulták, vette a kenyeret és megáldotta, megtörte és mondotta: „Vegyétek és egyétek: ez az én testem, mely értetek adatik, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre." Hasonlókép a kelyhet is, miután megvacsorázott, mondotta: „Ez a kehely az újszövetség az én véremben; ezt cselekedjétek, valahányszor isszátok az én emlékezetemre." Mert valahányszor ezt a kenyeret eszitek és a kelyhet isszátok, az Úr halálát

hirdetitek, míg el nem jön. Ezért aki méltatlanul eszi ezt a kenyeret és issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére ellen. Tehát vizsgálja meg magát az ember és úgy egyék abból a kenyérből és igyék a kehelyből. Mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mert nem különbözteti meg az Úr testét. Ezért van köztetek olyan sok beteg és erőtlen, és ezért alszanak sokan. Ha pedig önmagunkat megítélnők, nem ítélnének meg minket. Midőn pedig megítélnek bennünket, az Úr fenyít meg minket, hogy ne kárhozzunk el ezzel a világgal. (I Kor. 11, 23—32.)

És most kérlek téged, úrnő, nem mintha új parancsot írnék neked, hanem amit kezdettől fogva bírtunk, hogy szeressük egymást. És az a szeretet, hogy az ő parancsai szerint járjunk. Mert ez a parancsolat, amint kezdettől fogva hallottátok, hogy benne járjatok. Mert sok tévtanító ment ki a világba, akik nem vallják, hogy Jézus Krisztus testben jött el. Az ilyen csaló és antikrisztus. Ugyeljetek magatokra, hogy ne veszítsétek el, amit szereztetek, hanem hogy teljes legyen a jutalmatok. Mindaz, aki elhagyja és nem tart ki Krisztus tanítása mellett, nem bírja az Istent. Aki megmarad a tanításban, az az Atyát és a Fiút is bírja. Ha valaki hozzátok jön és nem ezt a tanítást hozza, ne fogadjátok be házatokba és még csak ne is üdvözöljétek. Mert aki üdvözli, gonosz tetteiben részes. (II Jn. 5—11.)

Zengjed, nyelv, a dicsőséges
test titkát s a drága vért,
melyet hullatván értékes
váltságul az emberért,
a föld ura, a felséges
méh gyümölcse nem kímélt.

Egünk küldte, s nekünk szülte
tiszta szűz, szeplőtelen.
Köztünk élt és hinté földre
az Igét, mely jót terem;
s csodás szertartással ülte
búcsúestjét idelenn.

Mert a végső estebédet
tartván ő és társai,
együtt a törvényes étket
jámborul fogyasztani:
étkül a tucatnyi népnek
önmagát osztotta ki.

És a kenyeret testévé
igézte az Ige-test,
s a bor lett Krisztus vérévé:
magyarázni ne keresd!
Hit dolga és igaz szívé,
hogy erősen tartsa ezt.

Azért kell e nagy szentséget
leborulva áldani,
és a régi Szövetséget
új ritussal váltani:
pótolják a rest érzéket,
a merész hit szárnyai!

Az Atyának és Fiának
légyen áldás, dicsőség,
üdv, hozsanna és imádat,
ujjongások hirdessék!
S aki kettejükből árad,
a Lélek is áldassék!

(Babits Mihály fordítása.)

26. Jézus halála

Mt. 26, 30—27, 66; Mk. 14, 26—15, 47; Lk. 22, 39—23, 55; Jn. 18, 1—19, 42; Ap. Csel. 1, 18—19.

JÉZUS A GETSZEMÁNI-KERTBE MEGY. Miután *szent éneket* énekeltek, kimentek az Olajfák hegyére. És megérkeztek egy majorba, melynek *Getszemáni* volt a neve. Itt mondotta tanítványainak: „Üljetek itt le, még imádkozom." És maga mellé vette *Pétert, Jakabot és Jánost,* és elkezdett *félni és gyötrődni.* És mondotta nekik: „Szomorú az én lelkem a halálig. Maradjatok itt és virrasszatok." És miután *egy kissé előre* ment, földre borult és imádkozott, hogy ha lehetséges, távozzék el tőle ez az óra, és mondotta: *„Abba,* Atyám! Neked minden lehetséges, vedd el tőlem *ezt a poharat.* De ne az legyen, amit én akarok, hanem amit te." (Mk. 14, 26; 32—36.)

Megjelent pedig neki az égből egy angyal és megerősítette őt. A halállal tusakodott s még buzgóbban imádkozott. *Verítéke olyan lett,* mint a földre hulló vérnek a cseppjei. (Lk. 22, 43—44.)

Ekkor visszajött és alva találta őket. Igy szólította meg Pétert: „Simon, alszol? Nem tudtál virrasztani egy órát? Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek. A lélek kész ugyan, de a test erőtlen." És ismét elment és ugyanazon szavakkal imádkozott. És mikor visszatért, újra álomba merülten találta őket (szemük ugyanis el volt nehezedve) és nem tudták, hogy mit feleljenek neki. És mikor harmadszor jött, ezt mondotta nekik: *„Aludjatok már* és nyugodjatok. *Elég;* eljött az óra: Ime, az Emberfiát átadják a bűnösök kezébe. Keljetek fel, menjünk. Ime, aki engem elárul, közel van." (Mk. 14, 37—42.)

Szent éneket: valószínűleg még az utolsó vacsora termében a szertartáshoz tartozó zsoltárokat. — *Getszemáni:* a major az Olajfák hegyének Ny-i oldalán feküdt. Nevének jelentése: olajsajtó. — *Pétert, Jakabot és Jánost:* legbizalmasabb tanítványait, akik szemtanúi voltak a táborhegyi megdicsőülésnek is. — *Félni és gyötrődni:* a haláltól való félelem az emberi természet velejárója. — *Egy kissé előre:* Szent Lukács szerint egy kőhajításnyira. (22, 41.) — *Abba:* arám szó; jelentése: atyám. — *Ezt a poharat:* a szenvedések poharát.

— *Verítéke olyan lett . . .:* a félelem és a rettegés annyira hatott Jézus idegrendszerére, főkép szimpatikus idegrendszerére, hogy a hajszálereken keresztül a vérsejtek bekerültek az izzadságmirigyekbe. — *Aludjatok már:* Jézus szemrehányásképen mondotta ezeket a szavakat. — *Elég:* tudniillik az alvás.

JÉZUST ELFOGJÁK. Míg beszélt, íme Júdás, egy a tizenkettő közül jött és vele *nagy sereg* kardokkal és dorongokkal. A papi fejedelmek és a nép vénei küldték őket. Aki pedig elárulta őt, jelt adott nekik s mondotta: „Akit megcsókolok, ő az, fogjátok meg." És rögtön Jézushoz ment s mondotta: „Üdvözlégy, Rabbi." És megcsókolta őt. Jézus pedig mondotta: „Barátom, *miért jöttél?*" (Mt. 26, 47—50.)

Jézus pedig tudta mind, ami bekövetkezik, eléjük ment és kérdezte: „Kit kerestek?" Felelték neki: „A názáreti Jézust." Jézus mondotta nekik: „Én vagyok." Az áruló Júdás is ott állott velük. Amint tehát mondotta nekik: Én vagyok, meghátráltak és a *földre estek.* Ismét megkérdezte őket: „Kit kerestek?" Azok pedig mondották: „A názáreti Jézust." Jézus mondotta: „Mondottam nektek, hogy én vagyok. Ha tehát engem kerestek, hagyjátok ezeket elmenni." Hogy *beteljesedjék a beszéd,* melyet mondott, hogy akiket nekem adtál, nem veszítettem el azok közül senkit sem. Simon Péternek kardja volt és kihúzta azt. Rávágott a főpap szolgájára és levágta annak a jobb fülét. A szolga neve pedig Málkus volt. Jézus pedig ezt mondta Péternek: „Tedd kardodat a hüvelybe. *A poharat,* melyet Atyám adott, ne igyam ki?" (Jn. 18, 4—11.)

És miután érintette a fülét, meggyógyította őt. Jézus most pedig azoknak, akik érte jöttek: a papi fejedelmeknek, a templom tisztjeinek és a véneknek mondotta: „Mint latorra, úgy jöttetek ki kardokkal és dorongokkal. Mikor naponta köztetek voltam, nem nyujtottátok ki kezeteket reám. De ez *a ti órátok* és a *sötétség hatalma.*" (Lk. 22, 51—53.)

A csapat tehát, a vezető és a zsidók szolgái megfogták Jézust és megkötözték őt. (Jn. 18, 12.)

Tanítványai akkor elhagyták őt, s mind elfutottak.

Egy ifjú pedig, testén gyolcsingben, követte őt. Megfogták őt, de hátra hagyva gyolcsingét, ruhátlanul elfutott tőlük. (Mk. 14, 50—52.)

Nagy sereg: római katonákból, templomi őrökből és a főtanács katonaságából tevődött össze. — *Miért jöttél:* Szent Lukács szerint még ezt is mondotta neki az Úr: „Júdás, csókkal árulod el az Emberfiát?" (22, 48.) — *Földre estek:* Jézus isteni hatalmát mutatja meg ezzel. Nem vehetnének erőt rajta, ha ő nem önként adná át magát. — *Beteljesedjék a beszéd:* a búcsúbeszédben mondotta Jézus. (Jn. 17, 12.) — *A poharat:* a szenvedést. — *A ti órátok:* melyben hatalmat kaptatok az Istentől arra, hogy elfogjatok. — *A sötétség hatalma:* a pokolé. — *Egy ifjú:* valószínűleg Márk, aki ágyából ugrott ki s úgy követte Jézust.

JÉZUS ANNÁS ELŐTT. Először Annáshoz vezették őt, aki ipa volt Kaifásnak, aki annak az évnek a főpapja volt. Kaifás volt az, aki a zsidóknak azt a *tanácsot adta,* hogy jobb egy embernek meghalni a népért. *A főpap* megkérdezte tehát Jézust tanítványai és tanítása felől. Jézus így felelt neki: „Én nyíltan beszéltem a világnak. Én mindig a zsinagógában és a templomban szólottam, ahová a zsidók mind összejönnek, és titokban nem szólottam semmit sem. Miért kérdezel engem? Kérdezd azokat, akik hallották, hogy mit mondottam nekik. Ime, ezek tudják, hogy mit mondottam." Miután ezeket mondotta, a szolgák egyike Jézust arcul ütötte s mondotta: „Így felelsz a főpapnak?" Jézus ezt válaszolta neki: „Ha roszszul szólottam, bizonyítsd be a rosszat, ha pedig jól, miért ütsz engem." (Jn. 18, 13—14., 19—23.)

Tanácsot adta: Jn. 11, 50. — *A főpap:* azért nevezi őt Szent János főpapnak, mivel Kaifás előtt ő volt a főpap. Ez a kihallgatás nem hivatalos, hanem tájékozódás jellegű volt.

JÉZUS KAIFÁS ELŐTT. És Annás megkötöztette és *elküldötte őt Kaifás főpaphoz.* (Jn. 18, 24.)

A papok pedig és az egész gyülekezet bizonyítékot kerestek Jézus ellen, hogy őt halálra adják, de nem találtak. Pedig sokan tanúskodtak ellene hamisan, de *tanúságuk nem volt megegyező.* Előálltak pedig egyesek és hamis tanúságot tettek ellene: Hallottuk, hogy mondotta: Lebontom ezt a kézzel épített templomot és három nap alatt felépítek egyet, mely nem kézzel készült. De nem

volt vallomásuk megegyező. Ekkor a főpap középre állott, megkérdezte Jézust: „Semmit sem felelsz azokra, amiket ezek ellened felhoznak?" Ő pedig hallgatott és semmit sem felelt. A főpap ismét megkérdezte őt: „Te vagy-e a Krisztus, az áldott Istennek a Fia?" Jézus pedig ezt felelte neki: „Én vagyok, és látni fogjátok az Emberfiát ülni *Isten erejének a jobbján* és eljönni az ég felhőiben." A főpap erre megszaggatta ruháit s mondotta: „Mi szükségünk van még tanúkra? Hallottátok a káromlást. Hogyan ítéltek?" Azok pedig mind halálra méltónak ítélték őt. (Mk. 14, 55—64.)

Elküldte őt Kaifás főpaphoz: úgy látszik, hogy a két főpap házát egy közös udvar kapcsolta egybe. — *Tanúságuk nem volt megegyező:* a törvény legalább két egybehangzó tanúvallomást követelt. — *Isten erejének a jobbján:* a hatalmas Isten dicsőségében.

PÉTER TAGADÁSA. Péter pedig *távolról követte őt* egészen *a főpap udvarába* és a szolgákkal együtt leült a tűzhöz, hogy melegedjék. (72) És mialatt Péter bent volt az udvarban, odajött a főpap egyik szolgálója. És amint látta, hogy Péter ott melegszik, ránézett s mondotta: „Te is a názáreti Jézussal voltál." De ő ezt tagadta: „Nem ismerem s nem is tudom, mit mondasz." És kiment az előcsarnokba. És megszólalt a kakas. Mikor pedig ismét meglátta őt a szolgáló, így szólt a körülállókhoz: „Ez is közülük való." De ő ismét tagadott. És *kevéssel később* az ott állók ismét mondották Péternek: „Valóban közülük való vagy, mert *te is galileai vagy*." De ő átkozódni és esküdözni kezdett: „Nem is ismerem azt az embert, akiről beszéltél." És a kakas rögtön megszólalt másodszor. *Péter pedig visszaemlékezett* Jézus szavára, melyet mondott neki: Mielőtt a kakas kétszer szól, háromszor tagadsz meg engem. És elkezdett sírni. (Mk. 14, 54., 66—72.)

Távolról követte őt: Szent János szerint (18, 15—16.) Péterrel még egy másik tanítvány is követte az Urat és ennek segítségével jutott be Péter is a főpap udvarába. Ez a másik tanítvány maga Szent János apostol volt. — *A főpap udvarába:* Szent János szerint az első tagadás Annásnál történt kihallgatás alatt ment végbe, míg a másik kettő akkor történt, mikor Jézust Kaifásnál vallatják. A tűztől, ahol a hűvös éjtszaka melegedtek, még fel sem kellett volna

kelnie Péternek, hisz közös udvara volt a két főpapnak. Azonban a belső izgatottságtól hajtva felkelt és az előcsarnokba ment ki. De később újra visszatért. — *Kevéssel később:* Szent Lukács szerint körülbelül egy óra mulva. (22, 59.) — *Te is galileai vagy:* mert „beszéded elárul téged" (26, 73.), amint Szent Máté megjegyzi. A galileaiak tájszólással beszéltek. Elharapták a szótagokat, nem ejtették ki tisztán a magánhangzókat és egyes torokhangokat összekevertek. — *Péter pedig visszaemlékezett:* Szent Lukács szerint Jézus megfordult és Péterre visszanézett. (22, 61.) Talán akkor történt ez, amikor Jézust átvezették az udvaron, vagy pedig a tárgyalóteremből ki lehetett látni.

JÉZUS KICSÚFOLÁSA. És a férfiak, akik *fogva tartották őt, csúfolták* és verték őt. Befödték őt s arcul ütötték, miközben kérdezték tőle: „Prófétálj! Ki ütött meg téged?" És sok más káromlással illették őt. (Lk. 22, 63—65.)

Fogva tartották őt: a tanács határozata után egészen reggelig Jézust fogva tartják az udvaron és ez alatt történik Jézus kicsúfolása. — *Csúfolták:* Szent Máté és Márk szerint arcul is köpték. (Mt. 26, 67; Mk. 14, 65.)

A FŐTANÁCS MÁSODSZOR IS HALÁLRA ITÉLI JÉZUST. Amint megvirradt, *összegyűltek a nép vénei,* a papi fejedelmek és az írástudók és gyülekezetükbe vitték őt s mondották: „Ha te vagy a Krisztus, mondd meg nekünk." Ő pedig ezt felelte nekik: „Ha meg is mondom nektek, nem hiszitek el nekem. Ha pedig *kérdezlek,* nem feleltek nekem, sem *el nem bocsáttok* engem. *Mostantól kezdve* pedig az Emberfia ülni fog a hatalmas Isten jobbján." Erre pedig mind mondották: „Tehát te az Isten Fia vagy?" Ő pedig mondotta: *„Ti mondjátok,* hogy én vagyok." Azok pedig mondották neki: *„Mi szükségünk van* még tanúságra? Hisz mi magunk hallottuk az ő szájából." (Lk. 22, 66—71.)

Összegyűltek a nép vénei...: erre az összejövetelre és második ítéletre azért volt szükség, mert a törvény előírása értelmében az ítéletet nappal kellett kimondani. Ezt a formaságot akarják most a zsidók megtartani. — *Kérdezlek:* t. i. a Messiásra vonatkozólag. — *El nem bocsáttok:* mert elhatároztátok halálomat. — *Mostantól kezdve:* Jézus majd mindenki felett ítéletet fog mondani. — *Ti mondjátok:* az igenlésnek keleti formája. — *Mi szükségünk van:* Jézus Isten Fiának mondta magát, ezzel a főtanács szerint káromlást követett el, melynek halál volt a büntetése.

JUDÁS VÉGE. Mikor Júdás, aki elárulta őt, látta, hogy *elítélték őt,* megbánta tettét, visszavitte a harminc ezüstöt a papi fejedelmeknek és a véneknek s mondotta: „Vétkeztem, elárultam az igaz vért!" Azok azonban mondották: „Mi közünk hozzá? *Te lásd." Odadobta az ezüstöt a templomba* és eltávozott. Elment és kötéllel *felakasztotta magát.* A papi fejedelmek pedig felszedték az ezüstöt s mondották: *„Nem szabad ezt a templomkincstárba tenni,* mert vérnek a díja." Tanácsot tartottak és megvették abból egy fazekas telkét, az *idegenek temetőjének.* E miatt nevezik azt a földet *Hakeldamának,* azaz vérmezőnek a mai napig. Ekkor beteljesedett *Jeremiás* próféta jövendölése: És vették a harminc ezüstöt, a megbecsültnek az árát, akit Izrael fiai megbecsültek, és odaadták azt a fazekas földjéért, amint az Úr parancsolta nekem. (Mt. 27, 3—10.)

Elítélték őt: Júdás talán azt hitte, hogy ítéletre nem fog sor kerülni, mert Jézus megmenti magát és kiszabadul ellenségei kezéből, mint már eddig is megtette ezt. — *Te lásd:* a felelősséget Júdásra hárítják. — *Odadobta a templomba:* a főtanács üléseit a templom egyik helyiségében tartotta. — *Felakasztotta magát:* az Ap. Csel. szerint (1, 18.) a felakasztott test kettészakadt és Júdás belei kiomlottak. — *Nem szabad... tenni:* olyan pénzt, melyhez bűn tapad, nem volt szabad Mózes törvénye szerint a templomba tenni. (V 23, 18.) — *Idegenek temetőjének:* Jeruzsálemben meghalt külföldi zsidók temetőjének. — *Hakeldama:* Hinnon völgyének D-i oldalán volt és az evangélium megírásának idejében így nevezték. — *Jeremiás:* ez az idézet nincs meg így Jeremiásnál, hanem Zakariásnál. (11, 12.) Hogy mégis Jeremiás neve alatt hozza Szent Máté, annak valószínű magyarázata az, hogy a Jeremiásnál említett fazekas és Hinnon völgye (18, 2., 6; 19, 1., 11.) neveket összeolvasztotta Zakariás jövendölésével és a nagyobb tekintélyű Jeremiás neve alatt idézi. Nehezen tételezhető fel, hogy az evangélista felcserélte volna a két próféta nevét, vagy pedig a másoló hibájából került volna be, vagy pedig Jeremiás elveszett könyvéből idézett volna, mert egyikre sincs meg a kellő alap.

JÉZUS PILÁTUS ELŐTT. Elvitték tehát Jézust Kaifástól a *helytartóságra.* Reggel volt, ők azonban nem mentek be a helytartóságra, *nehogy megfertőztessenek,* hanem hogy a húsvétot megehessék. Tehát Pilátus jött ki hozzájuk és mondotta: „Milyen vádat hoztok ez ellen az ember ellen?" Erre így válaszoltak neki: „Ha nem lenne

gonosztevő, nem adtuk volna át őt neked." Ekkor Pilátus így szólt hozzájuk: „Vigyétek őt el ti, s törvénytek szerint ítéljetek felette." De a zsidók mondották: „Nekünk nem szabad senkit sem megölnünk." Hogy teljesedjék Jézus szava, mellyel jelezte, hogy milyen halállal fog meghalni. (Jn. 18, 28—32.)

Elkezdték őt vádolni így: *„Úgy látjuk,* hogy felforgatja népünket és megtiltja, hogy adót fizessünk a császárnak s azt állítja magáról, hogy ő a Krisztus király." Pilátus újra bement a helytartóságra, hivatta Jézust és kérdezte tőle: „Te vagy a zsidók királya?" Jézus ezt válaszolta: „Magadtól mondod ezt vagy mások mondták ezt neked felőlem?" Pilátus viszont mondotta: „Vajjon zsidó vagyok-e én? A te nemzeted és a főpapok adtak át téged. Mit cselekedtél?" Jézus így felelt: „Az én országom nem e világból van. Ha ebből a világból való lenne az országom, szolgáim harcolnának értem, hogy ne kerüljek a zsidók kezébe. De az én országom nem innét való." Mondotta neki Pilátus: „Tehát király vagy te?" Jézus ezt válaszolta: „Te mondod, hogy király vagyok. Én arra születtem és azért jöttem a világra, hogy bizonyságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazból van, hallgatja a szavamat." Erre Pilátus ezt mondta neki: „Mi az igazság?" És miután ezt mondotta, újból kiment a zsidókhoz s mondotta nekik: *„Én semmi vétket nem találok benne."* (Jn. 18, 33—38.)

Azok azonban erősködve állították: „Felizgatja a népet, tanítván egész Judeában, Galileától kezdve egészen idáig." (Lk. 23, 5.)

Helytartóságra: ha a római helytartó Jeruzsálemben tartózkodott, akkor vagy Heródes palotájában tartózkodott, vagy pedig az Antónia-várban. Pilátus a legnagyobb valószínűség szerint az Antónia-várban lakott. Azért vitték Jézust a helytartó elé, hogy az a halálos ítéletet megerősítse, mert e nélkül nem lehetett végrehajtani a halálos ítéletet. — *Nehogy megfertőztessenek:* a húsvét megülését megakadályozta az a tisztátalanság, melyet valaki úgy szerzett, ha olyan házba lépett be, ahol kovászos kenyér volt. A rómaiaknál pedig ilyen kenyeret ettek. — *Úgy látjuk . . .:* Jézus ellen most nem vallási, hanem politikai vádakkal lépnek fel. — *Én semmi vétket nem találok benne:* Jézust nem tartja bűnösnek, legföljebb vallásos rajongónak.

JÉZUS HERÓDES ELŐTT. Mikor pedig Pilátus Galileát hallotta, megkérdezte, hogy galileai ember-e. S mikor megtudta, hogy Heródes országából való, *Heródeshez küldötte,* aki ezekben a napokban szintén Jeruzsálemben volt. Heródes, mikor meglátta Jézust, nagyon *megörült,* mert már régóta kívánta őt látni, mivel sokat hallott felőle és remélte, hogy valamilyen jelt fog művelni előtte. Ezért sok beszéddel kikérdezte, de ő semmire sem felelt neki: Ott álltak pedig a papi fejedelmek és az írástudók és hevesen vádolták őt. Heródes és udvara megvetette őt és gúnyból *fehér ruhába* öltöztették és visszaküldték Pilátushoz. Azon a napon Heródes és Pilátus barátok lettek. Ezelőtt ugyanis egymás ellenségei voltak. (Lk. 23, 6—12.)

Heródeshez küldötte: Heródes Antipáshoz, hogy ettől a kellemetlen ügytől megszabaduljon. — *Megörült:* azt hitte, hogy kíváncsiságát Jézus most ki fogja elégíteni és csodákat fog művelni előtte. — *Fehér ruhába:* a királyok ünneplő ruhájába.

PILÁTUS JÉZUST MEG AKARJA MENTENI. Pilátus összehívta a papi fejedelmeket, a vezetőket és a népet, s így szólt hozzájuk: „Elém hoztátok ezt az embert, mint a nép lázítóját és íme, én előttetek kikérdeztem őt s semmi vétket nem találtam benne azokból, amikkel vádoljátok. *De Heródes sem.* Hozzá küldöttelek ugyanis titeket és íme, semmi halálra méltó vád nem bizonyult rája. *Megfenyítem* azért őt s elbocsátom." (Lk. 23, 13—16.)

Az ünnepnapon pedig szokás volt, hogy a helytartó egy rabot elbocsásson a népnek, akit akart. Akkor pedig volt egy *nevezetes rab,* akit Barabbásnak hívtak. Összegyüjtötte ezért őket s kérdezte Pilátust: „Kit akartok, hogy elbocsássak nektek: Barabbást vagy Jézust, akit Krisztusnak mondanak?" Tudta ugyanis, hogy irígységből adták át őt neki. Még az ítélőszéken ült, *felesége hozzá küldött* ezzel az üzenettel: „Semmi közöd se legyen azzal az igazzal. Sokat szenvedtem ugyanis ma álmomban miatta." Azonban a papi fejedelmek és a vének rábeszélték a népet, hogy Barabbást kérjék, Jézust pedig elveszítsék. A helytartó pedig kérdezte őket: „A kettő közül kit bocsássak el nektek?" Azok pedig mondották: „Barabbást!" Pilátus így szólt hozzájuk: „Mit csináljak

tehát Jézussal, akit Krisztusnak mondanak?" Mindannyian kiáltották: „Feszítsd meg!" A helytartó ezt kérdezte tőlük: „De mi rosszat tett?" Azok azonban annál inkább kiáltották: „Feszítsd meg!" (Mt. 27, 15—23.)

Ekkor Pilátus fogta Jézust és *megostoroztatta.* A katonák *tövisekből koronát fontak* és fejére tették s *bíborruhába* öltöztették. Hozzá mentek s mondották: „Üdvözlégy, zsidók királya!" És arcul verték őt. Pilátus újból kiment és mondotta nekik: „Ime, kivezetem elétek, hogy megtudjátok, hogy én semmi vétket nem találtam benne." Kiment tehát Jézus töviskoronával és bíborruhában. Erre mondotta nekik: „Ime, az ember!" Mikor tehát ezt látták a papi fejedelmek és a szolgák, így kiáltoztak: „Feszítsd meg, feszítsd meg őt!" Pilátus ezt mondotta nekik: „Vigyétek ti és feszítsétek meg. Én ugyanis nem találtam benne vétket." A zsidók erre ezt felelték neki: „Nekünk törvényünk van és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten Fiává tette magát." Mikor Pilátus ezt a beszédet meghallotta, *még jobban megijedt.* (Jn. 19, 1—9.)

De Heródes sem: pedig ő, mint zsidó fejedelem ismeri a zsidó vallási előírásokat. — *Megfenyítem:* megostoroztatom. — *Az ünnepnapon:* húsvétkor. — *Nevezetes rab:* Szent Márk és Szent Lukács szerint lázadó és gyilkos volt, Szent János szerint pedig rabló. (Mk. 15, 7; Lk. 23, 19; Jn. 18, 40.) — *Felesége hozzá küldött:* a hagyomány szerint feleségének neve Klaudia Prokula volt. Biztosan hallott már Jézusról, ezért óvja férjét, mert félti Isten büntetésétől. A hagyomány szerint később keresztény lett. — *Megostoroztatta:* az ostorozással akarta elérni Pilátus, hogy Jézust megmentse a haláltól. Az ostorozás úgy történt, hogy a vétkest ruhátlanul derékig érő oszlophoz kötötték kezénél fogva úgy, hogy ezt lehúzták egészen az oszlop tövéhez és itt erősítették meg. Így fogtak hozzá a meghajolt hátú vétkes ostorozásához, ami szíjakkal, veszszőkkel és csont- meg vasvégű ostorral, korbáccsal történt. Az ostorozás nagyon sok esetben halállal végződött, mert olyan kegyetlenül hajtották azt végre. — *Tövisekből koronát fontak:* Palesztinában nagyon sok tövises növény van. Számba jöhetnek: Zizyphus vulgaris, Zizyphus spina Christi, Poterium spinosum, Acantus orientalis, Poliurus aculeatus. Ezenfelül Szent Máté szerint Jézus kezébe nádat tettek. (27, 29.) — *Bíbor ruhába:* gúnyból ócska vörös katonaköpenyt tesznek Jézusra (chlamys, sagum purpureum) (73). — *Még jobban megijedt:* a zsidók most saját vallási törvényeikre hivatkoznak s Pilátus fél, hogy e miatt feljelentik Rómában. A rómaiak

ugyanis a hatalmuk alatt lévő népeknek vallását tiszteletben igyekeztek tartani.

PILÁTUS JÉZUST HALÁLRA ITÉLI. Újra bement a helytartóságra és mondotta Jézusnak: „Honnan való vagy?" Jézus azonban nem adott választ. Ezért Pilátus így szólt hozzá: „Nekem nem felelsz? Nem tudod, hatalmamban áll keresztre feszíteni téged és hatalmamban áll, hogy elbocsássalak?" Jézus ezt felelte: „Nem lenne semmi hatalmad felettem, ha onnan felülről nem kaptad volna. Ezért annak, aki engem neked átadott, nagyobb bűne van." Ettől kezdve Pilátus azon volt, hogy elbocsássa őt. A zsidók pedig így kiabáltak: „Ha ezt elbocsátod, *nem vagy a császár barátja.* Mert mindenki, aki magát királlyá teszi, ellentmond a császárnak." Pilátus, mikor hallotta ezeket a beszédeket, kivezette Jézust és a bírói székébe ült azon a helyen, melyet *litosztrotosznak,* héberül pedig gabbatának neveznek. Akkor pedig húsvét készületnapja volt, mintegy *hat óra,* és mondotta a zsidóknak: *„Ime, a ti királytok!"* Azok pedig kiabáltak: „El vele! El vele! Feszítsd meg őt!" Pilátus erre mondotta nekik: „A királytokat feszítsem meg?" A papi fejedelmek így feleltek: „Nincs királyunk, csak császárunk." (Jn. 19, 9—15.)

Mikor pedig Pilátus látta, hogy semmire sem megy, sőt annál inkább nagyobb lesz a zúgás, vizet hozatott, *megmosta a kezét* a nép előtt s mondotta: „Én ártatlan vagyok ennek az igaznak a vérétől, ti lássátok." Az egész nép erre így felelt: *„Az ő vére rajtunk* és fiainkon!" Ekkor elbocsátotta nekik Barabbást és Jézust átadta, hogy megfeszítsék." (Mt. 27, 24—26.)

Nem vagy a császár barátja: Jézust lázadással vádolják és ilyen esetekben Tibériusz császár nem ismert elnézést, mert nagyon féltette hatalmát. Pilátus pedig a zsidók szerint lázadót támogat. — *Litosztrotosz:* az oszlopcsarnokban lévő kőemelvény, mely esetleg mozaikkal volt díszítve. Ezen kellett állnia a római szokás szerint a bírói széknek. A halálos ítéletet mindig ilyen ünnepélyesen kellett kimondani, azonfelül szabad ég alatt. Újabb ásatások az Antónia-vár helyén napfényre hoztak egy kb. 1 m² nagyságú kövezett részt, melyet a litosztrotosszal azonosítanak. — *Hat óra:* a római időszámítás szerint éjféltől számítva, tehát a mi időszámításunknak felel meg. Szent János evangéliumában a római időszámítást használja.

— *A ti királytok:* gúnyból mondja ezt Pilátus a zsidóknak. — *Megmosta a kezét:* jelképes cselekedet volt, hogy így hangoztassa ártatlanságát. — *Az ő vére rajtunk:* ez beteljesedett Jeruzsálem pusztulásakor.

JÉZUST KERESZTRE FESZITIK. Miután megcsúfolták, levették róla a bíborruhát és saját ruháiba öltöztették és kivezették, hogy megfeszítsék őt. És kényszerítettek egy arra menőt, *Cirenei Simont,* aki a mezőről jött, *Alexander és Rufusz* atyját, hogy *vigye az ő keresztjét.* (Mk. 15, 20—21.)

Vittek pedig vele két gonosztevőt is, hogy megfeszítsék. Nagy nép- és *asszonysereg* követte őt. Ezek sírtak és jajgattak felette. Jézus pedig hozzájuk fordult s mondotta: „Jeruzsálem leányai, ne engem sirassatok, hanem magatokat és fiaitokat sirassátok. Mert íme, eljönnek a napok, amikor mondjátok: Boldogok a meddők és a méhek, melyek nem szültek és az emlők, melyek nem szoptattak. Akkor majd mondjátok a hegyeknek: Szakadjatok ránk! És a halmoknak: Feddjetek be minket! Mert ha ezt teszik a zöldelő fával, mi lesz a szárazzal?" (Lk. 23, 27—32.)

Golgota nevű helyre vitték őt, ami annyit jelent, mint a koponya helye. És adtak neki inni *mirrával kevert bort,* de nem fogadta el. *Három óra volt* pedig, mikor keresztre feszítették. És vele *két latrot* is felfeszítettek, az egyiket jobb felől, a másikat bal felől. És beteljesedett az Irás, mely mondja: És a gonoszok közé számíttatott. (Mk. 15, 22—23., 27—28.)

Pilátus *feliratot* is készített és elhelyezte azt a kereszten. A felirat ez volt: *Názáreti Jézus, a zsidók királya.* Ezt a feliratot sok zsidó olvasta, mivel közel volt a városhoz a hely, ahol keresztre feszítették Jézust. Héberül, görögül és latinul volt ez felírva. Pilátusnak a zsidó főpapok mondották: „Ne írd: Zsidók királya, hanem ahogy ő mondta: A zsidók királya vagyok." Pilátus ezt felelte: „Amit írtam, megírtam." (Jn. 19, 19—22.)

Cirenei Simon: Cyrene-ből, líbiai városból származott. Itt virágzó zsidó gyarmat volt. A hagyomány szerint Simon megtért és az arábiai Bosztra püspöke lett. — *Alexander és Rufusz:* a rómaiak előtt ismeretesek lehettek, különben Márk evangélista nem emlí-

tette volna meg nevüket. Szent Pál a rómaiakhoz írt levelében (16, 13.) megemlíti Rufuszt, akinek üdvözletét küldi. — *Vigye az ő keresztjét:* azért, hogy ne haljon meg a keresztrefeszítés előtt. — *Asszonysereg:* a hagyomány szerint köztük volt Veronika (a vérfolyásból meggyógyított nő), aki kendőjét nyujtotta az Úr Jézusnak, hogy arcát megtörölje. Az Úr Jézus arca csodálatosan a kendőben maradt. — *Golgota:* arámul Gulgolta (koponya), latinul Kálvária; valószínűleg alakja miatt nevezték így. Bár van olyan hagyomány is, hogy Ádám sírja nyugodott a keresztfa alatt és innét kapta volna a hegy a nevét. A földrengéskor megnyílt a szikla és Jézusnak lefolyó vére Ádám koponyájára hullott volna. Azonban ennek a hagyománynak nincs történeti alapja. Az Úr Jézus idejében a hegy a városon kívül feküdt. — *Mirrával kevert bort:* hogy elkábítsák. — *Három óra:* zsidó időszámítás szerint és itt a 9—12-ig terjedő időközt jelenti. — *Két latrot:* a hagyomány szerint a jobboldali lator neve Diszmasz (Zoátán, Titusz), míg a baloldali latoré Gesztasz (Kámmáta, Dumakusz). — *Irás:* Izaiás 53, 12. — *Feliratot:* ezt a kivégzendő nyakába akasztották és úgy ment ki a vesztőhelyre. Erre felírták a nevét és a bűnt, ami miatt kivégezték. Utána felszegezték azt a kereszt tetejébe. — *Názáreti Jézus, a zsidók királya:* a kereszt felirata nem egyforma az evangélistáknál. Ezt a különbséget azzal magyarázzák, hogy mindegyik evangélista másnyelvű feliratot másolt le és a különböző nyelvű feliratok nem egyeztek meg egymással szóról-szóra, hanem csak tartalmilag. Szent János, aki a keresztrefeszítés szemtanúja volt, az arám feliratot örökítette volna meg, Szent Márk a latin, Szent Lukács a görög s Szent Máté arám nyelvű szövegében az arám nyelvű feliratot örökítette meg, de a fordításban a görög szöveget tartotta szem előtt. Bizonyos, hogy Pilátus ezzel a felirattal is a zsidókat akarta bosszantani. Ennek a feliratnak a rövidítése a kereszteken az INRI felirat. Ez a latin szöveg rövidítése: Jezus Nazarenus Rex Judaeorum. A görög szöveg: Jézusz ho Nazórájosz ho Bazileüsz tón Judajón. Az arám nyelvű szöveg visszaállításban így szól: Jésua Názórájá malká dihudájé. Ez a három nyelv volt használatos Palesztinában.

JÉZUS MEGHAL A KERESZTEN. Jézus pedig mondotta: *„Atyám, bocsáss meg nekik,* mert nem tudják, hogy mit cselekszenek!" (Lk. 23, 34.)

A katonák pedig, miután megfeszítették őt, vették ruháit (és *négyfelé osztották,* minden katonának egy részt) és köntösét. *A köntös pedig varratlan volt,* felülről egy darabban szőve. Mondották tehát egymásnak: „Ne vagdaljuk szét, hanem vessünk rá sorsot, hogy kié legyen." Hogy beteljesedjék az Irás: *Elosztották* ruháimat maguk közt és köntösömre sorsot vetettek. A katonák tehát ezt tették. (Jn. 19, 23—24.)

A nép pedig bámészkodva állt és a fejedelmek velük együtt gúnyolták őt: „Másokat megszabadított, szabadítsa meg magát, ha ő Krisztus, Isten választottja." A katonák is gúnyolták őt, hozzámentek s ecetet nyujtottak neki és mondották: „Ha te vagy a zsidók királya, szabadítsd meg magad." Egy a felakasztott latrok közül káromolta őt: „Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magad és minket." A másik pedig feddette őt: *„Te sem félsz* az Istentől, jóllehet ugyanabban a büntetésben vagy. Mi ugyan igazságosan, mert tetteink méltó jutalmát vesszük. Ez azonban semmi rosszat sem tett." És Jézushoz így szólt: „Uram, emlékezzél meg rólam, mikor *országodba érsz."* Jézus ezt mondta neki: *„Bizony mondom neked,* ma velem leszesz a paradicsomban." (Lk. 23, 35—37., 39—43.)

Jézus keresztje mellett pedig ott állott anyja és anyjának testvére, Mária, Kleofás felesége és Mária Magdolna. Mikor tehát Jézus látta anyját s *szeretett tanítványát* ott állani, mondotta anyjának: *„Asszony, íme,* a te fiad." Azután a tanítványnak mondotta: „Ime, a te anyád." És attól az órától kezdve a tanítvány magához vette őt. (Jn. 19, 25—27.)

Hat órától kezdve pedig sötét lett az egész földön, egészen kilenc óráig. Kilenc óra tájban Jézus nagy hangon felkiáltott: *„Éli, Éli,* lamma szabaktáni?" Azaz: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?" A körülállók közül egyesek ezt hallva mondották: *„Illést hívja* ez." (Mt. 27, 45—47.)

Ezután Jézus tudva azt, hogy minden bevégeztetett, hogy beteljesedjék az írás, mondotta: *„Szomjúhozom."* Volt ott egy edény, *tele ecettel.* Azok pedig ecettel telt szivacsot tettek izsópra s odanyujtották szájához. Amint pedig Jézus az ecetet vette: mondotta: *„Beteljesedett."* (Jn. 19, 28—30.)

És nagy hangon felkiáltott s mondotta: *„Atyám, a te kezedbe* ajánlom lelkemet!" És ezt mondva kilehelte lelkét. (Lk. 23, 46.)

És íme *a templom kárpitja* kettéhasadt felülről egész le az aljáig, a föld megindult, a sziklák megrepedtek és

a sírok kinyíltak. Sok elhúnyt szentnek a teste feltámadt, és kijöttek a sírokból *feltámadásuk után,* a szent városba mentek, és sokaknak megjelentek. A *százados* pedig, és akik vele voltak, hogy őrizzék Jézust, látva a földrengést és a történteket, igen megijedtek s mondották: „Valóban az Isten Fia volt ez." (Mt. 27, 51—54.)

Atyám, bocsáss meg nekik...: Jézus első szava a kereszten hóhérainak szólt. — *Négyfelé osztották:* ennyi katonát vezényelt ki Pilátus Jézus keresztrefeszítéséhez. — *A köntös pedig varratlan volt:* a bokáig érő ruhát a hagyomány szerint Szűz Mária egy darabban szőtte. — *Elosztották:* Zsolt. 21, 19. — *Te sem félsz:* úgy, mint a zsidók, pedig közvetlenül a halál és az ítélet előtt állsz. — *Országodba érsz:* mennyországba. — *Bizony mondom neked...:* Jézus második szava a kereszten. — *Szeretett tanítványát:* Szent Jánost. — *Asszony, íme...:* Jézus harmadik szava a kereszten. — *Hat órától... kilenc óráig:* zsidó számítás szerint. A mi időszámításunk szerint kb. déltől délután három óráig. — *Éli, Éli...:* Jézus negyedik szava a kereszten. A 21. zsoltár kezdő szavai. — *Illést hívja:* félremagyarázzák az Éli szót. — *Szomjúhozom:* Jézus ötödik szava a kereszten. Ez különben hivatkozás a zsoltárokra. (21, 16; 68, 22.) — *Tele ecettel:* ecetes víz a római katonák itala volt a szomjúság ellen. Ezt adták Jézusnak is. — *Beteljesedett:* Jézus hatodik szava a kereszten. Ezzel a felkiáltással jelzi Jézus, hogy a megváltás munkáját befejezte. — *Atyám, a te kezedbe...:* Jézus hetedik szava a kereszten. — *A templom kárpitja:* ez a függöny a szentek szentjét választotta el a szentélytől. — *A sírok kinyíltak:* a holtak árnyékszerű testtel jelentek meg, hogy hirdessék Jézus halálát. — *Feltámadása után:* nem dönthető el biztosan a szöveg alapján, hogy Jézus feltámadása után történtek a megjelenések, vagy pedig halálától kezdve egészen feltámadása utánig tartottak. — *A százados:* a hagyomány szerint Longinusnak hívták.

JÉZUS ELTEMETÉSE. A zsidók tehát (mivel előkészületnap volt) *hogy a testek ne maradjanak a kereszten* szombaton (mert ez a szombatnap nagy volt), kérték Pilátust, hogy *törjék meg azoknak lábszárcsontjait* és vegyék le őket. Eljöttek tehát a katonák és az elsőnek és a másiknak is, akik vele voltak felfeszítve, megtörték lábszárcsontjait. Amikor azonban Jézushoz értek, látták, hogy már meghalt, nem törték meg lábszárcsontjait, hanem az *egyik katona* lándzsával megnyitotta oldalát, és onnét rögtön vér és víz folyt ki. És *aki ezt látta,* tanúságot tett és tanúsága igaz. És ő tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyetek. Ezek pedig történtek, hogy az Irás

beteljesedjék: *Csontot nem fogtok törni benne.* És ismét más Irás mondja: *Látni fogják,* akit általvertenek. (Jn. 19, 31—37.)

Ezekután pedig *Arimateai József* kérte Pilátust (mivel Jézus tanítványa volt, de csak titokban, a zsidóktól való félelem miatt), hogy levehesse Jézus testét. És *Pilátus megengedte.* Jött tehát és levette Jézus testét. Jött Nikodémus is, aki először éjtszaka jött Jézushoz, mirra- és *áloe*-keveréket hozott magával, mintegy *száz fontot.* Vették tehát Jézus testét, becsavarták a gyolcsruhákba az illatszerekkel, amint az a zsidó temetéseknél szokásos. Volt pedig azon a helyen, ahol keresztrefeszítették, *egy kert* és a kertben egy új sírbolt, ahová még senkit sem temettek. Ide helyezték tehát Jézust *a zsidók a készület napja miatt,* mivel a sírbolt közel volt. (Jn. 19, 38—42.)

Másnap pedig, mely a készületnap után van, egybegyűltek a papi fejedelmek és a farizeusok Pilátushoz és mondották: „Uram, emlékszünk, hogy ez a csaló azt mondta még életében: Három nap mulva feltámadok. Parancsold meg tehát, hogy a sírt őrizzék harmadnapig, nehogy eljöjjenek talán tanítványai és ellopják őt s a népnek mondják: Feltámadt halottaiból, és ez az utóbbi megtévesztés rosszabb lesz az elsőnél." Mondotta nekik Pilátus: „*Van őrségtek,* menjetek, őrizzétek úgy, ahogy tudjátok." Azok pedig elmentek, megerősítették a sírt őrséggel, miután lepecsételték a követ. (Mt. 27, 62—66.)

Hogy a testek ne maradjanak a kereszten: a római szokással ellentétben a zsidók a felfeszítettek holttestét nem hagyták esténél tovább a fán. Igy írta ezt elő Mózes törvénye. (V 21, 22—23.) — *Törjék meg azoknak lábszárcsontjait:* a halál siettetésére. — *Egyik katona:* a hagyomány szerint Longinusz volt a neve. — *Aki ezt látta:* Szent János apostol és evangélista. — *Csontot nem fogtok törni benne:* II Móz. 12, 46; VI Móz. 9, 12. — *Látni fogják:* Zak. 12, 10. — *Arimateai József:* Arimateát Lydda mellett keresik s vagy a mai Ramle (Lyddától D-re 5 km-re), vagy a mai Rentisz (Lyddától ÉK-re 13 km-re) helységgel azonosítják. József a főtanács tagja volt. — *Pilátus megengedte:* Szent Márk szerint csodálkozott, hogy olyan hamar halt meg Jézus (15, 44.), mert a keresztrefeszítettek néha több napon át is életben maradtak a keresztfán. — *Áloe:* több fának, főkép Aquilaria Agallocha-nak a gyantája. Füstölőszernek használták. Temetésnél a porrá aprított fát a gyolcs közé szórták és így csavarták be a halottat. Hazája Indiában és Arábiában van. Plinius

szerint Judeában is megnőtt. — *Száz fontot:* egy font (görög-római) 326 g; összesen 32.60 kg-ról van szó. — *Egy kert:* Arimateai Józsefé volt a kert és a benne lévő új sírbolt is. — *A zsidók készület napja miatt:* sietni kellett a temetéssel, hogy a húsvétot még meg tudják tartani. A temetés körülbelül délután öt órakor lehetett. — *Másnap:* szombaton. — *Van őrségtek:* itt valószínűleg arról a római őrségről van szó, melyet Pilátus a zsidók rendelkezésére bocsátott a keresztrefeszítéshez. Ezt kell ugyanis kiolvasnunk Mt. 28, 14. alapján. Ennek az őrségnek a vezetője a hagyomány szerint Petróniusz százados volt.

JÉZUS MEGVÁLTÓI HALÁLA. A várva-várt pillanat elérkezett, hogy a halál keresztségével megkeresztelkedjék Jézus. (Lk. 12, 50.) Várta végtelen szeretetében ezt az órát, hogy az emberek előtt megnyíljék már végre az első ember bűnétől bezárult mennyország. De előbb a szenvedés kelyhét kellett az utolsó csöppig kiinnia. E mellett tudta, hogy sok ember mégsem fog élni azzal a lehetőséggel, hogy Isten fiává legyen a kegyelem által. Ez a szenvedés olyan nagyfokú volt, hogy megrázta egész emberi mivoltát és vért sajtolt ki belőle. A szenvedés mind nagyobb és nagyobb teherrel nehezedik vállára, majd elérte a tetőfokot és felkiált: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?" Ennél nagyobbat nem lehet mondani a szenvedés fokáról. Ha az istenséggel egyesült emberi természet ennyire elhagyatottnak és kétségbeejtőnek látta saját helyzetét, akkor annak a szenvedésnek tényleg a teljes kiüresítésnek kellett lennie. (Filip. 2, 7.) Igy adta oda Jézus emberségét teljesen az emberi nemért, így mutatott be helyettünk Istennek tetsző áldozatot. Teljes értékű volt ez az áldozat, mert Isten is volt, aki bemutatta. Csakis ez nyithatta meg újra számunkra a mennyek országát, csakis Isten Fia vérének a folyása kelthette életre a bűnökben meghalt emberek lelkét, csakis vele együtt, embertestvérünkkel együtt, juthatunk el a mennyei Atya színe látására. S mindezt tette a legteljesebb öntudattal, mert nem fogadott el semmiféle szert, ami csökkenthette volna a szenvedést, a beszámíthatóságot, az öntudatot. Feltárulnak a bűn misztériumának mélységei, rettenetes dolognak kell lennie a bűnnek, ha Istennek így kellett a bűnért meghalnia, ha az Istennek ilyen

árat kellett a bűnért fizetnie. S mégis igaza van az Egyháznak, amikor a nagyszombati Exultetben „felix culpáról" beszél, szerencsés bűnről, mert a bűn adott alkalmat az Istennek az emberek előtt, hogy végtelen szeretetét ilyen megrendítő formában bemutassa. Ezért végtelenül hálásaknak kell lennünk az Isten iránt, hogy szeretetét így mutatta meg nekünk.

A KERESZTREFESZITÉS. A keresztrefeszítés „a leggyalázatosabb és legfélelmetesebb büntetés" volt, amint Cicero írja, és ezért a rómaiak ezt a Keletről jött büntetést csak rabszolgákkal, gyilkosokkal és lázadókkal szemben alkalmazták. A zsidók nem ismerték ezt a büntetést. A keresztnek több formája volt ismeretes. Volt a T alakú kereszt (crux commissa), a latin kereszt (crux immissa) és az X alakú András-kereszt (crux decussata). A kereszt magassága (stipes) legfeljebb 5 m, de legtöbbnyire 3 m szokott lenni. A keresztgerenda (patibulum) kb. 2.5 m hosszú volt és az áldozat legtöbbnyire ezt szokta vinni, s nem az egész keresztet. A keresztnek a súlya — feltételezve, hogy valamilyen fenyőfából készült — körülbelül 100 kg lehetett. A keresztet először felállították, majd a gerendán lévő nyeregre, ülésre (sedile), mely legtöbbször egy vastag faszeg volt, felültették az áldozatot és megkötözve megkezdték a keresztre való szegezést. Ezt a legnagyobb valószínűség szerint négy szeggel (clavi trabales) hajtották végre. A szeget a kéznél a csuklóba verték be, hogy tartani tudja a kar a testet felfüggesztett állapotban. Ritkán alkalmaztak a láb alá támasztékot (subpedaneum). Az Úr Jézus keresztje 3 méternél nemigen volt magasabb, mert a katonától használt izsópszár (Origanum mare) kb. 1 m hosszúságú. A keresztrefeszítést kimondó bírói ítélet ellen fellebbezés nem volt.

A keresztrefeszített a kereszten szörnyű kínokat állott ki. Eltekintve a kivégzés előtti kegyetlen ostorozás kínjaitól, szomjúság és erős láz gyötörte az áldozatot. A felszegezés következtében az izmokban görcs lépett fel (tetanizáció, mert a tetanusz okozta görcsökhöz hasonló).

Ez a görcs megakadályozta a vérkeringést, megnehezítette a rekeszizom működését és ennek következtében a lélekzést. Ehhez járult még, hogy az izmokban e miatt az oxidáció nem volt kielégítő. A túlfeszített munka következtében emelkedett a hőmérséklet, néha egészen 44 C°-ig. A nehéz lélekzés következtében az áldozat elsápadt, majd később elkékült. „Kékségével gyógyultunk meg!" (Iz. 53, 5.) A halál közvetlen oka a fulladás, melynek külső jele az elkékülés (cyanosis). A keresztrefeszített teljesen tiszta öntudattal halt meg. Ezt elvenni és így a fájdalmat csökkenteni volt hivatva a mirrás bor. Az Úr Jézus azonban ezt is visszautasította.

A keresztrefeszítettek halálát siettette, de elsősorban kínját fokozta a lábszárcsontok összetörése (crurifragium). Ezt vasdorongokkal, fabunkókkal hajtották végre. Ezzel megakadályozták azt is, hogy élve szállítsák el a keresztről leszedett áldozatokat. Különben is a keresztről levettek a legritkább esetben maradtak életben s akkor is nyomorékok maradtak. Esetleg velő kerülhetett be a vérkeringésbe a lábszárcsontok összetörésekor és ennek következtében váltotta meg az áldozatot szenvedéseitől a halál (zsírembólia).

Ha nem volt lábszártörés, akkor a szívet szúrták át lándzsával, hogy a halált biztosan meg tudják állapítani. Ez különösen a zsidóknál volt fontos, mert ott estére le kellett szedni az áldozatokat. Mert a többi népnél napokon keresztül is függhetett az áldozat a kereszten, míg nyomorultul elpusztult. Jézus halálának gyors bekövetkeztén még Pilátus is elcsodálkozott. Jézus szívéből vér és víz folyt ki. Az orvostudomány újabb megállapítása szerint, akik nehéz viaskodás után halnak meg, azoknak a szívburka megtelik vérsavóval és ez a vérsavó folyt ki Jézus oldalán lándzsaszúrás nyomán.

A keresztrefeszítetteket eleinte nem volt szabad eltemetni, csak később engedte meg Augusztus császár, hogy a rokonok elkérhessék a testet és eltemessék, de ilyenkor mindig át kellett szúrni a szívet.

TANITÁS. Az *Úr Jézus kereszthalálával* eleget tett bűneinkért és kiengesztelte az Isten az eredeti bűnért és minden egyéb bűnért, amit az emberek elkövettek és megadta a lehetőséget, hogy újra Isten gyermekei lehessünk. És ez az áldozat naponta állandóan megismétlődik a szentmisékben. — *Jézus istensége* megnyilvánul, mikor Jézus előtt a földre esnek a katonák. Jézus maga is Istennek, Isten Fiának vallja magát a hivatalos kihallgatás alatt, amikor ünnepélyesen, eskü alatt vall. — *Jézus Szívének* átszúrása új tiszteletnek, a Jézus Szíve-tiszteletnek a kiindulópontja. Jézus emberi szíve az istenséggel lényegileg egyesült szív és ennélfogva imádásraméltó. — Jézus meghajlik a *felsőbbség* előtt, mert elismeri és hirdeti, hogy minden hatalom végeredményben az Istentől származik.

ALKALMAZÁS. Jézus szeretetének legfontosabb tanulsága számunkra, hogy tartózkodjunk mindentől, amivel megbánthatnók őt. — Péter esése figyelmeztet bennünket, hogy ne bízzuk el magunkat, mert mi is eleshetünk. Minden bizalmunk az Isten kegyelmében legyen, mert magunk gyengék vagyunk, a népnek a kegye pedig nem ér semmit. Hisz Krisztust is virágvasárnap hozsannával fogadta, míg nagypénteken Feszítsd meg!-et kiáltott. — Az Úr Jézus szenvedése sok ájtatosságnak és szertartásnak volt az ihletője. Gondoljunk csak a gyönyörű nagyheti szertartásokra: mennyi költészet van nagycsütörtök, nagypéntek és nagyszombat liturgiájában. — Végezzük szeretettel a keresztutat, a fájdalmas rózsafüzért. Gondoljunk Jézus szenvedésére, ha halljuk a péntek d. u. 3 órakor szóló harangot, ha látjuk a feszületet. Még a térképen is fel lehet ismerni a katolikus vidékeket, mert ott a határ tele van feszületekkel.

Az Úr Jézus szenvedése a festőket is megihlette. Gondoljunk csupán a magyar Munkácsy Ecce Homojára.

Az Egyház az Úr Jézus szenvedését olvastatja a nagyhéten. Kétszer ünnepélyesen: virágvasárnap és nagypénteken. Krisztus Király ünnepén azt az evangéliumot halljuk felolvasni, ahol Pilátus megkérdezi Jézustól, hogy

király-e valóban? Jézus Szívének ünnepén pedig Jézus Szívének átdöfését mondja el az Egyház az evangélista szavaival.

A Getszemáni-kert emlékeztet a paradicsomkertre, csakhogy onnét jött a bűn, örömet ígérve s szenvedést hozva, innét pedig keménységet, önmegtagadást követelve származik az öröm és a boldogság. — Krisztus Urunk varratlan köntösében Szent Ciprián az Egyház egységét látta, mely a tanításban jelentkezik.

A SZENVEDÉS KRONOLÓGIÁJA. Hozzávetőlegesen meg lehet állapítani, hogy az Úr Jézus szenvedése milyen egymásután következő időpontokhoz fűződik. Ha az utolsó vacsora idejét csütörtök estére, 6 és 10 óra közé helyezzük, akkor az Úr 11 és 2 óra közt van az Olajfák hegyén. 3—4 óra közt Annásnál, 4 és 5 óra közt Kaifásnál hallgatják ki. Utána 6-ig tart a kigúnyolása és 6 órakor a főtanács elé vezetik a kihallgatásra. 7—8 közt Pilátus előtt van; 8—9 közt Heródes előtt; 9—10 közt újra Pilátus előtt. Ekkor megostorozzák és 11 órakor kimondja Pilátus az ítéletet. 11—12-ig keresztút; délben a keresztrefeszítés. 12-től 3-ig tart a sötétség. 3 órakor meghal Jézus, 4-kor leveszik a keresztről és 5 órakor eltemetik.

Egyes útszakaszok hossza időben: Utolsó vacsora terme — Getszemáni félóra. Getszemáni — Annás és Kaifás háza félóra. Kaifás — Pilátus helytartósági épülete egynegyed óra. Pilátus és Heródes palotája 10 perc. Pilátus és Kálvária 8—10 perc.

SZENT HELYEK. *Jeruzsálemet* szentvárosnak nevezzük, mert onnét áradt ki a kereszthaldokat révén minden emberre az üdv. Ezért kezdettől fogva tiszteletben részesítették Krisztus Urunk szenvedésének egyes helyeit. Innét veszi kezdetét a *keresztúti áhítatosság*. Az Antónia-várban volt a keresztút 1—2., a városon át vezet a 3—7., a Kálváriára fel a 8—9. és magán a Kálvárián van a 10—14. stációk. (74) A zarándoklatok résztvevői ezt az utat szokták végigjárni. Az eredeti útvonal kb. 600—700 m lehetett és városon kívülre vezetett, most azonban bent van a város belsejében az egész keresztút.

Getszemáni (Gatsemáni) (75) az Olajfák hegyének a lábánál fekszik, 50 m magasan a Kedron (Fekete-patak) ágya felett. 1669 óta a ferencesek kezén van. Jelenleg nyolc olajfa van a kertben. Kerületük 5—6 m, s igen magas korúak, bár nem azonosak azokkal, melyek az Úr Jézus idejében voltak. Legfeljebb ezeknek gyökérhajtásai lehetnek. Ezt a helyet a 4. századtól kezdve tiszteletben tartották. Ezt bizonyítja egy őskeresztény templom romja, melynek helyén legújabban templomot építettek és 1924-ben szentelték fel. Ettől a templomtól É-ra található egy barlang és a vérizzadás barlangjának nevezik. Márvánnyal van borítva. Azonban ennek a hely-

nek a tisztelete csak későbbi eredetű. A kereszténveknek megtiltották, hogy a templomban tiszteljék Jézus vérizzadásának az emlékét és akkor ide helyezték át ájtatosságaikat, amit különben eddig a templomban tartottak.

Kaifás háza a mai Sion hegyén állott. Ma a Szent Szalvátor-templom áll a helyén.

Heródes Antipás palotája, ahol az Úr Jézust kihallgatta Heródes, a Hazmoneusok palotája volt. Ez szintén a Sion hegyén épült, ennek K-i részén a templomtér DNy-i végével szemben.

A töviskoronázás kápolnáját 1838-ban építette Miksa bajor herceg, a keresztes időkben épült Ostorozás temploma helyén.

Ecce Homo-ív. A hagyomány szerint ezen a helyen mutatta be Pilátus Jézust a népnek. (76)

Szentsír. Az Úr Jézus sírja két részből állott. Volt előcsarnoka, melyből egy szűk és alacsony kapu nyílott a tulajdonképeni sírkamrába. Ennek mai mérete 207×193 cm. Itt egy kőpad volt, amelyen elhelyezték aztán a holttestet. Az ajtót köralakú kőlappal zárták el. (77) (78)

A keresztények kezdettől fogva nagy tiszteletben részesítették a Szentsírt és olyan hagyomány bizonyítja a Szentsír helyét, mely szakadatlan. Hadrián császár, hogy megszentségtelenítse a Szentsírt, földdel befedeti és Venusnak épít templomot föléje. Nagy Konstantin császár alatt újra feltárták, de eredeti alakját megváltoztatták. A sírkamra sziklájat köröskörül lefaragták és így síremlék alakot nyertek, melyet aztán aranyozott ezüstlemezekkel vontak be. 616-ban a perzsák meggyalázták, utána azonban rendbehozták. 1010-ben a sírt a kőpad kivételével, melyen az Úr teste nyugodott, Hákim kalifa parancsára lerombolták. Később kápolna került föléje.

Nagy Konstantin a Kálvárián templomot épített, mely 335-ben készült el. Több épületből állott. Ny-on volt az Anasztazisz (Feltámadás temploma) és K-en egy bazilika (Martürion) és a kettőt oszlopos udvar kötötte egybe. Az Anasztazisz a sír fölé épült kerek épület volt. A bazilika öthajós volt. Márványlapokkal volt borítva a fala, a teteje aranyozott és a padlóját mozaik borította. A középső hajó alatt volt a keresztfeltalálás kriptája. A Golgota-szikla, vagyis ahol a kereszt állt, nem volt beépítve, hanem szabadon állt a bazilika DNy-i oldalán. A sziklát három oldalról meredeken lefaragták, teteje lapos volt, ahová lépcső vezetett fel. II. Koszroész perzsa király 614-ben leromboltatta a templomot és a kereszt ereklyéjét elrabolta. 616-ban megkezdik az újjáépítést Kelet és Nyugat katolikusainak adományából. A munka tizenöt évig tartott és négy épület készült el: Anasztazisz, Golgota, Martürion és a Kenés köve fölé épült Szent Szűz-templom. 638-ban Omár kalifa kezébe kerül Jeruzsálem, aki szabad vallásgyakorlatot biztosított a kereszténveknek, de a mohamedán uralom alatt sokat szenvedett a kereszténység és a szent helyek is. 1072-ben a szeldzsuk törökök lettek a Szentföld urai. Erre megindultak a kereszteshadjáratok. Ezeknek egyik eredménye volt,

hogy 1099 július 15-én, pénteki napon délután három órakor elfoglalták Jeruzsálemet és 88 évig maradt a város keresztény kézen. Újra restaurálják az Anasztaziszt eredeti alakjában és a három melléktemplomot egyszerűbb alakban. Majd egy nagyszabású templomot építettek a Szentsír fölé, úgyhogy az eddigi épületeket is beleépítik. Ebben a formájában maradt fenn. (79) Igaz, hogy többször restaurálják, így az 1555., 1669. és 1719. években. 1808-ban tűz pusztítja el a Szentsír-körkápolnát. A renoválást a ferencesek anyagiak hiányában nem tudták úgy megcsinálni, amint azt kellett volna, ezért a szakadárok orosz pénzen befejezték az építkezéseket és ennek alapján jogot formáltak a templomhoz, jóllehet ez mindig a katolikusoké volt. Ezt Harun er-Rasid kalifa már 800-ban kifejezetten elismerte.

A templomban mindennap délután 4 órakor körmenetet tartanak a katolikusok, gyertyával a kezükben és meglátogatják a szenvedés utolsó állomásának helyeit.

EREKLYÉK. Az *Ostorozás oszlopa.* Eredetileg a Sion bazilikában állott s valószínűleg 614-ben, a perzsa megszállás alatt tűnt el, mert 685-ben egy zarándok arról tudósít minket, hogy csak az a kő van meg, amelyen állott az Úr az ostorozás alatt. A 12. századtól kezdve három oszlopot ismernek, de valódiságuk egyiknél sem bizonyítható. Az egyik Rómában van a Szent Praxedis-templomban. Erről az első adat 1223-ból való. A másikat a ferencesek őrzik a jeruzsálemi Szentsír-templomban 1555 óta. A harmadikat a 13. század óta az örmények őrzik a jeruzsálemi Szent Szalvátor-templomban.

A *töviskorona.* A 6. században Konstantinápolyba került. A keresztesek révén Szent Lajos francia királyhoz került, aki tiszteletére felépíti a Sainte Chapelle-t. A francia forradalom után, 1806-ban a Notre Dame-ba került, ahol ma is őrzik. Tövisek már nincsenek rajta. Ezeket különböző templomoknak (Róma, Jeruzsálem, Bécs, München, Köln, Trier, Velence, Píza) ajándékozták.

Volto Santo lenne az a Jézus-arc, ami a Veronikától nyujtott kendőn maradt volna. A Szent Péter-templomban őrzik, Rómában. Nagy Károly idejében még nem tudnak róla, csak a 12. század közepéről származik az első tudósítás róla. Különben is Veronika neve valószínűleg vera ikon — igaz kép — összetételből származik.

A *varratlan köntöst* Szent Ilona császárnőtől székhelye, Trier kapta meg. A hagyomány azonban csak 1105-ig megy vissza.

A *kereszt feliratát* 385-ben még Jeruzsálemben mutatták, de további sorsa ismeretlen. A római Santa Croce in Gerusalemme-ben őrzött felirat eredetisége nem bizonyítható.

Szögek száma 4, esetleg három volt. Ezeket is Szent Ilona császárnő találta meg. Ebből részek kerültek volna egy császári zablába, sisakba vagy diadémba (Monzai vaskorona) és a császár szobrába. Egy szög a tengerbe veszett volna. A különböző helyeken őrzött szögek közül (mintegy 30) csupán a Santa Croce in Gerusalemmé-ben (80) és a trieri kincstárban őrzött származhatik Szent Ilonától.

A *lándzsa* eredete homályos. Szent Ilona találta meg a kereszttel együtt. Konstantinápolyba került. A hegyét a velenceiek szerezték meg a latin császárság alatt. A latinoktól Szent Lajos francia király kezébe jut, aki a Sainte Chapelle-ben őrizteti. 1796-ban a Nemzeti Könyvtárból, ahol később őrizték, eltűnt. A nyele Konstantinápolyban maradt. 1492-ben II. Bajazet szultán VII. Ince pápának ajándékozza s azóta a Szent Péter-templomban őrzik. — A római szent birodalom lándzsája, amit Bécsben őriznek, nem az, mellyel Jézus szívét átszúrták.

A *keresztfa* a hagyomány szerint az Úr Jézus halála után a földbe került a Kálvária hegyén a két lator keresztjével együtt. Szent Cirill jeruzsálemi püspök levele arról értesít (351 május 7.), hogy Nagy Konstantin alatt találták meg a kereszteket, és az Úr Jézus keresztjének eredetiségéről egy betegnek csodálatos meggyógyulása tanúskodott. A feltalálás napját a 4. századtól kezdve szeptember 14-én tartják. A megtalálás éve valószínűleg 320.

A kereszt legnagyobb része Jeruzsálemben maradt. Egy-egy nagyobb darab Rómába és Konstantinápolyba került. Igen kis darabokat pedig nagyon régtől kezdve el-elajándékoztak egyes templomoknak. A kereszt köbtartalma legkevesebb 178 dm^3. A feltalálható ereklyék ennek csupán $^1/_{48}$-öd részét képezik. A mikroszkópiai vizsgálatok azt mutatják, hogy a kereszt fája cédrus vagy mandulafenyő.

A *halotti lepel* sorsáról nem tudunk végigmenő hagyományra hivatkozni. Több ilyen leplet őriznek, így Turinban, Compiègneben, Besançonban. Legnevezetesebb ezek közül a turini halotti lepel. Ezt állítólag Szent Ilona Konstantinápolyba vitette és ott őrizték egészen 1204-ig. Ekkor a keresztesek révén Franciaországba került, majd később a Savoyai-ház tulajdonába. 1578 óta Turinban őrzik. Hossza 4.36 m. szélessége 1.10 m. Lenvászonból való. Szakemberek antiknak minősítik anyagát. Egy magas (kb. 180 cm) férfi holttestének a lenyomatát őrzi szépia színben, éles körvonalak nélkül. Ez a lenyomat úgy keletkezett, hogy a test ammoniákos kigőzölgései által az aloe, amit a sírbatételnél használtak, aleotinné változott. Újabban Hynek prágai egyetemi tanár szállt síkra eredetisége mellett és megállapította, hogy a keresztreszegezés a csuklónál történt. A testen vérzésnek és sebeknek a nyomai láthatók. Körülbelül 500 sebet állapított meg, melyek a korbácsütés nyomán keletkeztek. Megállapította azt is, hogy a keresztrefeszítés töviskoronával történt és a koronának koszorú alakja volt. A szívseb jobboldalon van és egyenesen hatolt be a szívbe, ami arra mutat, hogy lóról történt a szúrás.

IMA. Nagypénteki impropériák (szemrehányások): Én népem, mit cselekedtem neked vagy mivel szomorítottalak meg téged? Felelj nekem. Mert kihoztalak téged Egyiptom földjéről: keresztet készítettél Udvözítődnek. Mert a pusztán negyven esztendőn keresztül vezettelek téged és mannával tápláltalak téged és bevezettelek az igen jó földre: keresztet készítettél Udvözítődnek. Mit kellett volna még tennem veled és nem tettem? Én gyönyörű szőllőmbe ültettelek téged: és te számomra igen keserű lettél: ecettel oltottad ugyanis

szomjomat és lándzsával döfted át Üdvözítőd oldalát. Miattad az egyiptomiakat elsőszülöttjeikkel ostoroztam és te engem átadtál, hogy megostorozzanak. Kivezettelek Egyiptomból és a fáraót a Vörös-tengerbe fullasztottam: és te átadtál engem a papi fejedelmeknek. Megnyitottam előtted a tengert: és te lándzsával megnyitottad oldalamat. Felhőoszlopban haladtam előtted: és te Pilátus helytartóságára vezettél engem. Mannával tápláltalak a pusztában: és te arc- és ostorcsapásokat adtál nekem. Sziklából itattalak az üdvösség vizével: és te epével és ecettel itattál. Miattad megvertem a kánáneus királyokat: és te náddal verted fejemet. Királyi jogart adtam kezedbe: és te fejemre töviskoronát tettél. Felmagasztaltalak téged hatalommal: és te a kereszt fájára függesztettél. (Missale Romanum.)

Vanantius Fortunatus: Vexilla regis.

Király zászlói lengenek,
villog titkával a Kereszt,
melyet húsban függesztetett,
aki minden húst alkotott.

Szögekkel verve tagjai,
kinyujtva lába és keze...
Itt függ a véres áldozat,
ki a megváltás ára volt.

A lándzsa szörnyű vashegye
itten sebezte, és a seb
vérrel és vízzel csöpögött,
lemosni bűneink sarát.

Igy tell be, mit Dávid király
hív verse egykor énekelt,
hirdetvén minden nép között:
„Fájáról kormányzand az Úr!"

Ó fényes és dísz-terhű fa,
királyi bíborral veres,
méltó törzsről választatott,
hogy érintsd szent-szent tagjait!

Te áldott, kinek ága közt
a világ Kincse lebegett,
te lettél teste mérlege,
s a poklot megrabolta fád.

Szent kérged illatot lehell,
ízed nektárokat legyőz;
ezer gyümölccsel boldogan
tapsolnak győztes karjaid.

Üdvözlégy, oltár s áldozat,
melyen a dicső szenvedés
esett: az Élet halt halált,
s holtával adott életet!

(Babits Mihály fordítása.)

27. Jézus megdicsőülése

Mt. 28, 1—20; Mk. 16, 1—20; Lk. 24, 1—53; Jn. 20, 1—21, 25.

JÉZUS FELTÁMADÁSA. És íme, *nagy földindulás* lett. Az Úr angyala leszállott ugyanis az égből, odament, elhengergette a követ és ráült. Tekintete olyan volt, mint a villám és ruhája, mint a hó. Az őrök pedig a tőle való félelemtől megijedtek és olyanok lettek, *mint a holtak.* (Mt. 28, 2—4.)

Nagy földindulás: az Úr Jézus még az angyal megjelenése előtt támadt fel az egyházatyák tanítása szerint. — *Mint a holtak:* elájultak, de magukhoz térve a városba mentek jelentést tenni a dologról.

ASSZONYOK A SIRNÁL. *Mikor elmúlt a szombat,* Mária Magdolna, Mária, Jakab anyja és Szalóme illatszereket vettek, hogy *elmenjenek* és megkenjék Jézust. *A hét első* napján korán reggel, napfelkeltekor a sírhoz mentek. Egymáshoz így szóltak: „Ki hengeríti el nekünk a követ, mely a sír bejáratánál van?" (81) Oda tekintettek pedig és látták, hogy a kő el van hengerítve. Pedig igen nagy volt. Beléptek a sírba, láttak jobbfelől *egy ifjút* ülni, aki fehér ruhába volt öltözve, és megrémültek. Ez azonban így szólt hozzájuk: „Ne féljetek. A keresztrefeszített názáreti Jézust keresitek. Feltámadt, nincs itt. Ime a hely, ahová helyezték. De menjetek s mondjátok meg tanítványainak és Péternek, hogy előttetek megy Galileába. Ott majd meglátjátok őt, amint megmondotta nektek." Azok pedig kimentek és elfutottak a sírtól, mert remegés és ijedtség fogta el őket. De *senkinek sem szóltak semmit,* mert féltek. (Mk. 16, 1—8.)

Mikor elmúlt a szombat: szombat este. — *Elmenjenek:* másnap. — *A hét első napján:* vasárnap. — *Egy ifjút:* angyalt, mint

Szent Máté mondja (28, 5.). Szent Lukács (24, 4.) és Szent János (20, 12.) két angyalról tesznek említést. — *Senkinek sem szóltak semmit:* a rémület az úton némává tette őket, csupán Mária Magdolna, aki előttük ért a sírhoz, futott az apostolokhoz jelentést tenni.

PÉTER ÉS JÁNOS A SIRNÁL. A hét első napján pedig *Mária Magdolna* reggel, mikor még sötét volt, kiment a sírhoz és azt látta, hogy a kő el van mozdítva a helyéről. Elszaladt tehát és Simon Péterhez futott és ahhoz *a tanítványhoz, akit Jézus szeretett,* s mondotta nekik: „Elvitték az Urat a sírból és nem tudjuk, hová helyezték." Kiment tehát Péter és az a másik tanítvány, és a sírhoz mentek. Együtt futottak mind a ketten, és az a másik tanítvány megelőzte Pétert a futásban és elsőnek ért a sírhoz. És mikor meghajolt, látta az elhelyezett lepedőket, de nem ment be. Odaért Péter is, aki követte őt és bement a sírkamrába és látta az elhelyezett lepedőket. Azonban az a kendő, mely a fején volt, nem volt a lepedők mellett, hanem külön volt egy helyen *összehajtva.* Ekkor bement az a tanítvány is, aki előbb ért a sírbolthoz és látott és hitt, mert még nem értették meg az Irást, hogy halottaiból fel kellett támadnia. A tanítványok tehát újból hazamentek. (Jn. 20, 1—10.)

Mária Magdolna: a többi asszony előtt ért ki a sírhoz s mikor azt üresen találta, Péterhez futott jelenteni. Míg elvolt, ért a sírhoz a többi asszony, s miután az asszonyok eltávoztak, érkezett meg Péter Jánossal és utánuk Mária Magdolna, aki még ott maradt. — *Tanítványhoz, akit Jézus szeretett:* Jánoshoz. — *Összehajtva:* ebből látták, hogy Jézust nem rabolták el.

JÉZUS MEGJELENIK MÁRIA MAGDOLNÁNAK. Mária pedig kint állt a sírnál siránkozva. Midőn tehát sírt, előrehajolt és benézett a sírba és ott két fehér ruhába öltözött *angyalt látott ülni,* egyet a fejnél, egyet a lábnál, ahol Jézus teste feküdt. Mondották azok neki: „Asszony, miért sírsz?" Ezt felelte nekik: „Elvitték Uramat és nem tudom, hová tették." Mikor ezt mondotta, hátrafordult és látta, hogy Jézus áll ott, de *nem tudta, hogy Jézus az.* Igy szólt hozzá Jézus: „Asszony, miért sírsz? Kit keresel?" Ő pedig azt hitte, hogy a kertész az, ezt felelte neki: „Uram, ha te vitted őt el, mondd meg nekem, hogy hová tetted, és én elviszem őt." Jézus így szólt hozzá: „Mária!"

Erre megfordult az s mondotta neki: „Rabboni!" (Ami annyit jelent, hogy mester.) Jézus folytatta: *„Ne érints engem,* mert még nem mentem fel Atyámhoz, hanem eredj *atyámfiaihoz* és mondd nekik: Felmegyek Atyámhoz, és Atyátokhoz, Istenemhez és Istenetekhez." Elment Mária Magdolna és hírül adta a tanítványoknak, hogy: „Láttam az Urat és ezeket mondotta nekem." (Jn. 20, 11—18.)

Angyalt látott: Mária embereknek nézte őket. — *Nem tudta, hogy Jézus az:* nem ismerte meg Jézust. — *Ne érints engem:* Mária Jézust hangjáról felismeri és átkarolja lábát, és Jézus azt mondja neki (a görög így is fordítható): Ne tarts vissza engem. — *Atyámfiaihoz:* tanítványaimhoz.

AZ ŐRÖK JELENTÉST TESZNEK A FELTÁMADÁSRÓL. *Ezek* amint eltávoztak, íme az őrök közül némelyek bejöttek a városba és jelentették a papi fejedelmeknek mindazt, ami megtörtént. Egybegyűltek a vénekkel, tanácsot tartottak, sok pénzt adtak a katonáknak s mondották: „Mondjátok, hogy éjjel eljöttek a tanítványai és ellopták őt, míg mi aludtunk. És ha ezt meghallja a helytartó, megnyugtatjuk őt és megmentünk titeket." Azok átvették a pénzt, úgy csináltak, amint kitanították őket. És elterjedt *ez a hír* a zsidóknál a mai napig. (Mt. 28, 11—15.)

Ezek: az asszonyok. — *Ez a hír:* hogy Jézus holttestét a tanítványok ellopták.

AZ EMMAUSZI TANITVÁNYOK. És íme ketten közülük *aznap Emmausz* nevű helységbe mentek, amely Jeruzsálemtől *hatvan stádium* távolságra volt. És egymás között mindazokról beszélgettek, amik történtek. És történt, mialatt beszélgettek és tanakodtak, hogy maga Jézus csatlakozott hozzájuk és velük ment. *Szemük azonban fogva volt,* hogy meg ne ismerjék őt. Ekkor így szólt hozzájuk: „Milyen beszédet folytattok az úton egymás között és miért vagytok szomorúak?" Ekkor az egyik, akinek Kleofás volt a neve, így válaszolt: „Te vagy az egyedüli idegen Jeruzsálemben, aki nem tudod, hogy ott mik történtek e napokban?" Kiknek mondotta: „Mik?" És

felelték: „Amik a názáreti Jézussal történtek, aki prófétai férfiú volt, *hatalmas a cselekedetekben* és a szóban az Isten és az egész nép előtt. Hogy mikép adták át őt a papi fejedelmek és vezetőik halálos ítéletre és megfeszítették őt. Mi pedig reméltük, hogy megváltja Izraelt. Pedig már harmadnapja annak, hogy ezek történtek. De közülünk való asszonyok, akik napfelkelte előtt a sírnál voltak, megzavartak minket. Nem találták a testét, visszajöttek s mondották, hogy angyalok jelenését látták, akik azt hirdették, hogy ő él. Némelyek közülünk kimentek a sírhoz és úgy találták, amint az asszonyok mondották, őt magát azonban nem találták." És ő így szólt hozzájuk: „Ó balgák és késedelmes szívűek mindazok elhívésére, amiket a próféták mondottak! Nemde ezeket kellett Krisztusnak szenvednie és úgy bemenni a dicsőségbe?" És elkezdve Mózesen és az összes prófétán, megmagyarázta nekik mind, *amik az Írásokban róla szólnak.* És a helységhez közeledtek, ahová mentek, de ő úgy tett, mintha tovább menne. De így marasztalták: „Maradj velünk, mert esteledik és már a nap lehanyatlott." Erre betért velük. És történt, mikor az asztalhoz ült velük, *vette a kenyeret,* megáldotta, megtörte és nekik nyujtotta. Ekkor szemük megnyílt és felismerték őt. De ő eltűnt szemük elől. Egymásnak mondották: „Nemde a szívünk gerjedezett, amikor útközben beszélt és megfejtette nekünk az Írásokat?" Felkeltek abban az órában és visszatértek Jeruzsálembe, ahol összegyűlve találták a *tizenegyet* és azokat, akik velük voltak. Ezek mondották: „Valóban feltámadt az Úr és *megjelent Simonnak.*" Ők is elmondották, hogy mi történt az úton és mikép ismerték meg őt a kenyértörésben. (Lk. 24, 13—35.)

Aznap: feltámadás napján, húsvétvasárnap délután. — *Emmausz:* valószínűleg Jeruzsálemtől ÉNy-ra fekvő Kubébe faluval azonos, mely tényleg 60 stádiumra van Jeruzsálemtől. Mások Amvasz (Nikopolisz) helységgel azanosítják, de ez 160 stádiumra van Jeruzsálemtől. Vannak, akik Kulonieh (Ammausz) faluval tartják egynek; ez Jeruzsálemtől 30 stádiumra van. — *Hatvan stádium:* kb. 12 km. — *Szemük azonban fogva volt:* Jézus csodálatos módon megakadályozta, hogy megismerjék őt. — *Hatalmas cselekedetekben:* nagy a csodatevésben. — *Amik az Írásokban róla szólnak:* az ószövetségi

jövendöléseket vette sorjába az Úr. — *Vette a kenyeret...*: talán úgy, mint az utolsó vacsorán. — *Tizenegyet:* az apostolok gyüjtőneve. Tamás nem volt közöttük s így csak tízen voltak, mert Kleofás nem volt apostol. (Jn. 20, 24.) — *Megjelent Simonnak:* ez a megjelenés talán délelőtt vagy kora délután történt, de mindenesetre a két tanítvány távollétében.

A BŰNBÁNAT SZENTSÉGÉNEK RENDELÉSE. Mikor pedig este lett *azon a napon,* a hét első napján és az ajtók be voltak zárva ott, ahol a tanítványok összegyűltek a zsidóktól való félelmük miatt, eljött Jézus, megállott középen és mondotta nekik: *„Béke nektek!"* És mikor ezt mondotta, *megmutatta nekik* kezét és oldalát. Örültek tehát a tanítványok, hogy látják az Urat. Ismét mondotta nekik: „Béke nektek! Amint engem küldött az Atya, én is küldlek titeket." Miután ezeket mondotta, rájuk lehelt és folytatta: *„Vegyétek a Szentlelket,* akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva." (Jn. 20, 19—23.)

Azon a napon: húsvétvasárnap későn este. — *Béke nektek:* a zsidók szokásos köszöntése. — *Megmutatta nekik:* Szent Lukács szerint a lábát is (24, 40.), hogy meggyőzze őket feltámadásának valóságáról. Annak ellenére, hogy az apostolok örültek, még mindig nem hittek teljesen, ezért ennivalót kért tőlük. Sült halat és lépesmézet adtak neki enni. (Lk. 24, 41—43.) — *Vegyétek a Szentlelket...*: a bűnök megbocsátására, feloldozására ad az Úr Jézus ezzel hatalmat az apostoloknak.

TAMÁS HITETLENSÉGE. Tamás, akit Didimusznak neveznek, egy a tizenkettő közül, nem volt velük, mikor Jézus eljött. Ezért a többi tanítvány mondotta neki: „Láttuk az Urat." De ő ezt felelte: „Hacsak nem látom kezén a szögek helyét és ujjamat a szögek helyére nem bocsátom és kezemet oldalába nem teszem, nem hiszem." Nyolc nap mulva a tanítványok ismét bent voltak és Tamás is velük. Zárt ajtókon át jött Jézus, megállt középen s mondotta: „Béke nektek!" Majd Tamáshoz fordult: „Tedd ide ujjadat és *nézd* kezemet. Nyujtsd ki kezedet és tedd az oldalamba és ne légy hitetlen, hanem hívő." Tamás ekkor így válaszolt: *„Én Uram, én Istenem."* Jézus mondotta neki: „Mivel láttál engem, Tamás, hittél. Boldogok, akik nem láttak és hittek." (Jn. 20, 24—29.)

Nézd: érintsd, tapogasd meg s így győződjél meg. — *Én Uram, én Istenem:* Tamás ezzel kifejezi hitét Jézus istenségében. Az Úrnak megfelelő görög küriosz szó a Kr. e. 1. századtól az istenek állandó jelzője volt, úgyhogy itt is az istenséget akarja kifejezni.

JÉZUS PÉTERT AZ EGYHÁZ FEJÉVÉ TESZI. Ezután Jézus ismét megjelent tanítványainak a *tibériási tengernél.* Mégpedig így jelent meg: Együtt voltak Simon Péter, a Didimusznak nevezett Tamás, a galileai Kánából való Natánael, a Zebedeus fiak és még másik két tanítványa. Ezeknek mondotta Simon Péter: „Halászni megyek." Felelték neki: „Mi is veled megyünk." Kimentek, hajóra szálltak, de azon az éjtszakán semmit sem fogtak. Mikor pedig reggel lett, Jézus a parton állott, de a tanítványok nem ismerték meg, hogy Jézus az. Mondotta tehát nekik Jézus: „Fiacskáim, van-e valami ennivalótok?" Azt felelték neki: „Nincs." Mondotta nekik: „Vessétek ki a hálót a hajó jobboldalán és majd találtok." Kivetették tehát, de nem bírták azt kihúzni a halak sokasága miatt. Ekkor az a tanítvány, akit Jézus szeretett, mondotta Péternek: „Az Úr az." Simon Péter mikor hallotta, hogy az Úr az, ruháját magára vette *(le volt ugyanis vetkőzve)* és a tengerbe vetette magát. A többi tanítvány a hajóval ment (nem voltak ugyanis messzebb a parttól, mint *kétszáz könyöknyire)* és maguk után húzták a halakkal telt hálót. Amint tehát a partra szálltak, égő parazsat láttak, hal és kenyér volt rajta. Mondotta nekik Jézus: „Hozzatok a most fogott halakból." Simon Péter felment, kihúzta a hálót a partra, mely tele volt százötvenhárom nagy hallal. És jóllehet ennyi volt, a háló mégsem szakadt el. Mondotta nekik Jézus: „Jőjjetek, egyetek." És senki az étkezők közül nem merte megkérdezni őt: Ki vagy te? Mert tudták, hogy az Úr az. Odament Jézus, vette a kenyeret és adott nekik, hasonlókép a halat is. Ekkor már *harmadszor jelent meg* Jézus tanítványainak, miután halottaiból feltámadt.

Miután tehát ettek, Jézus így szólt Simon Péterhez: „Simon, János fia, szeretsz-e engem jobban ezeknél?" Felelte neki: „Igen, Uram, tudod, hogy szeretlek." Mondotta neki: *„Legeltesd bárányaimat."* Majd is-

mét szólt hozzá: „Simon, János fia, szeretsz-e engem?" Felelte neki: „Igen, Uram, te tudod, hogy szeretlek." Mondotta neki: „Legeltesd bárányaimat." Harmadszor kérdezte tőle: „Simon, János fia, szeretsz-e engem?" Megszomorodott Péter, hogy harmadszor kérdezi tőle: Szeretsz-e engem? és felelte: „Uram, te mindent tudsz. Te tudod, hogy szeretlek." Mondotta neki: *„Legeltesd juhaimat.* Bizony, bizony mondom neked, hogy mikor fiatalabb voltál, felövezted magad és odamentél, ahová akartál. Mikor azonban megöregedsz, *kiterjeszted karodat* és más övez fel téged és oda visz, ahová nem akarod." Ezt pedig mondotta, hogy jelezze, *milyen halállal fogja megdicsőíteni az Istent.* S miután ezt mondotta, így szólt hozzá: „Kövess engem."

Péter megfordult s látta, hogy utána jön az a tanítvány, akit Jézus szeretett és aki a vacsorán a keblén feküdt és mondotta: Uram, ki az, aki téged elárul? Midőn ezt látta Péter, kérdezte Jézust: „Uram, ezzel mi lesz?" Jézus így válaszolt neki: „Ha azt akarom, hogy így maradjon *eljövetelemig,* mit tartozik ez rád? *Te kövess engem."* Elterjedt ez a beszéd a testvérek között, hogy az a tanítvány nem hal meg. De Jézus nem azt mondta: Nem hal meg, hanem: Ha azt akarom, hogy így maradjon eljövetelemig, mit tartozik ez rád? (Jn. 21, 1—23.)

Tibériás tengernél: a Genezáreti-tónál. A tanítványok Jézus parancsának tettek eleget, amikor Galileába mentek. — *Zebedeus fiak:* Jakab és János. — *Le volt ugyanis vetkőzve:* csupán derekán volt ruha, hogy a munkában ne akadályozza őt a felsőruha. — *Kétszáz könyöknyire:* körülbelül száz méterre. — *Harmadszor jelent meg:* a tanítványok gyülekezete előtt. — *Legeltesd bárányaimat... juhaimat:* minden rendű és rangú hívő, tehát a hívők vezetői is Péternek mint az Egyház fejének vannak alávetve. Ezt fejezi ki ez a keleti beszédmód, amellyel különben az Úr Jézus nem egyszer élt (jó pásztor), úgyhogy a tanítványok minden nehézség nélkül megértették, hogy mit akar az Úr Jézus nekik ezzel jelezni. — *Kiterjeszted karodat...:* célzás Péter kereszthalálára. — *Milyen halállal fogja megdicsőíteni az Istent:* a vértanúhalál Isten legnagyobb dícsérete, mert életénél többet senki sem adhat Istennek. — *Eljövetelemig:* a világvégi eljövetelemig. — *Te kövess engem:* a vértanúságba.

A TANITVÁNYOK KULDETÉSE. A tizenegy tanítvány elment Galileába, arra *a hegyre,* ahová Jézus ren-

delte őket. Látták őt és imádták, *némelyek pedig kételkedtek.* Hozzájuk ment Jézus és így szólt: „Minden hatalmat megkaptam az égen és a földön. Menjetek tehát, *tanítsatok minden népet, keresztelj étek meg* őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében. Tanítsátok őket, hogy megtartsák mindazt, amit parancsoltam nektek és íme, én *veletek vagyok* mindennap a világ végéig." (Mt. 28, 16—20.)

A hegyre: nem tudjuk, hogy melyik hegyre. — *Némelyek pedig kételkedtek:* hogy valóban az Úr Jézust látják-e. — *Tanítsatok minden népet:* ezekkel a szavakkal az Egyház küldetést kap minden néphez. — *Keresztelj étek meg . . .:* ezekkel a szavakkal a keresztséget rendeli az Úr Jézus. — *Veletek vagyok . . .:* az apostolok utódjaival is. Az Egyház az Úr Jézus láthatatlan fősége mellett marad fenn a világ végéig.

A MENNYBEMENETEL. Miután *velük étkezett,* megparancsolta, hogy Jeruzsálemből ne távozzanak el, hanem várják meg az *Atya ígéretét,* melyet hallottatok (úgymond) az én számból, hogy János vízzel keresztelt, ti pedig Szentlélekkel fogtok megkeresztelteti nem sok idő mulva. Akik tehát összejöttek, megkérdezték őt: „Uram, vajjon *ebben az időben állítod vissza Izrael országát?*" Így válaszolt nekik: „Nem a ti dolgotok tudni, hogy ismerjétek az időt és a pillanatot, melyet az Atya önhatalmúlag megállapított, hanem majd veszitek a rátok szálló Szentlélek erejét és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Judeában, Szamariában és a föld határáig." (Ap. Csel. 1, 4—8.)

Kivezette őket *Betániába,* felemelte kezét és megáldotta őket. (Lk. 24, 50.)

És miután ezeket mondotta, szemük láttára felemelkedett és felhő takarta el őt szemük elől. És amint nézték, hogy mikép emelkedik, íme két férfi, fehér ruhába öltözve, megállt mellettük s megszólaltak: „Galileai férfiak, miért álltok itt és néztek az égre? Ez a Jézus, aki felvétetett tőletek az égbe, úgy fog eljönni, amint a mennybe menni láttátok. Ekkor visszatértek Jeruzsálembe a hegyről, melyet Olajfák hegyének neveznek; ez Jeruzsálem mellett van, *szombatnapi útra.* (Ap. Csel. 1, 9—12.)

Velük étkezett: vagy tényleges étkezést jelent vagy velük való

együttlétet. Jézus feltámadása után negyven napig maradt együtt tanítványaival (Ap. Csel. 1, 3.), miközben többször megjelent nekik. A Szentírás csupán pár megjelenésről tudósít minket. Az evangéliumok nem tesznek említést arról a megjelenésről, amikor Jézus ötszáz hívőnek jelent meg (I Kor. 15, 6.), majd Jakabnak (I Kor. 15, 7.). Jézus ekkor oktatta és tanította tanítványait. — *Az Atya ígéretét:* a Szentlelket. — *Ebben az időben állítod vissza Izrael országát:* a tanítványok még mindig nem tudtak megszabadulni a messiási ország zsidó elgondolásától. — *Betániába:* az Olajfák hegyére, mely Betánia mellett volt. — *Szombatnapi útra:* amennyit szombaton szabad volt menni; 2000 lépés, kb. 15 percnyi út.

JÉZUS MEGDICSŐULÉSE. A keresztény vallásnak sarkalatos ténye Jézus feltámadása. Ezen nyugszik a kereszténység egész hitrendszere. Ezért mondja Szent Pál: „Ha Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló a mi prédikálásunk és hiábavaló a ti hitetek." (I. Kor. 15, 14.) Erről a tényről akarja Krisztus apostolait elsősorban meggyőzni. Ezért jelenik meg előttük sokszor. Egyenkint, többnek, soknak s egész tömegnek. Ezért kér tőlük ennivalót, ezért mutatja meg sebeit, ezért kényszeríti Tamást, hogy ujjaival illesse sebeit. Ezért jelenik meg hol Jeruzsálemben, hol Judeában, hol Galileában. Hitüket bizonyossá akarja tenni, hogy aztán a megváltás művét folytatni tudják egész a világ végéig és tanúi legyenek neki. Csakis így érhette el, hogy tanítványai hitet tesznek mellette, hirdetik tanítását, híveket szereznek neki és hitüket életükkel pecsételik meg. Igy érthető, hogy tanítványai semmit sem csodálkoznak, hogy isteni hatalmában részesíti őket, mikor bűnök bocsánatára ad nekik hatalmat, amikor a kegyelem osztogatását rájuk bízza és amikor olyan súlyos és józan ész előtt érthetetlen feladattal bízza meg őket, hogy tanítását hirdessék az egész világon. Tizenkét egyszerű ember szálljon szembe milliókkal, tudósokkal, kialakult vallásrendszerekkel, melyek jobban kedveztek az emberi természetnek, mint Jézus tanítása és hódítsák meg számára az egész világot. A feltámadás ténye adta meg az apostoloknak a lélektani alapot, hogy mindezt megtegyék és vállalkozzanak olyanra, amire különben józan ésszel nem lehetne vállalkozni. És mindezt intézményesen biztosítja az Egyház megalapításával, amikor Pétert, az

egyszerű halászembert, aki háromszor is megtagadta Mesterét, teszi meg az Egyház elöljárójának és alárendel neki mindenkit. Péter vállalja ezt a feladatot, mert tudja, hogy a feltámadt Üdvözítő ott áll állandóan mellette láthatatlan módon és munkája nem lesz hiábavaló. A mennybemenetel megszüntette Krisztusnak fizikai jelenlétét itt a földön, az Egyházban, de nem szüntette meg Krisztusnak dicsőséges jelenlétét Egyházában, mert felmehetett a mennybe az Atyaisten jobbjára, azért ő továbbra is itt van kegyelmével, segítségével, szentségi jelenlétével, ő továbbra is láthatatlan feje az Egyháznak.

JÉZUS FELTÁMADÁSÁNAK A TÉNYE. A feltámadás, mivel a keresztény hit sarkalatos tételét képezi, sok támadásban részesült az Egyház ellenségei részéről. Ha ezt sikerül kiemelni a keresztény tanrendszerből, akkor az egész magától dől össze és megszűnik a kereszténység. Az evangéliumból nyilvánvaló, hogy Jézus meghalt és eltemették. Jézus mégis élve megjelenik harmadnap és utána a megjelenések egész sora ismétlődik. Jézus feltámadását bizonyítják Jézus tanítványai, akik életükkel tettek bizonyságot a feltámadás ténye mellett. Bizonyítják a sírt őrző katonák, a főtanács és a kereszténység gyors elterjedése. A sírt őrző katonákat nem büntették meg, mikor jelentést tesznek a feltámadásról. A főtanács nem állítja az apostolokat a bíróság elé, mikor Jézus testének ellopásáról vádoltatja őket és a feltámadás ténye nélkül érthetetlen a kereszténység hihetetlen gyors elterjedése, amikor szemben találja magát az egész hivatalos világgal. Ezért kezdettől fogva keresték az Egyház ellenségei, hogy mikép vegyék tagadásba a feltámadást. Ezeket az ellenvetéseket három csoportba lehet osztani.

1. A zsidók ezt mondatják az őrökkel: „Mondjátok, hogy éjjel eljöttek a tanítványai és ellopták őt, míg mi aludtunk." (Mt. 28, 13.) Szent Ágoston azt mondja erre, hogy „aluszékony ravaszság, mely alvó tanúkra hivatkozik". A tanítványok nem voltak olyan lelkiállapotban, hogy csak gondoltak is volna arra, hogy ellopják Jézus holttestét. Be voltak zárkózva, féltek a zsidóktól. Katonák

álltak a sírnál, akik ébren őrködtek, oda tehát nem mehettek. A sírnál álló őrség nem aludhatott el, mert ez nem történhetett meg a szigorú római katonai fegyelem miatt. Ha pedig elaludtak, miért nem állították őket hadbíróság elé? S különben is ha aludtak, mikép tudták, hogy az apostolok lopták el Jézus holttestét? Miért nem állították az apostolokat a bíróság elé? Ez olyan ellenvetés, amely csak a tényt elismerni nem akaró agyban születhetett meg és magán viseli a kapkodás és a gonoszság minden ismertető jelét.

2. Ugyancsak minden alapot nélkülöz az a feltevés, hogy Jézus nem halt meg, hanem tetszhalottként került a sírba, ahol magához tért vagy a tanítványok gondos ápolása magához térítette és néhány napig így maradt életben. Azok után, amiket a keresztrefeszítésről mondottunk, nem szükséges bizonyítani ennek a lehetetlenségét. Feltéve, de meg nem engedve, hogy Jézus tetszhalott volt, tudott volna-e Jézus tanítványaira olyan hatással lenni, hogy ezek az egész pogány világot meghódítsák Krisztusnak?

3. A legújabb elmélet (Renan, Strauss, Harnack, Pfleiderer) azt tanítja, hogy Jézus meghalt. Az apostolokra Jézus halála olyan nagy hatással volt, hogy egészen felizgatta lelkületüket, mert Jézusban valami nagy embert láttak, aki megjövendölte még feltámadását is s ebben a felizgatott állapotban várták Jézus megjelenését. S míg Jézus a sírban volt, történt az első látomás ebben a felizgatott állapotban s talán Mária Magdolna volt, akinél ez először megtörtént. Azt hitte, hogy látta az Urat. Elmondta ezt a tanítványoknak, akik ezután szintén látták hallucinációjukban az Urat. Igy keletkezett a feltámadás hite. — A tanítványok annyira józan emberek voltak, hogy Szent János szinte feddéskép írja: „Nem értették az Irást, hogy fel kell támadnia a halálból." (20, 9.) Nem hitték el a feltámadás tényét akkor sem, amikor az asszonyok ezt nekik hírül adták. (Lk. 24, 11.) A hitetlenségnek legnagyobb fokát látjuk Tamás esetében. Azután különös, hogy a látomások nemcsak egyesek előtt, hanem többek előtt, sőt ötszáz főnyi tömeg előtt is történtek. Nappal történnek a

látomások, nem egy helyen, hanem sok helyen. Csodálatos, hogy csak negyven napig tartanak a látomások és azután egyszerre megszűnnek. A zsidók a feltámadás híre ellenében nem védekeznek, pedig ezt egész egyszerűen meg lehetett volna dönteni, ha megmutatták volna Jézus holttestét a sírban. Lélektanilag is lehetetlen ez. Hogy valakinek látomása legyen, ahhoz hit kell, mert a látomás a hit eredménye, itt pedig fordítva van. Jézus megjelenése, feltámadása adja a hitet a tanítványoknak.

Ezek után egész biztosan megállapíthatjuk, hiábavaló minden erőlködés, hogy a feltámadás tényét megdöntsék, mert ezt nem sikerül sehogy sem megdönteni.

TANITÁS. Jézus istenségének legfényesebb bizonyítéka a feltámadás. A feltámadás záloga a mi feltámadásunknak. A keresztség szimbolikája a feltámadást tartja szem előtt, mikor meghalunk a bűnnek, hogy a vízből Krisztussal együtt támadjunk fel. — Jézus istenségét látjuk abban is, hogy Tamás gondolatait tudja és vallomását, amiben őt Úrnak és Istennek nevezi, nem utasítja vissza. A csodálatos halfogás szintén Jézus istenségét állítja elénk, úgyszintén Péter halálának a megjövendölése. Krisztus legtisztábban beszél a *Szentháromságról,* amikor megadja a keresztség szavait. — Jézus amint a csodálatos halfogáskor megígéri *Péternek,* hogy ezután majd emberek halásza lesz, úgy most is halfogásnál teszi meg őt az emberek lelki ügyeiben legfőbb vezetőnek. Megadja neki a hármas hivatalt: tanítói, kormányzói és papi hivatalt. Ő a lelkek legfőbb pásztora, akinek alá vannak vetve a bárányok és a juhok is. — Amikor elküldi Jézus az apostolokat tanítani az egész világra, ezzel a paranccsal a *missziós munka* megindulására ad indítást. — A Hiszekegy alapján mondjuk, hogy az Úr Jézus emberi lelke, míg teste a sírban nyugodott, a pokol tornácára szállott alá, hogy az ott tartózkodó jámbor lelkeknek megvigye az örömhírt, hogy már megváltotta őket és bevezesse őket a mennyországba. Az Egyháznak ez a hite Szent Péter első levelén alapszik (3, 19.): „Elmenvén

(Jézus lelke), azoknak a lelkeknek is, kik a fogságban (az alvilágban) voltak, prédikált."

ALKALMAZÁS. Az Anyaszentegyház *húsvétot* legnagyobb ünnepének tekinti és ezért mindent megtesz szertartásaiban, hogy ennek az ünnepnek ez a jellege kidomborodjék. Ezt a jelentőséget van hivatva hangsúlyozni a heti ünnepnapnak vasárnapon való megülése is. Az Úr Jézus mennybemenetelének az ünnepe áldozócsütörtök, mely nevét onnét kapta, hogy a húsvéti kötelező áldozás sok helyen ezen a napon járt le. — Húsvét jellegét domborítják ki a tűzszentelés, a húsvéti gyertya megáldásának a szertartása, a keresztkútszentelés és a feltámadási körmenet. — *Szentháromság vasárnapja* együttes ünnepe a három isteni személynek az Egyház liturgiájában. — A megdicsőülés történetét megfelelően elosztva olvassa fel az Egyház a nagyszombati-fehérvasárnapi szentmisék evangéliumaiban. Azonkívül áldozócsütörtökön a mennybemeneteli részt. Szentháromság vasárnapján a küldetési (Elmenvén tanítsatok . . .) parancsot. A dicsőséges rózsafüzér első két titkában szól a feltámadásról és a mennybemenetelről.

SZENT HELYEK. Az *emmauszi* tanítványok emlékét örökíti meg egy hagyomány, mely Kubébé-ben mutogatja Kleofás házát. E ház fölé a 6. században templom épült. A romok fölé a mult században templomot építettek. — Amvasz és az egyesektől tartott Kulonieh (Ammausz) mellett nem szól ilyen hagyomány.

Jézus az *Olajfák hegyéről* szállt az égbe. Ez a hegy Jeruzsálemtől K-re fekszik. Most teljesen kopár, valamikor olajfákkal volt beültetve. A hegynek hármas csúcsa van. Az É-i csúcs neve Viri Galilaei, magassága 818 m. A D-i csúcs neve Bosszúság hegye, mivel Salamon idejében bálványtemplommal fertőzték meg. A középső tetején találjuk Kafr et-Tur nevű községet. Magassága 808 m. Erről szállt a mennybe az Úr Jézus. Itt találjuk a Mennybemenetel templomát. Ezt eredetileg Szent Ilona császárnő építtette. 614-ben a perzsák elpusztították. Modesztusz püspök köralakú renovációját Hákim szultán romboltatja le. A keresztesek nyolcszög alakban újra felépítik. (82) Szaladin seregei feldúlják és a belső kupolás részből mecsetet alakítanak. Itt bent egy fekete kőben őrzik „Jézus ballábának a nyomát". A jobbláb lenyomatát a mohamedánok a 17. században a jeruzsálemi el-Aksza mecsetbe vitték mint Mohamed lábanyomát. A mennybemenetel napján a mohamedánok megengedik a katolikusoknak, hogy itt istentiszteletet tartsanak.

IMA. „Én Uram és én Istenem" elmondása 7 évi búcsúval jár, ha az Oltáriszentség felmutatásakor mondjuk. (X. Pius.)

Figyelmetekbe ajánlom pedig, testvérek, az evangéliumot, melyet hirdettem nektek, melyet el is fogadtatok, melyben álltok is, mely által üdvözülni is fogtok, ha megtartjátok úgy, amint hirdettem nektek; hacsak hiába nem lettetek volna hívőkké. Mert mindenekelőtt azt közöltem veletek, amint én is vettem: hogy Krisztus meghalt a mi bűneinkért az Írások szerint, és hogy eltemettetett és hogy feltámadott harmadnapon az Írások szerint, és hogy megjelent Kéfásnak és azután a tizenegynek, azután megjelent több mint ötszáz testvérnek egyszerre, akik közül a legtöbben még élnek, egyesek pedig elszenderültek; azután megjelent Jakabnak, majd valamennyi apostolnak; mindnyájuk után pedig mint idétlennek megjelent nekem is. Mert én a legkisebb vagyok az apostolok között, ki nem vagyok méltó apostolnak neveztetni, mert üldöztem az Isten Egyházát. De Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok, és az ő kegyelme nem volt bennem eredménytelen, sőt valamennyiüknél többet munkálkodtam, nem ugyan én, hanem Isten kegyelme énvelem. Tehát akár én, akár ők, így hirdetjük, és ti így hittetek.

Ha tehát Krisztusról az hirdettetik, hogy halottaiból feltámadott, hogyan mondják egyesek közületek, hogy nincsen halottak feltámadása? Mert ha nincsen halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadt fel. Ha pedig Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló a mi tanításunk, hiábavaló a ti hitetek is. Sőt Isten hamis tanúinak is találtatunk, mert bizonyságot tettünk Isten ellen, hogy feltámasztotta Krisztust, kit nem támaszott fel, ha a halottak fel nem támadnak. Mert ha a halottak nem támadnak fel, Krisztus sem támad fel. Ha pedig Krisztus nem támadt fel, hiábavaló a ti hitetek; mert akkor még mindig bűneitekben vagytok, sőt akkor azok is, akik Krisztusban elszenderültek, elvesztek. Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, nyomorultabbak vagyunk minden embernél. Ámde Krisztus feltámadt halottaiból, az elszenderültek zsengéje. Mert amint ember által van a halál, úgy ember által is van a halottak feltámadása; és amint Ádámban mindnyájan meghaltak, úgy Krisztusban is mindnyájan életre fognak kelni. (Magyar Szentírás. I Kor. 15, 1—22.)

Wipo: Sequentia Paschalis.

A húsvéti bárányt
minden hívek dícsérve áldják.
Juhait megváltotta
s az ártatlan Krisztusért a bűnöst kegyébe vette Atyja.
Az élet a halállal
megvívott csoda-csatával
s a holt élet-vezér
ma úr és él.

„Mária, Szent Asszony,
mondd, mit láttál utadon?"
„Az élő Krisztus kriptáját
s a felkeltnek láttam glóriáját."

„Mária, Szent Asszony,
mondd, mit láttál utadon?"
„Angyali tanúkat,
szemfedőt, takarókat."

„Mária, Szent Asszony,
modd, mit láttál utadon?"
„Feltámadt reményem, Krisztus:
Galileába elétek indult."

Inkább higgyünk az egyetlen igaz Máriának,
mintsem a zsidók hazug hadának.
Tudjuk, Krisztus feltámadott és diadalmas.
Ó, győztes Királyunk, légy irgalmas!

(Babits Mihály fordítása.)

*

AZ ÚR JÉZUS ÉLETTÖRTÉNETÉNEK FORRÁSAI. Az Úr Jézus élettörténetét az evangéliumok adják elénk. Kezdettől fogva négy evangéliumot ismert el sugalmazottnak az Egyház: Máté, Márk, Lukács és János evangéliumát.

Máté (Isten ajándéka), Lévi volt az előbbi neve. Atyjának neve: Alfeus. Vámos volt Kafarnaumban, onnét hívta meg az Úr Jézus apostolnak. Életének soráról a hagyomány tudósít minket. Az Úr Jézus mennybemenetele után előbb Palesztinában hirdette 15 éven keresztül az evangéliumot, majd utána Etiópiába ment (Rufianusz, Szokratesz szerint) és ott halt meg. Vértanú haláláról nem tudunk. Ünnepe szeptember 21-én van.

Az evangéliumot arám nyelven írta meg Palesztinában zsidók számára. Ez látható abból, hogy kb. 70-szer idézi az ószövetséget, 30 helyen szószerint, míg a többi evangélium összesen csak 39-szer teszi ezt meg. Evangéliumát lefordították görögre és most csak ezt a görög szöveget ismerjük. Papiász ezt írja Mátéról (Papiász frigiai püspök volt a 2. század elején és Szent János apostol hallgatójának nevezik): „Máté héber nyelven írta meg a beszédeket s azokat mindenki úgy tolmácsolta, ahogy tudta." Máté evangéliumának célja az volt, hogy bemutassa olvasóinak, hogy Jézus a prófétáktól megjövendölt Messiás. Evangéliumát valószínűleg 42-ben írta. A Commissio de Re Biblica 1911 június 19-i döntésében az evangéliumról a következőket állapította meg: az evangéliumnak a szerzője Máté, aki elsőnek írta meg evangéliumát hazai nyelven a palesztinai

zsidók számára és ezzel az evangéliummal lényegesen azonos a kánoni görög nyelvű evangélium.

Márk, másik nevén János. Anyjának neve Mária, akinek a házában tartotta az Úr Jézus az utolsó vacsorát, s ő volt az az ifjú, aki Jézus elfogatásakor üldözői kezében hagyva ruháját, elmenekült. Barnabásnak volt az unokaöccse, akit útjára elkísért. Eleinte együtt mentek Szent Pállal, de Pamfiliában elszakadtak Páltól. Később Barnabással Ciprusba mentek. Majd Péterhez csatlakozott és ennek tolmácsaként szerepelt Rómában. A hagyomány szerint a római hívek kérésére írta le Péter prédikációi nyomán evangéliumát. Majd újból Pál mellett találjuk. A hagyomány szerint Alexandria püspöki székének a megalapítója. Vértanúhalált szenvedett. Holttestét a 9. században Velencébe szállították és itt föléje emelték a gyönyörű, nevéről elnevezett templomot. Ünnepe április 25-én van.

Márk az evangéliumot görögül írta a római hívők számára. Evangéliumának célja, hogy úgy állítsa a hívők szeme elé Jézust, mint az Isten Fiát. Ezért szerepel annyi csoda Márk evangéliumában. Munkájában kevés zsidó vonatkozás van, és ami van, azt is megmagyarázza. Papiász így emlékezik meg róla: „Márk, Péter tolmácsa, amire emlékezett, szorgalmasan leírta, de nem abban a rendben, mint azt az Úr mondta vagy tette." Evangéliuma a négy között a legrövidebb. Az írás ideje Máté evangéliumának írása után történt. Pontosan nem határozható meg. 42—45 (Kauler, Belser), 45—50 (Pölzl), 52—60 (Cornely, Gutjahr) azok az évek, melyek közé helyezik az evangélium írását. A Commissio de Re Biblica 1912 június 26-i döntése szerint Márk szerzője a róla elnevezett evangéliumnak; evangéliumát Máté után írta, de még Jeruzsálem pusztulása előtt. Az evangélium Péter prédikációját örökíti meg.

Lukács Antiochiából származik. Pogány orvos volt, akit valószínűleg Pál térített meg. Ennek hűséges kísérője volt majdnem mindvégig. Nem bizonyítható hagyomány, hogy az Úr 70 tanítványa közé tartozott volna, hogy ő lett volna a meg nem nevezett emmauszi tanítvány és hogy festő lett volna. Tébában halt meg 84 éves korában a hagyomány szerint. Az Egyház a 4. századtól kezdve mint vértanút tiszteli. Ereklyéi Konstantinápolyba kerültek. Ünnepe október 18-án van.

Lukács evangéliumában a görögöknek írt nagyon jó koiné nyelven. Evangéliuma az előző két evangélista gondolatát tovább viszi. Jézus nemcsak a megígért Megváltó (Máté), aki az Istennek a Fia (Márk), akit a zsidók vártak, hanem minden ember számára hozta el az üdvöt. Pál tanítását örökítette meg evangéliumában. A harmadik evangélium szerzőjének tartották kezdettől fogva (Muratori-töredék, 156 után; Ireneus, 130—200). Evangéliumának írását 61—63-ban végezte Achájában. A munkát Teofilus „kegyelmes" úrnak ajánlja, aki valószínűleg magasrangú római tisztviselő volt. Lukács őrizte meg számunkra Jézus gyermekkorát. Példabeszédei az Úr irgalmát mutatják be és sokat beszél a szent asszo-

nyokról, főkép Szűz Máriáról. Evangéliumát ezért az asszonyok evangéliumának is szokták nevezni. Talán ezért tulajdonít neki a hagyomány Szűz Mária-képeket. A Commissio de Re Biblica 1912 június 26-i döntése szerint a neki tulajdonított evangélium tőle származik. Máté után, de még Jeruzsálem pusztulása előtt írta evangéliumát és Pál prédikációit örökítette meg az evangéliumban.

János, a „kedvelt tanítvány" atyja Zebedeus, anyja Szalóme, bátyja Jakab. A Genezáret környékéről származott. Atyja jómódú halász volt. Anyja az Úr Jézust kísérte útjain. Heves természetük miatt az Úr bátyjával együtt Boanergesznek, mennydörgés fiainak nevezi. Az Úr Jézus keblén nyugodott az utolsó vacsorán. Elkíséri az Urat a szenvedés helyére is. Az Úr édesanyját rábízza és a hagyomány szerint, míg Szűz Mária nem halt meg, Jeruzsálemben maradt. Ezután eltávozott Efezusba és ennek a városnak volt a püspöke. Domiciánus császár (83) alatt (81—96) Rómába viszik és itt forró olajba mártják, de épen kerül ki. Ekkor száműzték Patmosz szigetére (84), ahol a Jelenések könyvét írta meg. A császár halála után újból Efezusba megy és itt késő öregségében halt meg Trajánus császár (85) alatt (körülbelül 100—101-ben). Efezusban temették el. Idős koráról feljegyzi a hagyomány azt, hogy ekkor prédikációja csupán abból állott, hogy e szavakat hangoztatta: „Fiacskáim, csak szeressétek egymást." Ünnepe december 27. és május 6.

Szent János írta meg a negyedik evangéliumot. Ez a legutolsó szent könyv. Az evangélium tőle származik. Erről tanúskodik elsősorban a Muratori-töredék, mely annyit mond: a negyedik evangélium Jánosé. Ireneus is neki tulajdonítja: „Ezután János, az Úr tanítványa, aki a keblén is feküdt, kiadta az evangéliumot ő is, amikor Efezusban, Ázsiában tartózkodott." Az evangélium célja saját bevallása szerint: „Ezek pedig megírattak, hogy higgyétek, hogy Jézus Krisztus Isten Fia és hogy hivén örök életetek legyen." (20, 31.) János könyvének különleges színt ad, hogy már a korában felbukkanó eretnekek ellen írta (Cerintus követői, nikolaiták, ebioniták). Munkájával különben kiegészíteni akarta három evangélista társának munkáját, s innét magyarázható, hogy azokkal kevés az azonos anyag. A könyv írásának ideje 90—100 közt történt. A Commissio de Re Biblica 1907 május 29-i döntésében a következőket mondja János evangéliumáról: A negyedik evangélium szerzője János. Az előző evangéliumoktól azért különbözik, mert más időben, más céllal és más hallgatóságnak írta. Munkája történeti könyv és nem szimbolikus és allegorikus könyv. — A protestánsoknak (Harnack) az a törekvése, hogy az evangéliumot a Papiásznál említett János presbiternek tulajdonítsák, még a protestánsok szerint sem lehetséges. (V. ö. Realenzyklopädie für prot. Theologie und Kirche. IX. 284.)

Itt említjük meg Szent János apostol többi művét is, hogy teljes képünk legyen a szeretett tanítvány működéséről.

Első levele tulajdonképen evangéliumának kísérőlevele. Ugyanakkor Efezusban írta, mikor evangéliumát: 90—100 közt. A levél-

ben védi Cerintussal szemben Krisztus istenségét. Isten a világosság, ezért nekünk is a világosságban kell járnunk. Azért mi, akik az Isten fiai vagyunk, nem vétkezhetünk, hanem szeretetben kell járnunk. Nem szabad megbántanunk az Istent, hisz ez szeretetből adta nekünk egyszülött Fiát.

Második levelét Elektához, az Egyházhoz intézte, hogy a testvéri szeretetet gyakorolja és óvakodjék a tévtanítóktól. Szintén Efezusban írta ezt a levelet az 1. század végén.

Harmadik levele Gájushoz szól, aki szeretettel fogadta az Apostol hírnökeit, nem úgy, mint Diotrefesz, akit ezért megfedd. Szintén Efezusban írta Szent János az 1. század végén.

Jelenések könyve. Az újszövetség egyedüli prófétai könyve, melyben az Egyház jövőjéről, küzdelmeiről és győzelméről ír. A könyvet Patmosz szigetén írta, mikor száműzetésben volt 95 körül. A legrégibb egyházi írók is Szent János apostolnak tulajdonítják a könyvet. A könyvet az Apostol vigasztaló könyvnek szánta a kisázsiai egyházközségekhez. A könyv bevezetésében az Apostol a hét kisázsiai egyházhoz levelet intéz, melyben vagy dícséri vagy feddi őket, amint azt megérdemlik. A Bárány átveszi a hét pecséttel lezárt könyvet és egyenkint felnyitja a pecséteket. A pecsétek alatt az Istennek a világra vonatkozó tervei, ítéletei vannak. A hetedik pecsét felnyitásánál hét angyal lép az Isten elé és a harsonák szavára megvalósulnak az Isten büntető tervei. A hetedik angyal harsonájára hódolnak az Isten előtt a szentek. — Új látomásban látja az Apostol, hogy a napba öltözött asszony magzatát a sárkány el akarja nyelni, de ez nem sikerül, mert a gyermek az égbe kerül. Erre a sárkány harcra kel az asszony többi gyermeke ellen. Vadállat jön ki a tengerből és a földből, hogy a világot elcsábítsák. Egy angyal meghirdeti Babilon elpusztulását. Hét angyal hét csészéből kiönti az Isten haragját; különböző természeti csapások keletkeznek ekkor. A legnagyobb Király legyőzi a két vadállatot és követőit. A sátán a tüzes tóba kerül. Feltámadnak a halottak és jön a végítélet. A mennyei Jeruzsálem leszáll a földre, és nemsokára jön Jézus, hogy ítéletet tartson a földön mindenki felett. — A Jelenések könyvének megértése és magyarázata igen nehéz, mivel jelképes látomásokat ad elénk, melyek egyszerre több eseménynek is lehetnek a jelképei; viszont egy eseménynek több jelképe is lehet. A könyv különben Krisztus és a sátán közti ellentétet akarja hangsúlyozni. Kezdettől fogva megvan a kettő közti ellentét és küzdelem, de a végső győzelem Krisztusé lesz.

A SZINOPTIKUS KÉRDÉS. Ha az első három evangéliumot egymásmellé helyezzük, az első pillanatban észrevesszük, hogy azok egymáshoz nagyon hasonlítanak és a negyediktől erősen elütnek. Mivel így mintegy egy nézőpont alatt szemlélik a könyveket az evangélisták, azért az első három könyvet szinoptikus (együttnéző, együtt tekintő (86) evangéliumoknak nevezzük és azt a törekvést, mely megmagyarázni akarja, hogy miért van köztük oly nagy hasonlóság s mi az oka eltérésüknek, *szinoptikus kérdésnek* nevez-

zük; a három első evangélistát: Mátét, Márkot, Lukácsot pedig szinoptikusoknak hívjuk. Ez a megegyezés kimutatható a tárgyválasztásban, az elbeszélés módjában és az elbeszélés formájában. Példának felhozzuk Krisztus szavait, melyeket a farizeusokhoz intézett az inaszakadt meggyógyítása alkalmából:

Mt. 9, 5—6.
Mi könnyebb, mondani-e: Megbocsáttatnak neked bűneid; vagy azt mondani: Kelj föl és járj? Hogy pedig megtudjátok, hogy az Emberfiának hatalma vagyon a földön a bűnök megbocsátására, akkor mondá az inaszakadtnak: Kelj föl, vedd ágyadat és menj házadba.

Mk. 2, 9—11.
Mi könnyebb, azt mondani-e az inaszakadtnak: Megbocsáttatnak neked bűneid; vagy azt mondani: Kelj föl, vedd ágyadat és járj? Hogy pedig megtudjátok, hogy az Emberfiának hatalma vagyon a földön a bűnöket megbocsátani, (mondá az inaszakadtnak): Mondom neked: Kelj föl, vedd ágyadat és menj házadba.

Lk. 5, 23—24.
Mi könnyebb, azt mondani-e: Megbocsáttatnak neked bűneid; vagy azt mondani: Kelj föl és járj? Hogy pedig megtudjátok, hogy az Emberfiának hatalma vagyon a földön a bűnök megbocsátására, szóla az inaszakadthoz: Mondom neked: Kelj föl, vedd ágyadat, és menj házadba.

(A magyar Szentírásból.)

Azonban különbséget is látunk. Ez látható a tárgyban, az elbeszélés módjában, a körülményekben és a kifejezésekben. Erre például felhozzuk az Oltáriszentség alapításának szavait:

Mt. 26, 26—28.
Vegyétek és egyétek, ez az én testem. És vévén a kelyhet, hálát ada és nekik adá, mondván: Igyatok ebből mindnyájan; mert ez az én vérem, az újszövetségé, mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.

Mk. 14, 22—24.
Vegyétek, ez az én testem. És vevén a kelyhet, hálát adván, nekik adá, és iványak abból mindnyájan. És mondá nekik: Ez az én vérem, az újszövetségé, mely sokakért kiontatik.

Lk. 22, 19—20.
Ez az én testem, mely értetek adatik; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Hasonlóképen a kelyhet is, miután vacsorált, mondván: Ez a kehely az újszövetség az én vérem által, mely értetek kiontatik.

(A magyar Szentírásból.)

A szinoptikus kérdés régóta foglalkoztatja a tudósokat, de végleges megoldást, mely mindenre maradéktalanul megfelelne, nem sikerült eddig találni. Az Egyház 1912 június 26-án a Comissio de Re Biblica döntésében lefektette azokat az elveket, melyeket tiszteletben kell tartani, ha ezt a kérdést meg akarjuk oldani. Ezek pedig így szólnak: Az evangéliumok közti hasonlóságot és különbséget szabad abban keresni, hogy az írók szóbeli és írásos kútfőket használtak; az utóbb író evangélista felhasználhatta az előtte író evangélista művét; nem fogadható el a „két kútfő" elmélet, sem az az elmélet, mely Márk könyvét tartja az első evangéliumnak, és így ez,

valamint az „Úr szavai"-nak (Logia küriaka) gyüjteménye lettek volna a forrásai Máté (görög) és Lukács evangéliumának. Ehhez még az előzőkből kiegészítésül hozzá kell tenni, hogy az evangéliumok azoktól származnak, akiknek nevét viselik; az apostolok Palesztinában prédikáltak addig, míg szét nem széledtek; az első evangélium Palesztinában készült; Márk evangéliuma Péter, Lukács evangéliuma Pál katekézise nyomán készült; Máté arám nyelvű evangéliuma lényegileg megegyezik a göröggel. Ezek szemmel tartásával sorra vehetjük az elméleteket, melyek ezt a kérdést megoldani törekedtek.

1. *Kölcsönös függés elmélete.* Először Szent Ágoston ad kifejezést ennek a gondolatnak. Azt állítja, hogy Márk Máté evangéliumát kivonatolta; amennyiben Márkot: „Máté követőjének és rövidítőjének nevezi". Utána mások is észrevették az evangéliumoknak egymástól való függését és különbözőkép próbálták megállapítani az evangéliumoknak egymástól való függését. — Ez az elmélet megmagyarázza az evangéliumok hasonlóságait, de nem a különbözőségeit.

2. *Szájhagyomány elmélete.* Az Úr Jézus szavai, mondásai megmaradtak a nép között (a keletiek memóriája). Ez megmagyarázná az Úr Jézus beszédeit, de nem a tetteit és csodáit, hogy azok is hasonló szavakkal vannak kifejezve az evangélistáknál, s főkép nem tudja megmagyarázni az anyag elrendezésében tapasztalható egyezést.

Ennek egyik változata a *katekézis-elmélet.* Az apostolok az Úr Jézus életét a híveknek előadva a hosszú évek folyamán stereotip formában végezték. Minden apostolnak kialakult bizonyos beszédmódja, melyet aztán a helyhez és a körülményekhez képest változtattak, a lényeg azonban mindig ugyanaz maradt. Igy más volt a hitoktatás Jeruzsálemben, más Rómában és más Antiochiában. — Ez megmagyarázza a hasonlóságokat és a különbségeket, az evangéliumok forrását, de nem magyarázza meg a keletkezés módját.

3. *Ősevangélium-elmélet.* Ez az elmélet a szinoptikusok megegyezését egy elveszett ősevangéliumban keresi. Vannutelli ezt az arám nyelvű Mátéban látja. Azonban nem katolikus oldalon más ilyen ősevangéliumot vesznek fel, mely természetesen nem egyeztethető össze a katolikus felfogással; különben is ilyen ősevangéliumnak semmi nyoma sem maradt fenn, pedig ez elkerülhetetlen lett volna, ha mindegyik evangélista ebből merített volna.

Ezt a nehézséget akarja kikerülni az *egy kútfő- vagy töredékelmélet,* mely különböző feljegyzéseket, töredékeket tételez fel, melyek arám és görög nyelven történtek és ezekből állították össze az evangélisták az evangéliumokat. Ennek a feltevésnek (fragmentum, diégészeisz) nincsen semmi alapja, mert nem találjuk ennek semmi nyomát és ellentmond ennek az evangéliumok egységes szerkezete.

4. *Kettős kútfő-elmélet* (Zweiquellentheorie). Száz évvel ezelőtt keletkezett ez az elmélet Németországban. Azt állítja, hogy az első és a harmadik evangélium két kútfőből keletkezett, mégpedig: Márk evangéliumából és egy ú. n. logiából (Quelle — Q), mely arám nyelvű volt és Jézus beszédeit tartalmazta volna. Az idők folyamán sok-

félekép módosították ezt az elméletet. — Nem egyeztethető meg ez a felfogás a katolikus felfogással. Ellentmond ez a hagyománynak az időrendet illetőleg is. Az elmélettől feltételezett logiát nem ismerünk, mert a Papiásztól említett Logia Máté evangéliumával azonos.

5. *Négy kútfő-elmélet* (Four-document theory). Angoloktól származik ez az elmélet, akik az evangéliumok megírásához négy kútfőt vesznek fel. Ez a négy kútfő lenne: Márk, Q, Ősmáté és Őslukács. Ennek nehézsége még nagyobb, mint az előzőé.

6. *Alaktörténeti elmélet* (Formgeschichtliche Methode). Ez az elmélet azokat a forrásokat kutatja, melyekből az Úr Jézusról szóló hagyományok keletkeztek. Az evangéliumokban a stílusformákat keresi, amelyen az emberek elmondták az Úr Jézus életét. Ilyen formák lennének: a missziós beszédek (szenvedéstörténet); paradigmák (Jézus életének egyes történetei); mások ennek a formának apoftegmata vagy anekdota nevet adnak; novella (csodák története); parenezis (beszédek). Ez az elmélet szétfeszíti az evangélium egységes szerkezetét ezekre az elemekre, melyek az igehirdetésben példákul szolgáltak. Csak később foglalták ezeket egybe és így keletkeztek az evangéliumok. — Nehezen képzelhető el, hogy így egységes evangélium keletkezhetett volna.

Megoldás. Ha a katekézis-elméletet a kölcsönös függés elméletével egybekapcsoljuk, akkor kielégítő megoldást kapunk. Mert ezáltal magyarázatot nyer az evangéliumok hasonlósága és különbözősége is. — Lukács ismerte Márk evangéliumát, hisz Márk előbb írta meg azt, mint ő. Azonfelül Rómában együtt is voltak és Szent Lukács saját vallomása szerint írásos forrásokat is használt evangéliumában. Máté (arám) nem függ Márktól. Valószínűtlen Márknak függése Mátétól. A görög Máté azonban ismerhette Márkot. Bizonytalan Lukácsnak Mátétól való függése.

Az előbb leírt dolgokat így tehetjük szemléletessé:

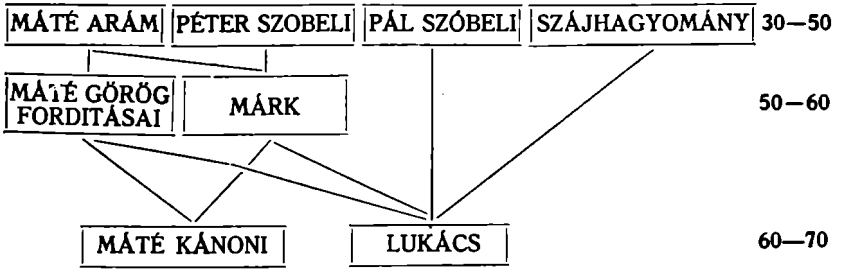

Legelsőnek elkészült írásban Máté arám nyelvű evangéliuma. Vele egyidőben (30—50) kialakult Szent Péter, Szent Pál prédikációs gyakorlata, mellettük még szájhagyományokat is találunk. A következő évtizedben (50—60) készült el Márk evangéliuma, mely ismerte Máté arám nyelvű evangéliumát. Ugyancsak akkor készítettek Máté

arám nyelvű evangéliumából görög fordításokat. Máté görög fordításairól természetesen csak abban az esetben lehet szó, ha Papiász kifejezését: „hérméneüszen"-t nem csupán szóbeli tolmácsolásnak fordítjuk, hanem írásbelinek is, mert szóbeli fordítással nehezebben magyarázható, mint írásbelivel. (V. ö. Meinertz: Einleitung in das Neue Testament, 190. old.) A következő évtizedben (60—70) már Máté kánoni szövegével találkozunk, melynek fordítója szem előtt tartotta az előző évtized Máté görög fordításain kívül Márkot is. Ugyancsak ekkor jött létre Lukács evangéliuma is. Lukács ismerhette Máté görög fordításait, de nem a kanonikus szöveget; ezenfelül ismerte még Márkot s felhasználta Pál prédikációit s egyéb szájhagyományt is. A táblázat ezt akarja szemlélteni.

HÁNY ÉVIG TANITOTT JÉZUS? Ha a szinoptikus evangéliumokat olvassuk, akkor az a benyomásunk, hogy Jézus működése csak egy évig tartott. Ezt a véleményt a régiek közül Tertullián, Origenesz, Szent Efrém tartották. Ha azonban Szent János evangéliumát olvassuk, akkor az a vélemény alakul ki, hogy Jézus két éven túl, sőt három éven túl tanított. Két év mellett foglaltak állást a régiek közül Szent Ireneus, Szent Epifanius, Alexandriai Szent Cirill. Három év mellett döntöttek a régiek közül Szent Jeromos, jeruzsálemi Szent Cirill és Aranyszájú Szent János. Az újkori tudósok legnagyobb része a három évi tanítás mellett foglal állást.

A szinoptikusok kifejezetten egy húsvétot, a szenvedés húsvétját említik. Bár van egy-két adat, amely arra mutat, hogy ők is több húsvétot tételeznek fel (kenyérszaporítás, „Jeruzsálem, Jeruzsálem, hányszor akartam összegyüjteni . . .", terméketlen fügefa). Azonban Szent János, aki mondanivalóját szorosan az időrendhez fűzi, három húsvétot említ meg kifejezetten. (2, 13; 6, 4; 12, 1.) Nagyon valószínű még egy negyedik húsvétnak is a megemlítése (5, 1.): „Ezek után volt a zsidók ünnepe." Itt az ünnep szó előtt névelő áll (hé heorté). Tehát nem akármilyen ünnepet jelent ez, hanem nagy ünnepet. Ez a nagy ünnep pedig a húsvét lehet. Ezt a szót (heorté) használják a szinoptikusok is a húsvét jelzésére. Ezt a szót használja János is a 6, 4-ben, amikor mondja: „közel volt a húsvét, a zsidók ünnepe" (hé heorté).

Ezenfelül Jézus működésének eredményei (a nép ragaszkodása, a farizeusok gyűlölete vele szemben) feltételezik, hogy tovább működött, mint egy évig. Mert ilyen eredményeket nem lehet elérni rövid idő alatt. A nép csak szombaton hallgathatta Jézust, erre pedig kevés akkor az idő, ha csak egy évet veszünk fel, hogy Judeában és Galileában ilyen eredményeket tudjon elérni. A négy húsvét közé sokkal könnyebb elrendezni Jézus életének eseményeit is, mint két húsvét közé. Ezért a mellé a vélemény mellé kell állnunk, mely azt állítja, hogy Jézus nyilvános működése négy húsvét közé esett és így működése több mint három évre terjedt ki.

AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI

28. A Szentlélek eljövetele

Ap. Csel. 1, 13—2, 42.

MÁTYÁS MEGVÁLASZTÁSA. *Amint bementek,* felmentek a vacsora termébe, ahol tartózkodni szoktak: Péter és János, Jakab és András, Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté, Jakab, Alfeusnak fia és Simon, a Zélóta és Júdás, Jakabnak a testvére. Ezek mind állhatatosak voltak szívvel-lélekkel az imában *az asszonyokkal* és Máriával, Jézus anyjával, valamint atyjafiaival.

Ama napokban felállt Péter a testvérek között (mintegy százhúszan voltak együtt) s így szólt: „Férfiak, testvérek! Be kell teljesednie az Írásnak, melyet a Szentlélek előre mondott *Dávid szája által* Júdásról, aki vezette azokat, akik Jézust elfogták. Ő közénk tartozott és részese volt ennek a szolgálatnak. Telket szerzett a gonoszság béréből és felakasztotta magát, kettérepedt s minden bele kiomlott. Ez ismeretessé vált Jeruzsálem minden lakója előtt, úgyhogy azt a földet nyelvükön Hakeldamának, azaz Vérmezőnek hívják. Meg van írva ugyanis a *Zsoltárok könyvében:* Lakóhelyük váljék pusztasággá és ne legyen, aki benne lakjék és elöljárói tisztjét más kapja. Ezért szükséges, hogy azok közül a férfiak közül, akik velünk együtt szoktak lenni minden időben, amíg közöttünk volt kezdettől egészen a halálig az Úr Jézus, kezdve János keresztségétől egészen addig a napig, amíg fel nem vétetett tőlünk, hogy egy azok közül velünk együtt feltámadásának tanúja legyen."

Kijelöltek kettőt: *Józsefet,* akit Barzabásnak és melléknevén Jusztusznak hívtak és *Mátyást.* Majd így imád-

koztak: „Urunk, aki mindenkinek a szívét ismered, mutasd meg, hogy kit választasz a kettő közül, hogy átvegye ennek a szolgálatnak és apostolságnak a helyét, ahonnét Júdás gonoszul eltávozott, hogy elmenjen *a maga helyére.*" Azután sorsot vetettek és a sors Mátyásra esett, akit így a tizenegy apostol közé soroztak. (1, 13—26.)

Amint bementek: az apostolok az Úr Jézus mennybemenetele után a városba mentek vissza és ott Márk édesanyjának házában (Ap. Csel. 12, 12.) az emeleten lévő terembe mentek. — *Az asszonyokkal:* azokkal, akik Jézus és az apostolok körül szolgálatot teljesítettek. — *Ama napokban:* az Úr mennybemenetele után, de még a Szentlélek eljövetele előtt. — *Felállt Péter:* Péter itt már gyakorolja az Úr Jézustól kapott megbizatást. — *Dávid szája által:* Zsolt. 40, 10. — *Zsoltárok könyvében:* 68, 26. és 108, 8. — *József:* latin mellékneve volt; róla többet nem tudunk. — *Mátyás:* nevének jelentése: Isten ajándéka. — *A maga helyére:* a kárhozatra.

A SZENTLÉLEK LESZÁLL AZ APOSTOLOKRA. Mikor elérkezett *pünkösd napja,* mindnyájan ugyanazon a helyen együtt voltak. Hirtelen nagy zaj támadt az égből, olyan, mint a hevesen zúgó szél és betöltötte az egész házat, ahol ültek. Majd *szétoszló nyelvek* jelentek meg nekik, olyanok, mint a tűz s mindegyik fölé leereszkedett. Mindnyájan beteltek a Szentlélekkel és *különböző nyelveken* kezdtek beszélni, amint ezt a Szentlélek megadta nekik, hogy szóljanak. Akkor pedig Jeruzsálemben laktak zsidók, vallásos férfiak minden nemzetből, mely az ég alatt van. Mikor ez a zaj támadt, nagy sokaság jött össze, mely lelkében megzavarodott, mert mindegyik a saját nyelvén hallotta őket beszélni. Mindannyian álmélkodtak és csodálkoztak: „Ime, ezek mind, akik beszélnek, nemde galileaiak? Mikép hallottuk mi mindegyikünk saját nyelvünket, melyben születtünk? Mi *pártusok,* médek, elamiták, Mezopotámiának, Judeának, *Kappadóciának, Pontusnak, Ázsiának, Frigiának, Pamfiliának,* Egyiptomnak, Cirene körüli *Libia* részeinek lakói, Rómából való jövevények, zsidók is, *prozeliták* is, krétaiak és arabok: hallottuk őket, a mi nyelvünkön hirdetik Isten nagy tetteit." Mindannyian álmélkodtak és csodálkoztak s így szóltak egymáshoz: „Hát ez mi?" Mások azonban gúnyolódva mondották: „Musttal vannak tele." (2, 1—13.)

Pünkösd napja: húsvét után az ötvenedik (görögül: pentekoszte) nap. — *Szétoszló nyelvek:* nyelvalakú lángok jelentek meg. A tűz az isteni jelenlét kifejezője. (V. ö. az égő csipkebokor.) — *Különböző nyelveken:* lásd az alábbi felsorolást. — *Pártusok:* a Káspi-tótól DNy-ra lakó nép, akiknek a nyelve a médek és elamiták nyelvével azonos zend nyelv volt. Mezopotámia, Judea és az arabok nyelve sémi nyelv volt. A rómaiak a latin nyelvet beszélték, míg a többiek a görögöt. — *Kappadócia, Pontus, Ázsia, Frigia, Pamfilia:* kisázsiai tartományok. — *Líbia:* északafrikai tartomány. — *Prozeliták:* pogányokból lett zsidók.

PÉTER BESZÉDE. Péter ott állt pedig a tizeneggyel s beszélni kezdett: „Zsidó férfiak s Jeruzsálemnek minden lakója! Ismerjétek meg és halljátok fületekkel szavaimat. Ezek nem részegek, amint gondoljátok, hisz még csak *a nap harmadik órája van,* hanem az, amiről *Joel próféta* beszélt: És lesz az utolsó napokban (mondja az Úr), hogy a Lelkemből kiárasztok minden emberre és a fiaitok meg a leányaitok *prófétálnak,* ifjaitok látomásokat látnak, öregeitek pedig álomlátást álmodnak. Szolgáimra és szolgálóimra öntök ki azokban a napokban a Lelkemből és prófétálnak. Csodákat teszek fent az égen és lent a földön jeleket, vért, tüzet és füstöt. A nap sötétté, a hold véressé változik, mielőtt eljön *az Úrnak a nagy és nyilvánvaló napja.* És úgy lesz, hogy aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözül. Izraelita férfiak! Halljátok a szavakat: A Názáreti Jézust, akit az Isten előttetek erőkkel, csodákkal és jelekkel igazolt, melyeket Isten által cselekedett közöttetek, amint azt ti is tudjátok: ezt *Isten elhatározott terve* és előretudása szerint átadva, a gonoszok keze által felszögezve megöltétek. Az Isten feltámasztotta, miután az *alvilágnak a fájdalmait* megoldotta, mert lehetetlen volt, hogy ott fogva maradjon. *Dávid mondja* ugyanis róla: Magam előtt látom az Urat mindenkor, mert a jobbomon van, hogy meg ne inogjak. Ezért ujjongok a szívemben, ezért ujjong a lelkem, sőt reménységgel nyugszik el a testem, mert nem hagyod lelkemet az alvilágban, sem nem engeded, hogy Szented romlást lásson. Megmutattad nekem az élet útjait és betöltesz engem gyönyörűséggel arcod által. Férfiak, testvérek! Szabad legyen hozzátok szólani bátran Dávid pátriárkáról, mert meghalt, eltemették és

sírja nálunk van a mai napig. Mivel próféta volt és tudta, hogy esküvel esküdött meg neki az Isten, hogy ágyékának gyümölcséből trónjára kerül valaki: a jövőt látta és beszélt Krisztus feltámadásáról, hogy nem marad sem az alvilágban, sem nem lát rothadást. Ezt a Jézust feltámasztotta az Isten és ennek mindnyájan tanúi vagyunk. Miután az Isten jobbja felmagasztalta őt és megkapta az Atyától a Szentlélek ígéretét, kiárasztotta azt, akit ti láttok és hallotok. Mert nem Dávid ment az égbe, pedig ő mondotta: *Mondotta az Úr az én Uramnak,* ülj az én jobbomra, míg ellenségeidet lábad zsámolyává teszem. Teljes bizonyossággal vegye tudomásul Izrael egész háza, hogy az Isten Úrrá is, Krisztussá is tette őt, azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek."

Midőn ezt hallották, szívükben megilletődtek s Péterhez és a többi apostolhoz szóltak: „Mit tegyünk, férfiak, testvérek?" Péter pedig így szólt hozzájuk: „Tartsatok bűnbánatot és keresztelkedjék meg mindegyitek Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára és ti is megkapjátok a Szentlélek ajándékát. Mert az ígéret nektek és fiaitoknak szól s azoknak, *akik messze vannak,* akiket azonban hív a mi Urunk Istenünk." Más szavakkal is rábeszélte s buzdította őket: „Mentsétek meg magatokat ettől a gonosz nemzedéktől." Akik tehát megfogadták beszédét, megkeresztelkedtek s körülbelül háromezer lélek csatlakozott aznap hozzájuk. Az apostolok tanításában, *a kenyértörés közösségében* és az imádságban állhatatosak voltak. (2, 14—42.)

A nap harmadik órája: reggel kilenc órakor még nem szoktak részegek lenni. — *Joel próféta:* 2, 28—32. — *Prófétálnak:* nemcsak jövendőmondásra, hanem Isten igéjének a hirdetésére is vonatkozik ez. — *Az Úrnak nagy és nyilvánvaló napja:* az utolsó ítélet napja. — *Isten elhatározott terve . . .:* Az Isten terveiben bent volt Jézus keresztrefeszítése. — *Az alvilágnak a fájdalmait:* a halál kötelékeit. (Zsolt. 17, 5—6.) — *Dávid mondja:* Zsolt. 15, 8—11. — *Mondotta az Úr az én Uramnak:* Zsolt. 109, 1. — *Akik messze vannak:* a pogányok. — *A kenyértörés közösségében:* valószínűleg szentmiséről van szó. Szent Pál a kenyértörés alatt a szentmisét érti, Szent Lukács pedig Szent Pál tanítványa volt.

A SZENTLÉLEK MUNKÁJA. Az Úr Jézus itthagyja

apostolait a földön, azonban amint megmondotta, nem hagyja őket egyedül, mert elküldi az Igazság Lelkét. Az Igazság Lelkének fogadására tíz napon át készül az apostolok együttese, hogy méltóan tudja fogadni a Lelket. És amikor a Lélek leszáll külső látható alakban, akkor csodálatos változás megy végbe az apostolok lelkében. A félénk, az elzárkózott, Krisztust sokszor félreértő emberek bátrakká, Krisztust hirdetőkké lesznek, akik kiállnak a nyilvánosság elé és beszélnek olyan csodálatos módon, hogy egyszerre háromezer ember csatlakozik hozzájuk, háromezer ember ismeri el Krisztust Megváltónak és így megalakul pünkösd napján az Egyház Jeruzsálemben. Az apostolok csak eszközök a Szentlélek Isten kezében és azóta is az emberek csak eszközök a Szentlélek kezében. A Szentlélek az, aki vezeti az Egyházat, a Szentlélek tanítja, a Szentlélek őrzi minden tévedéstől az Egyházat. Folytonos lélekáradás van az első pünkösd óta, folytonosan ismétlődik a pünkösdi jelenet. Csodálatos módon jutnak el a lelkek az Egyházba, az Istenhez. Azt hisszük, hogy mi általunk kerülnek oda az emberek, azt hisszük, hogy mi visszük magunkat az Istenhez, pedig a Szentlélek az, aki így működik az Egyházban és bennünk. A Szentlélek az, aki a vélemények bábeli zűrzavarában egységet teremt. S minél jobban készülnek fogadására a lelkek, minél inkább kimutatják jóindulatukat az Isten ügye iránt, annál hatásosabban dolgozik a lelkekben a Szentlélek. Adjuk át magunkat jóindulattal az Istennek és akkor a Szentlélek birtokba veszi a mi lelkünket is.

TANITÁS. A *Szentlélek* istenségét látjuk a pünkösdi eseményben megjelenni. Hirtelen jön és hirtelen fejti ki hatását. Munkája az egyén és az Egyház vezetése az Istenhez: felvilágosítás, megszentelés, vezetés, őrködés. A kegyelem-adományozást a Szentléleknek tulajdonítjuk, aki a láthatatlan kegyelemnek látható formái révén jelenik meg adományaival. A Szentlélektől származó kegyelem lehet állandó bennünk: megszentelő kegyelem, és lehet esetről-esetre adott segítség: segítő kegyelem. — Az apostolok vallják *Jézus istenségét*. Szent Péter Úrnak,

Istennek nevezi Jézust, aki halottaiból feltámadt, mennybe ment és elküldte a Szentlelket. — A Szentírás külön megemlíti Szűz Mária jelenlétét, amikor leszállt pünkösdkor a Szentlélek, ezzel is jelzi azt a különleges tiszteletet, ami kijár Jézus Krisztus édesanyjának. — *Péter* mint az egész *Egyház feje* jelenik meg: ő szólítja fel az apostolokat, hogy válasszanak az áruló Júdás helyébe új apostolt, ő beszél először és hirdeti Krisztus evangéliumát; a többi apostol pedig áhítattal veszi őt körül.

ALKALMAZÁS. A régi pünkösd a hála és a törvénykihirdetés emlékünnepe volt. Az új pünkösd pedig az új törvény életbelépésének a napja. Ezen a napon született meg az Egyház. Ennek emléke akar lenni, hogy pünkösd vigiliáján keresztkútszentelés van, és régen ekkor keresztelték meg azokat, akik a húsvéti keresztelésről lemaradtak. — A Szentlélek Isten jelképe lett a tűznyelv és a piros szín, a tűz színe a liturgiában, pünkösdkor. — A mi pünkösdünk a keresztelés és a bérmálás napja, mert ekkor szállt le reánk a Szentlélek Isten a kegyelmével. — A dicsőséges rózsafüzér harmadik titkában a Szentlélekről emlékezünk meg. — A pünkösdi szentmise leckéjében a Szentlélek Isten leszállását olvassa fel az Egyház. — Amint az apostolok imádkoztak, amikor be kellett tölteni a megüresedett tizenkettedik apostol helyét, úgy kell nekünk is imádkoznunk, ha nincs plébánosunk, püspökünk, pápánk.

SZŰZ MÁRIA HALÁLA. A Szentírásban itt van utoljára megemlítve Szűz Mária. Utána már semmi bizonyosat nem tudunk sem halála idejéről, sem halálának helyéről. Egy bizonytalan hagyomány szerint 48-ban halt volna meg. Szűz Mária halálának helyéről két vélemény van. Az egyik, és ez az általánosabb, hogy Szűz Mária Jeruzsálemben halt meg és a 4. századtól kezdve mutogatják a Getszemáni-kertben lévő Mária-sírt. Az utolsó vacsora termének közelében állott a hagyomány szerint az a ház, ahol Szűz Mária életének utolsó éveit élte és ahol meghalt. Most itt egy nagy templom áll. — A másik vélemény szerint Szűz Mária Szent Jánossal Efezusba ment volna és itt halt meg. Azonban ez a hagyomány nagyon gyenge alapokon nyugszik.

Az Egyház általános tanítása szerint Szűz Máriát halála után az Úr Jézus felvitte a mennybe és ennek ünnepét augusztus 15-én ünnepeljük. A dicsőséges rózsafüzér utolsó két titkában ezen elmélkedünk.

IMA. Ti nem testi, hanem lelki emberek vagytok, ha ugyanis az Isten Lelke lakozik bennetek. Ha pedig valaki nem bírja Krisztus Lelkét, az nem az övé. Ha pedig Krisztus van bennetek, a test holt ugyan a bűn miatt, a lélek azonban él a megigazulás által. Ha pedig annak Lelke lakik bennetek, aki feltámasztotta Jézust halottaiból: az, aki feltámasztotta Jézus Krisztust halottaiból, éltetni fog titeket és halandó testeteket a bennetek lakó Lelke által. (Róm. 8, 9—11.)

Hrabanus Maurus Pünkösdi himnusza.

Teremtő Lélek, légy velünk!
Látogasd híveid szívét!
Töltsd malaszttal a kebleket,
melyeknek alkotója vagy.

Te, kit Védőnknek mondanak,
s mellénk a magas ég adott!
Tűz, élő forrás, szeretet!
Te, lelkek lelki olaja!

Ajándékoddal hétszeres!
Te ujj az Isten jobbkezén!
Te, kit az Atya megígért
szavával áldod torkaink!

Gyujts fényt érzékeinkbe! Öntsd
szívünkbe szent szerelmedet!
S mi bennünk testi gyengeség,
örök erőddel izmosítsd!

Ellenségünket űzzed el!
S a békét tüstént hozd közel,
előttünk járva mint vezér!
S kerüljünk mindent, ami árt.

Általad tudjuk az Atyát,
s ismerjük, adjad, a Fiút!
Tebenned higgyük szellemét
mindkettőnek végtelen.

Ezt teljesítse az Atya,
s vele egylényű Egyfia,
aki veled uralkodik,
oh Lélek, minden századig!

(Babits Mihály fordítása.)

29. A jeruzsálemi egyház élete

Ap. Csel. 2, 43—7, 59.

AZ ELSŐ HIVEK. Minden lélek félelemmel telt el. Sok csoda és jel történt az apostolok által Jeruzsálemben és mindenkit nagy félelem fogott el. A hívők mind összetartottak s *közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták* és szétosztották mindenkinek, amint erre kinekkinek szüksége volt. Naponkint egy lélekkel voltak együtt *a templomban, a kenyértörést házankint végezték,* ujjongással és a szív egyszerűségével vették magukhoz az eledelt, dícsérték az Istent és az egész nép szerette őket. Az Úr pedig naponkint növelte az üdvözülendők számát. (2, 43—47.)

Közös volt mindenük: önkéntes adományokkal siettek egymás segítségére. — *Birtokaikat és javaikat eladták:* hogy a szociális intézményeket fenntartsák, önként eladták ingó és ingatlan javaikat, amint azt a szükség kívánta. — *A templomban:* a zsidó szertartási törvényeket megtartották még. — *A kenyértörést házankint végezték:* a szeretetlakomára és a szentmisére a tehetősebb keresztények házában gyűltek össze, mert ott voltak olyan termek, ahol sokan fértek el.

PÉTER MEGGYÓGYITJA A SÁNTA KOLDUST. Péter és János *felmentek a templomba a kilencórai imádság idején.* Egy férfit, aki születése óta sánta volt, vittek arra és naponta letették a templom *Ékes nevezetű kapujánál,* hogy ott alamizsnát kérjen a templomba jövőktől. Ez, midőn látta Pétert és Jánost, hogy a templomba akarnak bemenni, alamizsnáért könyörgött. Péter Jánossal együtt rátekintett s mondotta: „Tekints reánk." Ekkor az rájuk nézett, mert remélte, hogy valamit majd kap tőlük. Péter pedig mondotta: „Ezüstöm és aranyom nincs, de amim van, azt neked adom: A Názáreti Jézus Krisztus nevében kelj fel és járj!" És megfogta jobbkezét, felemelte őt és *lába, talpa* azonnal megerősödött. Felugrott, állt és járkált. Velük együtt ment be a templomba, járkált, ugrándozott és dícsérte az Istent. Megismerték pedig őt, hogy ő volt, aki a templom Ékesnek nevezett kapujánál szokott ülni alamizsnáért, és elteltek bámulattal és lelkesedtek azon, ami vele történt. Mivel pedig fogta Pétert és Jánost, az egész nép hozzájuk szaladt csodálkozva, abba az oszlopcsarnokba, amelyet *Salamonról neveztek el.* (3, 1—11.)

Felmentek a templomba: ez a felmenetel akkor történhetett, amikor a keresztények Jeruzsálemben már meg voltak szervezve s ismeretesek voltak mások előtt is. — *A kilencórai imádság idején:* délután három órakor. — *Ékes nevezetű kapujánál:* a templom K-i oldalán volt ez a kapu, melyet szép bronzdísze miatt neveztek így. Ez volt a legforgalmasabb kapu, mert ezen juthattak be a pogányok udvarából az asszonyok udvarába. Tizenöt lépcsőfok vezetett fel a kapuhoz. — *Lába, talpa:* a görög szöveg az alsó lábszár és annak csontrendszerét említi. A görög szövegben használt szavak orvosi műszavak. — *Salamonról nevezték el:* a templom K-i oldalán lévő oszlopcsarnok. Péter az összegyűlt népnek itt beszédet mond, melyben megmondja, hogy a csodát annak a Jézusnak a nevében tették, akit keresztre feszítettek. Tartsanak ezért bűnbánatot és térjenek meg, hogy az üdvösséget elnyerjék. (3, 12—26.)

PÉTER ÉS JÁNOS A FŐTANÁCS ELŐTT. Amíg azonban a néphez beszéltek, odajöttek a papok, *a templomőrség parancsnoka* és a szadduceusok. Bosszankodtak azon, hogy a népet tanítják és Jézusnak halottaiból való feltámadását hirdetik. Kezüket rájuk tették és másnapig őrizet alá helyezték őket, mivel már este volt. Sokan hittek azok közül, akik hallották a beszédet és a férfiak száma ötezerre szaporodott. Másnap pedig összegyülekeztek Jeruzsálemben azok vezetői, a vének és az írástudók; azután meg *Annás főpap* és Kaifás, *János és Alexander* és még azok, akik a papi nemzetségből valók voltak. Középre állították őket s megkérdezték: „Minő hatalommal vagy kinek a nevében tettétek ezeket?" Péter ekkor eltelve a Szentlélekkel, így felelt nekik: „Nép fejei és vénei, halljátok! Ha ma ítéletet tartotok felettünk beteg emberen történt jótett miatt, hogy mikép gyógyult az meg, tudjátok meg ti és Izrael egész népe, hogy a mi Urunk, a Názáreti Jézus Krisztus nevében, akit ti keresztre feszítettetek, akit az Isten halottaiból feltámasztott, ő általa áll ez itt egészségesen. *Ez az a kő,* melyet ti mint építők elvetettetek, mely szegletkő lett és nincs senki másban üdv. Mert más név nincs az ég alatt az emberek számára, melyben üdvözülni kellene." Mikor pedig látták Péter és János állhatatosságát és megtudták, hogy írástudatlan és tanulatlan emberek, *csodálkoztak* s rájuk ismertek, hogy Jézussal voltak. Mivel látták, hogy mellettük áll a meggyógyított ember is, nem tudtak nekik ellentmondani. Megparancsolták nekik, hogy hagyják el a gyülekezetet és egymás közt tanakodtak: „Mit tegyünk ezekkel az emberekkel? Mert hogy egész Jeruzsálem előtt ismeretes jelt cselekedtek, nyilvánvaló és nem tagadhatjuk. De hogy a dolog tovább ne terjedjen a nép között, fenyegessük meg őket, hogy ezután ne beszéljenek senkinek sem e névben." Ekkor behívták őket s meghagyták nekik, hogy egyáltalán ne beszéljenek és ne tanítsanak Jézus nevében. Péter és János pedig így válaszoltak nekik: „Itéljetek meg, vajjon igazságos volna az Isten színe előtt, hogy inkább rátok hallgassunk, mint az Istenre, mert nem tehetjük meg, hogy ne beszéljünk

azokról, amiket láttunk és hallottunk." Azok pedig megfenyegették s *elbocsátották őket.* Nem találtak okot, hogy miképp büntessék őket a nép előtt, mivel mindenki magasztalta az esetet, ami azzal történt. Negyven éven felül volt ugyanis az az ember, aki csodálatosan meggyógyult. (4, 1—22.)

Templomőrség parancsnoka: pap volt és rangban a főpap után következett. — *Annás főpap:* nem ő volt a tulajdonképeni főpap, mivel erről a tisztségről még Kr. u. 15-ben letették. De a cím kijárt a letett főpapnak is, azután meg ténylegesen nagy befolyást gyakorolt az ügyek vitelére a főtanácsban. — *János és Alexander:* nem tudunk róluk nevükön kívül egyebet. — *Ez az a kő . . .:* idézet Zsolt. 117, 22-ből s ezt Izaiás próféta szavaival magyarázza. (28, 16.) — *Csodálkoztak:* hogy tanulatlan ember létükre a Szentírást magyarázzák. — *Elbocsátották őket:* Péter és János azután visszatérnek a hívek közé, akik imádkoznak az Istenhez és az imában kérik az Isten jóváhagyását ahhoz a munkához, amit az apostolok végeznek. Ezt csodálatos módon meg is kapják földrengés formájában. Erre bátran hirdetik tovább az evangéliumot. A hívők vagyonközösségben élnek. Sokan adják el vagyonukat s hozzák el azok árát az apostoloknak, hogy a szűkölködőket segítsék. A vagyonukat felajánlók közt találjuk a ciprusi származású Józsefet, akinek Barnabás (Vigasztalás fia) volt a mellékneve. (4, 23—37.)

ANANIÁS ÉS SZAFIRA BŰNE. Egy *Ananiás* nevű ember *Szafira* feleségével együtt eladta földjét s felesége tudtával csalárdul megtartott a föld árából és *egy részt elhozott,* s azt az Apostol lábához tette le. Péter azonban azt mondotta: „Ananiás, miért kísértette meg szívedet a sátán? *Nemde, ha marad,* neked marad, s te rendelkezel azzal, amit eladtál? Miért tettél így szívedben? Nem az embereknek hazudtál, hanem az Istennek." Amint hallotta Ananiás ezeket a szavakat, összeesett és meghalt. Nagy félelem fogta el azokat, akik hallották. Ekkor az ifjak felkeltek, elvitték és *eltemették.* Történt, hogy mintegy három óra mulva felesége, aki semmit sem tudott a történtekről, belépett. Péter így szólt hozzá: „Mondd meg nekem, asszony, annyiért adtátok-e el a földet?" Az így felelt: „Igen, annyiért." Péter pedig ezt mondta neki: „Miért egyeztetek meg, hogy megkísértitek az Úr Lelkét? Ime, akik férjedet eltemették, az ajtónál vannak s téged is elvisznek." Rögtön összeesett a lábánál és meghalt. Bejöttek az ifjak, halva találták, kivitték és férje

mellé temették. Nagy félelem fogta el az egész *egyházat* s mindazokat, akik ezeket hallották. (5, 1—11.)

Ananiás: nevének jelentése: Jahve kegyes. — *Szafira:* nevének jelentése: szép. — *Egy részt elhozott:* s ezt hiúságból úgy állítja be, mintha az egész vételárat hozta volna el. — *Nemde, ha marad . . .:* a földet nem voltak kötelesek eladni, azzal maguk rendelkeztek s a föld ára felett szintén őket illette meg a rendelkezés. — *Eltemették:* Keleten a temetés nem sokkal a halál után történt, hogy megakadályozzák a holttest felbomlását, mely a meleg éghajlat alatt hamar szokott bekövetkezni és hogy elkerüljék a holttest jelenléte által szerezhető tisztátalanságot. — *Egyházat:* itt használja először az Ap. Csel. a hívők gyülekezetére, szervezetére az egyház (ekklézia) szót.

AZ APOSTOLOK A FŐTANÁCS ELŐTT. Az apostolok keze által sok jel és csoda történt a népben. És mindnyájan egy lélekkel voltak Salamon oszlopcsarnokában. *Mások közül* senki sem mert hozzájuk csatlakozni, de a nép dicsőítette őket. Egyre gyarapodott az Úrban hívő férfiak és nők száma, annyira, hogy a betegeket kivitték az utcákra, hordágyakra és nyoszolyákra tették őket, hogy mikor Péter jön, legalább az árnyéka érje őket és így meggyógyuljanak betegségeikből. Még Jeruzsálem környéke városainak népe is odasereglett, elhozták a betegeket és a tisztátalan lelkektől gyötörteket s mind meggyógyultak.

A főpap azonban és akik vele voltak (vagyis a szadduceusok pártja), felkeltek, elteltek indulattal, kezüket az apostolokra tették s nyilvános fogságba vetették őket. Az Úr angyala azonban éjjel a börtön ajtaját kinyitotta, kivezette őket, s mondotta: „Menjetek s a templomban állva hirdessétek *ennek az életnek minden igéjét.*" E beszéd után hajnalban a templomba mentek és tanítottak. Mikor pedig megérkezett a főpap és kísérete, összehívták a tanácsot és Izrael összes véneit, a börtönbe küldtek, hogy elővezessék őket. De amikor a szolgák odaértek és kinyitották a börtönt, nem találták őket, visszatértek és jelentették: „A börtönt gondosan zárva találtuk, az őrök az ajtó előtt álltak, de miután kinyitottuk, senkit sem találtunk bent." Amint ezt a beszédet a templomőrség parancsnoka és a papi fejedelmek hallották, megdöbben-

tek, hogy mi történt. De valaki jött s jelentette nekik: „Ime, azok a férfiak, akiket a börtönbe csuktatok, a templomban vannak és tanítják a népet." Ekkor elment a parancsnok a szolgákkal és erőszak alkalmazása nélkül elhozták őket, mert féltek a néptől, hogy megkövezi őket. Elhozták s a tanács elé állították őket, és a főpap megkérdezte őket: „Megparancsoltuk nektek, hogy abban a névben ne tanítsatok és íme Jeruzsálemet betöltöttétek tanításotokkal s ránk akarjátok hozni annak az embernek a vérét." Péter és az apostolok így válaszoltak: „Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint az embereknek. A mi atyáink Istene feltámasztotta Jézust, akit ti a fára függesztve megöltetek. Isten fejedelemmé és üdvözítővé emelte őt jobbjával, hogy bűnbánatot és bűnbocsánatot adjon Izraelnek. Ezeknek az igéknek tanúi vagyunk mi és a Szentlélek, akit az Isten mindenkinek megadott, aki neki engedelmeskedik." Mikor ezt hallották, haraggal teltek el és arra gondoltak, hogy megölik őket.

Ekkor felkelt a tanácsban egy *Gamáliel* nevű farizeus, aki az egész nép előtt tiszteletben álló törvénytudó volt és rövid időre kiküldette az embereket. Azután ezt mondotta nekik: „Izraelita férfiak! Vigyázzatok magatokra, hogy mit akartok tenni ezekkel az emberekkel. Mert e napok előtt fellépett *Teodász,* aki azt állította magáról, *hogy valaki* és hozzája csatlakozott számszerint négyszáz férfi. Őt megölték s a benne hívőket szétszórták s megsemmisítették. Ezután, *az összeírás napjaiban* fellépett a galileai *Júdás* s maga mellé vonta a népet. Ő maga elpusztult és azokat, akik vele voltak, szétszórták. Ezért most azt mondom nektek: Hagyjátok magukra ezeket az embereket, mert ha ez a terv vagy dolog emberektől van, felbomlik, ha pedig Istentől van, nem tehetitek tönkre, nehogy úgy tűnjék fel, hogy az Istennel ellenkeztek." Igazat adtak neki. Előhívták az apostolokat, *megverték őket* s megparancsolták nekik, hogy egyáltalán ne beszéljenek Jézus nevében és elbocsátották őket. Ők pedig örvendve távoztak a főtanácstól, mert méltóknak találtattak, hogy Jézus nevéért gyalázatot szenvedjenek. Nem szűntek meg, hogy naponkint ne tanítsák és hirdessék

Jézus Krisztust a templomban és a házakban. (5, 12—42.)

Mások közül: akik ellenségei voltak az apostoloknak. — *Ennek az életnek minden igéjét:* az Úr Jézusban gyökerező természetfeletti életet. — *Gamáliel:* híres törvénytudó; nevének jelentése: Isten a jutalmam. Megértő, engedékeny szellemben magyarázta a Mózes-féle törvényt. Szent Pál is tanítványa volt. Annak a hagyománynak, mely szerint kereszténnyé lett, nincsen alapja. Jeruzsálem pusztulása előtt halt meg. — *Teodász:* Josephus Flavius is megemlít egy Teodászt, ez azonban nem lehet azonos az itt említett Teodásszal. Josephus Flavius Teodásza Cuspius Fadus helytartósága alatt lázadt fel (44—46.), míg Gamáliel ezt a beszédet kb. 37-ben mondja. Ezért valószínűbb az, hogy ez a Teodász azok közé a lázadók közé tartozott, akik Heródes halála után léptek fel. — *Hogy valaki:* hogy fontos személy. — *Az összeírás napjaiban:* Kr. u. 6—7-ben történt összeírás célja az adókivetés volt s e miatt lázadt fel Júdás. — *Júdás:* Galileából származott, Josephus Flavius is e néven nevezi. — *Megverték őket:* megkorbácsolták őket, mivel megszegték a tilalmat, hogy ne tanítsanak.

A SZERPAPOK MEGVÁLASZTÁSA. Azokban a napokban, amikor a tanítványok száma növekedett, zúgolódás támadt a *görögök* közt a zsidók ellen, hogy *a mindennapi szolgálatnál* özvegyeiket elhanyagolják. A tizenkettő azért összehívta a tanítványok sokaságát s mondották: „Nem méltányos, hogy elhagyjuk az Isten igéjét s az asztaloknál szolgáljunk. Testvérek, ezért válasszatok ki magatok közül *hét jóhírű, Szentlélekkel és bölcseséggel telt férfit,* akiket megbízunk ezzel a munkával. Mi pedig az imádsággal és az ige szolgálatával foglalkozunk." Tetszett a beszéd az egész sokaságnak. És kiválasztották Istvánt, hittel és Szentlélekkel teljes férfit, Fülöpöt, *Prochoruszt, Nikánort, Timont, Parmenászt* és az antiochiai jövevényt, *Nikolauszt.* Ezeket az apostolok elé állították és imádság közben *kezüket rájuk tették.* Az Úr igéje növekedett. A tanítványok száma nagyon megsokasodott Jeruzsálemben, még a papok tömege is engedelmeskedett a hitnek. (6, 1—7.)

Görögök: a görögül beszélő zsidók. — *A mindennapi szolgálatnál . . .:* Keleten az özvegyekkel nem sokat törődtek, úgyhogy nagyon rossz sorsuk volt. A kezdődő Egyház első gondja volt, hogy ezekre terjeszti ki figyelmét — *Hét . . . férfit:* állandó megbizatást kapnak, hogy Jeruzsálem hét kerületét gondozzák. Erre való emlékezésül Rómában és más nagyobb városban is hét volt a diákonusok száma. —

Prochorusz: a hagyomány szerint Nikomédia püspöke lett, aki Antiochiában vértanúságot szenvedett. — *Nikánor, Timon, Parmenász:* nevüknél egyebet nem tudunk róluk. — *Nikolausz:* antiochiai származású prozelita volt. Állítólag ő lett volna a nikolaiták eretnekségének a megalapítója. — *Kezüket rájuk tették:* a kézrátétellel történt a lelki hatalom átruházása.

SZENT ISTVÁN VÉRTANÚSÁGA. *István* pedig, aki tele volt kegyelemmel és erővel, csodákat és nagy jeleket tett a nép között. Felkeltek pedig némelyek abból a zsinagógából, melyet a *libertinusokénak,* a cireneiekének, az alexandriaiakénak és azokénak neveznek, akik *Ciliciából* és Ázsiából valók, hogy vitatkozzanak Istvánnal. De nem tudtak ellenállni a bölcseségnek és a Léleknek, aki szólt. Ekkor felfogadtak férfiakat, hogy mondják azt, hogy hallották őt, amint káromló szavakat mondott Mózesre és az Istenre. Igy felizgatták a népet, a véneket és az írástudókat. Összecsődültek, megragadták őt és a főtanács elé vitték. Hamis tanúkat állítottak, akik mondották: „Ez az ember szünet nélkül beszél a szent hely és a törvény ellen. Hallottuk ugyanis, amint mondotta, hogy ez a Názáreti Jézus lerombolja azt a helyet, megváltoztatja azokat a törvényeket, melyeket Mózestől kaptunk." Akik a főtanácsban ültek, mind ránéztek s arcát olyannak találták, mint az angyalét. A főpap pedig kérdezte: „Vajjon így van-e a dolog?" (6, 8—7, 1.)

István ekkor hosszú beszédbe fog, melyben bemutatja az Isten gondviselését a zsidó nép történetében. Magasztalja az Istent, Mózest a zsidó nép vezetőjének és a Messiás előképének nevezi. A törvény az életet adja s Mózestől származik. Igy védekezik az ellene felhozott vádak ellen. (7, 2—50.) Majd a beszéd befejezésében megátalkodottságról vádolja a zsidókat:

„Keménynyakúak, körülmetéletlen szívűek és fülűek! Ti *mindenkor ellenálltatok a Szentléleknek,* amint atyáitok, úgy ti is. Melyik prófétát nem üldözték atyáitok? S megölték azokat, akik az Igaz eljöveteléről jövendöltek, akinek ti is árulói és gyilkosai lettetek, ti, akik az angyalok rendelésére vettétek a törvényt és nem őriztétek meg."

Amikor ezeket hallották, haragra gerjedtek szívükben és fogaikat csikorgatták rá. Tele volt azonban Szent-

lélekkel, felnézett az égre, látta Isten dicsőségét és Jézust, amint az Isten jobbján áll és mondotta: „Ime látom a nyitott eget és az Emberfiát Isten jobbján állani." Ekkor nagy hangon kiáltoztak, befogták fülüket s *egyszerre rárohantak.* Kivitték a városból s megkövezték. *A tanúk* pedig ruháikat letették egy *Saul* nevű ifjú lábához. Megkövezték Istvánt, aki így imádkozott: „Uram Jézus, vedd magadhoz lelkemet." Mikor pedig térdre esett, felkiáltott: „Uram, ne tulajdonítsd nekik bűnül!" Miután ezt mondotta, elaludt az Úrban. Saul pedig egyetértett velük megöletésében. (7, 51—59.)

István: nevének jelentése: koszorú. A hagyomány szerint a hetvenkét tanítványhoz tartozott. — *Libertinusokénak:* Pompéjusz Rómába hurcolt zsidókat (Kr. e. 63—61.), akik közül sokan felszabadultak s ezek Jeruzsálemben külön zsinagógával rendelkeztek. 1913—1914-ben végzett ásatásoknál előkerült egy tábla, melyet egy bizonyos Teodotos (Natániel), Vettius fia (inkább felszabadítottja) készített annak emlékére, hogy egy zsinagógát és hozzátartozó vendégfogadót építtetett külföldi zsidók számára. Talán ez volt a Libertinusok zsinagógája. (87) — *Ciliciából:* kisázsiai tartomány. A felsoroltak mind a görög nyelvet használták. — *Mindenkor ellenálltatok a Szentléleknek:* István a zsidók szemében a legkeményebb váddal illeti a zsidó nép képviselőit, amikor a törvény meg nem tartásáról vádolja őket, hisz főérdemüknek éppen a törvény megtartását tartották. — *Egyszerre rárohantak:* mellőzik most már a törvényes előírásokat és népítéletet hajtanak végre Istvánon minden előírás ellenére és nem veszik figyelembe azt sem, hogy a római helytartó jóváhagyására lenne szükségük. — *A tanúk:* az előbb említett hamis tanúk, mert a törvény értelmében a tanúknak kellett az első követ a kivégzendőre dobniok. — *Saul:* a későbbi Szent Pál apostol. Mint Gamáliel iskolájának növendéke vehetett részt az egész tárgyaláson.

A JERUZSÁLEMI EGYHÁZ. Miután sokan felvették a keresztséget és a hívők száma napról-napra szaporodott, a fejlődő Egyháznak első gondja volt, hogy szociális szerveket létesítsen. Sok szegény, akiknek szemét és szívét nem akadályozta meg, hogy Krisztusban észrevegyék a Megváltót, vette fel a keresztséget. Az apostolok visszaemlékezve Krisztus szavaira „szegények mindenkor lesznek veletek", megszervezik a szegénygondozást. Átérzi a születő Egyházban mindenki, hogy ha az Isten Atyja mindenkinek, akkor egymás közt testvérek, és ezért nem nézhetik közömbösen egymást. Elhozzák

feleslegüket, elhozzák vagyonukat, elhozzák mindenüket, hogy egymást segítsék. És ezt szívből, tiszta lélekből teszik, mert maga az Isten gondoskodott róla, hogy hiúság ne játsszék közre. Ananiás és Szafira esete ezt bizonyítja. És mikor olyan terhet ró az apostolokra az oktatás, hogy ezt az intézményt nem bírják maguk ellátni, ellenőrizni, akkor isteni indításra külön egyházi rendet, hivatalt állítanak fel ennek ellátására: a diakonátust. Ennek az újonnan megalakult hivatalnak Szentlélektől megszállott lelke, István vérével tesz tanúságot hite mellett. Ilyenkép gondoskodott Isten az Egyházáról. Nem menti meg a bajoktól, hanem embereket ad neki, akik megállják a helyüket a bajokban és így vezetik az Egyházat minden bajon keresztül.

TANITÁS. Látjuk *Jézus istenségét.* Szent Péter Jézust Istennek vallja, mert más névben nincs üdvösség. Ezért gyógyítja meg a sántát is Jézus nevében, mert az üdv és az élet szerzője. — A *szerpapi rend* feladását kézfeltétellel végzik az apostolok. Azóta is ez a lényeges része a diákonusszentelésnek. — *Péter* úgy viselkedik, mint az *Egyház feje,* ő beszél az apostolok nevében a főtanács előtt.

ALKALMAZÁS. Az Egyház nagy feladatai az apostolok korától kezdve majdnem mindíg állandóak, csak néha feledésbe mennek. Az ősegyház szegényszeretetére mutatott rá legújabban XI. Pius körleveleiben, amikor beszél a munkáskérdésről, a hívek részvételéről a papság munkájában stb. A Karitász, az A. C. nem új dolgok az Egyházban, hanem régi dolgoknak új nevei. — Isten kegyelmének nem szabad ellentállnunk, mert akkor úgy járhatunk, mint a zsidó nép. Kiválasztott nép volt, de keménynyakúsága miatt elveti az Isten és örök például állítja a szemünk elé. — Nem kell attól félni, hogy a támadások megdöntik az Egyházat, mert az Isten sziklára állította és akármilyen is legyen a vihar, megdönthetetlenül áll. Ezt vette észre már Gamáliel is. — Jézus neve szent, nemcsak azért, mert nevében csodát művelt Péter, hanem azért is, mert a név viselője Isten és a csoda

ezt a hitet feltételezi. Az Egyház Jézus nevét megbecsüli: Jézus nevének litániája, Jézus nevének ünnepe, IHS Jézus neve kezdőbetűinek alkalmazása egyházi ruhákon, ezt a tiszteletet akarja kifejezni.

Jézus szent Nevének ünnepén a lekció: Péter és János a főtanács előtt. — István első vértanú ünnepe december 26-án van. Jézus születése után az Egyház az első vértanú születését a mennyországra ünnepli. Az ünnep lekciója vértanúságát mondja el a Szentírás szavaival.

SZENT HELYEK. A megkövezés a Damaszkuszi kapunál történt és itt most a domonkosoknak van Szent Istvánról elnevezett templomuk. Szent István ereklyéinek feltalálása 415-ben történt Kafargamalában (Jeruzsálemtől DNy-ra kb. 25 km-re). Ennek az ünnepe augusztus 3-án van. Eudoxia császárnő épített itt templomot.

IMA. Az imádságban állhatatosak legyetek, virrasszatok abban hálaadást adva. Egyszersmind imádkozzatok értünk is, hogy az Isten megnyissa nekünk az ajtót az ige előtt, hogy hirdessük Krisztus titkát (ami miatt bilincsekbe vagyok verve), hogy úgy tegyem azt ismertté, amint arról szólnom kell. Legyetek bölcsek a kívülállókkal szemben. Az időt használjátok fel. Beszédetek legyen mindig kedves, sóval fűszerezett, hogy tudjátok, mikép kell kinek-kinek megfelelnetek. (Kol. 4, 2—6.)

Hagyjátok abba a hazudozást, mindenki felebarátjának az igazat mondja meg, hisz egymás tagjai vagyunk. Ha haragudtok is, ne vétkezzetek. A nap ne nyugodjék le haragotok felett. Ne adjatok helyet az ördögnek. Aki lopott, már ne lopjon, hanem inkább dolgozzék kezével a javakért, hogy legyen miből adnia a szűkölködőnek. Semmiféle rossz beszéd ne hagyja el szátokat, hanem csak olyan, ami a hit építésére való, hogy kegyelmet közöljön a hallgatókkal. És ne szomorítsátok meg az Isten Szentlelkét, akiben meg vagytok pecsételve a megváltás napjára. Minden keserűség, harag, méltatlankodás, lárma és káromkodás minden gonoszsággal együtt távol legyen tőletek. Inkább legyetek egymáshoz jóságosak, irgalmasak, egymásnak megbocsátók, mint az Isten is megbocsátott nektek Krisztusban. (Ef. 4, 25—32.)

30. Az Egyház Judeában és Szamariában

Ap. Csel. 8, 1—11. 18.

A JERUZSÁLEMI ÜLDÖZÉS. Azon a napon nagy üldözés támadt a jeruzsálemi egyházban s *mindannyian* szétszóródtak *az apostolok kivételével* Judea és Sza-

maria tartományában. Istenfélő férfiak *gondoskodtak Istvánról* és nagy gyászt tartottak felette. Saul pedig üldözte az Egyházat, házról-házra járt, elvonszolta a férfiakat és a nőket, börtönbe juttatta őket. (8, 1—3.)

Mindannyian: sokan. — *Az apostolok kivételével:* megbízható hagyomány szerint az apostolok az Úr mennybemenetele után még tizenkét évig maradtak Jeruzsálemben. — *Gondoskodtak Istvánról:* eltemetéséről.

A KERESZTÉNYSÉG TERJEDÉSE SZAMARIÁBAN. Azok tehát, akik szétszóródtak, körüljártak és hirdették az Isten igéjét. *Fülöp* pedig *Szamaria városába* ment, hirdette nekik Krisztust. A tömeg egy lélekkel figyelt arra, amit Fülöp mondott, amikor hallották és látták a jeleket, melyeket tett. Ugyanis sokakból nagy kiáltással kiment a bennük lakozó tisztátalan lélek, sok inaszakadt és sánta meggyógyult. Nagy öröm lett a városban.

Volt pedig egy Simon nevű férfi, aki azelőtt a városban bűbájos volt, félrevezette Szamaria lakosságát s azt állította magáról, hogy ő valami nagy. Mindannyian, a legkisebbtől a legnagyobbig, hallgattak rá s mondották: „Ez az Isten nagynak nevezett ereje." Azért hallgattak rá, mert már hosszabb ideje vezette őket félre bűbájosságaival. Mikor pedig hittek Fülöpnek, aki az Isten országáról beszélt, férfiak és nők Jézus nevében megkeresztelkedtek. Ekkor maga Simon is hitt s miután megkeresztelkedett, Fülöphöz csatlakozott. Mikor látta a jeleket és az igen nagy csodákat végbemenni, ámulva csodálkozott. (8, 4—13.)

Fülöp: a hét diákonus közül való volt, aki nem a zsidókhoz, hanem a zsidóktól lenézett, pogányoknak tartott szamaritánusokhoz ment hirdetni az evangéliumot. — *Szamaria városába:* valószínűleg Szikarba.

A SZAMARIAIAK MEGBÉRMÁLÁSA. Mikor a Jeruzsálemben lévő apostolok meghallották, hogy Szamaria befogadta az Isten igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost. Ezek eljöttek, imádkoztak érettük, hogy megkapják a Szentlelket. Az ugyanis még egyikükre sem jött le, csupán csak az Úr Jézus nevében voltak megkeresztelve. Ekkor rájuk tették kezüket és vették a Szentlelket.

Midőn pedig *Simon látta,* hogy az apostolok kézrátétellel közlik a Szentlelket, pénzt ajánlott fel nekik s mondotta: „Adjátok meg nekem is ezt a hatalmat, hogy akire ráteszem a kezemet, megkapja a Szentlelket." Péter azonban így felelt neki: „A pénzed vesszen el veled együtt, mivel azt hitted, hogy az Isten ajándékát pénzen lehet megvásárolni. Nincs részed, sem jogod ebben a dologban, mert a szíved nem egyenes az Isten előtt. Térj meg ebből a gonoszságból és kérd az Istent, hogy *megbocsássa talán* szívednek ezt a gondolatát. *Mert úgy látom,* hogy a keserűség epéjében és a gonoszság kötelékében vagy." Simon pedig így felelt: „Könyörögjetek érettem az Úrhoz, hogy semmi se következzék be azokból rajtam, amit mondtatok." És ők, miután tanulságot tettek s hirdették az Úr igéjét, visszatértek Jeruzsálembe. A szamaritánusok sok falujában hirdették az evangéliumot. (8, 14—25.)

Simon látta: a Szentlélek leszállásának külső, látható jele is volt. — *Megbocsássa talán:* Péter nem hisz Simon őszinteségében s azért használja ezt a bizonytalan kifejezést. — *Mert úgy látom . . .:* hivatkozás Mózes szavaira (V 29, 18.), ahol a bálványimádót „epét és keserűséget termő gyökér"-nek nevezi. Az epe jelenti a gonoszságot; a gonoszság köteléke pedig a bűn kötelékét, mely a lelket fogvatartja. A legenda szerint Simon nem tért meg, hanem továbbra is folytatta bűbájos mesterségét, míg végezetül Szent Péter leleplezte mesterkedéseit.

AZ ETIOPS KIRÁLYNÉ UDVARI TISZTJÉNEK MEGTÉRÉSE. Az Úr angyala szólott Fülöphöz: „Kelj fel és menj délre arra az útra, mely Jeruzsálemből Gázába visz, *mely elhagyatott.*" Felkelt és elment. És íme, egy *etiops* férfi, *Kandákénak,* az etiopsok hatalmas királynőjének az *udvari tisztje,* aki minden kincse felett volt, Jeruzsálembe jött imádkozni. És visszatérőben volt, mikor kocsiján ült és *olvasta Izaiás prófétát.* Mondotta pedig a Lélek Fülöpnek: „Menj oda és csatlakozzál ahhoz a kocsihoz." Odasietett Fülöp és hallotta, amint olvasta Izaiás prófétát s megszólította: „Vajjon érted-e, amit olvasol?" Ez felelte: „Miképen érthetném, ha valaki meg nem magyarázza nekem?" És kérte Fülöpöt, hogy szálljon fel és üljön melléje. Az olvasott szentírási hely ez volt: Úgy vitték,

mint a juhot a megölésre és mint a bárány nyírója előtt megnémul, úgy nem nyitotta ki száját. Megaláztatásban fejeződik be az ítélete. Ki számlálja el nemzetségét, mert élete elvétetik a földről. Az udvari tiszt mondotta Fülöpnek: „Kérlek téged, kiről mondja ezt a Próféta? Önmagáról vagy pedig valaki másról?" Ekkor Fülöp kinyitva száját elindult ebből az Irásból s Jézust hirdette neki. És amint mentek az úton, egy vízhez értek és ekkor megszólalt az udvari tiszt: „Ime a víz! Mi akadályoz meg, hogy engem megkeresztelj?" Fülöp így válaszolt: „Ha teljes szívedből hiszel, szabad." Erre ezt felelte: „Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia." És megállította a kocsit, mindketten, Fülöp és az udvari tiszt leszálltak a vízbe és megkeresztelte őt. Mikor pedig feljöttek a vízből, az Úr Lelke elragadta Fülöpöt és többé nem látta őt az udvari tiszt. Tovább folytatta örvendezve útját. Fülöp pedig *Azótusban* találta magát s körüljárt, minden városban hirdette az evangéliumot, míg *Cezareába* nem ért. (8, 26—40.)

Mely elhagyatott: két út vitt Gázába. A másik út Hebronon keresztül haladt és igen forgalmas volt. — *Etiops:* Etiópia körülbelül a mai Nubia helyén feküdt. — *Kandáke:* az etiops királynők hivatali címe volt, tehát nem személynév. — *Udvari tisztje:* kamarása, aki prozelita volt, vagy esetleg zsidó származású. — *Olvasta:* hangosan, mint ezt az ókoriak szokták. — *Izaiás prófétát:* 53, 7—8. — *Azótus:* a filiszteusok régi városa, ahol ekkor sok zsidó lakott. — *Cezárea:* a Földközi-tenger partján, ahol akkor a római helytartó székelt.

SAUL MEGTÉRÉSE. Saul pedig egyre lihegett fenyegetésektől és gyilkosságoktól az Úr tanítványai ellen. *A főpaphoz járult* és levelet kért tőle a damaszkuszi *zsinagógákhoz,* hogy amennyiben ott *ilyen úton járó férfiakat és nőket talál,* megkötözve Jeruzsálembe hozhassa. És amikor az úton ment, hogy Damaszkuszba jusson, hirtelen *égi fény* árasztotta őt körül. A földre esett és hangot hallott, mely ezt mondta neki: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?" Erre megkérdezte: „Ki vagy, Uram?" És az: „Én vagyok Jézus, akit te üldözöl. *Nehéz neked az ösztöke ellen rugdalódzni.*" Remegve és ámulva kérdezte: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?" Erre az Úr azt mondta neki: „Kelj fel és menj be a városba és ott meg-

mondják neked, hogy mit kell tenned." Azok a férfiak, akik őt kísérték, ámulva álltak ott, hallották ugyan a hangot, de senkit sem láttak. Felkelt pedig Saul a földről, kinyitotta a szemét, *semmit sem látott.* Kezénél fogva vezették be Damaszkuszba. És itt három napig tartózkodott úgy, hogy nem látott semmit és sem nem evett, sem nem ivott. Volt pedig Damaszkuszban egy *Ananiás* nevű tanítvány és ehhez látomásban szólt az Úr: „Ananiás." Erre ő felelt: „Ime, itt vagyok, Uram." És az Úr folytatta: „Kelj fel és menj abba az utcába, melyet *Egyenesnek neveznek* és Júdás házában keresd a *tarzusi Sault:* íme imádkozik." *(És látott egy Ananiás nevű férfit,* amint belépett és kezét fejére tette, hogy látását visszanyerje.) Ananiás így válaszolt: „Uram, sokat hallottam erről az emberről, hogy milyen gonoszul bánt *szentjeiddel* Jeruzsálemben. Itt pedig felhatalmazása van a papi fejedelmektől, hogy megkötözze azokat, akik nevedet segítségül hívják." De az Úr ezt felelte neki: „Csak menj el, mert ő nekem *kiválasztott edényem, hogy* nevemet meghordozza a pogányok, a királyok és Izrael fiai előtt. Én majd ugyanis megmutatom neki, hogy mennyit kell nevemért szenvednie." Ekkor elment Ananiás és belépett a házba. Kezét fejére tette s mondotta: „Saul testvér, az Úr Jézus küldött engem, aki neked megjelent az úton, melyen jöttél, hogy láss és betelj a Szentlélekkel." És rögtön halpikkelyszerű dolgok estek le szeméről és visszakapta látását. Felkelt és megkeresztelkedett. Majd ételt vett magához, mire megerősödött. (9, 1—19.)

A főpaphoz járult: a főpapnak hatalma volt vallási ügyekben a külföldön élő zsidók felett is. — *Zsinagógákhoz:* a zsinagógák elöljáróihoz, mert a keresztények, akik Péter beszédének hatása alatt pünkösdkor megtértek, továbbra is a zsinagógákba jártak imádkozni. — *Ilyen úton járó férfiakat és nőket:* keresztény életet élőket. — *Égi fény:* az Isten jelenlétének a jele. — *Nehéz neked az ösztöke ellen rugdalódzni:* közmondás, mely a hiábavaló küzdelmet akarja kifejezni. — *Semmit sem látott:* megvakult. — *Ananiás:* a hagyomány szerint a hetvenkét tanítvány közé tartozott. — *Egyenesnek neveznek:* mai nap is meglévő utca, mely a keleti és nyugati kaput kötötte össze. Ma azonban az utca már nem egyenes. (88) — *Tarzusi Saul:* Tarzus, a kisázsiai Cilicia fővárosa volt Szent Pál szülőhelye. Kereskedelméről, kecskeszőr áruiról (cilicium) és egyetemérő volt

híres. Sok zsidó lakott benne, akiknek a görögökkel egyenlő jogaik voltak. Szent Pálnak is megvolt a tarzusi és a római polgárjoga. Szent Pál Kr. u. 1—3. között született. Megtérése 34—35-ben történt. — *És látott egy Ananiás . . .*: Saul látomása. — *Szentjeiddel:* a keresztények neve. — *Kiválasztott edényem:* kiválasztott eszközöm.

SZENT PÁL ELSŐ MŰKÖDÉSE. *Néhány napig* a damaszkuszi tanítványokkal volt együtt és azonnal hirdette a zsinagógákban Jézust, hogy ő az Istennek a Fia. Mindannyian, akik hallgatták, csodálkoztak s mondották: „Nemde ez az, aki Jeruzsálemben üldözte azokat, akik ezt a nevet segítségül hívták és ide is azért jött, hogy megkötözze és elvigye őket a papi fejedelmekhez?" Saul azonban mindinkább erőre kapott és megzavarta a damaszkuszi zsidókat, mikor azt állította, hogy *az a Krisztus.* Mikor már hosszabb idő telt el, a zsidók megállapodtak abban, hogy megölik őt. Saul azonban tudomást szerzett a cselszövésükről. Éjjel-nappal *őrizték a kapukat,* hogy őt megöljék. A tanítványok azonban vették őt s kosárba téve a falon keresztül lebocsátották őt. Mikor azután Jeruzsálembe ért, megpróbálta, hogy a tanítványokhoz csatlakozzék, de mindannyian féltek tőle, nem hitték el, hogy ő is tanítvány. *Barnabás azonban maga mellé vette* s *elvezette őt az apostolokhoz* és elbeszélte nekik, hogy mikép látta az úton az Urat és hogy mit mondott neki és mily bátran működött Damaszkuszban Jézus nevében. Velük együtt járt-kelt Jeruzsálemben és bátran működött az Úr nevében. Beszélt a pogányoknak és vitatkozott a görögökkel. Azok azonban meg akarták őt ölni. Amikor ezt a testvérek megtudták, Cezáreába vitték s elküldték *Tarzusba.* (9, 19—30.)

Néhány napig: lejjebb azonban a szöveg „hosszabb időt" említ. Ezt úgy lehet magyarázni, hogy Pál először tényleg csak egypár napig tartózkodott Damaszkuszban. Ekkor aztán elment Arábiába (Damaszkusz környékére: Haurán vidékére), hogy magányban legyen és itt három évig tartózkodott. (Gal. 1, 18.) Innét visszament Damaszkuszba és akkor töltött itt „hosszabb időt". — *Az a Krisztus:* hogy Jézus a Messiás. — *Őrizték a kapukat:* Aretás király helytartója őriztette azokat. (II Kor. 11, 32.) — *Barnabás azonban maga mellé vette:* Barnabás Sault talán Tarzusból ismerte, ahová tanulmányait ment folytatni a közeli Ciprusz szigetéről. — *Elvezette őt az apostolokhoz:* az apostolok közül ekkor csak Péter és az ifjabb

Jakab voltak Jeruzsálemben. (Gal. 1, 18.) — *Tarzusba:* négy-öt évet töltött itt Pál s hirdette az evangéliumot. (Ap. Csel. 15, 23. 41.)

KORNÉLIUS SZÁZADOS MEGTÉRÉSE. Volt Cezareában egy Kornélius nevű férfiú, az itáliai elnevezésű *zászlóalj* századosa. Vallásos és istenfélő ember volt egész házával. Sok alamizsnát osztott ki a népnek és állandóan imádkozott az Istenhez. *A nap kilencedik órájában* látomásban világosan látta, hogy az Isten angyala lejött hozzá és mondotta neki: „Kornélius." Ő azonban amint ránézett, félelemmel telt el s kérdezte: „Mi az, Uram?" Az pedig felelte: „Imáid és alamizsnáid emlékeztetőül felszálltak az Isten elé. Most pedig *küldj embereket Joppéba* és hivasd el azt a Simont, akit melléknevén Péternek hívnak. Ez egy bizonyos Simon tímárnál van szálláson, akinek a háza a tenger mellett van. Ez megmondja neked, hogy mit kell cselekedned." Amikor eltávozott az angyal, aki vele beszélt, két szolgáját és alárendeltjei közül egy istenfélő katonát hívott. Miután elbeszélt ezeknek mindent, Joppéba küldte őket.

Másnap pedig, mialatt ezek útban voltak és közeledtek a városhoz, Péter felment a háztetőre imádkozni *hat óra körül.* Közben megéhezett és enni szeretett volna. Míg készítettek neki, elragadtatás lepte meg. Nyitva látta az eget és onnét egy edény ereszkedett alá, olyan, mint egy nagy lepedő, négy sarkánál felkötve ereszkedett az égből a földre. Mindenféle földi négylábú és csúszómászó meg égi madár volt benne. És hang szólott hozzá: „Péter, kelj fel, öld és edd." Péter azonban így felelt: „Távol legyen tőlem, Uram, mert sohasem ettem semmiféle közönségest és tisztátalant." A hang másodszor is szólott hozzá: „Amit az Isten megtisztított, azt ne mondd közönségesnek." Háromszor ismétlődött meg ez, ezután az edény felemelkedett az égbe. És míg magában ezen töprengett, hogy mi a jelentése a látott látomásnak, íme, a Kornéliustól küldött férfiak, miután keresték Simon házát, ott álltak az ajtó előtt. Hangosan kiáltva kérdezősködtek, hogy Simon, akinek Péter a melléknéve, vajjon itt van-e megszállva. Péternek pedig ezt mondta a Lélek, mialatt a látomáson gondolkodott: „Íme, három férfi keres

téged. Kelj fel tehát, menj le és vonakodás nélkül menj el velük, mivel én küldtem őket." Péter lement a férfiakhoz s mondotta: „Ime, én vagyok, akit kerestek. Mi okból jöttetek?" Ezek felelték: „Kornélius százados, igaz és istenfélő férfi, aki mellett az egész zsidó nép tanúskodik, egy szent angyaltól azt az utasítást kapta, hogy hivasson el téged házába és tőled hallja az igét." Bevezette tehát és megvendégelte őket.

Másnap felkelt és velük ment. A testvérek közül néhányan csatlakoztak hozzájuk Joppéból. A következő nap Cezáreába értek. Kornélius pedig várta őket, összehívta rokonságát és jóbarátait. És történt, hogy mikor Péter bement, Kornélius eléje ment és leborulva lábához, imádta. Péter azonban felemelte őt s mondotta: „Kelj fel, hisz én magam is ember vagyok." És beszélgetve vele, belépett és sokat talált ott összegyülekezve. Ezeknek mondotta: „Ti tudjátok, hogy mennyire tilos zsidó férfinak *idegenekhez* csatlakozni vagy közeledni. De nekem megmutatta az Isten, hogy egy embert sem szabad közönségesnek vagy tisztátalannak mondani. Ezért minden habozás nélkül siettem a meghívásra. Kérdezlek titeket, miért hívtatok meg engem?" Kornélius így felelt: „„Ebben az órában van negyednapja éppen, hogy kilenc órakor imádkoztam a házamban és íme, egy férfi állt meg előttem fehér ruhában s mondotta: Kornélius, meghallgatást nyert az imád és alamizsnáid emlékezetben vannak az Istennél. Küldj tehát Joppéba és hivasd ide Simont, akinek melléknéve Péter. Ez a tengerpart mellett lakó Simon tímár házában vett szállást. Rögtön érted küldtem és te jól tetted, hogy eljöttél. Most tehát mi valamennyien azért vagyunk előtted, hogy meghallgassuk mindazt, amit az Isten neked parancsolt." Péter ekkor elkezdett beszélni: „Valóban tapasztalom, hogy az Isten nem személyválogató, hanem kedves előtte bármilyen nemzetbeli, ha féli őt és megteszi az igazat. Az Isten igéjét Izraelnek küldte, hirdetve a békét Jézus Krisztus által (aki mindeneknek az Ura). Ti tudjátok, hogy mi történt egész Judeában Galileától kezdve a Jánostól hirdetett keresztség után, hogy mikép kente fel az

Isten a Názáreti Jézust Szentlélekkel és erővel, aki körüljárt jót cselekedve és meggyógyította mind az ördögtől megszállottakat, mert az Isten vele volt. És mi tanúi vagyunk mindazoknak, amit a zsidók országában és Jeruzsálemben cselekedett, akit aztán keresztrefeszítve megöltek. Harmadnapon az Isten feltámasztotta őt és megadta neki, hogy megjelenjék nem ugyan az egész népnek, hanem az Istentől előre kirendelt tanúknak, nekünk, akik vele ettünk és ittunk, miután halottaiból feltámadott. Megparancsolta nekünk, hogy prédikáljunk a népnek és tegyünk bizonyságot arról, hogy ő az, akit az Isten az élők és a holtak bírájául rendelt. Erről tanúságot tesznek a próféták, hogy mindenki, aki hisz benne, megkapja neve által a bűnöknek a bocsánatát."

Míg Péter beszélt, *mindnyájukra leszállt a Szentlélek,* akik hallgatták az igét. Elámultak a körülmetélésből lett hívek, akik Péterrel jöttek, hogy a Szentlélek kegyelme a pogányokra is kiáradt. Hallották ugyanis, hogy *nyelveken beszélnek* és magasztalják az Istent. Ekkor Péter mondotta: „Vajjon ki tilthatja meg a vizet, hogy meg ne kereszteljük azokat, akik a Szentlelket úgy vették, mint mi?" Elrendelte tehát, hogy keresztelják meg őket Jézus Krisztus nevében. Ezután kérték őt, hogy *maradjon náluk* még pár napig. (10, 1—48.)

Zászlóalj: Cezareában öt zászlóalj (cohors) volt s az egyiknek a neve katonáinak itáliai származása miatt: itáliai zászlóalj volt. — *A nap kilencedik órájában:* délután három órakor. — *Küldj embereket Joppéba:* Péter a judeai és a szamariai keresztények látogatása során került el Liddába. Itt meggyógyította a nyolc éve ágyban fekvő inaszakadt Eneást. Innét Joppéba hívták a jótékonyságáról nevezetes Tabita vagy Dorkasz (gazella) ravatalához, akit halottaiból feltámaszt. (9, 31—43.) Itt érik őt Kornéliusz követei. Joppe 45 km-re volt Cezareától. — *Hat óra körül:* délben. — *Idegenekhez:* pogányokhoz, csak Kornélius iránti figyelemből nem használja ezt a szót. — *Mindnyájukra leszállt a Szentlélek:* ugyanúgy, mint pünkösdkor az apostolokra. — *Nyelveken beszélnek:* a nyelvek adományát (glosszolália) kétféleképen magyarázzák. Vagy jelenti azt, hogy idegen, különböző nyelveken beszélnek és itt hivatkoznak az apostolokra pünkösdkor vagy pedig extatikus, a szív bőségéből ömlő istendícséretet jelent, melyet magyarázat nélkül nem lehet érteni. Szent Pál az I Kor. 14-ben említi meg ezt a karizmatikus adományt. — *Maradjon náluk:* Szent Péter ezután visszamegy Jeruzsálembe, ahol a zsidó-keresztények

előtt igazolja eljárását, s elmondja nekik saját és Kornélius látomását. A hívek erre „megnyugodtak és magasztalták az Istent e szavakkal: Tehát a pogányoknak is megadta az Isten az életre a bűnbánatot". (11, 1—18.)

AZ EGYHÁZ TERJEDÉSE. Az Isten csodálatos utakon jár. Az embernek eszébe sem jutna, hogy így is lehet célhoz jutni. Bekövetkeznek az Úr szavai, hogy a tanítvány nem nagyobb a mesternél, ha őt üldözték, őket is üldözni fogják. A megalakult Egyházon végigsöpör az üldözés vihara és Jeruzsálemből szétfújja a vihar őket Judeába, Szamariába, egészen Damaszkuszig. Az üldözést használja fel az Isten arra, hogy Egyháza terjedjen. Az üldözés kényszeríti mind távolabb az Egyházat. Ha ember alkotta volna meg az Egyházat, annak diadalmas, csodálatos terjedést biztosított volna, ahonnét egész biztosan kizárta volna az üldözést. Az Isten azonban az üldözést választotta a terjedés eszközének, hogy ezzel mutassa meg, hogy isteni eredetű az Egyház. Az isteni eredet legnagyobb csodája pedig az, hogy a főinkvizítort teszi meg az Egyház legnagyobb apostolának. Az Isten a szenvedéllyel teli embereket szereti, mert ha ezek melléje szegődnek, akkor életük nagy lüktetését mindenestül szolgálatába állítják és addig nem pihennek, míg szívük egyet dobban. Isten a születő, fejlődő Egyháznak a legnagyobb ajándékot adja akkor, mikor Sault a damaszkuszi úton a földre teríti. Ő lesz az Úrnak választott edénye, aki nevét meghordozza a pogányok közt. Az apostolok eddigi munkálkodása még csak szűk keretek közt mozog. Igaz, hogy már látjuk az utat, melyen járni fog: szamaritánusokat vesznek fel az Egyházba, hogy az etiops királyné udvari tisztje megkeresztelkedik, Kornélius kereszténnyé lesz. De ezek még csak irányt mutató jelenségek, a Damaszkusznál megtértre vár, hogy rendszeresen bekapcsolja munkájával a pogányokat az Egyházba és az Egyházat Világegyházzá tegye ténylegesen. Ha nézzük a fejlődő Egyház eseményeit, akkor valóban megállapíthatjuk, hogy máskép gondolkozik az Isten, mint gondolkoznak az emberek. Ennek ellenére az Isten

mindig eléri a célját, míg az emberek sokszor, de nagyon sokszor nem jutnak célba.

TANITÁS. Először történik említés a *bérmálás* szentségének kiszolgáltatásáról, mikor Péter és János elmennek a szamaritánusokhoz, hogy ott a megkeresztelteknek kézrátétellel adják a Szentlelket. Ezt Fülöp nem tehette meg, mert csak diákonusi hatalma volt. — *Péter az Egyház feje:* apostoli körúton járja be a keresztény községeket és ő teszi az Isten felszólítására azt a döntő jelentőségű lépést, hogy pogányt vesz fel az Egyházba. — A szent dolgokkal való visszaélés, elsősorban a lelki dolgokkal való üzérkedés súlyos bűn, mely utóbbit mai nap is első elkövetőjéről, Simon mágusról *simóniának* nevezünk.

ALKALMAZÁS. A Szentírás nem mindig érthető, sokszor magyarázatra szorul, amint ezt bizonyítja az etiops udvari tiszt esete is. Ezért írja elő az Egyház, hogy olyan Szentírást használjunk, melynek magyarázatai is vannak. A Szentírás olvasása kegyelemmel jár és ezt a kegyelmet felhasználta az udvari tiszt, mikor Fülöppel megkereszteltelteti magát. Nem halogatja, hanem rögtön cselekszik. Ha az Isten kegyelme működik bennünk, akkor nekünk is rögtön kell együtt dolgoznunk vele. — A különböző babonák: spiritizmus, asztaltáncoltatás stb. csak eltávolítanak az Istentől. Simon mágus megkeresztelkedése talán azért nem hozott eredményt, mert nem akart bűbájosságával felhagyni. Keresztény nevünknek keresztény élet feleljen meg.

SZENT HELYEK. Az etiops udvari tiszt megkeresztelése a mai *Bet-Szur* (Hebrontól É-ra kb. 10 km-re) melletti forrásnál történt.

Damaszkuszban az Egyenes-utcában Júdás háza helyén mecset van.

Joppéban a városon kívül mutatják *Simon tímár házát.* Azért állt a városon kívül, mert a zsidók a tímárságot tisztátalan mesterségnek tartották, mivel dögökkel kerül érintkezésbe.

IMA. Voltak e népben hamis próféták is, amint köztetek is lesznek hamis mesterek, akik veszélyes tévtanításokat vezetnek be, és azt az Urat, aki őket megváltotta, megtagadják. Gyors romlást hoznak magukra. És sokan követik majd azoknak az erkölcstelenségét, akik miatt az igazság útját káromolni fogják. És fösvénységben hamis szavakkal nyerészkednek majd rajtatok, akiknek az elítéltetése már régtől nem marad el és pusztulásuk nem alszik. (II Pét. 2, 1—3.)

Ez az üzenet, melyet tőle hallottunk és nektek hirdetünk, hogy az Isten világosság és nincs benne semmiféle sötétség. Ha azt mondjuk, hogy az ő társaságában vagyunk, de a sötétségben járunk, hazudunk és nem az igazságot tesszük. Ha azonban a világosságban járunk, amiként ő is a világosságban van, akkor egymás társaságában vagyunk és Fiának, Jézus Krisztusnak a vére megtisztít minket minden bűntől. Ha azt mondjuk, hogy nincs bűnünk, magunkat vezetjük félre és nincs bennünk igazság. Ha megvalljuk bűneinket, ő hű és igazságos, hogy megbocsássa bűneinket és minden gonoszságtól megtisztítson bennünket. Ha azt mondjuk, hogy nem vétkeztünk, hazuggá tesszük őt és igéje hiányzik belőlünk. (I Jn. 1, 5—10.)

31. Az antiochiai egyház

Ap. Csel. 11, 19—12, 19.

AZ EGYHÁZ MEGALAKULÁSA ANTIOCHIÁBAN. Azok pedig, akik az üldözésben, mely István miatt tört ki, szétszóródtak, elmentek Föniciáig, Ciprusig és *Antiochiáig*. De senkinek sem hirdették az igét, csak a zsidóknak. Volt köztük néhány ciprusi és cirenei férfi, akik mikor Antiochiába jutottak, a görögöknek is beszéltek és hirdették nekik Jézus Krisztust. Az Isten keze volt velük, nagy számban tértek meg a hívők az Úrhoz. Ez a hír eljutott a jeruzsálemi egyház fülébe is. Erre elküldték Barnabást Antiochiába. Mikor megérkezett és látta az Isten kegyelmét, örült és mindenkit biztatott, hogy maradjanak meg az Úrban szívük szándékában, mert jó férfi volt, telve Szentlélekkel és hittel. És nagy tömeg állt az Úrhoz.

Barnabás ezután elutazott Tarzusba, hogy megkeresse Sault. Miután megtalálta, *Antiochiába hozta*. Egy éven át dolgoztak az egyházban és nagy tömeget tanítottak, úgyhogy Antiochiában nevezték el először a tanítványokat *keresztényeknek*.

Ebben az időben *próféták jöttek* Jeruzsálemből Antiochiába. Ezek közül az egyik, Agabus nevű, felkelt és a Lélek által jelezte, hogy nagy éhínség lesz az egész föld kerekségén. Ez be is következett *Klaudius* alatt. A tanítványok pedig elhatározták, hogy tehetségükhöz mérten küldenek majd valami segítséget a Judeában lakó

testvéreknek. Ezt meg is tették s Barnabás és Saul által küldtek a *véneknek.* (11, 19—30.)

Antiochia: az Orontes-folyó partján fekszik, a Földközi-tengertől 35 km-re. Szíria fővárosa volt félmillió lakossal. Kereskedelemmel szerezték gazdagságukat (89). — *Antiochiába hozta:* körülbelül 43-ban. — *Keresztényeknek:* Christiani — Krisztus pártjához tartozó, Krisztus-követő. — *Próféták jöttek:* a Szentlélek sugalmazása alatt buzdító beszédeket mondtak, melyekben néha a jövőt is feltárták. — *Klaudius:* 41—54-ig volt trónon. Uralkodása alatt rosszul termő évek voltak. Josephus Flavius munkájában azt írja, hogy 44—48 között Szíriában és Palesztinában éhínség volt (90). — *Véneknek:* preszbitereknek, akik kezdettől fogva tagjai voltak az Egyháznak és annak ügyvitelében részt kaptak.

HERÓDES ÜLDÖZI A KERESZTÉNYEKET. Ebben az időben *kinyujtotta kezét Heródes,* hogy az Egyház néhány tagjára sujtson. Karddal *kivégeztette Jakabot,* János testvérét. Miután látta, hogy ez tetszik a zsidóknak, azon volt, hogy elfogassa Pétert. Éppen a kovásztalan kenyerek napjai voltak. Miután elfogatta, börtönbe záratta, átadta őt *négy-négy katonából álló négy őrségnek* őrzésre. Az volt a szándéka, hogy húsvét után a nép elé vezetteti. Péter tehát a börtönben volt. Az Egyház állandóan imádkozott érette az Istenhez. Mikor Heródes éppen elő akarta őt vezettetni, azon az éjjelen Péter két katona közt aludt megkötözve két lánccal. Az ajtó előtt őrök őrizték a börtönt. És íme, az Úr angyala melléje állott és fény töltötte be a helyiséget. Péter oldalát meglökve felkeltette s mondotta: „Kelj fel gyorsan." És a láncok lehullottak a kezéről. Majd mondotta az angyal neki: „Övezd fel magadat és sarudat vedd fel." És úgy tett. Majd folytatta: „Vedd fel ruhádat és kövess engem." Kimenve követte őt és nem tudta, hogy valóság az, ami az angyal által történik. Azt hitte, hogy látomása van. Áthaladtak az első és a második őrségen, a vaskapuhoz értek, mely a városba vezet. Ez magától kinyílt előttük. Kimentek, egy utcán végighaladtak, mikoris az angyal hirtelenül elhagyta őt: Péter pedig magához tért s mondotta: „Most valóban tudom, hogy az Úr elküldötte angyalát és kiragadott engem Heródes kezéből s mindabból, amire a zsidó nép várt. Ezen gondolkozott, miközben eljutott

Mária házához, aki a Márk melléknevű Jánosnak volt az anyja. Itt sokan voltak összegyűlve és imádkoztak. Megzörgette a bejárat kapuját, egy Rode nevű leány jött ki hallgatódzni. Amint megismerte Péter hangját, örömében nem nyitotta ki a kaput, hanem beszaladt és jelentette, hogy Péter áll a kapu előtt. De ezek azt mondták neki: „Esztelen." Ő azonban azt erősítette, hogy csakugyan úgy van. Erre azok azt mondották: „Az ő angyala az." Péter azonban rendületlenül zörgetett. Mikor aztán kinyitották az ajtót, látták őt és elámultak. Kezével intett nekik, hogy hallgassanak. Elbeszélte, hogy az Úr mikép hozta ki őt a börtönből és mondotta: „Vigyétek ezeket hírül *Jakabnak* és a testvéreknek." Ezután elment és *más helyre távozott.*

Mikor másnap megvirradt, nem kis zavar támadt a katonák között, hogy mi lett Péterrel. Heródes pedig, miután kereste és nem találta őt, felelősségre vonta az őröket és *elvitette őket.* Eltávozott ekkor Judeából Cezareába és *ott tartózkodott.* (12, 1—19.)

Kinyujtotta kezét Heródes: Heródes Agrippa, Nagy Heródes unokája 41—44-ben újra egyesítette nagyatyja országát. Igyekezett mindenben a zsidók kedvét keresni, többek közt abban is, hogy a keresztényeket üldözte. — *Kivégeztette Jakabot:* 41-ben, uralkodása kezdetén. Mivel teljes jogú király volt, nem volt szükség arra, hogy ítéleteit a római helytartó megerősítse. — *Négy-négy katonából álló négy őrségnek:* a foglyot két kezénél fogva odaláncolták a két katona kezéhez, akik vele együtt aludtak; a harmadik őr az ajtó előtt, a negyedik pedig a börtön előtt állt őrt. Az őrséget négyszer váltották, így összesen tizenhat ember volt kirendelve. A börtön valószínűleg az Antónia-várban volt. — *Jakabnak:* az ifjabb Jakabnak. — *Más helyre távozott:* a hagyomány szerint Rómába ment 42-ben. — *Elvitette őket:* büntetés céljából. — *Ott tartózkodott:* itt egy ünnepély alkalmával a nép isteníti, amit nem utasított vissza. Erre hirtelen betegség lepi meg és 44-ben meghalt. A keresztények ebben Isten büntetését látták. (12, 20—23.)

AZ EGYHÁZ ANTIOCHIÁBAN. Az Egyház kinőtt keretei közül és most ténylegesen általánossá, katolikussá válik, melybe mindenki kérheti felvételét. Elhagyja Palesztina határait, hogy annál könnyebben rázhassa le a szűk zsidó kereteket és ne láthassa benne senki sem a zsidók nemzeti messiási országát, hanem azt a messiási

országot, melyhez napkeletről és napnyugatról jönnek az emberek és felvételüket kérik. „Az ország fiai pedig kivettetnek a külső sötétségre", mert nem értették meg az Isten gondolatait. Az antiochiai egyháznak az apostolai is elsősorban idegen nemzetiségűek, akiknek eddig is kényelmetlen volt a sok zsidó megkötöttség a gondolkozás- és cselekvésmódban. Ennek a terjeszkedő Egyháznak fejét is kiragadja az Isten a szűk zsidó határok közül és elhelyezi őt a római birodalom fővárosába, hogy megtanuljon birodalmi módon gondolkodni. A hatalmas római birodalom fejlettsége tetőfokán állott minden tekintetben jól működő és kipróbált szervezettel. Lelkiekké kell változtatnia az Egyháznak ezeket a szervezeteket, hogy az Egyház kormányzása ne ütközzék nagyobb akadályokba. Igaz, hogy az Egyház isteni intézmény, de az Isten emberekkel emberi módon kormányoztatja Egyházát. És ezt Péter csak Rómában sajátíthatta el. Ezért tör ki az üldözés újból Palesztinában, ezért fogatja el őt Heródes király. Különös eszközökkel dolgozik az Isten akkor, amikor célját meg akarja valósítani.

TANITÁS. Az *Egyház* az üldözésben megmutatja, hogy *megdönthetetlen*, amit sziklára épített az Úr. A jeruzsálemi üldözés csak szenteket adott az Egyháznak, de az Egyházat nem döntötte meg. — A jeruzsálemi keresztények hitet tesznek az *őrangyal* mellett, amikor Péter angyalának vélik Pétert. A Pétert kiszabadító angyal újabb tanúságtétel az angyalok léte mellett.

ALKALMAZÁS. Az Isten maga gondoskodik Egyháza védelméről és amikor szükséges, maga lép közbe. Elvárja azonban, hogy imádkozzunk az Egyházért, a pápáért, amint ezt a jeruzsálemi egyház megtette, amikor a börtönben lévő pápáért, Péterért imádkozott. A misében ma is sokszor írja elő az Egyház, hogy imádkozzunk a pápáért és az Egyházért, hogy az Isten megsegítse. — Szent Jakab (idősebb) ünnepe július 25-én van.

SZENT PÉTER RÓMAI TARTÓZKODÁSA. Szent Péter római tartózkodása olyan általános meggyőződése volt az Egyháznak, hogy ezt támadni senkinek sem jutott eszébe egészen a 17—18. századig.

Ekkor kezdtek kételkedni ebben egyesek apokrifok nyomán. Ma azonban már ismét meggyőződése minden tudósnak, még a protestánsoknak is, Szent Péter római tartózkodása és halála, valamint római eltemetése.

Szent Péter római tartózkodása, halála mellett a legnagyobb érv az, hogy nincs egyetlenegy város sem, amely magának követelné Péter sírját, vagy állítaná, hogy ott halt meg Péter. Egyedül Róma ez.

Szent Péter I. levelét Babilonból keltezi. A mezopotámiai Babilonra nem lehet gondolni, mert ekkor az már régóta romokban hevert. Van még egy Babilon Kairó mellett, ez azonban csak katonai állomás volt. S egyáltalán nincs semmiféle hagyomány a mellett, hogy Péter Egyiptomban járt volna. Ellenben a zsidó és a keresztény vallásos irodalom Rómát Babilonnak nevezi romlottsága miatt.

Római Szent Kelemen (81—96) Szent Péter utódja írja levelében, hogy Szent Péter „közöttünk", tehát Rómában adott példát. *Szent Ireneus* írja: „Péter és Pál Rómában prédikáltak." *Alexandriai Kelemen* (150—215) írja: „Péter Róma városában hirdette az Isten igéjét." *Origenes* Rómában járt és ott tudta meg (211), hogy Pétert keresztre feszítették Rómában, mégpedig fejjel lefelé. *Tertullián* (160—222) megemlíti, hogy Péter Rómában élt és a Néró-féle üldözés alatt szenvedett vértanúhalált. — Gondosan őrizte az Egyház a pápák névsorát, akik Péter után uralkodtak.

A hagyomány szerint az apostolfejedelmeket a kivégzésük helyéhez közel temették el: Pétert a vatikáni halmon lévő pogány temetőbe, Pált pedig az osztiai út mellett. Itt pihentek egészen 258-ig. Kájusz, római pap (200) tudósítása szerint kezdettől egészen az ő idejéig itt nyugodtak. A keresztények ide jártak ki imádkozni. És ezt az imádkozást tiltotta meg Valerián császár 258-ban. Ezért aztán ebben az évben mind a két holttestet elvitték a szegények temetőjébe, ahol mindennap volt temetés és nem volt feltűnő a sírok látogatása. Ez a temető a mai Szent Sebestyén-templom mögött terült el. 1915-ben egy félig földbe süllyesztett sírkamrát találtak, melynek falába volt karcolva: „Péter háza". 1919-ben 13 m mélyen ez alatt egy újabb sírt találtak, melynek fala tele volt karcolásokkal, melyek azt mutatják, a tudósok egyhangú megállapítása szerint, hogy itt helyezték el az apostolfejedelmek holttestét egészen 354-ig, amikor újból visszavitték eredeti helyükre. Egy ilyen falba karcolt felirat (graffito): „Péter és Pál, könyörögjetek Viktorért." A sír felett pedig egy termet (Memoria) találtak, ahol a keresztények a szeretetlakomákat (refrigerium) végezték.

Ezek mind olyan bizonyítékok, amelyek előtt meg kell hajolnia mindenkinek.

SZENT HELYEK. *Rómában* a Szent Péter-templomban, mely a világ legnagyobb temploma, őrzik Szent Péter sírját. Rómában mutogatják azt az oltárasztalt is, melyen állítólag Szent Péter misézett; a 7. századig megy vissza a mellette szóló hagyomány. Ugyan-

csak Rómában mutogatják a Szent Péter-templomban a „Cathedra Petri"-t, melynek történetét egészen a 3. századig lehet követni.

Idősebb Szent Jakab apostol hamvait *Santiago de Compostelá*-ban őrzik. Az a spanyol hagyomány, hogy Szent Jakab Spanyolországban hirdette volna az evangéliumot, minden alapot nélkülöz. Ereklyéit Spanyolországba hozták. Jeruzsálem és Róma után a középkor leghíresebb búcsújáróhelye lett.

IMA. Szeretteim, ne ijedjetek meg attól az égéstől, mely a ti megpróbáltatástok miatt van rajtatok, mintha ezzel valami új dolog történnék veletek, hanem örüljetek, hogyha résztvehettek Krisztus szenvedéseiben, hogy az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadva örüljetek. Boldogok lesztek, ha Krisztus nevéért szidalmaznak titeket, mert az Isten tisztelete, dicsősége, ereje és az ő Lelke megnyugszik rajtatok. Senki közületek pedig ne szenvedjen mint gyilkos, vagy tolvaj, vagy átkozódó, vagy pedig másét kívánó. Ha pedig mint kereszténynek kell szenvednie, azt ne szégyellje, hanem inkább dicsőítse az Istent ebben a névben. Mert itt van az ideje, hogy megkezdődjék az ítélet az Isten házán. Ha pedig rajtunk kezdődik, mi lesz a vége azoknak, akik nem hisznek az Isten evangéliumának? És ha az igaz alig üdvözül, mi lesz a gonosszal és a bűnössel? Ezért azok, akik Isten akarata szerint szenvednek, a hű Teremtőnek ajánlják lelküket a jócselekedetek által. (I Pét. 4, 12—19.)

Szeretteim, azon legyetek, hogy szeplőtelenül és feddhetetlenül találjon titeket békességben (az Úr a világ végén) és tekintsétek a mi Urunknak hosszú tűrését reátok nézve üdvösségnek, amint azt nektek a mi szeretett testvérünk, Pál is megírta a neki adott bölcseség szerint, amint minden levelében is szól ezekről, melyekben némely dolgokat nehéz megérteni, miket a tudatlanok és állhatatlanok meghamisítanak, miként a többi Írásokat is, a saját vesztükre. Ti tehát, testvérek, ezeket előre tudván, óvakodjatok, nehogy az esztelenek tévelygésétől elragadtatva, saját erősségtekből kiessetek; sőt inkább növekedjetek kegyelemben és a mi Urunknak és az üdvözítő Jézus Krisztusnak ismeretében. Őneki dicsőség úgy most, mint az örökkévalóság napjára. Amen. (II Pét. 3, 14—18. A magyar Szentírásból.)

32. Az Egyház a római birodalomban

Ap. Csel. 13, 1—28, 31.

I. Szent Pál első útja

Kr. u. 46—49.

SZENT PÁL ÉS BARNABÁS KIVÁLASZTÁSA. Az antiochiai egyházban voltak próféták és tanítók: Barnabás, a Nigernek nevezett Simon, a cirenei Lucius, Manahen, aki *Heródes* negyedes fejedelemnek volt a bizalmasa és Saul. Miközben ezek az Úrnak a szolgálatát végezték és böjtöltek, a Szentlélek mondotta nekik: „Különítsétek el Sault és Barnabást arra a munkára, amelyre őket meghívtam." Ekkor böjtöltek, imádkoztak, *rájuk tették kezüket* és elbocsátották őket. (13, 1—3.)

Heródes: Heródes Antipas, aki Keresztelő Szent Jánost kivégeztette. Ennek volt tejtestvére, ifjúkori barátja vagy bizalmasa Manahen. — *Rájuk tették kezüket:* a próféták és a tanítók ezzel átadták nekik az evangélium hirdetésének tisztségét a pogányok között. Ehhez kérték imával és böjttel az Isten kegyelmét.

PÁL CIPRUS SZIGETÉN. A Szentlélektől küldetve elmentek *Szeleuciába* és onnét *Ciprusba* hajóztak. Amikor *Szalamiszba* érkeztek, a zsidók zsinagógáiban hirdették az Isten igéjét. Szolgálatukra állt *János* is. És miután bejárták az egész szigetet egészen *Páfuszig,* találtak egy *Barjézu* nevű zsidó embert, aki *varázsló álpróféta* volt. Ez *Szergius Paulus* helytartóval volt, aki *elhivatta Barnabást és Sault,* mert hallani kívánta az Isten igéjét. Azonban Elimász varázsló (ezt jelenti ugyanis a neve) ellenállt nekik és a helytartót el akarta téríteni a hittől. De *Saul, máskép Pál,* eltelve a Szentlélektől, ránézett s mondotta: „Ó te ördögfia, aki telve vagy minden csalárdsággal és hazugsággal, aki ellensége vagy minden igazságosságnak, hát nem szűnsz meg az Úr egyenes útjait elfordítani? És most íme, az Úr keze van feletted s vak leszel, nem látod egyideig a napvilágot." És azonnal homály és sötétség szállt rá, körüljárva kereste, hogy valaki kezet nyujtson neki. Ekkor *a helytartó, miután látta a történteket, hitt* és csodálkozott az Úr tanításán. (13, 4—13.)

Szeleucia: Antiochia kikötője. — *Ciprus:* Szeleuciával szemben fekvő sziget; ÉK-i csücske kb. 100 km-re van a kikötőtől. Barnabás apostolnak volt a szülőföldje. — *Szalamisz:* Ciprus fővárosa; a sziget K-i részében volt. — *János:* Márk. — *Pafusz:* a sziget Ny-i részén, Szalamisztól kb. 180 km-re. Itt lakott a római helytartó. — *Barjézu:* arab neve Elimasz volt, ami csillagjóst, bölcset jelent. (V. ö. a törökök a teológust és a jogászt ulémának nevezik.) — *Varázsló álpróféta:* csillagjóslással, varázslással és jövendöléssel foglalkoztak ezek a mágusok, akik a római birodalomban mindenütt találhatók voltak. — *Szergius Paulus:* neve egy Ciprusz szigetéről származó határkövön fennmaradt. Prokonzul volt, mert Ciprusz ebben az időben provincia senatoria volt. Előzőleg azonban provincia imperatoria volt, és ekkor a sziget kormányzójának a hivatali címe propraetor volt. A sziget birodalmi beosztásában többször állott be változás, és ez mutatja, hogy az Apostolok Cselekedeteinek írója mennyire tisztában volt a dolgokkal. — *Elhivatta Barnabást és Sault:* a rómaiak szívesen meghallgatták a vándor bölcselőket és vallástanítókat, akik ekkoriban keresztül-kasul járták a birodalmat. — *Saul, másképp Pál:* az Apostolok Cselekedetei ettől kezdve a Pál nevet használja. Talán gyermekkorától kezdve megvolt az Apostolnak ez a római neve. A római birodalomban tudatosan használja a római nevet. — *A helytartó... hitt:* kereszténnyé lett. A hagyomány szerint Narbonne püspöke lett. A római Martirologium ünnepét március 22-én ünnepli.

A PIZIDIAI ANTIOCHIÁBAN. Páfuszból Pál és kísérői elhajóztak és a *pamfíliai Pergébe* jutottak. *János azonban elhagyta őket* és Jeruzsálembe tért vissza. Ők pedig keresztülmentek Pergén s a *pizidiai Antiochiába* értek. Itt szombaton bementek a zsinagógába és ott leültek. A törvény és a próféták olvasása után a zsinagóga elöljárói hozzájuk küldtek s így szóltak: „Férfiak, testvérek! Ha van valamilyen intőbeszédetek a néphez, mondjátok el."

Felkelt ekkor Pál, kezével csendet intett s így beszélt: „Izraelita férfiak és akik félitek az Istent, halljátok: Izrael népének Istene kiválasztotta atyáinkat és a népet naggyá tette, amikor jövevény volt Egyiptom földjén és kihozta őt onnét hatalmas karral és negyven éven keresztül tűrte magatartásukat a pusztában. Hét népet pusztított el Kánaán földjén és földjüket sorsvetéssel szétosztotta közöttük mintegy négyszázötven év után. Ezután bírákat adott Sámuel prófétáig. Ekkor királyt kívántak és az Isten nekik adta negyven esztendőre Sault, Kis fiát, Benjamin törzsé-

ből. Elvetése után Dávidot tette királlyá föléjük, akiről bizonyságot is tett: Megtaláltam Dávidot, Jessze fiát, a szívem szerinti férfit, aki megteszi minden akaratomat. Ennek az ivadékából adta az Isten ígérete szerint Izrael üdvözítőjét, Jézust, akinek az eljövetele előtt hirdette János a bűnbánat keresztségét Izrael egész népének. Mikor János bevégezte prófétálását, mondotta: Nem vagyok az, akinek véltek, hanem íme, utánam jön az, akinek lába saruszíját megoldani nem vagyok méltó. Férfiak, testvérek! Ábrahám nemzetségének fiai és köztetek lévő istenfélők! Ennek az üdvnek az igéje nektek szól. Mert azok, akik Jeruzsálemben laknak és azok vezetői, nem ismerték el őt, és a próféták szavait, melyeket minden szombaton felolvasnak, ítélkezésükkel beteljesítették, jóllehet semmi halálra méltó okot nem találtak benne, azt kérték Pilátustól, hogy megölhessék őt. Miután mindaz beteljesedett, ami róla meg volt írva, levették a fáról és sírba helyezték. Az Isten azonban a harmadik napon feltámasztotta őt halottaiból. Megjelent több napon át azoknak, akik vele együtt jöttek fel Galileából Jeruzsálembe és azok most is tanúi a nép előtt. És mi nektek hirdetjük az atyáinknak tett ígéretet, hogy az Isten teljesítette azt a mi fiainkon, mikor feltámasztotta Jézust, amint ez a *második zsoltárban* is meg van írva: Fiam vagy te, ma nemzettelek én téged. Hogy pedig feltámasztotta őt halottaiból, úgyhogy többé már nem tér vissza a romlásba, így mondotta meg: Megadom nektek *Dávid biztos szent javait*. Ezért másutt is mondja: *Nem engeded, hogy Szented rothadást lásson*. Mert Dávid, miután nemzetségének szolgált és Isten akaratából meghalt, atyái mellé került a sírba és rothadást látott. Akit pedig az Isten halottaiból feltámasztott, az nem látott rothadást. Vegyétek ezért tudomásul, férfiak, testvérek, hogy általa hirdettetik nektek a bűnök bocsánata, hogy mindentől, amitől nem tudtatok a Mózes-féle törvényben megigazulni, ebben mindenki, aki hisz, megigazul. Vigyázzatok tehát, hogy ne következzék be rajtatok, amit a próféta mond: *Lássátok, ti megvetők* és csodálkozzatok és semmisüljetek meg, mivel olyan dol-

gokat cselekszem napjaitokban, olyan dolgokat, melyeket nem hisztek el, ha valaki elbeszéli nektek."

Miután pedig kimentek, kérték őket, hogy a következő szombaton beszéljenek ezekről a dolgokról. Miután pedig a gyülekezet szétoszlott, sokan követték Pált és Barnabást a zsidók és az istenfélő jövevények közül. Ezeket arra biztatták, hogy maradjanak meg az Isten kegyelmében. A következő szombaton majdnem az egész város összejött, hogy hallgassa az Isten igéjét. A zsidók látva a tömeget, elteltek irígységgel s káromló szavakkal ellentmondtak azoknak, amiket Pál beszélt. Ekkor Pál és Barnabás bátran szólottak: „Szükséges volt, hogy nektek hirdessük először az Isten igéjét, de mivel visszautasítottátok azt és magatokat méltatlanoknak tartjátok az örök életre, íme, a pogányokhoz fordulunk, mert így parancsolta nekünk az Úr: *A pogányok világosságává* tettelek téged, hogy üdvül szolgálj a föld végső határáig. Amint ezt a pogányok meghallották, megörültek, magasztalták az Úr igéjét és hittek mind, akik az örök életre el voltak rendelve. Elterjedt az Úr igéje az egész vidéken. A zsidók azonban felizgatták a vallásos és előkelő nőket és a város elöljáróit. Üldözést támasztottak Pál és Barnabás ellen és kiűzték őket határaikból. Akik pedig *leverve a port* lábukról *Ikóniumba* mentek. *A tanítványok* elteltek örömmel és Szentlélekkel. (13, 14—50.)

Pamfília: kisázsiai tartomány. — *Perge:* kisázsiai város. — *János azonban elhagyta őket:* nem tudjuk, hogy miért vált el az apostoloktól. Szent Pál ezért meg is neheztel rá. (Ap. Csel. 15, 38.) Később azonban újból az Apostol mellett találjuk. — *Pizidiai Antiochia:* Kis-Ázsiában fekszik, Pergétől körülbelül 150 km-re. Az odavezető út nagyon veszélyes volt, nemcsak a Taurusz-hegységen való átkelés miatt, hanem az útonállók miatt is (91). — *Felkelt ekkor Pál:* Szent Pálnak ez a beszéde bemutatja a zsidóknak beszélő apostolt. — *Második zsoltárban:* 2, 7. — *Dávidnak biztos szent javait:* hogy a Messiás országa a világ végéig fennmarad. — *Nem engeded, hogy Szented rothadást lásson:* Zsolt. 15, 10. — *Lássátok, ti megvetők...:* Habakuk 1, 5. — *A pogányok világosságává...:* Izaiás 49, 6. — *Leverve a port...:* az Üdvözítő hagyta ezt meg az apostoloknak (Mt. 10, 14; Mk. 6, 11; Lk. 9, 5.) — *Ikónium:* a kisázsiai Likaónia fővárosa. Lakói frígek voltak, akik kereskedéssel foglalkoztak. — *A tanítványok:* azok, akik a pizidiai Antiochiában maradtak. Az apostolok Ikóniumban ugyanúgy hirdették az evan-

géliumot, mint Antiochiában, de ugyanúgy is jártak, mint Antiochiában. Kénytelenek Lisztrába menekülni. (Ap. Csel. 14, 1—6.)

SZENT PÁL LISZTRÁBAN. *Lisztrában* volt egy erőtlen lábú férfi, aki születésétől kezdve sánta volt és sohasem járt. Hallgatta Pált, amint beszélt. Ez ránézett s látta, hogy hisz gyógyulásában, fennhangon mondotta: „Állj fel egyenesen a lábadra!" Az felugrott és járt-kelt. A tömeg, amikor látta, hogy mit tett Pál, *likaóni nyelven felkiáltott:* „Emberekhez hasonlók lettek az istenek s leszálltak hozzánk!" Barnabást *Jupiternek,* Pált pedig *Merkuriusnak* hívták, mivel ő vitte a szót. A város előtti Jupiter templom papja bikákat és kosokat hozott a kapuk elé, hogy a néppel együtt áldozatot mutasson be. Amint ezt Barnabás és Pál apostolok meghallották, megszaggatták ruhájukat, a tömeg közé ugrottak és így kiáltottak: „Férfiak, miért teszítek ezt? Mi is halandók vagyunk, olyan emberek, mint ti és éppen azt hirdetjük nektek, hogy ezektől a hiábavalóságoktól térjetek az élő Istenhez, aki teremtette az eget és a földet, a tengert és mindazt, ami bennük van. Az elmult időkben engedte, hogy a pogányok mind az ő saját útjaikat járják. Azonban magát nem hagyta bizonyság nélkül, amikor is jót cselekedett az égből: esőt és gyümölcsöt érlelő időt adott, étellel és örömmel töltötte be szívünket." Ezeket mondották, alig bírták lecsillapítani a tömeget, hogy áldozatot ne mutassanak be nekik. De Antiochiából és Ikóniumból zsidók jöttek utánuk és rábeszélték a tömeget, s Pált megkövezték. Kivonszolták azután őt a városon kívülre abban a hitben, hogy meghalt. Követték őt azonban tanítványai. Miután felkelt, bement a városba s a következő nap pedig Barnabással együtt elutazott *Derbébe.* (14, 7—19.)

Lisztra: Ikóniumtól körülbelül 40 km-re van. — *Likaóni nyelven felkiáltott:* Pál görög nyelven beszélt nekik, amit megértettek, de a lelkesedés pillanatában anyanyelvükön kiáltanak fel. A likaóni nyelvről csak annyit tudunk, hogy nem tartozott sem a sémi, sem az indogermán nyelvcsaládhoz. — *Jupiter:* a rómaiak (görög: Zeus) főistene. — *Merkurius:* (görög: Hermész) a főisten hírnöke, tolmácsa. — *Derbe:* Lisztrától DK-re 75 km-re. Pál itt hirdette ezután az evangéliumot. Innét visszafordult Lisztrába, Ikóniumba és Antiochiába, hogy a hitben megerősítse a megtérteket. Mindenütt

papokat szentelt, hogy az istentiszteletet végezzék. Attaliából elhajóztak aztán Antiochiába és ott beszámoltak útjukról. (Ap. Csel. 14, 20—27.) Pálnak ez az útja körülbelül 46—49-ben volt. Ezalatt az út alatt téríti meg *Teklát* Ikóniumban, aki szűzességet fogadott és e miatt Pál is meg ő is bíróság elé kerültek. Pált megvesszőzték, őt pedig tűzhalálra ítélték. De a tűz nem ártott neki. Pizidiában vadállatok elé vetették, de az állatok nem ártottak neki. Ünnepe szeptember 23-án van. Életéről a Tekla-akták számolnak be (Acta Pauli et Theclae). Ez az irat 180 körül keletkezett és nagy tekintélye volt. Az Egyház apokrifnek jelentette ki. Ebben az iratban találjuk meg Szent Pál külsejének a leírását is. — Lisztrában ismerkedik meg Szent Pál *Timoteussal*, szeretett tanítványával. Pogány apától és a zsidó Eunikétől származott.

A JERUZSÁLEMI ZSINAT. Néhányan eljöttek Judeából és a testvéreket így tanították: „Hacsak körül nem metélkedtek Mózes törvénye szerint, nem üdvözülhettek." Erre nem kis felháborodás támadt ellenük Pál és Barnabás vezetésével, s elhatározták, hogy Pál és Barnabás és még *néhányan mások is közülük menjenek Jeruzsálembe* az apostolokhoz és a vénekhez e kérdés ügyében. Ezek tehát elkísérve az egyháztól átmentek Fönicián és Szamarián s mindenütt elmondták a pogányok megtérését, ami nagy örömet okozott minden testvérnek. Mikor pedig Jeruzsálembe érkeztek, fogadta őket az egyház, az apostolok s a vének, és hírt adtak, hogy mily nagy dolgot cselekedett az Isten velük. Felkeltek néhányan azok közül, akik a farizeusok pártjából tértek meg s mondották: Szükséges, hogy körülmetéljék őket s meg kell parancsolni, hogy tartsák meg Mózes törvényét.

Összegyűltek az apostolok és a vének, hogy megvizsgálják az ügyet. Mikor erre nagy vita támadt, felkelt Péter s így szólt: „Férfiak, testvérek! Ti tudjátok, hogy az Isten régtől fogva kiválasztott engem közülünk, hogy a pogányok az én számból hallják az evangélium igéjét és higgyenek. És a szíveket ismerő Isten bizonyságot tett, mert nekik is ugyanúgy megadta a Szentlelket, mint nekünk és nem tett különbséget mi köztünk és azok között, mikor a hit által megtisztította szívüket. Most tehát miért kísértitek az Istent, hogy igát helyezzünk a tanítványok nyakára, melyet sem atyáink, sem mi nem tudtunk elviselni? Sőt azt hisszük, hogy az Úr Jézus Krisztus kegyelme

által mi éppúgy üdvözülünk, mint ők is." Az egész sokaság elhallgatott erre és hallgatták Barnabást és Pált, amint elbeszélték, hogy mily nagy jeleket és csodákat tett az Isten általuk a pogányok között.

És miután elhallgattak, Jakab kezdett beszélni: „Testvérek, férfiak! Hallgassatok meg engem! *Simon* elmondotta, hogy mikép gondoskodott az Isten először arról, hogy az ő nevének népet szerezzen a pogányok közül. És ezzel megegyeznek a próféta szavai, mikép írva vannak: *Ezek után visszatérek* és újra felépítem Dávid leomlott sátorát, omladékait helyreállítom és felemelem azt, hogy a többi ember is keresse az Urat és minden nép, melyre segítségül hívják a nevemet: úgymond az Úr, aki megteszi azt. Öröktől fogva ismeretes az Úr előtt az ő munkája. Ezért én úgy ítélem, hogy *nem kell bolygatni azokat,* akik a pogányok közül tértek meg az Istenhez, hanem csak írjuk meg nekik, hogy tartózkodjanak a *bálványok undokságától,* a paráznaságtól, a *fullasztott állattól* és a *vértől.* Mert Mózesnek régtől fogva megvan a hirdetője *mindenegyes városban* a zsinagógában, ahol minden szombaton hirdetik őt."

Erre az apostolok és a vének és az egész Egyház jónak látta, hogy férfiakat választanak maguk közül és elküldik Antiochiába Pállal és Barnabással *Júdást,* akit melléknevén Barszabásnak hívnak és *Szilást,* akik a testvérek közül első férfiak voltak. S kezük által *ezt az írást küldték:* „Az apostolok, a vének azoknak a testvéreknek üdvözletüket küldik, akik Antiochiában, Szíriában és Ciliciában pogányokból lettek testvérek! Mivel hallottuk, hogy némelyek közülünk odamenve megzavartak benneteket szavaikkal és feldúlták lelketeket, bár mi nekik megbízást nem adtunk, jónak láttuk, hogy miután megegyeztünk, hogy férfiakat válasszunk és küldjünk hozzátok, az igen kedves Barnabásunkkal és Pálunkkal, olyan emberekkel, akik életüket adták a mi Urunk Jézus Krisztus nevéért. Elküldtük tehát Júdást és Szilást, akik ugyanazt nektek szóval is elmondják. Úgy tetszett ugyanis a Szentléleknek és nekünk, hogy semmi több terhet ne

rakjunk rátok, mint e szükségeseket: Tartózkodjatok a bálványoknak áldozott dolgoktól, a vértől, a fullasztottól és a paráznaságtól. Ha ezektől tartózkodtok, jól cselekedtek. Jó egészséget!" Miután elbocsátották őket, Antiochiába mentek, ahol összegyüjtötték a sokaságot és átadták a levelet. Mikor ezt elolvasták, megörültek a vigasztalásnak. Júdás és Szilás, mivel maguk is próféták voltak, sok szóval vigasztalták és erősítették a testvéreket. Egyideig még itt időztek, majd a testvérek békében elbocsátották őket azokhoz, akik őket küldték. Szilás azonban úgy látta jónak, hogy maradjon, azért Júdás egyedül tért vissza Jeruzsálembe. Pál és Barnabás is Antiochiában voltak, tanítottak, hirdették másokkal együtt az Úr igéjét. (15, 1—35.)

Néhányan mások is közülük menjenek Jeruzsálembe: Szent Pál apostolnak a Galatákhoz írt levele szerint (2, 1.) Titus is köztük volt. Titus valószínűleg antiochiai származású volt, akit Szent Pál antiochiai működése alatt térített meg pogányságából. — *Összegyűltek az apostolok:* ez az első zsinat 50-ben volt. — *Simon:* Péter. — *Ezek után visszatértek:* Ámosz 9, 11—12. — *Nem kell bolygatni azokat...:* a pogány-keresztényeket nem kell kényszeríteni a zsidó szertartások felvételére, csupán a köztük lakozó zsidók miatt kerüljenek egy-két dolgot, ami megbotránkoztatná őket. — *Bálványok undokságától:* a bálványoknak áldozott dolgoktól, főkép a feláldozott állatok húsától, mert ezt a mészárszékekben hoztak forgalomba. — *Fullasztott állattól:* akár megfojtott, akár megfulladt állattól, melynek a vére nem folyt ki a testből. — *Vértől:* a zsidó számára a vértől való tartózkodás külön isteni parancs volt. — *Mindenegyes városban:* erről a parancsról a pogányok tudomást szerezhettek mindenütt, hisz szombatonkint a zsinagógákban felolvassák az ilyen tilalmakat is. — *Júdás:* talán Józsefnek (Ap. Csel. 1, 23.) volt a testvére. — *Szilás:* Szent Pál leveleiben Szilvánusnak nevezi. Szent Pál kísérője volt. — *Ezt az írást küldték:* a legrégibb egyházi okmány, ami fennmaradt.

II. Szent Pál második útja

Kr. u. 51—53.

SZENT PÁL ÚTNAK INDUL. Néhány nap mulva pedig Pál így szólt Barnabáshoz: „Menjünk vissza, látogassuk meg a testvéreket minden városban, ahol az Úr igéjét prédikáltuk, hogy mikép vannak." Barnabás magá-

val akarta vinni Jánost, akit melléknevén Márknak hívtak. Pál azonban kérte őt, mivel eltávozott tőlük Pamfíliában és nem ment velük a munkára, hogy *ne vigyék magukkal.* Így nézeteltérés támadt közöttük annyira, hogy elváltak egymástól és Barnabás maga mellé vette Márkot és elhajózott Ciprusba. *Pál pedig Szilást választotta és elutazott.* A testvérek az Isten kegyelmébe ajánlották. Bejárta pedig Szíriát és Ciliciát, megerősítette az egyházakat. Megparancsolta, hogy tartsák meg az apostolok és a vének parancsait. (15, 36—41.)

Ne vigyék magukkal: Márk talán félt az első alkalommal az út nehézségeitől és ezért maradt le. E miatt vonta magára Pál nehezteléséit. Később azonban Pál mellett találjuk. — *Pál... elutazott:* a második út 51—53-ig tartott. Pál eljutott Derbébe, Lisztrába. Itt maga mellé veszi Timoteust. Frígiát, Galáciát együtt járják be s eljutnak Troászba. Troász a régi Trója közelében feküdt. Innét indultak a hajók Macedóniába. (16, 1—8.)

A TROÁSZI LÁTOMÁS. Lementek Troászba. Látomása volt Pálnak éjtszaka idején. Egy macedón férfi állt előtte s így kérte őt: „Jöjj át Macedóniába és segíts rajtunk." A jelenés után rögtön *igyekeztünk* útnak indulni Macedóniába, mert megbizonyosodtunk, hogy az Isten hívott bennünket, hogy hirdessük nekik az evangéliumot. (16, 8—10.)

Igyekeztünk: hajót kerestek. Itt Szent Lukács a többesszám első személyét kezdi használni, ami azt mutatja, hogy Troászban csatlakozott Szent Pálhoz. Troászból Filippibe mentek, ahol Szent Pál meggyógyított egy szellemtől megszállott leányt, aki „jövendöléseivel nagy hasznot hajtott gazdáinak". (16, 16.) E miatt a leány gazdái megharagszanak és Szent Pált elfogatják. (16, 11—21.)

A FILIPPI BÖRTÖNBEN. A nép összegyűlt ellenük. A *bírák* leszedették róluk a ruhát és megvesszőztették őket. Miután sok ütést mértek rájuk, börtönbe vetették őket s megparancsolták az őrnek, hogy jól vigyázzon rájuk. Mivel ez ilyen parancsot kapott, a belső börtönbe vitte őket s lábukat kalodába szorította. Éjfélkor Pál és Szilás imádkoztak, dícsérték az Istent s a foglyok hallgatták őket. Hirtelen nagy földrengés támadt, úgyhogy a börtön alapjai megremegtek. És rögtön kinyílt minden ajtó s mindenkinek a bilincse megoldódott. Mikor a bör-

tönőr felriadt és nyitva látta a börtön ajtait, kihúzta kardját s meg akarta magát ölni, mert azt hitte, hogy a foglyok megszöktek. Pál azonban fennhangon így kiáltott: „Semmi rosszat ne tégy magaddal, mert mindannyian itt vagyunk." Ekkor világosságot kért, bement és remegve borult Pál és Szilás lábához. Majd kivezette őket s mondotta: „Uraim, mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?" Azok ezt felelték neki: „Higgy az Úr Jézusban és üdvözülsz te és házad népe is." Az Úr igéjéről beszéltek neki és mindenkinek, aki a házában volt. Magához vette őket még az éjtszaka ugyanabban az órában, megmosta sebeiket. Azonnal megkeresztelkedett ő és egész házanépe. Miután átvezette házába, asztalhoz ültette őket s örvendezett egész házával, hogy Isten híve lett. Mikor pedig megvirradt, a bírák szolgákat küldtek ezzel az üzenettel: „Bocsásd szabadon azokat az embereket." A börtönőr hírül adta Pálnak ezeket a szavakat: „Ide küldöttek a bírák, hogy engedjelek el titeket. Most tehát menjetek ki és távozzatok békében." Pál azonban ezt mondotta nekik: „Nyilvánosan megvesszőztek minket ítélet nélkül, jóllehet *római polgárok vagyunk* és most titokban akarnak minket kiengedni? Nem úgy! Jöjjenek el és ők engedjenek ki minket." A szolgák elvitték ezt a hírt a bíráknak. Megijedtek, mikor megtudták, hogy rómaiak. Eljöttek, megkövették őket, kivezették és kérték őket, hogy a városból távozzanak. Amint kijöttek a börtönből, bementek *Lidiához* s miután látták a testvéreket, megvigasztalták őket, ezután *elutaztak*. (16, 22—40.)

A bírák... megvesszőztették: a nép csődülete miatt mellőzték a hivatalos eljárást s így történt, hogy római polgárokat a törvény ellenére (Lex Porcia) megvesszőztettek. — *Római polgárok vagyunk:* a római polgár megvesszőzése törvényellenes cselekedet volt, melyért igen súlyos megtorlás (hivatalvesztés) járt. — *Lidia:* bíborárús asszony, aki megkeresztelkedett s felajánlotta házát az Apostolnak. — *Elutaztak:* az ige használatából arra következtetünk, hogy Szent Lukács Filippiben maradt. Szent Pál Tesszalonikába (Szaloniki) (92) ment, ahonnét a zsidók elűzték. Innét Beröába ment. A tesszaloniki zsidók utána mentek és fellázították ellene a tömeget. Szilás és Timóteus hátrahagyásával Athénbe ment most Szent Pál, ahová maga után rendelte két kísérőjét. (17, 1—15.)

SZENT PÁL ATHÉNBEN. Mikor pedig Pál *Athénben várta őket,* megrendült benne a lélek, látva a bálványimádásba merült várost. A zsinagógában vitatkozott a zsidókkal és az istenfélőkkel, valamint naponkint a piacon azokkal, akik ott voltak. Némely *epikureus* és *sztoikus* bölcselő vitatkozott vele. Egyesek így szóltak: „Mit akar ez a fecsegő mondani?" Mások pedig: „Úgylátszik, hogy új isteneket hirdet", mert Jézusról és a feltámadásról beszélt nekik. Megragadták őt és az *Areopágusra* vitték s mondották: „Megtudhatjuk-e, hogy mi az az új, általad hirdetett tanítás? Mert valami új dolgot beszélsz a fülünkbe. Meg akarjuk tehát tudni, hogy mi ez?" (Az athéniek és az ott lakó jövevények mind mással sem törődtek, mint azzal, hogy valami ujságot mondjanak vagy halljanak.)

Pál pedig az Areopágus közepére állt s így beszélt: „Athéni férfiak! Igen vallásosaknak látlak titeket mindenben. Körüljártam ugyanis és megnéztem bálványképeiteket s találtam egy oltárt, melyen ez volt írva: *Az ismeretlen istennek.* Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van, minthogy ő az égnek és a földnek Ura, nem lakik kézzel épített templomokban, sem nem szorul arra, hogy az ember keze által tiszteltessék, mivel ő adja mindennek az életet, a leheletet és mindent. Ő tette azt, hogy egytől származzék az egész földkerekségén lakó emberi nem, megállapította ittlakásuk megszabott idejét és határait, hogy keressék az Istent, hogy úgy kitapogassák és megtalálják, jóllehet nincs messze egyikünktől sem. Mert benne élünk, mozgunk és vagyunk, ahogy a *költőitek közül* is mondották egyesek: Az ő nemzetségéből valók vagyunk. Mivel tehát az Isten nemzetségéből valók vagyunk, nem szabad azt gondolnunk, hogy az istenség hasonló az aranyhoz, az ezüsthöz, a kőhöz, a művészet vagy az emberi gondolat valamilyen alkotásához. Az Isten elnézett a tudatlanság ez ideje felett, most azonban hirdeti az embereknek, hogy mindannyian mindenütt bánatot tartsanak, mert meghatározta a napot, amelyen igazságban meg fogja ítélni a világot egy férfi által, akit erre kirendelt s igazolt mindenki előtt, amikor

halottaiból feltámasztotta." Mikor azonban a halottak feltámadását hallották, egyesek kigúnyolták, mások pedig mondották: „Majd ismét meghallgatunk téged erről." Igy távozott Pál közülük. Egyes férfiak hozzá csatlakoztak, akik közt volt areopagita *Dénes* is és egy Damarisz nevű asszony és velük együtt mások. (17, 16—34.)

Athénben várta őket: Athén egyeteméről volt híres. Megmaradt továbbra is a római birodalomban szellemi központnak. Különféle bölcselő irányokhoz tartozó bölcselők tanítottak Athénben. (93) — *Epikureus:* ez a bölcseleti rendszer az isteneket az emberekhez hasonló lényeknek tartotta. Erkölcstanuk szerint az egyedüli jó az élvezet s az egyedüli rossz a szenvedés. — *Sztoikus:* e bölcseleti rendszer szerint az anyagi világot betölti a világlélek. Minden szükségszerűen következik be, ezért az embernek erkölcsi szempontból közömbösnek kell lennie mindennel szemben. — *Areopágus:* Ares (Mars) kerülete. Egy domb volt Athénben. Régente itt tartották a vértörvényszéket. Ezért erről nevezték el a legfőbb bíróságot is, mely vallási ügyekben is ítélt. A bíróság azonban az üléseit a vásártéren lévő oszlopcsarnokban tartotta. — *Az ismeretlen istennek:* ilyen feliratú oltárt már találtak (94). — *Költőitek közül:* két költőnél is előfordul ez az idézet: Arátosz (Kr. e. 315—240) és Kleantesz (Kr. e. 260). — *Dénes:* az Areopagusnak a tagja. A hagyomány szerint Athén első püspöke. Szent Pál athéni beszéde megmutatja, hogy a pogányoknak mikép szokott beszélni az Apostol. — Szent Pál Athénből Korintusba (95) ment, ahol másfél évig tartózkodott. A korintusi zsinagóga felirata 1898-ban előkerült. Itt a zsidók Gallio prokonzul elé viszik, aki azonban a zsidókat vádjukkal együtt visszautasítja. (Gallio Szenekának volt a fivére. Delfi városban találtak egy felirattöredéket (96). A felirat Klaudius császár levelét tartalmazza. A levélben meg van említve, hogy írásának idején Junius Gallio volt Achája prokonzulja (52 január—augusztus). Ez a felirattöredék nagyon fontos Szent Pál kronológiájához, mert ebből meg tudjuk állapítani, hogy mikor tartózkodott Korintusban. Igy Szent Pál korintusi tartózkodása 51—52 közé esik. Szent Pál Korintusból, hogy Istennek tett fogadalmát teljesítse, hajón elment Efezusba, innét Cezáreába, majd Jeruzsálembe utazott. Fogadalmának teljesítése után újból Antiochiába ment. (18, 1—22.)

SZENT PÁL LEVELEI A MÁSODIK ÚT ALKALMÁBÓL. Szent Pál nem elégedett meg azzal, hogy személyesen hirdette az igét és gondozta híveinek lelkét, hanem távolról is az a gondolat foglalkoztatta, hogy minél többet tehessen lelkükért. Ezért a tollhoz nyúlt és így keletkeztek levelei.

Első levele a tesszalonikaiakhoz. Szent Pál Tesszalonikában csak rövid ideig tudta hirdetni az igét és menekülni volt kénytelen. Aggódott új híveiért, ezért Athénből elküldte hozzájuk Timoteust,

hogy hozzon neki híreket új híveiről. Timoteus jó hírekkel tért vissza, de Pált már Korintusban találta. Ekkor írja innét első levelét, kb. 52-ben. A levélben örömét fejezi ki, hogy ragaszkodnak a hithez s így példaképül szolgálnak másoknak. Hálát mond azért, hogy ragaszkodnak hozzá. Inti őket az Istennek tetsző életre. Kioktatja őket a feltámadásról és arról, hogy ne hagyják magukat félrevezetni az Úr közeli eljövetelével, bár erre mindig készen kell lenni. Megemlíti még a holtak feltámadását is.

Második levél a tesszalonikaiakhoz. Szent Pál első levele nem oszlatta el teljesen a kétségeket, mert sokan várták továbbra is Krisztus közeli eljövetelét. Ezért ugyancsak Korintusból írja meg 52-ben a második levelét is Tesszalonikába. Megdícséri a hívek szép hitéletét; ezért majd az Istentől megkapják a jutalmat. Az Úr második eljövetele miatt ne aggódjanak, mert előbb „jönnie kell az elszakadásnak, és meg kell jelennie a bűn emberének, a kárhozat fiának". (2, 3.) Ezért kitartásra buzdítja a híveket.

III. Szent Pál harmadik útja

Kr. u. 54—58.

Szent Pál Antiochiából elindult és bejárta Galácia és Frígia egyházait. Eljutott Efezusba, ahol a János keresztségével megkeresztelteket megkeresztelte s rájuk hívta a Szentlelket. Efezusban három évig működött, eleinte a zsinagógában, majd Tirannus iskolájában. Az ige nemcsak Efezusban, hanem a környéken is terjedt. Sok csoda is történik Pál keze által. „A hívők közül sokan eljöttek és megvallották s megjelentették tetteiket." (19, 18.) Elhozták babonás könyveiket s elégették. Az elégetett könyvek értéke 50,000 dénár volt. Efezusban Demetrius ezüstműves lázadást támaszt Pál ellen. Demetrius az ezüstművesek ipartestületének volt a feje. Az ezüstművesek az efezusi Diána (97) templomát (98) készítették el kis emlékek alakjában az odasereglő zarándokok számára. Most ezt a keresetüket féltették Páltól. Pál Efezusból Macedóniába és Görögországba megy, ahonnét azonban a zsidók árnykodásai miatt kénytelen tervbe vett hajóútja helyett Macedónián keresztül menni Filippibe s onnét Troászba hajózott. (18, 23—20, 6.) Ez az út 54-től 58-ig tartott.

SZENT PÁL TROÁSZBAN. *A hét első napján* pedig, amikor *kenyértörésre összejöttünk,* Pál beszélni kezdett velük, mivel másnap el akart utazni és a beszédét egészen éjfélig húzta ki. Sok lámpa volt a felső teremben, ahol össze voltunk gyűlve. Egy Eutichesz nevű ifjú az ablakban ült s mély álomba merült, míg Pál hosszasan beszélt. A mély álomban leesett a harmadik emeletről s holtan

szedték fel. Pál lement hozzá, ráborult, átölelte s ezt mondta: „Ne ijedjetek meg, mert a lélek benne van." Azután felment, megtörte a kenyeret, evett, és még hosszasan beszélt, egészen a virradatig s *így utazott el.* Az ifjút pedig elevenen hozták oda s igen megvigasztalódtak. (20, 7—11.)

A hét első napján: vasárnap. — *Kenyértörésre:* szentmisére. — *Összejöttünk:* Szent Lukács újból csatlakozott Szent Pálhoz. — *Így utazott el:* Szent Pál gyalog ment Asszosba (Troásztól D-re 40 km-re), míg a többiek hajón mennek oda. Itt ő is felszállt a hajóra és Milétusba mentek. Mivel pünkösdre Jeruzsálemben akart lenni, nem volt ideje elmenni Efezusba. Ezért ide rendelte az efezusi papságot s ezektől itt búcsúzott el. Végre Cezáreába érkezett, ahol Fülöp diákonusnál szállt meg. Ide érkezett egy Agabus nevű próféta, aki Pál övével megkötözte magát kezén és lábán, s így jövendölte meg az Apostol elfogatását. Pál kísérete kérlelte, hogy ne menjen Jeruzsálembe, de nem tudták őt erről lebeszélni. Jeruzsálemben szívesen fogadják Pált, aki beszámolt Szent Jakab és a papok előtt működéséről. Pál a beszámoló után nazireátusi fogadalmát akarja teljesíteni, felment ezért a templomba. (20, 12—21, 26.)

LEVELEK A HARMADIK ÚT ALKALMÁBÓL. *Levél a galatákhoz.* A keltákhoz tartozó galaták Európából kerültek el Nagy Sándor halála után Kis-Ázsiába. (Kr. e. 3. sz.) Országuk római tartomány lett. A tartomány a Fekete-tenger déli részén terült el, Ancira (a mai Ankara) volt a fővárosa. Később hozzájuk számították még a délre fekvő tartományokat is (Likaónia, Izauria, Frígia DK-i része, Pizidia, Pamfília, Cilicia egyes részei). Szent Pál első útja alkalmával csak a déli részeket látogatta meg, míg az északi részekbe csak második és harmadik útja alkalmával jutott el. Az élénk életet élő egyházakba zsidó tévtanítók kerültek be, akik a Mózes-féle törvény megtartását hangoztatták mint az üdvösség alapját. Ezért Szent Pál apostoli tekintélyét is csökkenteni igyekeztek. Azt állították, hogy ő küldetését nem Jézustól, hanem emberektől kapta. Sok embert félrevezettek tanításukkal, Szent Pál ezért Efezusból 54-ben levelet intéz hozzájuk. Az igazi, egyedüli evangéliumot hirdette nekik, hisz küldetését személyesen Krisztustól kapta, mint a többi apostol. A keresztény természetfeletti élet alapja nem a Mózes-féle törvény, hanem az Úr Jézus halála. Ezért aki az ószövetségi törvényt megtartja, az elszakad Krisztustól. A levél vége felé a hívők figyelmébe ajánlja az igazi keresztény életet. Ez az erények gyakorlásában áll.

Korintusi első levél. Korintus elsőrendű kereskedelmi gócpont volt. Ebből következik, hogy gazdag város volt élénk szellemi élettel és nagyon romlott erkölcsökkel. Szent Pál első útja alkalmával járt a városban, ahol sikerrel működött. Pál harmadik útja alkalmával Korintusban megtelepedett egy Apollo nevű alexandriai származású zsidó, aki kereszténnyé lett. Elkezdte hirdetni ő is az evan-

géliumot elegáns nyelven s e miatt sokak szemében többnek tűnt fel, mint Pál a maga egyszerű beszédével. A Jeruzsálemből jött zsidókeresztények meg Szent Pétert állították szembe Szent Pállal. Voltak, akik pedig mindenkitől függetlenítették magukat és egyenesen „Krisztus híveinek" mondták magukat. A viszályhoz hozzájárult a világváros erkölcsi légköre, mely a kereszténveket is megfertőzte. Szent Pál Efezusból írt nekik a harmadik út alkalmából és figyelmeztette őket a bajokra. Ez a levél azonban elveszett. A válaszlevélen kívül Szent Pál máshonnan is értesült a korintusi egyház bajairól és ezért 57 tavaszán Efezusból levelet írt Korintusba. A levélben először is a pártok ellen kel ki, hisz egy Isten és egy keresztség van. A levél második részében a korintusi egyház bűnei ellen emeli fel szavát. A mostohaanyjával együtt élő keresztényt kizárja az Egyházból, figyelmezteti őket, hogy kerüljék a parázna-ságot és ne menjenek pereikkel pogány bíróság elé. Utána kifejti tanítását a házasságról és szűzességről és tanácsot ad nekik, hogy mikép viselkedjenek a bálványoknak áldozott hússal szemben. A harmadik részben utasítást ad az istentisztelettel kapcsolatban. Itt kifejti tanítását az Oltáriszentségre vonatkozólag. A negyedik részben Krisztus és a halottak feltámadásáról ír. — A levélből megismerjük az őskeresztények belső életét és ezért ilyen szempontból is igen becses emlék.

Korintusi második levél. Szent Pál első levelének elküldése után Titust is elküldi Korintusba, hogy személyesen nézzen utána a dolgoknak. Ő maga Efezusban akarta megvárni Titust a hírekkel, de a Demetriustól szított lázadás következtében előbb veszi át a híreket tőle. Találkozott ugyanis Titussal Macedóniában (Filippi?). A hírek részben örvendetesek, részben aggasztók voltak. Ezért most innét Macedóniából 57 őszén megírja második levelét Korintusba. A levél első részében védekezik a korintusiak vádjával szemben, hogy állhatatlan, mert eltér útitervétől. Itt leírja apostoli életét. A második részben sürgeti a jeruzsálemi egyház számára rendelt gyüjtést, amit már az előző levelében is figyelmükbe ajánlott. A harmadik részben apostoli működését védi a rágalmakkal szemben. — A levélből megismerjük Szent Pál belső életét.

Levél a rómaiakhoz. A kereszténység még talán az első pünkösdön résztvett zsidók révén került el Rómába. Virágzó egyházi életről beszélnek a hagyományok, és Szent Pétert tekintik a római egyház megalapítójának. Mikor Klaudius császár kiutasítja a zsidókat, akkor elhagyják a várost a zsidókból lett keresztények is (Kr. u. 49) és a római egyházban csak a pogányokból lett keresztények maradnak meg. Ezekhez írja Szent Pál apostol levelét 58-ban Korintusból. Az apostolnak már régi terve volt, hogy eljusson Rómába és ott hirdesse az evangéliumot. Minden ember bűnös, ezért megváltásra szorulunk. Ezt nem kaphatjuk meg a Mózes-féle törvény révén, hanem egyedül az Úr Jézusban való hit által. A megigazulás csak a hitből származik, oda nem elegendő az Ábrahámtól való testi leszármazás. Az Isten nem veti el véglegesen Izraelt, mert a

pogányok megtérése után ők is megtérnek. A levélnek dogmatikus részét erkölcsi intelmek követik. — A levél dogmatikai szempontból nagyon fontos igazságokat tartalmaz.

IV. Szent Pál fogsága

Kr. u. 58—63.

SZENT PÁL ELFOGATÁSA. Mikor az *Ázsiából való zsidók* meglátták őt a templomban, felizgatták ellene az egész népet, kezüket rátették s így kiáltoztak: „Izraelita férfiak! Segítsetek! Ez az az ember, aki a nép, a törvény és e hely ellen mindenütt mindenkit tanít, sőt még *pogányokat is bevezetett a templomba* és ezt a szent helyet megfertőzte." Vele látták ugyanis az efezusi Trofimust a városban s azt gondolták, hogy Pál őt is magával vitte a templomba. Az egész város felizgult, a nép összefutott. Megragadták Pált és a templomon kívülre hurcolták, a kapukat rögtön bezárták. Mikor azonban meg akarták ölni, azt a hírt vitték a *helyőrség* ezredeséhez, hogy egész Jeruzsálem fellázadt. Ez azonnal maga mellé vette a katonákat és a századosokat s lesietett hozzájuk. Amikor észre vették az ezredest és a katonákat, felhagytak Pál ütlegelésével. Ekkor odament az ezredes, megfogta és két lánccal megkötöztette őt. Majd megkérdezte, hogy kicsoda és mit csinált. A tömegből ki ezt, ki azt kiáltotta. Mivel a zajongás miatt nem tudhatta meg a biztosat, a várba vitette. Mikor pedig a lépcsőkhöz ért, a nép erőszakossága miatt a katonák úgy vitték. Az őt követő nép ugyanis ezt kiáltozta: „Veszítsd el őt!" Mikor pedig már majdnem a várba vezették be Pált, ezt mondotta az ezredesnek: „Szabad-e valamit mondanom neked?" Aki mondotta: „Hát te tudsz görögül? Nemde, te vagy az *az egyiptomi,* aki nemrégen zavart keltettél és kivezettél négyezer *szikárius* férfit a pusztába?" Pál így felelt neki: „Én zsidó ember vagyok a ciliciai Tarizusból, ennek a nevezetes városnak a polgára. Kérlek téged, engedd meg, hogy a népnek beszéljek." Mikor erre ez az engedélyt megadta, Pál a lépcsőkön állva intett kezével a népnek, mire nagy csend lett és zsidó nyelven *megszólalt.* (21, 27—40.)

Ázsiából való zsidók: Kis-Ázsia egyik tartományának volt a neve Ázsia. — *Pogányokat vezetett be a templomba:* a templom elkerített belső udvarába, ahová csak zsidók léphettek be. — *A helyőrség:* a latinban cohors (zászlóalj) szó áll. A helyőrség az Antónia-várban volt, ahonnét két kapun lehetett lejutni a templomtérre. — *Az egyiptomi:* egy egyiptomi zsidó, aki lázadást szervezett. Prófétának adta ki magát és önálló országot akart felállítani. Többezer emberrel vonult Jeruzsálem alá s azt állította, hogy szavaira a város falai összeomlanak és azokon keresztül vonulnak be majd a városba. Félix katonái azonban leverték ezt a lázadást. Ez az egyiptomi nem tudott görögül s ezért csodálkozott az ezredes, hogy Pál görögül szólt hozzá. — *Szikárius:* a római uralom ellen fogtak össze egy pártban a szikáriusok. Nevüket a ruhájuk alá rejtett tőrről (sica) kapták. Ezzel orozva ölték meg ellenfeleiket. — *Megszólalt:* Szent Pál beszédében elmondja életét egészen megtéréséig. De mikor beszédében odáig jutott el, hogy őt az Isten a pogányokhoz küldte, a zsidók félbeszakítják zajongásukkal Pált. (22, 1—21.)

SZENT PÁL KINVALLATÁSA ELLEN TILTAKOZIK. Eddig meghallgatták beszédét, de erre el kezdtek kiáltozni: „Veszítsd el az ilyen embert a földről, mert nem szabad neki élnie." Mivel azonban kiabáltak, *ruháikat ledobálták és port szórtak a levegőbe,* az ezredes megparancsolta, hogy a várba vezessék őt, ostorozzák meg és így vallassák ki, hogy megtudja, hogy mi miatt kiabáltak úgy rá. Mikor azonban szíjakkal megkötözték őt, Pál így szólt az ott álló századoshoz: „Szabad-e nektek római polgárt ítélet nélkül megkorbácsolnotok?" Amint ezt hallotta a százados, az ezredeshez ment s jelentette neki: „Mit akarsz tenni? Mert ez az ember római polgár." Erre az ezredes hozzáment és megkérdezte: „Mondd meg nekem, vajjon római polgár vagy?" Erre ezt felelte: „Igen." Az ezredes így folytatta: *„Én nagy pénzért jutottam ehhez a polgárjoghoz."* Pál pedig így válaszolt: „Én pedig ebben születtem." Erre rögtön eltávoztak tőle azok, akik kínozni akarták. *Az ezredes is megijedt,* mikor megtudta, hogy római polgár s mégis megkötöztette. (22, 22—29.)

Ruháikat... levegőbe: a nagyfokú harag külső jele volt ez. — *Én nagy pénzért jutottam ehhez a polgárjoghoz:* az ezredes neve: Klaudius Lizias (Ap. Csel. 23, 26.) azt mutatja, hogy görög származású volt, aki Klaudius császártól szerezte a polgárjogot. A polgárjogot ebben az időben a császár felesége és környezete pénzért árulta. — *Az ezredes is megijedt:* mert vétett a Lex Porcia ellen,

amikor szíjakkal megkötöztette Pált. Az ezredes másnap a főtanács elé állította Pál, hogy megtudja a vádat. Pál a főtanács előtt azt mondta beszédében, hogy a feltámadás miatt került a törvény elé. Erre nagy vita támadt a farizeusok és a szadduceusok közt, és a farizeusok közül többen mellette szólaltak fel. Az ezredes féltette Pál életét s ezért a várba vitette. A zsidók közül negyvenen összeesküdtek Pál élete ellen, hogy addig nem esznek semmit sem, míg meg nem ölték az Apostolt. Pál nővérének a fia tudomást szerzett erről s jelentést tett a dologról az ezredesnek, aki még az éjjel 70 lovas és 200 dárdás kíséretében Pált útnak indította Cezáreába Félix helytartóhoz (Kr. u. 52—60) egy levél kíséretében. (22, 30—23, 25.)

SZENT PÁL FÉLIXNÉL. Levelet írt, melynek tartalma ez volt: „Klaudius Lizias Félixnek, a kegyelmes helytartónak üdvöt! A zsidók ezt a férfit elfogták s meg akarták ölni, mire katonasággal közbeléptem, kiragadtam, mivel megtudtam, hogy római. Meg akartam tudni, hogy mivel vádolják őt, bevittem őt a főtanácsukba. Úgy találtam, hogy törvényük vitás pontja miatt vádolják őt, de nincs semmi halálra vagy büntetésre méltó bűne. De jelentést kaptam, hogy cselt készítettek ellene, hozzád küldtem őt. A vádlóknak is tudtára adtam, hogy előtted jelenjenek meg. Jó egészséget!" A katonák a kapott parancs szerint magukkal vitték Pált és még az éjtszaka *Antipatriszba* értek. Itt másnap a lovasokat vele együtt tovább küldték, maguk pedig visszatértek a várba. Azok mikor Cezáreába érkeztek, átadták a levelet a helytartónak s Pált is eléje állították. Elolvasta a levelet s megkérdezte, hogy *melyik tartományból való* s miután megtudta, hogy Ciliciából, ezt mondotta: „Mihelyt vádlóid megérkeznek, kihallgatlak." Megparancsolta, hogy *Heródes palotájában* őrizzék. (23, 26—35.)

Antipatrisz: Jeruzsálem és Cezárea között körülbelül félúton. Itt már nem kellett félni a zsidóktól, azért a gyalogosok visszatértek. — *Melyik tartományból való:* ezt a kérdést az illetékesség megállapítása miatt teszi fel. — *Heródes palotájában:* Nagy Heródes építette ezt a megerősített palotát. A római helytartók itt székeltek. Öt nap mulva a főtanács kiküldöttei egy Tertullus nevű ügyvéddel megjelentek a helytartó előtt s a lázadás vádját emelték Pál ellen. Pál védekezett a vád ellen, a helytartó azonban nem mentette fel őt, hanem fogságban tartotta őt két éven keresztül, mert remélte, hogy Pál fizetni fog azért, hogy kiszabaduljon. Pál azonban nem fizetett és így Félix átadta őt utódának, Porcius Fesztusnak. Az új helytartó

elővette a zsidók kérésére Pál ügyét s ki akarta őt adni a zsidóknak. Pál ez ellen azonban tiltakozott s a császárhoz fellebbezett. Erre Fesztus kimondta a szót: „A császárhoz fellebbeztél, a császárhoz fogsz menni." (25, 12.) Fesztushoz érkezett néhány nap mulva II. Agrippa király feleségével s Pált ez elé állította Fesztus, hogy megtudja, hogy tulajdonképen miről vádolják Pált és tudja, hogy mit kell jelentenie a császárnak. Pál nagy beszédet mondott, amiben elmondta megtérését és működését. Agrippa király megállapítása Pálról ez volt: „Ezt az embert el lehetett volna bocsátani, ha nem fellebbezett volna a császárhoz." (26, 32.) Pál 58—60-ig volt Cezáreában fogságban. (24, 1—26, 32.)

SZENT PÁL ÚTJA RÓMÁBA. Miután úgy döntöttek, hogy Itáliába viszik őt hajón, Pált átadták a többi fogollyal együtt az *Auguszta-zászlóalj* Julius nevű századosának. Felszálltunk egy *adrumittiumi hajóra,* megkezdve a hajózást az ázsiai helységek felé, útnak indultunk. A tesszalonikai macedón Arisztarchus is velünk tartott. Másnap Szidonba érkeztünk. Julius emberségesen kezelte Pált, megengedte, hogy barátaihoz menjen s gondoskodjék magáról. Onnét elindulva Ciprus alá hajóztunk, mivel ellenkező irányú szelek voltak. *Cilicia és Pamfilia tengerén* keresztülhajózva a liciai *Lisztrába* érkeztünk. A százados ott egy Itáliába menő *alexandriai hajót talált.* Arra szállított át minket. Mivel a hajóval több napon át csak lassan haladtunk, nehezen jutottunk el *Knidusig,* mivel a szél akadályozott minket. *Szalmone* táján Kréta alatt tovább hajóztunk. Alig bírtunk elhajózni mellette. *Boniportus* nevű helyhez érkeztünk, *Talassza* város közelében. Már az idő igen eljárt és a hajózás nem volt már biztonságos, a *bőjt* is eljárt már. Pál e szavakkal figyelmeztette őket: „Férfiak, látom, hogy a hajózás nemcsak a rakomány és a hajó számára, hanem az életünkre is bajjal és sok kárral kezd járni." A százados azonban inkább hitt a kormányosnak és a hajóskapitánynak, mint Pál szavainak. Mivel nem volt telelésre alkalmas kikötő, a többség megállapodott abban, hogy elhajóznak innét és Fönix-be mennek telelni, mely Krétának kikötője és a DNy-i és ÉNy-i szél irányában fekszik. Mivel a déli szél gyengén fújt, azt hitték, hogy szándékuk mellett kitarthatnak, elindultak *Asszontól* s tovább mentek Kréta mellett.

Nem sokkal azután az ÉK-i forgószél zúdult le onnét. Elragadta a hajót, nem tudtunk szembeszállni a széllel, átengedtük magunkat a viharnak, mely vitt bennünket. Egy kis, *Kaudának* nevezett sziget alá futottunk. Alig bírtuk megtartani a mentőcsónakot. Miután felhúzták, védőeszközöket használtak, *körülkötözték a hajót.* Féltek, hogy a *Szirtiszre kerülnek. Leengedték a lassítót* s így haladtak tovább. Az erős vihar tovább dobált bennünket, másnap kihányták a rakományt, harmadnap pedig saját kezükkel dobálták ki a hajó felszerelését. Több napon át nem volt csillag. A vihar pedig tovább dühöngött. Minden reményünket elveszítettük, hogy megmenekülünk. Miután már sokat éheztek, Pál közéjük állt s így szólt: „Ó férfiak! Rám kellett volna hallgatnotok és nem elindulni Krétából. Elkerülhettük volna ezt a bajt és veszteséget. De most azt mondom nektek, hogy bízó lélekkel legyetek, mivel egy lélek sem vész el közületek, csupán csak a hajó. Éjtszaka ugyanis mellém állt az Úr angyala, akié vagyok és akinek szolgálok s mondotta: Ne félj, Pál! A császár elé kell állnod és íme az Isten neked ajándékozta mindazokat, akik veled hajóznak. Férfiak, ezért bízó lélekkel legyetek, mert hiszek az Istennek, hogy úgy lesz, amint azt hírül kaptam. Valami szigetre kell kijutnunk." Amikor a tizennegyedik éjtszaka elérkezett, mióta az *Adrián hajóztunk,* éjféltájban a hajósok úgy vélték, hogy szárazföldet látnak feltűnni. Erre lebocsátották a mérőónt. Húsz ölet mértek. Kisvártatva tizenöt ölet találtak. Féltek, hogy szirtekbe ütközünk, a hajó faránál négy vasmacskát bocsátottak le s alig várták, hogy világos legyen. Mikor a hajósok el akartak menekülni a hajóról s a mentőcsónakot azzal az ürüggyel bocsátották le a tengerre, hogy a hajó orráról vetik ki a vasmacskát, Pál így szólt a századoshoz és a katonákhoz: „Ha ezek nem maradnak a hajón, nem menekülhetünk meg." Ekkor elvágták a katonák a mentőcsónak köteleit s engedték, hogy kiessék. Mikor virradni kezdett, Pál mindannyiokat kérte, hogy vegyenek magukhoz táplálékot: „Ma már tizennegyedik napja *vártok étlenül* s nem vesztek magatokhoz semmit sem. Ezért kérlek titeket, vegyetek maga-

tokhoz ételt, az javatokra szolgál. Egyitek sem veszíti el még hajaszálát sem fejéről." Miután ezeket mondotta, *vette a kenyeret,* hálát adott az Istennek mindannyiok előtt, s miután megtörte, enni kezdett. Erre mindnyájan megnyugodtak és ételt vettek magukhoz. A hajón pedig kétszázhetvenhat lélek volt. Miután jóllaktak, úgy könnyítettek a hajón, hogy a gabonát a tengerbe vetették. Miután pedig megvirradt, a szárazföldet nem ismerték fel, de *észre vettek egy öblöt,* melynek lejtős partja volt. Azt gondolták, hogy ha lehet, erre vezetik rá a hajót. Miután a vasmacskát felhúzták, a tengerre bízták magukat. Egyszersmind meglazították a kormányrudak köteleit, felvonták a sudárvitorlát a szél irányában s a partra tartottak. Amikor egy földnyelvhez jutottunk, ráhajtották a hajót. Az orra mozdulatlan maradt, míg a fara a tenger ereje következtében kezdett szétesni. A katonáknak az volt a szándékuk, hogy a foglyokat megölik, nehogy úszva elmeneküljenek. A százados azonban meg akarta Pált menteni, megtiltotta, hogy ezt megtegyék. Megparancsolta, hogy akik úszni tudnak, először azok ugorjanak be, jussanak ki és menjenek ki a partra. A többieket pedig vagy deszkákon vagy hajóroncsokon vitték ki. Így történt, hogy minden ember kimenekült. a partra. S mikor megmenekültünk, megtudtuk, hogy a szigetet *Melitának hívják.*

A *barbárok* igen nagy szívességet mutattak velünk szemben. Tüzet raktak és gondozásba vettek mindannyiunkat a ránkjövő eső és hideg elől. Mikor pedig Pál egy csomó rőzsét gyüjtött egybe s a tűzre tette, egy vipera mászott elő a melegtől s rácsavarodott a kezére. Amint a barbárok látták, hogy miképp lóg az állat kezén, egymásnak mondották: „Nyilvánvalóan gyilkos ez az ember, kimenekült ugyan a tengerből, de a bosszúállás nem engedi őt életben." Ő azonban az állatot belerázta a tűzbe és semmi baja sem történt. Azok azt vélték, hogy megdagad, hirtelen összeesik és meghal. Miután pedig hosszú ideig vártak és azt látták, hogy semmi baja sem történt, megváltoztatva felfogásukat, istennek hitték.

Azon a vidéken voltak *a sziget főemberének, Pub-*

liusnak a birtokai. Ez befogadott és három napig szívesen látott minket. Történt pedig, hogy Publius atyja láztól és vérhastól kínlódva feküdt. Pál bement hozzá, imádkozott, kezét rátette s meggyógyította. Ekkor akik betegek voltak a szigeten, mind eljöttek és meggyógyultak. Nagy tisztelettel bántak velünk s mikor hajóra szálltunk, elláttak minden szükséges dologgal.

Három hónap mulva elindultunk egy alexandriai hajón, mely a szigeten telelt és amelynek a jelvénye *Kasztor és Pollux* volt. Mikor *Szirakuzába* értünk, három napig maradtunk ott. Onnét a part mellett hajózva eljutottunk *Regiumba*. Mivel a következő napon fújt a déli szél, a rákövetkező napon *Puteoliba* jutottunk el. Itt *testvéreket* találtunk, akik arra kértek minket, hogy maradjunk náluk hét napig. És így érkeztünk Rómába. Onnan a testvérek, miután meghallották, elénk jöttek, egészen *Forum Appii*-ig és a *Tres Tabernae*-ig. Mikor meglátta őket Pál, hálát adott az Istennek és bizalommal telt el. (27, 1—28, 15.)

Auguszta-zászlóalj: kitüntető név volt. — *Adrumittiumi hajóra:* Adrumittium kisázsiai kikötő volt, szemben Leszbosz szigetével. — *Cilícia és Pamfília tengere:* a Földközi-tengernek az a része, mely Ciprus és Kis-Ázsia közt van. — *Lisztra:* sok kéziratban Mira olvasható, ami helyesebb is, mert Lisztra nevű kikötőváros Líciában nincs. — *Alexandriai hajót találtak:* gabonaszállító hajót találtak. Ezek 300 tonna tartalmú hajók voltak. De gömbölyded alakjuk miatt nehezen voltak kormányozhatók. — *Knidus:* Kis-Ázsia DNy-i részén. — *Szalmone, Boniportus (99), Talassza:* krétai kikötők. — *Bőjt:* az engesztelés napi bőjt (szeptember vége, október eleje). Ilyenkor a hajózás már veszélyes volt s később pedig egészen tavaszig szünetelt. — *Asszon:* latinban tulajdonnévként szerepel, míg a görög szöveg csak annyit mond, hogy szorosabban (asszon) haladtak a part mellett. — *Kauda:* kis sziget Kréta alatt. — *Körülkötözték a hajót:* hogy védjék a hullámok csapásaitól. — *Szirtiszre kerülnek:* Észak-Afrika partja előtt elterülő sziklazátonyok. — *Leengedték a lassítót:* kötélre kötött súly, horgony, melyet a hajó maga után vonszolt és ezzel lassította a futását. — *Adrián hajóztunk:* a Földközi-tengernek az a része, mely Görögország, Itália, Szicília és Afrika közé esik. — *Vártok étlenül:* nem étkeztetek rendesen. — *Vette a kenyeret . . .:* sokak szerint átváltoztatta a kenyeret s megáldozott ő és kísérői: Lukács és Arisztarchus. — *Észrevettek egy öblöt:* a mai Szent Pál-öblöt. — *Melitának hívják:* Málta. A föníciaiak alapítottak itt gyarmatot. Római fennhatóság alatt volt. — *Barbárok:* mert nem

görögül, hanem púnul beszéltek. — *A sziget főemberének, Publiusnak:* Publius volt a szicíliai helytartó helyettese a szigeten s a címe: a sziget főembere. — *Három hónap mulva:* körülbelül február elején. — *Kasztor és Pollux:* a hajósok védői voltak. Képüket vagy kifaragták vagy kifestették a hajó elején. — *Szirakuza:* szicíliai város. — *Regium:* Itália D-i részén lévő kikötőváros. — *Puteoli:* város Itáliában. — *Testvéreket:* keresztényeket. — *Forum Appii és Tres Tabernae:* a Via Appia mellett vannak Rómától D-re. Ez az út 60—61-ben volt.

SZENT PÁL RÓMÁBAN. Mikor megérkeztünk Rómába, Pál engedélyt kapott, hogy az őt őrző katonával *külön szálláson* lehessen. Három nap mulva összehivatta a *zsidók főembereit.* Miután ezek összegyűltek, így szólt hozzájuk: „Férfiak, testvérek! Semmit sem követtem el a nép vagy az ősi szokás ellen, mégis megkötözve adtak át Jeruzsálemből a rómaiak kezébe. Ezek, miután ügyemet kivizsgálták, szabadon akartak bocsátani, mivel semmi halálra méltót nem találtak ellenem. A zsidók azonban tiltakoztak s így kénytelen voltam a császárhoz fellebbezni, nem mintha valami vádam lenne nemzetem ellen. Ezért hivattalak titeket, hogy láthassalak és beszélhessek veletek. *Izrael reménységéért* vagyok ugyanis ezzel a lánccal megkötözve." Azok pedig így feleltek neki: „Mi nem kaptunk felőled Judeából sem írást, sem az ideérkező testvérek egyike sem hozott hírt vagy mondott valami rosszat rólad. Kérjük, hogy halljuk felfogásodat, mert erről a felekezetről tudjuk, hogy mindenütt ellentmondással találkozik."

Megállapítottak számára egy napot s akkor igen sokan jöttek hozzá szállására. Ezeknek magyarázott, tanúságot tett Isten országáról s igyekezett őket meggyőzni Jézusról Mózes törvényéből és a prófétákból reggeltől estig. Némelyek hittek abban, amit mondott, mások pedig nem. Mivel egymás között nem egyeztek meg, szétoszlottak, miközben Pál ezt az egy mondást mondotta: „Jól beszélt a Szentlélek *Izaiás* próféta által, mikor mondja: Menj ahhoz a néphez és mondd nekik: Füllel hallotok és nem értitek, látván láttok és fel nem fogjátok. Mert megvastagodott ennek a szíve és nagyot hallanak fülükkel, szemüket becsukják, nehogy szemükkel lássa-

nak, fülükkel halljanak, szívükkel értsenek, megtérjenek és meggyógyítsam őket. Tudjátok meg, hogy az Istennek ez az üdve a pogányok számára küldetett és ők majd meghallgatják." Mikor ezeket mondotta, a zsidók eltávoztak tőle s sokat vitatkoztak egymásközt. Azután két évig maradt bérelt lakásán és mindazokat fogadta, akik hozzá bejöttek. Prédikált az Isten országáról és tanította teljes nyíltsággal és tilalom nélkül mindazt, ami az Úr Jézus Krisztusra vonatkozik. (28, 16—31.)

Külön szálláson: akik nem voltak nagy váddal vádolva, azok saját szállásukon tartózkodtak az őket őrző katonával, akihez oda voltak láncolva balkarjuknál fogva. — *A zsidók főembereit:* talán Róma hét zsinagógájának elöljáróit, hogy az ellene emelt vád alól tisztázza magát. — *Izrael reménységéért:* Jézus Krisztusért. — *Izaiás:* 6, 9—10. A római fogság 61—63-ig tartott.

A FOGSÁG ALATT ÍRT LEVELEK. Szent Pál a fogság idejét sem töltötte tétlenül. Gondoskodása kiterjedt mindazokra, akik vele összeköttetésbe kerültek. A fogságból több levelet írt, hogy az Úr igéjét írásban hirdesse, ha nem látogathatja is meg személyesen híveit.

Levél az efezusiakhoz. Efezus Ázsia tartománynak, sőt egész Kis-Ázsiának fővárosa volt. Szent Pál először második útja alkalmával került a városba. Harmadik útja alkalmával három évet töltött ebben a több mint 200,000 lélekkel bíró városban, mert tudta, hogy ez a város nemcsak a kereskedelmi élet, a pogány vallásosság központja, hanem ez lehet a kereszténység számára is. Efezus környékén is több egyházat alapított. Rómából most ezek számára írta meg levelét 62—63-ban és Tichikussal küldi el. A levél valószínűleg nem kimondottan az efezusiak számára készült, hanem a környékén lévő keresztény egyházak számára. Tehát körlevél volt, mely utoljára került Efezusba és mivel itt őrizték, a nevét innen kapta. A levél írására valószínűleg a zsidózók adtak okot. Szent Pál ezért hangoztatja a levélben azt, hogy Krisztusban vagyunk mind az Isten gyermekeinek kiválasztva és őbenne vagyunk megváltva, ezért nincs semmi különbség a zsidókból és a pogányokból lett keresztények között. A második részben intelmeket ad, hogy mik a házastársak, a gyermekek, a szülők és a rabszolgák kötelességei.

Levél a kolosszeiekhez. Kolossze frígiai város volt. Szent Pál nem működött itt. Pogány-keresztényekből álló egyházát Szent Pál Epafrasz nevű tanítványa alapította. Epafrasz a római fogság idején meglátogatta az Apostolt és ott beszámolt azokról a tévtanítókról, akik azt hirdették, hogy nem elegendő Krisztus tisztelete, hanem szükséges még a szellemvilággal misztikus kapcsolatba lépni és az anyagi világot legyőzni szigorú aszketikus élettel. Szent Pál levél-

ben küzd ez ellen a felfogás ellen. A levelet Rómából Tichikus vitte el 63-ban. A levélben bemutatja Krisztus fenséges voltát. A szellemvilág felett áll, mert ő a teremtője, fenntartója és célja az egész világnak. Ügyeljenek azért, hogy a tévtanítók el ne szakítsák őket Krisztustól. Csak az olyan önmegtagadásoknak van értékük, melyeket Krisztusba mint az Egyház fejébe kapcsolva végeznek. A keresztények a keresztség által titokzatosan meghaltak és feltámadtak Krisztussal és ezért céljuk nem a föld, hanem az ég.

Levél Filemonhoz. Filemon jómódú kolosszei polgár volt, akit Pál apostol térített meg. Ennek egyik rabszolgája, Onezimus elszökött és Rómába került. Itt megismerkedett Szent Pállal, aki megkeresztelte és kötelességévé tette, hogy visszatérjen urához. Tichikussal küldi őt vissza Pál és ajánlólevelet ír érdekében. A levél Rómában 63-ban kelt. A hagyomány szerint Filemon felszabadította. Hithirdető lett, Rómában vagy Puteoliban halt vértanúhalált. Ünnepe február 16-án van. Filemonnak megfontolásra ajánlja azt, hogy Onezimus most már nem rabszolga, hanem szeretett testvére, azért fogadja őt úgy, mintha az Apostol maga lenne.

Levél a filippiekhez. Szent Pál apostol Filippinél lépett először Európa földjére és itt alapította meg nagyobbrészt pogányokból az első európai egyházat. Ezért mindig közel volt szívéhez ez a város. Többször is megfordult a városban és állandó összeköttetésben állott a város lakóival. Mikor fogságban volt Rómában, elküldötték a filippiek ajándékokkal püspöküket, Epafroditust. Ez azonban Rómában megbetegedett. E miatt hívei nyugtalankodnak. Amikor betegségéből magához tért, Szent Pál visszaküldi őt levél kíséretében Filippibe. Az Apostol a levelet Rómában 63-ban írta, már a fogság vége felé. A levélben az Apostol beszámol az evangélium előrehaladásáról Rómában. Dolgozzanak örömmel az üdvösségükön. Elküldi majd hozzájuk Timóteust; reméli, hogy ő maga is nemsokára közéjük kerül. Vigyázzanak azoktól, akik a zsidó törvényre akarják őket kötelezni. Mindenben keresztény életet éljenek. Végül megköszöni a neki juttatott adományt.

Levél a zsidókhoz. Szent Pál nem feledkezett meg azokról sem, akik Palesztinában maradtak és leginkább fenyegette őket a veszély, hogy visszaesnek a zsidóságba, annál is inkább, mert ezek a zsidóból lett keresztények a Mózes-féle szertartásokat továbbra is követték. Ezért a fogság végén Rómából 63-ban (esetleg valamivel a fogság után (64-ben) Itáliából) levelet írt nekik. Ebben a levélben az újszövetség szépségét és tökéletességét fejtegeti. Az újszövetséget maga az Isten Fia adta, nem pedig angyalok, sem pedig Mózes. Az ószövetségi papok bűnös emberek voltak, akiknek elsősorban magukért kellett áldozatokat bemutatniok állatok vére által, míg az újszövetség főpapja Jézus Krisztus, aki nem szorul megváltásra. Az áldozat pedig ő maga volt. Legyenek ezért a hitben állhatatosak, mert a hitehagyottakat Isten súlyos büntetése éri. Végül inti őket, hogy ne térjenek vissza az ószövetségi istentisztelethez. — A levél stílusa eltér Szent Pál többi leveleinek stílusától, a tartalom

azonban szentpáli. Ezért nagyon korán felmerült már az a gondolat, hogy ez a levél nem származik úgy Szent Páltól, mint a többi levél. Szent Pál szerzője a levélnek, azonban a megfogalmazása és írásba öntése nem tőle származik. Valamelyik tanítványa (Római Szent Kelemen, Barnabás, Apollo) foglalta írásba Szent Pál gondolatait. Ennek a nézetnek megengedhetőségét a Commissio de Re Biblica 1914 június 14-i döntvénye nem akadályozza meg.

V. Szent Pál további működése

Kr. u. 63—67.

Csak a hagyomány számol be ezután Szent Pál életének további folyásáról. A hagyomány szerint a fogság után elment „Nyugat határáig", Spanyolországig. Ezt az utat 64-ben tette meg. Utána meglátogatta a keleti egyházakat: Kréta, Efezus, Macedónia, Nikopolisz, Troász, Milétus, Korintus és végül Rómába ment. 65—66 volt a látogatások éve. 66-ban megkezdődött a második római fogsága, mely 67-ben vértanúhalálával végződött. Szent Péterrel egy napon haltak meg. A halál napjának a dátuma nem biztos.

SZENT PÁL FOGSÁG UTÁNI LEVELEI. Szent Pál fogság utáni leveleit pásztorleveleknek nevezzük, mert ezekben Timóteushoz és Titushoz mint püspökökhöz, főpásztorokhoz írt.

Timóteushoz írt első levél. Timóteus Szent Pál hűséges kísérője volt, sőt még egy rövid ideig fogságot is szenvedett az apostolért. (Zsid. 13, 23.) Szent Pál Efezus püspökévé szenteite fel. Innét Rómába hivatta második fogsága idején. Szent Pál lefejezése után visszatért Efezusba és vértanúhaláláig kormányozta az efezusi egyházat. Ünnepe január 24-én van. — Az efezusi egyház vezetése sok munkát jelentett a buzgó, de törékeny testű embernek. Főkép a sok tévtanító fellépése okozott neki gondot. Ezért Szent Pál segítségére sietett és megírta első levelét hozzája. Valószínűleg Macedóniában írta meg levelét 65-ben. Figyelmezteti Timóteust a tévtanítókra, akiket az Istenhez kell téríteni. Az istentiszteleteken mindenkiért kell imádkozni. Az asszonyok tisztességes ruhában jelenjenek meg az istentiszteleten, és nem szabad a templomban szerepet kapniok. Egyházi ember, püspök, diákonus csak feddhetetlen jellemű ember lehet. Az igaz tanítást hirdesse és önmagában igyekezzék azt megvalósítani. Különböző tanácsokat ad, mikép kell bánni a különböző nemű, korú és állású egyénekkel.

Titushoz írt levél. Szent Pálnak kedves tanítványa és útitársa. Kréta püspökévé tette meg első fogsága után, mikor együtt voltak Kréta szigetén. Szent Pál egyedül folytatta útját és Macedóniába eljutva levelet írt neki 65-ben. A levélben tanácsokat adott neki és kérte, hogy jöjjön el hozzá. Titus haladék nélkül teljesítette az Apostol kérését és csak az Apostol halála után tért vissza Krétára, hol a hagyomány szerint 94 éves korában természetes halállal halt

meg. Ünnepe február 6-án van. — A levélben az Apostol kéri Titust, hogy Kréta egyházi szervezetét építse ki, mert ott sok tévtanító van és a krétaiak nagyon is rosszrahajlók. A tévtanítók beszédével szembe kell állítani az igazi keresztény életet. Ennek az életnek megnyilatkozása az elöljárók iránti engedelmesség és a másvallásúakkal szemben a szelídség. Kéri, hogy látogassa meg, Nikopoliszban fogja őt várni.

Timoteushoz írt második levél. Ez a levél az Apostol utolsó írása. Rómából írja a második fogság idején 66—67-ben. Kéri a levélben Timóteust, hogy ne szégyenkezzék miatta, mert bilincseket hord. Az apostoli élet sok fáradsággal jár, ezeket vállalni kell. A tévelygőket nem vitatkozással, hanem szeretettel lehet megtéríteni. A gonoszság miatt, amit az emberek közt lát, ne aggódjék. Magához kéreti Timóteust, de ha már nem találná őt életben, a levélben közli végrendeletét. Ez az Úr Jézus evangéliumának terjesztésére vonatkozik.

VI. Szent Péter működése

Kr. u. 42—67.

Szent Péter először 42-ben járt Rómában, de innét kénytelen volt elmenni Klaudius császár rendelete miatt 49-ben. Megjelent az apostoli zsinaton, Antiochiának volt egyideig püspöke, majd beutazta Kis-Ázsia tartományait. Tovább utazott Európa felé és Korintuson keresztül újból elkerült Rómába. Ennek a városnak volt püspöke 25 éven keresztül. Itt szenvedett vértanúhalált 67-ben Szent Pállal együtt (100). A június 29-i nap mint a halálnapja, nem biztos. Irásban is működött. Két levelet írt. Nevéhez fűződik a Quo vadis legenda. Hívei kérésére menekülni akart Rómából. Azonban a vele szembejövő Úr Jézustól megkérdezi: Quo vadis, Domine? Hová mész, Uram? Ennek a válasza ez volt: Megyek, hogy újra keresztre feszítsenek. Megérti, hogy mit akar mondani neki az Úr. Visszament Rómába és Mestere példáját követve kereszten halt meg. De fejjel lefelé, mert nem tartotta magát méltónak arra, hogy ugyanúgy haljon meg, mint Jézus Krisztus.

Első levél. Szent Péter első levelét Rómából írta még a Néróféle (101) üldözések megkezdése előtt 63—64-ben. A levél a pogányságból megtért kisázsiai keresztényekhez szól, akiket arra buzdít, hogy éljenek keresztény életet. Legyen életük a pogányok előtt példakép és a hatalom előtt hajoljanak meg, mert minden hatalom az Istentől származik. A levél második részében utasításokat ad, hogy mikép viselkedjenek a pogányokkal szemben.

Második levél. Tévtanítók félremagyarázták Szent Pál tanítását a szabadságról és a legnagyobb erkölcstelenségnek nyitottak kaput; ugyancsak tagadták Krisztus második eljövetelét. Ekkor írta Szent Péter a második levelet a kisázsiai egyházakhoz valószínűleg Rómából 66-ban, amikor már börtönben volt. A levélben arról ír,

hogy a kegyelemmel közre kell működnünk. Hitünknek alapja a Szentírás és a szent hagyomány. A tévtanítóktól óvakodni kell. Hiába gúnyolódnak, hogy hol van Krisztus eljövetele, Krisztus mégis meg fog jelenni és el fog jönni a világ végén.

VII. A többi apostol működése

Kr. u. 42—kb. 70.

Ifjabb Jakab, Jézus rokona. Jeruzsálem püspöke volt. Szent élete miatt a zsidók is nagy tiszteletben részesítették. 62-ben Anánus főpap, Annás fia, kivégeztette. A templom ormáról ledobták, s mikor onnét térdre esve tovább imádkozott, egy ványoló doronggal agyonütötte. Sírját Jeruzsálemben mutatják. Ünnepe május 1-én van.

Egy *levelet* hagyott hátra, melyet a zsidó-keresztényeknek írt. A levelet Jeruzsálemben írta 60—61-ben. A levélben inti a híveket a béketűrésre. Hitük szeretetből táplálkozzék és tettekben nyilvánuljon meg, mert a hit önmagában nem üdvözít. Vigyázzanak a nyelvükre, mert az nagyon sok bűnnek az oka. Különböző erkölcsi tanácsokat ad a keresztény életre a levél második részében.

Szent Júdás, ifjabb Jakab testvére, az Úr rokona. A hagyomány szerint Föniciában halt vértanúhalált; lefejezték 70 körül. Ünnepe október 28-án van.

Levelének megírására azok a tévtanítók adtak alkalmat, akik minden törvénytől függetleníteni akarták az embereket. Levelét valószínűleg Palesztinában írta 64—66-ban. Levelében óvja a híveket a tévtanítóktól.

Szent András, János testvére. A hagyomány szerint az Alsó-Duna mentén prédikált. Azután Achájába ment és itt Patrasban a helytartó X alakú keresztre felfeszíttette. A kereszten két napig élt és onnét hirdette még az evangéliumot. 70 körül halt meg. Holttestét Konstantinápolyba vitték a 4. században, onnét pedig Amalfiba. Fejét a római Szent Péter-templomban őrzik. Ünnepe november 30-án van.

Szent Bertalan Indiában, Mezopotámiában és Örményországban hirdette az evangéliumot. Itt megtérítette a király öccsét, ezért a király elevenen megnyúzatta. Halála 60 körül következett be. Ereklyéi a 10. században Rómába kerülnek hosszas vándorlás után. Ünnepe augusztus 24-én van.

Szent Fülöp eleinte Judeában, majd később Frígiában működött. A hagyomány szerint természetes halállal halt meg, 87 éves korában. Ereklyéit Hierapoliszból Konstantinápolyba, innét pedig Rómába vitték. Ünnepe május 1-én van.

Szent Mátyás a hagyomány szerint Judeában, Etiopiában, mások szerint a Fekete-tenger melletti Kolchiszban hirdette az evangéliumot. Egyesek szerint Szebasztopolban keresztre feszítették, mások szerint Jeruzsálemben megkövezték és lefejezték. Halála 60 körül volt. Ereklyéi Rómában és részben Trierben vannak.

Szent Simon a hagyomány szerint Perzsiában halt vértanúhalált 70 körül. Kettéfűrészelték a testét. Ünnepe október 28-án van. Ereklyéi Rómában vannak.

Szent Tamás az evangéliumot először a pártusoknál, majd Indiában hirdette. Itt halt meg 70 körül egy pogány király lándzsadöfésétől. Ereklyéi előbb Edesszába, majd Rómába kerültek. Ünnepe december 21-én van.

A KERESZTÉNYSÉG A RÓMAI BIRODALOMBAN. Szent Péter teszi meg az első lépést, hogy a pogányokat is felvegye az Egyházba és az első pogány keresztény a római állam képviselője, Kornélius. Szimbolikus jelentőségű ez az első keresztelés. Jelzi, hogy az egész római birodalom megnyitja majd kapuját a kereszténység előtt. Igaz, hogy ez sokkal később következik be, de feltétlen bizonyossággal bekövetkezik. Előbb a kereszténységnek meg kell vívnia a maga harcát először magában, másodszor a római birodalomban. Önmagában azért kell megvívnia harcát, hogy azután győzelmesen tudjon a birodalomban fellépni. Az Isten erre a küzdelemre a kereszténység legnagyobb ellenségét, Pált szemelte ki. A farizeusi zsidónak kellett leszámolnia azokkal a zsidó tehertételekkel, melyek a kereszténységet terjedésében akadályozták. Az ő kezdeményezésére vetik fel a kérdést: a kereszténység kötve marad-e a zsidó törvényekhez vagy sem. Mert ha kötve marad továbbra is, akkor nem lehet belőle diadalmas világnézet, nem lehet minden ember és nép vallása, mert a zsidó nép vallását nem fogadja el a világ, mert a legszebb eszmék mögött is ott van a zsidó lelkiség, a zsidó visszataszító modor, mely a történetíró tollára hozta a „teterrima gens" kifejezést. Az elvi jelentőségű határozat a jeruzsálemi zsinaton történik. A határozat nem emberi határozat elsősorban, érezték ezt az apostolok is, hanem az Isten belenyúlása a történelembe. Ezért van ott a határozat elején: „tetszett a Szentléleknek". Ember csak emberi módon tud gondolkodni, itt pedig felül kellett emelkedniök az apostoloknak saját magukon, hogy megnyissák az Egyház kapuit és örömmel vonuljanak be az emberek ezeken a kapukon. Márpedig ez teljesen lehetetlen lett volna, ha előbb zsidónak kellett volna lenni és csak ezután lehetett volna

keresztény, Krisztus híve. Ennek a gondolatnak lesz aztán elsősorban Szent Pál rettenthetetlen követője és hirdetője. „Mindenkinek mindene" (I Kor. 9, 22.) akar lenni, csakhogy üdvözíteni tudjon mindenkit. Ezért utazik annyit és vállalja az utazással járó minden nehézséget. Életéről így számol be röviden: „A zsidóktól öt ízben kaptam egy híján negyven ütést. Háromszor szenvedtem megvesszőzést, egyszer megkövezést, háromszor hajótörést, éjjel és nappal a mély tengeren voltam. Gyakran voltam úton folyóvizek veszélyében, rablók veszélyében, veszélyben a saját nemzetbeliektől, veszélyben a pogányoktól, veszélyben városban, veszélyben pusztaságban, veszélyben tengeren, veszélyben hamis testvérek közt, fáradságban és nyomorúságban, sok virrasztásban, éhségben és szomjúságban, sok bőjtölésben, hidegben és mezítelenségben, eltekintve attól, ami ezenfelül van, naponkinti zaklatásom, az összes egyházak gondja. Ki szenved, hogy én ne szenvednék?" (II Kor. 11, 25—29.) Ez az élet egészen égő áldozat volt az Úr oltárán és az Úr el is fogadta ezt az áldozatot, mert elragadta őt és megmutatta neki az eget és olyan titkos igéket hallott, melyeket embernek nem szabad kimondania. (II Kor. 12, 4.) Állandóan lobog a lelke az Úr ügyéért és az Úr állandóan mellette van a test tövise által (malária, fej-, szemfájás, testi kísértések). Ilyen élettel lehet eredményeket elérni, mert az Isten megadja a vetéshez a növekedést. (I Kor. 3, 7.) Pál a római birodalomban majdnem mindenütt megjelenik és végzi a vetés nehéz és fáradságos munkáját. Annyi munkát végez, hogy az Apostolok Cselekedeteinek nagyobb része róla szól. Munkája még Péternek, a szikiának a munkáját is elhomályosítja, nem is szólva a többi apostolról. Így lesz belőle, a fanatikus zsidóból a nemzetek, a pogányok apostola. Szelleme pedig állandóan itt él közöttünk, mert leveleiben továbbra is kifejti munkáját és nem szűnik meg dolgozni addig, míg ember van a földön.

TANITÁS. Az Egyház vezetőinek, püspökeinek összejövetele a *zsinat*, melyen a pápa, az Egyház feje elnököl.

Igy volt ez a legelső zsinaton is Jeruzsálemben, ahol Szent Péter volt az elnök. A zsinat a határozatait hit- és erkölcstani dolgokban tévedés nélkül hozza meg, mert a Szentlélek vigyáz az Egyházra. Ezért mondja ki határozatát már az első zsinat így: „Tetszett a Szentléleknek." — A papszentelés és a püspökszentelés *kézrátétellel* történik, amint ezt látjuk Szent Pál és Barnabás esetében. — Szent Pál az athéni beszédben az *Istennek* tulajdonságairól beszél: lényege, egysége, mindenek Ura, tökéletes szellem. — *Angyalhitről* tesz tanúságot Szent Pál, mikor a hajótörés előtt jelzi, hogy az angyal megjelent neki és megígérte, hogy megmenekülnek. — Az efezusi hívek a *gyónást* végezték akkor, mikor megvallották cselekedeteiket. — *Vasárnap* tartják az istentiszteletet Troászban.

ALKALMAZÁS. Az *ima és a böjt* kezdettől fogva nagy szerepet játszik az Egyházban. Ezért írja elő az Anyaszentegyház a böjtöt és az imát; ezért végzi a papszentelést a kántorböjtök idején; ezért kell a szentelő püspöknek böjtölnie templomszentelés előtt. — Az Egyház mindig védte híveinek lelkét mindenféle baj elől. Ezért állít fel szabályokat, hogy milyen könyveket nem szabad olvasni, és a veszélyes könyveket *Indexbe* foglalja. Ezt gyakorolta az efezusi egyház is, mikor a babonás könyveket elégette. Vigyázzunk, hogy sem a mi, sem mások kezébe ne kerüljenek rossz könyvek. — Szent Pál volt a legnagyobb *misszionárius,* aki elhagyta a hazai földet, hogy másokat Krisztusnak megszerezzen. Nézzünk mindig nagy tisztelettel azokra, akik idegenben Krisztusért dolgoznak és támogassuk őket imával és anyagiakkal. — Szent Pál a bajba jutott jeruzsálemi hívek számára gyűjtést rendez. Jut-e nekünk eszünkbe, hogy a külföldön élő magyarok számára a Szent László Társulaton keresztül eljuttassuk adományainkat?

SZENT HELYEK. Az apostolfejedelmek római börtöne kivégeztetésük előtt a hagyomány szerint a *mamertinusi börtön* volt. Most kettős kápolna van itt. Az üldözés ideje alatt Péter itt vizet fakasztott és ennek vizében keresztelte meg börtönőreit. — *Szent Pál sírja* fölé épült Nagy Konstantin alatt egy bazilika, melynek

helyébe Nagy Teodozius egy nagyobbat épített és Galla Placidia császárnő mozaikokkal díszített. A templom 1828-ban leégett. Azóta újra felépítették és 1854-ben IX. Pius szentelte fel 200 püspök jelenlétében. — Szent Péter sírja fölé épült a világ legnagyobb temploma, a *Szent Péter-templom*. Eredetileg itt öthajós bazilika állott és ebben őrizték az Apostol sírját. A népvándorlás alatt a pápák befalaztatták a sírt és azóta nem lehet azt megközelíteni. Wilpert megállapítása szerint megvan minden alap arra, hogy Szent Péter sírja ma is olyan állapotban van, amint azt Nagy Konstantin hagyta. Az új templomot 1626-ban szentelte fel VIII. Orbán pápa. Szent Péter és Pál együttes ünnepe június 29-én van. — Szalamiszban szenvedett vértanúhalált Barnabás apostol. Sírját Zénó császár idejében (474—491) találták meg.

AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI. Az Apostolok Cselekedetei Szent Lukács műve és tulajdonképen nem más, mint folytatása evangéliumának. Már a Muratori-töredék Szent Lukácsot nevezi a könyv szerzőjének. A hagyomány egyhangúlag neki tulajdonítja. A könyvet a római fogság után 63-ban írta. A Comissio de Re Biblica 1913 június 12-én döntvényében kimondotta, hogy a könyv annak a Lukácsnak a műve, aki a harmadik evangéliumot írta. Egy szerző műve és a könyvet Szent Pál apostol fogságának a végén írta. Forrásai megbízhatók, könyve történeti könyv.

Az Apostolok Cselekedeteivel érdekes kérdés vetődik fel. Két szövege ismeretes ugyanis: a bővebb nyugati szöveg és a kánoni keleti szöveg. Lényeges dogmatikai vagy történelmi eltérés a két szöveg közt nincs. Melyik most az a szöveg, amelyik Szent Lukács kezéből került ki? Az egyik megoldás szerint (Blass) mind a két szöveg Szent Lukácstól származik. Az egyiket Rómában készítette, melyet azonban elfeledtek. A másikat Teofilus számára készítette és ez terjedt el s került be a kánonba. A másik megoldás (Harnack, Gregory, von Soden) a különbségeket a másolók rovására írja; az eredeti szöveget a keleti szöveg őrizte meg. Lehetséges azonban az is, hogy a betoldásokat olyan valaki végezte, aki az események szemtanúja volt, mert a különbségek a két szöveg közt olyanok, hogy ezek szemtanút tételeznek fel.

IMA. *Ima az apostolifejedelmekhez.* Isten, aki a mai napot Péter és Pál apostolaidnak vértanúságával megszentelted, add meg Egyházadnak, hogy mindenben követhessük azok parancsait, akik által vallása kezdetét vette. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen. (A Missale Romanumból.)

Ês láttam új eget és új földet. Az első ég ugyanis és az első föld elmúlt és a tenger sincs meg többé. Én, János láttam a szent várost, az új Jeruzsálemet leszállani az égből az Istentől, mint a férjének feldíszített menyasszonyt. Nagy szózatot hallottam a trón felől: „Ime, az Isten hajléka az emberekkel és velük fog lakni. Ők pedig az ő népe lesznek. Maga az Isten az ő istenük lesz. Az Isten meg letöröl minden könnyet a szemükből, nem lesz többé halál, sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmúltak." Így

szólt, aki a trónon ült: „Ime, megújítok mindent." És így szólt hozzám: „Irj, mert ezek a szavak nagyon hitelesek és igazak." És mondotta nekem: „Megtörtént! Én vagyok az alfa és az ómega. Kezdet és vég. Én a szomjazónak ingyen adok az élet vizének a forrásából. Aki győz, azé lesz mindez. És én az ő Istene leszek és ő az én fiam lesz. A félőknek azonban, a hitetleneknek és az elátkozottaknak, a gyilkosoknak és a paráznáknak, a varázslóknak és a bálványimádóknak, és minden hazugnak a sorsa a tűzzel és a kénkővel égő tóban lesz. Ez a második halál." (Jelenések könyve 21, 1—8.)

Megmutatta nekem az élet vizének a folyamát, olyan ragyogó volt, mint a kristály, és az Istennek és a Báránynak a székéből eredt. Utcájának közepén és a folyam mindkét partján az élet fája volt. Tizenkét gyümölcsöt terem, minden hónapban meghozza a maga gyümölcsét és a fa levelei a nemzetek meggyógyítására valók. Nem lesz többé semmi átok. Hanem Istennek és a Báránynak a széke lesz abban és szolgái szolgálnak neki. Látják arcát és a neve a homlokukon lesz. Nem lesz többé éjtszaka, nem szorulnak rá többé a lámpás fényére, sem a napnak a fényére, mivel az Úristen világítja meg őket és örökkön-örökké uralkodni fognak. (Jelenések könyve 22, 1—5.)

O. A. M. D. G.

FELHASZNÁLT IRODALOM.

Babura L.: Introductio in Sacros Novi Testamenti Libros. 1910. Esztergom.

Bangha B.: Jézus istenségének bizonyítékai. 1923. Budapest.

Bangha B.: Katolikus Lexikon. I—IV. 1931—33. Budapest.

Bartmann B.: Das Reich Gottes in der Heiligen Schrift. 1912. Münster in Westfalen. (Biblische Zeitfragen.)

Bartelt W.: Lukasevangelium. 1937. Freiburg im Breisgau. (Herders Bibelkommentar.)

Barton G. A.: Archeology and the Bible. 1937. Philadelphia.

Bárczy I.: Jézus Krisztus evangéliuma. 1923. Budapest.

Belser J.: Die Apostelgeschichte. 1910. Münster. (Bibl. Zeitfr.)

Berthe: Jézus Krisztus. 1927. Budapest.

Biblica. Roma.

Biblische Zeitschrift. Freiburg.

Bludau A.: Die ersten Gegner der Johannesschriften. 1925. Freiburg. (Bibl. Studien.)

Brandenburg E.: Phrygien. 1907. Leipzig. (Der Alte Orient.)

Brüll A.: Bibelkunde. 1921. Freiburg.

Buchberger M.: Lexikon für Theologie und Kirche. I—X. 1930—1938. Freiburg.

Burger T.: Der kath. Religionsunterricht in der Grundschule. II. 1933. München.

Cohausz O.: Apostelgeschichte. 1937. Freiburg. (Herders Bibelkomm.)

Cornely—Merk: Introductionis in S. Scripturae Libros Compendium. 1927. Parisiis.

Crampon—Auzet: Les Saints Évangiles. 1922. Paris—Tournai—Rome.

Dausch P.: Der Kanon des Neuen Testamentes. 1910. Münster. (Bibl. Zeitfr.)

Dausch P.: Jesus und Paulus. 1910. Münster. (Bibl. Zeitfr.)

Dausch P.: Das Leben Jesu. 1911. Münster. (Bibl. Zeitfr.)

Dausch P.: Kirche und Papsttum eine Stiftung Jesu. 1911. Münster. (Bibl. Zeitfr.)

Dausch P.: Das Johannesevangelium. 1911. Münster. (Bibl. Zeitfr.)

Dausch P.: Die Inspiration des Neuen Testamentes. 1912. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Dausch P.: Die Wunder Jesu. 1912. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Dausch P.: Die Synoptische Frage. 1914. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Dausch P.: Die Zweiquellentheorie. 1915. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Däubler T.: Heilige Stätten der Bibel. 1929. Zürich und Leipzig.
Dentler E.: Die Auferstehung Jesu Christi nach den Berichten des Neuen Testamentes. 1910. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Domonkos I.: Szentföldi zarándokút. 1915. Győr.
Erbt W.: Von Jerusalem nach Rom. 1912. Leipzig.
Fillion L. Cl.: La Sainte Bible. VII—VIII. 1930. Paris.
Fouard C.: La vie de N. S. Jésus-Christ. 1880. Paris.
Gáspár P.: Jézus élete. 1937. Budapest.
Giesswein S.: Szent Jakab Jeruzsálem első püspöke. 1906. Budapest.
Grandmaison L.: Jésus Christ. I—II. 1931. Paris.
Heigl B.: Antike Mysterienreligionen und Urchristentum. 1932. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Herman O.: A magyar halászat könyve. I—II. 1887. Budapest.
Hertzberg G. F.: Geschichte des Römischen Kaiserreiches. 1899. Berlin.
Hilker—Gerber: Heilige Quellen. III. 1933. Paderborn.
Holzner J.: Paulus. 1941. Freiburg.
Huber L.: A napkeleti bölcsek. 1908. Budapest.
Huber L.: Biblikus olvasmányok. 1943. Kalocsa.
Hynek R. W.: Krisztus kínhalála. 1937. Budapest.
Kalt E.: Biblisches Reallexikon. I. 1938. II. 1939. Paderborn.
Kastner K.: Handbuch zur Schulbibel. 1937. Freiburg.
Ketter P.: Gefangenschaftsbriefe. 1937. Freiburg. (Herders Bibelkomm.)
Kluge T.: Die Lykier. 1910. Leipzig. (Der Alte Orient.)
Knecht F. J.: Praktischer Kommentar zur Biblischen Geschichte. 1913. Freiburg.
Koch W.: Das Abendmahl im Neuen Testament. 1911. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Krebs E.: Das religionsgeschichtliche Problem des Urchristentums. 1913. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Kuss O.: Die Theologie des Neuen Testamentes. 1937. Regensburg.
Lauck W.: Das Evangelium und die Briefe des heiligen Johannes. 1941. Freiburg. (Herders Bibelkomm.)

Lebreton—Zeiller: L'Église primitive. 1938. Paris.
Legendre: Le Pays Bibliques. 1928. Paris.
Lusseau—Collomb: Manuel d'Études Bibliques. V—VI. 1938. VII. 1931. Paris.
Maier F.: Die Briefe Pauli. 1909. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Maier F.: Die Hauptprobleme der Pastoralbriefe Pauli. 1910. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Martin A.: Szent Pál. 1913. Budapest.
Mauriac F.: Vie de Jésus. 1936. Paris.
Meinertz M.: Das Lukasevangelium. 1910. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Meinertz M.: Die Gleichnisse Jesu. 1916. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Meinertz M.: Einleitung in das Neue Testament. 1933. Paderborn.
Meistermann B.: Új útmutató a Szentföldre. 1909. Budapest.
Molitor H.: Die Briefe an die Galater, Thessaloniker und die Pastoralbriefe. 1937. Freiburg. (Herders Bibelkomm.)
Moravcsik Gy.: A papíruszok világából. 1942. Budapest.
Morton—Kosáryné: Az Üdvözítő nyomában. I—II. 1937. Budapest.
Nestle E.: Novum Testamentum Graece et Latine. 1923. Stuttgart.
Niglutsch J.: Brevis Commentarius in Evangelium S. Matthaei. 1912. Tridentini.
Nikel J.: Der Hebräerbrief. 1914. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Papini G.: Krisztus története. Budapest.
Pataky A.: A bibliai Jeruzsálem az ásatások megvilágításában. I. 1918. II. 1923. Budapest.
Pataky A.: Az Apostolok Cselekedetei és az egykorú görög világ. 1939. (Parthenon.)
Perk J.: Synopsis latina. 1935. Paderbornae.
Pope H.: The Catholic Student's „Aids" to the Study of the Bible. IV. 1931. V. 1937. London.
Prohászka O.: Elmélkedések az evangéliumról. I—II. 1928. Budapest.
Pölzl F.: Das Matthäusevangelium. 1909. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Pölzl F.: Der Weltapostel Paulus. 1914. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Prat: La théologie de Saint Paul. I—II. 1913. Paris.
Radó P.: A kereszténység szent könyvei. II. Újszövetség. 1929. Budapest.
Raupert J. G.: Christus und die Mächte der Finsternis. 1927. Innsbruck—Wien—München.

Rohr I.: Die Glaubwürdigkeit des Markusevangeliums. 1909. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Rohr I.: Der Vernichtungskampf gegen das bibl. Christusbild. 1908. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Rohr I.: Ersatzversuche für das bibl. Christusbild. 1908. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Rohr I.: Die Geheime Offenbarung und die Zukunftserwartungen des Urchristentums. 1911. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Rohr I.: Griechentum und Christentum. 1912. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Schmid J.: Das Evangelium nach Markus. 1938. Regensburg.
Schuster—Holzammer: Handbuch zur Biblischen Geschichte. II. Das Neue Testament. 1926. Freiburg im Breisgau.
Sickenberger J.: Leben Jesu nach den vier Evangelien. I. 1915. II—IV. 1933. V. 1929. VI. 1931. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Simon—Prado: Novum Testamentum. I. 1930. II. 1938. Turini.
Stade B.: Geschichte des Volkes Israel. 1888. Berlin.
Steinmetzer F.: Der Stern von Betlehem. 1913. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Steinmetzer F.: Der heilige Petrus. 1917. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Straubinger—Bärtle: Praktisches Bibelhandbuch. 1936. Stuttgart.
Szent István Társulat Szentírás-bizottsága: Újszövetségi Szentírás. I. 1927. II. 1928. Budapest.
Szentiványi R.: A századok halhatatlan királya. 1937. Szeged.
Szentiványi R.: A Szent Lecke magyarázata. 1938. Szeged.
Szentiványi R.: A szentírástudomány tankönyve. 1942. Szeged.
Székely I.: Hermeneutica Biblica. 1902. Friburgi Brisgoviae.
Székely I.: A hegyi beszéd magyarázata. 1913. Budapest.
Székely I.: A kisázsiai János és művei. 1916. Budapest.
Székely I.: Krisztus születésének éve. 1922. Budapest.
Székely I.: Az apokaliptika a világirodalomban. 1923. Budapest.
Szunyogh X. F.: Szent Péter, Krisztus sziklája. 1941. Budapest.
Szunyogh X. F.: Hét mennyei üzenet. 1941. Budapest.
Szunyogh X. F.: Szent Pál cselekedetei. Kézirat.
Theologia. Budapest.
Tillmann F.: Jesus, der Menschensohn. 1910. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Tillmann F.: Das Selbstbewustsein des Gottessohnes. 1911. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Tóth K.: Szent Pál apostol működése. 1922. Esztergom.
Tóth K.: Jézus példabeszédei. 1926. Esztergom.
Tóth K.: A parábolázó Jézus nyomdokaiban. 1927. Esztergom.

Tóth K.: A Szentföld és a Szentírás. 1928. Esztergom.
Tóth K.: Szent Péter, az első pápa. 1931. Esztergom.
Tóth K.: Az evangéliumok látszólagos ellentmondásai. 1934. Budapest.
Tóth K.: Bibliai életképek a Szentföldön. 1935. Esztergom.
Wecker O.: Christus und Buddha. 1910. Münster. (Bibl. Zeitfr.)
Wikenhauser A.: Die Apostelgeschichte. 1938. Regensburg.
Wiesheu J.: Bibelunterricht. II/1—2. 1933.
Willam—Zsiros: Jézus élete. 1934. Budapest.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó — — — — — — — — — — — 7

BEVEZETÉS

1. Az újszövetségi kinyilatkoztatás — — — — 9
2. Palesztina az Úr Jézus korában — — — — 17

JÉZUS KRISZTUS ÉLETÉNEK TÖRTÉNETE

I. Jézus gyermekkora

3. Jézus születésének előkészítése — — — — 30
4. Jézus születése — — — — — — — — 40
Jézus családfája — — — — — — — — 44
Jézus születésének éve — — — — — — 45
5. Jézus gyermekkora — — — — — — — 52
Napkeleti bölcsek — — — — — — — 56
Betlehemi csillag — — — — — — — 57

JÉZUS NYILVÁNOS MŰKÖDÉSE

6. Előkészület a nyilvános fellépéshez — — — 62

II. Az első húsvéttól a második húsvétig

7. Jézus Judeában és Szamariában — — — — 71
8. Jézus galileai működése — — — — — 79
Ördögi megszállás — — — — — — — 85

III. A második húsvéttól a harmadik húsvétig

9. A harmincnyolc év óta beteg meggyógyítása 90
10. Jézus apostolokat választ — — — — — 95

Voltak-e Jézusnak testvérei? — — — — 98
11. A hegyi beszéd — — — — — — — 103
Isten országa — — — — — — — — 113
12. Csodák a hegyi beszéd után — — — — — 118
13. Jézus a hajóról szól a néphez — — — — 124
A példabeszéd — — — — — — — — 128
14. Jézus működése a példabeszédek elmondása után 130
15. Az Oltáriszentség megígérése — — — — 136

IV. A harmadik húsvéttól a negyedik húsvétig

16. Jézus ígérete Péternek — — — — — — 147
17. Jézus a sátoros ünnepekre Jeruzsálembe megy 153
18. Jézus a sátoros ünnepeken a templomban tanít 160
19. Jézus tanítása a sátoros ünnepek után — — 171
20. A templomszentelés ünnepe — — — — — 176
21. Lázár feltámasztása — — — — — — — 186
22. Jézus Jerikóban — — — — — — — 196
23. Jézus ünnepélyesen bevonul Jeruzsálembe — 203
24. Jézus jövendöl Jeruzsálemről és a világ végéről 215
Jeruzsálem pusztulása — — — — — — 222

V. Jézus szenvedése és megdicsőülése

25. Az utolsó vacsora — — — — — — — 225
Mikor volt az utolsó vacsora? — — — — 237
Az utolsó vacsora lefolyása — — — — — 240
Az utolsó vacsora kelyhe — — — — — 243
26. Jézus halála — — — — — — — — 246
A keresztrefeszítés — — — — — — — 262
A szenvedés kronológiája — — — — — 265
Ereklyék — — — — — — — — — 267
27. Jézus megdicsőülése — — — — — — 270
Jézus feltámadásának ténye — — — — — 279
Az Úr Jézus élettörténetének forrásai — — 284
A szinoptikus kérdés — — — — — — 287
Hány évig tanított Jézus? — — — — — 291

28. A Szentlélek eljövetele — — — — — — 292
Szűz Mária halála — — — — — — — 297
29. A jeruzsálemi egyház élete — — — — — 298
30. Az Egyház Judeában és Szamariában — — — 308
31. Az antiochiai egyház — — — — — — 319
Szent Péter római tartózkodása — — — — 322
32. Az Egyház a római birodalomban — — — 325
I. Szent Pál első útja — — — — — — 325
II. Szent Pál második útja — — — — — 332
III. Szent Pál harmadik útja — — — — — 337
IV. Szent Pál fogsága — — — — — — 340
V. Szent Pál további működése — — — — 350
VI. Szent Péter működése — — — — — 351
VII. A többi apostol működése — — — — 352

AZ EGYHÁZI ÉV EVANGÉLIUMAI

Ádvent I. vasárnap	Lk. 21, 25—33.	Világ vége	217
II.	Mt. 11, 2—10.	János követsége Jézushoz	119
III.	Jn. 1, 19—28.	Én nem vagyok a Krisztus	62
IV.	Lk. 3, 1—6.	A kiáltónak szava	62
Karácsony I. mise	Lk. 2, 1—14.	Jézus születése	40
II.	Lk. 2, 15—20.	A pásztorok imádják Jézust	41
III.	Jn. 1, 1—14.	Az Ige testté lőn	40
Szent István vért.	Mt. 23, 34—39.	Jaj Jeruzsálem felett	210
Karácsony u. vas.	Lk. 2, 33—39.	Simeon és Anna	42
Aprószentek	Mt. 2, 13—18.	Menekülés Egyiptomba	53
Újév	Lk. 2, 21.	Jézus körülmetélése	42
Újév u. vasárnap	Mt. 2, 19—23.	Visszatérés Egyiptomból	53
Vízkereszt	Mt. 2, 1—12.	Napkeleti bölcsek	52
Vízkereszt u. I. vas.	Lk. 2, 42—52.	Tizenkétéves Jézus a templomban	54
II.	Jn. 2, 1—11.	Kánai menyegző	66
III.	Mt. 8, 1—13.	A poklos és a százados szolgájának meggyógyítása 83,	118
IV.	Mt. 8, 23—27.	A vihar lecsillapítása	130
V.	Mt. 13, 24—30.	A konkoly	125
VI.	Mt. 13, 31—35.	A mustármag, a kovász	126
Hetvenedvasárnap	Mt. 20, 1—16.	A szőllőmunkások	196
Hatvanadvasárnap	Lk. 8, 4—15.	A különböző szántóföld	124
Ötvenedvasárnap	Lk. 18, 31—43.	Jézus megjövendöli szenvedését	198
Nagyböjt I. vas.	Mt. 4, 1—11.	Jézus megkísértése	64
II.	Mt. 17, 1—9.	Jézus színeváltozása	149
III.	Lk. 11, 14—28.	Megszállott meggyógyítása	171
IV.	Jn. 6, 1—15.	Kenyérszaporítás	136
V.	Jn. 8, 46—59.	Mielőtt Ábrahám volt...	163
VI.	Mt. 21, 1—9.	Jeruzsálemi bevonulás	203
Nagycsütörtök	Jn. 13, 4—15.	Lábmosás	226
Húsvétvasárnap	Mk. 16, 1—7.	Feltámadás	270
Húsvéthétfő	Lk. 24, 13—35.	Emmauszi tanítványok	272
Húsvét u. I. vas.	Jn. 20, 19—31.	Tamás hitetlensége	274
II.	Jn. 10, 11—16.	Jó pásztor	166
III.	Jn. 16, 16—22.	Még egy kevés ideig	233
IV.	Jn. 16, 5—14.	Hová mész?	232
V.	Jn. 16, 23—30.	Figyelmeztetés az imára	233

Áldozócsütörtök	Mk. 16, 14—20.	Mennybemenetel	277
Húsvét u. VI. vas.	Jn. 15, 26—27.	A Szentlélek megígérése	232
Pünkösdvasárnap	Jn. 14, 23—31.	A Szentlélek a Vigasztaló	230
Pünkösdhétfő	Jn. 3, 16—21.	Nikodémus	72
Szentháromságvas.	Mt. 28, 18—20.	Minden nekem adatott	276
Pünkösd u. I. vas.	Lk. 6, 36—42.	Irgalmasságot követel Jézus	110
Úrnapja	Jn. 6, 56—59.	Az én testem étel	138
Pünkösd u. II. vas.	Lk. 14, 16—24.	Példabeszéd a lakomáról	178
III.	Lk. 15, 1—10.	Az elveszett juh	179
IV.	Lk. 5, 1—11.	Simon Péter meghívása	82
V.	Mt. 5, 20—24.	Az igazi igazságosság	105
VI.	Mk. 8, 1—9.	A II. kenyérszaporítás	148
VII.	Mt. 7, 15—21.	Óvás a hamis prófétáktól	111
VIII.	Lk. 16, 1—9.	A hamis sáfár	181
IX.	Lk. 19, 41—47.	Jézus sír Jeruzsálem felett	205
X.	Lk. 18, 9—14.	A farizeus és a vámos	191
XI.	Mk. 7, 31—37.	A süketnéma meggyógyítása	147
XII.	Lk. 10, 23—37.	Az irgalmas szamaritánus	156
XIII.	Lk. 17, 11—19.	A tíz poklos meggyógyítása	189
XIV.	Mt. 6, 24—33.	Óvás a gondoktól	109
XV.	Lk. 7, 11—16.	A naimi ifjú feltámasztása	118
XVI.	Lk. 14, 1—11.	A vízkóros meggyógyítása	178
XVII.	Mt. 22, 35—46.	Jézus Dávid fia és Ura	(156)
XVIII.	Mt. 9, 1—8.	A béna	83
XIX.	Mt. 22, 1—14.	A menyegzői lakoma	178
XX.	Jn. 4, 46—53.	Királyi ember	(118)
XXI.	Mt. 18, 23—35.	A kegyetlen szolga	154
XXII.	Mt. 22, 15—21.	Az adópénz	207
XXIII.	Mt. 9, 18—26.	Jairus leányának feltámasztása	130
XXIV.	Mt. 24, 15—35.	A világ vége	215
Gyertyaszentelő	Lk. 2, 22—39.	Jézus bemutatása	42
Gyümölcsoltó	Lk. 1, 26—38.	Hírüladás	31
Nagyboldogassz.	Lk. 10, 38—42.	Mária és Márta	157
Kisasszony	Mt. 1, 1—16.	Jézus családfája	52
Szepl. Fogantatás	Lk. 1, 26—28.	Gábor angyal	31
Szent Péter és Pál	Mt. 16, 13—19.	Péter elsősége	149
Mindenszentek	Mt. 5, 1—12.	Nyolc boldogság	103

IDŐRENDI TÁBLÁZATOK

Kr. e.	5.	Jézus születése.
Kr. u.	1—3.	Szent Pál születése.
	26.	Jézus megkezdi nyilvános működését.
	29.	Jézus halála.
	34—35.	Szent Pál megtérése.
	35—37.	Arábiai tartózkodás.
	37.	Menekülés Damaszkuszból.
	37—43.	Tarzusi tartózkodás.
	43—44.	Antiochiai működés Barnabással együtt.
	46.	Felszentelés.
	46—49.	Első apostoli körút.
	50.	Jeruzsálemi zsinat.
	51—53.	Második apostoli körút.
	54—58.	Harmadik apostoli körút.
	58—60.	Cezáreai fogság.
	60—61.	Tengeri út Rómába.
	61—63.	Első római fogság.
	63—66.	Különböző utazások: Spanyolországba és Keletre.
	66—67.	Második római fogság.
	67.	Szent Péter és Pál halála.
	70.	Jeruzsálem pusztulása.
	100—101.	Szent János apostol halála.

Római császárok

Kr. e.	23—Kr. u. 14. Augusztus.	54—68.	Néró.
		68—69.	Galba.
Kr. u.	14—37. Tiberius.	69.	Otho.
	37—41. Kaligula.	69.	Vitellius.
	41—54. Klaudius.	69—79.	Veszpaziánus.

79—81. Titus.
81—96. Domiciánus.
96—98. Nerva.
98—117. Trajánus.

Római helytartók

Kr. u. 6—9. Coponius.
9—12. Marcus Ambivius.
12—15. Annius Rufus.
15—26. Valerius Gratus.
26—36. Poncius Pilátus.
36—37. Marcellus.
37—41. Marullus.
44— Cuspius Fadus.
—48. Tiberius Alexander.
48—52. Ventidius Cumanus.
52—60. Felix.
60—62. Porcius Festus.
62—64. Albinus.
64—66. Gessius Florus.
70. M. Antonius Julianus.

Zsidó fejedelmek

Kr. e. 37—4. Nagy Heródes.
Kr. e. 4—Kr. u. 6. Archelaus.
Kr. e. 4—Kr. u. 39. Heródes Antipas.
Kr. e. 4—Kr. u. 34. Heródes Fülöp.
Kr. u. 37—44. I. Heródes Agrippa.
50—100. II. Heródes Agrippa.

Főpapok

Kr. u. 6—15. Annás.
15—16. Izmael.
16—17. Eleazár.
17—18. Simon.
18—36. József Kajfás.
36—37. Jonatán.
37—41. Teofil.
41—42. Simon Kanteras.
42—43. Mátyás.
43. Elionaios.
47—59. József Kanteras Ananiás.
59—60. Izmael.
60—61. József Kábi.
61—62. Ananiás.

TÉRKÉPEK JEGYZÉKE

A jeruzsálemi templom alaprajza — — — — — 19
Ker. Szent János templomának alaprajza — — — 39
A betlehemi templom alaprajza — — — — — 50
Szikár — — — — — — — — — — — 78
A kafarnaumi zsinagóga alaprajza — — — — 88
Betlehem — — — — — — A könyv végén
Názáret — — — — — —
A szentsír templomának alaprajza A könyv végén
Palesztina — — — — —
Szent Pál útjai — — — —
Jeruzsálem — — — — — A műnyomólapok végén

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Jézus mondásai. Papírusz. Egyiptomból.
2. Görög kódex a budapesti Egyetemi Könyvtárból. X. sz. 374 levélből áll. A négy evangéliumot tartalmazza. A 15. században Janus Pannonius tulajdona. Kisbetűs. Szövege: Mt. 6, 6—10. a.
3. Görög kódex a pozsonyi ág. ev. líceum könyvtárából. X. sz. 280 levél. A négy evangéliumot tartalmazza. 1183-ban vásárolta meg a görög császár. Mátyás király könyvtárában volt (?) 1722-ben került Pozsonyba. Kisbetűs. Márk evangéliumának a kezdetét ábrázolja a rajz.
4. Görög kódex a budapesti Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtárából. XII. sz. 293 levél. A négy evangéliumot tartalmazza. Mátyás király könyvtárában volt (?) 1836-ban került mostani helyére. Kisbetűs. Szövege: Mt. 6, 6 b—13. és a doxologia.
5. Evangelium longum fedele. Elefántcsontból készítette Tutilo (St. Gallen). IX. sz.
6. Codex Areus egy lapja. Müncheni állami könyvtár.
7. Evangélista jelképek. Az armaghi evangéliumos könyvből. 807.
8. Tetramorf. Hortus deliciarumban. Herrad von Landspergtől (1195).
9. Santa Costanza mozaikja. A négy bárány a négy evangélistát ábrázolja. Róma.
10. Jerikó. A kísértések hegye.
11. Jeruzsálem. É-ról nézve.
12. Jeruzsálem. Az Antónia-vár romjai.
13. Jeruzsálem. Heródes palotája (Dávid tornya).
14. Heródes temploma. Schick rekonstrukciója.

15. Tilalomtábla a jeruzsálemi templomból. Görög felirattal. Konstantinápoly.
16. Judea sivatagja.
17. Názáret. Mensa Christi.
18. Názáret. Mária kútja.
19. Augusztus császár. Márvány. Vatikáni múzeum.
20. Ancyra: Augusztus-templom. A jobboldali falon van a Monumentum Ancyranum.
21. Betlehem. Jézus születésének temploma.
22. Betlehem. A barlang. Elöl lent látható a csillag.
23. Betlehem. Bet-Szahur, a pásztorok völgye.
24. Mirra (Balsamodendron myrrha).
25. Keleti saruk.
26. Tiberius császár. Márvány. Vatikáni múzeum.
27. Fülöp, negyedesfejedelem pénze.
28. Bethánia. Jordán, ahol János keresztelt.
29. Szamaria. Ásatások. Baláta falu.
30. Jákob kútja. Szikem mellett.
31. Halászok a Genezáreti-tavon.
32. Gyalom. (Diktüon.)
33. Öregháló. (Szagéné.) K-keresztkötél, A-apacs, F-felin, I-alin, P-para, O-ólom, L-lógó, S-pős.
34. Tiberiás.
35. Kafarnaum. A zsinagóga romjai.
36. Kafarnaum. A zsinagóga rekonstrukciója.
37. Jeruzsálem. Juh- vagy Szent István-kapu.
38. Mécses tartón. Mai Kelet.
39. Gabonacsűr. Egyiptomi emlék.
40. Szédítő vadóc. (Lolium temulentum.)
41. Fekete mustár. (Brassica nigra.)
42. Halottsiratás. Görög dombormű után.
43. Kenyérsütő kemence.
44. Táborhegy.
45. Chromis Simonis. Genezáreti-tóból.
46. Tetradrachma vagy statér.
47. Malomkő. (Mola asinaria.)
48. Dénár. Tiberius képével.
49. Jerikóba vezető út.

50. A szamaritánus fogadója.
51. Ünnepi lakoma. Görög festmény után.
52. Betánia.
53. Betánia. Lázár sírja.
54. Vadfügefa.
55. Szőllőőrtorony. Mai Kelet.
56. Imaszíjak fejre és kézre.
57. Sírok Jeruzsálemben. Kedron völgye.
58. Az ú. n. próféták sírja. IV—V. sz. Idegen kereszténye-ket (Batánia, Haurán, Palmira) temettek el ide. Nevét valószínűleg egy szomszédos prófétasírtól kapta. Jeru-zsálem.
59. Borsos menta. (Mentha piperita.)
60. Quadrans.
61. Betfage. Az oltárkő (?) É-i és D-i oldala. Ny-i oldalán ez a felirat:

    BETPHAGE N
    VM CVM ASINA DVCTVS ADHEROSOL IMA
    M
    BERNARDI WITARDI DE BORDA FOK.

62. Jeruzsálem. A templom Ny-i fala.
63. Veszpaziánus. Márvány. Kapitolium. Róma.
64. Titus. Márvány. Vatikáni múzeum.
65. Titus diadalkapuja. Róma.
66. Titus diadalkapuja. Márvány dombormű a hétágú lámpával és az aranyasztallal. 3.5 m széles. Róma.
67. Titus diadalpénze. Felirat: Judea capta.
68. Korsókat vivő egyiptomiak. Sírfestmény.
69. Jeruzsálem. Az utolsó vacsora terme.
70. Jeruzsálem. Az utolsó vacsora termének alaprajza.
71. Az antiochiai kehely.
72. Tűznél melegedők. Mai Kelet.
73. Chlamys. Festett váza után.
74. Jeruzsálem. A keresztút egyrésze.
75. Jeruzsálem. A Getszemáni-kert.
76. Jeruzsálem. Ecce homo-ív.
77. Jeruzsálem. Szentsír-templom Kálvária kápolnája. Itt állt a kereszt.

78. Jeruzsálem. Szentsír-templom. Jézus sírja.
79. Jeruzsálem. Szentsír-templom.
80. Krisztus-szeg. Róma. 126 mm hosszú, vastagsága 9 mm; a szeg fejének szélessége 33 mm.
81. Sír elzárókővel. Balra nyitott sír.
82. Jeruzsálem. A Mennybemenetel kápolnája.
83. Domicián. Márvány. Vatikáni múzeum.
84. Patmosz. A kikötő.
85. Traján. Márvány. Vatikáni múzeum.
86. Synopsis. Perk: Synopsis latina. 141 old.
87. Jeruzsálem. A Libertinusok zsinagógájára vonatkozó felirat.
88. Damaszkus. Egyenes-utca.
89. Antiochia.
90. Klaudius. Márvány. Vatikáni múzeum.
91. Út a Tauruszon keresztül.
92. Szaloniki (Tesszalonika).
93. Athén. Akropolisz.
94. Oltár az ismeretlen istennek. Felirata: Ismeretlen isteneknek, Kapito, a fáklyavivő.
95. Korintus. A zsinagóga felirat.
96. Delfi. A Gallio-féle felirattöredék.
97. Efezusi Diána. Kapitolium. Róma.
98. Efezusi Diána-templom. Rekonstrukció.
99. Boniportus.
100. Szent Péter és Pál. Bronzérem. Kr. u. 200 körül. Vatikáni múzeum.
101. Néró. Márvány.

NÉV- ÉS TÁRGYJEGYZÉK

Abba 246
Aberkiosz 180
Abilina 23
Actio Catholica 307
Acta Pauli et Theclae 330
Adópénz 150, 207
Adrumittium 344
Agabus 216, 338
Agrafák 11
Agrippa 46, 343
Ain-Karim 31, 38
Akol 167
Alabástrom 121
Alaktörténeti elmélet 290
Alexander és Rufus 256
Alexandriai kódex 13
Alfeus 101
Alsóváros 18
Ambrus, Szent 16
Ananiás 301
Ancira 338
Andlau 195
András 352
Angyalok 355
Anna 38
Antiochia 319, 320
Antiochia, pizidiai 328
Antiochiai kehely 243
Anticipációs elmélet 238
Antikrisztus 218
Antipatrisz 342
Antonia vára 18, 20
Assz 211
Asszon 346
Asszonyok udvara 20
Asszos 338
Auguszta-zászlóalj 343
Auranitisz 23
Avatás 48
Ábrahám kebele 183
Ágoston, Szent 15
Ámri 22

Baniás 152
Barabbás 253
Barjézu 326
Barnabás 301
Bartimeus 199
Batánea 23
Bálaám jövendölése 57
Básán 23
Báth 67, 182
Belzebub 172
Beliál 218
Beroth 61
Beröa 334
Bertalan 352
Betánia, 69, 157, 159, 195
Betezda tava 18, 94
Betfage 204, 213
Betlehem 22, 49
Betlehemi csillag 57
Betlehemi gyilkosság 53
Bet-Szahur 51
Betszaida 22
Betszaida Julias 144
Bet-Szur 318
Bezeta 18
Bélpoklos 83, 189
Bérmálás 318
Bíbor ruha 254
Boanerges 97
Bolond 107
Boniportus 346
Bőjt 355
Bőjt, zsidó 191
Breviarium imperii 46
Bűnbánat szentsége 274

Cathedra Petri 323
Celzus 45
Cezárea 22, 338
Chalkisz 23
Chester Beatty papíruszok 14
Chérem 166
Cilicia 338
Ciprus 326
Circuminsessio 184
Cirinus 47
Codex Aureus 16
Codex Bezae 13
Codex Ephremi Rescriptus 13
Cönákulum 243
Crurifragium 263
Cyanosis 263

Damaszkusz 318
Dávid városa 18
Dekapolisz 23
Demetrius 337
Derbe 329
Dénes 336
Diakonátus 221
Diatesszaron 11
Didimusz 188
Dionysius Exiguus 45
Dorkasz 316
Dúsgazdag és szegény Lázár 182
Dzsebel Karantal 18

Ecce Homo-ív 265
Efezus 337
Efezusi levél 348
Efezusi levél 1, 3—14. 79
3, 14, 19. 185
4, 25—32. 308
6, 10—17. 160
Effeta 147
Efrem 189
Egyház 128, 152
Egyház és állam 213
Egyház megdönthetetlen 322
Egyiptomi menekülés 53
Egy kútfő-elmélet 289
Elimasz 326
Elrejtett kincs 126
Elsőszülött 99
Elszáradt kezű 96
Elveszett juh 179
Elveszett pénz 179
Emberfia 66
Emmausz 273, 282
Emmauszi tanítványok 272
Erzsébet 30
Erzsébet meglátogatása 32
Eskü 106
Esszénusok 27
Evangéliárium 16
Evangélisták szimbolumai 16, 17
Evangélium 9, 10
Evangélium és művészet 16
Evangéliumharmónia 11
Evangelium Hebraeorum 211
Evangéliumi tanácsok 194
Evangélium tisztelete 15
Ékeskapu 20

Farizeus és vámos 191
Farizeusok 26
Fájdalmas Szűz 49
Felebaráti szeretet 158
Felsőváros 18
Feltámadás 94, 194
Félix 24, 342
Filaktérion 208
Filemonhoz írt levél 349
Filemonhoz írt levél 10—18. 171
Filippi börtön 333
Filippi levél 349
2, 12—18. 203
3, 17—21. 135
Fillér 107
Forbátjog 107
Főhelyek 28, 178
Főpapi ima 235
Főtanács 25
Frigia 337, 338
Frontinus 46
Fügefa megátkozása 205
Fügefa, terméketlen 173
Függöny 21
Fülöp 97, 309, 352
Fülöp Cezáreája 23, 147, 152
Fülöp, diákonus 338

Gabbata 255
Galatákhoz írt levél 338
Galatákhoz írt levél
4, 1—7. 70
6, 1—10. 123
Galácia 337
Galilea 22
Gallio 336
Gamáliel 304
Garizim 22
Gaulanitisz 23
Gazdag, esztelen 173
Gazdag ifjú 192
Gazit 21
Gazophylacium 21
Gehenna 107
Genezáret-tava 22, 88
Getszemáni 246, 265
Ginea 196
Glosszolália 316
Golgota 257
Gondviselés 94
Gonosz bíró 191
Grenfell és Hunt 12
Gyalom 82
Gyertyaszentelő 48
Gyilkos szőllőmunkások 205
Gyónás 355
Gyula I., pápa 47

Hakeldama 251
Halfogás, csodálatos 82
Halotti lepel 268
Hamis messiások 215
Haurán 23
Hála 195
Háló 82, 127
Háromkirályok ünnepe 60
Házasság 69, 194
Házasság felbonthatatlansága 116, 190
Házasságtörés 105
Hebron 22
Heliopolisz 61
Helytartók 24
Heródes 22, 23, 47
Heródes Agrippa I. 24
Heródes Agrippa II. 25
Heródes Antipas 24
Heródes családja 25
Heródes Fülöp 24
Heródes palotája 266
Herodiánusok 27
Hit 94, 194, 221
Hit szükségessége 77
Hinnom völgye 18
Hozsanna 204
Húsvéti vacsora 225
Hűtelen sáfár 181

Igazgyöngy 126
Ignác, Szent 154
Ikonium 330
Ima 143, 171, 195, 355
Imaszíj 208
Impropériák 268
Inaszakadt 83
Irástudók 25
Irgalmas szamaritánus 156
Ir Hammelach 31
Isten országa 113
István, Szent 305
Ítélet 107, 221
Iturea 23
Izauria 338

Jairus leánya 130
Jakab 97, 352
Jakab kivégzése 321
Jakab levele 10, 352
Jakab levele 4, 1—10. 117
5, 13—15. 94
Jákob kútja 73, 79
János, Aranyszájú 15
János, evangélista 286
János, Keresztelő 30, 31, 33
János, Ker. ereklyéje 135
János, Ker. halála 132
János, Ker. keresztel 62
János, Ker. követsége 119
János levelei 10
János evangéliuma 1, 1—14. 40
János I. levele 286
János I. 1, 5—10. 319
János II. levele 287
János II. 2—8. 117
János II. 5—11. 245
János III. levele 287

János III. 2—8. 117
Jászol 51
Jelenések könyve 10, 287
Jelenések könyve 5, 1—5. 117
14, 1—5. 61
20, 11—15. 176
21, 1—8. 357
22, 1—5. 357
Jerikó 22, 159, 199
Jerikói vakok 198
Jeromos, Szent 15, 16
Jeruzsálem 18, 38, 265
Jeruzsálem pusztulása 222
Jeruzsálemi bevonulás 203
Jeruzsálemi üldözés 308
Jeruzsálemi zsinat 330
Jézus 32
Jézus adót fizet 152
Jézus Annás előtt 248
Jézus bemutatása 42
Jézus búcsúbeszéde 229
Jézus családfája 44
Jézus elfogása 247
Jézus első tanítványai 65
Jézus embersége 77
Jézus a farizeusok ellen beszél 207
Jézus fellépésének ideje 67
Jézus feltámadása 270, 279
Jézus gyermekeket áld 192
Jézus gyermekkora 52
Jézus halála 257
Jézus Heródes előtt 253
Jézus hét szava 257
Jézus istensége 68, 77, 86, 122, 151, 169, 184, 194, 202, 212, 221, 241, 264, 281, 296, 307
Jézus Kaifás előtt 248
Jézus kereszthalála 264
Jézus kettős természete 194
Jézus kicsúfolása 250
Jézus megjelenése 271
Jézus megjövendöli szenvedését 197
Jézus megkenése 204
Jézus megkísértése 64
Jézus működésének ideje 291
Jézus Názáretben 79
Jézus ördögöt űz 171
Jézus Pilátus előtt 251
Jézus sátoros ünnepeken 160
Jézus színeváltozása 149
Jézus Szíve-tisztelet 264
Jézus születése 40
Jézus születésének éve 45
Jézus születésének hírüladása 31
Jézus temetése 259
Jézus testvérei 98
Jézus, tizenkétéves 54
Jézus vizen jár 137
Joachim 38
Joppe 22, 316
Josephus Flavius 17
Jó pásztor 166
József 32
József, Arimateai 260
József síremléke 79
Jövendölés Jeruzsálemről 177, 215
Jövendölés a világ végéről 220
Júdás 97, 101, 352
Júdás, Iskarióti 97, 225, 227, 251
Júdás levele 10, 352
Júdás levele 17—21. 223
Judea 17

Kafarnaum 22, 80, 88
Kafarnaumi beszéd 138
Kafarnaumi százados 118
Kaifás háza 266
Kalásztépés 95
Kandáke 311
Kapor 210
Karitász 221, 307
Katekézis-elmélet 289
Katolikus levelek 10
Kauda 346
Kálvária hegye 18
Kána 22, 70
Kánai menyegző 66
Kánáneus asszony 147
Kegyelem 169, 202
Kegyetlen szolga 154
Kenyér 137
Kenyérszaporítás 136, 148
Keppler 57
Kereskedők kiűzése 71, 205

Kereszt 262
Keresztény 320
Keresztfa 268
Keresztfelirat 257, 267
Keresztrefeszítés 256, 262
Keresztség 77
Keresztúti ájtatosság 265
Kettős kútfő-elmélet 289
Kéfás 66
Kéziratok 13
Kézrátétel 359
Kidron völgye 18
Kiközösítés 166
Kínszenvedés kronológiája 265
Királyi csarnok 20
Kísértés 69
Klaudius 320
Klaudius Lizias 341
Klaudia Prokula 254
Kleofás 101
Knidus 346
Kolosszei levél 348
Kolosszei levél 3, 12—17. 129
4, 2—6. 308
Konkoly 125
Konstanci zsinat 15
Kor 182
Korbán 21
Korintus 336
Korintusi I. levél 338
Korintusi I. 11, 23—32. 245
13, 1—13. 160
14, 9—19. 175
15, 1—22. 283
Korintusi II. levél 339
Korintusi II. 3, 5—11. 17
4, 13—18. 196
Kornélius 314
Kovász 126
Köböl 182
Kölcsönös függés-elmélet 289
Kömény 210
Krisztus Király 213
Krisztus titokzatos teste 241
Kutha 22
Kvadráns 211

Laktancius 68
Lázár 183, 195
Lázár ereklyéi 195
Lázár kastélya 159
Lázár sírja 195
Lábmosás 226
Lándzsa 268
Lelkipásztor 170
Lepton 211
Lex Julia 47
Lex Pompeia 47
Lex Porcia 334, 341
Lépcső-zsoltárok 21
Libertinusok 306
Lidda 316
Lidia 334
Litosztrotosz 255
Logia 11, 289
Likaónia 338
Likaóniai nyelv 329
Lisztra 329, 346
Longinusz 259, 260
Lukács 285

Macedónia 337
Magasztalja lelkem 33
Magdala 22
Magvető 124
Malomkő 154
Mammertinusi börtön 355
Mammon 110
Matarije 61
Mágusok 56
Mária 32
Mária és Márta 157
Márk 285
Márta 157
Másodelső szombat 96
Máté 84, 284
Mátyás 352
Mátyás megválasztása 292
Megbocsátás 154
Melita 346
Menta 210
Menyegzői menet 219
Mennybemenetel 277
Metrétesz 67
Miatyánk 108
Miatyánk-templom 175
Milétus 338

Mínák, példabeszéd 200
Mira 346
Mirra 52
Missziók 135, 281
Monumentum Ancyranum 46
Monzai vaskorona 267
Mustármag 126

Nablusz 78
Naim 22, 123
Naimi ifjú 118
Napkeleti bölcsek 56
Nazarénusok 211
Nátánáel 66
Názáret 22, 32, 38
Négy kútfő-elmélet 290
Nidduj 166
Nikánor 305
Nikodémus 72
Nikolaiták 305
Nikolaus 305
Nyilvános istentisztelet 158
Nyolc boldogság 103
Nyolc boldogság hegye 117
Nyolc jaj 208

Oktató könyvek 10
Olajfák hegye 18, 282
Oltáriszentség 141, 142, 241
Oltáriszentség alapítása 228
Osiander 11
Ostorozás 254
Ostorozás oszlopa 267
Ostraka 14
Oxyrhynchos 12, 14, 46
Óra 197
Önmegtagadás 69
Ördögi megszállás 85
Ördögtől megszállott 81
Ördögűzés 87
Öregek 26
Özvegyasszony fillére 211
Őrangyal 158, 322
Ősevangélium-elmélet 289
Palesztina 17
Palimpszesztus 13
Pamfilia 328, 338
Paneás 135, 152
Panthera 45
Papi fejedelmek 25
Paraklétosz 234
Parmenász 305
Páfusz 326
Pál 326
Pál Antiochiában 326
Pál Athénben 335
Pál Cipruson 325
Pál fogsága 340
Pál kiválasztása 325
Pál levelei 10
Pál Lisztrában 329
Pál Rómában 347
Pál sírja 355
Pál útjai 325, 332, 337
Pásztorlevél 170
Perea 23
Perge 328
Perichorézisz 184
Petrónius 261
Példabeszéd 128
Példabeszéd, lakomáról 128
Péter 148
Péter beszéde 294
Péter elsősége 102, 151
Péter egyházfősége 275, 297, 307, 318
Péter főtanács előtt 300
Péter gyógyít 299
Péter levelei 10
Péter I. levele 323
Péter I. 2, 21—25. 170
I. 4, 12—19. 324
I. 5, 1—4. 170
I. 5, 10—12. 203
Péter II. levele 351
Péter II. 1, 16—21. 153
II. 2, 1—3. 318
II. 3, 14—18. 324
Péter működése 351
Péter napa 81
Péter Rómában 322
Péter sírja 323
Péter tagadása 229, 249
Péter vallomása 147
Pizidia 338
Pogányok udvara 20
Pokol kapui 148
Poncius Pilátus 24

Porcius Fesztus 24, 342
Probatica Piscina 18
Prochorusz 305
Protoevangelium Jacobi 38, 211
Prozelita 210
Prófétai könyv 10

Raka 107
Római levél 339
Római levél 8, 9—11. 298
8, 12—17. 185
8, 18—23. 89
12, 16—21. 123
13, 1—7. 214
13, 8—10. 135
13, 11—14. 40
Ruhabojt 208

Salamon csarnoka 20, 177
Santiago de Compostela 324
Saul 306, 326
Saul megtérése 311
Siloe tava 170
Simon 97, 101, 353
Simon, Cirenei 256
Simon, farizeus 120
Simon, mágus 310
Simon, poklos 204
Simon, timár 318
Sinai-kódex 13
Sippari naptártöredék 58
Somer 22
Spiritizmus 318
Stádium 188
Süketnéma 147

Szadduceusok 26
Szafira 301
Szalamisz 326
Szalmone 346
Szamaria 22, 135
Szamarialak bérmálása 309
Szamaritanus 22
Szanhedrin 25
Száfed 117
Szájhagyomány-elmélet 289
Szebaszte 22
Szeforisz 38
Szegénygondozás 159
Szegletkő 206
Szeleucia 326
Szentáldozás 143
Szentjánoskenyér 181
Szentháromság 68, 184, 281
Szent László Társulat 355
Szentlélek 241, 296
Szentlélek elleni bűn 175
Szentlélek leszállása 293
Szent Péter hala 150
Szent Péter-templom 356
Szentsír 266
Szeplőtelen Fogantatás 36
Szergiusz Paulus 326
Szerpapi rend 307
Szerpapok választása 304
Szikár 78
Szikárius 340
Szikem 22
Szilás 332
Szilvánus 332
Szinedrium 25
Szinoptikus kérdés 287
Szion 18
Szirtisz 346
Sziszit 208
Szőllőmunkások 196
Szűz Mária halála 297

Tabita 316
Talassza 346
Talentum 155
Tamás 97
Tamás hitetlensége 274
Tanítványok küldetése 276
Tanítványok oktatása 153
Tarzus 312
Tatianus 11
Tábor hegye 152
Tefillin 208
Tekla 330
Templom 18, 77
Templom orma 20
Templomszentelés 176
Teodász 304
Tertulliánus 14, 15, 68
Tertullus 342
Tesszalonika 334
Tesszaloniki I. levél 336

Tesszaloniki I. 1, 2—10. 129
Tesszaloniki II. levél 337
Tesszalóniki II. 2, 1—11. 223
Tetanizáció 262
Teve 193
Tékozló fiú 180
Tibériás 22
Tibérius 68, 88
Tilalomtábla 20
Timon 305
Timoteus 330
Timoteus I. levél 350
Timoteus I. 2, 1—10. 214
Timoteus II. levél 351
Timoteus II. 1, 6—14. 102
Tirannus 337
Tiropojon völgye 18
Titus levél 350
Titus levél 1, 5—9. 102
2, 11—15. 51
Tíz szűz 218
Töredék-elmélet 289
Történeti könyvek 9
Töviskorona 254, 267
Töviskoronázás kápolnája 266
Trachonitisz 23
Transzlációs elmélet 238
Troász 337
Troászi látomás 333
Tű foka 193

Utolsó ítélet 219
Utolsó vacsora ideje 237
Utolsó vacsora kelyhe 243
Utolsó vacsora szertartása 240
Újszövetség 9
Újszövetség kiválósága 17
Újszövetségi könyvek 9
Újszövetségi könyvek nyelve 13
Újváros 18

Vadfügefa 199
Vakonszületett 164
Varratlan köntös 267
Vasárnap 355
Vatikáni kódex 13
Válaslevél 107
Vámosok 63
Vének 26
Vérveríték 247
Vihar 130
Visio prophetica 216
Vízkóros meggyógyítása 178
Volto Santo 267

Zakariás 30, 211
Zakeus 199
Zakeus olaja 203
Zebedeus 198
Zorobábel 22
Zsidókhoz írt levél 349
Zsidókhoz írt levél 10, 19—31. 146
Zsigmond király 15
Zsinagóga 27
Zsinagóga-elöljáró 28
Zsinagógai istentisztelet 28
Zsinat 354
Zsírembólia 263

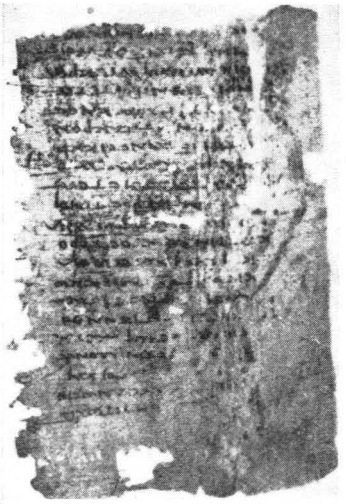

1. Jézus mondásai.

2. Görög kódex a budapesti Egyetemi Könyvtárból.

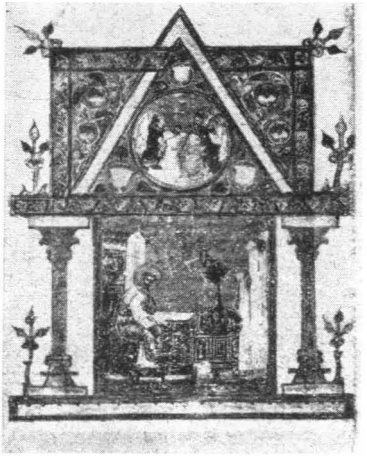

3. Görög kódex a pozsonyi ág. ev. liceum könyvtárából.

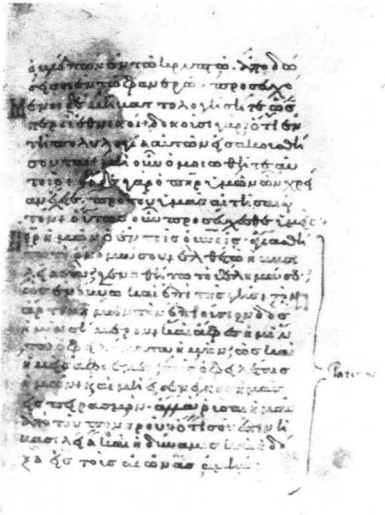

4. Görög kódex a budapesti Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtárából.

5. Evangelium longum fedele.

6. Codex Areus egy lapja.

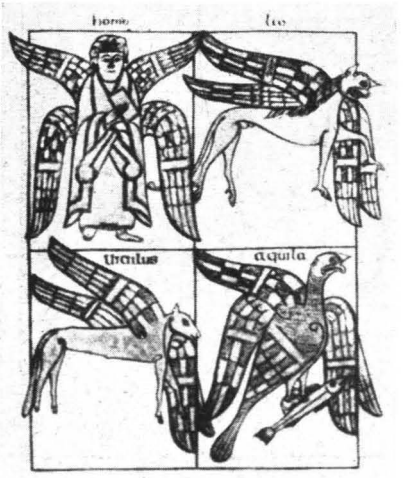

7. Evangélista jelképek.

8. Tetramorf. Hortus deliciarumban.

9. Santa Costanza mozaikja.

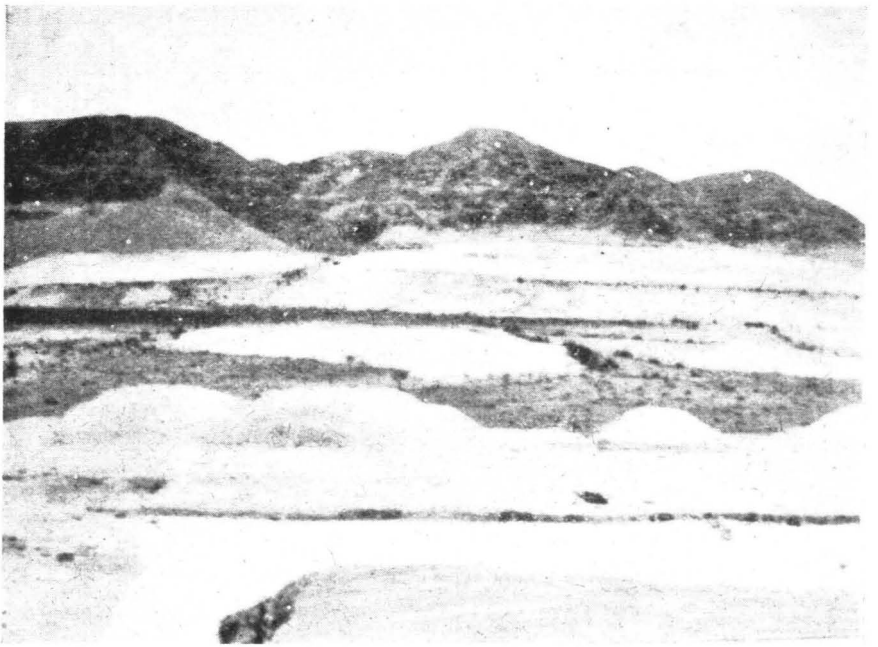

10. Jerikó. A kísértések hegye.

11. Jeruzsálem, É-ról nézve.

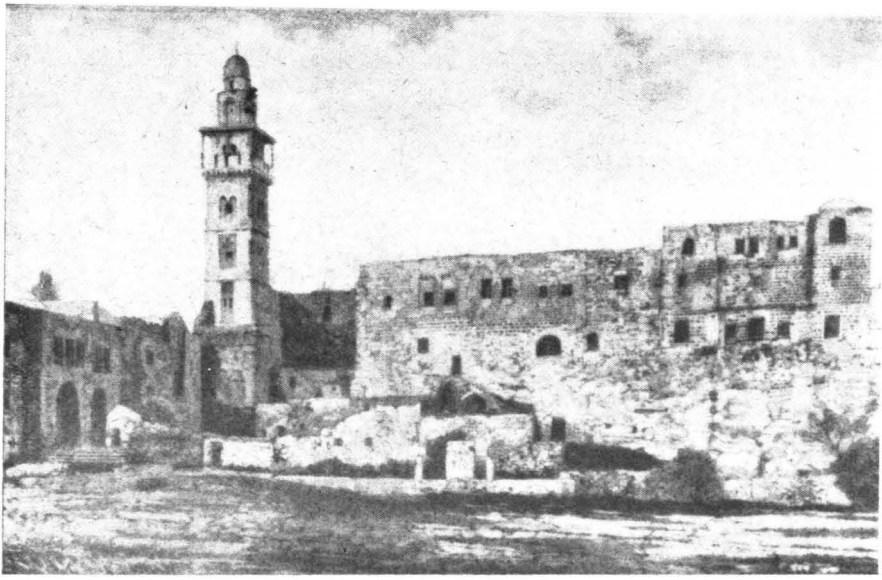

12. Jeruzsálem. Az Antónia-vár romjai.

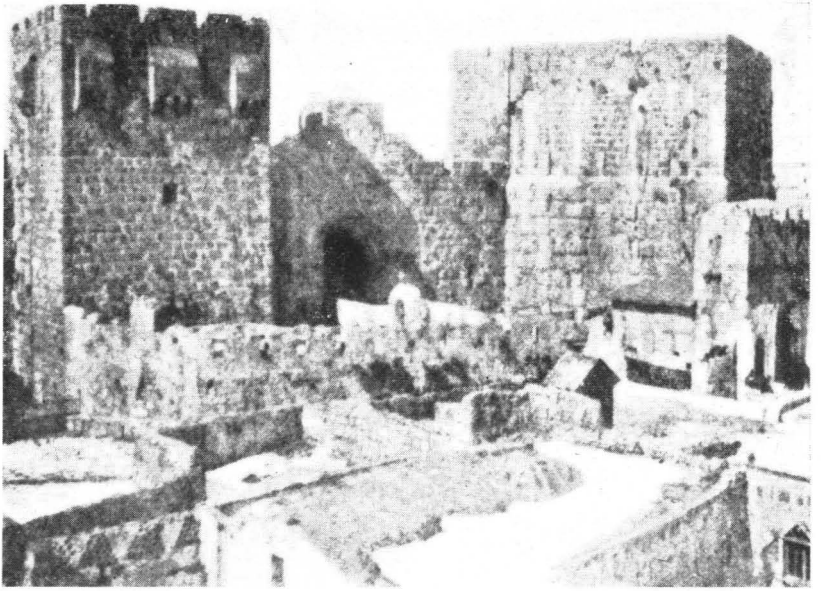

13. Jeruzsálem. Heródes palotája.

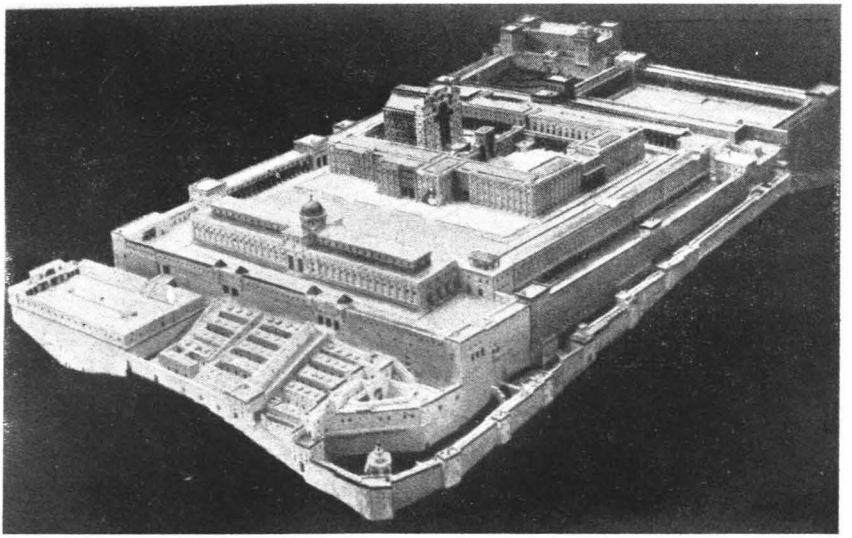

14. Heródes temploma.

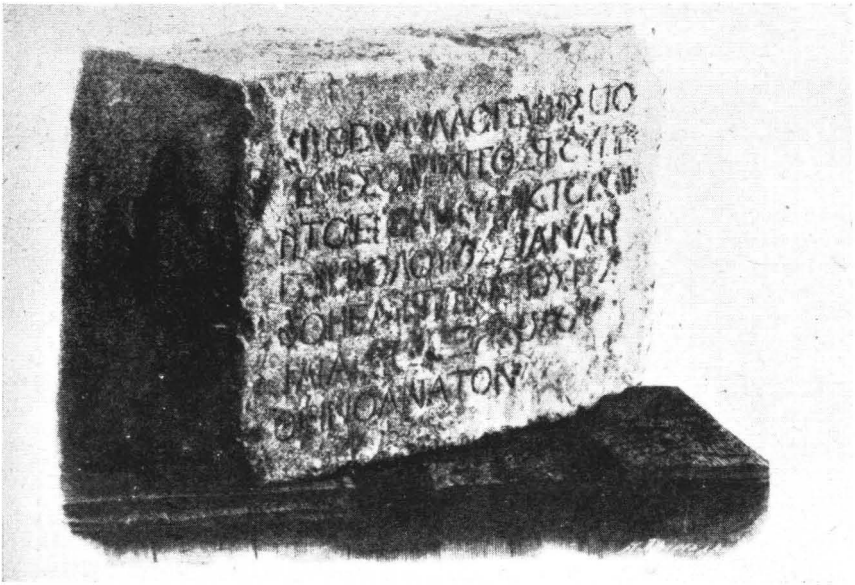

15. Tilalomtábla a jeruzsálemi templomból.

16. Judea sivatagja.

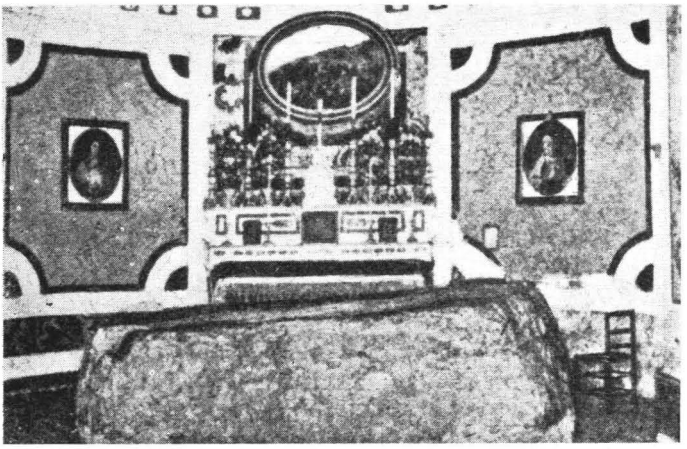

17. Názáret. Mensa Christi.

18. Názáret. Mária kútja.

19. Augusztus császár.

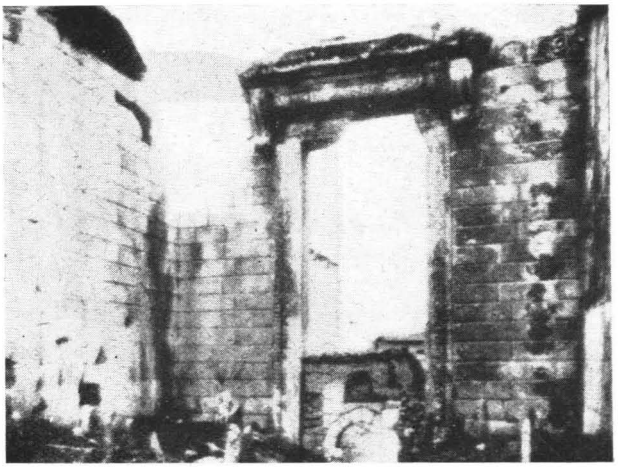

20. Ancyra: Augusztus-templom.

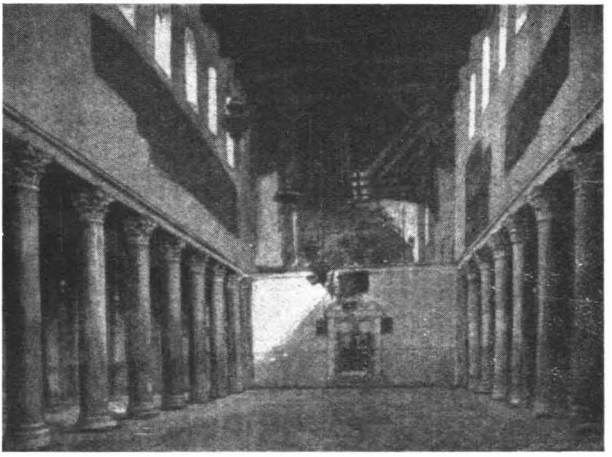

21. Betlehem. Jézus születésének temploma.

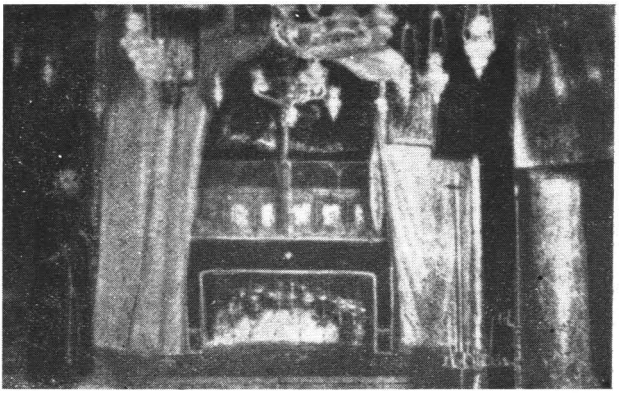

22. Betlehem. A barlang.

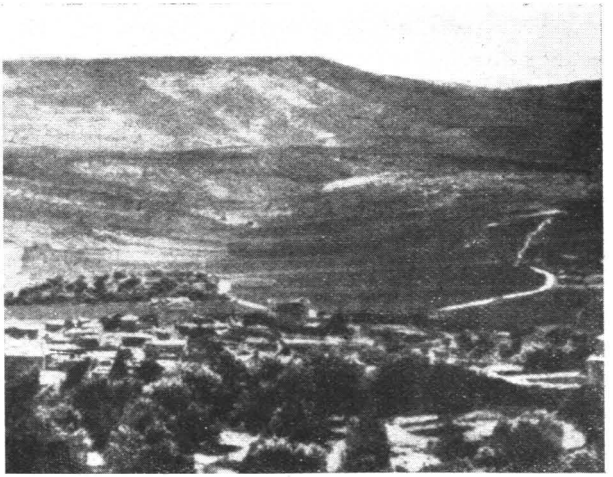

23. Betlehem. Beth Szaur, a pásztorok völgye.

24. Mirra.

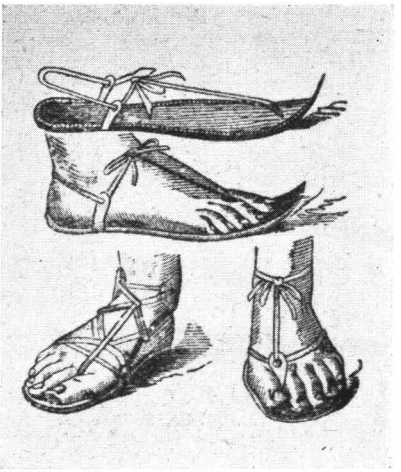

25. Keleti saruk.

26. Tiberius császár.

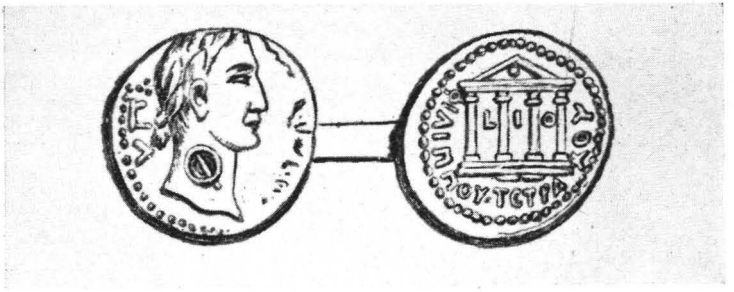

27. Fülöp, negyedesfejedelem pénze.

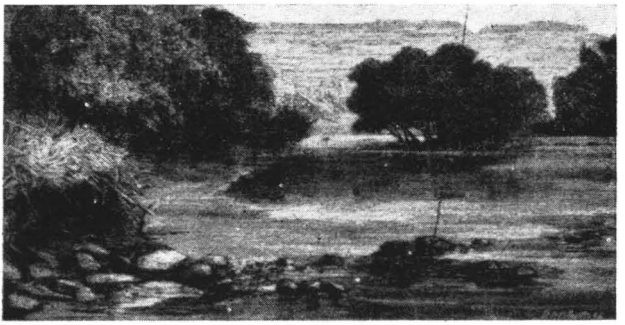

28. Bethánia. Jordán, ahol János keresztelt.

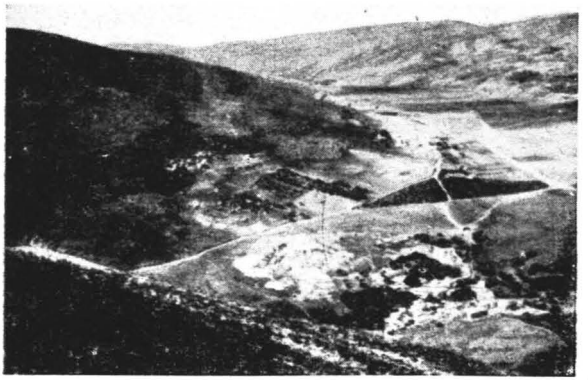

29. Szamaria. Ásatások.

30. Jákob kútja.

31. Halászok a Genezáreti-tavon.

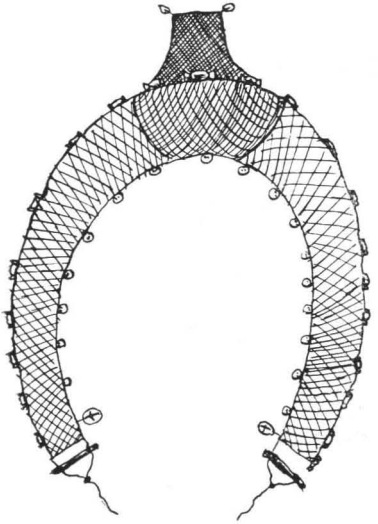

32. Gyalom.

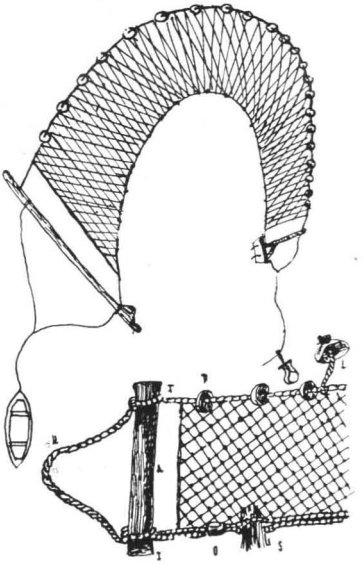

33. Öregháló.

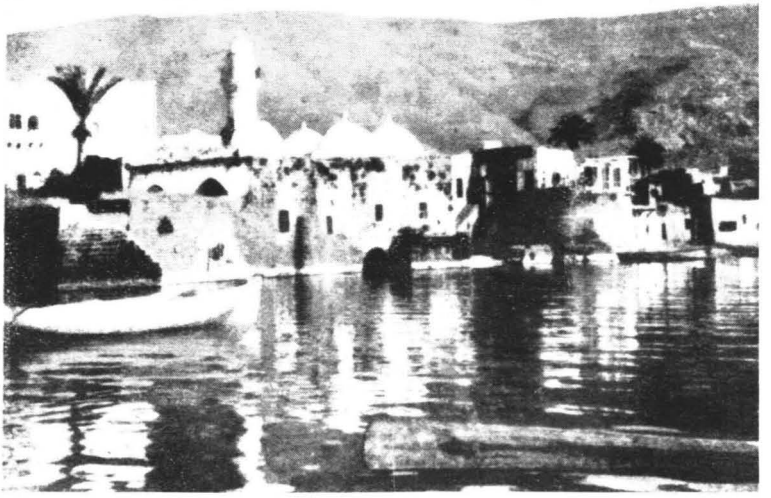

34. Tiberiás.

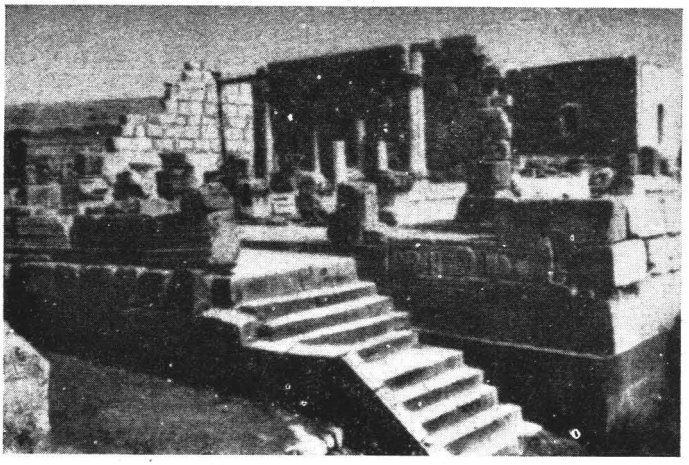

35. Kafarnaum. A zsinagóga romjai.

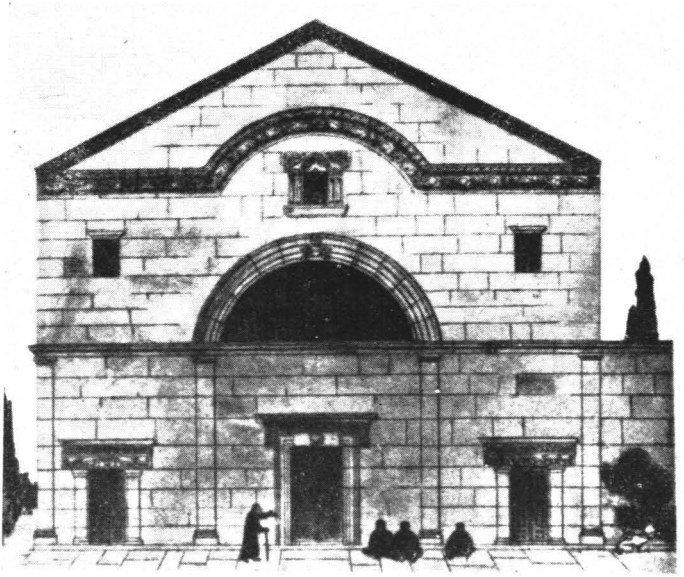

36. Kafarnaum. A zsinagóga rekonstrukciója.

37. Jeruzsálem. Juh- vagy Szent István-kapu.

38. Mécses tartón.

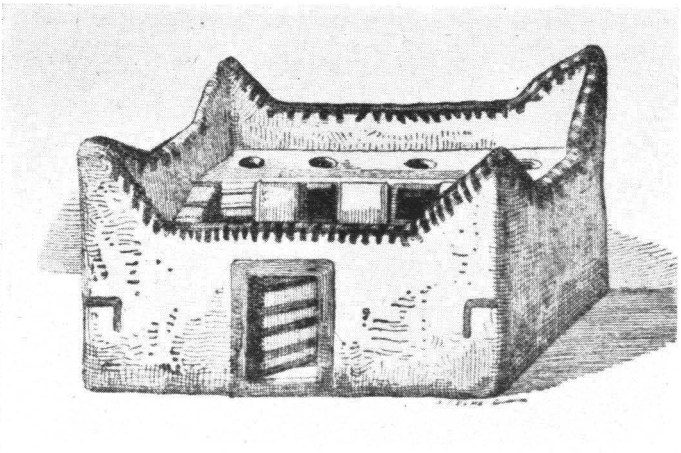

39. Gabonacsűr.

40. Szédítő vadóc.

41. Fekete mustár.

42. Halottsiratás.

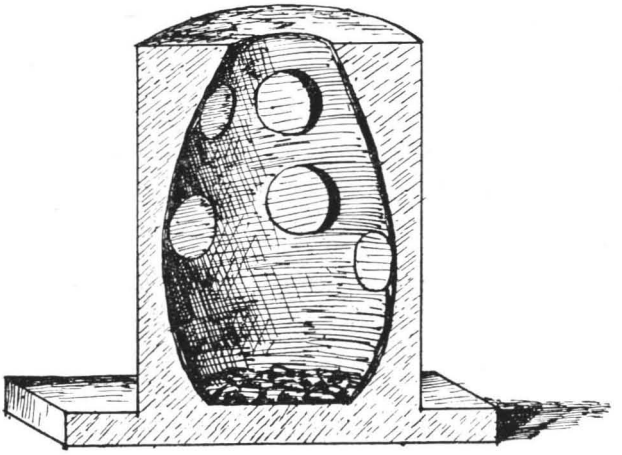

43. Kenyérsütőkemence.

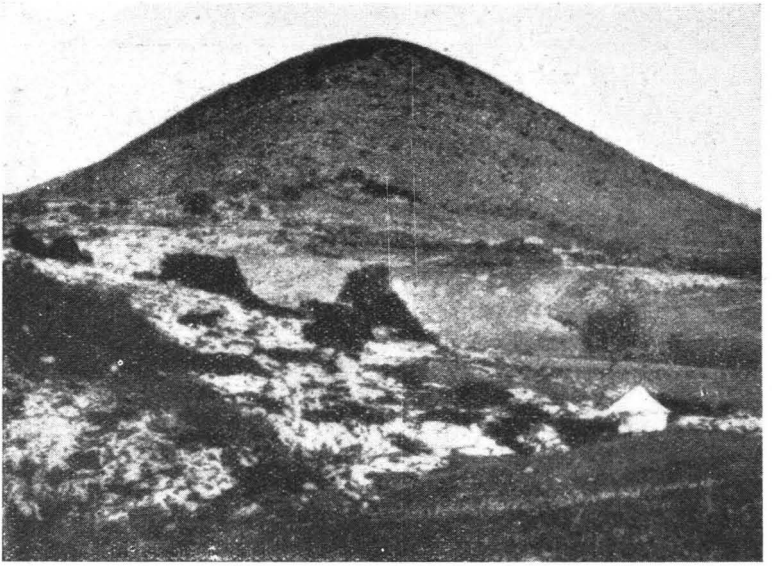

44. Táborhegy.

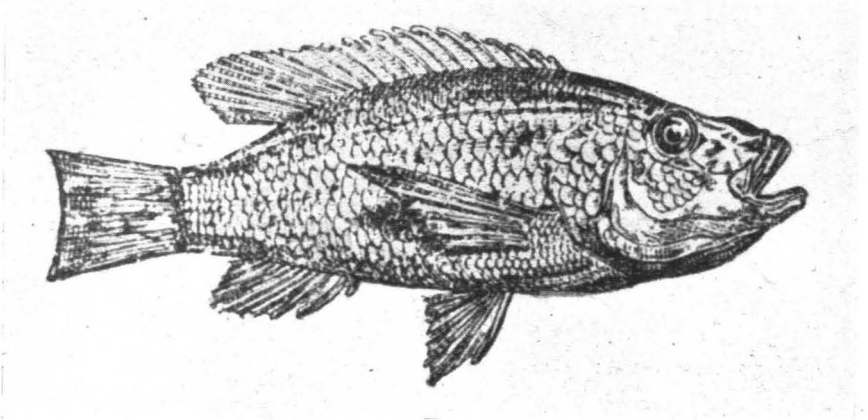

45. Chromis Simonis. Genezáreti-tóból.

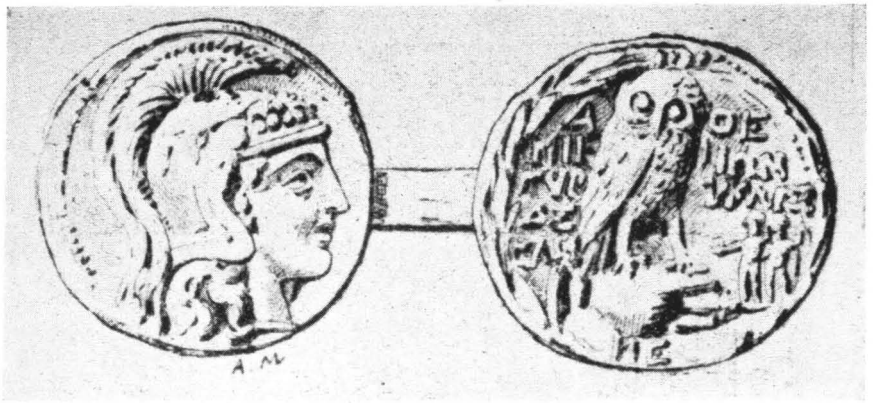

46. Tetradrachma vagy statér.

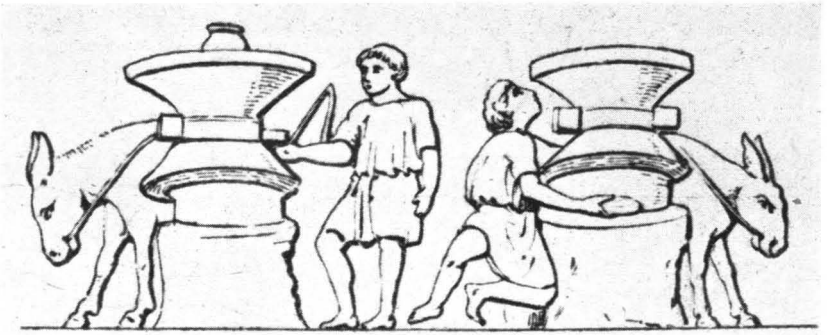

47. Malomkő.

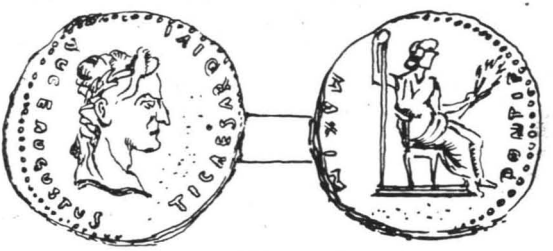

48. Dénár. Tiberius képével.

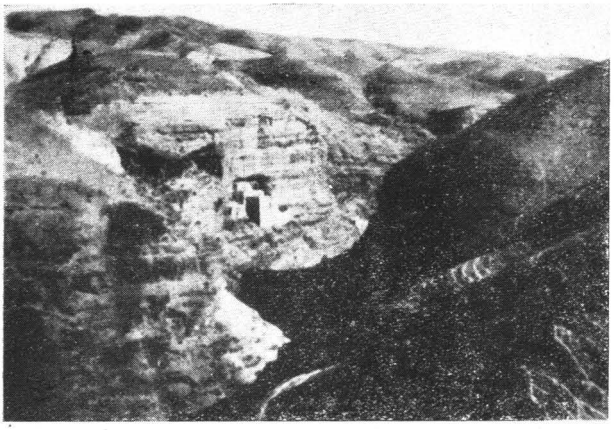

49. Jerikóba vezető út.

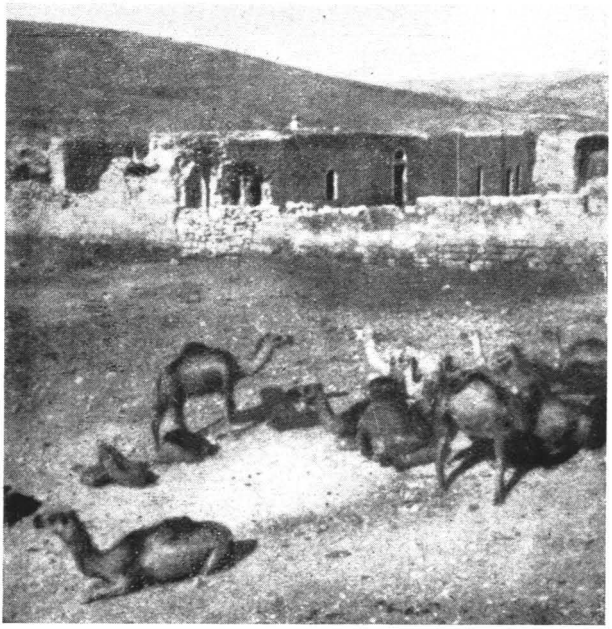

50. A szamaritánus fogadója.

51. Ünnepi lakoma.

52. Betánia.

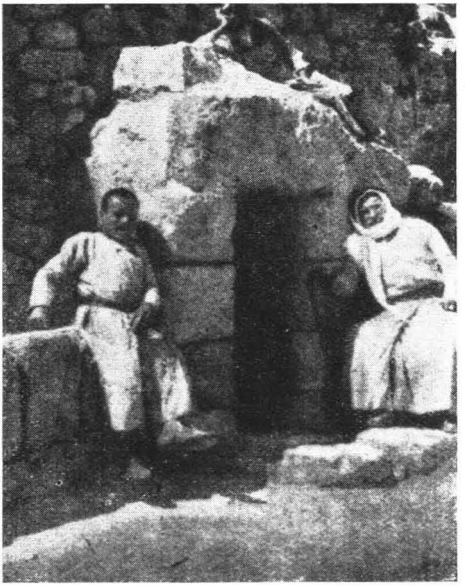

53. Betánia. Lázár sírja.

54. Vadfügefa.

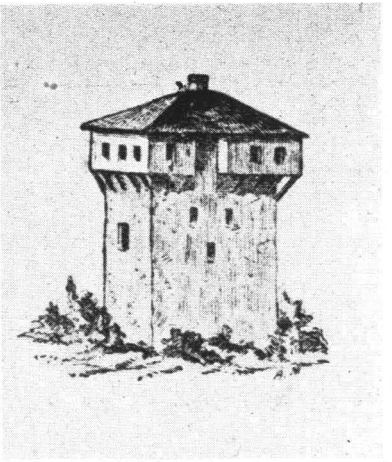

55. Szőllőőrtorony.

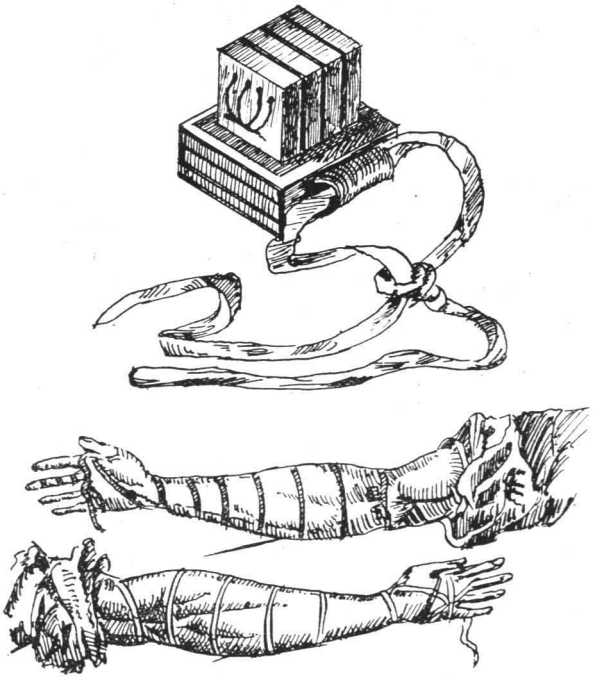

56. Imaszijak fejre és kézre.

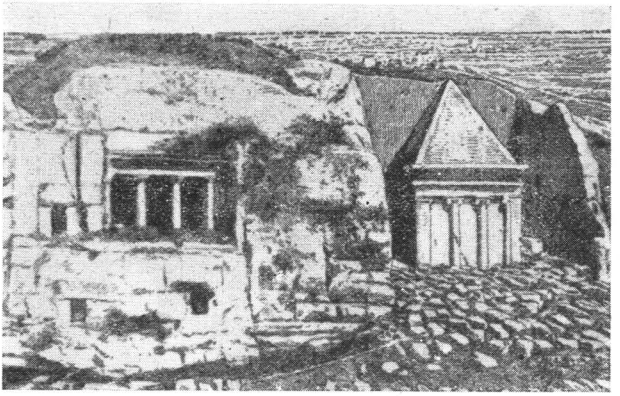

57. Sírok Jeruzsálemben.

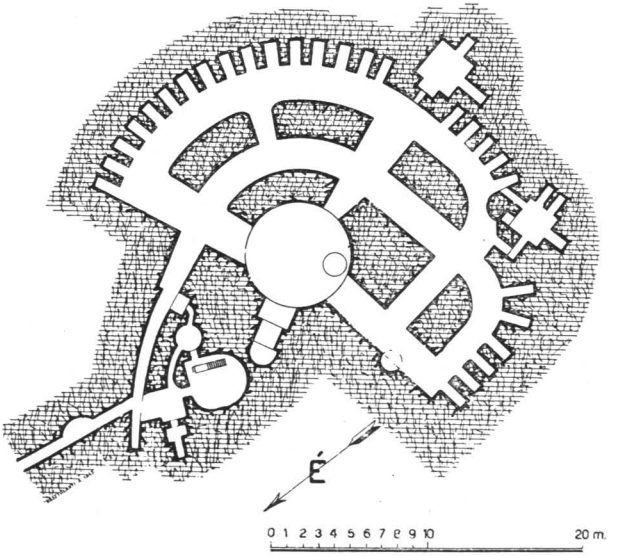

58. Az ú. n. próféták sírja.

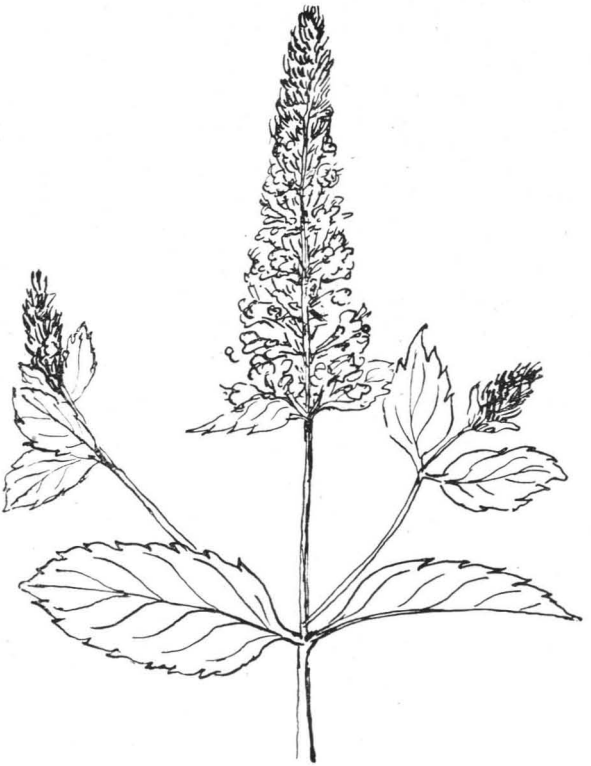

59. Borsos menta.

60. Quadrans.

61. Betfage.

62. Jeruzsálem. A templom Ny-i fala.

63. Veszpaziánus.

64. Titus.

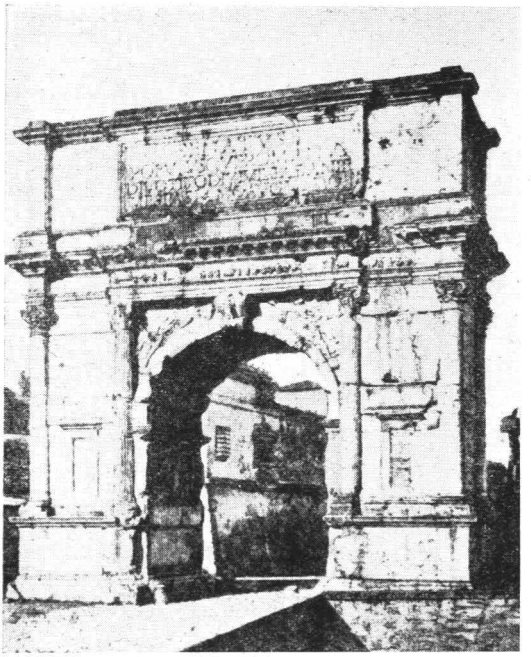

65. Titus diadalkapuja.

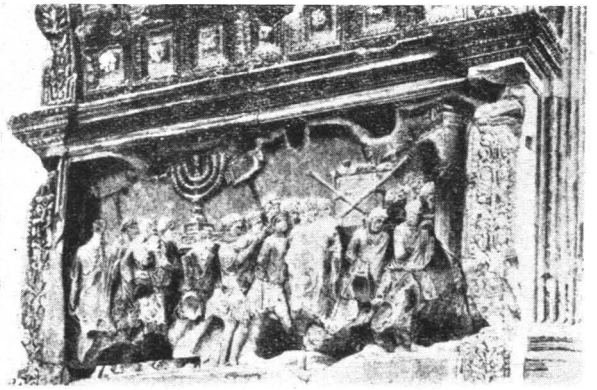

66. Márványdombormű Titus diadalívéről.

67. Titus diadalpénze.

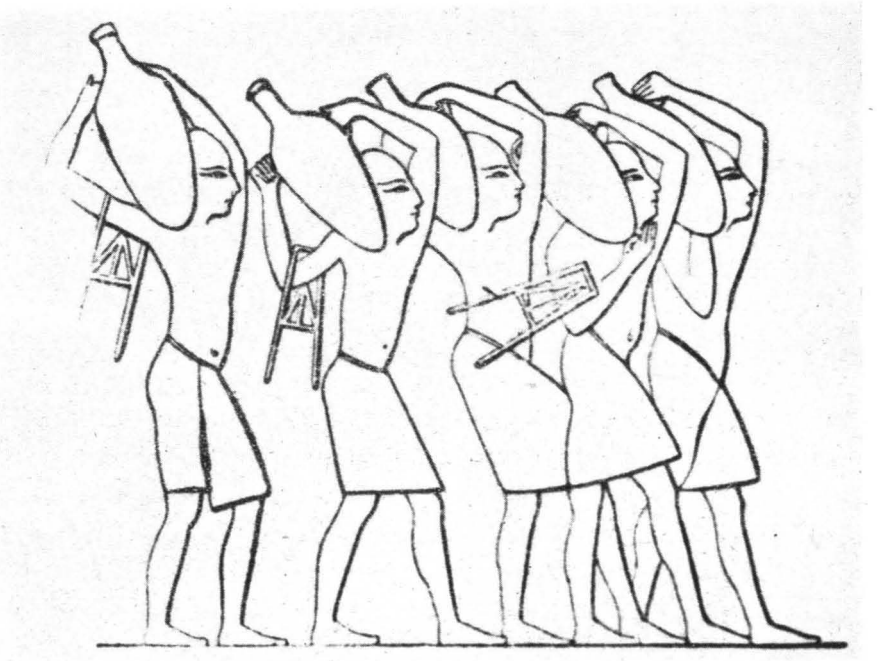

68. Korsókat vivő egyiptomiak.

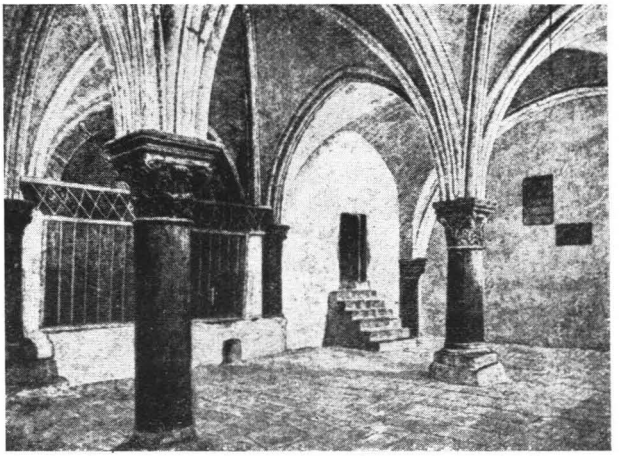

69. Jeruzsálem. Az utolsóvacsora terme.

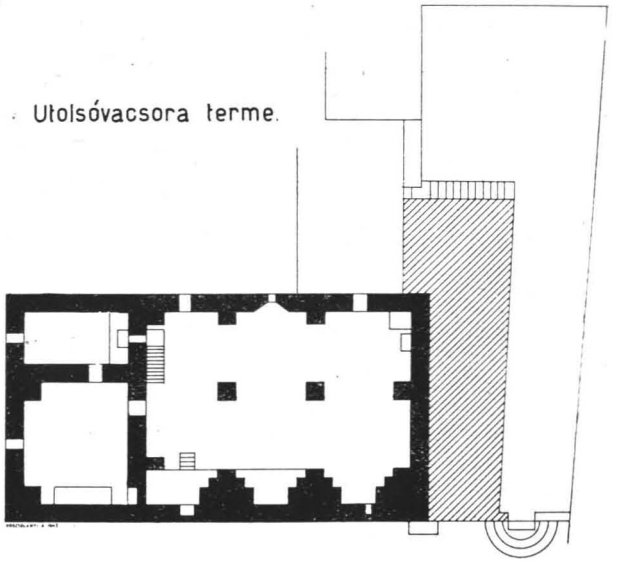

70. Jeruzsálem. Az utolsóvacsora termének alaprajza.

71. Az antiochiai kehely.

72. Tűznél melegedők.

73. Chlamys.

74. Jeruzsálem. A keresztút egy része.

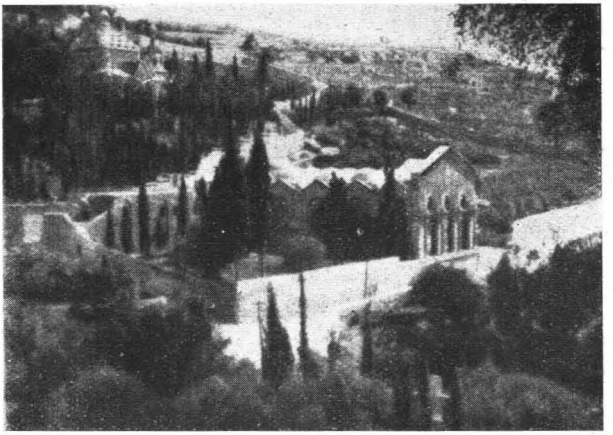

75. Jeruzsálem. A Getszemáni-kert.

76. Jeruzsálem. Ecce Homo-iv.

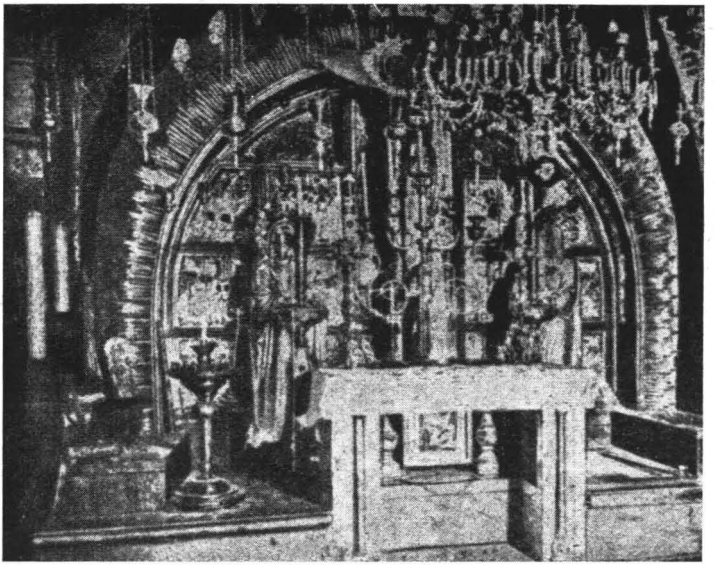

77. Jeruzsálem. Szentsír-templom Kálvária kápolnája.

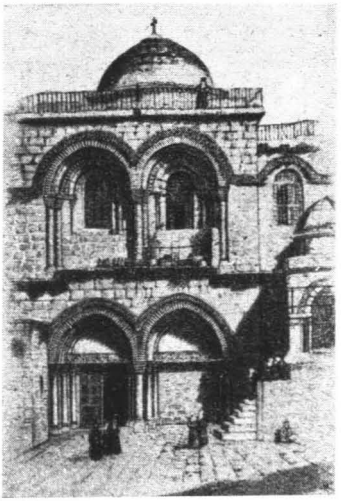

78. Jeruzsálem. Szentsír-templom. Jézus sírja. 79. Jeruzsálem. Szentsír-templom.

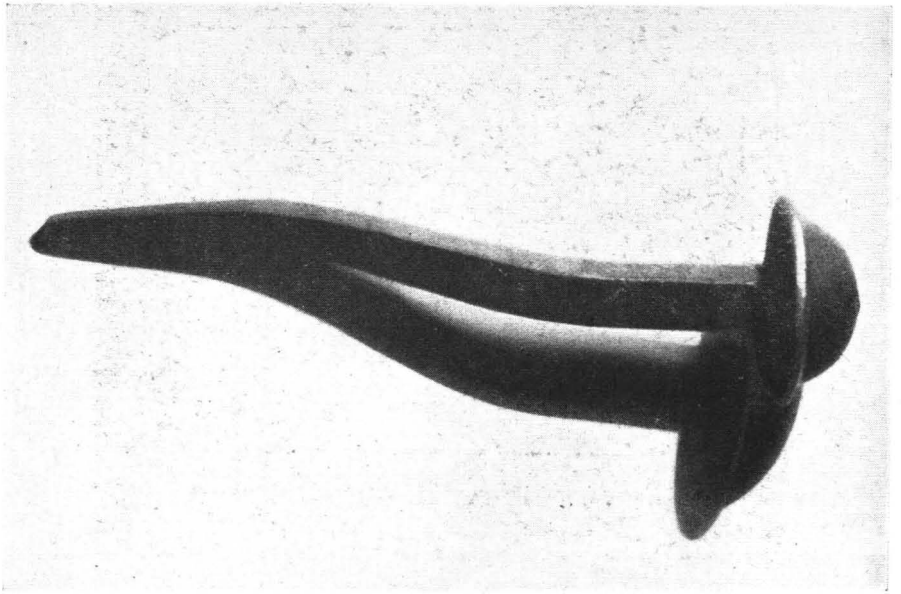

80. Krisztus-szeg.

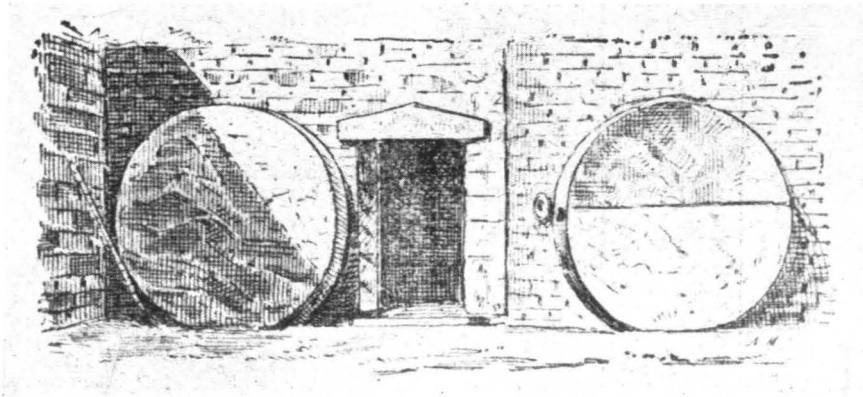

81. Sir elzárókővel.

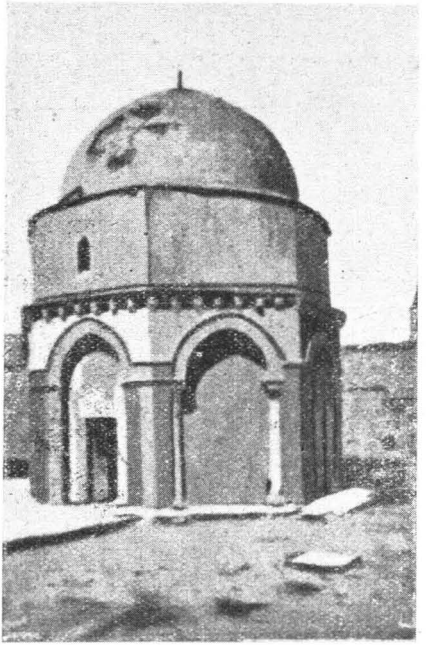

82. Jeruzsálem. A Mennybemenetel-kápolnája.

83. Domicián.

84. Patmosz. A kikötő.

85. Traján.

307. Mulierum ad sepulcrum iter

Mt 28 1	Mc 16 1-4	L 24 1-8	J 20 1
1 Vespere autem sabbati, quae lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, et altera Maria videre sepulchrum.	1 Et valde mane una sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto iam sole. 2 Et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti? 4 Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.	1 Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quae paraverant, aromata: 2 et invenerunt lapidem revolutum a monumento. 3 Et ingressae non invenerunt corpus Domini Iesu.	1 Una autem sabbati, Maria Magdalene venit mane cum adhuc tenebrae essent, ad monumentum: et vidit lapidem sublatum a monumento.

308. Maria Magdalene Christi e sepulcro revocati nuntia

J 20 2

2 Cucurrit ergo, et venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum quem amabat Iesus, et dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, et nescimus ubi posuerunt eum.

309. Consolatorii angelorum monitus

Mt 28 5-7	Mc 16 5-8	L 24 4-8
6 Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim, quod Iesum, qui crucifixus est, quaeritis: 6 non est hic: surrexit enim, sicut dixit. Venite, et videte locum, ubi positus erat Dominus. 7 Et cito euntes, dicite discipulis eius quia surrexit: et ecce praecedit vos in Galilaeam: ibi eum videbitis. Ecce praedixi vobis.	5 Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, et obstupuerunt. 6 Qui dicit illis: Nolite expavescere: Iesum quaeritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum. 7 Sed ite, dicite discipulis eius, et Petro quia praecedit vos in Galilaeam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. 8 At illae exeuntes, fugerunt de monumento: invaserat enim eas tremor et pavor: et nemini quidquam dixerunt: timebant enim.	4 Et factum est, dum mente consternatae essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. 5 Cum timerent autem, et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quaeritis viventem cum mortuis? 6 non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilaea esset, 7 dicens: Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere. 8 Et recordatae sunt verborum eius.

310. Mulierum de eventis mirandis ad apostolos relatio

Mt 28 8	L 24 9-11
8 Et exierunt cito de monumento cum timore, et gaudio magno, currentes nunciare discipulis eius.	9 Et regressae a monumento nunciaverunt haec omnia illis undecim, et ceteris omnibus. 10 Erat autem Maria Magdalene, et Ioanna, et Maria Iacobi, et ceterae, quae cum eis erant, quae dicebant ad Apostolos haec. 11 Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum verba ista: et non crediderunt illis.

86. Synopsis.

87. Jeruzsálem. A Libertinusok zsinagógájára vonatkozó felirat.

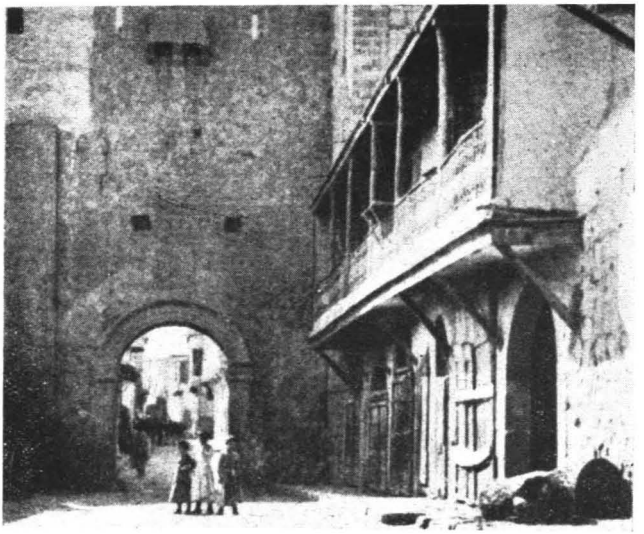

88. Damaszkus. Egyenes utca.

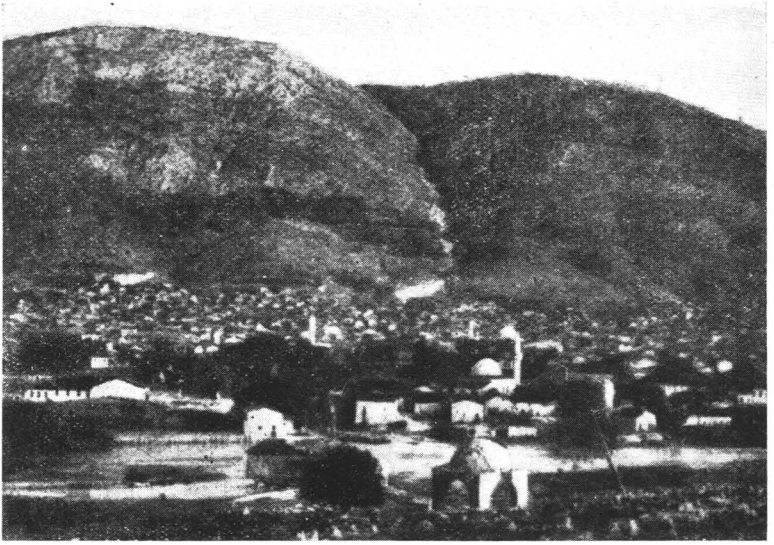

89. Antiochia.

90. Klaudius.

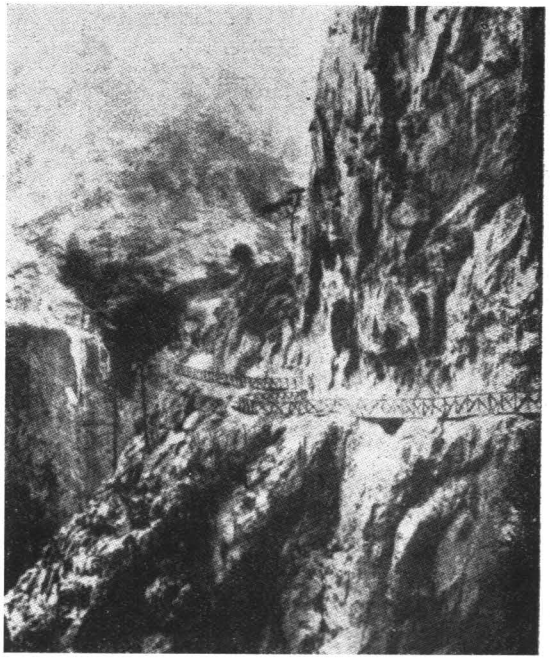

91. Út a Tauruszon keresztül.

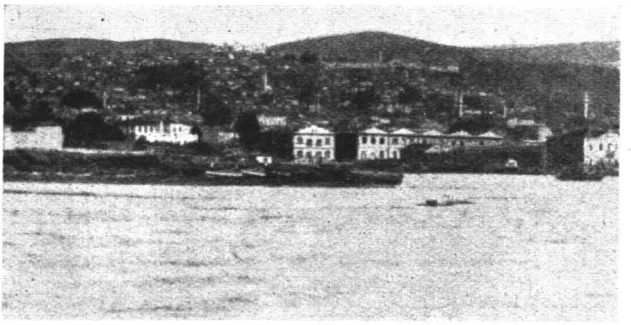

92. Szaloniki. (Tesszalonika.)

93. Athén. Akropolisz.

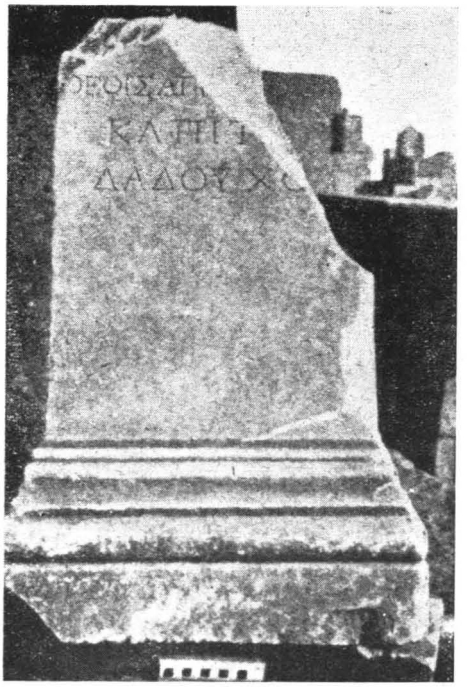

94. Oltár az ismeretlen istennek.

95. Korintus. A zsinagóga felirat.

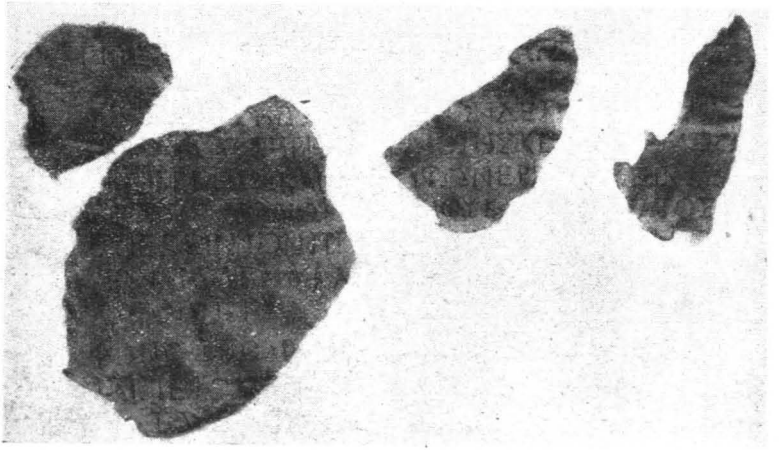

96. Delfi. A Gallio-féle felirattöredék.

97. Efezusi Diána.

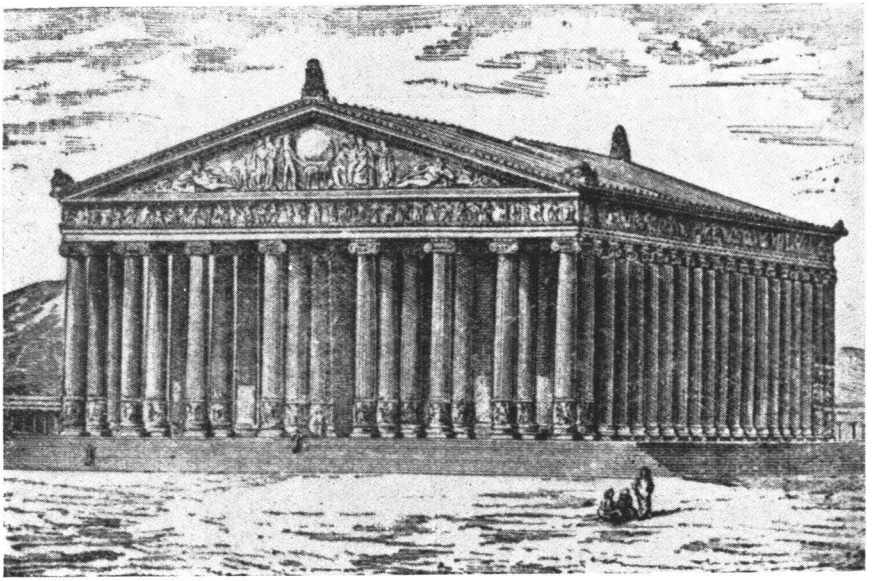

98. Efezusi Diána-templom.

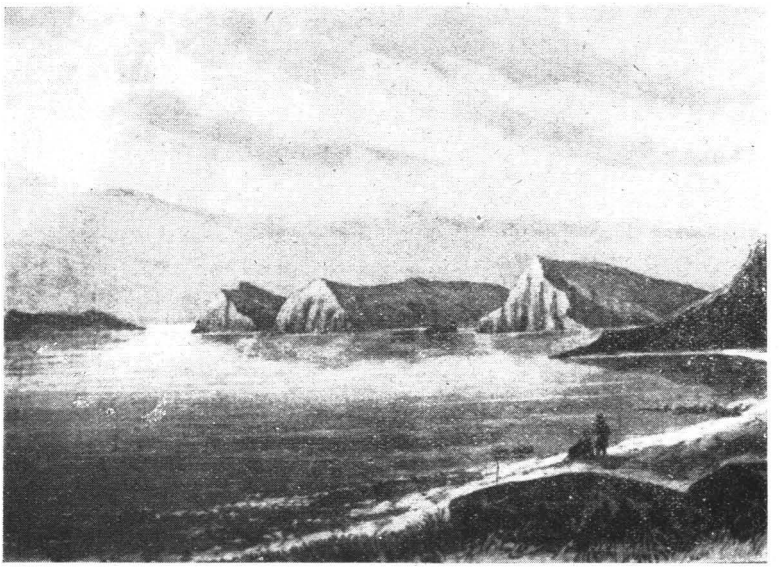

99. Boniportus.

100. Szent Péter és Pál. Bronzérem.

101. Néró.

9. Jeruzsálem.

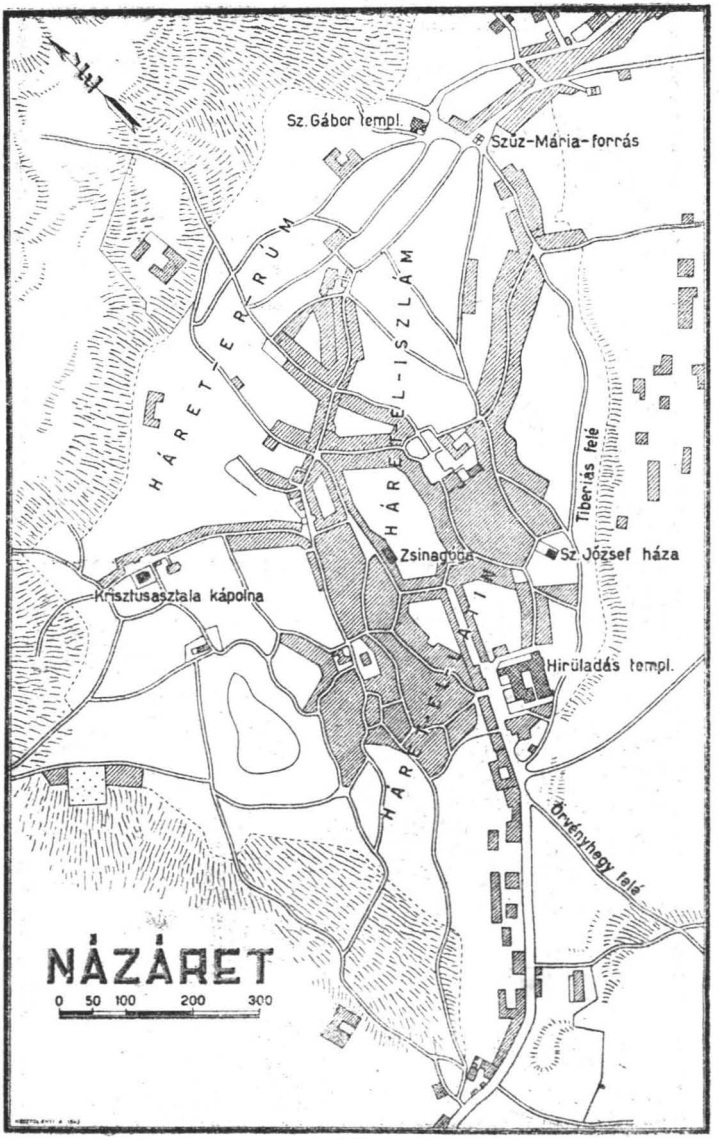
Sz. Gábor templ.
Szüz-Mária-forrás
HÁRET-ER-RÚM
HÁRET-EL-ISZLÁM
Tiberiás felé
Zsinagóga
Sz. József háza
Krisztusasztala kápolna
HÁRET-EL-LATIN
Hirüladás templ.
Örvényhegy felé
NÁZÁRET
0 50 100 200 300

3. Názáret.

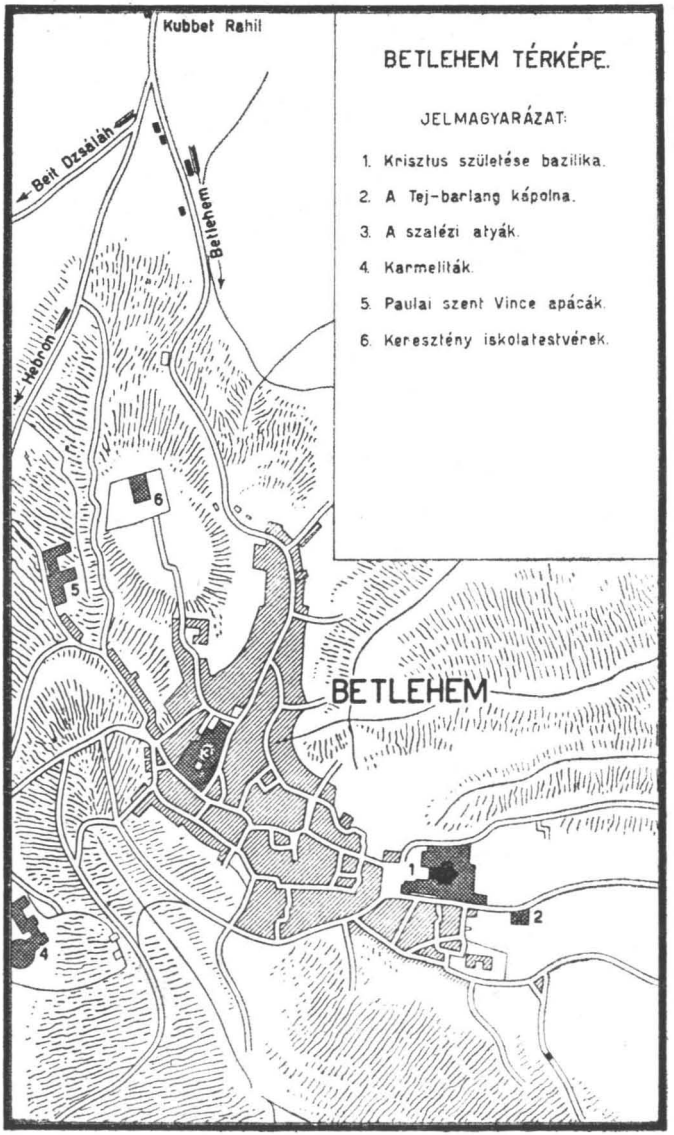
Kubbet Rahil
Beit Dzsálah
Betlehem
Hebron
BETLEHEM TÉRKÉPE.
JELMAGYARÁZAT:
1. Krisztus születése bazilika.
2. A Tej-barlang kápolna.
3. A szalézi atyák.
4. Karmeliták.
5. Paulai szent Vince apácák.
6. Keresztény iskolatestvérek.
BETLEHEM
1
2
3
4
5
6

4. Betlehem.

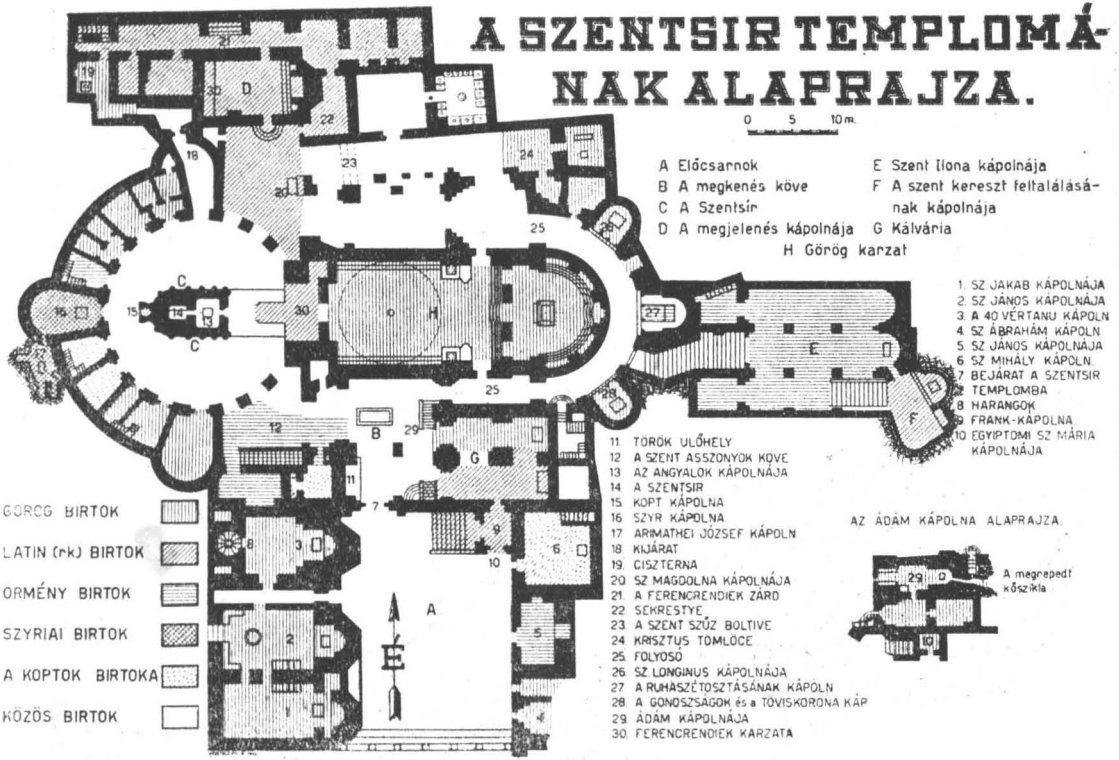

8. A Szentsír-templom alaprajza.

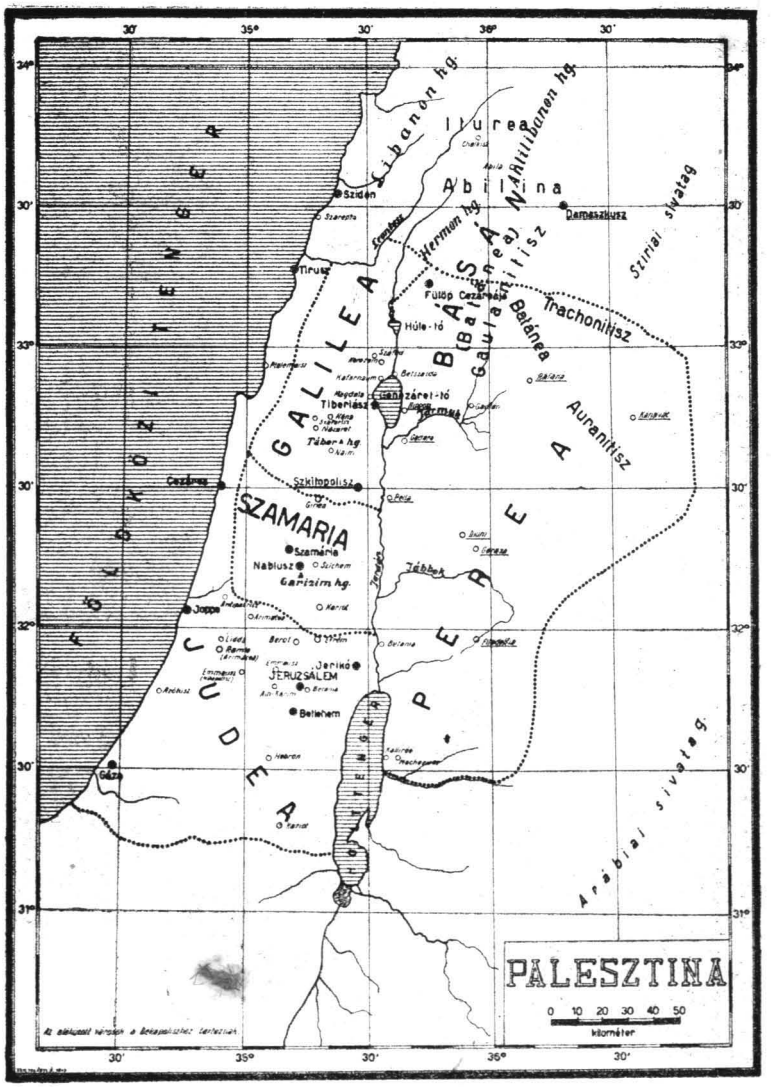

10. Palesztina.

11. Szent Pál útjai.